V-21526
16308 3

PROFESSOR N. N. ROVINSKI

NSV LIIDU RIIGIEELARVE

RK

„PEDAGOOGILINE KIRJANDUS" • TARTU • 1947

RH. 270 (1101)
26 E 47.

Bibliograafia

ÜHE VÄÄRTTEOSE TÕLKE PUHUL

Prof. N. N. Rovinski, majandusteaduste doktor, NSV LIIDU RIIGIEELARVE. Tõlkinud Ants Reiman Vastutav toimetaja Eduard Karjahärm. Keeleline toimetaja Mihkel Tedre. RK „Pedagoogiline Kirjandus", Tartu 1947. 418 lk. Hind 35 rubla.

Tiitellehel on märgitud, et raamat on lubatud NSV Liidu Ministrite Nõukogu juures asunud Üleliidulise Kõrgemate Koolide Komitee poolt õppeabinõuna finants-majanduslikes kõrgemais õppeasutistes. Kuid raamatu tähtsus ei piirdu ainuüksi sellega.

Autor — tunnustatuimaid kapatsiteete NSV Liidu riigieelarve alal — on selles kokkusurutult, kuid siiski põhjalikult käsitlenud riigieelarve plaanistamise ja finantseerimise distsipliini ning andnud ülevaate NSV Liidu eelarve struktuurist, selle olemusest ja tähtsusest. Valgustanud NSV Liidu eelarve süsteemi ühtsust, näitab ta, kuidas leninlik-stalinlik rahvuspoliitika, vabastades ja tehes võrdõiguslikeks kõik endisel Venemaal elavad rahvad ja kindlustades neile riikliku iseseisvuse, aitab neid nii majanduse ülesehituse kui ka vormilt rahvusliku ja sisult sotsialistliku kultuuri arenemise alal, kuna „liidu- ja autonoomsete vabariikide kõrgemate riigivõimu organite poolt kinnitatavad iseseisvad eelarved on üks nende vabariikide suveräänsuse tunnuseid" (lk. 9).

Et NSV Liidus on kogu eelarve süsteem liidetud ühte tervikusse ühtse riikliku rahvamajanduse plaaniga, mis määrab ja suunab kogu majanduslikku elu üle Liidu ja mis peegeldub ka NSV Liidu Konstitutsioonis, siis autor käsitleb eraldi ka Liidu, liidu- ja autonoomsete vabariikide ning riigivõimu kohalike organite eelarvelisi õigusi, kulude-tulude jaotust ja nende klassifikatsiooni.

Vahetu ja üha laialdasem masside osavõtt riigi poliitilisest ja majanduslikust valitsemisest Kommunistliku Partei juhtimisel on üks põhilisemaid sotsialistliku demokratismi elemente. Selle osavõtu vormid on väga mitmekesised. Siia kuuluvad ettevõtete, asutiste tootmisnõupidamised, aktiivide nõupidamised, finantsplaanide ja eelarvete arutlused jne.

„Miljonite töötajate praktilised kogemused on suurimaks relvaks võitluses plaanide bürokraatliku šabloniseerimisega, mille eest otsustavalt hoiatas V. I. Lenin" (lk. 297).

Ainult laialdaste nõukogude ühiskondlike organisatsioonide, aktiivi osavõtu tingimusel on võimalik õigesti selgitada kõigi asutiste ja ettevõtete vajadusi, leida teid töörahva teenindamise tegelikuks parandamiseks, avastada rahvamajanduses olevaid reserve ja vahendite lisaallikaid (rentaabluse tõstmine, kokkuhoiu režiimist kinnipidamine, siseressursside kasutamine jne.).

„Eelarve koostamise alal, selle täitmise kontrollimisel tõmmatakse töölised ja talupojad kõige paremini kaasa riigi valitsemisele, õpivad oma riigi hoolikaiks peremeesteks ja ühtlasi kindlustatakse sellega kõige paremini rahva varade otstarbekohane kasutamine" (NSV Liidu Nõukogude III Kongressi määrus, LSKK 1925. a., nr. 35, art. 247).

Arvestades seda peab nentima, et see teos on hädavajalikuks käsiraamatuks mitte üksi rahanduse, panganduse või majanduse alal töötajaile, vaid igale nõukogude asutise ja ettevõtte töötajale, võiks isegi öelda — igale teadlikule nõukogude kodanikule.

Võiks tõsiselt rõõmu tunda, et selline väärtteos on nüüd saanud kättesaadavaks ka neile töötajaile, kes ei valitse küllaldaselt vene keelt. Tõlkija on teinud suure ja tänuväärse töö selle teose eestindamisel, andes selgelt ja täpselt edasi autori mõtted. Seda kahetsemisväärsem on mõni üksik vääratus, mis häirivalt mõjub finantsala isegi kogenud töötajasse, rääkimata vähemkogenud lugejast, kes võib sattuda täielikku segadusse näiteks tõlkija sellisest „ebaõnnestumisest", nagu tal on juhtunud sõnaga „tootmis-finantsplaan". Vene keeles on tarvitusel kas „proizvodstvenno-finanssovõi plan" ehk selle lühend „promfinplan", mis autoril alati ja igal juhul tähendab tootmis-finantsplaani, olgu see siis tööstuse või põllumajanduse alal. Kuid tõlkija on siin täielikus segaduses, tõlkides lühendi „promfinplan" täiesti asjata ja vääralt tööstuse finantsplaanina! Paraku on selle tulemusena paaril juhul autori mõte täielikult moonutatud. Näiteks leheküljel 115: „Käibevahendite ümberjaotamine peavalitsuste ettevõtete vahel on lubatav tööstuse finantseerimise aastaplaani (minu sõrendus. B. M.) kinnitamisel"... Peaks aga olema: ... „on lubatav aasta tootmis-finantsplaani kinnitamisel" .. sest algtekstis on: ....pri utverždenii godovovo promfinplana"...

Edasi, leheküljel 167: „Osa sovhooside kasumist läheb tööstuse (minu sõrendus. B. M.) aasta-finantsplaani piirides omade käibevahendite juurdekasvu finantseerimiseks, kuid ülejäänud osa kantakse eelarvesse", peaks aga olema: „Osa sovhooside kasumist läheb aasta tootmis-finantsplaani piirides omade käibevahendite juurdekasvu finantseerimiseks jne.". Samuti leheküljel 175: „Sovhoosi tööstus-finantsplaani võetakse operatsioonilised kulud"... Peaks olema: „Sovhoosi tootmis-finantsplaani" jne., sest sovhoosidel ei ole mingit tööstus-finantsplaani. Samuti ei saa õnnestunuks ega õigustatuks pidada ka leheküljel 296 sõna „menetlusplaan" pro „tootmisplaan" (proizvodstvennõi plan) tarvituselevõtmist, kuna ka tõlkija ise on eespool kõikjal tarvitanud „tootmisplaan".

„Snegozaderžanie" on vastupidi tõlkija poolt tarvitatud „lumetõrjele" (lk. 170) pigem lumepidurdamine, s. o. lume peatamine põldudel.

Sõnamonstrumi „furaažvilja" asemel (lk. 169) võinuks tarvitada lihtsamat ja eestipärasemat „söödavilja", mis oleks ka selgem ja täpsem.

Samuti puudub järjekindlus sõna „kapitalovloženija" ehk „kapitalinõje vloženija" (mis on sama) tõlkimisel. Eelistades enamikul juhtudel millegipärast „kapitaalmahutusi" pro „kapitalimahutustele" (küll aga on õige: kapitaalremont ja kapitaalehitus), tarvitab tõlkija leheküljel 175 kogemata ka päris õigesti „kapitalimahutused"!

„Bezvozvratnoje finansirovanije" on leheküljel 7 tõlgitud „tagasimaksmata finantseerimisena" ja leheküljel 336 mõlemal juhul sootuks „tagasivõtmatult" pro „tagastamata", mis on täpsem.

Üks mõranenud pärle leidub leheküljel 192, kus on juttu „maan- ja kunstpõhjaga" teedest, mis küll langeb nii keelelise toimetaja teravmeelsuse kui ka tõlkija arvele, sest autor räägib „maanteedest ja kunstkattega teedest".

Veidi suurema vastutustundega töösse suhtumisel olnuksid ka need vähesed vääratused kahtlemata välditavad, kuid kindlasti on need parandatavad teose järgmise trüki puhul.

B. Maser

V-21526

Prof. N. N. ROVINSKI
Majandusteaduste doktor

NSV LIIDU RIIGIEELARVE

RK
„PEDAGOOGILINE KIRJANDUS"
TARTU 1947

Lubatud NSVL Ministrite Nõukogu juures asunud
Üleliidulise Kõrgemate Koolide Komitee poolt
õppeabinõuna finants-majanduslikes
kõrgemais õppeasutistes

I OSA.

NSV LIIDU EELARVE STRUKTUUR.

1. peatükk.

NSV LIIDU RIIGIEELARVE JA SELLE STRUKTUUR.

§ 1. NSV Liidu riigieelarve olemus ja tähtsus.

NSV Liidu riigieelarve on riigi finantsplaan rahaliste vahendite põhifondi kujundamiseks, mis on tarvilikud sotsialistlikule riigile tema funktsioonide teostamiseks ja nende vahendite suunamiseks kooskõlas rahvamajanduse plaaniga ühiskondliku jõukuse suurendamiseks, töötajate materiaalse ja kultuurilise taseme kindlaks tõusuks, NSV Liidu sõltumatuse kindlustamiseks ja tema kaitsevõime tugevdamiseks.

Sotsialistliku riigi ülesannete lahendamine sotsialistliku omandi kaitsmise, riigile väljastpoolt kallaletungi vastu sõjalise kaitse ja majandus-organisatoorse ning kultuur-kasvatusliku töö alal kindlustatakse tarvilike rahaliste ressurssidega põhiliselt NSV Liidu riigieelarve kaudu.

NSV Liidu riigieelarves peegeldub selgesti NSV Liidu sotsialistlik olemus, mille majanduslikuks aluseks on sotsialistlik majandussüsteem ja tööriistade ja tootmisvahendite sotsialistlik omand. NSV Liidu riigieelarve sotsialistlik olemus väljendub riigieelarve plaanilises iseloomus, selle tuluallikate ja kulude suunamise erilisuses ning NSV Liidu eelarve süsteemi organiseerimises.

Kõik NSV Liidu riigieelarve koostise elemendid põhinevad rahvamajanduse plaani näitajail, mis määrab ja suunab kogu NSV Liidu majanduselu. Ühes sellega on NSV Liidu eelarvel kui finantsplaanil rangelt direktiivne tähtsus.

„Meie plaanid", ütleb seltsimees Stalin, „ei ole mitte plaanid-prognoosid, plaanid-oletused, vaid plaanid-direktiivid, mis on

kohuslikud juhtivaile organeile ja mis määravad meie majandusliku arengu suuna tulevikus kogu maa mastaabis" [1]).

Oma tulude osas tugineb NSV Liidu riigieelarve peamiselt sotsialistliku majanduse sissetulekuile. Nõukogude eelarve tulude aluseks ja nende kasvuks on sotsialistlike ettevõtete üha suurenev tootmine, tööviljakuse tõus, toodangu omahinna alanemine ja ettevõtete tulukuse tõus. NSV Liidu 1941. a. riigieelarves, mis kinnitati enne sõja algust fašistliku Saksamaaga, oli tulude erikaal sotsialistlikust majandusest ette nähtud peaaegu 90% suuruses eelarve üldmahust.

NSV Liidu riigieelarve tulude osa kujundatakse samuti elanikkonna ressursside juurdetõmbamise arvel kohuslike maksete (maksud) ja vabatahtlike laekumiste (riigilaenu tellimine) näol. NSV Liidu 1941. a. riigieelarves moodustasid elanikkonna maksed ligi 10% tulude üldsummast. Seejuures peaaegu pool neist makseist laekus töötajate säästudena, mis vabatahtlikult mahutati riigilaenudesse, mis on tööliste ja teenistujate materiaalse heaolu ja kolhoosnike jõukuse pideva kasvu tulemus.

Suure Isamaasõja üldrahvalik iseloom võitluses saksa fašistlike anastajatega leidis eriti selge väljenduse töötajate mitmeviisilises abis oma riigile. Nõukogude patriotismi tähelepanuväärseks väljenduseks on kogu rahva osavõtt oma isiklike vahenditega riigi sõjalistest kuludest: tööliste, talupoegade ja intelligentsi algatusel moodustati Riigikaitsefond ja Punaarmeefond, kuhu 1941.—1943. aastal laekus 13 miljardit rubla. Määratu eduga realiseeriti sõjalaenud ja raha-asjade loteriid. Sõja perioodil oli sisse seatud sõjamaks ja kõrgendatud elanikkonna teiste maksude määrasid. Kõik see tõstis elanikkonnalt saadavate vahendite kui tuluallikate tähtsust ja NSV Liidu 1944. a. riigieelarves tõuseb nende osa juba 22,5% (56,3 miljardit rbl. 249,6 miljardist). Sellele vaatamata omavad sõjaajal tulud sotsialistlikust majandusest peamist kohta sõjaliste kulude katmises ja fašistlikest okupantidest vabastatud rajoonides majanduse ja kultuuriliste asutiste taastamises.

NSV Liidu riigieelarve on sotsialistliku ülesehitustöö kõigi alade peamine finantseerimise allikas. 120,1 miljardist rublast, mis kulutati selleks otstarbeks esimesel viisaastakul, langes eelarvele 70%, teisel viisaastakul 474 miljardist rublast — 76,8%. Vahendid, mis koondatakse NSV Liidu riigieelarvesse, antakse tagasi rahvamajandusele, kus nad moodustavad uued põhifondid, kindlustavad

[1]) J. Stalin. KK poliitiline aruanne ÜK(b)P XV kongressile. Partei kirjastus, 1937. a., lk. 142.

tootmisjõudude laialdast arenemist, rahva tulu kasvu, tööliskaadrite taastekkimist ja nende kvalifikatsiooni tõstmist ning töötajate kultuurse ja materiaalse taseme tõusu. Nii näit. teisel viisaastakul 372,5 miljardist rublast, mida NSV Liidu riigieelarve kulutas (kaasa arvatud ka riikliku sotsiaalkindlustuse eelarve), oli rahvamajanduse ja sotsiaal-kultuurilise ehituse finantseerimiseks määratud 75%, — kolmanda viisaastaku kolmel aastal 451,7 miljardist rublast üle 60%. Isegi sõja oludes, mis nõudis tohutuid rahalisi ressursse, oli NSV Liidu 1944. a. riigieelarvest 38,5% määratud rahvamajanduse taastamiseks ja edasiseks arendamiseks (44,7 miljardit rbl.) ning sotsiaal-kultuurilisteks üritusteks (51,4 miljardit rubla).

NSV Liidu riigieelarve finantseerib täielikult riigikaitset. NSV Liidu 1941. a. kinnitatud riigieelarve järgi assigneeriti 70,5 miljardit rbl. — 32,8% tema üldmahust — NSV Liidu kaitseks. Isamaasõja perioodil saksa fašismiga oli NSV Liidu riigieelarve algusest peale allutatud põhimisele ülesandele — seltsimees Stalini juhatuste täitmisele, et „meie peame kogu oma töö ümber korraldama sõjalisele laadile, kõik allutama rinde huvidele ja vaenlase purustamise ülesandeile." Ressursside maksimaalse mobiliseerimise ja kulude kokkuhoiu range režiimi teel kindlustas NSV Liidu riigieelarve kõigi ürituste katkestamatu finantseerimise Punaarmee ja Merelaevastiku relvadega, rakmetega ja toidumoonaga varustamise alal. 1944. a. riigieelarve järgi ulatusid assigneeringud riigikaitseks 128,4 miljardi rublani, 51,4% kõigist kuludest.

Nõukogude eelarve plaaniline alus, selle kulude produktiivne iseloom, tulude alus, mis rajatud sotsialistlikule rahvamajandusele, mille arenemine toimub ilma kriisideta, ja lõpuks tulude ja kulude tihe vastastikune sõltuvus — kõik need eeldused teevad nõukogude eelarve erandlikult kindlaks ja mittedefitsiitseks. Riigieelarve koostatakse põhimõttel — täielikult katta kõik kulud ettenähtud tuludega, kusjuures kõik eelarved, mida hõlmab riigieelarve (liidu- ja autonoomsete vabariikide eelarved, kohalikud eelarved) tasakaalustatakse puudujäägita.

Eelarve ei sisalda kõiki riikliku majapidamise tulusid ja kulusid, — ta ei seagi enesele sellist eesmärki. Finantspoliitika ühe põhimise ülesande edukas lahendamine — kindlustada ja süvendada isemajandamist — nõuab majandusorganite majanduslikku iseseisvust ja järelikult nende korraldusse materiaalsete ning rahaliste ressursside andmist, mis on tarvilikud plaani täitmiseks. Isemajandamine näeb ette ettevõtete otsese materiaalse huvi

tulukuse vastu ja vahetu sõltuvuse majandusorganite finantsseisundi ning neile kindlaksmääratud plaanide täitmise vahel.

Seepärast NSV Liidu riigieelarve vahekorrad majandusharudega on määratud selliselt, et ettevõtteile jäetakse osa nende kasumist peamiselt täiendatud taastootmise vajadusteks (kapitaalmahutusteks, käibevahendite suurendamiseks); ainult liigne kasum üle plaaniliste mahutuste (eraldamine kasumist) antakse eelarvesse ümberjaotamiseks. Vastupidi, mitteküllaldase kasumi puhul saab ettevõte plaanimahutuste katmiseks puuduva summa eelarvest. Nii nägi 1941. a. plaan ette, et majandusharude kasumist 44,8 miljardi rbl. suuruses eraldatakse eelarvesse 31,3 miljardit rbl., kuna 13,5 miljardit rbl. kasutatakse vastavais majandusharudes plaaniliste mahutuste katteks; selle plaani järgi käibevahendite juurdekasvust 10,2 miljardi rbl. suuruses langes majandusharude poolt kogutud osale 6,9 miljardit rbl. — 68%; 60 miljardist rbl., mis assigneeritud kapitaaltöödeks, 13,4 miljardit rbl. — 22,3% kavatseti katta majandusorganite poolt kogutud summadest (arvesse võttes amortisatsiooni).

Majandusorganite kogutud summade jaotamine ja nende arveldus eelarvega nähakse ette majandusharude finantsplaanides (tulude ja kulude bilanssides), milles assigneeringud eelarvest esinevad aktiivse, organiseeriva tegurina.

Et kindlustada sotsialistliku ülesehituse kõrget tempot, tugevdada seks otstarbeks tulude allikaid, leida uusi, samuti teostada maksimaalset kokkuhoiu režiimi kuludes, määrab eelarve oma assigneeringud majandusalade finantsplaanides üksnes tingimusel, et põhjalikult on kasutatud kõik muud allikad kulude katmiseks, esmajärjekorras majandusharu omad vahendid. Seejuures arvestab eelarve kõik võimalused ettevõtte tulukuse tõstmiseks, suurimat kokkuhoidu kuludes ja kasumite suurendamist.

Eelarve organiseerib ka sellised suhtlused majandusharudega (käibemaks, eraldamised kasumist, finantseerimine), mis virgutavad isemajandamise süvenemist ja aktiivselt aitavad kaasa kvantitatiivsete ja kvalitatiivsete ülesannete täitmisele ja ületamisele, tulukuse tõstmisele ja kokkuhoiu režiimi tugevdamisele.

NSV Liidu riigieelarve on juhtiv ja koordineeriv tegur kõigi finantsplaanide suhtes. Selle aktiivsel mõjul moodustatakse need plaanid, määratakse majandusharude finantsilised kohustused riigi ees ja finantseerimise suurus riigi ressurssidest. Eelarve ühendab kõik alade finantsplaanid ühte terviklikku süsteemi ja annab neile tugevuse, stabiilsuse ja direktiivse iseloomu. NSV Liidu riigieelarve on seetõttu kogu riigi finantsmajanduse põhi-

telg; kooskõlas partei ja valitsuse finantspoliitikaga määratakse selle kaudu kindlaks igaks majandusaastaks finantsrežiim kõigile sotsialistliku majanduse harudele.

NSV Liidu riigieelarve kinnitatakse selle rahvamajanduse ja poliitilise suure tähtsuse tõttu iga aasta NSVL Ülemnõukogu poolt. Eelarvele seadusjõu andmisel on määratu suur tähtsus selle efektiivsuse tõstmiseks ja mõju kindlustamiseks kõigi rahvamajandusharude finantsplaanidele ja rangeima eelarvelise distsipliini kehtima panemiseks. See distsipliin kindlustab kõigi eelarves kinnitatud tulude täieliku ja õigeaegse laekumise ja nende otstarbekohase ja kokkuhoidliku kasutamise täpses kooskõlas eelarve plaaniga.

NSV Liidu riigieelarve eriline tähtsus määrab, ühest küljest, detailse seadusandliku korra kogu eelarve süsteemis ja, teisest küljest, eelarveliste vahendite mobiliseerimise ja kulutamise erilise režiimi. Seepärast reguleerib Liidu seadusandlus NSV Liidu eelarvelist struktuuri, Liidu, liidu- ja autonoomsete vabariikide ja kohalike riigivõimu organite eelarvelisi õigusi, kogu eelarve koostamise, läbivaatamise, kinnitamise ja täitmise käiku, samuti eelarve täitmise aruande koostamise ja kinnitamise korda.

Eelarve ressursid mobiliseeritakse põhiliselt kohuslike maksetena. Eelarvele kuuluvate summade mittemaksmine toob kaasa riikliku sanktsiooni (maksete vastuvaidlematu või kohtulik sissenõudmine, distsiplinaarne või kohtulik vastutus). Eelarveliste vahendite kulutamise üle (mida antakse erinevalt krediteerimisest tagasimaksmata finantseerimise korras) määratakse süstemaatiline kontroll. Selle ülesandeks on — selgitada, kas rahalised ressursid kulutatakse seaduslikult, otseseks otstarbeks ja kokkuhoidlikult. Kontrolli finantsiliste kohustuste täitmise üle eelarve ees ja riigisummade õige kasutamise üle kõigi asutiste, organisatsioonide ja ettevõtete poolt teostavad eriorganid (Riigikontrolli Ministeerium, NSVL Rahandusministeeriumi Kontroll-Revisjoni Valitsus, siseametkondlik kontroll), samuti rahandusorganid plaanide koostamise käigus ja finantseerimisel. Vahendid eelarvest antakse mitte huupi plaani järgi, vaid kindlate objektide jaoks, plaani täitmist mööda, kusjuures finantseeritav asutis või ettevõte on kohustatud tõendama, et on olemas kõik tingimused vahendite andmiseks vastavalt eelarvega määratud otstarbeiks.

Ühenduses rahaliste ressursside mobiliseerimise ja finantseerimisega koonduvad NSV Liidu riigieelarvesse kogu NSV Liidu majanduslikud ja kultuuri alad. Seejuures rahvamajanduse plaani

täitmise kontrolli teostamisel kuulub aktiivne osa NSV Liidu riigieelarvele.

Assigneerides vahendeid asutistele ja ettevõtteile ja kontrollides nende kohustuste täitmist eelarve ees, jälgivad rahandusorganid pidevalt kõigis majandusharudes kvantitatiivsete ja kvalitatiivsete ülesannete täitmist. Finantsplaanide, eelarvete ja nende täitmise aruannete analüüsimisel ja kontrollimisel, samuti revideerimistel avastavad rahandusorganid puudusi ettevõtete ja organisatsioonide töös, mis mõjutavad nende tulude ja kulude suurust ja esitavad juhtivaile organeile ettepanekuid nende puuduste kõrvaldamiseks.

Seega nii eelarve koostamise kui ka täitmise protsessis ei esine see sugugi rahvamajanduse plaani kvantitatiivsete ja kvalitatiivsete ülesannete täitmise lihtsa kokkuvõttena, vaid on tugevaks võitlusvahendiks majanduskava täitmisel ja tähtsaks teguriks sotsialistliku majanduse riiklikul valitsemisel.

§ 2. NSV Liidu eelarve süsteem.

Vastavalt NSV Liidu riiklikule ja administratiivsele struktuurile kujutab riigieelarve endast laialdase kompleksi üksikuist eelarve liikidest, mis kokku moodustavad ühtse eelarve süsteemi. Igal riigivõimu organil, alates küla- ja asulanõukogust, on iseseisev eelarve, mis kindlustab võimaluse täita temal lasuvaid poliitilisi ja rahvamajanduslikke ülesandeid.

Eelarve süsteemi organisatsiooni põhilised alused on kindlaks määratud NSV Liidu konstitutsiooniga. Nendeks alusteks on: 1) NSV Liidu kui liitriigi riiklik korraldus leninlik-stalinliku rahvuspoliitika alusel; 2) kõige laiem sotsialistlik demokratism; 3) eelarve süsteemi täielik ühtsus; 4) Liidu ülemus eelarve süsteemis, mis on tingitud liitriigi kujundamise eesmärkidest ja demokraatliku tsentralismi põhimõttest tema struktuuris.

NSV Liidu konstitutsioon määrab kolm põhilist osa NSV Liidu eelarve süsteemis: liidu eelarve, vabariiklikud eelarved ja kohalikud eelarved.

„Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liit on liitriik, moodustatud vabatahtliku ühinemise alusel üheõiguslikest nõukogude sotsialistlikest vabariikidest“... (NSV Liidu konstitutsiooni § 13). Nõukogude Liit, nagu öeldakse deklaratsioonis tema asutamise kohta, on liiduvabariikide ühinemine ühte liitriiki, kes on „võimeline kindlustama välist julgeolekut ja sisemist majandusliku edu saavutamist ja rahvaste rahvusliku arenemise vabadust“, ja

kutsutud, järelikult, organiseerima liiduvabariikide vastastikust abi poliitilises, majanduslikus ja sõjalises suhtes. Selle eesmärgi teostamine nõuab liiduvabariikide materiaalsete ja finantsiliste ressursside ühendamist. See finantsressursside ühendamine kehastub NSV Liidu riigieelarve organisatsioonis.

Leninlik-stalinlik rahvuspoliitika, vabastades ja tehes üheõiguslikuks kõik Venemaal elavad rahvad ja kindlustades neile riikliku iseseisvuse, seadis endale ülesandeks aidata mittesuurvene rahvaste töötajaid järele jõuda etteläinud Kesk-Venemaale nii majanduse ülesehituse kui ka vormilt rahvusliku ja sisult sotsialistliku kultuuri arenemise alal.

Selleks eesmärgiks on ühelt poolt tarvilikud vastavad finantsressursid ja, teiselt poolt, finantssüsteemi kohaldamine üksikute rahvuste majanduse ja kultuuri vajaduste vahetuks teenindamiseks. See ülesanne lahendatakse liidu- ja autonoomsete vabariikide iseseisvate vabariiklike eelarvete organiseerimisega. Need on finantsbaasiks kõigil majanduse, kultuuri- ja valitsemise aladel, milles liidu- ja autonoomsed vabariigid iseseisvalt teostavad riigivõimu ulatuses, mis määratud Liidu ja vabariikide konstitutsioonidega. Liidu- ja autonoomsete vabariikide kõrgemate riigivõimu organite poolt kinnitatavad iseseisvad eelarved on üks nende vabariikide suveräänsuse tunnuseid.

Nõukogude eelarve süsteem aitas aktiivselt kaasa rahvuslike vabariikide, oblastite ja rajoonide majandusliku ja kultuurilise mahajäämise likvideerimisele. Põhimine osa nende majanduslikuks arenemiseks tarvilikest vahendeist eraldati liidu eelarvest. Kulud aga sotsiaal-kultuurilisteks ja elu-olustikulisteks üritusteks kaetakse peamiselt vabariiklikest ja kohalikest eelarveist. Et tõsta majanduslikult mahajäänud rahvuslikke vabariike NSV Liidu eesrindlike vabariikide tasemele, kindlustasid valitsus ja partei nende eelarvete kiiremat kasvu. Nii kahe stalinliku viisaastaku aastail kasvasid vabariiklikud ja kohalikud eelarved Vene NFSV-s peaaegu 8,2-kordseks (2,3 miljardilt rbl. kuni 18,8 miljardi rbl.), Turkmeeni NSV-s 10,3-kordseks (37 miljonilt rbl. 382 miljoni rbl.), Uzbeki NSV-s 11,8-kordseks (9,7 miljonilt rbl. 1.145 miljoni rbl.) ja Tadžiki NSV-s 14,3-kordseks (26 miljonilt rbl. 373 miljoni rbl.). Tormilise edu tagajärjel on nende rahvusvabariikide majanduslik ja kultuuriline ilme täielikult teiseks muutunud.

Seltsimees Stalin oma esitises Erakorralisel VIII Üleliidulisel Nõukogude Kongressil NSV Liidu konstitutsiooni kava kohta

märkis, et uue Konstitutsiooni kava üheks iseärasuseks on selle järjekindel ja lõpuni läbiviidud demokratism.

See ehtne sotsialistlik demokratism läbistab sügavalt kogu NSV Liidu eelarve struktuuri. See väljendub kõige enne selles, et eranditult kõigile (kraide, oblastite, autonoomsete oblastite, rajoonide, linnade ja külade) töörahva saadikute nõukogudele on antud õigus maksma panna oma kohalik eelarve. Seega kõik nõukogude demokraatia riiklikud organid, tänu iseseisvate eelarvete olemasolule, omavad finantsbaasi oma laialdase tegevuse jaoks, mis väljendatud NSV Liidu konstitutsiooni § 97.

1921. aastal, pärast kohalike eelarvete taasseadmist, kriipsutas IX Ülevenemaaline Nõukogude Kongress alla, et kohalikud eelarved on „absoluutselt vajalikud täiendused riigieelarvele, mis annab kohtadele ressursse nõukogulikuks ehituseks ja majanduslikuks algatuseks". Kohaliku eelarve määratu tähtsus seisneb ka selles, et „Eelarve koostamise alal, selle täitmise kontrollimisel tõmmatakse töölised ja talupojad kõige paremini kaasa riigi valitsemisele, õpivad oma riigi hoolikaiks peremeesteks ja ühtlasi kindlustatakse sellega kõige paremini rahva varade otstarbekohane kasutamine" [1]).

Kohalike eelarvete olemasolu on paratamatu tingimus NSV Liidu eelarve süsteemi ratsionaalseks organiseerimiseks. Esmajoones aitavad need kaasa mitmesuguste kohalike vajaduste selgitamisele, arvestamisele ja rahuldamisele. Käsutades iseseisvat eelarvet, peavad nõukogud alati kulude ulatust mõõtma tuludega, mis virgutab võitlusele kokkuhoiu režiimi eest ja nõukogude korraldusse antud tuluallikate efektiivsemale kasutamisele. Olles materiaalselt huvitatud riigitulude ja maksude laekumisest oma territooriumil, mobiliseerivad nõukogud kohalike eelarvete abil laiade masside aktiivsuse riiklike majandus- ja finantsplaanide paremaks täitmiseks. Kohalikule eelarvele kindlate tuluallikate kindlustamine ja neist tuluallikaist kohalike kulude teostamine tulude laekumist mööda asetavad kohalikule eelarvele pandud vajaduste rahuldamise otsesesse sõltuvusse nõukogude endi töö tulemustest vahendite mobiliseerimisel.

Lõpuni läbiviidud demokratism nõukogude eelarve süsteemis avaldub eelarve täielikus avalikkuses ja riigivõimu organite õiguste täielikkuses. NSVL Ülemnõukogu ühes tema poolt valitud eelarve-komisjonidega vaatab üksikasjaliselt läbi kogu riigi-

[1]) NSV Liidu Nõukogude III Kongressi määrus, LSKK 1925. a., nr. 35, art. 247.

eelarve ilma igasuguste kitsendusteta oma pädevuse, samuti tulude ja kulude määramiste muutmise algatuses ja uute maksmapanemises; samasugused õigused Konstitutsiooniga ettenähtud pädevuse piires on antud liidu- ja autonoomsete vabariikide ülemnõukogudele ja töörahva saadikute nõukogudele.

Iseseisvate nõukogude eelarvete (Liidu, liidu- ja autonoomsete vabariikide eelarved ning kohalike riigivõimu organite eelarved) laialdane süsteem ei kujuta endast eraldatud eelarveid, mis ei ole üksteisega seotud ja on isoleeritud vastava järgu raamides. Vastupidi, NSV Liidu eelarvelise korralduse põhiliseks aluseks on kogu eelarve süsteemi täielik poliitiline, majanduslik ja organisatsiooniline ühtsus, mis tuleneb vahetult NSV Liidu ühiskondliku ja majandusliku struktuuri ühtsusest.

NSV Liidu eelarve süsteemi ühtsus määratakse kindlaks esmajoones sotsialistliku riigi klassilise ühtsusega, kelle kõik organid töötavad ühtse kommunistliku partei juhtimisel, kes on „töötava rahva kõigi ühiskondlike kui ka riiklike organisatsioonide tuum" (NSV Liidu konstitutsiooni § 126). Partei juhtimine kindlustab töö üldsuuna ja töörahva kõigi organisatsioonide ja kõigi riigiorganite koostöö. „Sel teel," ütleb seltsimees Stalin, „saavutatakse proletariaadi kõige mitmekesisemate organisatsioonide tegevuse ühtsus. Ilma selleta oleks meil segadus ja ebakõla töölisklassi nende organisatsioonide töös" [1]).

Eelarve süsteemi ühtsus on tingitud veel NSV Liidu ühtsest poliitilisest alusest, mille moodustavad töörahva saadikute nõukogud. NSV Liidus on riiklik võim tervikuna töörahva omavalitsus, omavalitsuse organid aga on muutunud riiklikuks võimuks. Töörahva saadikute nõukogud, rajatud ehtsele demokraatliku omavalitsuse alustele, on ainsad ja ühtsed riigivõimu kandjad kohtadel. Seepärast nõukogude kui riigivõimu organite eelarved on ka ühtse riigieelarve süsteemi osad.

Eelarve süsteemi ühtsus tuleneb orgaaniliselt NSV Liidu majandusliku ühtsuse alusest, milleks on sotsialistlik majandussüsteem ja tööriistade ja tootmisvahendite sotsialistlik omand. Kõigi liiduvabariikide ühtsed ülesanded ja ühised huvid põhjustavad omalt poolt samuti NSV Liidu eelarve süsteemi ühtsuse.

Kogu eelarve süsteem liidetakse ühte tervikusse ühtse riikliku rahvamajanduse plaaniga, mis määrab ja suunab kogu NSV Liidu majandusliku elu. Plaani ühtsus nõuab finantspoliitika ja eelarve

[1]) J. Stalin. Leninismi küsimusi, 10. trükk, lk. 175.

süsteemi ühtsust, mis on peamiseks finantsbaasiks rahvamajanduse plaanile.

Eelarve süsteemi jaotus üksikuteks liikideks ja tuluallikate ning finantseerimisobjektide kinnitamine üksikute eelarve liikide järgi ei riku eelarve süsteemi ühtsust, olles ainult selle funktsioonide jaotamise vormiks, mis kindlustab kõige paremini riigi rahvamajanduse ja finantsplaani täitmist leninlik-stalinliku rahvuspoliitika ja kõige laiema sotsialistliku demokratismi alusel.

NSV Liidu konstitutsioon, milles peegeldub eelarve süsteemi orgaaniline ühtsus, määrab, et NSV Liidu kogu eelarvete süsteem liitub ühte tervikusse — NSV Liidu ühtsesse riigieelarvesse. 1938. aastal see liitumine oli lõpule viidud NSVL Ülemnõukogu määrusega: istungjärk ühendas riigieelarvega kohalikud eelarved, mis muutusid seega selle lahutamatuiks osadeks nii sisult kui ka vormilt.

Kogu eelarve süsteemi ühendamine NSV Liidu riigieelarvesse teostatakse järgmistel alustel: sellesse paigutatakse liidueelarve ja liiduvabariikide riigieelarved; liiduvabariigi riigieelarvesse paigutatakse liiduvabariigi vabariiklik eelarve, autonoomsete vabariikide riigieelarved ja kraide ning oblastite eelarved; autonoomsete vabariikide riigieelarved sisaldavad endas autonoomse vabariigi vabariikliku eelarve ja riigivõimu kohalike organite eelarved.

Eelarvete kinnitamise korras peegeldub selgelt sotsialistlik demokratism, mis seisab liiduvabariikide kui ka töörahva saadikute eelarvelise iseseisvuse ja algatuse valvel: vabariiklikud ja kohalikud eelarved NSV Liidu riigieelarves ja kohalikud eelarved liiduvabariikide ja autonoomsete vabariikide riigieelarveis kinnitatakse üksnes üldsummades, ilma kulusid majandusharude ja ürituste järgi jaotamata.

NSV Liidu riigieelarve kinnitab NSVL Ülemnõukogu ühtse seadusandliku aktiga. Eelarveseadus annab kogu eelarve süsteemile tarviliku terviklikkuse: see peegeldab rahvamajanduse, kultuurehituse ja finantspoliitika üldisi ülesandeid ja näeb ette eelarvete koostamise ja täitmise ühtse korra.

Eelarve süsteemi ühtsus väljendub NSV Liidu konstitutsiooni § 14 määratud eelarvete materiaalse baasi ühtsuses, kuivõrra kõik tulud ja maksud, mis laekuvad liidu, vabariiklike ja kohalike eelarvete kujundamiseks, määrab ja jaotab nende vahel NSVL Ülemnõukogu.

NSVL Ülemnõukogu II istungjärgu määrusel NSV Liidu riigieelarve kohta on suurim tähtsus veel teises suhtes: alates 1938. a. on NSV Liidu riigieelarvesse paigutatud riikliku sotsiaalkindlus-

tuse eelarve. Seejuures lähtus Ülemnõukogu sellest, et sotsiaalkindlustuse vahendid on riiklikud ja neid kasutatakse täiesti samadel eesmärkidel, mida taotleb riigieelarve töötajate teenindamisel materiaalsel ja kultuurilisel alal. Tegelikku kujutlust sotsialistliku riigi kulutustest töötajate materiaalse ja kultuurilise taseme tõstmiseks võib saada ainult mõlema eelarve ühendamisel. Riikliku sotsiaalkindlustuse eelarve on paigutatud liidu eelarvesse tulude ja kulude üldsummades.

Eelarve süsteemi organisatsiooni üldpõhimõtete alusel koostatud NSV Liidu 1941. a. riigieelarvel oli kulude osas järgmine struktuur (miljoneis rbl.):

Eelarved	Summa	Protsendid
Liidu	169.692	78,5
Liiduvabariikide (vabariiklikud)	13.297	6,2
Autonoomsete vabariikide ja kohalike nõukogude	33.063	15,3
Kokku	216.052	100,0

Sõjaliste kulude suur kasv Suure Isamaasõja vältel saksa fašismiga põhjustas selle vahekorra muutmise eelarvete üksikute liikide vahel. NSV Liidu 1944. a. riigieelarve üldsummast 249,6 miljardit rbl. on liidu eelarve (ilma dotatsioonita Ukraina NSV ja Valge-Vene NSV) 213,4 miljardit rbl. (85,5%), liiduvabariikide vabariiklikud eelarved — 11,1 miljardit rbl. (4,5%) ja kohalikud eelarved 25,1 miljardit rbl. (10%).

Et ilma erandita kõigil töörahva saadikute nõukogudel on iseseisvad eelarved, siis kohalike eelarvete süsteem koosneb rohkearvulistest liikidest, millel on nende üldises kokkuvõttes järgmine koht (andmed 1940. a. kohalike eelarvete täitmise aruandeist kulude alal miljon. rbl.):

Eelarved	Summa	Protsendid
Autonoomsete vabariikide, kraide, oblastite	8.114,7	23,4
Linnade	12.701,4	36,7
Ringkondade	252,1	0,7
Rajoonide	11.314,2	32,7
Külade	2.256,6	6,5
Kokku	34.639,0	100,0

Selle järgi on 76% kohalike eelarvete üldsummast koondatud linnade, rajoonide, asulate ja külanõukogude korraldusse.

Nagu näha toodud arvudest, on põhimine osa eelarve vahendeist koondatud liidu eelarvesse, millel on juhtiv koht riigi finantsressursside tsentraliseeritud fondi kujundamisel. Liidu eelarve tähtsus on tingitud Liidu ülesandeist, kes kindlustab NSV Liidu iseseisvuse ja kaitse, kogu maa majandusliku arenemise, tema tohutute looduslike rikkuste täieliku kasutamise ja kõige kiirema tootmisjõudude kasvu. Vahendite tsentraliseerimine nõuab ka rahvamajanduse plaani ühtsust. Ainult ressursside koondamisel üleliidulisse eelarvesse võidakse teostada õige geograafiline ehitusobjektide mahutamine kõigis rahvamajandusharudes kooskõlas selle sotsialistliku rekonstruktsiooni ülesannetega, leninlik-stalinliku rahvuspoliitikaga ja NSV Liidu kaitsevõime tugevdamisega.

Vahendite koondamine liidu eelarvesse kindlustab nende vajaliku ümberjaotamise ja loob kogu eelarve süsteemile üldise materiaalse baasi, tiheda sisemise seose ja orgaanilise ühtsuse.

Rahvamajanduse plaani ühtsus nõuab mitte ainult põhimiste eelarve vahendite koondamist NSV Liidu korraldusse, vaid ka eelarvelise plaanistamise ja juhtimise tsentraliseerimist eesmärgil suunata kogu eelarve süsteem ülevalt alla ühtse finants-eelarvelise poliitika järgi.

Vahendite plaanistamise ja juhtimise tsentraliseerimine sugugi mitte ei lahuta, vaid, vastupidi, kõige tihemini ühendab NSV Liidu eelarvelise korralduse laialdase demokratismiga. See on demokraatlik tsentralism, sotsialistliku riigi tsentralism, mis ei eita alamalseisvate võimuorganite igakülgset isetegevust ja töötajate algatust, vaid täielikult tugineb neile. Demokraatliku tsentralismi olemus on alamalseisvate võimuorganite isetegevuse plaaniline juhtimine, masside loomisinitsiatiivi ja energia suunamine selliste ülesannete lahendamiseks, mis üleriiklikult seisukohalt teatud momendil on põhilised. Selline tsentralism võimaldab täielikult arvesse võtta ja üldeesmärgil kasutada kohalikke erinevusi ja kohalikku algatust, mitmesuguseid teid ja vahendeid liikumisel ühise eesmärgi poole. „Demokraatlikul ja sotsialistlikul tsentralismil ei ole midagi ühist ei šabloniseerimisega ega kõrgemalt poolt ühtluse määramisega. Põhiliselt ühtsust ei rikuta, vaid kindlustatakse mitmekesisusega detailides, kohalikes erinevustes, küsimuse käsitluses ja kontrolli teostamise moodustes“ [1]).

[1]) J. Lenin. Teoste kogu, XXII köide, lk. 166.

§ 3. Liidu, liidu- ja autonoomsete vabariikide ning riigivõimu kohalike organite eelarvelised õigused.

NSV Liidu eelarveline korraldus, tulude ja kulude jaotus eelarvete üksikute liikide vahel, riigivõimu ja valitsemisorganite eelarvelised õigused NSV Liidu riigieelarve ja selle üksikute liikide koostamise, läbivaatamise, kinnitamise ja täitmise kord, eelarve täitmise aruannete koostamise ja kinnitamise kord ja nende täitmise kontrolli teostamine määratakse NSV Liidu ja liiduvabariikide eelarvelise seadusandlusega. Juriidilised normid, mis reguleerivad loeteldud küsimusi, moodustavad oma kogumis NSV Liidu eelarveõiguse.

Põhiliseks eelarveõiguse allikaks on NSV Liidu ja liidu- ning autonoomsete vabariikide konstitutsioonid. Enam üksikasjalisemalt reglementeeritakse eelarveõiguse küsimused eelarvelise eriseadusandlusega. Tähtsamate seadusandlike aktide hulka kuuluvad: „NSV Liidu ja liiduvabariikide eelarveliste õiguste määrustik", kinnitatud NSVL KTK ja RKN-i poolt 27. mail 1927. a.[1]), „NSV Liidu kohalike eelarvete määrustik", kinnitatud NSVL KTK ja RKN-i poolt 25. aprillil 1926. a.[2]), NSVL KTK ja RKN-i määrus 21. detsembrist 1931. a. „Vabariiklike ja kohalike eelarvete kohta"[3]), ja „NSV Liidu ühtse riigieelarve kassalise täitmise määrustik", kinnitatud NSVL KTK ja RKN-i poolt 24. aprillil 1929. a.[4]).

Selle NSV Liidu seadusandluse alusel ja selle arendamiseks on liiduvabariikide poolt antud rida seadusandlikke akte, millega reguleeriti kohalike eelarvete süsteemi vastavalt liidu- ja autonoomsete vabariikide tingimustele. Sellised näit. on „Vene NFSV kohalike eelarvete määrustik", kinnitatud VKTK poolt 19. novembril 1926. a.[5]) ja „Vene NFSV autonoomsete nõukogude sotsialistlike vabariikide eelarveõiguste määrustik", kinnitatud VKTK poolt 29. novembril 1928. a.[6]).

NSV Liidu, liidu- ja autonoomsete vabariikide ja töörahva saadikute nõukogude eelarvesüsteemi koostis ja põhimised eelarvelised õigused on kindlaks määratud Liidu konstitutsioonis (§ 14, 60 ja 97). Seejuures NSV Liidu konstitutsioon määrab NSV

[1]) LSKK 1927. a., nr. 27, art. 286.
[2]) LSKK 1926. a., nr. 31, art. 199.
[3]) LSKK 1931. a., nr. 75, art. 505.
[4]) LSKK 1929. a., nr. 31, art. 283.
[5]) VSKK 1926. a., nr. 92, art. 668.
[6]) VSKK 1930. a., nr. 19, art. 245.

Liidu pädevusse NSVL Ülemnõukogu näol NSV Liidu riigieelarve kinnitamise, samuti maksud ja tulud, mis laekuvad liidu, vabariiklike ja kohalike eelarvete kujundamiseks. Sel kujul eelarve põhiliste liikide tulude alus määratakse liidu seadusandlusega. Nende kulude osa koostis määratakse vastavate riigivõimu organite pädevuse piirides — kooskõlas NSV Liidu konstitutsiooniga.

NSV Liidu eelarve detailne korraldus, üksikute eelarve liikide tulude ja kulude koostis ja Liidu, liidu- ja autonoomsete vabariikide eelarvelised õigused reguleeritakse ülaltähendatud üleliidulise eelarve eriseadusega. „NSV Liidu ja liiduvabariikide eelarveliste õiguste määrustik" ja „NSV Liidu kohalike finantside määrustik" näevad ette, et üldine seadusandlus NSV Liidu riigieelarve koostamise, läbivaatamise, kinnitamise ja täitmise kohta, samuti küsimused kohalike eelarvete alal lahendatakse NSV Liidu riigivõimu organite poolt. Järelikult kõik NSV Liidu eelarve süsteemi põhilised organisatsioonilis-õiguslikud ja protsessuaalsed alused määratakse üleliidulise seadusandlusega.

Ühes sellega NSV Liidu riigivõimu ja valitsemisorganid kinnitavad rahvamajanduse plaani, mille alusel koostatakse riigieelarve, samuti määravad põhilised alused hariduse, tervishoiu ja tööseadusandluse kohta (NSV Liidu konstitutsiooni § 14). Seega kogu NSV Liidu eelarve-süsteem saab kõigis tulude ja kulude põhilistes elementides üldise direktiivse suuna üleliidulisest keskusest.

Konstitutsioon ja NSV Liidu eelarveline seadusandlus määravad NSV Liidu valitsemisorganite eelarvelise pädevuse. Konstitutsiooni § 68 järgi lasub NSVL Ministrite Nõukogul abinõude tarvitusele võtmine NSV Liidu riigieelarve teostamiseks. Peale selle „NSV Liidu ja liiduvabariikide eelarveliste õiguste määrustiku" järgi kuulub NSVL Ministrite Nõukogu pädevusse: 1) NSVL Rahandusministeeriumi poolt koostatud NSV Liidu riigieelarve kava läbivaatamine ja selle esitamine kinnitamiseks NSV Liidu kõrgemaile riigivõimu organeile; 2) NSVL Ministrite Nõukogule liiduvabariikide ja NSV Liidu riigieelarve kavade esitamise tähtpäevade määramine; 3) NSV Liidu riigivõimu kõrgemaile organeile erimääruste kavade kinnitamiseks esitamine riigieelarve summade kulutamise korra kohta juhul, kui riigieelarve ei ole kinnitatud aasta alguseks, samuti defitsiidi katmise korra kohta ettenähtud tulude mittetäielikul laekumisel; 4) liidu ja vabariiklike eelarvete täitmisel ajutiste kassalünkade katmise korra määramine; 5) peakrediidikäsutajate määramine, mis ette nähtud

liidu eelarves väljaspool üksikute ametkondade ja asutiste eelarveid; 6) loaandmine krediitide ümberpaigutamiseks eelarvest eelarvesse; 7) Ministrite Nõukogu reservfondi korraldamine; 8) riigieelarve täitmise aruande läbivaatamine ja selle kinnitamiseks esitamine riigivõimu kõrgemaile organeile; 9) Ministrite Nõukogule NSV Liidu riigieelarve ja liiduvabariikide eelarvete täitmise aruannete esitamise tähtaegade määramine; 10) NSV Liidu riigieelarve täitmise aruande juhiste, kavade ja vormide kinnitamine.

NSV Liidu riigieelarve teostamiseks ettevõetavate abinõude korras kinnitab Ministrite Nõukogu liidu eelarve täitmise kvartaaliplaanid (kvartaali-eelarved). Ainult tema määramisel igal üksikul juhul võib liidu eelarvelistel ametkondadel ja asutistel olla mitte-eelarvelisi vahendeid (erisummasid).

Liiduvabariikide suveräänsus on kitsendatud üksnes NSV Liidu konstitutsiooni § 14 sätetega, mis määrab Liidu pädevusse kuuluvad asjad. Väljaspool neid piire teostab iga liiduvabariik iseseisvalt riigivõimu, kusjuures NSV Liit kaitseb nende suveräänseid õigusi (§ 15). Seega on liiduvabariikide eelarveline pädevus piiratud kulude osas nende majandus- ja valitsemisalal, mis täielikult on antud Liidu korraldusse, tulude osas — NSV Liidu poolt kinnitatud maksude ja tulude koostisega, mis suunatakse vabariiklike ja kohalike eelarvete kujundamiseks, ja vahendite üldsummas ja nende jaotamises — rahvamajanduse plaaniga ning NSV Liidu riigieelarvega.

Sellele vastavalt koostatud liiduvabariikide riigieelarveid kinnitavad nende ülemnõukogud (NSV Liidu konstitutsiooni § 60). Liiduvabariikide konstitutsioonid määravad, et vabariikide riigieelarvete täitmise aruanded kuuluvad samuti kinnitamisele nende ülemnõukogude poolt (näit. Vene NFSV konstitutsiooni § 105).

Liidu eelarveline seadusandlus, milles peegeldub NSV Liidu föderatiivne riiklik korraldus, annab vabariikidele laialdase pädevuse. „NSV Liidu ja liiduvabariikide eelarveliste õiguste määrustik" näeb ette liiduvabariikidele õiguse anda (kooskõlas üleliidulise seadusandlusega) seadusi, mis reguleerivad asjaomase vabariigi, samuti tema koosseisu kuuluvate vabariikide eelarvete koostamise, läbivaatamise, kinnitamise ja täitmise, vabariikide reservfondide kulutamise ja liiduvabariikide eelarvete täitmise aruannete läbivaatamise korda. Üleliiduline seadusandlus NSV Liidu riigieelarveliste asutiste erisummade kohta juhatab, et nende summade kujundamise ja kulutamise korra vabariiklikes

ja kohalikes eelarvelistes asutistes määrab liiduvabariikide seadusandlus [1]).

Veel laiemad õigused on antud liiduvabariikidele kohalike eelarvete suhtes. „NSV Liidu kohalike finantside määrustik" (§ 3) näeb ette, et liiduvabariikidel on seadusandlik õigus kohalike eelarvete alal selle määrusega kindlaksmääratud alusel ja piirides.

„NSV Liidu kohalike finantside määrustik" annab konkreetselt liiduvabariikide seadusandlusele õiguse kindlaks määrata: 1) kohalike eelarvete alal nõukogude ja nende täitevkomiteede õigused ja kohused; 2) autonoomsete vabariikide vabariiklikku eelarvesse kantavate tulude ja kulude loetelu, samuti nende eelarvete koostamise ja täitmise, arvestuse ja aruandmise korra; 3) kohalike tuluallikate ja kohalikele eelarveile kantavate kulude jaotamise korra mitmesuguste haldusühikute liikide kohalike eelarvete vahel; 4) kohaliku tähtsusega eelarveliste reguleerimisfondide kujundamise ja kasutamise korra; 5) kohalikesse põhieelarveisse kandmisele kuuluvate kulude ja tulude kohuslikud minimaalsed loetelud; 6) kohalike eelarvete kinnitamise korra; 7) kohalike eelarvete alal lisaeelarvete kinnitamise korra; 8) kohalikes eelarveis krediitide ümberpaigutamise korra; 9) kohalike eelarvete täitmise aruannete koostamise, kinnitamise ja esitamise korra.

Vastavalt sellele kõigi liiduvabariikide poolt oli 1926.—1928. a. kinnitatud vabariiklikud „Kohalike finantside määrustikud", mis järgnenud täienduste ja muudatustega kehtivad senini.[2])

Lõpuks, kooskõlas üleliidulise põhilise „Kohalike nõukogude varaliste õiguste määrustikuga" reguleeritakse laenude tegemise kord kohalike nõukogude poolt liiduvabariikide seadusandlusega.

Liiduvabariikide ministrite nõukogudele on pandud vabariikide riigieelarvete alal nende konstitutsioonidega vabariigi riigieelarve koostamine (näit. Vene NFSV konstitutsiooni § 10) ja abinõude tarvitusele võtmine vabariikliku ja kohalike eelarvete teostamiseks (Vene NFSV konstitutsiooni § 45). Peale selle „NSV Liidu ja liiduvabariikide eelarveliste õiguste määrustiku" järgi liiduvabariikide ministrite nõukogud: 1) teostavad autonoomsete vabariikide eelarvete ja kohalike eelarvete üldist juhtimist; 2) määravad krediidipeakäsutajaid krediitidele, mis ette nähtud eelarves väljaspool üksikute ametkondade ja asutiste eelarveid; 3) lubavad vabariikliku eelarve järgi krediitide ümberpaiguta-

[1]) LSKK 1931. a., nr. 1, art. 3.
[2]) LSKK 1929. a., nr. 3, art. 26.

mist eelarvest eelarvesse; 4) käsutavad ministrite nõukogu reservfonde; 5) esitavad riigivõimu kõrgemaile organeile (liiduvabariigi) kinnitamiseks riigieelarve täitmise aruanded. Abinõude tarvitusele võtmise korras vabariikide riigieelarvete teostamiseks kinnitavad liiduvabariikide ministrite nõukogud vabariiklike eelarvete täitmise kvartaaliplaanid (kvartaali-eelarved). Liiduvabariikide seadusandluse järgi vabariiklike ja kohalike eelarveliste ametkondade ja asutiste erisummade loetelu määratakse vabariigi ministrite nõukogu poolt.

Mis puutub autonoomsete vabariikide riigieelarvete ja nende täitmise aruannete kinnitamisse, siis nende konstitutsioonidega on kindlaks määratud kord, mis analoogiline liiduvabariikide jaoks määratud korrale. Autonoomsete vabariikide vabariiklike eelarvete koostamise, läbivaatamise, kinnitamise ja täitmise kogu protsess on üksikasjaliselt reglementeeritud liiduvabariikide seadusandlusega [1]). Neile kohalikele eelarveile laieneb täielikult „Liiduvabariikide kohalike finantside määrustik".

Nõukogud määravad kindlaks oma kohalikud (kraide, oblastite, ringkondade, rajoonide, linnade ja külade) eelarved ja kinnitavad nende täitmise aruanded.

Nende pädevusse kuulub: 1) kehtiva seadusandluse piirides tegevuse üldaluste ja korra kindlaksmääramine kõigi nõukogude kohalike eelarvete alal teatud administratiivühiku territooriumil; 2) kohalikele eelarveile kantavate kulude ja kohalike tulude jaotamine (NSV Liidu ja liiduvabariikide seadusandluse alusel) nende eelarvete liikide vahel krais, oblastis, ringkonnas, rajoonis ja linnas (rajoonilise jaotusega); 3) alamalseisvate eelarvete reguleerimine, s. o. peale seadusega neile kinnitatud tulude täiendavate vahendite andmine (eraldamised riigimaksudest ja tuludest, dotatsioonid), sihiga tasakaalustada need eelarved tasemel, mis kindlustaksid nõukogudele alluval majandusalal rahvamajanduse plaani täitmise; 4) vajaduse korral kraide, oblastite, ringkondade, rajoonide ja linnade (rajoonilise jaotusega linnades) reguleerimisfondide moodustamine; 5) krai, oblasti, ringkonna, rajooni, linna või küla eelarve ja tervikuna vastava administratiivühiku eelarve kindlaksmääramine, mis hõlmab kõik krai, oblasti, ringkonna, rajooni või linna kohalikud eelarved; 6) iga alamalseisva eelarve tulude ja kulude üldmahu kinnitamine; 7) oma eelarve ja haldusühikute kohalike koondeelarvete täitmise

[1]) „Vene NFSV autonoomsete vabariikide eelarveliste õiguste määrustik" VSKK 1930. a., nr. 19, art. 245.

aruannete kinnitamine; 8) alamalseisvate nõukogude ja nende täitevkomiteede otsuste ja korralduste tühistamine eelarve järgi.

Seoses NSV Liidu konstitutsiooni poolt kindlaksmääratud ülesannete piiritlemisega riigivõimu organite ja valitsemisorganite vahel on nõukogude ja nende täitevkomiteede õigused ja ülesanded kohalike eelarvete alal rangelt eraldatud.

On tarvilik vahet teha täitevkomiteede õigustes ja kohustes vastava nõukogu kohaliku eelarve ja alamalseisvate nõukogude kohalike eelarvete suhtes.

Vastava nõukogu kohaliku eelarve alal täitevkomitee: 1) juhib kõigi täitevkomitee osakondade eelarvelist tööd; 2) määrab vabariikliku seadusandluse alusel ja piires eelarvete ja finantsplaanide koostamise, läbivaatamise ja kinnitamise korra ning tähtajad; 3) koostab eelarve kava, lahendab lahkarvamised eelarve kavas täitevkomitee rahandus- ja teiste osakondade vahel ning esitab eelarve kava nõukogu istungjärgule; 4) võtab tarvitusele abinõud kohaliku eelarve täitmiseks; 5) kinnitab eelarve täitmise kvartaaliplaanid; 6) annab kohalikust eelarvest finantseeritavaile üksikute asutiste juhatajaile kolmanda järgu krediidikäsutaja õigused; 7) lubab eelarves seadusandlusega määratud piires krediitide ümberpaigutamisi; 8) lubab krediidioperatsioone eelarve järgi (ehitusteks laenude tegemine pikaaegsete mahutuste eripankades, lühilaenude saamine kommunaalpankades, laenude andmine alamalseisvaile eelarveile); 9) kinnitab seadusandlusega määratud juhtudel ja piires lisaeelarved; 10) vaatab läbi kvartaali- ja aasta-eelarve täitmise aruanded ning esitab aasta-aruanded nõukogule kinnitamiseks.

Alamalseisvate nõukogude kohalike eelarvete alal täitevkomiteed juhivad vastava haldusühiku territooriumil kõigi täitevkomiteede eelarvelist tööd, töötavad välja ja esitavad nõukogudele kinnitamiseks krai, oblasti, ringkonna, rajooni või linna kohaliku eelarve kavad, iga alamalseisva nõukogu eelarved ja nende reguleerimise (tasakaalustamise) plaanid, samuti vastava haldusühiku kohalike eelarvete täitmise aruanded tervikuna. Täitevkomiteed vaatavad läbi alamalseisvate nõukogude poolt kehtestatud eelarved nende vastavuse seisukohalt seadusandlusele, rahvamajanduse plaanile ja valitsuse direktiividele, võtavad tarvitusele abinõud nende täitmiseks ja kinnitavad iga alamalseisva nõukogu eelarve täitmise aruande. Tarvilikel juhtudel täitevkomiteed peatavad alamalseisva nõukogu otsuse ja tühistavad nende täitevkomiteede korraldused kohalike eelarvete alal.

Kirjandus:

A. G. Zverev, NSV Liidu 1941. a. riigieelarve, Riiklik Finantskirjastus, 1941. a.

A. G. Zverev, NSV Liidu 1944. a. riigieelarve, Riiklik Finantskirjastus, 1944. a.

Brigaad prof. N. N. Rovinski juhatusel — „NSV Liidu kohalikud finantsid", Riiklik Finantskirjastus, 1936. a., peatükid I—IV.

„Nõukogude eelarveõiguse küsimusi". NSVL Teaduste Akadeemia Õigusinstituudi tööde kogumik. Juriidiline kirjastus, 1940. a. Prof. M. Bogolepovi artikkel „NSV Liidu finantssüsteemi ühtsus ja tema demokratism".

G. L. Marjahhin, NSV Liidu eelarve ja rahvuspoliitika, Riiklik Finantskirjastus, 1938. a.

„NSV Liidu eelarve seadusandlus 20 aasta jooksul". Kogumik, Riiklik Finantskirjastus, 1938. a. Prof. N. N. Rovinski sissejuhatav artikkel ja seadusandlikud materjalid.

2. peatükk.

KULUDE JAOTUS LIIDU, VABARIIKLIKE JA KOHALIKE EELARVETE VAHEL.

§ 1. Kulude jaotuse üldalused.

Kooskõlas riiklike organite majanduslik-organiseerimise ja kultuuri-kasvatusliku töö ülesannetega ja riigi ülesannetega sõjaliseks kaitseks kallaletungi vastu väljastpoolt ning sotsialistliku omandi hoidmiseks jagunevad NSV Liidu riigieelarve kulud nelja põhirühma, millesse kuuluvad: rahvamajanduse, sotsiaal-kultuuriliste ürituste, riigikaitse ja valitsemise finantseerimine.

Rahvamajanduse kuludesse kuuluvad kõigi sotsialistliku tööstusharude, põllumajanduse, metsamajanduse, transpordi (raud-, vee-, õhu- ja maanteed), side, välis- ja sisekaubanduse, varumise ja varustamise, elamu- ja kommunaalmajanduse, samuti üksikute majanduslike ürituste finantseerimine.

Kulutused rahvamajandusele määratakse sotsialistliku majandussüsteemi ja sotsialistliku omandi tugevdamiseks ja arendamiseks, mis moodustavad NSV Liidu majandusliku aluse. Juba esimesel viisaastakul moodustasid need tohutu summa — 54 miljardit rbl. ja aitasid kaasa sotsialistliku majanduse aluse edukale ehitamisele, NSV Liidu muutmisele mahajäänud agraarmaast eesrindlikuks tööstusmaaks, kaitsevõimelt tugevaks. Teisel viisaastakul need ulatusid 183 miljardi rbl. ja neid kasutati rahvamajanduse tehnilise rekonstrueerimise lõpuleviimiseks, töötajate materiaalse ja kultuurilise taseme tõstmiseks. NSV Liidu kaitsevõime edasiseks kõvendamiseks. Kolossaalsed mahutused rahvamajandusse kolmanda viisaastaku aastail tõstsid niivõrd kõrgele riigi tööstusliku ja põllumajandusliku tootmise taseme, niivõrd tugevalt kindlustasid tema sõjalist võimsust, et ainult NSV Liit ja tema Punaarmee osutusid võimelisteks mitte üksnes vastu pidama saksa fašistliku sõjamasina marulisele pealetungile, vaid ka seda purustama ja okupandid riigi piiridest välja ajama.

Sotsiaal-kultuuriliste ürituste finantseerimine näeb ette kulutused rahvahariduseks, tervishoiuks, sotsiaalkindlustuseks, sotsiaalhoolduseks ja kehakultuuriks. Eelarvelisi vahendeid kasutatakse kvalifitseeritud kaadrite ettevalmistamiseks, masside kultuurilise taseme tõstmiseks, töötajate töö ja olustiku tervendamiseks, nende materiaalseks kindlustamiseks kõigil töövõime kaotamise juhtudel. Sotsiaal-kultuuriliste ürituste finantseerimise tähtsamaks ülesandeks on aineliste tagatiste loomine NSV Liidu konstitutsiooniga kehtestatud kodanike õiguste teostamiseks haridusele, puhkusele ja materiaalsele kindlustusele vanaduses, haiguse ja töövõime kaotamise korral.

NSV Liidu kaitse finantseerimine teenib tema sõltumatuse kindlustamist eesmärgil kaitsta kodanike rahulikku tööd vaenlase kallaletungi eest ja sõjaliselt kaitsta maad rünnaku korral väljastpoolt.

Valitsemiskulud on määratud riigivõimu organite ja valitsemisorganite ülalpidamiseks, kes juhivad sotsialistlikku tootmist ja kultuurilist ehitustööd, kaitsevad revolutsioonilist seaduslikkust ja korda.

Kulude jaotus eelarvete vahel on põhiliselt seoses riikliku valitsemise funktsioonide jaotamisega Liidu, liiduvabariikide ja töörahva saadikute nõukogude organite vahel ja majanduslike ettevõtete ja -asutiste alluvusega. See alluvus tugineb täielikult NSV Liidu konstitutsiooni poolt määratud Liidu, liiduvabariikide ja riigivõimu kohalike organite pädevusel.

NSV Liidu konstitutsiooni § 14 järgi kuulub NSV Liidu pädevusse teiste ülesannete kõrval: üleliidulise tähtsusega pankade, tööstus-, põllumajandus- ja kaubandusettevõtete, transpordi ja side, riikliku kindlustuse organite ja riikliku monopoli alusel väliskaubanduse valitsemine; kaitse organiseerimine ja NSV Liidu kõigi relvastatud jõudude juhtimine, liiduvabariikide sõjaväe formeerimise juhtivate aluste kindlaksmääramine, Liidu esindamine rahvusvahelistes suhetes, üldise korra määramine liiduvabariikide vastastikuste suhete kohta välisriikidega; riikliku julgeoleku kaitse, laenude tegemine ja andmine; rahvamajanduse arvestuse ühtse süsteemi organiseerimine.

NSV Liidu konstitutsiooni järgi on rida alasid antud täielikult NSV Liidu pädevusse, valitsetakse tema poolt liidu ministeeriumide (liidu tööstusministeeriumid, Teedeministeeriumi, Sideministeeriumi, Merelaevanduse Ministeeriumi, Jõelaevanduse Ministeeriumi, Varumisministeeriumi, Väliskaubanduse Ministeeriumi jne.) kaudu ja finantseeritakse liidu eelarvest. Teised alad

on liiduvabariiklike ministeeriumide pädevuses ja neid valitsetakse samanimeliste liidu ja vabariiklike ministeeriumide poolt ja finantseeritakse nii liidu kui ka vabariiklike (toiduainete-, kala-, liha-piima-, metsa-, kerge-, tekstiiltööstuse ministeeriumide, põllutööministeerium, sovhooside ministeeriumi, kaubandusministeeriumi, tervishoiuministeeriumi jne.) eelarveist.

Liiduvabariiklikele ministeeriumidele majandusharude järgi alluvate ettevõtete, asutiste ja ürituste jaotamise kord liidu ja liiduvabariikide vahel, ühtlasi vastavate kulude kandmise kord liidu või vabariiklikele eelarveile on määratud NSV Liidu konstitutsiooniga. Paragrahv 76 ütleb, et „liidu-vabariiklikud ministeeriumid juhivad neile usaldatud riigivalitsemise alasid tavaliselt liiduvabariikide samanimeliste ministeeriumide kaudu ning valitsevad vahetult ainult kindlalt piiratud arvu ettevõtteid nimistu alusel, mille kinnitab NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidium".

Liiduvabariigid on piiratud oma suveräänsuses üksnes NSV Liidu konstitutsiooni § 14, milles määratakse Liidu korraldamisele kuuluvad asjad. Liiduvabariikide konstitutsioonidega määratakse nende pädevusse: vabariikliku alluvusega pankade, tööstus-, põllumajandus- ja kaubandusettevõtete ja -organisatsioonide valitsemine, ülevabariikliku tähtsusega kultuur-hariduslike ja teaduslike organisatsioonide ja asutiste valitsemine, kehakultuuri ja spordi organiseerimine ja juhtimine, vabariigi kohtuorganite organiseerimine, samuti kohaliku tööstuse juhtimine, elamu- ja kommunaalmajanduse, elamuehituse, linnade ja teiste asustatud kohtade heakorra, teedeehituse, kohaliku transpordi ja side, tervishoiu, sotsiaalkindlustuse, alg-, kesk- ja kõrgema hariduse juhtimine.

Üksikud alad on täielikult koondatud liiduvabariikide valitsemisele, neid juhitakse vabariiklike ministeeriumide (kommunaalmajanduse, autotranspordi, haridus-sotsiaalkindlustuse ministeeriumide) poolt ja finantseeritakse liiduvabariikide eelarveist. Teistel liiduvabariikliku alluvusega ministeeriumide aladel vabariikliku alluvusega majandid ja kulud vabariiklikest eelarveist määratakse kindlaks vastavalt NSV Liidu konstitutsiooni § 76.

Töörahva saadikute nõukogud, nagu märgib NSV Liidu konstitutsiooni § 97, juhivad neile alluvate valitsemisorganite tegevust, kindlustavad riikliku korra kaitset, seaduste täitmist ja kodanike õiguste kaitset, juhivad kohalikku majanduslikku ja kultuurilist ülesehitust.

Töörahva saadikute nõukogude kohaliku majanduse ja kul-

tuurilise ehitustöö ja asutiste, ettevõtete ning ürituste määramine liiduvabariikidele alluvate organite ja töörahva saadikute nõukogude järgi teostatakse ettevõtete, asutiste ja ürituste tähtsuse kohaselt. Tähtsus aga määratakse põhiliselt nende ülesannete, tegevuse ulatuse, ürituste iseloomu ja territooriumi piiride järgi, millele nad laienevad. Kõik asutised ja ettevõtted, kelle tegevus on piiratud kohalike nõukogude territooriumiga, samuti kõik üritused, mis teostatakse nende nõukogude piirides elanikkonna majanduslikuks ja kultuuriliseks teenindamiseks, kuuluvad kohalike nõukogude võimkonda ja kantakse kohaliku majanduse koostisse ning finantseeritakse kohalikust eelarvest.

§ 2. Liidu, vabariiklikele ja kohalikele eelarveile kantavad kulud.

Vastavalt Liidu pädevusele finantseerib liidueelarve rahvamajanduse alal: 1) sotsialistliku majanduse tööstuslikku baasi — kogu raske- ja sõjatööstust, samuti ehitusmaterjalide-, kala-, liha-, piima-, toiduainete-, tekstiil-, kerge- ja metsatööstuse suuremaid ettevõtteid; 2) põllumajanduse alal — masina-traktorijaamade, teravilja-, seemnekasvatuse-, liha-, piima-, loomakasvatuse- ja tõuloomade sovhoose, hobusekasvatusi, subtroopilisi majandeid, liidulise tähtsusega irrigatsiooni ehitusi, üleliidulisi riiklikke üritusi tehniliste kultuuride arendamiseks, põllumajanduse ja veterinaarse varustamise organiseerimist, remont-töökodasid jt., 3) täielikult raudtee-, mere-, jõe- ja õhutransporti, maanteid, sidet, välis- ja sisekaubandust, varumist, metsakaitset ja metsaistutust, hüdrometeoroloogilist teenistust, geodeesiat ja kaardistamist ning 4) riiklike materiaalsete reservide kujundamist.

Sotsiaal-kultuuriliste ürituste alal finantseeritakse liidueelarvest: 1) hariduse alal — liiduministeeriumide ja -organisatsioonide süsteemis olevate õppeasutiste ja teaduslike asutiste võrku, s. o. tööjõureservide ettevalmistamise õppeasutisi, kõrgemaid õppeasutisi, tehnikume ja kursusi kaadrite ettevalmistamiseks majandusharudele, mis alluvad neile ministeeriumidele ja organisatsioonidele, samuti üldhariduslikke koole raudteetööliste ja -teenistujate lastele, lasteaedu liiduasutiste ja -ettevõtete juures; Teaduste Akadeemiat, teaduslik-uurimisinstituute, teaduslikke raamatukogusid ja teisi liiduministeeriumidele alluvaid teaduslikke asutisi; 2) tervishoiu alal — riiklikku sanitaarinspektsiooni, raudtee- ja veetranspordi sanitaarset teenindamist, Üleliidulist Eksperimentaalmeditsiinilist Instituuti, liidulise tähtsusega kuu-

rorte ja kulusid epideemia fondi alal; 3) sotsiaalhoolduse alal — pensionide ja abirahade andmist Isamaasõja invaliididele ja nende perekondadele, pensionide andmist sõjas langenute perekonnaliikmeile, abirahade andmist Punaarmeesse kutsutute perekondadele, NSVL Ministrite Nõukogu poolt määratud personaalpensionide andmist ja 4) riiklike toetuste andmist lasterikastele emadele.

Peale selle kuulub liidueelarvesse kogu riikliku kindlustuse eelarve.

NSV Liidu kaitset ja riikliku julgeoleku valvet finantseeritakse täielikult liidueelarvest. Sellest kaetakse samuti Liidu riikliku võimu ja riikliku valitsemise kõrgemate organite — NSVL Ülemnõukogu, NSVL Ministrite Nõukogu, tema juures asuvate komisjonide, komiteede ja peavalitsuste, kõigi liiduministeeriumide, NSVL Ülemkohtu ja NSVL Prokuratuuri ülalpidamise kulud.

Rahvamajanduse alal finantseerivad vabariiklikud eelarved: 1) vabariiklikku kütte- ja kohalikku tööstust, liiduvabariikliku tööstuse ettevõtteid — ehitusmaterjalide-, kala-, liha-, piima-, toiduainete-, tekstiil-, metsa- ja kergetööstust, välja arvatud ettevõtted, keda otseselt valitsevad liiduministeeriumid NSVL Ülemnõukogu Presiidiumi poolt kinnitatud nimekirja järgi, ja ettevõtteid, keda vabariigi valitsus oma otsustega on arvanud kohalike nõukogude majanduse alluvusse; 2) põllumajandust — juurvilja-, linnukasvatuse, küülikukasvatuse sovhoose, puuviljakasvandusi, turbatruste, vabariikliku tähtsusega üritusi maakorralduse, melioratsiooni, irrigatsiooni, turbatootmise, ümberasustamise, puuviljakasvatuse, aianduse, linnukasvatuse, küülikukasvatuse, kalakasvatuse, mesilaskasvatuse aladel ning üritusi võitluseks põllumajanduslike kahjurite ja loomataudiga; 3) veemajandust, 4) vabariikliku tähtsusega maanteid; 5) vabariikliku tähtsusega kaubanduslikke organisatsioone, 6) vabariiklikke elamukommunaalmajanduse ehituse ja projekteerimise organisatsioone; 7) vabariikliku tähtsusega autotransporti.

Sotsiaal-kultuuriliste ürituste kuludest kantakse vabariikliku eelarve arvele: 1) hariduse alal — vabariiklike ministeeriumide alla kuuluvate õppeasutiste organiseerimine ja ülalpidamine (kõrgemad õppeasutised, tehnikumid ja kursused), kes valmistavad kaadreid vabariiklikule majandusele (pedagoogilised, meditsiinilised, põllumajanduslikud, kommunaalsed jt.); vabariikliku tähtsusega asutiste ja organisatsioonide juures olevate lasteaedade, teaduslik-uurimisinstituutide ja vabariiklike ministeeriumide teaduslike asutiste (raamatukogud, muuseumid, arhiivid jne.) ning

riiklike teatrite kulud; 2) tervishoiu alal — asutiste ja ürituste finantseerimine, kelle tähtsus ületab autonoomsete vabariikide, kraide ja oblastite piirid ja on arvatud vabariiklikule eelarvele liiduvabariigi ministrite nõukogu poolt kinnitatud nimekirja järgi, vaimu- ja teised erihaiglad, leprosooriumid, ravi- ja aviosanitaar-abi-jaamad, tuberkuloosi ja muud sanatooriumid, riiklik tervishoiu inspektsioon, üritused nakkuste vastu võitlemiseks jt.; 3) sotsiaalhoolduse alal — personaal- ja akadeemiliste pensionide maksmine, samuti riikliku sotsiaalkindlustussummade arvel pensionide ja abirahade maksmine tööinvaliididele vanaduse ja väljateenitud aastate eest, töökangelastele ja surnud tööliste ja teenistujate perekondadele.

Vabariiklikud eelarved katavad liiduvabariikide riikliku võimu ja riikliku valitsemise vabariiklike organite — ülemnõukogude, ministrite nõukogude, nende juures moodustatud komisjonide ja komiteede, ministeeriumide, samuti kohalike rahandusorganite, krai-, oblasti- ja rahvakohtute ning notariaalorganite ülalpidamise kulud. Rahvamajanduse alal finantseerivad kohalikud eelarved kohalikele nõukogudele alluvaid kala-, liha-, piima-, toiduainete-, tekstiil-, kerge-, metsa-, kütte-, ehitusmaterjalide ja kohaliku tööstuse ettevõtteid. Kohalik tööstus produtseerib peamiselt laiatarbekaupu, toodab kohalikke kütteliike, töötab ümber kohalikku põllumajanduslikku ja tööstuslikku toorainet, teenindades otseselt kohalikku elanikkonda. Väljudes sellest, et kohalik tööstus on tähtsaks allikaks töörahva kiiresti kasvavate tarviduste rahuldamisel, tunnistas partei XVIII kongress tarvilikuks kõigiti arendada kohalikku tööstust, kohalike kütteliikide tootmist ja ehitusmaterjalide valmistamist, samuti elanikkonda teenindavaid (remondi, õmblemise jne.) ettevõtteid. Selles asjas oli suur tähtsus NSVL RKN-i ja ÜK(b)P KK määrusel 7. jaanuarist 1941. a. „Abinõudest laiatarbekaupade ja toiduainete tootmise suurendamiseks kohalikust toorainest". Määrusega anti kohalikule tööstusele rida ainelisi ja finantsilisi soodustusi ja konkreetsed eeskirjad selle tööstuse edasiarendamiseks (vt. allpool ptk. XII, § 1).

Põllumajanduse alal finantseerivad kohalikud eelarved linnalähedasi sovhoose ja riiklikke üritusi põllumajanduse organiseerimise ja teenindamise alal. Siia kuuluvad: agronoomilise, veterinaarse ja zootehnilise võrgu, seemnekontrolljaamade, kohaliku tähtsusega melioratsiooni (soode, heinamaade, põldude kuivendamine, tuiskliiva tõkestamine jt.), taime- ja loomakasvatuse massiliste ürituste (põllumajandusnäituste, kongresside ja nõupidamiste, kursuste, agrokabinettide, agrotehnilise propaganda), põllumajan-

duse kahjurite ja loomataudide vastu võitlemise, samuti haudejaamade, põllumajandusliku ja veterinaarvarustamise ning traktorite ja mootorite remonttöökodade finantseerimine.

Kohalikesse eelarveisse kantakse kulud kohaliku tähtsusega ja linnamaadel olevate metsade valitsemiseks moodustatud metsamajandite, kaubanduse alal aga — kohalike kaubandusorganisatsioonide (kaubastute) finantseerimiseks, samuti kulud turgude ekspluateerimiseks ja heakorraks.

Elamu-kommunaalmajandus (peale asutistele ja tööstusettevõtteile kuuluva elamufondi) on nõukogude valitsemisel ja seda finantseeritakse kohalike eelarvete järgi. Nõukogude elamumajandus koosneb neile kuuluvast elamufondist (selles kaubandus-tööstuse ja kantseleiruumid), võõrastemajad ja ühiselamud. Kommunaalmajandus koosneb kommunaalettevõtteist ja kommunaalheakorrast. Esimese alla kuuluvad mitmesugused elanikkonda teenindavad ettevõtted: energeetilised — (elektrijaamad, gaasivabrikud), transpordi — (trammid, trolleibused), sanitaar-tehnilised (veevärk, kanalisatsioon, saunad, pesumajad jt.) ja ehitusorganisatsioonid. Kommunaalheakorra alla kuuluvad: teede-sildade majandus linnades, valgustus, haljastamine, kaardistamine ja planeerimine, tänavate puhastamine ja kastmine, linna maafondi ekspluateerimine.

Kohalikesse eelarveisse kantakse oblasti sisemise tähtsusega teede ehitus ja ülalpidamine ja teedel teostatavaist töist elanikkonna osavõtu organiseerimise ja korraldamise kulud.

Kohalikud eelarved finantseerivad samuti kohalikku veemajandust, kohalikku autotransporti (taksid, autobused, veoautotransport) ja kohalikku lennuasjandust, ka rahva sidet — kohaliku telefonivõrgu ehitamist (ühenduse loomiseks rajooni keskuse ja külanõukogude vahel) ja kohaliku postivõrgu ülalpidamist (ruumide üürimine postiosakondadele, postivedu jne.).

Sotsiaal-kultuuriliste ürituste alal on keskne koht kohalikes eelarveis massilisel rahvaharidusel. Siia kuuluvad: laste ja alaealiste üldharidus- ja kasvatusasutiste, alg-, mittetäielike keskkoolide ja keskkoolide, lastekodude, lasteaedade ja -väljakute ülalpidamine; asutiste ja ürituste finantseerimine tööks lastega väljaspool kooli (võitlus laste kodutusega, pioneeride ümberpaigutamine, lasteklubid, tehnilised jaamad jne.), asutiste ja ürituste finantseerimine üld- ja poliitiliseks haridustööks täisealiste keskel (raamatukogud, lugemistoad, kultuurmajad, klubid, täisealiste koolid, kirjaoskamatuse ja vähese kirjaoskuse likvideerimise koolid); keskmise kvalifikatsiooniga kaadrite ettevalmistamise (peda-

googiliste, meditsiiniliste, põllumajanduslike, kommunaal-, kehakultuuri-, muusika-, kunsti- jne.) asutiste — tehnikumide ja koolide, massilise kvalifikatsiooniga kaadrite ettevalmistamise koolide ja kursuste finantseerimine; teaduslike asutiste (teaduslike uurimisasutiste, muuseumide, näituste jne.) finantseerimine; kohaliku ajakirjanduse ja kunsti (teatrite jt.) finantseerimine.

Tervishoiu alal kantakse kohalikesse eelarveisse meditsiiniliste asutiste laialdase võrgu ülalpidamine, mis tavaliselt teenindavad väikesi territooriume ja omavad seepärast puhtkohalikku tähtsust. Kohaliku eelarve arvel peetakse: ravi-profülaktilised asutised ja üritused — haiglad, ravilad, polikliinikud, ambulatooriumid, dispensaariumid, tervishoiupunktid, kiirabijaamad, vereülekande-jaamad jt.; tuberkuloosi vastu võitlemise asutised ja üritused (haiglad, dispensaariumid, sanatooriumid); epideemiate vastu võitlemise asutised ja üritused — riiklik sanitaar-inspektsioon, sanitaar-epideemilised, sanitaar-bakterioloogilised ja sanitaar-hügieenilised jaamad, desinfektsioonijaamad, -punktid ja -salgad, piimakontrollpunktid, malaariajaamad, üritused epideemiate vastu võitlemiseks, sanitaar-hariduslikud majad ja punktid; sünnitusabi (sünnitusmajad, ämmaemanda-punktid jt.); ravi-profülaktiline abi lastele — laste ja naiste konsultatsioon, lastehaiglad, polikliinikud ja ambulatooriumid, lastesõimed, lastekodud, piimaköögid jne., kohtulik-meditsiiniline ekspertiis.

Sotsiaalhoolduse alal kaetakse kohalikust eelarvest kulud pensionide ja abirahade maksmiseks Esimese Maailmasõja ja kodusõja invaliididele, nende perekondadele ja sõjas langenute perekondadele, invaliididele tööõpetamiseks ja nende korraldamiseks, proteesimiseks, invaliidide kodude ja arstlike ekspertiisikomisjonide ülalpidamiseks.

Nende eelarvete kuludesse kehakultuuri alal kuuluvad kehakultuuri komiteede ja nende poolt teostatavate ürituste, samuti staadionide ja klubide finantseerimine.

Riigivõimu ja valitsemisorganite suhtes lasuvad kohalikel eelarveil kõigi kohalike nõukogude, nende täitevkomiteede, nende juures moodustatud komiteede ja komisjonide, täitevkomiteede kõigi osakondade (peale rahandusosakonna) ülalpidamise kulud, samuti majanduspoliitiliste kampaaniate läbiviimine.

Riigikaitse alal lasuvad kohalikul eelarvel ainult majanduskulud, mis seoses eelkutseealiste ja mittesõjaväelaste sõjaväelise ettevalmistusega ja iga-aastaste järjekordsete kutsetega sõjaväkke (ruumide andmine ja nende korraldamine, küttega varustamine, kommunaalteenindamine). Siseministeeriumi organeist peetakse

kohalike eelarvete arvel üksnes perekonnaseisuaktide osakonnad (bürood), tänavliiklemise reguleerimise osakonnad ja tuletõrje organid.

NSV Liidu 1941. a. liidu, vabariiklike ja kohalike eelarvete kulude osal oli järgmine struktuur (miljardeis rublades):

	Liidu eelarve	%	Liiduvabariikide vabariiklikud eelarved	%	Kohalikud eelarved	%	Kokku	%
Rahvamajanduse finantseerimine	63,2	37,3	4,6	35,0	5,4	16,3	73,2	33,9
%	86,3	—	6,3	—	7,4	—	100,0	—
Sotsiaal-kultuurilised üritused	17,1	10,1	6,9	51,7	23,9	72,2	47,9	22,2
%	35,7	—	14,3	—	50,0	—	100,0	—
Valitsemine	2,3	1,4	1,7	12,7	3,1	9,4	7,1	3,3
%	32,4	—	24,0	—	43,6	—	100,0	—
Riigikaitse	70,9	41,8	—	—	—	—	70,9	32,8
%	100,0	—	—	—	—	—	100,0	—
Muud kulud	16,2	9,4	0,1	0,6	0,7	2,1	17,0	7,8
%	95,3	—	0,6	—	4,1	—	100,0	—
Kokku	169,7	100,0	13,3	100,0	33,1	100,0	216,1	100,0
Vahendite jääk 1. I 1942. a.	4,8	—	0,2	—	0,5	—	5,5	—
Tulude ülekaal kuludest	0,8	—	—	—	—	—	0,8	—
Üldse	175,3	—	13,5	—	33,6	—	222,4	—

Rahvamajanduse finantseerimisel 1941. a. eelarve järgi on eriti kõrge erikaal liidu eelarve kuludel tööstusele (93,6% üldsummast 39,2 miljardit rbl.), transpordile ja sidele (98,2% üldsummast 5,6 miljardit rbl.), kaubandusele ja varumisele (99,4% üldsummast 1,9 miljardit rbl.) ning põllumajandusele (77,1% — 13,5 miljardist rbl.). Vastupidi, elamu-kommunaalmajanduse kulutustest langeb domineeriv osa kohalikele eelarveile (96,3% — 2,9 miljardist rbl.). Hariduse finantseerimisel on liidu eelarvel 32,5% ja tervishoiu — 9,8%, kohalikel eelarveil aga vastavalt — 54,6% kõigist kuludest (26,7 miljardist rbl.) ja 79,8% (10,9 miljardist rbl.).

Mitmekordselt ületades vabariiklikke ja kohalikke eelarveid assigneeringutega rahvamajanduse finantseerimiseks ja täielikult

hõlmates riigikaitse kulusid loovutab liidu eelarve neile koha assigneeringuis sotsiaal-kultuurilisteks üritusteks.

Siin on olemas funktsioonide jaotus eelarvete vahel. Sotsialistliku majanduse ja riigikaitse peamiseks finantseerimise allikaks on liidu eelarve, mis suunab neiks otstarbeiks peaaegu 80% oma ressurssidest; kultuuriliste ürituste finantseerimisel lasub raskuspunkt vabariiklikel ja eriti kohalikel eelarveil (peaaegu ¾ viimaste ressurssidest).

Kuna kultuuri ja elamu-kommunaalmajandusele kulutatakse üle 80% kohalikust eelarvest, on selge, et tema peamiseks ülesandeks on — kindlustada töötajate materiaal-olustikuliste tingimuste parendamist, nende kultuurilise taseme tõstmist ja tervise kaitset. Kohalikus eelarves peegeldub stalinlik hool inimese eest ja ta loob materiaalsed tagatised kodanike konstitutsiooniliste õiguste teostamiseks.

Täiesti täpseid piirjooni üksikute eelarve liikide kulude vahel ei saa siiski vaadelda kui liikumata joont, mis alaliseks on jaganud riigivõimu kesk- ja kohalike organite pädevuse.

Kogu töötava elanikkonna järk-järguline kaasatõmbamine riigi valitsemisse toob endaga kaasa vabariiklike ja kohalike võimuorganite õiguste ja funktsioonide alalise laienemise. NSV Liidu eelarve süsteemi arenemise ajalugu on selle seisukoha selgeks tõendiks: kogu selle kestusel näeme muutmatult üha suureneva arvu ettevõtete, asutiste ja ürituste üleandmist liidu eelarvelt vabariiklikule eelarvele ja viimaselt kohalikele eelarveile.

Partei XVIII kongressil juhtis seltsimees Stalin tähelepanu tarvidusele teostada lõpuni riigi poliitilise elu demokratiseerimist. Selle ülesande lahendamine laiendab alatasa vabariiklike ja kohalike võimuorganite tegevuse piire, kulude koostist nende eelarveis.

Ühtlasi võib tihti tähele panna ka üksikute kulude üleandmise teostamist vastupidises suunas. See on seoses NSV Liidu rahvamajanduse tohutu kasvuga, üksikute ettevõtete ja ürituste mastaabi ja tähtsuse muutumisega, nende ülekasvamisega kohalikest raamidest ja valitsemise süsteemi muutmisega üksikuis majandusharudes. Tarvidus luua riiklikke tööreserve nõudis kvalifitseeritud tööliste ettevalmistamise uut süsteemi — käsitöö-, raudtee- ja vabriku-tehaste koolide organiseerimist ja nende allutamist liidu organeile ning, järelikult, kulude finantseerimist liidu eelarvest.

§ 3. Kulude jaotus kohalike eelarvete üksikute liikide vahel.

Kõik kohalikele eelarveile kantud kulud jaotatakse edasi nende eelarvete üksikute liikide vahel. Liidu seadusandlusega on see jaotus antud liiduvabariikide pädevusse, kes määrasid iga liiki kohalikele eelarveile kantavate kulude tüüploetelud. See kindlustab kohaliku majanduse püsivuse ja nõukogude huvi majanduse korrapärase juhtimise ja vahendite kokkuhoidliku kulutamise vastu.

Ainult rajoonide ja külanõukogude eelarvete kulude minimaalsete kulude loetelud olid 1930. a. määratud liidu seadusandlusega ühenduses nõukogude uute ülesannetega põllumajanduse laialdase kollektiviseerimise tingimustes.

Põhilised sätted külanõukogude organiseerimise kohta (veebruar 1930. a.)[1]) näevad ette, et külanõukogude eelarved peavad teenindama kohaliku tähtsusega administratiivseid, majanduslikke ja kultuurilisi vajadusi. Neil eelarveil lasuvad külanõukogude ülalpidamine, rahvahariduse ja -tervishoiu kohalike asutiste ülalpidamine, kulud pensionide maksmiseks, teedeasjandus, side, asustatud punktide heakord, samuti põllumajanduse kulud ja külanõukogude käsutuses olevate varade ja ettevõtete ülalpidamine. Edaspidi kanti kulud maakoolide õpetajate töötasude maksmiseks ja maa-arsti- ja veterinaarjaoskondade ülalpidamiseks rajooni eelarvesse.

Rajooni nõukogude kongresside ja rajooni täitevkomiteede põhimäärustik (oktoober, 1930. a.)[2]) korraldab, et rajooni eelarvele kantakse rajooni täitevkomitee, rajooni ja asunduste vahelise tähtsusega sotsiaal-kultuuriliste ja majanduslike asutiste ülalpidamine ja rajooni majanduse (tööstuse, põllumajanduse, teede jt.) finantseerimine. Liidu- ja autonoomsete vabariikide ministrite nõukogude määrusel võib rajooni eelarvele panna küla tähtsusega koolide ja haiglate ehituse finantseerimine.

Kulude jaotamise põhimõte üksikute eelarve liikide vahel seisneb selles, et iga nõukogu eelarve peab finantseerima ainult neid ettevõtteid ja asutisi, kelle tegevuse rajoon ei ulatu kaugemale nõukogu territooriumi piiridest; asutisi, ettevõtteid ja üritusi, kellel on suurem tähtsus, finantseeritakse kõrgemalseisvast eelarvest. Üksikuil kordadel — valitsemise ja finantseerimise otstarbekuse kaalutlustel (kaugus kõrgemalseisvast keskusest, sobivate ühen-

[1]) LSKK 1930. a., nr. 16, lk. 172.
[2]) LSKK 1930. a., nr. 52, lk. 544 ja 545.

dusteede puudumine jne.) — võivad kraide ja oblastite täitevkomiteed need ülesanded panna alamalseisvaile eelarveile (kuid mitte enne eelarveaasta algust) ja ainult tingimusel, et need eelarved täielikult kaetakse tuluallikatega.

Rahvamajanduse alal finantseerivad kraide ja oblastite eelarved: 1) tööstust — kalatööstuse, liha-, piima-, toiduainete-, tekstiil-, kerge-, metsa-, ehitusmaterjalide, kütte- ja kohaliku tööstuse kraide ja oblastite truste ning ettevõtteid; 2) põllumajandust — eeskujulikke katseasutisi, üritusi võitluseks põllumajanduslike kultuuride kahjuritega ja loomataudidega, oblastite veterinaar-bakterioloogilisi laboratooriume, loomakasvatust, maakorraldust, melioratsiooni, agropropagandat, põllumajanduslikku ja veterinaarvarustamist, rajoonidevahelisi seemnekontroll- ja haudejaamu, traktorite remonttehaseid, veterinaarehitust riikliku kindlustuse vahendite arvel; 3) elamu-kommunaalmajandust — projekteerimisorganisatsioone ja ehitustruste; 4) kaubandust — oblastite ja kraide kaubanduslikke organisatsioone (kaubastuid); 5) teedemajandust — krai ja oblasti tähtsusega teede ehitamist ja ülalpidamist; 6) oblasti ja krai tähtsusega kohalikku autotransporti.

Sotsiaal-kultuurilisi üritusi finantseerivad samad eelarved samuti nende krai ja oblasti tähtsusega tunnuse järgi: haridust — tehnikume, pedagoogilisi koole, massiliste kaadrite ettevalmistamist ja kvalifikatsiooni tõstmist, lastekodusid; tervishoidu — vaimuhaiglaid, sanatooriume, puhkekodusid, üritusi epideemiate vastu võitlemiseks, bakterioloogilisi instituute ja jaamu, sanitaar-hariduslikke üritusi, kohtulik-meditsiinilisi ekspertiise; sotsiaalkindlustust — invaliidide kodude ülalpidamist, kohaliku tähtsusega personaalpensionide maksmist.

Oblastite ja kraide eelarveisse kantakse oblastite ja kraide nõukogude, nende täitevkomiteede, kõigi täitevkomiteede osakondade (välja arvatud rahandusosakond) ülalpidamine, samuti majanduspoliitiliste kampaaniate finantseerimine.

Linnade eelarved finantseerivad rahvamajanduse alal: 1) linna tööstust; 2) põllumajandust — linna veterinaarravilaid, linna veterinaarjärelevalvet ja linnalähedasi sovhoose; 3) metsamajandust linna maa-aladel; 4) linnade elamu-kommunaalmajandust; 5) linna kaubastuid, samuti turgude heakorda.

Nende eelarvete hariduskulud hõlmavad kõiki linnades olevaid üldhariduslikke asutisi lastele (lasteaiad ja -väljakud, alg-, mittetäielikud kesk- ja keskkoolid, asutised tööks lastega väljaspool kooli, klubid, kunstilise kasvatuse majad, tehnilised jaamad, pio-

neeride liikumine, üritused võitluseks laste kodutusega), üldhariduslikke ja poliitilise hariduse asutisi täiskasvanuile (koolid, kirjaoskamatuse likvideerimise koolid, raamatukogud, klubid, muuseumid), samuti kulusid kunsti alal ja massilise kvalifikatsiooniga kaadrite ettevalmistamist.

Tervishoiu alal kantakse linnade eelarveisse kõik ravi- ja sanitaar-profülaktilised asutised ja üritused (tervishoiupunktid, haiglad, ambulatooriumid, dispensaariumid, laboratooriumid, jaamad jt.), emade ja imikute kaitse (laste ja naiste nõuandlad, sünnitusmajad, ämmaemanda-punktid, sõimed, lastekodud), laste ja alaealiste kaitse (kooliarstide, lasteambulatooriumide, haiglate ja sanatooriumide ülalpidamine). Sotsiaalkindlustuse alal kantakse linnade eelarveisse kulud invaliidide asutiste ülalpidamiseks, pensionide ja abirahade maksmiseks Esimese Maailmasõja ja kodusõja invaliididele, invaliididele töö õpetamiseks ja nende eest hoolitsemiseks.

Valitsemise alal lasuvad linnade eelarveil linnade nõukogude, täitevkomiteede ja nende osakondade (välja arvatud rahandusosakond), samuti Siseministeeriumi kohalike organite — perekonnaseisuametite, tänavliiklemise reguleerimise ja linna tuletõrje ülalpidamise kulud.

Rajoonide eelarvete kulude iseloom võrreldes linna omadega läheb lahku vähestes erinevustes. Rajooni tööstus on koondatud rajooni tööstuskombinaatidesse, kes alluvad vahetult rajooni täitevkomiteedele. Põllumajanduse alal on neile eelarveile pandud agronoomilise ja zootehnilise võrgu kulud, veterinaar-arstlikud jaoskonnad, veterinaarravilad, seemnekontrolljaamad ja massilised üritused taime- ja loomakasvatuse alal.

Rajooni eelarved finantseerivad rajoonilise tähtsusega teedemajandust, telefoni kohaliku sidevõrgu ehitamist, kohaliku tähtsusega metsamajandust (rajooni metsamajandid) ja kolhoosi turgude heakorda.

Hariduse alal rajoonide eelarved, peale samalaadiliste kulude, mida kannavad linnade eelarved, assigneerivad vahendid maa alg- ja mittetäieliku keskkooli pedagoogilisele personaalile töötasu maksmiseks (nende koolide muud kulud teostatakse külade eelarveist).

Külade eelarved finantseerivad: 1) põllumajandust — üritusi võitluseks kahjuritega, massilisi üritusi taime- ja loomakasvatuse alal; 2) kommunaalmajandust — külanõukogude elamufondi, kommunaalettevõtteid ja küla heakorda; 3) teedemajandust — teede ehitust ja korrashoidu; 4) kaubandust — kolhoosi turgude

Tabel ptk. 2, § 3 juurde.
(miljardeis rbl.).

Kohalike eelarvete üksikute liikide kulude struktuur.

	Vabariiklike (ANSV), kraide, oblastite ja ringkondade		Linnade ja töölisasulate		Rajoonide		Külade		KOKKU	
	Summa	Osatähtsus	Summa	Osatähtsus	Summa	Osatähtsus	Summa	Osatähtsus	Summa	Osatähtsus
Rahvamajandus	1,59	23,6	2,51	23,5	0,91	9,5	0,05	2,9	5,06	17,6
%	31,4	—	49,5	—	18,1	—	1,0	—	100,0	—
Sotsiaal-kultuurilised üritused	3,48	51,8	7,33	69,0	7,52	77,9	1,24	67,7	19,57	67,9
%	17,9	—	37,5	—	38,4	—	6,2	—	100,0	—
Valitsemine	0,76	11,2	0,49	4,6	1,13	11,7	0,47	25,8	2,85	9,9
%	26,5	—	17,1	—	39,9	—	16,5	—	100,0	—
Muud kulud	0,89	13,4	0,31	2,9	0,09	0,9	0,07	3,6	1,36	4,6
%	65,8	—	23,0	—	6,4	—	4,8	—	100,0	—
Kokku	6,72	100,0	10,64	100,0	9,65	100,0	1,83	100,0	28,84	100,0

heakorda; 5) haridust — lasteaedu ja mängumurusid, alg- ja mittetäielikke keskkoole (välja arvatud õpetajate töötasu, mis kantud rajooni eelarvele), tööd lastega väljaspool kooli, üritusi võitluseks laste kodutusega, üldhariduslikke koole täiskasvanuile, kirjaoskamatuse ja vähese kirjaoskuse likvideerimist, raamatukogusid, lugemistube ja külaklubisid; 6) tervishoidu — velskri- ja ämmaemanda-punkte; 7) sotsiaalkindlustust — pensionide ja abirahade maksmist Esimese Maailmasõja ja kodusõja invaliididele; 8) valitsemist — külanõukogude ülalpidamist ja 9) sidet — side algvõrgu kulusid.

Aruande andmed NSV Liidu 1939. a. kohalike eelarvete täitmise kohta iseloomustavad üksikute eelarve liikide kulude struktuuri (vt. tabel ptk. 2, § 3 juurde).

Kõigi kohalike eelarvete liikide suurim osa rahvamajanduse kuludest langeb oblastite ja linnade eelarveile. See on seletatav sellega, et oblastite eelarveisse on koondatud kohaliku tööstuse finantseerimine (üle $^{2}/_{3}$ kõigi kohalike eelarvete kuludest tööstusele) ja linnade eelarveisse — kommunaalmajanduse finantseerimine (üle $^{4}/_{5}$ kulutustest sel alal). Samades eelarvetes on rahvamajanduse kuludel ka kõige suurem osatähtsus.

Kõigis kohalikes eelarveis on kuludel sotsiaal-kultuurilisteks üritusteks peamine koht, kuid eriti tunduv osa — linnade ja rajoonide eelarveis.

Kõige suurem osa valitsemise kuludest langeb oblastite ja rajoonide eelarveile, kuid suurim osatähtsus on neil küla eelarves.

Muud kulud (eraldamised reguleerimisfondi, laenude kustutamine jt.) teostatakse peamiselt vabariiklike (ANSV), kraide ja oblastite eelarveist.

Kirjandus.

NSV Liidu eelarveline seadusandlus 20 aasta jooksul. Kogumik, Riiklik Finantskirjastus, 1938. a.

3. peatükk.

TULUDE JAOTUS LIIDU, VABARIIKLIKE JA KOHALIKE EELARVETE VAHEL.

§ 1. Tulude jaotuse üldalused.

Liidu, vabariiklike ja kohalike eelarvete kujundamiseks laekuvate tulude ja maksude kinnitamine, kooskõlas Liidu konstitutsiooni § 14, kuulub NSV Liidu pädevusse tema kõrgemate võimuorganite näol.

NSV Liidu riigieelarve põhimiseks baasiks on tulud sotsialistlikust majandusest, millel oma osatähtsuselt on otsustav koht riigieelarves, samuti elanikkonnalt laekuvad vahendid.

Tulud sotsialistlikust majandusest koonduvad riigieelarvesse ühelt poolt eraldamistena riiklike ettevõtete kasumist, nende ettevõtete üksikute liikide üldtuludest (näit. masina-traktorijaamad), varade ekspluateerimisest, iga liiki maksudest (tollilõiv, konsulaar- ja teised maksud) ja hoiukassade poolt mahutatavaist riigilaenudest, riikliku kindlustuse organite ja kooperatiivorganisatsioonide vahendeist. Teiselt poolt laekuvad eelarvesse tulud sotsialistlikust majandusest käibemaksuna, kolhooside tulumaksuna ja kooperatiivsüsteemiliste ettevõtete ja organisatsioonide tulumaksuna ning mittekaubaliste operatsioonide maksuna.

Elanikkonna vahendid laekuvad eelarvesse vabatahtlike maksetena riigilaenude näol ja maksudena — elanikkonna tulumaks, põllumajandusmaks, sõjamaks, üksikmajandite hobuste maks, vallaliste, üksikute ja vähelasteliste kodanike maks, riigilõiv ja kohalikud maksud.

Tulude jaotus üksikute eelarvete liikide vahel põhineb NSV Liidu eelarve-süsteemi ja rahvamajanduse plaani ühtsusel. Tulude jaotamise probleemi raskuspunkt seisneb selles, et kindlustada küllaldaste finantsiliste ressurssidega rahvamajanduse plaani kõigi osade täitmist, s. o. igale eelarvele võimaldada vahendeid sellises ulatuses, mis on tarvilik rahvamajanduse plaanist tingituna kõigi selle kulude täielikuks katmiseks. Seejuures on tulude

jaotuse üheks põhimõtteks iga eelarve maksimaalne kindlustamine püsivate ja alaliste tuludega, mis suurenevad vastavalt kohaliku majanduse kasvule. Sel asjaolul on oluline tähtsus eelarvete täitmisel ja rahaliste vahendite ratsionaalsemal mobiliseerimisel. Kuivõrd kulude jaotus eelarvete vahel ei esine siiski muutumatuna ja rahvamajanduslik planeerimine nõuab vahendite territoriaalset ümberpaigutamist, peab tulude jaotus looma tarviliku painduvuse vahendite ümberjaotamisel eelarvete vahel.

Edasi on tulude jaotuse ülesandeks kindlustada võimalikult efektiivset ja täielikku kõigi tuluallikate kasutamist, luues (eelarvete kaudu) kõigi kohalike võimuorganite otsese materiaalse huvi rahvamajanduse ja finantsplaani täitmise vastu nende territooriumil.

Tulude jaotamisel eelarvete vahel on oluline tähtsus üksikute eelarve liikide jaoks aasta kestel tulude laekumises suurima ühtluse saavutamisel ajutiste kassalünkade vältimiseks, mis tekitaksid takistusi eelarve täitmises. Lõpuks peab tulude jaotus olema lihtne ja selge mitmesuguste eelarve liikide vastastikuste suhtluste seisukohalt.

§ 2. Üksikuile eelarvete liikidele kinnistatud tulud.

Tulud riigi varadest ja ettevõtteist jaotatakse esmajoones majanduse ametkondliku alluvuse põhimõtte järgi: eraldamised kasumist ja üldtulud laekuvad liidu, vabariiklikesse või kohalikesse eelarveisse olenevalt sellest, milliste organite valitsemisel (liidu, vabariiklike või kohalike) need varad ja ettevõtted seisavad ja millised eelarved neid finantseerivad. Samuti jaotatakse seadusega määratud mitmesugused maksud, mida nõuavad sisse asutised oma funktsioonide täitmisel. Seepärast laekuvad liidu eelarvesse eraldamised liidu tööstuse kasumist, Põllutöö-, Sovhooside ja Kaubandusministeeriumi ettevõtteist, raudteedest ja Teedeministeeriumi majandusorganeist, veetranspordist ja selle majandusorganeist, Sideministeeriumi ettevõtteist, riiklikest krediitasutistest, Riiklikust Kindlustusest jt. Peale selle saab liidu eelarve masina-traktorijaamade tulud, tollitulud, autoinspektsiooni tasud, maksed mõõtude ja kaalude kontrollimise ja tembeldamise eest, konsulaarmaksud, münditulud jt. Kõik trahvisummad (peale metsatrahvide) administratiiv- ja teiste määruste rikkumiste eest laekuvad täielikult liidu eelarvesse. Liidu eelarvesse kantakse ka laekumised riiklike laenude alal ja riikliku sotsiaalkindlustuse vahendid.

Vabariiklikesse eelarveisse ametkondliku alluvuse järgi kuuluvad eraldamised vabariikliku tööstuse ja põllutöö-, sovhooside, kaubandus- jt. ministeeriumide ettevõtete kasumist.

Kohalike eelarvete sama kategooria tuludesse kuuluvad: eraldamised kohaliku tööstuse, kohaliku alluvusega kaubanduslike ettevõtete ja kommunaalpankade kasumist; tulud põllumajanduslikest varadest (turbarabad, maapõuevarad, kalapüügi ja jahipidamise kõlvikud jt.), kohaliku tähtsusega metsadest, nõukogude elamumajandusest (elamud, kaubandus-tööstusruumid, hotellid), kommunaalmajandusest (linnamaad, kauplemise kohad), kommunaalettevõtteist (veevärgid, kanalisatsioonid, saunad, trammid jt.), samuti kohalikud maksud.

Varadest saadavate tulude jaotuse põhimõttes nende ametkondliku alluvuse järgi on NSVL KTK ja RKN-i määrusega 21. detsembrist 1931. a. vabariiklike ja kohalike eelarvete kohta tehtud erand[1]). Kohalike eelarvete tulude baasi laiendamiseks on neile antud üle kõik tulud turbarabade, maapõuevarade, kalapüügi ja jahipidamise kõlvikute ekspluateerimisest, samuti mitte üksnes kohaliku, vaid ka riikliku tähtsusega metsadest (elanikkonnale müüdava metsa kännuraha, tulud metsa kõrvalkasutamisest ja trahvid seaduste rikkumise eest, mis puudutavad metsa ekspluateerimist).

Kõik põhimised riigimaksud on üleliidulised ja kuuluvad liidu eelarve tuludesse. Need on: käibemaks, kolhooside tulumaks, elanikkonna tulumaks, põllumajandusmaks, sõjamaks, vallaliste, üksikute ja vähelasteliste kodanike maks, üksikmajandite hobuste maks, maks mittekaubalistelt operatsioonidelt.

Vabariiklike ja kohalike eelarvete tulude suurendamise ja nende stabiilsuse kindlustamise eesmärgil anti 1930. a. maksureformi puhul neile eelarveile täielikult üle paljud riigimaksud. Vabariiklikesse eelarveisse kantakse vahetult täissummas vabariikliku tähtsusega kooperatiivseilt ettevõtteilt ja organisatsioonidelt laekuv tulumaks, ANSV ja kohalikesse eelarveisse — kohaliku tähtsusega kooperatiivsete ettevõtete ja organisatsioonide tulumaks, kalapüügi- ja piletimaks ning riigilõiv.

Kuna vabariiklike ja kohalike eelarvete järgi kinnistatud tuluallikaid ei jätku nende kulude katmiseks, kantakse neisse eelarveisse liidu eelarvest protsendilised eraldamised üleliidulistest maksudest ja tuludest, mis laekuvad vabariigi või nõukogu territooriumil. Eraldamised kantakse kas vabariiklikesse eelarveisse

[1]) LSKK 1931. a., nr. 75, lk. 505.

järgneva jaotusega nende ja kohalike eelarvete vahel (liiduvabariigi ülemnõukogu määruse alusel) või otseselt kohalikesse eelarveisse.

Sel üritusel on tohutu tähtsus. Esiteks, luuakse vabariikide ja kohalike nõukogude materiaalne huvi NSV Liidu kogu riigieelarve tulude osa täitmise vastu, kuna nende eelarvete täitmine oleneb otseselt üleliidulise riigitulude plaani realiseerimisest teatud territooriumil, s. o. kohalike võimuorganite endi tööst; teiseks, selline vahendite ülekandmine soodustab iga eelarve seose kindlustamist vastava rajooni majandusega; kolmandaks, see kindlustab liikuvust vahendite jaotamisel eelarvete vahel.

Tänu eraldamiste süsteemile riigimaksudest ja -tuludest on iga vabariik ja nõukogu vahetult oma eelarve kaudu seoses ettevõtetega ja majanduslike organisatsioonidega, sõltumata nende ametkondlikust alluvusest. Eraldamiste süsteem aktiviseerib sellega vabariiklike ja kohalike organite kontrolli ja kaasabi nende ettevõtete ja majandusorganite töös. Eraldamised riigituludest ja -maksudest määratakse liidu seadusandlusega esmajoones ühesuguste kindlate protsentidena kõigile vabariikidele ja nõukogudele. Nii antakse üksikmajandite hobuste maksust 25% liiduvabariikide vabariiklikesse eelarveisse ja 75% — ANSV, kraide ja oblastite eelarveisse.

Vabariiklike ja kohalike eelarvete seose kõvendamiseks kohaliku majandusega ja kohalike organite huvi tõstmiseks kohalike loodusvarade arendamise vastu kantakse vabariiklikesse eelarveisse eraldamised vabariigi territooriumil liidulise tähtsusega tähtsamate loodusvarade liikide väljatöötamise ettevõtete käibemaksust (21. detsembri 1931. a. seadus vabariiklike ja kohalike eelarvete kohta). Neist eraldamistest annavad vabariiklikud eelarved omakorda üle osa kohalikesse eelarveisse liiduvabariikide ülemnõukogude poolt kinnitatud määral. Sellised eraldamised teostatakse 100 rbl. suuruses igalt varutud puuvilla tonnilt, 1 rbl. igalt toodetud nafta tonnilt (kaasa arvatud gaas) ja 190 rbl. igalt varutud tubaka tonnilt.

NSVL KTK ja RKN-i määrusega 4. jaanuarist 1936. a. pandi külanõukogude eelarvete tuluallikate laiendamise kohta nende jaoks kehtima eraldamised, mida makstakse käibemaksu arvel igalt põllumajanduse produktsiooni tsentnerilt, mis varutud maakohtades kohuslike andamite, riikliku ostu või detsentraliseeritud varumise korras. Pärastpoole, ühenduses maakoolide õpetajate töötasu kulude kandmisega rajooni eelarveile, anti need eraldamised üle rajooni eelarveisse (NSVL KTK ja RKN-i määrus

28. juunist 1936. a.)[1]). Eraldamised moodustavad tsentnerilt: varutud viljalt ja õliseemneilt — 30 kop., peedilt — 15 kop., lihalt — 2 rbl., kartulilt — 20 kop., piimasaadustelt — 1 rbl., linakiult, kanepilt ja villalt — 15 rbl. Eraldamised kantakse kohalikesse eelarveisse transiidi korras vabariiklike eelarvete kaudu.

Analoogiline iseloom on erieraldamistel kohalikesse eelarveisse kulla-plaatinatööstuselt ja piirituse ajamiselt. Kulla-plaatinatööstus, mis tegeleb nende metallide leiukohtade otsimise ja uurimisega, on vabastatud kõigist üldriiklikest ja kohalikest maksudest ja lõivudest, asendades neid ühtse eraldamisega kohalikeks vajadusteks 5% suuruses toodetud kulla, plaatina ja plaatina rühma kuuluvate metallide väärtusest. See kord on laiendatud ka Haruldaste Metallide, Nikkel-Inglistina Peavalitsuste ja Arseeni Liidu ettevõtteile. Piiritus- ja piiritus-viinatööstuste reorganiseerimisel 1932. a. määrati eraldamised kohalikesse eelarveisse piirituse ajamisest 50 kop. suuruses dekaliitrilt.

Et tõsta kohalike võimuorganite huvi metsavarumise vastu, seati sisse samal aastal eraldamised kohalikesse eelarveisse (rajooni ja küla) metsavarumisel metsast väljaveetava puidu eest 10 kop. igalt väljaveetud puidu tihumeetrilt.

Rajoonide kohalikesse eelarveisse, kus on täidetud kookonite kontraktatsiooni ja varumise aastaplaanid, eraldavad Tekstiilministeeriumi rajooni või oblastite varumiskontorid 2,5% varutud kookonite väärtusest oma lisakulude arvel[2]).

Looduslike õnnetuste vältimiseks ja nende vastu võitlemise üritusteks kantakse kohalikesse eelarveisse ja liiduvabariikide (kus ei ole oblasteid) vabariiklikesse eelarveisse 5% eraldamisi laekumistest riikliku kohusliku kindlustamise alal rangelt määratud otstarbeks; peale selle kantakse neist laekumistest 10% kohalike eelarvete üldistesse ressurssidesse.

§ 3. Eelarveline reguleerimine.

Peale eraldamiste, mis on seadusega eriti kinnistatud kõigile vabariiklikele ja kohalikele eelarveile, määratakse liiduvabariikide eelarveisse eraldamised kindlaksmääratud tuluallikaist erinevais protsentides mitmesugustele vabariikidele, kusjuures nende protsentide suurus määratakse iga-aastaselt kindlaks NSV Liidu riigieelarve kinnitamisel. Need eraldamised nende

[1]) LSKK 1936. a., nr. 3, lk. 23 ja nr. 35, lk. 312.
[2]) LMKK 1942. a., nr. 9, art. 144.

suuruse edasise diferentseerimisega antakse liiduvabariikide poolt täielikult või osaliselt ANSV ja kohalike nõukogude eelarveisse.

Selle eraldamiste süsteemi abil teostatakse nn. eelarveline reguleerimine, mille põhimiseks ülesandeks on kindlustada kõigile eelarveile tulude ja kulude tasakaal tasemel, nagu see on tingitud rahvamajanduse plaanist.

Tulude jaotamisel NSV Liidu riigieelarvesse kuuluvate üksikute eelarvete vahel ei saa väljuda püüdest luua igale vabariigile või töörahva saadikute nõukogule isoleeritud eelarve alatiseks talle kinnistatud tuluallikatega ja seadusega kindlaksmääratud mitte üksnes eraldamiste liikidega riigimaksudest ja -tuludest, vaid ka eraldamiste suurusega. Asi seisneb selles, nagu juba tähendatud, et liidu, vabariikliku ja kohaliku alluvusega majanduse koosseis ei ole muutumatu. Teisest küljest rahvamajanduse plaan koostatakse selle täieliku tasakaalu ja materiaalsete ning finantsiliste ressurssidega katmise alusel; rangelt tasakaalus koostatakse ka NSV Liidu riigieelarve tervikuna. Kuid rahvamajanduse plaaniga määratud üritused ja järelikult vastavad eelarvelised kulud paigutatakse eelarve-süsteemi üksikute liikide järgi mitte vastavalt tuludele, mis kinnistatud eelarvete üksikuile liikidele, vaid sõltuvalt sotsialistliku ülesehituse, riigikaitse vajaduste ning leninlik-stalinlikust rahvuspoliitikast tingitud nõuete üldistest ülesandeist. Seepärast kogu NSV Liidu riigieelarve tasakaalu puhul tervikuna sellesse kuuluvate üksikute eelarvete tasakaalustamist võib saavutada ainult vahendite täiendava ümberjaotamise teel eelarve-süsteemis, mida teostatakse eelarvelise reguleerimisega.

Selleks eesmärgiks kasutatavaid tuluallikaid nimetatakse reguleerivaiks, erinevalt kinnistatuist, mis laekuvad antud rühma kõigisse eelarveisse täielikult või kindlaksmääratud eraldamise protsendi suuruses.

Liiduvabariikide vabariiklike eelarvete ja kohalike eelarvete üldmahu eelarvelist reguleerimist teostatakse NSV Liidu poolt. Üksikute kohalike eelarvete reguleerimist teostavad liidu- ja autonoomsete vabariikide, kraide, oblastite, rajoonide ja linnade riigivõimu organid; igaüks neist organeist reguleerib alamalseisvaid eelarveid.

Eelarvelise reguleerimise põhimiseks vormiks on eraldamised riigimaksudest ja -tuludest. Kuid reguleeriv tähtsus on neil ainult sel juhul, kui nende protsendimäär diferentseerub üksikute vabariikide ja haldusühikute järgi. Kui aga seadus näeb ette eraldamiste miinimumi üksikule eelarvelisele lülile, siis on regu-

leerivaks vahendiks ainult eraldamise osa, mis ületab miinimumi.

Eraldamiste süsteemi kui kõige ratsionaalsema eelarvelise reguleerimise vormi paremused seisnevad selle painduvuses ja lihtsuses, vabariiklike ja kohalike võimuorganite huvide liitumises kogu riigitulude plaani eduka realiseerimise vastu nende territooriumil ja nende organite vahetus ja täielikus vastutuses nende eelarveliste kulude osa kindlustamises vahenditega.

Kui reguleerivate tulude andmine 100%-liselt siiski ei võimalda alamalseisvate eelarvete puudujäägita tasakaalustamist, siis võib kõrgemalseisev eelarve anda puuduvad vahendid otsese toetusena kindlas summas (dotatsioon). Dotatsioon, eriti selle suure osatähtsuse juures eelarves, nõrgendab viimase stabiilsust, toob kaasa osa selle tulude äratõmbamise kohalikust majandusest, suurendab dotatsiooni saava eelarve sõltuvust kõrgemalseisvast eelarvest ja vähendab nõukogu vastutust oma eelarve kulude osa täitmise eest. Seepärast lubatakse dotatsiooni ainult juhtudel, kui kõik teised efektiivsemad abinõud eelarveliseks reguleerimiseks on täielikult kasutatud.

Liiduvabariikide vabariiklike ja kohalike eelarvete reguleerimist teostatakse NSV Liidu riigieelarve kinnitamisel. NSVL Ülemnõukogu kinnitab iga liiduvabariigi nii vabariiklike kui ka kohalike eelarvete kulude üldsumma; vabariiklike eelarvete tulude üldsumma, kohalike eelarvete ja ANSV eelarvete omad tulud, samuti vahendite summa, mida iga liiduvabariik annab oma eelarvest kohalike eelarvete tasakaalustamiseks.

Nii näit. NSV Liidu 1944. a. riigieelarve kinnitamisel määras NSVL Ülemnõukogu vabariiklike eelarvete kulud 11 104 miljoni rbl. suuruses, kohalike ja ANSV eelarvete — 25 070 miljonit rbl., vabariiklike eelarvete tulude summa — 22 159 miljonit rbl. ja kohalike eelarvete ja ANSV eelarvete omad tulud — 14 015 miljonit rbl. Kohalike eelarvete ja ANSV eelarvete tasakaalustamiseks kohustas NSVL Ülemnõukogu liiduvabariike üle andma neile eelarveile 11 055 miljonit rbl.

Määrates eraldamiste summa, mis on tarvilik liiduvabariikide riigieelarvete tasakaalustamiseks, annavad liidu organid vastavad tuluallikad liiduvabariikide riigieelarveisse näitamata, missuguseist allikaist ja kui suurel määral igaühest neist tuleb anda vahendeid kohalikele eelarveile (välja arvatud juhud, kui eraldamiste suurus on määratud seadusega). Liiduvabariikidele on antud õigus ise määrata kohalike eelarvete reguleerimise allikad ja neist eraldamiste suurus, olenevalt kohalikest tingimustest. Sel-

line kord annab kogu reguleerimise süsteemile painduvuse ja samal ajal kindlustab liiduvabariikide laialdased eelarvelised õigused.

Liiduvabariikide riigieelarvete suhtes on reguleerivaiks allikaiks käibemaks, elanikkonna tulumaks, põllumajandusmaks, kolhooside tulumaks, sõjamaks ja riigilaenud.

Liiduvabariikide 1944. a. riigieelarveile oli määratud eraldamisi riigituludest ja -maksudest järgmises suuruses: põllumajandusmaksust ja kolhooside tulumaksust — 25%, elanikkonna tulumaksust — 10% (Armeenia, Tadžiki ja Karjala-Soome NSV-le — 100%), sõjamaksust — 5%, elanikkonna ja kolhooside keskel realiseeritavast riigilaenust — 15%, masina-traktorijaamade tuludest — 25% (Uzbeki NSV-le — 10%) ja käibemaksust, millega lõplikult tasakaalustatakse kõik eelarved, erinevad protsendid üksikuile vabariikidele.

Liiduvabariikide ülemnõukogud vabariikide riigieelarvete kinnitamisel kinnitavad ANSV, kraide ja oblastite eelarveile nende kulude mahu, omade kinnistatud tulude mahu ja vahendite summa, mida antakse vabariiklikust eelarvest, näidates allikad ja eraldamisprotsendid.

Liiduvabariikidel on kohalike eelarvete suhtes võimalik kasutada reguleeriva vahendina ja diferentseerida ANSV ja oblastite järgi protsendilisi eraldamisi käibemaksust, elanikkonna tulumaksust, kolhooside tulumaksust, põllumajandusmaksust, sõjamaksust, mittekaubaliste operatsioonide maksust, riigilaenudest ja erieraldamisi puuvilla, nafta ja tubaka käibemaksust. Kuid praktiliselt, kohalike eelarvete suure kasvu tagajärjel ja käibemaksu otsustava tähtsuse tõttu, kasutavad liiduvabariigid kohalike eelarvete reguleerimiseks peamiselt eraldamisi käibemaksust, samuti elanikkonna tulumaksust, põllumajandusmaksust ja riigilaenudest; eraldamised muudest maksudest kantakse neisse eelarveisse täielikult neis protsentides, mis on määratud vabariigi riigieelarvele tervikuna.

Kooskõlas tähendatud tulude jaotusega oli NSV Liidu 1941. a. riigieelarve tulude osal järgmine struktuur (miljardeis rbl.)[1]):

[1]) 1941. aastaks olid määratud alljärgnevad eraldamised riigimaksudest ja -tuludest liiduvabariikide riigieelarveisse: riigilaenudelt — 25% linna elanikkonna tellimiste laekumistest ja 90% — maaelanikkonnalt, üle kandes kohalikesse eelarveisse vastavalt 15% ja 90%; kolhooside tulumaksust ja põllumajandusmaksust Vene NFSV, Ukraina NSV, Valge-Vene NSV ja Uzbeki NSV — 25%, ülejäänud vabariikides 100%; kultuurimaks Vene NFSV, Ukraina NSV, Valge-Vene NSV, Uzbeki, Gruusia, Armeenia ja Azerbaidžani NSV-s — 25%, üle-

	Liidu eelarve	Liiduvabariikide vabariiklikud eelarved	Kohalikud eelarved	Üldse
Käibemaks	113,3	2,9	8,6	124,8
Eraldamised kasumist	19,2	6,3	6,2	31,7
Riigilaenud	9,5	0,9	2,9	13,3
Maksud ettevõtteilt ja organisatsioonidelt	1,3	—	3,9	5,2
Maksud elanikkonnalt	7,4	—	5,1	12,5
Sotsiaalkindlustuse vahendid	7,7	2,3	—	10,0
Masina-traktorijaamade tulud	1,9	0,3	0,4	2,6
Tollitulud	3,0	—	—	3,0
Metsatulud	—	—	0,7	0,7
Renditulud kohalike nõukogude varadelt	—	—	0,8	0,8
Maksud ja mitmesugused mittemaksulised tulud	2,6	0,3	1,4	4,3
Kohalikud maksud	—	—	2,5	2,5
Muud tulud	4,6	0,2	0,6	5,4
Vahendite jääk 1. I 1941. a.	4,8	0,2	0,5	5,5
Üldse	175,3	13,4	33,6	222,3

Keskne koht NSV Liidu riigieelarve tuludes on käibemaksul — ligi 58%, kusjuures selle osatähtsus liidueelarves on 67%, vabariiklikes eelarveis — 22% ja kohalikes — 26%. Teiseks tähtsamaks tuluallikaks on eraldamised kasumist: NSV Liidu riigieelarves on nende osa 14,6%, selle üksikuis lülides vastavalt 11,3%, 47,7% ja 18,7%. Riigilaenud moodustavad NSV Liidu riigieelarves 6,1%, sellest liidu eelarves — 5,1%; vabariiklikes eelarveis — 6,3% ja kohalikes — 8,8%; maksud elanikkonnalt NSV Liidu riigieelarves — 5,8%, kusjuures liidu eelarves — 4,4%, kohalikes eelarveis — 15,4%. Vabariiklike eelarvete tuludes moodustavad eraldamised üleriiklikest tuludest ja -maksudest 48%, kohalikes eelarveis — 51%.

Isamaasõja algusest saksa fašistlike anastajate vastu, kui kõik riigi jõud ja vahendid olid kasutatud vaenlase purustamiseks, muutus NSV Liidu riigieelarve tulude struktuur oluliselt. Ühenduses tööstuse ümberlülitamisega peamiselt rinde tarviduste teenindamiseks langes laiatarbekaupade tootmine, mis vähendas käibemaksu laekumist. Teisest küljest, uute maksude sissesead-

jäänud 100%; elanikkonna tulumaksust Vene NFSV, Ukraina NSV, Valge-Vene NSV, Uzbeki NSV — 50%, ülejäänud 100%; kultuur-elamumaks maal ja maks mittekaubalistelt operatsioonidelt — 100%.

1943. a. ühendati kultuur-elamumaks linnas elanikkonna tulumaksuga ja maal põllumajandusmaksuga.

mine elanikkonnalt (sõjamaks, vallaliste, üksikute ja vähelasteliste kodanike maks) ja ülejäänud maksude määra kõrgendamine (tulumaks, põllumajandusmaks) suurendasid tunduvalt maksude osa elanikkonnalt NSV Liidu riigieelarves (5,8% 1941. a. kuni 13,7% 1944. a.). 1942.—1944. a. olid riiklikud sõjalaenud mahutatud määratu eduga (1942. a. — 13,2 miljardit rbl. väljalaske summa juures 10 miljardit rbl., 1943. a. üle 20 miljardi rbl. — 12 miljardi rbl. vastu, 1944. a. peaaegu 29 miljardit rbl. — 25 miljardi rbl. vastu), samuti raha-asjade loteriid (kahe väljalaske järgi ligi 3,4 miljardit rbl.).

Nõukogude rahva tohutu patriotism leidis kujuka väljenduse suurtes vabatahtlikes annetustes riigikaitseks: 1941. a. — 1943. a. kestel laekus Riigikaitsefondi ja Punaarmeefondi sularaha peaaegu 13 miljardit rbl.

§ 4. Tulude jaotus kohalike eelarvete üksikute liikide vahel.

Tulude jaotus kohalike eelarvete üksikute liikide vahel on seadusandlusega antud liiduvabariikide pädevusse.

Väljakujunenud kogemuste järgi laekuvad tulud kohalikult tööstuselt, kaubanduselt ja elamu-kommunaalmajanduselt kohalikesse eelarveisse vastavalt ettevõtete ja varade ametkondlikule alluvusele. Tulud põllumajanduslikest varadest, maapõuevarade, turbarabade, jahipidamise ja kalapüügi kõlvikute ekspluateerimisest, kohalikest maksudest, riigilõivust, kalapüügi- ja piletimaksudest kantakse selle nõukogu eelarvesse, kelle territooriumil on varad või võetakse tähendatud makse. Kohaliku tähtsusega metsade tulud kantakse tavaliselt rajooni eelarvesse.

Oblastite (kraide) ja rajoonide eelarveisse kantakse eraldamised vastavalt: üksikmajandite hobuste maksust — 25% ja 50% suuruses, kulla-plaatinatööstuse tuludest — 3% ja 2%, piirituse ajamisest — 12,5 ja 37,5 kop. dekaliitrilt. Eraldamised kookonite varumisest kantakse täielikult rajooni eelarveisse; eraldamised laekumistest riikliku kohusliku kindlustamise maksete alal 5% suuruses (loodusjõuliste õnnetuste vältimiseks ja nende vastu võitlemise abinõudeks) arvatakse kraide ja oblastite eelarveisse, kuid kohalike eelarvete ressursside kõvendamiseks ülekantavad 10%-lised eraldamised neist laekumistest kuuluvad rajoonide eelarveisse. Eraldamised käibemaksust põllumajandussaaduste varumisel, kooskõlas NSVL KTK ja RKN-i määrusega 28. juunist 1936. a. — Rajoonide eelarvete tuluallikate laiendamise kohta — kantakse täielikult neisse eelarveisse. Siia laekuvad ka rahalised tasud elanikkonnalt teedeehituse kohustusest tööga osavõtust kõr-

valehoidumise eest, kuivõrd selle osavõtu organiseerimine lasub rajoonide organeil.

Külade eelarveile, peale külanõukogude valitsemisele kuuluvate ettevõtete varadest saadavate tulude, kohalike maksude ja riigilõivu, kinnistatakse täielikult laekumised külanõukogude territooriumil mittekaubaliste operatsioonide maksust, kalapüügi- ja piletimaksust eraldamised metsadest väljaveetava puidu eest, samuti 75% endamaksustamise summadest, mis kantakse kohalikesse eelarveisse koolide majanduslikuks teenindamiseks.

Ülejäänud tulud (eraldamised riigimaksudest, laenudest jt.) esinevad reguleerivatena kas oblasti (krai) süsteemis või siserajoonilisel reguleerimisel. Neist eraldamiste suuruse alamalseisvaisse eelarveisse määravad iga-aastaselt oblastite (kraide), ringkondade, rajoonide ja linnade (kus olemas rajoonid) nõukogud vastavate eelarvete kinnitamisel.

Kuid siit ei järgne, et eelarvelisel reguleerimisel peab kasutama kõiki neid allikaid. Nende rohkuse ja eelarveliste suhtluste keerulisuse vältimiseks tuleb väiksemad reguleerivad tulud kanda täielikult alamalseisvaile eelarveile neis protsentides, mis on määratud teatud haldusühiku kohalikele eelarveile tervikuna, ja reguleerimiseks kasutada ainult kõige võimsamaid allikaid.

Reguleerivate allikate valimisel võetakse arvesse tarvidus mitte üksnes tasakaalustada aasta-eelarveid, vaid ka vältida või vähemalt maksimaalselt pehmendada ajutisi kassalünki üksikuis eelarveis aasta mitmesugustel perioodidel.

Kui tuluallikas on antud kohalikule eelarvele mitte täielikus laekumise summas teatud territooriumil (näit. põllumajandusmaks 25% suuruses), siis eraldamiste diferentseerimisel alamalseisvaisse eelarveisse keskmine protsent kogu haldusühikule ei või tervikuna ületada tema jaoks määratud suurust.

Arvutustehnika lihtsustamiseks määratakse eraldamisprotsendid täisarvudes, kümnendikud lubatakse ainult ühe, lõplikult tasakaalustava allika järgi.

Peale loeteldud reguleerimisallikate peab kohalike eelarvete süsteemis veel märkima nn. reguleerimisfonde. Need moodustatakse ainult erandjuhtudel, kui ühtede eelarvete tasakaalu ei saavutata isegi neile reguleerivaist allikaist 100% suuruses eraldamiste ülekandmisega, teistes eelarvetes aga kujuneb vahendite liigsus reguleerivaist allikaist eraldamistel isegi minimaalseis protsentides.

Reguleerimisfondide kujundamiseks määravad kõrgemalseisvad eelarved kindlais summades või protsentides eraldamised

alamalseisvate eelarvete üldmahust. Eraldamise suurus määratakse kahe teguriga: ühest küljest tulude ülekaaluga plaanistatud kuludest ühtedes eelarvetes, teisest küljest lisavahendite vajaduse määraga teistes eelarvetes (peale neile antud 100% kõigist reguleerivaist tuludest) nende tasakaalustamiseks.

Eraldamised reguleerimisfondi kantakse eelarve kuludesse, toetused fondist — vastavate eelarvete tuludesse. Fondid ja neist antavad toetused paigutatakse neisse oblastite (kraide), ringkondade ja rajoonide eelarveisse, kelle juures need on moodustatud. Need eelarved kindlustavad oma ressurssidega täielikku ja õigeaegset fondide akumulatsiooni ja neist toetuste väljaandmist.

Reguleerimisfondid, omades kõiki dotatsiooni süsteemi pahesid, teevad äärmiselt keeruliseks eelarvete suhtlused ja asetavad ühed eelarved sõltuvusse teiste eelarvete kohustuste täitmisest. Seepärast tuleb fonde moodustada ainult ülaltähendatud erandlikel juhtudel. Vene NFSV kraide (oblastite) fondide moodustamine on lubatud üksnes Vene NFSV Rahandusministeeriumi loal, rajoonide fondide — krai (obl.) täitevkomitee loal.

Tulude jaotus kohalike eelarvete vahel NSV Liidu 1939. a. kohalike eelarvete täitmise andmete järgi oli järgmine:

Kohalike eelarvete üksikute liikide tulude struktuur.

(Miljard. rbl.)

Tulude nimetus	Vabariiklike (ANSV), kraide, oblastite ja ringkondade		Linnade ja töölisasulate		Rajoonide		Külade		KOKKU	
	Summa	Osatähtsus	Summa	Osatähtsus	Summa	Osatähtsus	Summa	Osatähtsus	Summa	Osatähtsus
Kohalikud tulud	2,14	30,8	3,77	35,9	1,11	11,4	0,29	14,6	7,31	25,1
%	29,2	—	51,6	—	15,2	—	4,0	—	100,0	—
Vahetult kohalikesse eelarveisse kantavad riigimaksud	0,22	2,9	2,86	25,5	0,80	7,9	0,22	11,1	4.10	13,3
%	5,2	—	69,8	—	19,6	—	5,4	—	100,0	—
Eraldamised riigimaksudest ja -tuludest	4,06	58,3	4,0	37,0	7,20	72,6	1,48	74,3	16,74	56,4
%	24,3	—	23,9	—	43,0	—	8,8	—	100,0	—
Muud	0,55	8,0	0,18	1,6	0,81	8,1	—	—	1,54	5,2
%	36,2	—	11,6	—	52,2	—	—	—	100,0	—
Üldse	6,97	100,0	10,81	100,0	9,92	100,0	1,99	100,0	29,69	100,0

Kõigis kohalike eelarvete liikides on peamiseks tuluallikaks eraldamised riigimaksudest ja tuludest.

Ainult linnade eelarveis, kuhu on koondatud üle poole kõigist kohalikest tuludest (selles 94% tulusid kommunaalvaradest ja 90% kohalikke makse) ja 70% riigimakse, mis vahetult kantakse kohalikesse eelarveisse, väheneb nende eraldamiste osa tunduvalt. Suurim erikaal on neil, mis ulatub kuni ¾ eelarvest, rajooni ja küla eelarveis, kusjuures peamine summa on koondatud rajoonide eelarveisse. Eraldamised kolhooside tulumaksust ja põllumajandusmaksust laekuvad peaaegu täielikult mõlemasse neisse eelarveisse, riigilaenudest aga kantakse täielikult linnade, rajoonide ja külade eelarveisse. Tulud kohalikust tööstusest koonduvad peamiselt (73%) vabariiklikesse (ANSV), kraide ja oblastite eelarveisse.

Loeteldud tuludega peavad liidu- ja autonoomsete vabariikide eelarved ja kohalikud eelarved olema tasakaalustatud defitsiidita. Vabariiklikes ja kohalikes eelarveis ettenähtud tulude mittetäielikul laekumisel võimalik defitsiit kaetakse vastavalt kulude vähendamisega ja tulude võimaliku suurendamisega.

Kui eelarve-aasta jooksul antakse liidu seadus või NSVL Ministrite Nõukogu määrus, mis vähendab mõningaid tulusid või suurendab vabariiklike ja kohalike eelarvete kulusid, siis üheaegselt antakse neile eelarveile täiendavad tulude allikad, mis katavad tulude vähendamise või kulude suurendamise. See määrus laieneb ka liiduvabariikide seadusandlusele ja valitsuse määrustele.

Võitluse ergutamiseks finantsplaanide täitmise eest ja vabariikide ning kohalike nõukogude eelarvelise iseseisvuse kindlustamiseks jääb iga eelarve laekumiste ülekaal tulude osas üle eelarveliste oletuste täielikult liidu- ja autonoomsete vabariikide ning kohalike nõukogude korraldusse, kui see ülekaal ei ole tingitud tuluallikate laiendamisest liidu seadusandluse poolt [1]).

Kirjandus.

„Nõukogude eelarveõiguse küsimused". NSVL Teaduste Akadeemia Õigusinstituudi artiklite kogu, Juriidiline kirjastus, 1940. a.

N. Belkovitši ja N. Valuiski artikkel „Reguleerimise õiguslikud tingimused NSV Liidu eelarve süsteemis".

Brigaad prof. N. N. Rovinski juhatusel — „NSV Liidu kohalikud finantsid", Riiklik Finantskirjastus, 1936. a. ptk. X.

[1]) Üle-eelarveliste laekumiste kasutamise korra kohta vt. ptk. 24, § 8.

4. peatükk.

LIIDU, VABARIIKLIKE JA KOHALIKE EELARVETE KULUDE JA TULUDE KLASSIFIKATSIOON.

§ 1. Klassifikatsioonide tähtsus ja nende struktuuri üldalused.

Kulud ja tulud paigutatakse liidu, vabariiklikesse ja kohalikesse eelarveisse kindlaksmääratud korras, mis tagab selge kujutluse eelarve kulude ja tulude osa koostisest, kulude ja tulude ühtlase rühmitamise, nende detailiseerimise ja võimaluse ühendada üksikud alaeelarved eelarveiks ja eelarved kokkuvõtteiks, samuti eelarvete võrdluse ja analüüsi.

Kulude ja tulude kohuslik rühmitus ja nende nimetuste ja paigutamiste kindel kord eelarveis määratakse tulude ja kulude eelarvelise klassifikatsiooniga. NSVL Ministrite Nõukogu juhendite alusel kinnitab eelarvete klassifikatsiooni NSVL Rahandusministeerium eraldi liidu ja vabariiklike eelarvete alal ja eraldi ANSV vabariiklike ja kohalike eelarvete alal. Muudatusi ja täiendusi klassifikatsioonis võib teha üksnes NSVL Rahandusministeerium.

Eelarvelistel klassifikatsioonidel pole mitte üksnes suur organiseeriv, vaid ka õiguslik tähtsus.

Kinnitatud eelarved on finantsplaanideks, mis on kohuslikud kõigile alamalseisvaile võimu- ja valitsemisorganeile. Tulude suhtes paneb kinnitatud eelarve täitvaile organeile kohustuse võtta tarvitusele seadusega kindlaksmääratud abinõud eelarves ettenähtud riigitulude õigeaegseks ja täielikuks sissenõudmiseks. Kulude suhtes tuleb eelarves määratud assigneeringuid vaadelda mitte üksnes kui täitvaile organeile antud volitusi, nende poolt valitsemisfunktsioonide teostamisel kulutada eelarvelisi vahendeid rangelt kindlaksmääratud piirides, vaid ka kui nende kohustust plaanistamis-distsipliini alusel täita eelarves märgitud üritusi; seejuures peavad täitvad organid kinni pidama maksimaalsest kokkuhoiust ja saavutama kulutuste suurima efektiivsuse.

Et anda eelarvele konkreetse direktiivse plaani iseloom, koos-

tatakse see ja kinnitatakse mitte üksnes tulude ja kulude üldsummas, vaid tulude üksikute allikate ja kulude sihtotstarbelise jaotamise ja kinnitamisega, nn. spetsialiseerimisega, s. o. ametkondade, majandusharude, ürituste ja määratud otstarbe järgi. Selline eelarvete koostamise ja kinnitamise kord paneb täitvaile organeile kohustuse täita määratud ülesanded iga tuluallika järgi ja ühtlasi kindlustab eelarve vahendite kulutamise nende poolt kulude suunas ja mahus ranges kooskõlas eelarvet kinnitava organi direktiividega.

Samal ajal kindlustab eelarveline spetsialiseerimine eelarve täitmise kontrolli nii seadusandlike organite poolt eelarve täitmise aruande läbivaatamisel ja kinnitamisel kui ka finantsorganite poolt. Spetsialiseerimise puudumine ja eelarve kinnitamine vaid kokkuvõttesummades oleks võrdne täitvaile organeile täieliku vabaduse andmisega kulude suuruse määramiseks iga majandusharu järgi, s. o. vabaduse, mis on piiratud ainult eelarve üldulatuse piiridega.

Spetsialiseerimise tõttu on täitvail organeil õigus suunata eelarve vahendeid ainult otseseks otstarbeks, mis on ette nähtud jaotustes, mille järgi eelarve kinnitatud; nad ei saa neid vahendeid kulutada vajadusteks, mis ei ole eelarvesse võetud, või suurendada eelarvelisi assigneeringuid. Eelarveliste vahendite kasutamine eelarves ettenägemata vajadusteks või eelarve poolt määratud assigneeringute suuna muutmine on eelarveseaduse ja plaani-distsipliini rikkumine. Plaani-distsipliini rikkumine on ka eelarve järgi antud summade mittetäielik kasutamine, kui see pole tingitud nende kokkuhoidlikust kulutamisest, vaid plaanis ettenähtud ürituste mittetäitmisest. Assigneeringute suurendamist ühenduses vajadusega teostada plaaniga määratud üritusi (uued asjaolud, mis selgunud eelarve täitmise protsessis), samuti vahendite andmist uuesti tekkinud edasilükkamata vajadusteks võivad täitvad organid teostada määratud protsessuaalsest korrast kinni pidades üksnes reservfondide piirides, mis selleks otstarbeks antakse eelarve kinnitamisel. Igasugune kulude suurendamine väljaspool neid piire nõuab riigivõimu või valitsemisorganite sanktsiooni, kelle loata ei või kasutada ka eelarveliste tulude üleplaanilisi laekumisi.

Õiguslikust vaatekohast seisneb eelarvelise spetsialiseerimise küsimus riigivõimu organite ja täitvate organite eelarvelise pädevuse ja täitvate organite õiguste piirides eelarve täitmise alal. Liigitused, mille järgi eelarve kinnitatakse, on õigusliku spetsialiseerimise piirideks. Täitvad organid võivad neid muuta üksnes

seadusandlusega määratud ulatuses, kusjuures muudatuste õigsust ja seaduslikkust kontrollivad riigivõimu organid eelarvete täitmise aruannete kinnitamisel.

Liidu ja vabariiklike ülemnõukogude poolt kinnitatud eelarvete alusel koostavad NSV Liidu Rahandusministeerium ja liiduvabariikide rahandusministeeriumid koos ametkondade ja asutistega kooskõlas nende operatsiooniplaanidega eelarve loendi, s. o. detailiseerivad kinnitatud eelarvelised määramised üksikute rahvamajandusharude finantseerimiseks asutiste, ettevõtete, ürituste ja kuluobjektide järgi. Loendiga määratud krediitide spetsialiseerumine on kohuslik kõigile ametkondadele ja asutistele. Erandjuhtudel, seadusandlusega kindlaksmääratud piirides, lubatakse liidu ja vabariiklikel eelarveil olevail ametkondadel ja asutistel, kinni pidades määratud korrast, muuta eelarveliste assigneeringute määramisi (teostada nn. krediitide ümberpaigutamisi), kuid ainult plaanis märgitud ürituste süsteemi täitmise tingimusel [1]).

Kohalikes eelarveis lubatakse assigneeringute ümberpaigutamist ainult nõukogu täitevkomitee otsusega.

Eelarvelise spetsialiseerumise piirid ja suund määratakse kulude eelarvelise klassifikatsiooniga, mille abil eelarves nähakse ette üksikuile valitsemisorganeile antavate assigneeringute otstarve ja suurus.

Eelarvelise klassifikatsiooni sisu ja liigituse paigutamise kord peab esmajoones vastama meie rahvamajanduse plaanisüsteemis ettenähtud nõudeile. Esimene neist seisneb selles, et klassifikatsiooni võetud liigitused vastaksid oma sisult majandusharude finantsplaanile ja nende põhimistele elementidele. Liigitused peavad kindlustama võimalust siduda tähendatud plaanid eelarvega ja üksikute eelarve osade detailsemat finants-majanduslikku analüüsi. Eelarvelised liigitused peavad peegeldama tootmis-finantsplaanide põhimist sisu, et nende järgi oleks kerge kontrollida plaani realiseerimist ja mobiliseerida töötajaid selle täitmiseks.

NSV Liidu eelarve on operatiivplaan, mis kujundatakse ja täidetakse nõukogude aparaadi kõigi alade ja ühiskondlike organisatsioonide laiade ringide juurdetõmbamisega. Siit järgneb teine nõudmine, mis esitatakse eelarvelisele klassifikatsioonile: ta peab andma kujuka ja igale arusaadava kujutluse eelarve struktuurist,

[1]) Krediitide ümberpaigutamise konkreetset korda vaadatakse allpool, ptk. 24, § 5.

selle materiaalsest baasist, tema poolt finantseeritava majanduse koostisest ja eelarve üldise arenemise suunast. On tarvilik, et klassifikatsioon sisaldaks erandita kõik eelarve tulud ja kulud ja näeks ette nende täpse rühmitamise, mis ei tekitaks raskusi tulude või kulude paigutamisel ühte või teise rühma.

Täpne süsteem tulude ja kulude paigutamisel ja rühmitamisel on üks põhimisi tingimusi kontrolli õigel korraldamisel ja igasuguste kuritarvituste ennetamisel. Põhjalikult läbitöötatud eelarveline klassifikatsioon kindlustab üksikute ürituste otstarbekohast finantseerimist ja kergendab võitlust finants-eelarvelise distsipliini eest kõigis majandusharudes.

Võimalus kõrvutada ühenimelisi kulusid mitmesugustes majandusharudes ja üritustes aitab kaasa nende finantseerimise ratsionaliseerimisele ja rahvamajanduse ressursside kokkuhoiule.

Eelarvelise klassifikatsiooni aluseks on asetatud tuluallikas ja kuluobjekt (otstarve). Tulud ja kulud jagunevad osadeks objekti-otstarbelise tunnuse järgi sellise arvestusega, et iga jaotus sisaldaks elemente, mis enam ei vaja edasist jaotamist. Tulud ja kulud rühmitatakse kas ametkondliku (ametkondlikku tüüpi klassifikatsiooni) või teatud ala (reaalset tüüpi klassifikatsiooni) tunnuse järgi. Ametkondlikku tüüpi klassifikatsioonis on kulude rühmadesse jaotamise aluseks nende ametkondliku kuuluvuse tunnus; kõige enne määratakse, millisele riiklikule organile vahendid antakse. Ametkondlik rühmitus näitab summade suuruse, mille kasutamise eest kannab vastutust iga ametkond. Selline rühmitus annab iga ametkonna finantsmajanduse täieliku iseloomustuse, kergendab selle kontrollimist, annab eelarvele operatiivse, mõjuva ja konkreetse iseloomu.

Harualases klassifikatsioonis on kulude rühmitamise aluseks nende määramise tunnus kindlaksmääratud majandusharudele; siin nihutatakse esikohale küsimus, milliseile riiklikele vajadustele antakse vahendeid. Alade rühmitus näitab majandusharude finantsilist tähtsust ja neile igaühele eraldatavaid eelarvelisi vahendeid. Selline klassifikatsioon kindlustab eelarve seost rahvamajanduse plaaniga, mis koostatakse, nagu teada, alade tunnuste järgi.

Vahendite andmise küsimuse arutamisel püstitatakse kõigepealt küsimus nende suunamise kohta: majanduspoliitika juhtimiseks ja plaanistamiseks on tarvis teada, millised vahendid on eraldatud teatud majandusharudele ja vajadustele. Teisest küljest on ametkondade finantsmajanduse õigeks ja täpseks organiseerimiseks, samuti kontrolli huvides tarvis eraldada eelarves vahendite suu-

rus, mis antakse iga ametkonna vastutusel tema korraldusse. Seepärast ühendavad eelarvelised klassifikatsioonid endas rühmituse mõlemad tunnused — majandusharu ja ametkonna. Kuid juhtivad põhimõtted klassifikatsiooni rühmitamisel liidu ja vabariiklikes eelarveis, ühest küljest, ja kohalikes, teisest küljest, on erinevad. Liidu ja vabariiklikes eelarveis on klassifikatsiooni aluseks alade ja kohalikes eelarveis — ametkondlik tunnus.

Tulud ja kulud liidu, vabariiklike ja kohalike eelarvete klassifikatsioonides jagunevad osadeks, paragrahvideks ja artikliteks, kohalike eelarvete kulud, peale selle, veel peatükkideks.

§ 2. Liidu, vabariiklike ja kohalike eelarvete kulude klassifikatsioon.

Ülevaate ja analüüsi hõlbustamiseks ühendatakse kõik liidu ja vabariiklike eelarvete kulud 11 rühma alade järgi:

I. Rahvamajandus.
II. Sotsiaal-kultuurilised üritused.
III. Riigikaitse.
IV. Siseministeerium.
V. Kohus ja prokuratuur.
VI. Kulud riigi valitsemisorganite ülalpidamiseks.
VII. Kulud laenude alal.
VIII. Reservfondid.
IX. Vabariiklikesse ja kohalikesse eelarveisse kantavad vahendid.
X. Arveldused pankadega.
XI. Tulude tagastamine ja muud kulud.

Suurimaiks jaotusteks klassifikatsioonis on osad, millel on kogu eelarves ühine numeratsioon.

Liidu ja liiduvabariikide vabariiklike eelarvete kulude osad on rajatud segasüsteemile, vastavalt ametkondlikule alluvusele. Rahvamajanduse finantseerimisel jagunevad osad ametkonna tunnuste järgi, s. o. iga osa hõlmab ministeeriumi kõik kulud teatud otstarbeks. Sotsiaal-kultuuriliste ürituste ja valitsemise alal liigitatakse osad alade põhimõtte järgi (haridus, tervishoid jt.), s. o. sisaldavad kõigi ametkondade kulud vastaval alal. Seega iga ametkonna kulud rahvamajanduse, kultuuri ja valitsemise finantseerimiseks jagunevad mitmeks osaks. Näit., I rühm „Rahvamajandus", 1. osa — „Söetööstuse Ministeerium", 2. osa — „Naftatööstuse Ministeerium", 38. osa — „Teedeministeerium" jne.;

II rühm „Sotsiaal-kultuurilised üritused" — 59. osa — „Haridus", 61. osa — „Tervishoid" jne.; VI rühm „Kulud riigi valitsemisorganite ülalpidamiseks", 72. osa — „Kulud NSV Liidu ja liiduvabariikide riigi valitsemisorganite ülalpidamiseks" jt.

Liidu ja vabariiklikes eelarveis jagunevad osad paragrahvideks, millel on eraldi oma numeratsioon iga osa piires. Paragrahv hõlmab ühetüübiliste asutiste, ettevõtete ja ürituste kulud teatud majandusharus (59. osa — „Haridus" — § 3 üldharidusliku koolid linnades, § 7 — lastekodud, § 15 — raamatukogud, § 22 — kõrgemad õppeasutised jne.).

Kohalikus eelarves ühendavad osad kõik teatud ametkonda (osakonda) kuuluvad kulud. Näit. 1. osa — kohaliku tööstuse osakonnad, 17. osa — haridusosakonnad jne. Peale selle on rida osasid, mis ei kuulu ametkondade, vaid nõukogu eelarvesse tervikuna (maksed laenude alal, eraldamised reguleerimisfondi jt.).

Kohalike eelarvete alade läbilõige on ette nähtud erilistes, järgnevais jaotustes — peatükkides. Et ühendada kohalike eelarvete igas osas kõik asjaomase osakonna kulud teatud majandusharu järgi, jagunevad osad järgmiseks 6 peatükiks:

1. peatükk — kulud rahvamajanduse finantseerimiseks (igas osas on sel peatükil erinimetus, vastavalt majandusharule).
2. peatükk — haridusalased kulud.
3. peatükk — tervishoiu ja kehakultuuri kulud.
4. peatükk — sotsiaalkindlustuse kulud.
5. peatükk — valitsemise kulud.
6. peatükk — muud kulud.

Peatükid jagunevad paragrahvideks, mis ühendavad kõigis peatükkides kulud ühetüübiliste asutiste, ettevõtete ja ürituste järgi. Paragrahvidel on osades erinumeratsioon ja nimetused, välja arvatud 2. peatükk „Haridus", milles nad korduvad ühe nimetusega kõigis osades, kus esineb see peatükk.

Kõigis eelarveis jagunevad paragrahvid artikliteks, mille ülesandeks on kindlustada otstarbeline finantseerimine objekti (töötasu, kapitaalmahutuste, kantselei- ja majanduskulude jne.) läbilõikes. Kulude klassifikatsioonid liidu, vabariiklike ja kohalike eelarvete alal näevad ette kõigi eelarveliste asutiste jaoks 15 üldist artiklit [1]). Kulude arvestamiseks rahvamajanduse finantsee-

[1]) Üldised artiklid kõigi asutiste jaoks on: art. 1 „Töötasu", art. 2 „Töötasu lisandid"; art. 3 „Kantselei- ja majanduskulud"; art. 4 „Lähetused ja ametisõidud"; art. 5 „Teaduslikud uurimistööd ja leiutused"; art. 6 „Õppekulud ja õpilaste tööpraktika"; art. 7 „Raamatute soe-

rimiseks liidu ja vabariiklike eelarvete järgi on peale selle määratud veel 8 artiklit [1]), mis on üldised kõigile aladele ja 9 täiendavat artiklit — üksikuile rahvamajandusharudele. Vabariiklikes (ANSV) ja kohalikes eelarveis on selleks otstarbeks määratud kolm erilist artiklit [2]). Igasse artiklisse võetavate kulude detailne kulude loetelu reglementeeritakse NSVL Rahandusministeeriumi eri instruktsiooniga.

Eelarve klassifikatsiooni artiklid kujutavad endast kindla standardvõrgu; omades ühtset järjekorra numeratsiooni korduvad need kõigis paragrahvides ühesuguste numbrite ja nimetuste all. Kui mingisuguse artikli järgi vahendeid ei assigneerita, siis artiklit ja selle numbrit ei tooda. Selline kord võimaldab kindlaks teha ühenimeliste kulude üldsumma kogu eelarve järgi tervikuna ühe või teise osa või peatüki piires.

Kulude ühendamine objekti-otstarbelise tunnuse järgi teostatakse tehniliselt järgmise tabeli-„malelaua" kohaselt, kus rõhtjoont mööda paigutatakse osad, peatükid ja paragrahvid ja püstjoont mööda — artiklid:

Osad, peatükid ja paragrahvid	Art. 1	Art 2	Art. 3	jne.	Kokku

Kulude rühmitamine selle skeemi kohaselt annab üldistatud koondandmed eelarve järgi korraga — ametkondade või alade ja kulude liikide läbilõikes (eelarve analüüsimiseks, plaanistamiseks jt.).

tamine raamatukogudele"; art. 8 „Õpilaste stipendiumid"; art. 9 „Toitlustamine"; art. 10 „Arstimite ja sidumisvahendite soetamine"; art. 11 „Õppevahendite soetamine ja parandamine"; art. 12 „Seadistuse ja inventari soetamine ning parandamine"; art. 13 „Kapitaalmahutused"; art. 14 „Mittelimiitsed kulutused"; art. 15 „Muud kulud".

[1]) Art. 28 „Oma käibevahendite juurdekasvu finantseerimine"; art. 29 „Assigneerimised oma käibevahendite täienduseks"; art. 30 „Riiklik dotatsioon"; art. 31 „Operatsioonilised kulud"; art. 31-a „Töötasu operatsiooni-kulude alal"; art. 32 „Muud kulutused"; art. 33 „Preemiad-lisatasud metsatöölistele"; art. 34 „Muud preemiad-lisatasud".

[2]) Art. 16 „Koolihoonete ehitamine maal"; art. 17 „Oma käibevahendite finantseerimine"; art. 18 „Riiklik dotatsioon".

§ 3. Liidu, vabariiklike ja kohalike eelarvete tulude klassifikatsioon.

Liidu, vabariiklike ja kohalike eelarvete tulude klassifikatsioonil on samasugune liigitamise süsteem: osad, paragrahvid ja artiklid.

Liidu ja vabariiklikes eelarveis on kõigi isemajandavate ettevõtete mittemaksulised maksed ühendatud ühte ossa „eraldamised kasumist", kus paragrahv on kasutatud maksjate ministeeriumide ja organisatsioonide eraldamiseks.

Liidu ja vabariiklike eelarvete maksuliste tulude klassifikatsioon sisaldab tähtsaima tuluallika — käibemaksu — jaoks iseseisva osa, milles paragrahvid on maksnike kategooriate (ministeeriumide ja ametkondade) märkimiseks ja artiklid — maksustatavate tööstusharude näitamiseks.

Muud maksud ettevõtteilt ja organisatsioonidelt, samuti maksud elanikkonnalt on ühendatud kahte ossa: „Tulumaks ja muud maksud ettevõtteilt ja organisatsioonidelt" ja „Maksud ja lõivud elanikkonnalt", mille paragrahvides on märgitud maksude liigid ja artikleis — maksnike kategooriad. Eelarveliste laekumiste muude suuremate liikide jaoks (riigilaenud, masina-traktorijaamade tulud, tollitulud jt.) on eraldatud iseseisvad osad.

Hoopis teisiti rakendatakse tulude eelarvelisi liigitusi kohalike eelarvete klassifikatsioonis. Mittemaksulised tulud laekuvad kohalikesse eelarveisse olenevalt varade ja ettevõtete kasutamise iseloomust — kasumist eraldamiste, üldtulude ja rendimaksu näol. Seoses sellega on tulude osade nimetus antud igale kohalikule majandusharule, paragrahve rakendatakse tavaliselt ettevõtete liikide ja varade eraldamiseks ja artikleid — laekumiste liikide jaoks. Näit., 13. osa „Kommunaalettevõtted", § 7 „Veevärk", art. 1 „Eraldamised kasumist"; 10. osa „Põllumajandus" § 2 „Turbarabad", art. 3 „Rendimaks".

Riigimaksud ja -tulud kohalikes eelarveis on ühendatud kahte ossa: „Eraldamised riigimaksudest ja mittemaksulistest tuludest" ja „Vahetult kohalikesse eelarveisse kantavad riigimaksud ja lõivud". See rühmitus tuleneb riigimaksude ja -tulude ülekandmise korrast kohalikesse eelarveisse ning nende suhtluse iseloomust vabariiklike eelarvetega. Kohalikele maksudele on antud eraldi osa. Igale riigi- ja kohalikule maksule ja lõivule on antud eraldi paragrahv. Peale selle on eraldatud osad majandusorganite poolt üleantavaile vahendeile, laenudele ja dotatsioonidele

vabariiklikest ja kohalikest reguleerimisfondidest, eelarveliste vahendite jääkidest jt.

Ametkondade ja alade tunnuste järgi koostatud kohalike eelarvete kulude klassifikatsioon on liiga raskepärane külade eelarvete jaoks. Külanõukogudel ei ole osakondi ja nende kulude koostise järgi on vaja ainult väike osa kohalike eelarvete üldise klassifikatsiooni liigitustest. Seepärast soovitas NSVL Rahandusministeerium külade eelarvete jaoks lihtsustatud klassifikatsiooni. Selles ei ole peatükke ja sisaldab 9 osa majandusharude järgi: „Põllumajandus", „Kommunaalmajandus ja kommunaalettevõtted", „Kaubandus", „Haridus", „Tervishoid", „Sotsiaalkindlustus", „Külanõukogude ülalpidamine", „Teedemajandus" ja „Eraldamised reguleerimisfondi". Osades on toodud ainult need üldise klassifikatsiooni paragrahvid (nende numeratsiooni säilitamisega), mis vastavad külanõukogus olevaile asutistele ja teostatavaile üritustele. See klassifikatsioon on määratud tüübilisena. Eeskirjad selle muutmiseks ja täiendamiseks, mis vajalikud kohalikest tingimustest, annavad külanõukogudele rajoonide rahandusosakonnad kohalike eelarvete üldise klassifikatsiooni alusel (kinni pidades eelarveliste liigituste numbreist ja nimetustest). Rajoonide rahandusosakonnad annavad samuti külanõukogudele eeskirju selle kohta, missuguseid üldise klassifikatsiooni artikleid tuleb tarvitada külade eelarveis.

II OSA.

ISEMAJANDAVATE ORGANISATSIOONIDE EELARVELISTE KULUDE PLAANISTAMINE.

5. peatükk.

ISEMAJANDAVATE ORGANISATSIOONIDE SUHTLUS EELARVEGA.

§ 1. Isemajandavate ettevõtete finantside organiseerimise üldalused.

NSV Liidu riigieelarve kulude suunamine üksikute rahvamajandusharude järgi ja nende eelarvelise finantseerimise põhimõtted on vahetus sõltuvuses ettevõtete ja asutiste valitsemise organisatsioonist. On olemas kaks finantseerimise moodust: isemajandavate ettevõtete ja organisatsioonide finantseerimine ja puhteelarveliste asutiste ja ürituste eelarveline finantseerimine. Need meetodid määravad ette ka finantseerimise objektid, s. o. eelarveliste kulude objekti-otstarbelise suunamise.

Põhiliseks meetodiks, mille abil sotsialistlik riik valitseb oma ettevõtteid, on isemajandamine.

Isemajandamine kindlustab ettevõtte operatiivse iseseisvuse, algatuse ja materiaalse huvi plaaniliste ülesannete täitmise vastu, määrab plaani alusel sõlmitavate lepingute kaudu majandusorganite vastastikuse kontrolli ja materiaalse vastutuse plaanilisest ning lepingulisest distsipliinist kinnipidamise eest. Selle vastutuse tõttu kontrollivad teised majandusorganisatsioonid süstemaatiliselt ülesannete täitmist toodangu kvantiteedi, kvaliteedi ja sortimendi järgi ühes kontrollimisega organi poolt, kes kinnitab plaani. Ühes sellega, tänu ettevõtte materiaalsele huvile plaani täitmise vastu, on isemajandamine tähtsaimaks teguriks võitluses sotsialistliku akumulatsiooni ja sotsialistliku omandi kaitse eest.

Partei XVII konverents kriipsutas alla, et isemajandamise põhimõtte teostamine kogu majanduslikus töös on tähtsaimaks

tõukeks meie majanduses olevate ja kaugeltki veel mitte kasutatud tohutute sisereservide avastamiseks, mis aitavad kaasa sotsialistliku akumulatsiooni kasvu kiirendamisele ja kindlustavad sellega kogu sotsialistliku ülesehituse materiaalset baasi.

Isemajandamise kindlustamine, süstemaatiline kontroll rublaliselt aitavad kaasa korratu majapidamise ja isikliku vastutuse puudumise vastu võitlemiseks, töö produktiivsuse tõstmiseks, korrapärase tootmise ja kauba käibe organiseerimiseks ning sotsialistliku akumulatsiooni suurendamiseks.

Isemajandavate organisatsioonide operatiivne iseseisvus ja vastutus plaani realiseerimise eest nõuavad plaani täitmiseks tarvilike materiaalsete ja rahaliste vahendite kinnitamist nende organisatsioonide järgi.

Ettevõtteile antavad vahendid jagunevad põhi- ja käibevahendeiks. Ettevõte peab omama põhivahendeid (hooned, seadistused, tööpingid, masinad, abiehitised, transport, laod) enne seda, kui alustab tootmiskava täitmist. Mis puutub töö objektidesse (tooraained, kütteained, materjalid jne.), siis neid ei vaja ettevõte üheaegselt kogu tootmiskava mastaabis, vaid järk-järgult, tagavarade kulutamise järgi. Kuna valmistoodete müügil ettevõte asendab kulutused nende tootmiseks, siis kava täitmiseks ei ole tarvidust anda ettevõttele iga kord uusi vahendeid. Ettevõtte poolt tootmiseks kasutatud vahendid tulevad talle tagasi selle toodangu realiseerimisel. Niimoodi need vahendid ringlevad ettevõtte majanduses, muutes oma vormi — tarvitatakse tootmiskäigus, lähevad valmistooteina käibele ja tulevad tagasi sissetulekuina toodangu realiseerimisest. Siis see vahendite ringkäik kordub uuesti.

Ettevõtte finantsressursse, mis määratud vahetpidamatuks tootmiseks tarvilike tööesemete varude muretsemiseks, nimetatakse käibevahendeiks. Ettevõtte käibevahendite üldmaht peab kindlustama nende ringkäigu pidevust. Tööobjektide varu peab olema arvestatud nii tootmisprotsessi kestuseks kui ka ajaks, mis on tarvilik valmistoodete realiseerimiseks ja varude uuendamiseks.

Ettevõtte tarvidus käibevahendeis, olenevalt nende kasutamise režiimist, on kahte liiki: tarvidus ettevõtte alalise normaalse tegevuse kindlustamiseks (toorainete, materjalide, kütteainete jne. varud) ja tarvidus, mis on seoses töö ajutiste eritingimustega (ühenduses tootmise hooajalisusega, toorainete ja kütteainete varumisega ja turustamise hooajalisusega, kui tuleb luua ajutine varu üle normi).

Ettevõtte tootmiskava järgi normaalseks tegevuseks määratud

materiaalsed varud luuakse oma käibevahenditega, millega iga majandusorgan varustatakse tema organiseerimisel. Teine liik tarvidusi käibevahendeis, kuivõrd see kannab ajutist iseloomu, kaetakse eranditult laenatud vahenditest — lühiajalisest pangakrediidist.

Käibevahendite tarvidusel ja nende olemasolu korrapärasel arvestusel on suur tähtsus ettevõtte normaalseks tööks. Käibevahendite puudus võib tootmiskäigu viia nurjumise ähvarduseni. Nende liigsus nõrgendab ettevõtte huvi materiaalsete ja finantsiliste ressursside ratsionaalse kasutamise vastu, võitlus töö finantsiliste tagajärgede eest, mis lõpuks viib isemajandamise nõrgestamisele.

Ettevõtteile antud põhifondid tootmisprotsessis järk-järgult kuluvad. Nende osaline taastamine saavutatakse kapitaalremondiga. Kapitaalremondi tagajärjel antakse põhifondidele tagasi nende esialgne tootmisvõime.

Kapitaalremondist tuleb eristada jooksev remont, kuhu kuuluvad hoonete ja seadistuse lagunemise eest hoidmine ja juhuslike vigastuste parandamine, samuti seadistuse üksikosade asendamine, mille ekspluateerimise aeg on arvestatud vähemana kui hooned ja põhiseadistus. Jooksev remont plaanistatakse tootmiseelarvesse ja läheb väljalastava toodangu omahinnasse.

NSV Liidus ei piirdu põhifondide taastamise protsess kulunud varade lihtsa asendamisega, vaid sellele seltsib laiendatud taastamine, s. o. riigi põhifondide suurenemine, kasvamine. See teostatakse uute ehitiste ja tegutsevate ettevõtete laiendamise ja rekonstrueerimise teel.

Tootmisprotsessis kaotatav põhifondide väärtuste osa uuendatakse amortisatsiooniga väljalastava toodangu hinna arvel. Toodangu omahinna kalkulatsiooni võetakse kindel protsent põhifondide väärtusest, olenevalt nende kestuse tähtajast. Toodangu realiseerimise järgi eraldamised põhifondide väärtuse alal akumuleeruvad ja moodustavad nn. amortisatsioonifondi.

Amortisatsiooniliste eraldamiste suuruse määramine on väga tähtis isemajandamise teostamisel. Vähendatud eraldamised ühest küljest ei kindlusta põhifondide normaalset taastamist, teisest küljest aga vähendavad toodangu omahinda ja suurendavad kasumit. Vastupidi, kõrgendatud eraldamised tõstavad omahinda ja vähendavad kasumit. Seepärast amortisatsioonifondidesse eraldamiste suurus määratakse valitsuse poolt üksikute majandusharude ja põhifondide liikide jaoks kinnitatud normide alusel.

Amortisatsiooni süsteem ergutab isemajandavaid ettevõtteid

hoolsasti suhtuma põhifondidesse, kasutama neid võimalikult efektiivselt ja tõstma tööviljakust. Amortisatsioon on kogu väljalastava toodangu omahinna koostisosa; järelikult, mida suurem on toodangu hulk, seda vähem amortisatsiooni langeb üksikule tootele, s. o. selle omahind alaneb ja vastavalt suureneb ettevõtte kasum.

Põhifondide taastamise kõrval kasutatakse amortisatsioonifonde ka uute ehitiste finantseerimiseks, kuna teatud rahvamajandusharudes amortisatsioonifondid ületavad selle kapitaalremondi tarviduse ja põhifondide kulunud osade uutega asendamise vajaduse. See on tingitud tööviljakuse pidevast tõusust, põhifondide paremast kasutamisest, ratsionaliseerimise ürituste laialdasest tarvitamisest, mis pikendab nende fondide kestust või suurendab toodangu väljalaset, mis toodetud sama aja kestusel samade põhifondidega.

Amortisatsioonifondide õigel jaotamisel kapitaalremondi kulude ja põhifondide kulunud osade vahetamise kulude vahel ühest küljest, ja uuteks ehitusteks teisest küljest, on suurim rahvamajanduslik tähtsus.

NSVL RKN-i määrus 8. jaanuarist 1938. a. „Amortisatsiooniliste eraldamiste kasutamise ja tööstusettevõtteis remondi parendamise kohta" määras amortisatsioonisummade jaotamise kindla korra: mitmesugustes majandusharudes kapitaalremondiks ettevõtteile eraldatakse rangelt kindlaksmääratud otstarbeks 40 kuni 60% [1]).

Uute ehitiste ja ettevõtete rekonstruktsiooni maht määratakse kindlaks rahvamajanduse plaaniga kõigile majandusharudele ja ettevõtteile; kapitaalremonti teostatakse tähendatud amortisatsioonifondi osa arvel peale kapitaalmahutuste aastasumma, mis kinnitatud ettevõtte või majandusharu jaoks.

Sel kombel iga isemajandav ettevõte, kattes kõik kulutused toodangu realiseerimise sissetulekust, on kohustatud pidevalt uuendama ja säilitama oma käibevahendeid, koguma amortisatsioonilisi eraldamisi ja uuendama kulunud põhifonde.

Ettevõtte töö finantsiliseks tulemuseks on tema kasum. Ettevõtte kasum kujutab endast vahet tema toodangu või teene maksuse (riigivalitsuse poolt kindlaksmääratud hindade järgi) ja selle toodangu või teene kommerts-omahinna (ühes käibemaksuga) vahel. Ülesanded kasumi kogumiseks määratakse (antud väljalaskehindade ja käibemaksu määrade juures) plaanis ettenähtud

[1]) LMKK 1938. a., nr. 1, lk. 1.

omahinna taseme ja toodangu kasvu järgi. Kasumi tegelik suurus sõltub täielikult ettevõtte töö omadusest. Kui ettevõte ületab toodangu plaanilise omahinna, siis ülesannet kasumi alal ei täideta; kui ta võrreldes plaanilise tasemega saavutab omahinna alanemise, siis ta saab üleplaanilise kasumi.

Et väljalaskehinnad määratakse sõltumata ettevõttest, siis kasumi suurus antud hindade, käibemaksu ja toodangu koguse juures kujuneb täielikult tema omahinna järgi. Siit on arusaadav, et omahinna alandamisel on erandlik tähtsus kasumite kasvuks. Seepärast kõigi majandusharude ettevõtteile määratakse rahvamajanduse plaanis kindlad ülesanded omahinna alandamiseks, väljendatud protsentidena tegelikust omahinnast, võrreldes möödunud aasta toodanguga.

Isemajandamisel kujuneb vahetult otsene side plaani kvalitatiivsete ja kvantitatiivsete ülesannete täitmise ja ettevõtte finantsilise seisundi vahel. See sõltuvus virgutab ettevõtte huvi plaani täitmise vastu, selle võitlust vahendite efektiivse kasutamise ja sotsialistliku rentaabluse eest.

See sõltuvus ja huvi luuakse seadusega määratud ettevõtete kasumite tarvitamise korra ja nende suhtluste abil eelarvega. Kasum jääb tavaliselt ettevõtte korraldusse ja määratakse plaanis tähendatud käibevahendite suurendamiseks ja kapitaalkulutusteks. Ainult liigne kasumi jääk peale nende mahutuste võetakse eelarvesse [1]). Vastupidi, neil juhtudel, kui ettevõtete kasumist ei piisa käibevahendite juurdekasvuks ja kapitaalmahutusteks, kaetakse puuduv summa finantseerimisega eelarvest. Seejuures finantseerimise ulatus määratakse plaani kasumi alusel ja finantseerimine ise teostatakse ainult plaani piires. Seepärast ülesande mittetäitmine kasumi kogumiseks tekitab ettevõttes pingelise finantsilise seisundi.

Peale ettevõtete käibevahendite juurdekasvu ja kapitaalkulutuste finantseerimise (kui neid ei kaeta oma kasumist) eelarvest antakse majandusorganeile vahendeid operatsioonikuludeks ja üksikuil juhtudel riiklikke dotatsioone ettevõtteile [2]).

[1]) Ülesannete täitmise kontrollimiseks omahinna alandamise ja kasumi kogumise alal on määratud minimaalsed eraldamised kasumist (10%), mida teostatakse ka siis, kui see ei kata plaanilisi mahutusi käibevahendeisse ja kapitaalkulutustesse. LSKK 1931. a., nr. 57, lk. 367 „Määrus riiklike ettevõtete kasumite riigituludesse eraldamise kohta".

[2]) LSKK 1932. a., nr. 33, lk. 126 „Tööstuse sihtfinantseerimise kohta riigieelarvest".

Majandusorganisatsioonide operatsiooniliste kulude hulka kuuluvad kulutused, mis ei ole seotud ekspluatatsioonilise tegevusega, mida ei mahutata tootmise eelarveisse ega omahinna kalkulatsiooni. Need on peamiselt kulud üritusteks, mida finantseeritakse kasumi või eri assigneeringute arvel eelarvest (tööstuslik ümberasustamine, geoloogilised uurimistööd, katselised üritused jne.).

Riiklikku dotatsiooni antakse üksikuile ettevõtteile käibevahendite vähenemise ärahoidmiseks plaaniliste kahjude tõttu, et sellega kindlustada nende finantsmajandust. See kuulub neisse juhtudesse, kui toodangu plaaniline omahind määratakse üksikuile ettevõtteile kõrgem väljalaskehinnast, ühenduses millega toodangu realiseerimise protsessis nad ei saa täielikult uuendada tootmise kulutusi; see lünk kaetaksegi riikliku dotatsiooniga. Selliste ettevõtete väljalaskehindade kõrgendamine aga vastavalt omahinnale rikuks riigihindade ühtsuse põhimõtet ega aitaks kaasa ettevõtete huvi äratamisele omahinna alandamise vastu.

Eelarve finantseerib samuti majandusorganisatsioonide kulusid sotsiaal-kultuuriliste asutiste (õppeasutiste, teaduslike uurimisasutiste, lasteaedade jt.) ülalpidamiseks, üritusi massiliste kaadrite ettevalmistamiseks, samuti majanduslike ministeeriumide ja täitevkomiteede osakondade haldus-valitsemisaparaadi kulusid.

Isemajandavate organisatsioonide suhtlused eelarvega korraldatakse nende tulude ja kulude bilansside (finantsplaanide) alusel, mis koostatud kooskõlas tootmise, kaupade realiseerimise ja kapitaalehituste plaanidega. Isemajandavate ettevõtete tulude ja kulude bilansid liidetakse alade bilanssidesse, mis koostatakse ametkondliku tunnuse (ministeeriumide) järgi.

§ 2. Majandusorganisatsioonide käibevahendid.

Majandusorganisatsioonide varustamist omade käibevahenditega teostati Töö- ja Kaitsenõukogu määrusega 23. juulist 1931. a. „Riiklike liitude, trustide ja teiste majandusorganisatsioonide käibevahendite kohta“ [1]). Selle määrusega oli majandusorganisatsioonide omade käibevahendite suurus viidud kooskõlla vahendite vajadusega minimaalsete toorainete varude, tootmis- ja abimaterjalide, kütteainete, poolvalmissaaduste, lõpetamata toodangu, valmistoodete ja kaupade kogumiseks, samuti kuludega tulevaste aas-

[1]) LSKK 1931. a., nr. 46, art. 316.

tate mahutusteks, mis on tarvilikud ettevõtete tootmise, kaubanduse või ekspluatatsiooni kava täitmiseks [1]).

Töö ja Kaitsenõukogu määrus nägi ette majandusorganite käibevahendite normeerimise põhimõtte miinimumi tasemel, mis on tarvilikud ülalloeteldud vajadusteks tootmisprotsesside katkestamatuse kindlustamiseks. See vahendite miinimum, mida nimetatakse käibevahendite normatiiviks, antakse majandusorganile, kes kannab täielikku vastutust selle kõige efektiivsema kasutamise, säilitamise ja uuendamise eest.

Eesmärgil kiirendada masinaehituse ettevõtete käibevahendite ringkäiku ja kõvendada Riigipanga kontrolli sel alal, ei kaeta alates 1939. a. nende ettevõtete finantsressursside vajadust lõpetamata toodangu minimaalsete varude ja poolvalmistoodete loomiseks 20% ning valmistoodete kujundamiseks 50% suuruses mitte oma käibevahenditega, vaid panga krediidiga.

Peavalitsusi, truste ja teisi majandusorganisatsioone varustatakse oma käibevahenditega selleks, et nad oleksid kohustatud neid vahendeid jagama nende koosseisu kuuluvate isemajandavate ettevõtete ja organisatsioonide vahel.

Ministeeriumidele, peavalitsustele ja trustidele on antud õigus jätta oma käsutusse jaotamata reservina 10% piirides ettevõtteile jaotatud omadest käibevahendeist, samuti ümber jaotada käibevahendeid vastavalt peavalitsuste, trustide ja ettevõtete vahel tööstuste aasta-finantsplaanide kinnitamise ajal ja aasta jooksul, kui ühtedel majandusorganeil on neid vahendeid liiga, teistel aga nende puudus.

Käibevahendite normatiiv väljendatakse päevades: iga liiki materiaalsete väärtuste kohta määratakse päevade arv nende minimaalselt tarvilike varude jaoks. Nende väärtuste üksikute liikide vajadus kogu plaanistatavaks perioodiks ja üheks päevaks määratakse tootmiskava alusel tootmise eelarve järgi. Päevase tarviduse korrutamisel päevale määratud varu hulgaga saadakse normatiiv naturaalses väljenduses. Naturaalsete normatiivide ümberarvutus plaanilis-varumise hindade järgi annab normatiivide hinnalise väljenduse ja nende liitmine — omade käibevahendite üldise suuruse, mis tarvilik tootmiskava täitmiseks.

Käibevahendite normatiivid diferentseeritakse majandusharude

[1]) Praktilise otstarbekuse kaalutlustel kannab kehtiv seadusandlus omade käibevahendite hulka ka odavahinnalise inventari ja seadistuse, kui iga üksik ese maksab alla 200 rbl. või selle kestus on alla ühe aasta.

ja ettevõtete järgi nende töö eritingimuste kohaselt. Iga majandusorgani tarvidus käibevahendite järgi määratakse tootmisprotsessi kestusega, toorainete, materjalide ja kütte kulunormidega, varumise ja turustamise organisatsiooniga. Mida vähem aega võtab tootmisprotsess, mida kokkuhoidlikumalt kulutatakse materjale toodangu ühikule ja mida kiiremini teostatakse varustamist ja toodangu realiseerimist, seda vähem käibevahendeid on vaja majandusorganile.

Käibevahendite läbikäigu keskmist kestust läbi nende ringkäigu kõigi astmete nimetatakse käibeajaks, käivete arvu antud perioodil aga — käibekiiruseks või käibekoefitsiendiks. See määratakse tootmise eelarve järgi väljalastava toodangu maksuse ja käibel olevate vahendite vahekorraga. Näit. aastas väljalastava toodangu 600 tuh. rbl. maksuse ja käibevahendite 60 tuh. rbl. suuruse juures on käibekoefitsient 10 ja käibevahendite keskmine käive — 36 päeva.

Käibekoefitsiendi kõrgendamisel ühekordse käibe kestus väheneb ja järelikult kiireneb vahendite ringkäik. Antud tootmiskava juures majanduse käibevahendite liikumise kiirus läbi varumise, tootmise ja turustamise astme peegeldub otseselt käibevahendite mahul, mis on tarvilik kava täitmiseks; käibe kiirendamine vähendab käibevahendite vajadust.

Seepärast ülaltähendatud Töö ja Kaitsenõukogu määrus asetas kõigi majandusorganite ette ülesande maksimaalselt kiirendada omade käibevahendite käivet, millel on suur rahvamajanduslik tähtsus.

Käibe kiirendamine lubab esmajoones suurendada tootmiskava samade omade käibevahendite juures. Näit. ettevõte 5 miljoni rbl. käibevahendite juures täidab kava 50 miljoni rbl. suuruses, s. o. vahendite käibekoefitsient on 10 ja kogu nende ringkäik — 36 päeva. Kava suurendamisel 20% võrra, s. o. kuni 60 miljoni rublani, võib käibevahendite suurendamise asemel (1 miljoni rbl. võrra) kõrgendada nende käibekoefitsienti 10-lt 12-le ja sellega lühendada vahendite ringkäiku 6 päeva võrra.

Muutmatu kava juures vabastab käibe kiirendamine osa käibevahendeid ja annab võimaluse võtta ära nende jäägi ühelt ettevõttelt ja anda teistele, kellel on neist puudus, või kanda eelarvesse. Toodud näite juures kava säilitamisel 50 miljoni rbl. suuruses ja käibekoefitsiendi kõrgendamisel 10-lt 12-le on ühekordne käive 4167 tuh. rbl., s. o. tekib käibevahendite jääk 833 tuh. rubla suuruses.

Käibe kiirendamine on tingitud esmajoones tootmiskava kes-

tuse lühendamisest ülemineku teel individuaalsest tootmisest massilisele, seeriate kaupa, voolulisele tootmisviisile, tootmise ratsionaliseerimise, töö produktiivsuse tõstmise, tehase sisese transpordi parendamise teel jne.

Vahendite käibele mõjub vahetult varustamise ja turustamise organiseerimine. Üheks teguriks tarvilike tootmisvarude suuruse määramisel on regulaarne kaubamuretsemine ja ajavahemikud nende vahel. Mida tihedamalt on lepingus varustava organisatsiooniga ette nähtud kaubamuretsemine, seda vähem varusid ja järelikult käibevahendeid on tarvis ettevõttele. Seepärast on käibevahendite kiirema käibe abinõuks varustamise organiseerimise alal enam tihedate tähtaegade määramine kaubamuretsemisel, mis sõltub varustavate organisatsioonidega sõlmitud lepingust. Seejuures peab siiski arvesse võtma, et küsimus kaubamuretsemise ajavahemike asjas tuleb otsustada kinni pidades kõige otstarbekohasemaist ja kokkuhoidlikumaist transpordi tingimustest (kaupade muretsemine poolikute vagunite viisi liialt koormab ja teeb kallimaks transpordi) ja ettevõttele tarvilikust sortimendist igas partiis.

Toodangu turustamise organiseerimisest oleneb vahetult käibevahendite selle osa suurus, mis on mahutatud laos olevasse valmistoodangu jääki. Siin seisnevad käibe kiirendamise võimalused aja lühendamises, mis on tarvilik toodete sorteerimiseks lepingus ettenähtud sortimendi järgi nende pakkimiseks ja raudteejaama või sadamasse toimetamiseks, kõigi arvutluste vormistamiseks laaditud kaupade alal (arvete väljakirjutamine, Riigipangast laenu saamine laaditud kaupadele kuni nende tasumiseni ostja poolt).

Käibevahendite ringkäigu kiirendamise teguriks on samuti majandusorgani siseressursside mobiliseerimine: selle abiga satuvad käibesse ka ressursid, mis on immobiilses seisundis ja mida ei kasutata tootmise käibes. Siia kuuluvad üritused liigsete materiaalsete väärtuste varude vähendamiseks, ettevõttele mittetarvilike varude realiseerimiseks (seoses tootmise või sortimendi tingimuste muutmisega) ja teiste majandusorganitega arveldusvahekordade reguleerimiseks (debitoorse võlgnevuse likvideerimine jt.).

Ülalpool oli märgitud, et ettevõtte omade käibevahendite tarviduse määramise üheks elemendiks on tooraine, materjalide ja küttekulude normid toodangu ühikule. Seepärast normide vähendamine kokkuhoidliku kulutamise ja tooraine ja materjalide kvaliteedi parendamise tagajärjel (nende komplektsus, mõõdud, mis

kõrvaldavad eeltööde tarviduse jt.) toob vahetult endaga kaasa käibevahendite vajaduse vähenemise. Suur tähtsus on ka tootmisjäätmete maksimaalsel kasutamisel, toorainete, materjalide, kütte jt. kulusid suurendava praagi otsustaval kõrvaldamisel.

Ettevõtete ehitamisel maal uuesti loodavais majandusharudes varustatakse neid omade käibevahenditega vastavast eelarvest, olenevalt nende alluvusest. Juba olevate majandusharude uute ettevõtete käibevahendid moodustatakse kõigepealt tähendatud majandusharu kasumite arvel ja, kui neist ei jätku — vastava eelarve arvel.

Tegutsevate ettevõtete omade käibevahendite täiendamist ühenduses nende tootmiskava kasvuga teostatakse, kui mõnel ettevõttel on liigseid käibevahendeid, esmajoones trusti, peavalitsuse või ministeeriumi poolt käibevahendite ümberjaotamise teel. Kui aga sellist võimalust ei ole või see on juba kasutatud, siis kasutatakse selleks otstarbeks esmajoones selle ettevõtte kasumit ja siis järjekordselt ühenduse (trusti, peavalitsuse, ministeeriumi) kasumit tervikuna. Üldse suunatakse majandusorganite kasum esmajärjekorras nende käibevahendite täiendamiseks. Ainult siis, kui tähendatud allikaist ei jätku, antakse puudujääv summa eelarvest [1]).

Ettevõtte tegevuse arendamisest tingitud käibevahendite juurdekasvust tuleb eristada kahjumist, mis vähendab ettevõtte omi käibevahendeid, tekkinud käibevahendite puudujäägi täiendamine. Sellist täiendamist teostatakse eelarvest ainult valitsuse määrusel või täitevkomitee otsusel, eesmärgil rangelt kontrollida abinõude kasutamist riiklike vahendite raiskamise vastu.

§ 3. Kapitaalmahutused.

Kapitaalehituste maht määratakse tarvidusega uute ettevõtete järele ja olemasolevate ettevõtete rekonstrueerimise vajadusega valitsuse poolt määratud tootmiskava täitmiseks. Kapitaaltööde plaani koostab NSVL Riiklik Plaanikomisjon ja kinnitab NSVL Ministrite Nõukogu rahvamajanduse plaani koosseisus jaotusega liidu majanduse alal — ministeeriumide vahel, vabariikliku ning kohaliku majanduse alal aga — liiduvabariikide vahel.

Plaani võetakse igasugused kapitaaltööd eelolevaks aastaks (ehitustööd, seadistuse rakestus, projekteerimis-uurimise, geoloogilise uurimise ja geodeetilised tööd jt.).

Ühtki ehitust ei või teostada, kui see ei ole valitsuse poolt

[1]) LSKK 1932. a., nr. 73, art. 447.

kinnitatud antud aasta ehitusplaanis; mitteplaaniline ehitamine on riigivastane toiming, mis õõnestab plaanimajanduse aluseid [1]).

Rahvamajanduse plaaniga määratud kapitaaltööde üldmaht jaotatakse iga ministeeriumi poolt objektide järgi, mis mahutatakse nimeliselt nn. tiitelnimestikesse, näidates ehituse koha, projekteeritud võimsuse, ehituse alguse ja lõpu, eelarvelise hinna ja kapitaalmahutuste suuruse plaanistatud aastaks.

Kõik ehitused jagunevad ülelimiitseiks ja alalimiitseiks. Selle jaotuse aluseks on võetud ehitusobjekti majanduslik tähtsus majandusharule (mõju põhifondidele ja tootmise suurusele) ja vajadus kindlustada riigivalitsuse vahetut järelevalvet rahvamajanduse seisukohalt kõige tähtsamate ehituste üle.

Ülelimiitseiks loetakse ehitused, mille eelarveline maksus ületab seadusega diferentseeritult määratud limiidi üksikute majandusharude järgi: musta metallurgia jaoks vähemalt 5 miljonit rbl., masinaehituse ja elektrotehnilise tööstuse jaoks vähemalt 3 miljonit rbl. jne. [2]).

Alalimiitsete hulka kuuluvad kõik ülejäänud ehitused.

Ülelimiitsete ehituste tiitelnimestikud kinnitab NSVL Ministrite Nõukogu olenemata sellest, kas need kuuluvad liidu, vabariiklike või kohalike organite valitsemisele. Liidu alluvusega alalimiitsete ehituste tiitelnimestike kinnitamise korra määravad NSV Liidu ministrid.

Mis puutub vabariikliku ja kohaliku alluvusega ehitusobjektidesse, mille eelarveline maksus on alla liidu seadusandluse poolt määratud limiite, siis liiduvabariikide ministrite nõukogud määravad nende poolt kinnitatavaisse tiitelnimestikesse võetavate ehituste loetelu ja ülejäänud ehituste tiitelnimestike kinnitamise korra.

Vene NFSV seadusandluse järgi kantakse Vene NFSV Ministrite Nõukogu poolt kinnitatavaisse tiitelnimestikesse ehitused maksusega 250 tuh. rublast kuni 3 miljoni rublani (mitmesugustes majandusharudes), olenemata nende alluvusest kas vabariiklikele või kohalikele organeile. Vabariikliku alluvusega alalimiitsete ehituste tiitelnimestike kinnitamise korra määravad ministrid ja kohaliku alluvusega — ANSV ministrite nõukogud, kraide ja oblastite täitevkomiteed, kusjuures kohalike ehituste tiitelnimestikud kantakse läbi ministeeriumide kapitaaltööde plaanidest [3]).

[1]) LSKK 1934. a., nr. 45, art. 354.
[2]) LSKK 1934. a., nr. 54, art. 414.
[3]) VSKK 1937. a., nr. 3, art. 13.

Ehitustöö plaanide katkestamatuks täitmiseks ja vahendite painduvaks kasutamiseks on ministreile ja ministeeriumide peavalitsustele antud õigus jätta oma käsutusse jaotamata reserv — kuni 3% kapitaalmahutuste üldsummast. Reserv moodustatakse eelarvelistest assigneeringutest ja majandusorganite kogutud vahendeist võrdeliselt nende osavõtule kapitaalmahutuste üldmahu finantseerimisest.

Vastavalt uuesti tekkivaile tarvidustele on NSV Liidu ministreil õigus kapitaalmahutuste ümberjaotamiseks liiduliste ülelimiitsete ehituste vahel, kuid tingimusel, et iga ehituse assigneeringute vähendamine ei ületakse 3% (sõjaajal — 10%). Selline vahendite ümberjaotamise õigus vabariiklike ja kohalike ülelimiitsete ehituste vahel on antud liiduvabariikide ministrite nõukogudele, oblastite (kraide) täitevkomiteedele 3% assigneeringute piirides [1]).

Kõigil tiitelnimestikesse võetud ehitustel peavad olema kinnitatud tehnilised projektid ja eelarved. NSVL RKN-i määrus 3. septembrist 1934. a. keelab riigiasutistel ja majandusorganeil teostada nende objektide ehitus- ja montaažitöid, millel ei ole kinnitatud projekte ega eelarveid, pankadel aga — finantseerida selliseid ehitusi [2]).

Projekti aluseks on projektiline ülesanne, mis koostatakse eesmärgil kindlaks teha teatud kohal ja kavatsetud tähtajal ehitamise tehniline võimalus ja majanduslik otstarbekus, kindlustada platsi õige valik ja allikad ehitustöö varustamiseks peamise tooraainega, veega ja energiaga.

Pärast projektilise ülesande kinnitamist ministri poolt töötatakse välja tehniline projekt, milles lahendatakse põhilised tehnilised küsimused, määratakse tehnilis-majanduslikud näitajad ja ehitusmaksus. Tehniline projekt peab sisaldama kõik joonised, arvutlused ja põhjendused tulevase ettevõtte plaanistamiseks, hoonete, ehitiste ja transportteede ehitamiseks, energeetika ja vesivarustuse, kogu ettevõtte ja üksikute jaoskondade tootmiskavade, tehnoloogilise protsessi, seadistuse, tooraine, poolvalmissaaduste, kütte ja valmissaaduste hulga, tööliskaadrite hulga, põhilise toodangu omahinna ja ettevõttele tarvilike käibevahendite kalkulatsiooni.

Tehnilisele projektile lisatakse juurde kõigi ehituskulude üldeelarve, samuti üksikute objektide ja tööde liikide eelarve; eel-

[1]) LSKK 1932. a., nr. 33, art. 196; 1936. a., nr. 11, lk. 96.
[2]) LSKK 1934. a., nr. 45, art. 354 „Projektita ja eelarveta ehitamise lõpetamise kohta".

arveid koostatakse normide ja hindade järgi, mis ette nähtud ministeeriumide poolt väljaantavais eelarvelistes käsiraamatuis ja materjalide ja seadistuse hinnakirjades.

Üldeelarve sisaldab kõik ehituskulud (alates ettevalmistamistöist ja lõpetades ettevõtte ekspluateerimisele võtmisega) ja koosneb kolmest osast: kulud ehituse projekteerimiseks ja teostamiseks, ehituse direktsiooni ülalpidamiseks ja ekspluateerimiseks määratud kaadrite ettevalmistamiseks; kulud ehituse teenindamiseks vajalike ajutiste hoonete ja seadmete püstitamiseks, samuti ehitamise mehhanismide, inventari ja varade, transpordivahendite muretsemiseks; üldeelarve kokkuvõtte järel näidatakse osa neist kuludest, mis kuulub tagastamisele pärast ehituse lõpetamist.

Kõige tähtsamate ülelimiitsete ehituste tehnilised projektid ja eelarved kinnitavad ministrid, ülejäänud — ministeeriumide peavalitsuste juhatajad, alalimiitsete ehituste projektid aga — peavalitsuste juhatajad või nende ülesandel — trustide juhatajad ja tehaste direktorid [1]).

Vabariikliku ja kohaliku alluvusega ehitusprojektid ja -eelarved kinnitatakse liiduvabariikide ministrite nõukogude poolt määratud korras. Vene NFSV-s kinnitab eriti tähtsate objektide projektid ja eelarved Ministrite Nõukogu, vähemtähtsad — ministrid või keskasutiste juhatajad, kohaliku alluvusega ehituste alal — ANSV ministrite nõukogud, oblastite (kraide) täitevkomiteed [2]).

Ehitused teostatakse kas hanke teel eriorganisatsioonide poolt või majanduslikul teel, s. o. vahetult ettevõtte poolt.

NSVL RKN-i ja ÜK(b)P KK määruse järgi 11. veebruarist 1936. a. „Ehitusasjanduse parendamise ja ehituste odavdamise kohta" on põhimeetodiks hange, kuna see kindlustab kõige paremini ehituse suurtööstuse loomise ja edasise kasvu, mis tugineb eesrindlikule tehnikale ja alalistele ehituskaadritele [3]).

Hanke teel ehitamist teostavad erilised isemajandavad ettevõtted — trustid ja kontorid, kellel on ehitusmehhanismid ja alalised kvalifitseeritud kaadrid, mis aitab kaasa töö produktiivsuse tõstmisele ja stahhaanovliku liikumise arenemisele. Need ettevõtted võivad painduvalt kasutada oma ressursse mitme objekti ehitamise juures ja ehitada odavamini, kiiremini ja paremini.

[1]) LMKK 1938. a., nr. 9, art. 58 „Projektide ja eelarve töö parendamise ja ehituse finantseerimise korrastamise kohta".
[2]) VSKK 1936. a., nr. 20, art. 134.
[3]) LSKK 1936. a., nr. 9, art. 70.

Ehitamine hanke teel teostatakse lepingu alusel, mille sõlminud organisatsioon, kelle plaani on võetud ehitus (tellija), organisatsiooniga, kes teostab ehitust (hankevõtja). Igal ehitusplatsil peab olema kogu tööde mahu eest vastutav üldhankija, kes täidab üldisi ehitustöid ja kes võib eritööde täitmiseks juurde võtta spetsialiseerunud ehitus- ja montaažiorganisatsioone.

Majanduslik viis on võrdlemisi kallim ja vähem efektiivne, kuna see nõuab kaadrite värbamist, abiettevõtete loomist ja mehhanismide muretsemist, mida pärast ehitamise lõppu majandusorgan enam ei saa kasutada. Sellele vaatamata on see viis siiski väiksemate ehituste juures rohkem levinenud hanke ehitus-montaažiorganisatsioonide ülekoormatuse tõttu tellimistega.

Hankeorganisatsioonide finantsilise baasi kindlustamiseks varustatakse neid omade käibevahenditega jooksvate kulude katteks kuni arvete õiendamiseni tellijatega täidetud ja üleantud tööde eest. Majanduslikul teel ehitamisel luuakse ehitusettevõttes kapitaalehituse eriosakond, kes on isemajandamisel ja kel on iseseisev bilanss.

Nii majandusliku kui ka hanke viisi juures viiakse kõik ehituse osad isemajandamisele: üksikud ehitusjaoskonnad, transport, varumis-laomajandus, abistamis- ja kõrvalettevõtted. Kõik arveldused ehituse juhataja ja ehituse üksikute osade vahel teostatakse üksikute tööde tootmise kalkulatsioonide alusel, mis koostatud tehnilise projekti juurde kuuluva eelarve piirides.

NSVL RKN-i määrusega 29. veebruarist 1937. a. kinnitati tööstuslike ministeeriumide ja teedeministeeriumi ehituste jaoks lisakulude ülemmäär — 21% ehitustööde maksusest [1]).

Kapitaalehituste finantseerimise allikaiks on, nagu ülal märgitud, esmajärjekorras amortisatsioonilised eraldamised (välja arvatud kapitaalremondiks määratud), selle järel ehituse siseressursside mobiliseerimine, ettevõtte kasum, mis jääb järele peale tema käibevahendite juurdekasvu kindlustamist, ja lõpuks assigneeringud eelarvest. Kõik need ressursid koondatakse pikaajaliste mahutuste eripankadesse, kes teostavad ehituse finantseerimist ja vahendite kulutamise kontrolli (vt. allpool ptk. 23, § 5).

Et hõlbustada väiksemate ehitus- ja remonttööde teostamist, samuti vähema seadistuse ja inventari muretsemist, lubas NSVL RKN määrusega 19. septembrist 1935. a. riiklikel asutistel ja ettevõtteil, kooperatiivseil ja teistel ühiskondlikel organisatsioonidel

[1]) LSKK 1937. a., nr. 29, art. 119.

teostada rida kulutusi ehitusteks väljaspool kapitaaltööde plaani [1]). Mittelimiitseid kulutusi lubatakse tingimusel, et neid teostataks majandusorganite ja asutiste finantsplaanides ettenähtud vahendeist, üle plaani kogutud ja siseressurssidest, et need annaksid viibimata majanduslikku efekti ega ületaks maksimaalsuurust, mis määratud iga liigi mittelimiitsete kapitaalmahutuste jaoks.

Asutistel ja organisatsioonidel, kes teostavad mittelimiitseid kulutusi, peab olema kinnitatud eelarve ja nad peavad kinni pidama ehitusmaterjalide, seadistuse ja auto-hobutranspordi veohindadest.

Mittelimiitseisse kulutustesse on arvatud:

1) tegutsevaile ettevõtteile ja asutistele seadistuse, aparatuuri ja inventari muretsemine kuni 200 rbl. ühikult;

2) remont- ja vähemad seadmed, kaasa arvatud tööstuslikes ettevõtteis seadistuse asendamine või uuendamine nende eelarvelise maksuse juures mitte üle 5000 rubla ettevõtte kohta ja tööde täitmisel aasta jooksul;

3) tööstusliku elamufondi kapitaalremondid, mitte üle poole vastavaist amortisatsioonilistest eraldamistest;

4) ehitused või seadistuse ja inventari muretsemine tarvitamiskõlvuliste jäätmete ümbertöötamise jaoskondade kasumi arvel, mis saadud laiatarbekaupade tootmisest;

5) elamu-olustikuline ehitus, inventari ja seadistuse muretsemine lasteaedadele, -sõimedele, töölissööklaile ja ühiselamutele preemiate arvel, mida määratakse üleliidulise sotsialistliku võistluse kokkuvõtete alusel;

6) looduslike õnnetuste tõttu hävinenud varade taastamine: kindlustatud vara — kindlustustasu suuruses, kindlustamatu — selle taastamise hinna piirides, kuid mitte üle 100 tuhande rubla;

7) tegutsevaile ettevõtteile ja asutistele vähema inventari, mööbli ja kantselei sisseseade muretsemine kinnitatud eelarve piirides;

8) tüüp-projekteerimine;

9) kaubandus-varustamise, varumise ja ühiskondliku toitlustamise ettevõtete ruumide ümberkorraldamine, seadistuse, inventari ja instrumentide muretsemine — mitte üle 5 tuh. rbl. aastas (Moskvas, Leningradis, Kiievis — 10 tuh. rubla);

10) teedemajanduse ettevõtete kulud vähemaiks ehitusteks ja seadistamiseks 5 tuh. rbl. suuruses summas ettevõtte kohta;

[1]) LSKK 1937. a., nr. 49, art. 417 „Väljaspool kapitaaltööde plaani tehtavate ehituskulutuste kohta".

11) kioskite, müügilaudade, puhvetite ehitamiseks ja liikuva seadistuse muretsemiseks hooajalise kaubanduse vajadusteks kuni 2 tuh. rbl. ühikule (Moskvas, Leningradis, Kiievis — 5 tuh. rbl.);

12) nõukogude elamufondi, samuti haiglate, koolide, sanatooriumide, puhkekodude, invaliidide majade kapitaalremont; seadmed majade juures — tegutsevaist veevärkidest ja kanalisatsioonivõrgust harujuhtmete viimine majadesse, koolidesse ja haiglaisse, abonentide ühendamine telefoni- ja raadiotranslatsioonivõrguga;

13) karja soetamine, produktiivsete ja tööloomade muretsemine hukkunute asemele;

14) linna nõukogude, kommunaalmajanduse ja ettevõtete kulud kaardistamiseks, planeerimiseks ja linnade haljastamiseks, lihtkaevude ja sillutiste tegemiseks, roiskveekraavide kaevamine ja teised lihtsamad melioratsioonitööd;

15) kulutused kommunaal- ja kultuur-olustikuliseks ehituseks rajooni keskustes ja töölisasulais tööde alal, mis täielikult lõpetatakse aasta jooksul, kuni 25 tuh. rubla rajooni keskuse või töölisasula kohta; üksikuil juhtudel liiduvabariikide (kus ei ole oblasteid) ministrite nõukogude määruse ja oblasti (kraide) täitevkomiteede otsuse alusel — kuni 50 tuh. rbl. vastavate assigneeringute piirides vabariigi, oblasti või krai kohta.

Kohalikust toorainest laiatarbekaupade, toiduainete, ehitusmaterjalide ja kütte tootmise ettevõtete organiseerimiseks lubati NSVL RKN-i ja ÜK(b)P KK määrusega 7. jaanuarist 1941. a. autonoomsete vabariikide ministrite nõukogudel ja oblastite ja kraide täitevkomiteedel peale määratud limiitide teha kulutusi kohaliku tööstuse ettevõtete ehitamiseks ja organiseerimiseks kuni 200 tuh. rbl., linnade ja rajoonide täitevkomiteedel kuni 50 tuh. rbl. ja liiduvabariikide ministrite nõukogudel kuni 500 tuh. rbl. ettevõtte kohta [1]).

Need kulud kaetakse eelarve tulude osa täitmise ületamise või kvartaali-aruande järgi kulude osas kujunenud kokkuhoiu arvel (peale assigneeringute haridusele ja tervishoiule), samuti kohaliku tööstuse akumulatsiooni arvel.

Mittelimiitsete kulude hulka kuuluvad samuti kulutused veterinaarravilate, ambulatooriumide, isolaatorite, tuletõrjekuuride ehitamiseks ja tuletõrje seadistuse muretsemiseks, mida teostatakse kindlustusemakseist protsendiliste eraldamiste arvel jt.

[1]) LMKK 1941. a., nr. 3, art. 40 „Abinõudest laiatarbekaupade ja toiduainete tootmise suurendamiseks kohalikust toorainest".

Mittelimiitsete kulutuste kontrolli kindlustamiseks on neid lubatud teostada ehituse maksusel kuni 100 tuh. rbl. — ettevõtte direktori korraldusel, 100 tuh. rbl. kuni 500 tuh. rbl. (rasketööstuse alal aga — üle 1 miljoni rubla) — ministri loal, teatades sellest järgnevalt NSVL Ministrite Nõukogule või liiduvabariigi ministrite nõukogule kuuluvuse järgi [1]).

Kõik mittelimiitseiks kapitaalmahutusteks määratud vahendid tuleb hoida: Riigipangas (ettevõtte arveldusarvel), kui ehituse eelarveline maksus ei ületa 100 tuh. rubla, ja pikaajaliste mahutuste eripankades — ülejäänud juhtudel. Pangad annavad vahendeid välja mittelimiitseiks kulutusteks ja teostavad kontrolli nende vahendite kulutamise üle kapitaalehituste finantseerimiseks määratud üldistel alustel.

Kapitaalremonti teostatakse väljaspool kapitaaltööde plaani selleks otstarbeks ettenähtud amortisatsioonilistest eraldamistest. Need jäetakse sihtfondina ettevõtte direktori käsutusse ja kantakse majandusorgani eriarvele kapitaalremondiks Riigipangas, kes teostab eel- ja järelkontrolli nende vahendite kulutamise üle.

Kirjandus.

Prof. Z. V. Atlas. Isemajandamine ja selle tähtsus Isamaasõja tingimustes. Riiklik Poliitiline Kirjastus 1944. a.

S. Rubinstein. Käibevahendid, 3. väljaanne, Riiklik Finantskirjastus, 1938. a.

Autorite kollektiiv V. M. Buzõrevi juhatusel, „Kapitaalmahutuste finantseerimine ja krediteerimine". Riiklik Finantskirjastus, 1941. a.

[1]) LSKK 1936. a., nr. 28, art. 104.

6. peatükk.

TÖÖSTUSE TULUDE JA KULUDE BILANSS.

§ 1. Tulude ja kulude bilansi tähtsus ja selle struktuur.

Finantsiline plaanistamine on rahvamajanduse plaanistamise lahutamata osa. Tootmise plaani kõrval koostab iga tööstusettevõte finantsplaani, mis ühendab ja seob oma vahel ettevõtte tulud ja kulud tootmise jooksvaiks tarvidusteks, kapitaalmahutusteks, käibevahendite suurendamiseks ja muudeks kulutusteks.

Tööstusettevõtete finantside plaanistamise ülesandeks on kindlaks määrata eelolevaks aastaks või kvartaaliks toodangu realiseerimisest saadav sissetulek, kulutused selle toodangu valmistamiseks ja kasum, samuti tootmise laiendamiseks tarvilikud mahutamised põhi- ja käibefondidesse. Selle plaanistamise käigus määratakse kindlaks ettevõtte vahekorrad NSV Liidu põhifinantsplaaniga — riigieelarvega.

Ettevõtte finantsplaan koostatakse tootmiskava, omahinna ja teiste majandusnäitajate alusel. Siiski ei kujuta see endast ainult tootmisplaani finantsilist vormistamist. Finantsplaani koostamisel teostatakse ettevõtte tegevuse omadusnäitajate kontrolli (toodangu või teenindamise omahinna alandamine jt.); finantsplaan ise koostatakse, arvestades riigivahendite kokkuhoidlikku ja efektiivseimat kasutamist, varjatud reservide avastamist ja ettevõtte siseressursside maksimaalset mobiliseerimist.

Olles tootmisplaani kõigi kvalitatiivsete ja kvantitatiivsete näitajate sünteesiks peab finantsplaan olema juhtivaks dokumendiks ettevõttele (peavalitsusele, ministeeriumile) tema igapäevases töös.

Finantsplaani abil kontrollib riik majandusorganisatsioonide tootmis- ja finantsilist tegevust. Määrates käibevahendite suuruse, nende käibe ja ülesanded rentaabluse alal, aitab finantsplaan kaasa materiaalsete vahendite kõige ratsionaalsemale kasutamisele, ebaproduktiivsete kulude vähendamisele, ebamajanduslikkuse likvideerimisele ja ettevõtete ning majandusharude kõigi sise-

ressursside avastamisele. Finantsplaan etendab väga tähtsat osa isemajandamise ja plaanilise distsipliini kindlustamisel, võitluses sotsialistliku rentaabluse ja kokkuhoiu režiimi eest.

Finantsplaan koostatakse aastaks ja igaks kvartaaliks. Kvartaali-finantsplaani aluseks on tootmisplaani näitajad samaks kvartaaliks (tootmiskava, ülesanded toodangu omahinna alal, töö alal, kapitaaltööde plaan jt.). Kvartaali-finantsplaanid koostatakse samade meetodite ja vormide järgi nagu aastaplaanidki.

Kvartaali-finantsplaanide ülesandeks on kindlustada aastaplaani täitmine. Neis peegelduvad tootmiskava täitmise, kapitaalmahutuste jne. muutuvad tingimused. Kvartaali-finantsplaanid seotakse täielikult kvartaali-eelarvetega.

Finantsplaanide koostamine on kohuslik kõigile majanduslikele ministeeriumidele, nende peavalitsustele ja ettevõtteile. Ettevõtete plaanide kavad esitatakse peavalitsustele, peavalitsuste ja autonoomsete ettevõtete kavad — ministeeriumidele. Liidulise tähtsusega ministeeriumid esitavad koondfinantsplaanid NSVL Rahandusministeeriumile, vabariikliku tähtsusega ministeeriumid — liiduvabariikide rahandusministeeriumidele. Täitevkomiteede osakonnad esitavad kohaliku majanduse finantsplaanid oblastite, linnade ja rajoonide rahandusosakondadele. Samaaegselt saadetakse finantsplaanid NSVL Riiklikule Plaanikomisjonile või liidu- ja autonoomsete vabariikide, kraide, oblastite ja rajoonide plaanikomisjonidele kuuluvuse järgi.

Aasta- ja kvartaali-finantsplaanide esitamise tähtajad, olenevalt majandi alluvusest, määravad NSVL Ministrite Nõukogu, liidu- ja autonoomsete vabariikide ministrite nõukogud ja kohalikud täitevkomiteed või nende ülesandel vastav rahandusministeerium või rahandusosakond.

Finantsorganid kontrollivad hoolsasti ja analüüsivad kõiki ministeeriumide ja täitevkomiteede osakondade poolt esitatud finantsplaanide lausendeid ja vajaduse korral teevad neis oma parandusi.

Plaanistamise ja jooksva finantseerimise eduka töö kohuslikuks tingimuseks on finantsorganite põhjalik majandusharude ja ettevõtete majanduse ja finantside tundmine. Seepärast finantsorganid ühest küljest analüüsivad põhjalikult ministeeriumide, täitevkomiteede osakondade ja majandusorganite aasta- ja perioodilisi aruandeid ja plaane ning teisest küljest süstemaatiliselt uurivad majandust kohtadel selle reservide kõige täielikumaks avastamiseks.

Praegusel ajal koostatakse majandusorganite finantsplaanid tu-

lude ja kulude bilansside kujul, mille kinnitanud NSVL RKN-i juures olev Majandusnõukogu 22. juulil 1939. a.

Nagu näha allpool toodud tabelist, koosneb tulude ja kulude bilanss kolmest osast: tulud, kulud ja suhtlus eelarvega:

Tööstusliku ministeeriumi tulude ja kulude bilanss.

	Miljonites rublades
TULUD.	
1. Took tööstusettevõtete toodangu realiseerimisest	3.023,91
Selles: a) kasum	123,91
b) käibemaks	300,00
2. Tulud varustamis- ja turustamisorganisatsioonidelt	23,91
Selles: kasum	4,41
3. Took kaupade realiseerimisest jaemüügi võrgus ja TVÖ ühiskondliku toitlustamise ettevõtteis	136,00
Selles: a) kasum	10,00
b) käibemaks	6,00
4. Tulud elamu-kommunaalmajandusest	14,00
5. Kasum ehitus-montaaži hankeorganisatsioonidelt	4,66
6. Kasum majanduslikul teel teostatavaist kapitaaltöist	8,15
7. Töötasu ja sotsiaalkindlustuse lisandite minimaalsete jääkide juurdekasv	2,50
8. Muude püsivate passivate juurdekasv	3,00
9. Sissetulek väljalangenud varade realiseerimisest	2,60
10. Vahendid vanemailt lasteaedade ülalpidamiseks	4,50
11. Tulud õppe- ja teaduslike uurimisasutiste abiettevõtteilt	2,50
12. Laekumised teistelt ministeeriumidelt lepingute järgi teaduslikeks uurimistöödeks	5,80
13. Omade käibevahendite jäägid aasta alguseks	8,00
Üldse tulud	3.239,53
Selles: a) kasum	151 13
b) käibemaks	306,00
Kulusid ületavad tulud	206,27
KULUD.	
1. Tööstusettevõtete kulutused tootmiseks (juurde arvatud kommertskulud)	2.778,00
Selles: a) tooraine ja põhimaterjalid	1.300,00
b) abimaterjalid	170,00
c) küte	85,00
d) elektrienergia	30,00
e) töötasu	1.000,00
Tootmiskulutuste üldsummast kuulub realiseeritavale toodangule	2.600,00

	Miljonites rublades
2. Kahjumid puidu-metsavarumisest	12,00
3. Kulud turustamise ja varustamise organisatsioonide käibe alal	19,50
4. TVO kulutused realiseeritavate kaupade alal	120,00
5. Oma käibevahendite juurdekasv	114,00
Selles: a) tööstusettevõtete alal	53,00
b) TVO alal	8,00
c) turustus- ja varustusorganisatsioonide alal	3,00
d) ehitusorganisatsioonide alal	5,00
6. Kulud metsaraiujaile preemiate-lisatasude maksmiseks	2,10
7. Kapitaaltööd	547,00
8. Siseressursside mobiliseerimine kapitaalehitustel	— 18,94
9. Kapitaalremont	40,00
10. Mittelimiitsed kapitaalkulutused	4,00
11. Kulutused elamu-kommunaalmajanduse alal	14,00
12. Kulud leiutisteks	5,00
13. Kulud kaadrite ettevalmistamiseks	21,86
14. Kulud teaduslike uurimisasutiste ja ürituste alal	24,00
15. Kulud lasteaedade ülalpidamiseks	15.00
16. Ministeeriumi haldus-valitsemiskulud	17,78
Üldse kulud	3.537,30
Kulude üldsummast kaetakse ministeeriumi sisemiselt jaotatavaist tuludest:	
a) kapitaaltööd, mida finantseeritakse amortisatsiooni arvel	30,00
b) kapitaalremont amortisatsiooniliste eraldamiste summas	40,00
c) kulud tööliskaadrite ettevalmistamiseks	5,00
d) kulud teaduslikeks uurimistöödeks, mis kantakse toodangu omahinnasse	16,50
Kokku kulud, maha arvates kulutused, mis kaetakse ministeeriumi sisemiselt ümberjaotatavaist summadest	3.445,80
Suhtlused eelarvega.	
I. Maksed eelarvesse:	
1. Käibemaks	306,00
2. Eraldamised kasumist	44,30
3. Liigsete käibevahendite eraldamine	8,00
Kokku maksed eelarvesse	358,30
Eelarveliste assigneeringute ülekaal makseist eelarvesse	206,27

	Miljonites rublades
II. Assigneeringud eelarvest:	
1. Oma käibevahendite juurdekasvuks	30,00
2. Riiklik dotatsioon	12,00
3. Kulud metsaraiujaile preemiate-lisatasude maksmiseks	2,10
4. Kulud leiutisteks	5,00
5. Kulud kapitaalehitusteks	471,13
6. Haridustikeks kuludeks	26,56
7. Ministeeriumi haldus-valitsemiskulud	17,78.
Kokku assigneeringud eelarvest	564,57

Tulude ja kulude korrapäraseks võrdlemiseks jäetakse dubleerivad summad bilansist välja. Selliste summade hulka kuuluvad näit. kapitaalehitusteks ja kapitaalremondiks kasutatavad amortisatsioonisummad. Üks kord võetakse need arvesse realiseeritava toodangu kulutustes, teine kord kapitaaltööde ja kapitaalremondi kuludes. Kahekordse arvestuse kõrvaldamiseks arvatakse amortisatsioonisumma maha kulude üldkokkuvõttest. Sellest jäetakse välja ka teised kulud, mis kaetakse ettevõttes sisemiselt jaotatavaist tuludest (kulud kaadrite ettevalmistamiseks ettevõtte vahendite arvel, kulud teaduslikuks uurimistööks toodangu omahinna arvel jt.).

Samuti korduva arvestuse vältimiseks näidatakse kasumid ja kahjumid ekspluatatsiooni tegevuse üksikute liikide ja elamumajanduse alal mitte iseseisvate lausenditena, vaid eraldatakse vastavais tuludes (sissetulek toodangu realiseerimisest jt.) või kuludes. Kuid kasum hanke või majanduslikul teel teostatavaist kapitaaltöist märgitakse iseseisvas lausendis, kuna dubleerimise vältimiseks kapitaalmahutuste summaga ei näidata hankeorganisatsioonide ja kapitaalehituste osakondade üldläbikäiku tulude ja kulude bilansis.

Kuna varustamis-, turustamis- ja varumiskaupade väärtus läheb ettevõtte tootmiskuludesse ja sissetulekusse toodangu realiseerimisest, siis varustamis-, turustamis- ja varumisorganisatsioonide dubleerivate käivete kõrvaldamiseks näidatakse tuludes nende poolt realiseeritavate kaupade hinnalisandid (juurdehindlused), kuludes aga — käibekulud. Ainult neil kordadel, kui turustamisorganisatsioonid kauplevad mitte üksnes oma ministeeriumi ettevõtete toodanguga, ja varumisorganid hangivad kaupa-

sid ka teistele ministeeriumidele, tuuakse bilansis kõik nende kulutused ja laekumised.

Bilansis peegelduvad täielikult ettevõtete suhtlused eelarvega — maksed eelarvesse: käibemaks, eraldamised kasumist, käibevahendite jäägi äravõtmine ning eelarvelised assigneeringud oma käibevahendite juurdekasvuks või täiendamiseks, kapitaalehituseks jne.

Bilansi lausendeis tuuakse peale eelseisva aasta plaani näitajate andmed täpsustatud plaani (muudatustega, mis tulenevad valitsuse määrustest) ja plaanistatavale eelnenud aasta loodetava täitmise kohta.

Tulude ja kulude bilanss annab tootmisnäitajate arendatud finantsilise väljenduse, hõlmab majandusorganisatsiooni kõik laekumised ja kulutused. See ei näita mitte üksnes majandusorganisatsiooni finantsilisi lõpptulemusi ja nende jaotust, vaid ka ettevõtte kõigi tootmiskulutuste ja põhi- ja käibefondidesse mahutuste suurust, sissetulekut toodangu realiseerimisest, mittetootvaid kulutusi ja tulusid. Bilanss kindlustab finantsplaani tarviliku seose tootmisplaaniga, annab täieliku kujutluse majandusorganisatsiooni tööst, selgitab finantsplaani järgi kavatsetavate kulutuste, akumulatsiooni, rentaabluse ja eelarvega suhtluse majanduslikke aluseid (käibemaksu, kulusid sotsiaal-kultuurilisteks üritusteks, valitsemiseks jt.). Sellesamaga omandab finantsplaan aktiivse organiseeriva osa majandusorganisatsioonide kogu tegevuses, tunduvalt laieneb ja süveneb finantsilise plaanistamise sfäär ja luuakse talle tarviline majanduslik baas.

Ühendades kõik majandusorganisatsiooni ressursid, on tulude ja kulude bilanss kontrolli määramise aluseks selle finantsilise ja tootmistegevuse, selle töö efektiivsuse ja finants-distsipliinist kinnipidamise üle. Samal ajal on bilanss operatiivseks dokumendiks, mille alusel teostatakse finantseerimist, eraldamisi kasumist eelarvesse ja kontrolli riiklike vahendite kasutamise üle.

§ 2. Tulude ja kulude bilansi lausendite vastastikune seos.

Rida tulude ja kulude bilansi lausendeid on vastastikku omavahel seotud.

Nii on sissetulek toodangu realiseerimisest seotud kulutustega selle tootmiseks. Sissetuleku ja kulutuste vahe moodustab käibemaksu ja kasumi. Käibemaks ja osa kasumist (mitte alla 10%) laekub eelarvesse. Kui aga kulutused realiseeritava produktsiooni

tootmiseks ületavad sissetuleku, siis tekivad plaanilised kahjumid, mis harilikult kaetakse eelarvest riikliku dotatsioonina.

Realiseeritava toodangu kulutuste ees näidatakse bilansis tootmiskulutuste üldsumma. Nende vahe peegeldab lõpetamata toodangu ja laos ning laadimisel oleva valmistoodangu jääkide muutumist plaanistatava perioodi jooksul, võrreldes selle algusega. See vahe peegeldub lausendis „Oma käibevahendite juurdekasv". Viimane lausend on lähedalt seoses tootmiskulutustega, mille kasv nõuab harilikult ettevõtte käibevahendite suurendamist.

Käibevahendite juurdekasv kaetakse esmajärjekorras tavaliselt kasumi arvel. Ettevõttel tekkiv oma käibevahendite jääk seoses tootmiskulutuste vähenemisega või käibe kiirenemisega — kantakse riigi tuludesse ja peegeldub maksete hulgas eelarvesse.

Tööstusettevõtete kapitaalremondi suurus määratakse täielikult selleks otstarbeks teostatavate amortisatsiooniliste eraldamiste summaga. Kulutused kapitaalehituseks kaetakse eeskätt amortisatsiooniliste eraldamistega, samuti kasumi arvel ja ehituste siseressursside mobiliseerimisega. Kuid tööstuse kapitaalmahutuste peamiseks finantseerimise allikaks on eelarvelised assigneeringud.

Kulude ja tulude bilansi vastastikku seotud lausenditena esinevad elamu-kommunaalmajanduse tulud ja kulud. Kui selle ekspluateerimise tagajärjel tekib kahjum, siis see tavaliselt kaetakse ettevõtte kogutud vahenditest ja peegeldub ettevõtte kulutustes, mida ei kanta toodangu omahinda (realiseerimatud kahjumid). Üksikuil juhtudel kantakse need kahjumid NSVL Ministrite Nõukogu loal toodangu omahinnasse.

Kulud lasteaedade ülalpidamiseks teostatakse peamiselt eelarvest ja ülejäänud osas lastevanemate makseist. Kulud kaadrite ettevalmistamiseks katab ettevõte eelarveliste assigneeringute arvel, peale tootmise tööliskaadrite ettevalmistamise, mida finantseerib ettevõte ise põhitegevuse töötasufondist.

Bilansi tulude osas näidatav sissetulek väljalangenud vara realiseerimisest kasutatakse harilikult mittelimiitseiks kulutusteks.

§ 3. Tööstuslike ministeeriumide ja peavalitsuste tulude ja kulude bilansid.

Tööstuslike ministeeriumide ja peavalitsuste tulude ja kulude bilansid ei esine ainult tööstusettevõtete plaanide summeerijana. Ministeeriumidele ja peavalitsustele on allutatud samuti varustamis-turustamis- ja varumisorganisatsioonid, tööliste varustamise

osakonnad (TVO-d), mõned põllumajanduslikud ettevõtted, ehitus-montaaži hankeorganisatsioonid, lasteaiad, õppeasutised ja teaduslikud uurimisinstituudid. Tulude ja kulude bilanss hõlmab endasse mitte ainult tööstusettevõtete, vaid ka ministeeriumile ja peavalitsusele alluvate teiste organisatsioonide ja asutiste finantsilised näitajad. Iga sellise organisatsiooni erifunktsioonid tingivad rea erinevusi nende finantsmajanduse plaanistamise meetodis.

Tööstusliku ministeeriumi tulude ja kulude bilansis näidatakse samuti tema haldus-valitsemisaparaadi ülalpidamise, leiutiste, ministeeriumi töötajate premeerimise kulud, valitsuse eriassigneeringud uute käitiste organiseerimiseks.

§ 4. Tulude ja kulude bilansside lisad.

Tulude ja kulude üksikute lausendite põhjendamiseks vastavate arvutlustega ja nende hoolsa analüüsimise võimaluse kindlustamiseks lisatakse rahandusorganeile esitatavaile tulude ja kulude bilanssidele juurde:

1. Üldtoodangu tabel hinnalises ja naturaalses väljenduses.
2. Tootmise ja osutatud teenete kulude arvutlus (põhielementide järgi).
3. Toodangu omahinna alandamise plaan kuluelementide järgi tähtsamate toodanguliikide omahinna andmete ja kallinemise ning odavdamise tegurite loetelu juurdelisamisega.
4. Toodangu (kaupade, teenete) realiseerimisest saadava sissetuleku arvutlus.
5. Oma käibevahendite ja panga krediidi tarviduse arvutlus; oma käibevahendite kujundamise allikate arvutlus.
6. Varustamis- ja turustamisorganisatsioonide, tööliste varustamise osakondade, abimajandite ja teiste ettevõtete tulude ja kulude arvutlused.
7. Amortisatsiooni arvutlus.
8. Käibemaksu laekumise arvutlus.
9. Kapitaalehituses siseressursside mobiliseerimise plaan.
10. Teatis töötajate arvu, keskmise töötasu ja töötasufondi kohta.
11. Kultuurasutiste ja -ürituste (kaadrite ettevalmistuse, lasteaedade, teaduslike uurimisasutiste ja ürituste jne.) tulude ja kulude alaeelarved.
12. Peavalitsuste ja haldus-valitsemisaparaadi ülalpidamise kulude alaeelarved.

13. Eelarveliste asutiste erisummade eelarved.
14. Tulude ja kulude bilanssi võetud muude kulude alaeelarved.
15. Seletuskiri tulude ja kulude bilansi juurde.

Nagu bilansis nii ka lisades selle juurde tuuakse iga lausendi kohta plaaninäitajad ja selle loodetav täitmine plaanistatavale aastale eelnenud aastal ja ülesanded eelseisvaks aastaks.

Bilansi seletuskirjas antakse plaani täitmise hinnang plaanistatavale eelnenud aasta kohta, tuues ülesandeist kõrvalekaldumise põhjused ja eelseisva aastaplaani aluseks võetud tootmis- ja finantsnäitajate iseloomustuse, arvutluste põhjendusega tootmiskulude, omahinna, käibevahendite, mittelimiitsete kapitaalkulutuste, sissetuleku toodangu realiseerimisest ja kasumi, amortisatsiooni ja teiste tulude ja kulude kohta.

§ 5. Tulude ja kulude bilansi näitajate arvutluste meetodid.

Tulude ja kulude bilansi üksikute lausendite suuruse kindlaksmääramiseks kasutatakse kaht põhilist meetodit — otsese arvestuse meetod ja majanduslik meetod.

Kõige lihtsam ja täpsem on finantsiliste näitajate otsene arvestuse meetod ettevõtte plaanis ettenähtud tootmisnäitajate ja normatiivide alusel.

Kui näit. ettevõte plaanistataval aastal laseb välja 5000 valmistoodet, siis juhul, kui väljalaskehind on 2500 rbl. üksuse eest, omahind 2000 rbl. ja käibemaksu määr 10%, on kasum nende toodete realiseerimisel:

$$(2500—2000 — \frac{2500 \times 10)}{100} \times 5000 = 1.250 \text{ tuh. rbl.}$$

Seda meetodit tarvitatakse ettevõtteis, kes teevad arvutlusi bilansi üksikute lausendite jaoks, väljudes tootmisplaanist, tehnika-majanduse algnäitajaist (tooraine ja kütte kulude normid jne.). Sissetulek toodangu realiseerimisest, kulutused selle tootmiseks, kasum, amortisatsioon ja teised finantsilised näitajad tehakse kindlaks otseselt tootmisnäitajate alusel.

Otsese arvestuse meetod on täielikult kohaldatav tööstusharudes ja ettevõtteis, kes toodavad ühesugust produktsiooni (süsi, elektrienergia, telliskivi jne.) või toodete piiratud sortimenti (auto-traktoritööstus, veduriehitus jt.). Neil juhtudel, kui seda ei saa tarvitada kas arvutluse keerukuse tõttu või tarvilike andmete puudumisel, tuleb kasutada majandusliku arvutuse meetodit (koefitsientide või analüütiline meetod). See seisneb finantsiliste näi-

tajate dünaamika arvestuses plaanistatavas perioodis olenevalt tootmisülesannete muutmisest.

Majandusliku arvestuse meetodi juures tehakse kõige enne kindlaks finantsilised näitajad plaanistatavale aastale eelnenud aasta kohta; siis tehakse kindlaks kõik (nii ettevõtte tööst olenevad kui ka mitteolenevad) tegurid, mis mõjutavad nende näitajate taset; pärast seda teostatakse finantsnäitajate muutmise arvutlus plaanistataval aastal vastavalt nende tegurite muutumisele.

Näit. üheks teguriks, mis mõjub kasumi suurusele, on toodangu ulatus. Kui ettevõtte kasum jooksval aastal on 3 miljonit rbl., siis eelseisval aastal toodangu kahekordistamisel ja muil võrdseil tingimustel peab see kahekordistuma, s. o. ulatuma 6 miljoni rublani.

Arvud, mis saadakse selle meetodiga arvutluse tagajärjel, võetakse alati hoolsale majanduslikule analüüsimisele. Seejuures kontrollitakse, kas on täielikult selgitatud põhjused, mis määravad saadud tulemused, viimaste vastavust teistele näitajaile jne. Mitte küllalt tähelepanelik suhtumine kõigi tegurite arvestamisse, mis mõjuvad ühele või teisele finantsnäitajale, viib plaanis harilikult valesti arvestustele.

Majanduslikku meetodit kasutatakse ka arvutluste kontrollimiseks, mis on tehtud otseselt tootmisnäitajate alusel.

Kirjandus.

V. M. Batõrev ja V. K. Sitnin, Sotsialistliku tööstuse finantside organiseerimine ja plaanistamine. Riikliku Plaanikomisjoni väljaanne, 1940. a.

D. Kondrašev. Tööstusettevõtte tulude ja kulude bilanss. Riiklik Finantskirjastus, 1942. a.

J. E. Šenger. Finantside plaanistamine. Riiklik Finantskirjastus, 1940. a.

S. M. Kutõrev. Tööstuse majandusorganisatsiooni tulude ja kulude bilanss. Teine raamat, kolmas jagu. Riiklik Finantskirjastus, 1941. a.

7. peatükk.

TÖÖSTUSE TULUDE JA KULUDE BILANSS. KASUMI PLAANISTAMINE.

§ 1. Sotsialistliku tööstuse kasumi kasvu tegurid.

Majandusorganisatsiooni tulude ja kulude bilansi koostamisel ja kontrollimisel on üks põhimisi ülesandeid selle kasumi suuruse kindlaksmääramine.

Kasum etendab tähtsat osa ettevõtte finantsmajanduse organiseerimisel ja isemajandamise teostamisel, on tähtsaks tõukeks võitluses toodangu omahinna alandamise ja akumulatsiooni suurenemise eest. Kasumi kogumise ülesande mittetäitmine peegeldub esmajoones ettevõtte edasilükkamata vajaduste (käibevahendite juurdekasvu, kapitaalmahutuste) rahuldamisel, toob endaga kaasa finantsilisi raskusi ja kasumeist eraldamise kohuste rikkumist eelarve ees.

Kasumi suur tähtsus ettevõttele ja eelarvele nõuab erilist tähelepanu juhtimist selle arvutlusele. Kasumi plaanistamisel peavad olema selgitatud kõik majanduses olevad reservid seadistuse kasutamise, tööviljakuse tõstmise ja omahinna alandamise alal.

Sotsialistliku tööstuse kasumite kasvu peamine tegur on toodangu omahinna alandamine.

Toodangu omahinnale avaldavad eeskätt mõju otseselt ettevõttest sõltuvad tegurid — tööviljakuse tõus, kokkuhoid materjalides, küttes ja elektrienergias, võitlus kadudega (praak, mittesordilisus jt.), tootmisprotsessi ratsionaliseerimine, lisa- ja valitsemiskulude alandamine. Edasi avaldavad toodangu omahinnale mõju ettevõttest mittesõltuvad tegurid: toorainete, kütte ja materjalide hindade muutumised, raudtee- ja veetranspordi tariifide muutumine jne.

Ettevõtte kasumi suurus on otseses vastavuses mitte üksnes toodangu omahinnaga, vaid ka toodangu valmistamise ja realiseerimise mahuga. Tootmise laiendamine suurendab kasumit, samuti alandab täiendavalt omahinda amortisatsiooniliste eraldamiste

osa vähendamise teel toodangu ühikule, lisakulude osatähtsuse vähendamisega jne.

Kasumi suurusele avaldab mõju ka realiseeritava toodangu sortiment. Toodangu üksikute liikide tasuvus ei ole ühesugune seoses erinevate vahekordadega omahinna, väljalaskehinna ja mitmesuguste käibemaksu määrade vahel. Seepärast võivad muudatused realiseeritava toodangu sortimendis oluliselt muuta ettevõtte tootmistegevuse finantsilisi tulemusi.

Ettevõtte kasumile mõjuvad samuti kaod ja tulud väljaspool realiseerimist. Neisse kuuluvad ühelt poolt võlgade kustutamine hagi aegumisel, elamu-kommunaalmajanduse kahjumid jne., teisest küljest, kreditoorse võlgnevuse kustutamine hagi aegumisel jt. Kasumi plaanistamisel tavaliselt ei nähta ette kadusid ja tulusid väljaspool realiseerimist.

Üheks peamiseks teguriks ettevõtte kasumi suuruse kindlaksmääramisel on väljalaskehinnad ja käibemaksu määr, mille muutmine vastavalt suurendab või vähendab ettevõtte kasumit.

§ 2. Sissetulek toodangu realiseerimisest.

Tulude ja kulude bilansis näidatakse ettevõtte kasum müügist saadud sissetuleku (käibemaksuta) ja realiseeritavale toodangule tehtud kulutuste vahena.

Toodangu realiseerimisest saadud sissetulek on tööstuse tähtsaim tuluallikas, millest kaetakse tootmiskulud, kommertskulud (turustamiskulud) ja käibemaks, samuti kujuneb sellest ettevõtte kasum. Tööstustoodete väljalaskehinnad kinnitab valitsus ja neil on kohuslik iseloom.

Plaaniline sissetulek määratakse kindlaks müügiks määratud toodete arvu korrutamise teel nende väljalaskehinnaga. Sissetuleku arvutlus teostatakse järgmiselt:

Toodete nimetus	Arv	Väljalaske-hind ühikult rbl.	Sissetuleku summa rbl.	Käibemaksu määr %-s	Käibemaksu summa rbl.
Tooted „A"	2500	50	125 000	5	6250
„ „B"	1500	6	9 000	12	1080
„ „C"	1000	10	10 000	20	2000
	—	—	144 000	—	9330

Müügiks määratud toodete arv tehakse kindlaks järgmiselt: plaanilisele toodete väljalaskele lisatakse juurde möödunud aasta

valmistoodangu jääk ettevõtte laos ja laaditud, kuid ostja poolt tasumata kaubad; sellele järgnevalt arvatakse maha minimaalselt tarvilik valmistoodangu jääk laos ja laadimisel järgmise aasta alguks.

Näide: 1944. a. plaan näeb ette 5000 eseme väljalaskmise. Esemete jääk vabriku laos 1. jaanuariks 1944. a. on 200 tk., lähetamisel ostjaile 50 tk. Aasta lõpuks kavatsetakse jääki laos vähendada kuni 100 esemeni, teel ostjaile on 70.

Neil tingimustel on realiseerimise suurus:

$$5000 + 200 + 50 - 100 - 70 = 5080.$$

Mitteühesugust toodangut väljalaskvais ettevõtteis teostatakse toodangu realiseerimisest saadava sissetuleku arvutlus järgmise skeemi järgi:

	Toodete või nende rühmade nimetus							
	1	2	3	4	5	6	7	8
1. Hulk mõõtühikuis:								
a) mõõtühik								
b) jääk plaanistatava aasta alguks								
c) kaubatoodang plaanistataval aastal								
d) jääk plaanistatava aasta lõpuks								
e) plaanistataval aastal realiseeritav toodang								
2. Toodangu ühiku väljalaskehind ühes käibemaksuga								
3. Realiseerimine väljalaskehindadega ühes käibemaksuga								
4. Käibemaksu määr (protsentides)								
5. Käibemaksu summa								
6. Realiseerimine väljalaskehindadega ilma käibemaksuta								

Plaanistatava perioodi üleminev valmistoodang võetakse loodetava jäägi suuruses selle perioodi alguseks. Loodetav jääk omakorda määratakse, lähtudes tegelikust jäägist viimase aruandelise bilansi järgi. Kui kauba tagavarad ületavad normatiivi, siis tuleb arvesse võtta, kuivõrd neid võib vähendada kuni plaanistatava perioodi alguni jääval ajal sellise arvestusega, et realiseerida üleplaanilisi jääke. Valmistoodangu jääkide suuruse hinnanguks kasutatakse andmeid nende dünaamika kohta eelmistel kuudel.

Ülemineva toodangu hulka, peale valmistoodete ülejäägi, kuuluvad eeldatavad jäägid arveil „Teel olevad kaubad", „Ostja

poolt tähtajaks tasumata kaubad" ja „Kaubad vastutaval hoiul ostja juures aktseptist loobumise tõttu". Need jäägid määratakse kindlaks nende olemasolu järgi viimaseks aruande kuupäevaks. Neid peab suurendama või vähendama vastavalt toodangu realiseerimise suuruse kasvule või vähenemisele, samuti muutustele ostjate geograafilises paigutuses plaanistatava perioodi alguni jääval ajal.

Valmistoodete jäägid laos plaanistatava perioodi lõpuks võetakse normatiivi suuruses, s. o. ettevõtte normaalses kaupade tagavaras perioodiks, mis on tarvilik sorteerimiseks, laadimiseks, dokumentide vormistamiseks jm. (vt. allpool ptk. 8, § 1). Lähetatud kaupade jäägid määratakse, lähtudes tegelikest minimaalseist jääkidest päevades viimaste aastate eest. Ostjate poolt tasumata kaupu ei nähta ette valmistoodangu koosseisus, mis läheb üle plaanistatavale järgnevale perioodile.

Sissetuleku otsene kokkuvõtt toodangu realiseerimisest on võimalik üksnes täpsete andmete olemasolul plaanistataval aastal müüdavate üksikute toodete liikide hulga ja väljalaskehindade kohta.

Nende andmete puudumisel tarvitatakse koefitsiendi meetodit: sissetulek arvutatakse üldtoodangu dünaamika ja jooksvast aruandlusest teadaoleva vahekorra alusel üldtoodangu maksuse 1926/27. a. muutmata hindades ja kaubatoodangu maksuse vahel väljalaskehindades.

Näide: Plaanistatava tööstusharu üldtoodang 1943. a. oli 10.000 tuh. rbl. 1926/27. a. muutmata hindades ja kaubatoodang väljalaskehindades — 15.000 tuh. rbl., s. o. 150% üldtoodangu kohta; 1944. a. plaanistatakse üldtoodang summas 12.000 tuh. rbl. — kasv 20% võrra.

Nende andmete järgi võib kindlaks määrata 1944. a. kavatsetud kaubatoodangu maksuse väljalaskehindades:

$$\frac{12.000 \times 150}{100} = 18.000 \text{ tuh. rbl.}$$

või — mis on sama — $\frac{15.000 \times 120}{100} = 18.000$ tuh. rbl.

Et kindlaks määrata sissetulek, peab saadud summast maha arvama valmistoodangu jäägi maksuse vahe laos ja lähetamisel plaanistatava perioodi alguks (400 tuh. rbl.) ja selle lõpuks (500 tuh. rbl.). Kokkuvõte on:

$$18.000 + 400 - 500 = 17.900 \text{ tuh. rbl.}$$

Koefitsientide meetodi kasutamisel sissetuleku arvutamises on vaja teha parandused, mis tulenevad hindade ja sortimendi muutumisest plaanistataval aastal.

Realiseerimisest saadava sissetuleku arvutlusel tarvitatakse veel kolmandat — kontrollivat meetodit. Sel juhul määratakse sissetulek kui tema üksikult arvutletud koostisosade summa: realiseeritavate toodete omahind, käibemaks ja kasum.

Näide. Kulutused realiseeritava toodangu valmistamiseks võrduvad 13 070 tuh. rbl., käibemaks 3580 tuh. rbl., kasum 1250 tuh. rbl. Siit sissetuleku suurus 17 900 tuh. rbl.

Sissetuleku plaanistamisel kontrollitakse ühe meetodiga saadud tulemusi teistega. Iseseisvalt arvutatud sissetuleku suurust kontrollitakse andmetega, mis saadud selle üksikute elementide arvutamisel.

§ 3. Kulutused realiseeritava toodangu valmistamiseks.

Tulude ja kulude bilansi kulude osas korrespondeerib toodangu realiseerimisest saadud sissetulekut lausend „Kulutused toodangu valmistamiseks". Selles lausendis näidatakse kõik kulutused toodangu valmistamiseks ja turustamiseks, mille hulka arvatakse ka lõpetamata toodangu, poolvalmissaaduste ja valmistoodete juurdekasvu kulud. Need määratakse tootmiskulude eelarve järgi, mis koosneb järgmistest elementidest:

toorained ja põhimaterjalid (eraldades ostetavaid poolvalmissaadusi);
abimaterjalid;
küte;
elektrienergia kõrvalt;
põhi- ja lisatöötasu;
lisandid töötasule;
amortisatsioon;
mitmesugused kulud.

Tootmiskulude eelarve näitab toodangu omahinda plaanistatavaks aastaks. Tootmiskulud peale realiseeritavate jäätmete väärtuse mahaarvamist moodustavad üldtoodangu omahinna. Juurde lisades väärtuse vähendamise või maha arvates lõpetamata toodangu ja omavalmistatud poolvalmissaaduste jääkide suurenemise plaanistatava aasta lõpuks võrreldes selle algusega, saame plaanistatava aasta kaubatoodangu vabriku-tehase omahinna.

Kuna kasumi suurus ei olene ainult toodangu suurusest, vaid ka realiseerimise mahust, siis viimase kindlakstegemiseks too-

dangu hulk, mis valmistatakse plaanistatava aasta kestel, suureneb või väheneb vastavalt ettevõtte kaubavarude vähenemisele või suurenemisele plaanistatava aasta lõpuks võrreldes selle algusega. Selleks lisatakse vabriku-tehase kaubatoodangu omahinna summale juurde valmistoodete loodetava jäägi ja teel oleva, kuid ostjate poolt veel mitte tasutud kaupade väärtus plaanistatava perioodi alguks, ja arvatakse maha nende jääkide väärtus perioodi lõpuks.

Realiseeritava kaubatoodangu omahinna täielikuks kindlaksmääramiseks on tarvilik selle vabriku-tehase omahinnale juurde lisada samuti kommertskulud (kaubandus-turustuskulud, trusti, liidu, isemajandava peavalitsuse haldus-valitsemiskulud). Need lisatakse täielikult antud aastas (kvartaalis) realiseeritava toodangu omahinnale juurde.

Realiseeritava toodangu tootmiskulutuste hulka võetakse samuti kulutused, mis ei kuulu selle omahinda (näit. elamu-kommunaalmajanduse kahjumid).

Ettevõtte kulutused seoses lõpetamata toodangu, poolvalmissaaduste ja valmistoodete jääkide suurendamisega plaanistataval perioodil, mis eraldatud realiseeritava toodangu tootmiskulutustest, kaetakse käibevahendite juurdekasvuga.

Ettevõte määrab kindlaks üksikute toodete liikide omahinna kalkulatsiooni teel, mis koostatakse tegelike kulude alusel toote ühikule omahinna põhielementide järgi, arvestades selle alandamise võimalusi. Toodete uute liikide kohta koostatakse plaanilised kalkulatsioonid. Kui on teada realiseeritavate toodete hulk ja nende plaaniline omahind, siis ühe korrutamise teel teisega määratakse tootmiskulutused.

§ 4. Tööstusettevõtte kasumi arvutlus otsese arvestuse meetodiga.

Tööstusettevõtte tulude ja kulude bilansis näidatakse plaaniline kasum vahena toodangu realiseerimisest väljalaskehindade järgi ilma käibemaksuta saadud sissetuleku ja selle tootmiskulude vahel.

Ettevõtte plaanilise kasumi võib kindlaks määrata otsese kokkuvõttega. Selleks:

1) toodangu realiseerimise plaani alusel määratakse kindlaks iga toote liigi realiseerimise suurus (hulgalises väljenduses);

2) arvatakse kokku realiseerimise summa väljalaskehindade järgi ilma käibemaksuta toote iga liigi ja kogu realiseeritava toodangu kohta;

3) arvutatakse käibemaks toote iga liigi ja kogu realiseeritava toodangu kohta;

4) realiseerimise summast arvatakse maha realiseeritava toodangu kommertsomahind ja käibemaks; jääk kujutab endast ettevõtte kasumit.

NÄIDE KASUMI OTSESEKS ARVUTLUSEKS.

Tööstusettevõte peab plaanistataval aastal välja laskma 600 000 valmistoodet. Ühiku väljalaskehind on 40 rbl., käibemaksu määr 25%. Vabriku-tehase omahind toote ühiku kohta eelmise aasta aruande järgi on 25 rbl. Uueks aastaks tehakse ülesandeks alandada toodete omahind 5% võrra eelmise aastaga võrreldes. Kommertskulud plaanistatakse 0,5% realiseeritava toodangu vabriku-tehase omahinnast. Valmistoodete jääk laos ja lähetatud kaupa aasta alguseks on 36 000 ühikut, aasta lõpuks — 16 870 ühikut.

Neil tingimustel ettevõtte kasum on (tuh. rbl.):

1. Valmistoodete jääk laos ja lähetatud kaupu aasta alguks vabriku-tehase möödunud aasta tegeliku omahinna järgi (36 000 × 25) = 900
2. Kaubatoodang vabriku-tehase omahinna järgi plaanistataval aastal $600\,000 \times \frac{25 \text{ rbl.} \times (100-5)}{100} =$ 14 250
3. Valmistoodete jääk laos ja lähetatud kaubad aasta lõpuks vabriku-tehase omahinna järgi plaanistataval aastal $16\,870 \times \frac{25 \times (100-5)}{100} =$ 400
4. Kulud, mis kuuluvad kommertsomahinda $\frac{(14\,250 + 900 - 400) \times 0{,}5}{100} =$ 73
5. Toodangu realiseerimine kommertsomahinna järgi 900 + 14 250 + 73 — 400 = 14 823
6. Toodangu realiseerimine väljalaskehindade järgi (36 000 + 600 000 — 16 870) × 40 rbl. = 24 765
7. Käibemaks realiseeritavalt toodangult $\frac{24\,765 \times 25}{100} =$ 6191
8. Kasum realiseeritavalt toodangult (24 765 — 14 823 — 6191) = 3751
9. Rentaablus protsentides (3751 : 14 823) × 100 = 25,3

Neil juhtudel, kui ettevõte laseb välja mitu toodete liiki, arvutatakse kasum järgmisel viisil:

Toodete nimetus	Hulk	Omahind plaaniliste hindade järgi		Väljalaskehind		Käibemaks		Kasum (+) või kahjum (—)
		toodete ühikud	Kokku	toodete ühikud	Kokku	protsentides	Summa	
I. Plaanistatava aasta toodang:								
Toode „A" . .								
„ „B" . .								
„ „C" . .								
jne.								
Kokku . .								
II. Valmistoodete jäägid:								
a) aasta alguks	×	×		×				
b) aasta lõpuks	×	×		×				
III. Kommertskulud	×	×		×	×	×	×	
Üldse . .			×		×			

Plaanistataval aastal toodangu realiseerimise kaval põhjeneva kasumi otsese arvestamise meetodi vaieldamata väärtuseks on selle lihtsus ja selgus. Kuid sel meetodil on oluline puudus: see ei näita vahetult kasumi muutumist antud perioodil võrreldes eelmise plaanilise perioodiga mitmesuguste majandustegurite mõjul (realiseerimise kasv, võrreldava toodangu omahinna alanemine, sortimendi, väljalaskehindade ja käibemaksu määrade muutumine). Kuid selliste tegurite mõju kasumile on tarvilik selgitada ürituse teostamiseks, mis kindlustaks kasumi saamist plaanis ettenähtud suuruses. See ülesanne lahendatakse majandus- või kontrollmeetodi rakendamisega kasumi arvestamisel.

§ 5. Tööstusettevõtte kasumi arvutlus majandusmeetodiga.

Kasumi arvutluse majandusmeetodiks nimetatakse analüütilist arvutlust, mis näitab kasumi muutumist kahes kõrvalkvartaalis. Rakendades seda meetodit määratakse plaanistatava aasta kasum kindlaks eelmise aasta rentaabluse, toodangu realiseerimise suuruse muutumise ja rentaablust mõjutavate tegurite alusel (omahinna alanemine, sortimendi, väljalaskehindade ja käibemaksu muutumine).

Ettevõtte rentaabluse all mõistetakse kasumi protsendilist suhet realiseeritava toodangu kommertsomahinnaga. Kui näit. kasum moodustab 2 miljonit rbl. ja realiseeritava toodangu kommertsomahind on 20 miljonit rubla, siis võrdub rentaablus 10%.

Kasumi majandusliku arvutuse meetodi puhul määratakse esmajoones kindlaks baasiline rentaablus. Nii nimetatakse eelmise aasta rentaablust, mis võetakse arvutluse lähtepunktiks. Et seda kindlaks määrata, võetakse kasum toodangu realiseerimisest aastal, mis eelnes plaanistatavale aastale. Et järgneva aasta plaan koostatakse harilikult enne eelneva aasta lõppu, siis arvutatakse kasum viimases aruande bilansis näidatud kasumi ja kuni järgmise aasta alguseni jääva perioodi eest plaanilise või loodetava kasumi kokkuarvamise teel. Kuna bilansi kasumis esinevad tulud ja kaod väljaspool realiseerimist (debitoorse ja kreditoorse võlgnevuse mahakirjutamine jne.), siis baasilise kasumi saamiseks, mis näitab toodangu realiseerimise resultaate, arvatakse loodetavast kasumist maha tulud väljaspool realiseerimist ja arvatakse juurde kaod väljaspool realiseerimist. Maksev aruandlus (kvartaalis ja kuus) annab võimaluse hõlpsasti kindlaks teha ettevõtte poolt realiseerimisest saadud kasumi (või kahjumi).

Võrdluse eesmärgil jäetakse eelmise aasta resultaatidest välja kasumid või kahjumid nende toodangu liikide alal, mida plaanistataval aastal ei toodeta. Väljajätmisele kuuluv summa määratakse kindlaks vastavate toodete liikide kalkulatsioonide järgi ja nende toodete realiseerimise andmeil. Eelnenud perioodi kasumisse tuleb samuti kanda parandused seoses aasta jooksul tehtud muudatustega väljalaskehindades ja käibemaksu määrades; seejuures hindade ja käibemaksu määrade muudatuste tulemused laiendatakse kogu aastale.

Sel viisil korrigeeritud kasum, mis võetud protsendilises vahekorras eelmisel aastal realiseeritud kaubatoodangu kommertsomahinnaga, näitab baasilise rentaabluse taset.

Ühes baasilise rentaablusega määratakse kindlaks mõju, mida avaldab iga üksik tegur plaanistatava aasta kasumile: toodangu realiseerimise kasv, omahinna alanemine, sortimendi muutumine, väljalaskehindade ja käibemaksu muutumine.

Kasumi kasv võrreldava toodangu realiseerimise suurendamise tagajärjel arvutatakse järgmisel viisil.

Plaanistataval aastal realiseeritava toodangu summa väljendub eelmise aasta omahinnas, millele laieneb baasiline rentaablus. Juhul, kui 1944. a. realiseeritakse 2.268 miljoni rbl. suuruses

(1943. a. kommertsomahinna järgi) ja baasiline rentaablus on 4%, peab 1944. a. kasum moodustama 90,72 miljonit rbl.

Samasuguse resultaadi saame ka sel juhul, kui võrdleme plaanistataval aastal realiseeritava toodangu summat (väljendatud möödunud aasta kommertsomahinnas) eelmise aasta realiseerimise summaga ja siis laiendame kasumile realiseerimise kasvu tempo.

Näide. 1943. a. realiseeritud toodangu kommertsomahind oli 1512 miljonit rbl. ja kasum 60,48 miljonit rbl. 1944. a. kavatsetakse realiseerida 2268 miljoni rbl. suuruses (1943. a. omahinna järgi), s. o. 50% võrra rohkem. 1944. a. kasum peab suurenema samuti 50% võrra ja moodustama 90,72 miljonit rbl.

Toodangu omahinna muutumise mõju kasumile määratakse kindlaks plaanistatava aasta toodangu mahu võrdlemise, mis väljendatud kahes suuruses: sama aasta ja möödunud aasta omahinnas. Nende vahe näitab toodangu odavnemist või kallinemist. Saadud kokkuhoid suurendab plaanistatud kasumit, ülekulutus vähendab seda.

Näide. Toodangu omahind 1944. aastal moodustab 2200 miljonit rbl., kusjuures on ülesandeks vähendada omahinda 3% võrra. 1943. aasta omahinna järgi tuleb see toodang hinnata 2268,04 miljonit rbl. Nende hindade vahe — 68,04 miljonit rbl. — kujutab kokkuhoidu toodangu omahinna alandamisest, mis suurendab plaanilist kasumit.

Kuid kasumile tuleb juurde lisada mitte kogu kokkuhoid omahinna alanemisest, vaid ainult see osa, mis langeb samal aastal realiseeritavale toodangule plaanistatava aasta toodangust.

See tehakse kindlaks järgmisel viisil:

1. Kokkuhoid omahinna alanemisest 1944. a. (milj. rbl.) 68,04
2. Valmistoodete jäägi normatiiv 1. I 1945. a. (päevades) 6
3. Laaditud kaupade jääk 1. I 1945. a. (päevades) . . . 26,2
4. Kokku päevades punkti 2 ja 3 järgi 32,2
5. Protsentides aasta kohta $\frac{32{,}2 \times 100}{365}$ = ... 8,82
6. Realiseerimata kokkuhoiu summa (milj. rbl.) $\frac{68{,}04 \times 8{,}82}{100}$ = ... 6,00
7. Kokkuhoiu summa, mis arvesse võetud 1944. a. kasumi arvutlemisel (milj. rbl.) 68,04 — 6,00 = ... 62,04

Seega kasum on 152,76 miljonit rbl.,
sellest 90,72 miljonit rbl. realiseerimisest ja
62,04 miljonit rbl. omahinna alanemisest.

Omahinna alanemise mõju võib kindlaks määrata üksnes toodangu suhtes, mis on võrreldav sortimendi järgi eelmise aasta toodanguga.

Kasum mittevõrreldava toodangu realiseerimisest määratakse kindlaks iseseisva arvutuse teel. Mittevõrreldava toodangu all mõistetakse toodangu uusi liike, mida ettevõttes varemalt ei toodetud. Seepärast ei saa sellele laiendada ei baasilist rentaablust ega ülesannet omahinna alandamiseks (viimane määratakse kindlas protsendis möödunud aasta omahinna tegelikust tasemest).

Kasumi määramisel jäetakse mittevõrreldav toodang välja kauba toodangu üldisest mahust. Toodete uue sortimendi ühiku omahinna plaaniliste kalkulatsioonide alusel määratakse kindlaks selle üldomahind. Sellele lisatakse antud tööstusharu keskmine rentaablus. Kui ettevõtte poolt väljalastava uue toodangu hinnad on määratud, siis selle rentaablus määratakse omahinna ja nende hindade võrdlusega. Selle tagajärjel arvutatud kasum mittevõrreldava toodangu realiseerimisest lisatakse juurde kasumi üldsummale.

Kui, näit., mittevõrreldava toodangu realiseerimine moodustab 400 miljonit rbl. ja rentaablus on 3%, siis täiendav kasum ulatub 12 miljoni rbl.

Toodangu sortimendi muudatused plaanistataval aastal võrreldes eelmise aastaga suurendavad või vähendavad ettevõtte rentaablust.

Et kindlaks teha sortimendi muutmise mõju kasumile, on tarvis arvutada kogu toodangu rentaabluse keskmine tase kaks korda: realiseerimise struktuuri järgi möödunud aasta eest ja plaanistatavaks aastaks; vahe moodustabki rentaabluse kõrvalekaldumise protsendi ühenduses sortimendi muutmisega. Rentaabluse kõrvalekaldumise suurused määratakse kindlaks järgmisel viisil:

Toodete rühm	Eelmise aasta eest			Plaanistatavaks aastaks		
	Osatähtsus toodangu üldmahus	Rentaablus %	Rentaablu e koefitsient [1]	Osatähtsus võrreldava toodangu üldmahus	Eelmise aasta rentaablus	Rentaablus koefitsient [2]
1	2	3	4	5	6	7
„A"	50	6,0	3,0	70	6,0	4,2
„B"	30	5,0	1,5	20	5,0	1,0
„C"	20	2,5	0,5	10	2,5	0,25
Kokku .	100	5,0	5,0	100	5,0	5,45

[1]) 3. ja 2. lahtri näitajate korrutis jagatud 100-ga.
[2]) 5. ja 6. lahtri näitajate korrutis jagatud 100-ga.

Toodete üksikute rühmade osatähtsuse muutmine toodangu üldmahus meie näites teeb kaasa rentaabluse kõrgenemise (5,45 — 5) = 0,45% võrra. Kui 1944. aastaks projekteeritava võrreldava toodangu realiseerimise maht on 2268,04 miljonit rbl., on täiendav kasum (2268,04 × 0,45 : 100) = 10,21 miljonit rbl.

Samal viisil määratakse kindlaks rentaabluse muutmine ühenduses toodangu sordilisuse muutmisega: toodete rühmade erikaalu asemel näidatakse toodangu üldises väljalaskes üksikute sortide erikaal ja nende rentaablus.

Väljalaskehindade ja käibemaksu määrade muutmine eelmisel aastal võetakse arvesse baasilise kasumi kindlakstegemisel.

Plaanistatavaks aastaks kavatsetavate väljalaskehindade ja käibemaksu määrade muutumise mõju kasumile määratakse kindlaks realiseerimisel eelmiste väljalaskehindade järgi saadud summa korrutamise teel määratud kõrgenemise või alanemise protsendiga. Ühtlasi võetakse arvesse tulemused, mis tekkisid käibemaksu summa muutumisest seoses realiseerimise suurenemisega (käibemaksu määrade stabiilsuse juures) või käibemaksu määrade muutumisest.

Täiendav kasum (või kahjum) väljalaskehindade muutumise tagajärjel arvutatakse mitte uute hindade kehtimapaneku momendist, vaid alles uute väljalaskehindade järgi väljakirjutatud arvete tasumise algusest. See vahemik määratakse ajajärguga arvete väljakirjutamise ja nende tasumise vahel, s. o. arve liikumise kestusega ostja juurde ja tagasi ning ajaga, mida ostja vajab arve aktsepteerimiseks.

Näide.

Toodangu realiseerimine (mille hindu muudetakse) vanade väljalaskehindade järgi projekteeritakse plaanistatavaks aastaks suuruses . . . 1000 miljonit rbl.
Väljalaskehindu alandatakse plaanistataval aastal arvates 1. jaanuarist 5%
Käibemaksu määr jääb endiselt 10%
Vahemik arve väljakirjutamise ja arveldusarvele raha laekumise vahel . . . . . 18 päeva

Nende näitajate juures kahjum hindade alanemisest peab moodustama:

1. Kadude üldsumma väljalaskehindade alanemisest $\frac{1000 \times 5}{100}$ = ... 50 miljonit rbl.

2. Vahemik päevades arve väljakirjutamise ja arveldusarvele raha laekumise vahel (protsentides päevade üldarvust): $\frac{18 \times 100}{365}$ = . . . 4,9%

3. Kaod väljalaskehindade alanemisest uute hindade järgi arveldusarvele raha laekumise momendist: 50 × (100 — 4,9) = ... 47,55 miljonit rbl.

4. Käibemaksu vähenemine seoses realiseerimise vähenemisega $\frac{47{,}55 \times 10}{100}$ = ... 4,76 miljonit rbl.

5. Kahjum seoses väljalaskehindade alanemisega 47,55 — 4,76 = ... 42,79 miljonit rbl.

Üksikute tööstusharude plaanilise kasumi suurusele, mis arvutatud kogu tööstusharu järgi baasilise rentaabluse alusel, võib avaldada olulist mõju mitteühtlane tootmistegevus ettevõtteis, kel on mitmesugune rentaabluse norm. Seepärast võetakse kasumi arvutlusel arvesse muudatused, võrreldes eelmise aastaga, tootmiskava mahutamisel üksikute ettevõtete järgi.

Tööstusettevõtete kasumi kindlaksmääramisel võetakse arvesse samuti võimalikud laekumised põhitootmisplaani mittevõetud jäätmeist laiatarbetoodangu realiseerimisest kui ka muust realiseerimisest (materjalid, ostetud kaubad jne.) ning operatsioonidest taaraga. Andmete puudumisel plaanistatavaks aastaks toodangu ja laiatarbekaupade ning muu realiseeritava kavatsetava suuruse kohta võetakse kogutud vahendid mitte alla viimase aasta tegelikku kasumit.

Majandusmeetodi järgi tööstusettevõtete kasumi arvutlus tervikuna toimub järgmise skeemi kohaselt (miljoneis rublades):

1. Kasum toodangu realiseerimisest 1. oktoobriks 1943. a. 37,48
2. Parandused kasumi summale 9 kuu eest:
   a) seoses 1943. a. jooksul teostatud väljalaskehindade ja käibemaksu muutmisega . . . . . + 8,00
   b) muud parandused (kasum valmistamiselt äravõetud toodangust) . . . . . — 5,00
   Kokku parandusi . . + 3,00
3. Kasum 9 kuu eest, arvesse võttes parandusi: 37,48 + 3,00 40,48
4. Kasum 1943. a. IV kvartaali plaani järgi 20,00

5. Loodetav baasiline kasum 1943. a. eest:
40,48 + 20,00 = ... 60,48
6. 1943. a. realiseeritud kaubatoodangu kommertsomahind 1.512,03
7. 1943. a. toodangu rentaablus protsentides:
(60,48 × 100) : 1.512,03 = ... 4
8. Võrreldava kaubatoodangu realiseerimine 1944. a.:
a) kommertsomahinna järgi 1944. aastaks 2.200,00
b) kommertsomahinna järgi 1943. a. eest 2.268,04
9. 1944. a. kasum võrreldava toodangu realiseerimisest 1943. a. rentaabluse juures 2.268,64 × 4 : 100 = 90,72
10. Mittevõrreldava toodangu realiseerimine 1944. a. kommertsomahinna järgi 400,00
11. Mittevõrreldava toodangu rentaablus protsentides 1944. a. plaani järgi 3
12. Kasum mittevõrreldavast toodangust 1944. aastal . 12,00
13. Realiseeritavale toodangule langev kokkuhoid omahinna alanemisest 1944. aastal . . . . . + 62,04
14. Mitmesuguste tegurite mõju kasumile:
a) toodangu sortimendist . . . . . + 10,21
b) väljalaskehindade ja käibemaksu muutmistest 1944. aastal . . . . . — 42,79
c) muudest teguritest . . . . . — 8,27
Kokku — 40,85
15. Kasumi summa 1944. a. eest:
90,72 + 12,00 + 62,04 — 40,85 = ... 123,91
16. Toodangu rentaablus protsentides 1944. a.:

$$\frac{123{,}91 \times 100}{2.200 + 400{,}00} = \ldots\ldots\ldots \quad 4{,}4$$

Samal viisil määratakse kindlaks tulemus kahjutoovais ettevõtteis.

Kasumi muutmise arvutlust seoses toodangu realiseerimise kasvuga, mis nõuab võrreldava ja mittevõrreldava toodangu realiseeritavate osade mahu eriarvutamist, võib asendada kasumi muutmise arvutlusega vastavalt toodangu valmistamise mahu muutumisele ja valmistoodangu üleminevate jääkide suuruse muutumise tagajärjel muutunud akumulatsiooni eraldi arvutlusega.

Kasumi muutmise arvutlust vastavalt toodangu mahu kasvule teostatakse ülalnäidatud viisil, ainult selle vahega, et realiseerimise asemel võetakse kogu võrreldava ja mittevõrreldava toodangu väljalask.

Valmistoodete üleminevate jääkide suuruse muutumise mõju kindlakstegemisel plaanilise kasumi suurusele võetakse arvesse möödunud aasta valmistoodete jääkide ja plaanistatava aasta võrreldava ja mittevõrreldava toodangu üleminevate jääkide mitmesugune rentaablus.

§ 6. Ettevõtte plaanilise kasumi kontrollimine.

Läbi vaadates majandusorganisatsioonide aasta ja kvartaalide tulude ja kulude bilansse kontrollivad rahandusorganid esmajoones hoolikalt plaanilise kasumi arvutlust. Ettevõtte kasum ja rentaablus on finantstöötajale üks majandusliku analüüsi põhiobjekte.

Eelseisva aasta kasumite projekteerimise kontrollimisel kasutatakse kõigiti ära rahandusorganite korralduses olevad kõik raamatupidamise ja statistilised aruanded, mis võimaldavad kindlaks määrata majandusorgani tõelist rentaablust; samuti võetakse arvesse ettevõtete toodangu omahinna elementide uurimise materjalid kohtadel.

Toodangu vähese sortimendiga tööstusharude ja üksikute ettevõtete kasumi arvutlus teostatakse otsese arvutuse teel. Selle arvutluse läbivaatamisel kontrollitakse kaubatoodangu maksuse arvutamist natuuras kavatsetava toodangu väljalaske kõrvutamisega rahvamajanduse plaani vastava näitajaga ja selle toodangu väljalaskehindade võrdlemise teel kinnitatud hinnakirjadega.

Mittevõrreldava toodangu väljalaskemaksus võrrutatakse kinnitatud väljalaskehindade puudumisel analoogilise toodangu väljalaskehindadega; kui seda ei saa teha, siis määratakse see kommertsomahinna ja selle tööstusharu normaalse rentaabluse ja käibemaksu määrade järgi. Mittevõrreldava toodangu kasumi kvartaalsel plaanistamisel võetakse arvesse selle rentaabluse tõus aasta vältel seoses tootmise omandamisega ja omahinna alanemisega.

Ministeeriumide ja täitevkomiteede osakondade poolt esitatavaid tootmiskulude eelarveid kontrollitakse üksikute toodete liikide kalkulatsioonide läbivaatamise alusel. Eriti kontrollitakse projekteeritud kulutusi sellelt seisukohalt, et kooskõlastada neid võrreldava toodangu omahinna alandamise ülesandega ja mittevõrreldava toodangu omahinnaga. Seejuures osutatakse erilist tähelepanu tooraine, materjalide, kütteaine ja elektrienergia kulutamise vähenemisele, samuti tööstuse seadistuse ärakasutamisele,

töö plaanistamisele ja töötasufondide kokkuhoidlikule kulutamisele.

Omahinna analüüsi alusel projekteerivad rahandusorganid tulude ja kulude bilansis näitajad, mis kindlustavad jäätmete maksimaalset kasutamist laiatarbetoodete valmistamiseks, praagi vähenemist ja ebaproduktiivsete kulude likvideerimist, lisa- ja tehase üldkulude vähendamist mitte hädavajalike ürituste läbiviimisest keeldumise teel.

Kasumi kindlaksmääramisel tööstusharudes, kes valmistavad komplitseeritud sortimendiga tooteid, võib kasutada rühmarvutuse meetodit (ühesuguste toodete rühmade järgi) või kombineeritud arvutust — toodete põhiliikide otsest arvutust ja muu toodangu majanduslikku arvutlust. Selle kõrval teostatakse alati kasumi arvutuse kontrollimist majandusmeetodiga. Seejuures pööratakse erilist tähelepanu baasilise kasumi õigele kindlaksmääramisele, selle puhastamisele igasugustest ladestustest väljaspool realiseerimist, väljalaskehindade ja käibemaksu määrade muudatuste õigele peegeldusele perioodil, mis eelnenud plaanistatavale perioodile.

Kasumi suurust analüüsides on vaja kindlaks teha, kas on õieti määratud kasum valmistoodangu üleminevaist jääkidest ja kas on plaani võetud valmistoodete liigsete tagavarade realiseerimise ülesanne.

Ülemineva toodangu omahinna määramisel ei tule lubada automaatselt katta sellele toodangule langevat käibevahendite puudujäägi osa, mis tekib ettevõttel omahinna alandamise ülesande mittetäitmise tagajärjel. Kui ettevõte ei täitnud omahinna plaani perioodil, mis eelnenud plaanistatavale perioodile, siis hinnatakse üleminevat toodangut mitte tegeliku, vaid vabriku-tehase plaanilise omahinna järgi.

Toodangu omahinna analüüsimine, plaaniliste ja aruandeliste kalkulatsioonide uurimine on baasiks rahandusorganeile omahinna alandamise projektide iseseisvaks läbitöötamiseks. Neis projekteeringuis peegelduvad nõudmised, mida esitatakse ettevõtteile töö produktiivsuse tõstmiseks, lisakulude vähendamiseks ja tootmisel ebaproduktiivsete kulutuste ja kadude likvideerimiseks. Sellised projekteeringud annavad rahandusorganeile võimaluse arvustavalt läheneda majandusorganisatsioonide poolt koostatud omahinna plaanidele. Omahinna küsimuste uurimiseta ei saa rahandusorganid põhjendatult kindlaks teha tööstuse plaanilise akumulatsiooni suurust.

Kui rahandusorganite arvutlused omahinna alandamiseks lähevad lahku majandusorganisatsioonide ja plaanikomisjonide poolt projekteeritud ülesandeist, kannavad rahandusorganid oma parandusettepanekud läbivaatamiseks vabariikide ministrite nõukogudele ja oblastite või rajoonide täitevkomiteedele.

Kirjandus.

Š. J. Turetski. Omahind ja hinna kujundamise küsimusi. Riikliku Plaanikomisjoni väljaanne, 1940. a.

Sama autor. Omahinna plaanistamine, Riikliku Plaanikomisjoni väljaanne, 1941. a.

Sama autor. Kokkuhoiu režiim sõjaoludes, Riikliku Poliitilise Kirjastuse väljaanne, 1944. a.

Vt. samuti kirjandus 6. ptk. juures.

8. peatükk.

TÖÖSTUSE TULUDE JA KULUDE BILANSS. KÄIBEVAHENDITE PLAANISTAMINE.

§ 1. Käibevahendite normatiivid.

Vastavalt Töö ja Kaitse Nõukogu määrusele 23. juulist 1931. a. „Riiklikkude liitude, trustide ja teiste majandusorganisatsioonide käibevahendite kohta" määratakse oma käibevahendid eranditult toorainete, põhi- ja abimaterjalide, kütteainete, lõpetamata toodangu ja poolvabrikaatide ja valmiskaupade ning -toodete minimaalse tagavara kindlustamiseks, samuti eelolevate aastate kulumahutusteks, mis on tarvilikud ettevõtte tootmiskava täitmiseks. Samuti kuuluvad käibes olevaisse varadesse: a) esemed, mille tööiga on alla ühe aasta, olenemata nende väärtusest, b) esemed alla limiidi, mille määravad kindlaks vastavad ministeeriumid ja keskasutised kuni 200 rubla piirides ühikult (väheväärtuslik inventar ja tagavaraosad) [1]).

Ettevõttele tarvilik käibevahendite summa on vahetus sõltuvuses tema tootmiskavast. Käibevahendite plaanistamine teostub tootevarude üksikute elementide plaaniliste jääkide, samuti tootmisse rakendatud vahendite ja valmistoodangu kindlaksmääramisel, mis kaetakse käibevahendeist.

Käibevahendite normatiivide suurust mõjutab rida tegureid, mis on erinevad materiaalsete varude mitmesuguste liikide puhul. Seepärast pole käibevahendite normatiivide üksikute elementide määramise meetodid ühesugused.

---

[1]) Mõnes tööstusharus kaetakse oma käibevahendeist peale selle: a) „Deebitorid valmuse järkude järgi". Siia kuuluvad vahemaksed hankijaile-tehaseile neile tellimiste tasumisel viimaste valmimisel osakaupa. Need maksed võivad toimuda ainult neis tööstusharudes, kus esinevad üheaegselt ka „Kreeditorid valmuse järkude järgi"; selles lausendis peegeldub peahankija poolt saadavate avansside üleandmine alaettevõtjaile valmimisjärgu kohaselt sel juhul, kui üleantava hankeosa täitmise tähtaeg ei ole alla 4 kuud.

b) „Abonentide võlgnevus" — elektrijaamade alal.

Käibevahendite normatiivi kindlaksmääramine tootmisvarude alal (põhi- ja abimaterjalid, küte) oleneb peamiselt sellest, missugustes kogustes ja tähtaegadel saab ettevõte materjale ja kütteainet varumisorganisatsioonidelt.

Materjalide ja kütteainete hangete suurus ja tähtajad määratakse kindlaks lepingutega, mis sõlmitakse ettevõtte ja hankijate vahel. Mida väiksem on ajavahemik hangete vahel, seda vähem tagavarasid vajab ettevõte. Ajavahemiku lühendamine kiirendab materiaalsete väärtuste käivet. Seetõttu peab ettevõte taotlema lepinguis võimalikult sagedate hanketähtaegade määramist. Siiski tuleb hanketähtaegade määramisel arvestada laadungi transpordiolusid. Nii toimub tihti söe, puidu, maagi vedu marsruut-rongidega; see kergendab märksa raudteede tööd, kuid sunnib samal ajal tarvitajat looma suuremaid tootmistagavarasid.

Laadungite transporditingimused mõjutavad eriti tugevasti abimaterjalide normatiivide määrasid. Nende igapäevane tarvitamine on harilikult tähtsuseta, kui hankimine toimub kindlaksmääratud partiide kaupa (näit. mitte vähem kui vaguni-, tsisterni- või mõne muu transportühiku viisi). Siit tekivad suured ajavahemikud hangete alal, millest on tingitud märksa kõrgemad normatiivid abimaterjalide alal võrreldes põhimaterjalidega.

Öeldust nähtub, kui suur tähtsus on normeeritavate tootmisvarude suuruse määramisel ettevõtte varustamise organiseerimisel. Põhi- ja abimaterjalide ja kütteainete ratsionaalne varumissüsteem võimaldab alandada tunduvalt tootmisvarude normatiive ja kiirendada ettevõttele antud riiklike vahendite käivet.

Varude normeerimisel võetakse arvesse ettevõtte vajadus vahendite järgi nende saadetiste tasumiseks, mis ei ole veel jõudnud lattu (kaubad teel). Hankija kaugelasumise puhul jõuavad arved-faktuurad ostjani ning tasutakse viimase poolt enne tellitud materjalide kohalejõudmist. Materjalide teelviibimise päevade arv peale arve tasumist määratakse kindlaks raamatupidamise arve „Kaubad teel" jääkide analüüsi ning selle arve summade käibekiiruse määramise teel. Normatiivi kindlaksmääramisel peab samuti arvestama aega, mis on vajalik ettevõtte poolt saadavate materjalide, toor- ja kütteainete alal selliseiks operatsioonideks, nagu sorteerimine, kuivatamine, tehniline kontroll jne., mis toimuvad enne tagavarade tootmisse rakendamist.

Seega kujutab endast põhi-, abimaterjalide ja kütteainevarude normatiiv järgmiste liidetavate summat: a) lepingus ettenähtud päevade hulk üksikute kütteaine- ja materjalipartiide saabumise

vahel (hangetevaheline ajavahemik); b) materjalide ja kütteaine teelviibimise päevade hulk peale arve tasumist; c) päevade hulk, mis on vajalik materjali ja kütteaine ettevalmistamiseks tootmisesse rakendamiseks.

Kuivõrra need tingimused on erinevad mitut liiki materjalide suhtes, tuleb teha normatiivide arvutlus eraldi iga tootmisvarude liigi kohta.

Näide: Mööblivabrik saab hankijalt metsamaterjale üks kord kuus. Saadetis on teel peale arve tasumist keskmiselt 3 päeva. Puu aurkuivatamine enne selle tootmisesse laskmist võtab 13 päeva. Siit määrame metsamaterjalide varu normatiiviks 46 päeva (30 päeva — hangetevaheline ajavahemik, 3 päeva — materjalide teelviibimise aeg pärast nende tasumist vabriku poolt, 13 päeva — aeg, mis tarvilik puu kuivatamiseks).

Hooajalised varud (näit. puuvill tekstiilvabrikus, peet suhkruvabrikus) plaanistatakse eraldi, kusjuures nende suurus on samuti sõltuv varustamistingimustest. Nende varude kujundamine toimub, nagu näidatud ptk. 5, summadest, mis ettevõttele andnud Riigipank.

Jooksvaks remondiks tarvilike tagavaraosade ja väheväärtusliku inventari normatiivide määramisel võetakse varustamistingimuste kõrval arvesse veel rida täiendavaid tegureid: töötajate ja agregaatide arv, neile igaühele tarvilike tagavaraosade normaalne kuluvus, tagavaraosade ekspluatatsiooni tähtaeg ja normaalne ajavahemik remontide vahel, töökoha instrumendivarud, erituses ja remondis olevate instrumentide arv, instrumentide varud kesklaos ja osakondade instrumendiladudes, spetsiaalriietus laos ja ekspluatatsioonis. Normatiiv peab olema küllaldane kõigi tootmistsükli lülide kindlustamiseks tarviliku instrumentide ja tagavaraosade sortimendiga. Käibevahenditega kaetakse instrumendijäägid, mis ei ole üksnes laos, vaid ka ekspluatatsioonis.

Normatiivi suurust mõjutavad: instrumendi ja tagavaraosade tellimiste minimaalne ulatus, instrumendi tüüp (eri-, individuaalne, normaalne, universaalne), instrumendi ja tagavaraosade valmistamise koht — ettevõttes endas või väljaspool.

Tagavaraosade ja väheväärtusliku inventari normatiivide komplitseeritud koostis ja tegurite rohkus, mis mõjutavad nende normatiivide suurust, raskendavad ka nende arvutamist päevades. Seetõttu tagavaraosade ja väheväärtusliku instrumendi jäägid normeeritakse hinnaväljendustes. Norm määratakse kindlaks harilikult nende varade tegelike jääkide tasemel plaanistatava

aasta alguks; seejuures jäetakse välja liigne inventar, stantsid, instrumendid jne. (näit. üksikute saaduste tootmisest kõrvaldamise tõttu) ning võetakse arvesse täiendava inventari, instrumentide jne. muretsemine, mis on tarvilikud seoses muutunud tootmistingimustega plaanistataval aastal (sortimendi või tehnoloogilise protsessi muutumine, vahetuste sagenemine).

Uuele ettevõttele muretsetakse instrumendi, tagavaraosade ja stantside varud summadest, mis on määratud kapitaalehituseks. Ekspluatatsiooni protsessis uuendatakse neid nende materiaalsete väärtuste kuluvuse summa arvel, mis arvatakse toodete omahinda.

Tegutsevate ettevõtete tagavaraosade ja väheväärtusliku inventari normatiive võib suurendada ainult sel juhul, kui produktsiooni sortimendi muutmine nõuab tööliste arvu täiendamist või muutub tehnoloogiline protsess.

Tunduva osa tööstuse käibevahendeist võtab enda alla lõpetamata toodang. Selle normatiiv oleneb vahetult ettevõtte toodangutsükli kestusest.

Poleks siiski õige lugeda lõpetamata toodangu normatiivi võrdseks üldise päevade arvuga, mis on vajalikud saaduse töötlemiseks kõigis tootmisjärkudes. Asi seisneb selles, et kulutused toote väljalaskmiseks toimuvad mitte korraga, vaid järkjärgult, vastavalt selle valmimisele. Seepärast peab normeerimisel võtma arvesse mitte üksnes tehnoloogilise protsessi kiirust, vaid ka kulutuste järkjärgulist kasvu tootmistsüklis. Kulutuste ülekaal saaduse töötlemise algstaadiumides suurendab lõpetamata toodangu jääke, lõppstaadiumides aga vähendab neid. Igal tingimusel peab lõpetamata toodangu normatiiv olema alati väiksem tootmistsükli kestusest.

Järelikult normatiivi arvutlemisel on tähtis selgitada, kuidas sünnib toodangus kulutuste tõus. Nende tõusukoefitsient määratakse kui tooteühiku valmistamise ööpäeva keskmise kulutussumma vahekord tema plaanilise omahinnaga. Lõpetamata toodangu normatiiv määratakse kindlaks, korrutades tootmistsükli kestuse päevade arvu toodangu kulutuste tõusu koefitsiendiga.

Normatiivi arvutlus koostatakse iga saaduse kohta, kuna tootmistsükli kestus ja kulutuste tõusu koefitsient võivad mitmesugustel saadustel olla erinevad.

N ä i d e: Ettevõte laseb välja saadusi „A“ ja „B“; mõlema omahind on 30 rbl., tootmistsükli kestus — 4 päeva. Saaduse „A“ tootmiskulutused jagunevad järgmiselt: esimesel päeval — 20 rbl.,

teisel — 4 rbl., kolmandal — 4 rbl., neljandal — 2 rbl.; saaduse „B" tootmiskulutused on vastavalt 4, 6, 8 ja 12 rbl.

Kulutuste tõus neile saadustele toimub järgmiselt:

Tootmistsükli päevad	Igapäevased kulutused (rbl.)		Saaduse ühiku maksus (rbl.)					
			Päeva algul		Päeva lõpul		Keskmiselt päevas	
	A	B	A	B	A	B	A	B
2	20	4	0	0	20	4	10	2
1	4	6	20	4	24	10	22	7
3	4	8	24	10	28	18	26	14
4	2	12	28	18	30	30	29	24
Kokku	30	30	—	—	—	—	21,8	11,8

Kulutuste tõusu koefitsient saaduse „A" kohta moodustab (21,8 : 30) = 0,73 ning saaduse „B" kohta (11,8 : 30) = 0,39. Esimese saaduse lõpetamata toodangu normatiiv moodustab (4 × 0,73) = 2,92 päeva, teise saaduse (4 × 0,39) = 1,56 päeva. Järelikult, vaatamata saaduste tootmistsükli võrdsele kestusele tulevad normatiivid täiesti erinevad, kuna kulutused saaduste üksikuis töötlemisjärkudes jagunevad erinevalt.

Lõpetamata toodangu normatiivi võib määrata kindlaks saaduse valmusmäära alusel üksikuis tootmisprotsessi järkudes.

Oletame, et ettevõte laseb välja kaks saadust võrdse tootmisprotsessi kestusega — 4 päeva, kuid erineva valmusmäära jaotamisega päevades (%%-des):

	Saadus „A"	Saadus „B"
1-ne päev	65	10
2 „ „	75	30
3 „ „	85	60
4 „ „	100	100
Keskmiselt öö-päevas .	81	50

Saaduse valmuse öö-päeva keskmine näitaja „A" suhtes on — 81%, „B" suhtes — 50%. Normatiiv esimese saaduse jaoks on $\frac{4 \times 81}{100}$ = 3,24 päeva; teise jaoks $\frac{4 \times 50}{100}$ = 2 päeva.

Lõpetamata toodangu normeerimisel peab ühtlasi arvestama poolvabrikaatide tagatud varu vajadust nende pidevaks töötlemiseks tootmise edasistes järkudes. Õigest organiseerimisest üksikasjade korraldamisel oleneb toodangu katkestamatu väljalask.

Omatoodangu poolvabrikaatide normaaltagavara ei ületa harilikult 2—3 päeva ning määratakse ajale, mis on tarvilik poolvabrikaadi üleandmiseks selle tootnud osakonnast osakonnale, kus seda tarvitatakse; siia kuulub ka aeg, mis tarvilik poolvabrikaadi arvele võtmiseks, selle saabumiseks osakonna lattu, üleandmiseks ühe osakonna laost teise osakonna lattu ning lõpuks rakendamiseks tootmisse.

Seega määratakse kindlaks lõpetamata toodangu normatiiv tootmistsükli kestuse alusel, täpsustades kulutuste tõusu tootmisprotsessis ja juurde lisades omatoodangu üksikosade ning teiste poolvabrikaatide tagatud varu päevade arvu.

Praktikas on see normeerimine väga raske, kuna paljud ettevõtted tootlevad mitmekesist saaduste valikut, milles iga saadus on erineva tehnoloogilise protsessiga. Seepärast tuleb paljudel juhtudel lõpetamata toodangu normatiiv kindlaks määrata tegeliku jäägi järgi. Kui lõpetamata toodangu bilansijäägist välja jätta osa, mille moodustavad tootmisest kõrvaldatud saadused ja kõik, mis kaotanud seose tootmisega [1]), peab ülejääv osa teatud momendiks peegeldama ettevõtte tootmise normaalset tehnoloogilist protsessi. Seepärast võib seda vastava analüüsi alusel lugeda aluseks normatiivi määramisel plaanistatavaks perioodiks.

Lõpetamata toodangu normaaljäägi suuruse kindlaksmääramine on vältimatult vajalik mitte ainult käibevahendite arvutluseks, vaid ka väljalastava toodangu plaanilise mahu kindlaksmääramiseks, kuivõrra lõpetamata toodangu juurdekasv kuulub üldtoodangusse.

Omatoodetud poolvabrikaadid arvatakse, nagu juba märgitud, lõpetamata toodangusse, ostetavad aga — põhimaterjalide normatiivi hulka.

Lausendis „Tulevaste aastate kulud" nähakse ette käibevahendid, mis tarvilikud järgnevaile aastaile üleminevate kulutuste katmiseks. Selliste kulutustena esinevad väljaminekud uute saadusliikide tootmise õppimiseks, mäealased ettevalmistustööd, ratsionaliseerimisüritused, ettemakstud rendirahad jne. Normatiiv määratakse kindlaks nende kulutuste selle osa kohta, mida ei arvata plaanistatava aasta kaubatoodangu omahinda, vaid läheb üle kui jääk järgmisele aastale või mitmele järgnevale aastale ning arvatakse järgmise aasta toodangu omahinda.

---

[1]) Summa, mis kuulub aruande bilansi järgi väljajätmisele lõpetamata toodangu jäägist, määratakse kindlaks majandusorganisatsioonidelt saadavate andmete alusel.

Seoses tulevaste aastate kulude normaalsuurust määravate plaanielementide rohkuse ja nende mitmekesise iseloomuga normeeritakse need kulud mitte päevade järgi, vaid hinnalises väljenduses. Tulevaste aastate kulude arvutlus koostatakse järgmiselt:

Kuluartiklid	Jääk planeeritava aasta alguks	Kulu planeeritaval aastal	Kantakse planeeritaval aastal toodangu omahinnaks	Läheb üle järgmise aasta peale
1. Kulud saaduste uute liikide tootmise õppimiseks				
2. Mäealased ettevalmistustööd .				
3. Kulud ratsionaliseerimisüritusteks jne. jne. . . .				
Kokku				

Normatiiv määratakse kindlaks suuruses, mis vastab tulevaks aastaks siirduvale kulutuste summale.

Tööstuslike ministeeriumide ja peavalitsuste oma käibevahendite plaanistamisel määratakse tulevaste aastate kulude normatiiv harilikult nende tegeliku suuruse järgi plaanistamisele eelneval aastal. Normatiivi juurdekasvu nähakse ette ainult neis osades, mis on vahetult seotud tootmisega.

Valmistoodete jäägid asutiste laos normeeritakse mitte ainult oma käibevahendite vajaduse näitamiseks, vaid ka plaanistataval aastal realiseeritava toodangu mahu kindlaksmääramiseks.

Valmistoodete normatiivi kindlaksmääramisel on vaja taotleda, et nende jääk oleks minimaalne. Meie ettevõtted ei tunne raskusi toodangu realiseerimisega, tootes kaupu väärilises kvaliteedis ja ostjaga sõlmitud lepingu kohaselt. Ettevõtted ja riik on huvitatud toodete kiirelmast realiseerimisest ja raha saamisest ostjalt.

Seepärast piirdub valmistoodete normatiiv ainult ajaga, mis on vajalik: a) kauba sortimiseks ja pakkimiseks; b) kauba toimetamiseks raudteejaama või sadamasse ning laadimisdokumentide saamiseks, c) arve väljakirjutamiseks ja lähetatud kaupade arvel laenu vormistamiseks pangas (mitte üle kahe päeva).

Mõned majanduslikud organisatsioonid püüavad lülitada normeeritavate käibevahendite koostisse ka arveldusarve. Selleks ei ole vajadust, kuna ettevõtte vahendite käive kindlustab raha-

liste ressursside alalise vabanemise ja nende kogumise arveldusarvele sellisel määral, mis on küllaldane toorainete, materjalide ja kütteainete tasumiseks ning töötasude maksmiseks.

§ 2. Käibevahendite vajaduse määramine.

Järgmine aste käibevahendite plaanistamisel on ettevõttele tarvilike vahendite absoluutse summa kindlakstegemine; viimane arvutatakse kinnitatud tootmiskava ja kindlaksmääratud normatiivide alusel.

Käibevahendite normatiivid näitavad, mitmeks tootmistöö päevaks peab ettevõte olema kindlustatud materiaalsete väärtuste tagavaradega. Tagavara absoluutse summa kindlaksmääramiseks kujundatakse esmajoones materiaalsete väärtuste üksikute liikide igapäevane kulutus. Nende aastakulu näidatakse tootmiskulutuste aasta-eelarves ning materiaalsete väärtuste päevakulutus määratakse aastakulu jagamise teel päevade arvuga aastas. Sel puhul peetakse arvestust mitte töö-, vaid kalendripäevade järgi, kuna käibevahendite normatiivid määratakse tihedas seoses varustustsükliga, mis arvestatakse kalendripäevades.

Normeeritavate materiaalsete varude tarvidus pidevalt kasvava toodangu väljalaskega ettevõtteile ja tööstusharudele arvestatakse plaanistatava aasta IV kvartaali järgi. Viimase osatähtsus aastakavas on kõige suurem ja järelikult on selles kvartaalis harilikult kõige suurem ka ettevõtte käibevahendite tarvidus.

Tööstusharudes, mille toodangu väljalaskes esinevad hooajalised kõikumised, määratakse käibevahendite tarvidus selle kvartaali toodangumahu järgi, mille jaoks on kinnitatud minimaalne kava. Hooajaline käibevahendite suurenemine teistes kvartaalides kaetakse krediidiga Riigipangast. Toorainete, põhi- ja abimaterjalide ja kütteainete minimaalsed tagavarad eelolevaks aastaks arvutatakse tagavarade päevades väljendatud normatiivide korrutamise teel ühepäevaliste kulusummadega vastavate artiklite järgi IV kvartaali tootmiseelarves, lähtudes kalendrilisest päevade arvust kvartaalis. Tööstusharudes hooajaliste kõikuvustega toodangu väljalaskes võetakse aluseks minimaalkavaga kvartaali eelarve.

Lõpetamata toodangu ja omatoodetud poolvabrikaatide jääkide suurus määratakse kindlaks päevades väljendatud normatiivi korrutamise teel üldtoodangu ühepäevase tootmiskulude summaga vabriku-tehase omahinna järgi, valmistoodete jäägid aga — pä-

vades väljendatud normatiivi korrutamise teel kaubatoodangu ühepäevase tootmiskulude summaga vabriku-tehase omahinna järgi.

Jooksva remondi ja väheväärtusliku inventari tagavaraosade plaanilised jäägid ning tulevaste perioodide kulutused määratakse, nagu juba tähendatud, eriarvutluste alusel.

Käibevahendite arvutlus toimub järgmiselt:

	Käive 1944. a. (milj. rbl.)	Käive 1944. a. IV kvartaalis (kvartaali erikaal — 27 %)	Ühe päeva kulu (arvates 92 päeva kvartaalis)	Normatiiv päevades	Normatiiv (milj. rbl.)
1. Toorained ja põhimaterjalid . . .	1300,0	351,0	3,8	50	190,0
2. Abimaterjalid . .	170,0	46,0	0,5	80	40,0
3. Kütteaine . . .	85,0	23,0	0,25	60	15,0
4. Tagavaraosad jooksvaks remondiks .	—	—	—	—	25,0
5. Väheväärtuslikud ja ruttukuluvad esemed	—	—	—	—	75,0
6. Lõpetamata toodang (kaasa arvatud omatoodetud poolvabrikaadid) .	2726,0	736,0	8,0	25	200,0
7. Valmissaadused .	2555,5	690,0	7,5	6	45,0
8. Tulevaste perioodide kulud . . .	—	—	—	—	20,0
Normatiiv 1. jaanuariks 1945. a. . . .	—	—	—	—	610,0
Normatiiv 1. jaanuariks 1944. a. . .	—	—	—	—	512,0
Oma käibevahendite juurdekasv 1944. a	—	—	—	—	98,0

Oma käibevahendite muutumine (juurdekasv või vähendamine) plaanistatud perioodil määratakse kindlaks kahe normatiivi summa võrdlemise teel: plaanistatava aasta ja möödunud aasta kohta (toodud näites kujuneb juurdekasv 610 — 512 = 98 milj. rbl.).

§ 3. Oma käibevahenditega võrrutatavad püsivad passivad.

Iga ettevõte varustatakse oma käibevahenditega vastavalt talle kindlaksmääratud normatiividele. Seejuures peab arvestama, et igal ettevõttel on oma käsutuses teiste organisatsioonide ja isi-

kute vahendeid, mis on kehtiva arvelduskorra kohaselt alaliselt ettevõtte käibes. Selliste oma käibevahenditega võrrutavate püsivate passivate hulka kuuluvad:

a) arvestatud töötasu ja sotsiaalkindlustuse lisandite minimaalne jääk;
b) eelolevate maksete reservi minimaalne jääk;
c) võlgnevus kreeditoridele valmusjärgu kohaselt;
d) võlgnevus elektrienergia ja tellijate avansside alal;
e) võlgnevus hankijaile aktsepteeritud maksenõudmiste alal.

Töötasu makstakse ettevõtete töölistele ning teenistujaile kaks korda kuus, arvestatakse seda aga iga töötatud päeva eest. Arvestatud töötasu kuni väljamaksmise momendini püsib ettevõtte käibes ja kasutatakse tootmiskulutuste katteks. Alalise allikana käibevahendite moodustamisel võetakse tööliste ja teenistujate võlgnevuse minimaalne summa. Selle suurus oleneb päevade arvust perioodi lõpu, mille eest töötasu makstakse, ja tegeliku väljamaksmise päeva vahel. Kui näit. töötasu makstakse 3. ja 18. kuupäeval, siis on minimaalne võlgnevus vähemalt kolme päeva eest. Arvesse võttes ka deponentlikku võlgnevust sellel alal ületab töötasude minimaalne võlgnevus praktiliselt 9 päeva.

Aastaplaani koostamisel arvestatud töötasude ja sotsiaalkindlustuse minimaalne jääk määratakse kindlaks plaanistatava aasta IV kvartaali töötasufondi ja töötasu maksmise tähtaegade alusel.

Teine püsivate passivate liik on eelolevate maksete reserv. Toodangu omahinna õige määramise sihiga arvatakse aruande perioodi kuuluvad kulud selle perioodi tootmiskulutustesse, olenemata nende faktilise tasumise ajast, vastavad summad aga reserveeritakse. Reserveerimine hõlmab kütet, valgustust ja tööliste ja teenistujate puhkuste tasusid. Teiste kululiikide reserveerimine on lubatav ainult erijuhtudel kõrgemalseisvate organite loal. Eelolevate maksete reservi minimaalne jääk määratakse kindlaks eelmise aasta bilansiandmete alusel, võttes arvesse töötasufondi muudatusi plaanistatavaks aastaks.

Määrates omi käibevahendeid masina- ja laevaehituse tööstusettevõtteile on möödapääsemata tarvilik arvestada tellijate makseid valmusjärgu järgi. Pikemate täitmistähtaegadega tellimistel (laevad, masinad) tasub tellija jaokaupa vastavalt saaduse valmimiskäigule, täiendades seega ettevõtte käibevahendeid.

Võlgnevus kreeditoridele osalise valmustasu alal võib olla ainult neis ettevõtteis, kus tootmisprotsessi kestus ületab 4 kuud. See võlgnevus määratakse väljudes: a) plaanistatava perioodi

alguks kujunenud kreditoorse võlgnevuse ja lõpetamata toodangu jääkide hindest, arvestades tootmiskava täitmist ja oodatavaid maksete laekumisi tellijailt valmusjärgu kohaselt; b) tellijate maksete laekumisest plaanistataval perioodil vastavalt töö järkjärgulisele arenemisele kindlaksmääratud tootmisjärkudes, kaasa arvates eelmisest kvartaalist ülekantud maksed, ja c) võlgnevuse mahakirjutamisest plaanistataval perioodil tellijaile äraantavate valmisobjektide arvel. Laekumiste suurus tellijailt ja võlgnevuse mahakirjutused valmisobjektide alal määratakse kindlaks ettevõtte tootmisplaani alusel.

Alaline võlgnevus elektrienergia ja tellijate avansside alal arvestatakse aruande bilansside järgi möödunud aja eest, võttes arvesse elektrienergia tarvitamise kasvu ja teenindamiste hulga suurenemist plaanistataval aastal.

Võlgnevus hankijaile aktsepteeritud maksenõudmiste järgi loetakse osas, mida Riigipank ei arvesta krediteerimisel, püsivaks passivaks. Võlgnevuse arvestamata osa suurus määratakse kindlaks möödunud aasta aruande bilansside alusel.

Alaliste allikate hulka tööstusettevõtete käibevahendite moodustamisel kuuluvad ka Riigipangast saadavad laenud käibe alal. Mittehooajalised mahutused lõpetamata toodangusse ja valmistoodete jäägid masinaehituslikes ettevõtteis krediteeritakse Riigipanga poolt alates 1939. aastast protsendilises vahekorras ettevõtte oma käibevahenditega (20% lõpetamata toodangu ja 50% valmistoodete alal). Käibekrediidi lubamine on seoses ettevõtte käibevahendite vastava osa ülekandmisega eriarvele.

§ 4. Olemasolevate omade vahendite arvutus käibes.

Omade käibevahendite olemasolu määratakse kindlaks raamatupidamise bilansi järgi plaanistatava perioodi alguks. Bilansi passiva osa „A" kogusummast, mis korrigeeritud püsivate passivate osas [1]), arvatakse maha bilansi aktiva osa „A" kogusumma. Nende summade vahe kujutab omade vahendite ja nendega võrdsustatud vahendite olemasolu käibes.

[1]) Võlgnevus töölistele ja teenistujaile, lisandid sotsiaalkindlustuseks, võlgnevus kreeditoridele toodangu tasumisel osalise valmuse kohaselt, eelolevad maksed jne. näidatakse raamatupidamise bilansi osa „A" all täies määras. Omade vahendite olemasolu määramisel käibes tuleb neid arvesse võtta ainult kinnitatud limiidi piirides. Käibekrediit arvestatakse samuti kinnitatud limiidi ulatuses.

Harilikult ei ole veel tulude ja kulude bilansi koostamise momendiks aruandelist raamatupidamise bilanssi plaanistatava aasta alguks. Sel juhul toimub omade käibevahendite oodatava olemasolu hinne viimase aruande bilansi ja aasta lõpuperioodi plaani alusel. Kui näit. 1944. a. tulude ja kulude bilanss koostatakse 1943. a. oktoobris-novembris, siis määratakse omad käibevahendid 1943. a. 1. oktoobri raamatupidamise bilansi järgi ja 1943. a. IV kvartaaliplaani täitmise hinde alusel [1]).

Omade käibevahendite oodatava olemasolu hinnangul on eriti vaja arvesse võtta:

a) kasumeist eraldamiste ümberarvestused faktilise akumulatsiooni alusel;

b) eelarvelist finantseerimist, mis ei peegeldu aruande bilansis seoses selle vormistamisega Riigipanga poolt peale 1. oktoobrit;

c) inventariseerimise kokkuvõtteid, mis ei peegeldu viimases aruande bilansis.

Omade käibevahendite olemasolu arvestus toimub järgmise skeemi järgi (milj. rbl.):

1. Omade ja nendega võrdsustatud käibevahendite olemasolu viimaseks aruande daatumiks 1. oktoobriks 1943. a. 445.

Selles:

a) käibekrediit Riigipangast	30
b) arvestatud töötasu ja sotsiaalkindlustuse minimaalne jääk	50
c) eelolevate kulutuste reserv	25
d) kreeditorid osalise valmuse tasu alal	18
e) võlgnevus elektrienergia alal	10

2. Oodatavad muudatused 1943. a. IV kvartaalis (+ või —) + 65

Selles:

a) akumulatsiooni arvel	+ 25
b) eelarvelise finantseerimise arvel	+ 40
c) muud allikad	—

3. Täpsustamised (+ või —):

a) kasumeist eraldamiste ümberarvestamised faktilise akumulatsiooni alusel	— 20
b) finantseerimine, mis ei peegeldu aruande bilansis	+ 25

[1]) Omade käibevahendite olemasolu kindlaksmääramisel võetakse arvesse nende vahendite kadu, mis nähtud raamatupidamise bilansi osas „D".

c) inventariseerimise kokkuvõtted, mis ei peegeldu aruande bilansis . . . . . + 5

4. Oodatav omade käibevahendite seis 1. jaanuariks 1944. a. (1 + 2 + 3) 520

Kui omade käibevahendite olemasolu plaanistatava aasta alguks ületab normatiivi, mis kindlaks määratud möödunud aastaks, siis tähendab see, et ettevõttel on liigseid vahendeid.

Need võetakse plaani bilansi tulude ossa ja kantakse eelarvesse. Vastupidi, kui omad käibevahendid on vähemad normatiivist (kasumite plaani mittetäitmise või plaani ületavate kahjumite tõttu), siis väljendab ülaltähendatud näitajate vahe omade käibevahendite puudujääki. Selle puudujäägi katmine tulude ja kulude bilansis ei ole ette nähtud ilma valitsuse erimääruseta. See küsimus lahendatakse erikorras peale aasta-aruande esitamist majandusorganisatsiooni poolt. Lahendamisel märgitakse üritused tööstusharu või ettevõtte töö parendamiseks ja määratakse kindlaks käibevahendite puudujäägi katteallikad.

Ettevõtte omade käibevahendite juurdekasv, mis tekkinud tootmise ja käibe kasvavast arengust, kaetakse esmajoones tulude ja kulude bilansis ettenähtud omakasumeist ja ettevõtte teistest siseressurssidest (püsivate passivate juurdekasv) ning ainult juhul, kui neist ei jätku — peavalitsuse (ministeeriumi) käibevahendite ümberrühmitamise teel või assigneeringute arvel eelarvest.

Omade käibevahendite juurdekasvu katteallikate kindlaksmääramisel arvestatakse kõigepealt täies ulatuses püsivate passivate juurdekasv plaanistataval perioodil. Tulude ja kulude bilanssi võetakse tuluartiklina vahe plaanistatava perioodi lõpuks arvutletud püsivate passivate summa ning summa vahel, mis oli selleks plaanistatud eelneva perioodi plaanis.

Näide: Tööstusliku ministeeriumi ettevõtete töötasufond (ühes sotsiaalkindlustuse lisanditega) arvutatakse 1944. a. IV kvartaaliks 276 milj. rbl. Fondi selle määra juures moodustab minimaalne üheksapäevane võlgnevus töölistele ja teenistujaile töötasude ja sotsiaalkindlustuse alal $(276 : 92) \times 9 = 27$ milj. rbl. 1943. a. plaanis oli sellest summast arvesse võetud 24,5 milj. rbl. Järelikult tuleb 1944. a. tulude-kulude bilansis väljendada võlgnevuse minimaalne juurdekasv 2,5 milj. rbl.

Käibevahendite ümberjaotamine peavalitsuse ettevõtete vahel on lubatav tööstuse finantseerimise aastaplaani kinnitamisel (või selle muutmiste puhul aasta kestel). Üksikuil juhtudel lubatakse

peavalitsusele ajutiselt kasutada ühe ettevõtte vabu vahendeid teise tarviduseks tähtajaga mitte üle ühe kuu, kohustades need tagastama ettevõttele, kellelt need võetud.

Mis puutub käibevahendite eelarvelisse finantseerimisse, siis Töö ja Kaitse Nõukogu määrus 23. juunist 1931. a. andis selleks kindlad raamid. Eelarvelisi vahendeid võidakse suunata ainult omade käibevahendite tarviduse katteks nende elementide alal, mis on reglementeeritud selle määrusega, ja seejuures viimases järjekorras — peale ettevõtte kasumi ja teiste sisemajanduslike allikate täielikku kasutamist.

§ 5. Rahandusorganite ülesanded käibevahendite plaanistamisel.

Ettevõtte tegevuse tulemus oleneb väga palju tema käibevahendite seisundist. Omade käibevahendite õige kasutamine soodustab toodangu väljalaskmist ja sisetööstusliku akumulatsiooni kujundamist. Majandusorganisatsioonide käibevahendite kujundamiseks ja täiendamiseks suunatakse tunduv osa nende kasumeist, samuti ka eelarvelised assigneeringud. Seetõttu on küsimusel omade käibevahendite õigest plaanistamisest rahandusorganeis esmajärguline tähtsus.

Rahandusorganite kõige keerukam ja vastutavam ülesanne tööstusettevõtte tulude ja kulude bilansside läbivaatamisel on plaanistataval aastal omade käibevahendite juurdekasvu kindlaksmääramine.

Sageli arvutatakse käibevahendite vajadust ebaõigelt, väljudes ainult üldtoodangu kasvust, arvestamata toor- ja kütteainete, materjalide jne. tegelikku seisundit. Selline „lihtsustatud" plaanistamine võib viia jämedate eksimusteni. Käibevahendite tarvidus tuleb määrata plaaniliste normatiivide (päevades) ja ettevõtte plaanilise alaeelarve alusel.

Asudes käibevahendite plaanistamisele kontrollivad rahandusorganid hoolega normatiivide tegelikku kasutamist eelnevail aastail. Kui nähtub, et neid süstemaatiliselt ei ole kasutatud, püstitatakse küsimus nende läbivaatamiseks vähendamise sihiga kuni ettevõtte minimaalse vajaduseni vahendite alal, mis temale tarvilikud tootmiskava täitmiseks.

Käibevahendite üksikute elementide kindlaksmääramisel selgitatakse igal juhul, millist mõju neile elementidele avaldavad muudatused, mis on toimunud ettevõtete varustustingimustes, samuti toodangu koostises, eriti vähema kestusega tootmistsükliga toodangu osatähtsuse suurenemise tõttu.

Rahandusorganid kontrollivad, kas ettevõte kasutab õieti omi käibevahendeid, kas need on mahutatud ratsionaalselt ja kas vahekorrad nende üksikute elementide vahel on normaalsed. Vahendite käibe kiirendamisel on suur rahanduslik tähtsus. Töö toodanguline tõus, tehnoloogiliste protsesside ratsionaliseerimine, seadistuse parem kasutamine — kõiki neid käibe kiirendamise tegureid uuritakse hoolikalt, et kasutada saadud tulemusi majandusorganisatsiooni rahandusalasel plaanistamisel.

Omade käibevahendite seisundi ja kauba-materiaalsete väärtuste liikumise uurimine rahandusorganite poolt aitab selgitada ja kõrvaldada põhjusi, mis takistavad vahendite õiget kasutamist, avastada üksikuis ettevõtteis vahendite liigsust, mis tuleb vabastada nende otstarbekaks tarvitamiseks rahvamajanduslikus käibes.

Omade käibevahendite plaanistamisel ei või jätta kõrvale majandusorganisatsioonide omavaheliste arvete õiendamise korraldamise küsimust. Maksedistsipliini rikkumised organisatsioonide ja ettevõtete poolt toovad kaasa käibevahendite ümberjaotamise majandusorganisatsioonide vahel väljaspool plaani ning nõrgendavad finantsorganite poolt teostatavat finantsilist kontrolli.

Ebanormaalne debitoorne ja kreditoorne võlgnevus on otseses vastuolus isemajandamise põhiprintsiipidega ja rahanduse õige organiseerimise ülesannetega. Seetõttu osutavad rahandusorganisatsioonid tõsist tähelepanu sellele, et iga ettevõte peaks oma majapidamist temale selleks riigi poolt eraldatud omade käibevahendite baasil.

Kirjandus.

S. Rubinstein, Käibevahendid, Riiklik Finantskirjastus, 1938. a., 3-as trükk.

Vt. samuti kirjandust 6. peatüki juurde.

9. peatükk.

TÖÖSTUSE TULUDE JA KULUDE BILANSS. KAPITAALMAHUTUSTE PLAANISTAMINE.

§ 1. Kapitaal-ehitustöö finantseerimise maht.

Kapitaalmahutuste finantsplaneerimise ülesanne seisneb vahendite ulatuse kindlaksmääramises, mis on tarvilikud rahvamajanduse plaanis ettenähtud kapitaaltööde täitmiseks, samuti allikate määramises nende vahendite saamiseks.

Kulud kapitaaltöödeks näidatakse tulude ja kulude bilansis nende limiidi summas, mis on kindlaks määratud rahvamajanduse plaaniga. Siiski tuleb silmas pidada, et kapitaal-ehitustöö ulatuse määrab mitte ainult tööde maht, vaid ka ehitustöö käibevahendite seisund planeeritava perioodi alguks. Ehitamiseks on vaja materjali varusid ja seadistust, s. o. käibevahendeid. Kui ehitusel plaanistatava perioodi alguks on olemas materiaalsete väärtuste ja arveldusartiklite jäägid, mis ületavad talle määratud käibevahendite vajaduse, siis väheneb vastavalt kapitaaltööde finantseerimine. Sel juhul toimub ehitustöö siseressursside mobiliseerimine. Kui aga ehitustöö vajab rohkem käibevahendeid, kui tal neid on plaanistatava perioodi alguks, siis suureneb finantseerimine käibevahendite tarviliku juurdekasvu summa võrra. Ehitusmaterjalide, seadistuse ja arveldusartiklite jääkide muudatus näidatakse tulude ja kulude bilansi arveldusosa lausendis „Siseressursside mobiliseerimine“ (mobiliseerimine — märgiga miinus, immobiliseerimine — märgiga pluss).

§ 2. Ehitusorganisatsioonide käibevahendid.

Ehituse käibevahendite arvutlus tehakse plaanistatavaks perioodiks kindlaksmääratud kapitaaltööde mahu ja struktuuri ning ehituse teostamist tagavate materjalide keskmiste normide alusel. Ehitusele, mis toimub majanduslikul teel, määratakse käibevahendite normatiivid, väljudes hanke-ehitusorganisatsioonidele kinnitatud normidest.

NSVL RKN-i ja ÜK(b)P KK määruse kohaselt 11. veebruarist 1936. a. „Ehitusasjanduse parendamisest ja ehitustöö odavdamisest" määratakse käibevahendid tööstuslikele ehitus-hankeorganisatsioonidele, kes töötavad mitmel tööplatsil, 11,7% ulatuses nende aastasest tootmiskavast, ühel platsil töötavaile aga — 10,3% ulatuses, elamu-ehitustrustidele — 11,3%, erialaste ja montaažitrustidele — 14%, toiduainetetööstuse ministeeriumi ehitus-montaažitrustidele — 12,5% ja teedeministeeriumi sildade trustidele — 14%[1]).

Ehitus-montaaži hankeorganisatsioonid saavad lisakäibevahenditena tellijailt avansse materjalide varumiseks ja teisteks ehituskulutusteks tavaliselt 15% ulatuses antud aasta töödeväärtusest.

Siiski ei või hankeorganisatsioonide kohta kinnitatud norme laiendada täies ulatuses ehitusele, mida teostatakse majanduslikul teel, kuna need normid näevad ette selliste vajaduste katmist, mida majanduslikul teel teostataval ehitusel ei või olla. Nõnda ehitusorganisatsioonide normatiivi koostises nähakse ette 2,3%-i 10,3%-ist lünga katmiseks ajavahemikul arve väljakirjutamise momendist kuni tellija poolt selle tasumiseni. Edasi sisaldab hankijale antav avanss 5% lõpetamata tööde katmiseks, mis tekib hankijale tööde äraandmisel ainult pärast ehituse konstruktsiooniliste osade lõpetamist.

Ehitustöö, mis toimub majanduslikul teel, ei vaja selleks otstarbeks käibevahendeid. Seepärast nende ehitustööde normatiiv peab moodustama: (10,3 — 2,3) + (15 — 5) = 18% vastavate tööde aastakava väärtusest.

Samadel kaalutlustel on määratud nende montaažitööde normatiiviks 13%. Monteerimist vajava seadistuse normatiiviks mää-

[1]) LSKK 1936. a., nr. 9, art. 70.

ratakse 20% selle omandamise kuludest. Seadistusele aga, mis ei vaja monteerimist, ei määrata üldse normatiivi, kuna selline seadistus selle toimetamise momendist ehituse lattu arvatakse täidetud kapitaaltööde mahtu. Käibevahendite normatiiv muudeks (geoloogilis- ja projekteerimis-uurimis- jt.) töödeks ei ületa kogulatuses 5% vastavate tööde aastakavast.

Lõpetamata tööde suurus määratakse mitte üle 5% ehitus-montaažitööde aastakavast. Kui kõik kapitaaltööd või osa neist teostatakse hanke teel, nähakse ehitustöö käibevahendeis ette avanss hankijale.

Veel hiljuti kanti see avanss lepingus ettenähtud summas üle ehitus-hankeorganisatsioonide arveldusarveile, kes seda kasutasid täiesti kontrollita. Paljudel juhtudel ületas avansside summa märksa täidetud tööde kavaga võrreldes maksimaalse normi; selle tagajärjel kujunes hankeorganisatsioonidel suur vahendite jääk, mis tekitas ebaseaduspärasusi isemajandamises ja nõrgendas nende võitlust vahendite mobiliseerimise ja efektiivse kasutamise eest. 1942. a. teostati üritused, mis viisid hankijate rahanduse vastavusesse nende tegelike vajadustega.

Eeskätt on tellija avansil nüüd range sihtotstarve: see antakse põhimaterjalide varude ja lõpetamata tootmise jääkide katteks. Pikaajaliste mahutuste pangad pidid viima hankijaile antud avansid vastavusse nende põhimaterjalide olemasolevate varudega ja lõpetamata tootmise jääkidega. Osa avansse, mis ei olnud mahutatud materiaalseisse väärtustesse, kuulus äravõtmisele. See üritus aitas kaasa isemajandamise kindlustamisele hankeorganisatsioonides ja vabastas suured, ebatootvalt kasutatavad summad.

Uue avansseerimise korra arvestamisega määrati avansid hankijaile kindlaks 1943. a. tulude ja kulude bilansside koostamisel 12% ulatuses hanke korras teostatavate tööde aastakavast (10% põhiliste ehitusmaterjalide varudeks ja 2% — lõpetamata tootmiseks).

Neil juhtudel, kui ehitusele valmistatakse väljaspool eriti suur seadistus ja leppekohaline arveldus selle hankijaga peab toimuma valmusjärgu kohaselt, nähakse ette ehituse käibevahendeis kogu maksete summa plaanistataval aastal („Seadistuse tasumine hankijaile valmusjärgu kohaselt"). Ehituskava täitmises tarvilike käibevahendite kogusumma määratakse kindlaks hinnalises väljenduses normatiivide liitmise teel.

Ehitustöö käibevahendite vajaduse arvutlus tehakse järgmiselt (milj. rublades):

	Tööde maht plaanistatavaks aastaks	Käibevahendite normatiiv — % % tööde mahust	Käibevahendite summa
1. Seadistus:			
a) monteerimist vajav	60	20	12,00
b) monteerimist mittevajav	15	×	×
2. Majanduslikul teel teostatavad ehitustööd	256	18	46,08
3. Majanduslikul teel teostatavad montaažitööd	24	13	3,12
4. Hanke teel teostatavad ehitus-montaažitööd (avanss hankijale)	160	12	19,20
5. Geoloogilis- ja projekteerimis-uurimistööd:			
a) majanduslikul teel teostatavad	10	5	0,50
b) hanke teel teostatavad	22	5	1,10
6. Lõpetamata toodang ehitus-montaažitööde alal	×	0,5	1,40
7. Seadistuse tasumine hankijaile valmust mööda	×	×	0,96
Kokku	547	—	84,36

§ 3. Siseressursside mobiliseerimine ehitustöös.

Siseressursside mobiliseerimise ulatuse kindlaksmääramiseks ehitustöös ülalnäidatud viisil arvutatud vajadust käibevahendites võrreldakse nende loodetava olemasoluga plaanistatava aasta alguks.

Loodetava olemasolu hinnang toimub järgmiselt: kapitaalehitustöö viimase aruande daatumi bilansi järgi selgitatakse materiaalsete väärtuste ja teiste käibevahendite tegelikud jäägid; siis, vastavalt tööde mahule, mis peavad olema täidetud aasta lõpuks ning materjalide ja seadistuse tegelike jääkide võimaliku ärakasutamise alusel toimub loodetavate käibevahendite jääkide hinnang aktivas. Samuti tehakse käibevahendite hinnang passivas. Kreditoorne võlgnevus viimasele daatumile korrigeeritakse selle eeldatava kustutamise ulatuses aasta lõpuks eelarvelise finantseerimise, debitoorse võlgnevuse sissenõudmise ja teiste ressursside arvel. Sel teel määratakse kustutamata kreditoorse võlgnevuse

jäägid plaanistatava perioodi alguks. Lahutades need käibevahendite loodetavaist jääkidest aktiva poolel, saadakse ehitustöö käibes-olevate omade vahendite summa.

Toome näitena ehituses olevate käibevahendite olemasolu arvutluse (milj. rbl.):

	Lausendid	Jäägid viimase aruande bilansi järgi	Loodetav olemasolu plaanistatava perioodi alguks
	I. Aktiva.		
1.	Seadistuse monteerimine	100,00	80,00
2.	Põhimaterjalid	30,00	20,00
3.	Muud materjalid, väheväärtuslikud ja ruttukuluvad esemed, väljalaaditud materjalid ja osutatud teened	8,00	6,00
4.	Jaotamisele kuuluvad kulud	2,00	2,00
5.	Lõpetamata toodang	4,00	3,00
6.	Rahalised vahendid	18,00	2,00
7.	Deebitorid	28,00	16,00
8.	Tasumisele kuuluvad bilansivahelised arveldused	—	—
9.	Kokku aktiva järgi	190,00	129,00
	II. Kreeditorid ja juurdemuretsetud vahendid.		
10.	Kreeditorid	60,00	36,82
11.	Tasumisele kuuluvad bilansivahelised arveldused	2,00	2,00
12.	Mittelimiitsete tööde finantseerimise vahendite jäägid	3,00	1,00
13.	Kokku	65,00	39,82
14.	Käibevahendite olemasolu (pkt. 9 — pkt. 13)	125,00	89,18

Ehituse siseressursside mobiliseerimise arvutlusel tuleb liita omade käibevahendite olemasolule nendega võrdsustatavad püsivad passivad: tööliste ja teenistujate töötasu ja sotsiaalkindlustusmaksete võlgnevuse minimaalne jääk, normaalne seitsmepäevane võlgnevus hankijaile aktseptitud arvete järgi materjalide ja seadistuse eest, alaline üleminev võlgnevus hankijaile dekaadi jook-

sul täidetud tööde väärtuse ulatuses, samuti minimaalne püsiv võlgnevus tasumisele kuuluvate bilansivaheliste ja sisearvutluste alal (harilikult 50% ulatuses viimase aruande jäägist).

Minimaalne võlgnevus tööliste ja teenistujate töötasu ja sotsiaalkindlustuse lisandite alal kapitaalehitustöödel määratakse harilikult seitsmepäevase võlgnevuse ulatuses [1]). Arvelduse lihtsustamiseks võib seda lugeda võrdseks arve „Töölised ja teenistujad" jäägi 50%-ga, kuivõrra see jääk üldreegli kohaselt peab kujutama endast töötasu poolekuulise võlgnevuse. Sel teel kindlaksmääratud üleminevat minimaalset võlgnevust töötasude alal suurendatakse sotsiaalkindlustuse maksete vastava summa võrra.

Alaline üleminev võlgnevus hankijaile määratakse dekaadi jooksul täidetud tööde keskmise väärtuse ulatuses. See määratakse majanduslikul teel teostatavate tööde väärtuse jagamise teel 36-ga (dekaadide arvu järgi aastas).

Kapitaalehitustööde püsivate passivate arvutlus.

1. Töötasu ja sotsiaalkindlustuse võlgnevuse minimaalne jääk on, lähtudes arvutlusest: (milj. rbl.)
   a) majanduslikul teel teostatavad ehitus-montaažitööd, aastaplaani järgi 280,00
   b) töötasufond aastas ehitus-montaažitööde väärtuses — möödunud aja aruannete järgi tegelikult kujunenud protsendi alusel — 50%
   $$\frac{(280{,}00 \times 50)}{100} \quad . \quad . \quad .

a) materjalid majanduslikul teel teostatava ehituse väärtuses — möödunud aja aruannete järgi tegelikult kujunenud protsendi alusel — 38%

$$\frac{(280{,}00 \times 38)}{100} \quad \ldots \quad 106{,}40$$

b) seadistuse väärtus 135,00

c) normaalne võlgnevus hankijaile materjalide ja seadistuse eest $\frac{(106{,}40 + 135{,}00)}{52}$ 4,64

3. Alaline üleminev võlgnevus töö-ettevõtjaile täidetud tööde eest, tööde mahu juures 160 milj. rbl. (160,00 : 36) 4,44

4. Minimaalne võlgnevus tasumisele kuuluvate bilansivaheliste ja sisearvutluste alal (50% ulatuses viimase aruande jäägist) 1,00

5. Kokku püsivaid passivaid (2,94 + 4,64 + 4,44 + 1,00) . 13,02

Ehitise omade käibevahendite olemasolu ja püsivate passivate võrdlus käibevahendite vajadusega peab selgitama nende liigsuse või puudujäägi (s. t., nende võimaliku mobiliseerimise või immobiliseerimise ulatuse). Sel teel kujundatud ülesandele siseressurssside mobiliseerimise alal lisandub ehituse põhivahendite amortisatsioon osas, mida ei suunata kapitaalremondiks, samuti laekumised vara likvideerimisest objektide järgi, mis lõpetatakse plaanistataval aastal (nn. tagasitulevad summad ehitustöö üldeelarve 3-da osa järgi).

Lõpetatud ehitustöö juhataja on kohustatud ministeeriumi poolt määratud tähtajaks, kuid mitte hiljem kui kolm kuud pärast ehituse vastuvõtmist valitsuse või ametkonna komisjoni poolt:

1) realiseerima ministeeriumi juhatuse kohaselt ehitusmehhanismid, kasutamata materjalid ja teised väärtused; juhtudel, kui ajutised ehitised, abiettevõtted ja kogu ehituslik varandus antakse ministeeriumi korraldusel tasuta teisele ehitusele, kantakse selle varanduse amortiseerimata osa väärtus selle ehituse vastuvõtja eelarvesse;

2) tegema kõik lõpparved võlgnike ja kreeditoridega;

3) peale varanduste ja arvelduste lõplikku likvideerimist kasutamata jäänud summad andma üle ministeeriumile tema vastava aasta plaanis ettenähtud kapitaaltööde finantseerimiseks [1]).

[1]) NSVL RKN-i määrus 4. aug. 1937. a., nr. 1289 lõpetatud ehitustööde varanduste ja arvelduste likvideerimise korra kohta.

Toome ehituses siseressursside mobiliseerimise arvutluse näite (milj. rbl.):

1.	Loodetav käibevahendite olemasolu ehituses plaanistatava perioodi alguks	89,18
2.	Püsivad passivad	13,02
3.	Kokku (1 + 2)	102,20
4.	Ehituse käibevahendite vajadus plaanistatava aasta lõpuks	84,36
5.	Kohuslik materiaalsete väärtuste ja arvelduslausendite jääkide vähendus (3—4)	17,84
6.	Tagasitulevad summad üldeelarve 3-da osa järgi	1,00
7.	Ehituse põhivahendite amortisatsioon, maha arvates osa, mis suunatakse kapitaalremondiks	0,10
8.	Üldkohuslik siseressursside mobiliseerimine (5+6+7)	18,94

Ressursside mobiliseerimise reaalse võimaluse kindlustamiseks ehituses on tarvilik materiaalsete väärtuste koostise hoolas analüüsimine. Materjalide ja seadistuse jäägid jagunevad järgmistesse rühmadesse:

a) seadistused ja materjalid, mida võidakse kasutada plaanistataval aastal;

b) seadistused ja materjalid, mida võidakse kasutada ehitustööl kui ka kehtiva korra järgi väljapoole realiseerimise teel;

c) mittevajalikud ja liigsed seadistused ja materjalid, mis asetsevad kaugelolevais ehitustes ega ole võimalust nende väljaveoks sealt.

Esimesse kahte rühma kuuluvate materiaalsete väärtuste mobiliseerimine on täiesti teostatav. Seda ei või aga öelda liigsete seadistuste ja materjalide kohta, mis kuuluvad kolmandasse rühma; siseressursside mobiliseerimise ulatuse kindlaksmääramisel viimased jäetakse välja.

§ 4. Kapitaaltööde finantseerimise allikad.

Tööstuse kapitaalehitustööd finantseeritakse tööstusettevõtte vahendeist (amortisatsioonilistest eraldamistest, kasumist, kapitaalehituste siseressursside mobiliseerimisest, iganenud vara realiseerimisest) ja eelarvest.

Üks põhiallikaid kapitaaltööde finantseerimiseks on amortisatsioon.

Amortisatsioonilisi eraldamisi teostatakse kõigi põhivahendite algväärtusest, mis olid ekspluatatsioonis selle kuu 1. päevaks,

mille eest toimub eraldamine. Põhivahendeid, mida säilitatakse ja hoitakse varus, ei amortiseerita. Põhivahendite ajutise tegevusetuse puhul (kuni ühe kuuni) ei katke eraldamised amortisatsioonifondi. Põhivahendeist, mis uuesti rakendatakse ekspluatatsiooni, toimuvad eraldamised selle ekspluatatsiooni astumisele järgnevast kuust. Rendile antud põhivahendeist teostab eraldamisi amortisatsioonifondi rendileandja rendimaksu arvel. Ekspluatatsioonist väljalangenud põhivahendeist katkevad eraldamised amortisatsioonifondi väljalangemisele järgnevast kuust.

NSVL Rahvakomissaride Nõukogu määras 1938. aastal tööstuslikele rahvakomissariaatidele iga-aastased amortisatsiooniliste eraldamiste keskmised normid protsentides töötavate masinate, seadistuse, hoonete ja ehitiste algväärtusest (5,5 kuni 6%). Neis normides sisalduvad ka iga-aastased eriassigneeringud kapitaalremondiks (2,2 kuni 3,6%) [1]).

Tööstusharudele ja ettevõtteile diferentseeritakse amortisatsioonilised eraldamised ja assigneeringud kapitaalremondiks vastavalt tööstuslike seadistuste ja ehitiste tüüpidele, samuti üksikute harude töö intensiivsuse astmele ja seoses sellega seadistuse ning ehitiste kuluvuse tähtaegadele.

Amortisatsiooniliste eraldamiste ja assigneeringute suurus kapitaalremondiks määratakse kindlaks:

a) peavalitsustele — ministri poolt, NSVL Ministrite Nõukogu kinnitamisel;

b) ettevõtteile — vahetult ministri poolt, vastavale harule kindlaksmääratud eraldamiste piirides.

Amortisatsioonilised eraldamised kapitaal-ehitustöö finantseerimiseks kantakse Tööstuspanka, assigneeringud kapitaalremondiks aga — Riigipanka.

Tulude ja kulude bilansis näidatakse amortisatsioon täissummas, mis arvutatud vastavalt normidele plaanistatava aasta kestel tegelikelt põhifondidelt nende omandamisväärtuse järgi. Seepärast on tarvilik amortisatsiooni arvutamisel lisada põhifondide bilansiväärtusele juurde kulumise summa, mis näidatakse väljaspool bilanssi.

Amortisatsiooni ulatus oleneb ettevõtte põhifondide suurusest ja amortisatsiooniliste eraldamiste normidest. Eraldamiste täpne arvutlus tehakse tegeliku vara (kuude kaupa), selle tüüpide ja kategooriate, koormatise ja koefitsientide vahetatavuse operatiivaruandluse alusel, samuti uute põhifondide ekspluatatsiooni võt-

[1]) LMKK 1938. a., nr. 1, art. 1.

mise alusel; igale varaliigile rakendatakse vastavad amortisatsiooninormid.

Ettevõtte tulude ja kulude bilansi esialgsete kavade koostamisel, samuti peavalitsuse või ministeeriumi poolt finantsnäitajate plaanistamisel rakendatakse harilikult amortisatsiooni lihtsustatud arvutlusviisi, lähtudes keskmiselt tegutsevate põhifondide väärtusest, millelt arvutatakse plaanistatava aasta amortisatsioon, ning amortisatsiooniliste eraldamiste keskmisest protsendist.

Amortisatsiooni arvutlus selle viisi järgi toimub järgmiselt. Esmalt määratakse kindlaks tegevuses olevate põhifondide väärtus plaanistatava aasta alguks (esimese kolme kvartaali aruande andmete ja eelmise aasta IV kvartaali loodetava täitmise andmete alusel). Siis määratakse kindlaks põhifondide väärtus, mis rakendatakse tegevusse plaanistataval aastal, ja nende keskmine aastaväärtus. Viimane määratakse, lähtudes kuude arvust, mille kestel ekspluateerimisele võetavaile põhifondidele arvatakse juurde amortisatsioon. Näit. kui objekt väärtusega 100 tuh. rbl. võetakse ekspluatatsiooni 1. juulist, siis on selle keskmine aastaväärtus:

$$100 \times 6 : 12 = 50 \text{ tuh. rbl.}$$

Edasi arvestatakse samal viisil põhifondide keskmine aastaväärtus, mis plaanistataval aastal muutuvad kõlbmatuks ja jäetakse välja ettevõtte vara nimekirjast. Selleks, et määrata kindlaks tegevuses olevate fondide keskmine väärtus, liidetakse plaanistatava aasta alguks tegevuses olevate fondide väärtusele aasta kestel ekspluatatsiooni võetavate põhifondide keskmine aastaväärtus ja arvatakse maha väljajäetava vara keskmine aastaväärtus.

Sel teel saadud keskmiselt kehtivate põhifondide väärtuselt arvutatakse amortisatsioonilised eraldamised vastavalt ettevõttele kindlaksmääratud keskmisele amortisatsiooninormile. Seejuures osastatakse see osa amortisatsioonilisi eraldamisi, mis ette määratakse kapitaalremondiks.

AMORTISATSIOONI ARVUTLUS

(Milj. rbl.)

1. Tegevuses olevate põhifondide algväärtus 1. I 1944. a.	837
2. Uute fondide loodetav ekspluatatsiooni võtmine 1944. a.	168
3. 1944. a. vananemise ja kulumise tõttu väljajäetavate põhifondide hinne algväärtuse järgi	18
4. Oodatav põhifondide algväärtus 1. I 1945. a. (837 + 168 — 18)	987

5. Amortisatsioon 1944. a. loodetava täitmise järgi . . 59
6. Amortisatsiooni keskmine protsent 1944. a. eest loodetava täitumise järgi 6
7. Uute objektide ekspluateerimisele võtmine 1945. a. 400
8. 1945. a. ekspluatatsiooni võetavate fondide keskmine ekspluatatsiooniaeg kuudes 6
9. 1945. a. juurdetulevate põhifondide aasta keskmine amortiseeritav summa (400 × 6 : 12) 200
10. 1945. a. väljajäetud vara algväärtus 63
11. 1945. a. väljajäetud vara keskmine ekspluatatsiooniaeg kuudes 8
12. Amortisatsiooni arvutlusel väljajätmisele kuuluva vara keskmine aastasumma $\frac{63 \times (12 - 8)}{12}$ 21
13. Keskmiselt tegevuses olevate põhifondide algväärtus, millele arvatakse juurde amortisatsioon 1945. aastal (987 + 200 — 21) 1.166
14. Amortisatsiooniprotsent 1945. a. 6,0
Selles kapitaalremondiks 3,43
15. Amortisatsiooniliste eraldamiste kogusumma 1945. a. (1166 × 6 : 100) 70
Selles kapitaalremondiks (1166 × 3,43 : 100) 40

Majandusorganisatsioonide kasum on kapitaalehitustööde finantseerimise allikaks selles osas, mis jääb üle peale nende käibevahendite täiendamist. See osa määratakse kindlaks plaanistatava perioodi tulude ja kulude bilansi koostamisel. Täielikult kasutatakse kapitaaltöödeks ehitusvalitsuste kasumit, kus teostatakse tööd majanduslikul teel.

Kapitaalehitustöö finantseerimise allikaks võib olla ka sissetulek väljalangenud varade realiseerimisest. Tulude ja kulude bilansis näidatakse selle punkti all puhastulu tootmistähtsuse kaotanud põhivahendite likvideerimisest. Lõpliku tulu määramisel jäetakse välja sealt likvideeritavate objektide realiseerimiskulud. Lõplik tulu määratakse kindlaks konkreetse arvutluse teel, väljudes likvideerimisele kuuluva vara olemasolust, selle realiseerimise võimalikust hinnast ja sellega seoses olevaist kuludest.

Tulude ja kulude bilansi koostamisel ministeeriumis ja peavalitsuses plaanistatakse see sissetulek eelmiste aastate aruannete andmeil. Aasta-aruannete järgi selgitatakse põhivahendid, mis igal aastal langevad välja kulumise ja vananemise tõttu, ja määratakse protsendiline suhe väljalangenud vahendite täieliku taastamis-

väärtuse ja ettevõtete, ministeeriumi või peavalitsuse kõigi põhivahendite sama väärtuse vahel aasta alguks, samuti suhe väljalangenud põhivahendite täieliku ja likvideerimisväärtuse ja vara realiseerimisest saadud puhastulu vahel. Nende suhete laiendamisega plaanistatavale aastale määratakse kindlaks sissetulek, mis kuulub tulude ja kulude bilanssi võtmisele.

Näide. Aasta-aruannete järgi moodustab põhivahendite igaaastane väljalangemine täieliku taastamisväärtuse järgi 3% peavalitsuse ettevõtete põhivahendite täisväärtusest aasta alguks, väljalangenud vara likvideerimisväärtus — 20% selle täisväärtusest, puhastulu vara likvideerimisest — 50% selle likvidatsiooniväärtusest. Peavalitsuse ettevõtete põhivahendite täisväärtus plaanistatava aasta alguks on määratud 300 milj. rbl.

Tulu väljalangenud vara realiseerimisest moodustab:

$$\frac{300 \times 3}{100} \times \frac{20}{100} \times \frac{50}{100} = 0{,}9 \text{ milj. rbl.}$$

Praktikas projekteeritakse tihti tulu väljalangenud vara realiseerimisest eelmise aasta tegeliku laekumise määral või koguni alla seda. Selline plaanistamismeetod ei ole õige, sest ettevõtte põhivahendite kasvamisel viib ta majanduse ressursside vähendatud arvutamisele.

Kapitaalehitustöö finantseerimise allikais esineb põhilisena riigieelarve, mis katab keskmiselt 60% kõigist tööstuse kapitaalmahutustest. Kapitaaltööde finantseerimine eelarvest on lubatav järgmistel juhtudel:

1) Kui majandusorganisatsiooni omad vahendid (amortisatsioon, kasum jt.) ei ole küllaldased kapitaalmahutuste plaani teostamiseks;

2) kui nende kujunemine ajaliselt ei ühti kapitaalehitustöö tähtaegadega;

3) kui on vajalik kindlustada ehitusobjekti tingimusetu täitmine, olenemata majandusorganisatsiooni tagavarade kogumise käigust.

Eelarvelise finantseerimise ulatus määratakse kindlaks tulude ja kulude bilansi koostamisel eelolevaks aastaks või kvartaaliks.

§ 5. Ehitusorganisatsioonide kasum.

Ehitusorganisatsioonide nii hankeliste ehitus-montaaži hanketrustide ja -kontorite kui ka kapitaalehitustöö valitsuste kasum,

kus töö teostatakse majanduslikul teel, koosneb normaalsest kasumist, mis arvatakse ehitustöö eelarvesse, ja kokkuhoiust ehitustöö väärtuse alandamisest. Normaalkasum on määratud 3% ehitus- ja montaažitööde väärtusest (ilma seadistuseta ja konstruktsioonideta), mis moodustab 2,91% nende tööde eelarvelisest väärtusest (kaasa arvatud normaalne kasum). Kui väärtus võrdub 100 milj. rbl., siis normaalkasum on:

$$100 \times \frac{2{,}91}{100} = 2{,}91 \text{ milj. rbl.}$$

Mis puutub ehituse väärtuse alandamisest saadavasse kokkuhoiusse, siis seda plaanistamisel ei eraldata. Kuni 1941. a. nähti rahvamajanduse arendamise plaanis eelolevaks aastaks ette kohustus ehituse omahinna alandamiseks kindlaksmääratud protsendis kapitaaltööde mahust. Seoses sellega võeti tulude ja kulude bilanssi eripunktina kokkuhoid ehituse väärtuse alandamisest.

Alates 1941. a., ühenduses ehitusmaterjalide hindade, veotariifide ja ehitustööde hindade kõrgenemisega, kohuslikku omahinna alandamist plaani ei võeta. Vaatamata sellele taotlevad hästitöötavad ehitusorganisatsioonid ehituses tähelepanuväärset maksuse alandamist.

Sõjaolukord tõi palju uut ehitustööde organisatsiooni ja tehnikasse: ehitustööde tempo kiirendamise, kiirehituste mahu ja liikide laienemise, kohapealsete materjalide leiutamise kaugeltveetavate ja defitsiitsete asemel ning ehitamise lihtsustamise. Kõik see tõi tunduva odavnemise ehitustöös.

Seepärast plaanistatakse majanduslikul teel teostatava ehituse kasum ehitustöö väärtuse alandamise tasemel, mis tegelikult on saavutatud eelmisel aastal, kuid mitte vähem kui kindlaksmääratud 2,91%. Samuti, kui hankeorganisatsioonide kasum plaanistatavale eelneva aasta eest ületas selle protsendi, siis plaanistatava aasta tulude ja kulude bilansis nähakse ette tulukus juba saavutatud tasemel.

Mittelimiitsed kapitaalkulutused võetakse tulude ja kulude bilanssi eri-alaeelarve alusel, milles antakse kõigi kulutuste üksikasjaline loetelu, nende ulatused ja vastavad arvutlused ning põhjendused.

Kulutused kapitaalremondiks kantakse tulude ja kulude bilanssidesse selleks otstarbeks ettenähtud amortisatsiooniliste eraldamiste summas.

§ 6. Kapitaaltööde finantseerimise plaani kontrollimine.

Kapitaalehitustöö kulutuste ulatus määratakse kindlaks riikliku rahvamajanduse plaaniga. Siiski oleks täiesti ebaõige viia rahandusorganite osa kapitaalmahutuste plaanistamises ainult kapitaaltöödeks määratud limiitide võtmiseks tulude ja kulude bilanssidesse. Nende ülesandeisse kuulub: kapitaalehitustööde finantseerimise, selleks otstarbeks majandusorganisatsiooni omade vahendite kasutamise (amortisatsioon, kasum), siseressursside täieliku mobiliseerimise ehituses ja eelarveliste assigneeringute ulatuse küsimuse lahendamine.

Seepärast, läbi vaadates tulude ja kulude bilansse, kontrollivad rahandusorganid kõigepealt, kas on arvutatud õieti ja kasutatud täielikult kapitaalehitustööks majandusorganisatsioonide omad vahendid (amortisatsioon, kasum) ja ehituse siseressursid ja kas on peetud kinni eelarveliste assigneeringute bilanssi võtmisel nõuetest, mis toodud neljanda paragrahvi lõpus.

Ühes sellega pööravad rahandusorganid erilist tähelepanu ehituse maksuse alandamisele selle otstarbeka organiseerimise arvel, töönormide tõusule, tööde mehhaniseerimisele, mehhanismide ja seadistuse kasutamatult seismise vähendamisele, distsipliini tugevdamisele ehitustel, õigete kalkulatsioonide koostamisele, kütteainete, elektrienergia ja töötasude kokkuhoidlikule kulutamisele ja valitsemis- ning lisakulude vähendamisele.

Ehituse sisereservide analüüsimist selle hinna alandamiseks toimetavad rahandusorganid pikaajaliste mahutuste eripankade materjalide alusel, kelle kasutada on ehituste aruanded ja nende kohapealse kontrolli andmed.

Majanduslikul teel teostatavate ehituste, samuti hankeorganisatsioonide kasumi arvutluste kontrollimisel teevad rahandusorganid aruannete alusel kindlaks tulukuse taseme; plaaniline kasum uueks aastaks nähakse ette eelmisel aastal saavutatud tasemel, kuid mitte vähem kui 2,91%.

Mittelimiitsete kulutuste näol teostavad majandusorganisatsioonid tihti suuri ehitustöid, kasutades seejuures käibevahendeid, kulutades defitsiitseid materjale ja rakendades tööliskaadreid põhitöödelt kõrvaltöödele. Seepärast kontrollivad rahandusorganid mittelimiitsete kulutuste alaeelarveid detailselt, eeskätt seisukohalt, mida määrab nende kulutuste kohta vastav seadusandlus.

Kirjandus.

„Kapitaalmahutuste finantseerimine ja krediteerimine". Koostanud autorite kollektiiv V. M. Buzõrevi juhatusel, Riiklik Finantskirjastus, 1941. a.

„Ehitustööde finantseerimine", 1940. a., Tööstuspanga väljaanne.

„Kommunaalehitustööde finantseerimine". Tähtsamate määruste ja korralduste kogu seisuga 1. märtsiks 1941. a. Riiklik Finantskirjastus, 1941. a.

L. G. Lichtenstein — Siseressursside mobiliseerimine ehituses. Krediitinspektori märkmik, 5. anne, NSVL Tööstuspanga väljaanne, 1944. a.

L. M. Kantor — Amortisatsioon ja remont NSV Liidu tööstuses — Riikliku Plaanikomisjoni kirjastus, 2-e täiendatud väljaanne, 1941. a.

10. peatükk.

TÖÖSTUSE TULUDE JA KULUDE BILANSS. MUUDE TULUDE JA KULUDE ARVUTLUS. SUHTLUSE MÄÄRAMINE EELARVEGA.

§ 1. Muud tulud ja kulud.

1. Varustamis-, müügi- ja varumisorganisatsioonide tulud ja kulud.

Varustamis-, müügi- ja varumisorganisatsioonide tulud näidatakse tööstuse tulude ja kulude bilanssides nende organisatsioonide poolt realiseeritavate kaubamaksustamistena (juurdehindlus, lisand, mahahindlus).

Nende tulude arvutlus plaanistatava perioodi kohta toimub käivete ja üksikute kaupade (kaubaliikide) kindlaksmääratud maksustamiste alusel.

See arvutlus kujuneb järgmiselt:

Kaupade nimetus	Käive (tuh. rbl.)	Maksustamised (% käibest)	Maksustamised (tuh. rbl.)
„A"	100	5	5
„B"	200	2	4
„C"	400	3	12
„D"	100	1	1
Kokku	800	2,75	22

Kui on teadmata realiseeritavate kaupade sortiment, siis määratakse tulud majandusliku meetodiga: eelmise aja aruandeliste andmete alusel määratakse kindlaks eelmise aja keskmine maksustamisprotsent, mis laiendatakse projekteeritavale kaubakäibele plaanistataval perioodil. Näit., kui keskmine müügiorganisatsiooni

maksustamisprotsent 1943. a. eest oli võrdne 5-ga, siis tulud 1944. a. plaanis 100 milj. rbl. käibe juures võrduvad 5 milj. rbl.

Majanduslike ministeeriumide varustusorganisatsioonidele on määratud juurdehindluse ülemmäärad tööstuse väljalaskehindadele: laokäibes — 6%, transiitkäibes — 1%. Nende käibeliikide äärmine suhe varustusorganisatsioonide üldises kaubakäibes moodustab: laokäive mitte üle 30% ja transiitkäive — mitte alla 70%.

Varustusorganisatsioonide tulude kindlaksmääramisel plaanistatakse kaubakäive realiseerimishindadega, kuna juurdehindluse ülemmäärad on määratud protsentides tööstuse väljalaskehindadest. Seepärast on tarvis juurdehindlused ümber arvutada vastavalt realiseerimishindadele. Ümberarvutus annab sellise tulemuse:

laokäibe alal:

$$\frac{100 \times 6}{106} = 5{,}66\ \%,$$

transiitkäibe alal:

$$\frac{100 \times 1}{101} = 0{,}99\ \%.$$

Varustusorganisatsiooni tulu 1000 milj. rbl. käibe juures moodustab:

	Käive (milj. rbl.)	Juurdehindlused (% käibest)	Tulud (milj. rbl.)
Laokäive	300	5,66	16,98
Transiitkäive	700	0,99	6,93
	1000	2,39	23,91

Varustamisorganisatsioonide tulud, mis määratud kindlaks otsearvutluse teel, ei või ületada summat, mis arvutatud juurdehindlusnormide ülemmäärade alusel.

Kui varustamisorganisatsiooni poolt möödunud aastal realiseeritud maksustamised on madalamad normide ülemmääradest, siis võetakse plaanistatava aasta tulude arvutlemise aluseks tegelikult kujunenud maksustamisprotsent.

Varustamis-, müügi- ja varumisorganisatsioonide käibekulutused, mis näidatakse plaanibilansi kulude osas, sisaldavad kõik kulud, mis on seoses kaupade viimisega tarvitajani, s. o. varumis-, lisa- ja organisatsioonilised kulud.

Varustamis-, müügi- ja varumisorganisatsioonid koostavad käibekulutuste täpsed alaeelarved üksikute elementide järgi. Rahandusorganid tarvitavad kulutuste plaani kontrollimisel harilikult majanduslikku meetodit: kulutuste ulatus määratakse lähtudes nende tegelikult kujunenud tasemest, seda parandades ebatootvate kulude vähendamise teel.

Nende organisatsioonide tegevuse resultaat (kasum või kahjum) määratakse nende tulude ja käibekulutuste võrdlemise teel. Rentaablus määratakse kasumi protsendina käibest.

Juhtudel, kui varustamis-, müügi- ja varumisorganisatsioonidel on tööstusettevõtteid (näit. toorainete algtöötlemise alal) või abikäitisi, liidetakse ettevõtete või käitiste toodangu realiseerimise took nende organisatsioonide tuludega, kuid kulusummale lisatakse ettevõtte või käitiste realiseeritava toodangu kommerts-omahind. Seejuures näidatakse eraldi finantstulemuse kindlaksmääramisel käibemaks nende ettevõtete või käitiste alal.

2. Tööliste varustamise osakondade tulud ja kulud.

Sissetulek kaupade realiseerimisest tööliste varustamise osakondade jaevõrgus ja ühiskondliku toitlustamise ettevõtteis näidatakse tulude ja kulude plaanibilansis vastavalt kaubakäibele, mis on nende kohta kindlaks määratud rahvamajanduse plaanis.

Tööliste varustamise osakondade kulutused realiseeritavaile kaupadele sisaldavad kaupade ostuhinna ja käibekulud. Viimased arvutatakse samuti, nagu varustamis-, müügi- ja varumisorganisatsioonide käibekuludki.

Tööliste varustamise osakondade tegevuse finantstulemused määratakse nende sissetulekute ja väljaminekute vahena.

Tulude ja kulude bilansi erilausendina näidatakse tööliste varustamise osakondade põllumajanduslike abiettevõtete kasum, mis määratakse nende ettevõtete sissetulekute ja väljaminekute eriarvutluse alusel.

3. Elamu-kommunaalmajanduse tööstuse tulud ja kulud.

Tööstusettevõtted määravad kindlaks elamu-kommunaalmajanduse tulud plaanistatavaks aastaks otsearvutluse teel kinnitatud üürinormide, lepinguis mitteeluruumidelt ettenähtud rendimaksude ja kommunaalteenuste kohta kindlaksmääratud tasumäärade alusel.

Elamu-kommunaalmajanduse tulude plaanistamisel kõrgemalseisvate organite ja nende kontrollimisel rahandusorganite poolt toimub arvutlus keskmise korteriüüri ja rendimaksu ning kommunaalteenuste keskmiselt kaaluteldud tasumäärade alusel. Keskmised normid määratakse möödunud aasta aruande andmete järgi. Üüri- ja rendimaksude ning kommunaalteenuste määrade muutmisel eeloleval aastal täpsustatakse vastavalt norme.

Tulude arvutlus elamumajanduse ekspluateerimisest koostatakse järgmise skeemi kohaselt:

	Korterid	Ühiselamud	Barakid	Mitteeluruumid	Kokku
1. Pindala ruutmeetreis:					
a) plaanistatava aasta alguks					
b) ekspluatatsiooni viimine plaanistataval aastal					
c) plaanistatava aasta lõpuks					
d) plaanistatava aasta keskmine					
2. Keskmine korteriüür ja rendimaks pinnameetrilt					
3. Laekumised elamufondi ekspluateerimisest:					
a) maks elamispinnalt					
b) tasu kütte eest . .					
c) tasu valgustuse, vesivarustuse ja kanalisatsiooni eest . . .					
d) tasu mitteeluruumide kasutamise eest .					
e) tasu olustikulise teenindamise eest . .					
f) muud laekumised .					
g) kokku laekumised .					

Analoogiliselt arvutatakse tulud kommunaalmajanduselt (saunadelt, pesumajadelt, auto-hobutranspordilt jne.).

Elamu-kommunaalmajanduse kulud määravad tööstusettevõtted alaealarve alusel, mis koostatakse üksikute tööliskategooriate kinnitatud koosseisude ja töötasumäärade ning varem väljatöötatud töötlusnormide alusel.

Eelarves näidatakse eraldi haldus-valitsemiskulud, teenindava personaali ülalpidamine, majavalitsuste ülalpidamine, jooksev remont, olustikuline teenindamine ühiselamutes ja barakkides, maksude, lõivude, kindlustusmaksete ja rendimaksude tasumine.

Elamu-kommunaalmajanduse kulude arvutlus kõrgemalseisvate organisatsioonide ja rahandusorganite poolt toimub keskmiste kulunormide järgi, mis kindlaks määratud möödunud aja aruandematerjalide alusel.

Tööstusettevõtete elamu-kommunaalmajandust peab pidama isetasuvuse põhimõttel. Seepärast plaanistatakse see tulude-kulude bilansside koostamisel kahjumita; plaanilised kahjumid nähakse ette ainult üksikute ministeeriumide ettevõtete jaoks valitsuse loal.

4. Majandusliku tegevuse muud kulud.

Tööstuslike ministeeriumide, peavalitsuste ja ettevõtete tulude ja kulude bilanssidesse võetavad kulutused majanduslikuks tegevuseks, mida ei arvutata toodangu omahinnas (kulutused leiutisteks, metsaraiujaile preemiate-lisatasude maksmine, käikulaske kulud jt.), samuti väljaminekud riiklikeks üritusteks (metsakaitse, tööstuslik ümberasustamine, põllumajandussaaduste varumise eest preemiate-lisatasude maksmine) arvutatakse plaanistatavaks aastaks vastavate alaeelarvete järgi.

Kulud leiutisteks näidatakse ministeeriumide ja peavalitsuste tulude ja kulude bilanssides. Need on kulud leiutisteks ja tehnilisteks täiendusteks, millel on üldmajanduslik või majandusharuline tähtsus. Neisse kuuluvad tasud leidureile ja kulutused leiutiste toodangusse rakendamiseks (uute proovimasinate valmistamine, nende ülesseadmine ja proovimine jne.). Tähendatud kulud kaetakse riigieelarvest.

Kulud, mis on seoses leiutiste ja tehniliste täienduste realiseerimisega, millel on tähtsus ainult üksikuile, kantakse nende toodangu omahinda ega näidata tulude ja kulude bilanssides. Preemiad-lisatasud metsaraiujaile ja teistele töölistele, kes töötavad metsa varumises ja väljaveos (ergutustasu töötlusnormide ületamise eest), makstakse eelarve arvel.

Uute ettevõtete ekspluatatsiooni viimise kulud kantakse tavaliselt kapitaaltööde kulutustesse. Käikulaskmise kulud näidatakse ainult kerge- ja tekstiiltööstuse tulude ja kulude bilanssides. Need kujutavad endast vahet käiguperioodi kestel väljalastava toodangu maksuse ja tootmiskulude vahel.

Kulud riiklikeks üritusteks, mida teostavad tööstuslikud ministeeriumid ja neile alluvad majandusorganisatsioonid, kaetakse täielikult eelarvest.

Eelarvelised assigneeringud ministeeriumide teeneliste töötajate premeerimiseks määrab kindlaks NSVL Ministrite Nõukogu aasta- ja kvartaali-eelarvete kinnitamisel.

5. Kulud lasteaedade ülalpidamiseks.

Kulud lasteaedade ülalpidamiseks tööstusettevõtete juures määratakse alaeelarvete järgi, mida kinnitavad ettevõtete direktorid. Eelarved arvutatakse laste aastase keskmise kontingendi ja lapse ülalpidamise normide alusel; need normid olenevad laste lasteaias viibimise kestusest (9, 12 ja 24 tundi), viimane aga määratakse kindlaks vastavalt ettevõtte tööajale, kelle juures aed asub.

Lasteaedade ülalpidamise kulud kaetakse lastevanemate sissemaksudest — 25 kuni 35% ulatuses kulude üldsummast, ülejäänud osas — eelarvest.

6. Kaadrite ettevalmistamise kulud.

Kaadrite ettevalmistamise kulud näidatakse tööstusettevõtte tulude ja kulude bilansis vastavalt alaeelarvele, mille koostab ettevõtte kaadrite ettevalmistamise osakond. Alaeelarve näeb ette kulud kursusteks ja noorte tööliste õpetamiseks vahetult tootmises. Kulud määratakse õpetatavate keskmiste aastakontingentide ja nende kohta kindlaksmääratud aastase ülalpidamiskulu alusel, kohaldatult mitmesugustele õpetusliikidele.

Ettevõtte kaadrite ettevalmistamise alaeelarve kinnitab ministeeriumi õppeasutiste peavalitsus kogu ministeeriumile selleks kindlaksmääratud alaeelarve piirides.

Tööstuslike ministeeriumide tulude ja kulude bilanssi, peale kursuste ja tööliste väljaõppe kulude tootmise juures, võetakse kulud ametkondlike kõrgemate õppeasutiste ja tehnikumide jaoks. Need kulud määratakse alaeelarvete alusel, mis koostatakse NSVL Rahandusministeeriumi poolt kinnitatud vormide kohaselt.

Kui õppeasutisel on abiettevõtteid või mitte-eelarvelisi vahendeid, siis nende arvel kaetavad kulud lisatakse juurde põhieelarve kuludele. Mitte-eelarveliste vahendite alaeelarved koostatakse kindlaksmääratud vormide järgi ja kinnitatakse rahandusorganite poolt.

Mitte-eelarveliste vahendite eelarves arvutatud tulud näidatakse plaanibilansi tulude osas — lausendis „Abiettevõtete ja õppeasutiste tulud".

7. Teaduslike uurimisasutiste ja ürituste kulud.

Ministeeriumide ja peavalitsuste tulude ja kulude bilanssidesse võetavad teaduslike uurimisasutiste kulud määratakse põhiliselt kindlaks nende asutiste temaatilise tööplaaniga. Kulud plaanistatakse kohaldatuna üksikute teaduslike uurimisasutiste erilisustele ning nende ulatus määratakse kindlaks individuaal-alaeelarvetega.

Teaduslike uurimisasutiste kulud kaetakse laekumistest majandusorganisatsioonidelt lepingute järgi neile tehtud tööde eest, kusjuures tarvilikud summad nähakse ette tööde täitmisest huvitatud ettevõtete toodangu kommerts-omahinnas.

Teoreetiliste ja üldmajanduslike teemade töötlemine toimub teaduslike uurimisasutiste poolt eelarveliste assigneeringute arvel.

8. Haldus-valitsemiskulud.

Tööstuslike ministeeriumide tulude ja kulude bilanssidesse võetakse ka nende haldus-valitsemiskulud, mis kaetakse eelarveliste assigneeringute arvel. Nende summa määratakse alaeelarvetega, mis koostatakse kooskõlas kinnitatud koosseisudega, töötasumääradega ja haldus-majanduskulude normidega.

Ministeeriumi eelarvelistele kuludele lisatakse juurde kulud, mis tehakse mitte-eelarvelistest vahenditest (erisummadest), mis kujunevad abimajandite ja -ettevõtete laekumistest. Mitte-eelarveliste vahendite arvete tulud peegelduvad plaanibilansi tulude osas lausendis „Tulud abiettevõtteilt ja ministeeriumide haldus-valitsemisasutiste teenindamisest".

§ 2. Suhtluse määramine eelarvega.

Assigneerimised eelarvest. Eelarveliste suhtluste plaan kujutab endast tööstuse tulude ja kulude bilansi tähtsaid elemente. See koostatakse selleks, et määrata kindlaks plaanistataval aastal, ühelt poolt, tööstuse maksete ulatus eelarvesse ja, teiselt poolt, tööstuse finantseerimise maht eelarvest.

Üldkokkuvõte tööstuse suhtlusest eelarvega määratakse eelarvesse maksete ja eelarvest assigneerimiste vahega. See vahe (seda nimetatakse harilikult eelarve suhtluse saldoks) on alati võrdne bilansis näidatud kas tulude ületamisega kuludest või kulude ületamisega tuludest.

Eelarve ja tööstuse suhtluse määramisel tuleb silmas pidada,

et mõned tööstuskulud kantakse eelarvesse üksikute ürituste täieliku ja katkestamata finantseerimise kindlustamiseks, olenemata tööstuse poolt kas omaressursside kogumise ülesannete täitmisest või nende ressursside kujunemise tähtaegade mittekokkulangemisel plaanis ettenähtud kulutuste tegemise tähtaegadega (näiteks, tähtsaimaiks ehitustöiks). Muudel juhtudel on üksikute kulude kandmine eelarvesse dikteeritud vajadusest tugevdada ja kergendada kontrolli nende kulutuste üle.

Vastavalt neile kaalutlusile toimuvad täielikult eelarveliste assigneerimiste arvel tööstuslike ministeeriumide haldus-valitsemisaparaadi ülalpidamine, leiutiste ja preemiate-lisatasude maksmine, teaduslike uurimisasutiste ülalpidamine (peale summade, mis laekuvad majandusorganeilt lepingute järgi), kaadrite ettevalmistamine (välja arvatud tööliskaadrite ettevalmistamine otseselt tootmistegevuses) ja lasteaedade ülalpidamine (peale kulude osa, mida katavad lastevanemad). Ettevõtete plaanilised kahjumid üldtava kohaselt kaetakse riikliku dotatsiooniga. Eelarvest finantseeritakse kaaluvam osa kapitaalmahutusi ja tähtsamal määral omade käibevahendite juurdekasvu.

Majandusorganite omade ressursside juurdemuretsemine käibevahendite juurdekasvu ja kapitaalmahutuste finantseerimiseks loob neil huvi kasumi saamiseks. Eelarve osavõtt sellest finantseerimisest kindlustab kontrolli kasumi kujundamise ja käibevahendite loomise üle. Eelarveliste summade andmine neiks otstarbeiks seatakse sõltuvusse majandusorgani poolt kindlaksmääratud osa omavahendite käibesse mahutamisega ning toimub, arvestades tootmiskava või realiseerimisplaani täitmist jne. Näit. kahjutoova produktsiooni realiseerimisplaani mittetäitmisel väheneb riiklik dotatsioon. Selline kord aitab kaasa majandusliku arvutluse kindlustamisele ja mõjutab ettevõtet võitlema energilisemalt kasumite plaani teostamise eest.

Maksed eelarvesse. Tööstuse eelarveliste maksete põhiliikideks on käibemaks ja eraldamised kasumist. Peale selle võetakse tihti eelarvesse majandusorganisatsioonide liigsed käibevahendid. Tulude ja kulude bilansi eelarveliste vahekordade osas näidatakse see eraldamine eraldi lausendis, kuid eelarves eneses ühendatakse see maks eraldamistega kasumeist.

Käibemaks võetakse osasse „Maksed eelarvesse" summas, mis määratud kindlaks bilansi tulude osa koostamisel. Eraldamised kasumeist etendavad tulude ja kulude bilansis kokkuvõtte osa, mis tasakaalustab artiklid. Nende ulatus määratakse olenevalt kasumite kasutamisest ettevõtte kulude katmiseks.

Tulude ja kulude bilansi koostamisel on võimalik kolm juhtu, mis ette määravad ettevõtte kasumeist eraldamise ulatuse:

1) kui kasumist ei tehta mingeid kulutusi, arvatakse see tervelt eelarvesse;

2) kui kogu kasum tarvitatakse kulutusteks, siis määratakse eraldamine 10% ulatuses. See tehakse rahandusorganite poolt teostatava kasumite plaani täitmise kontrolli otstarbel. Samal ajal tulude ja kulude bilansi tasakaalustamiseks suurendatakse eelarvelisi assigneeringuid eraldamiste summa võrra;

3) kui peale kõigi kulutuste katmist jääb kasutamata kasum, siis arvatakse vaba jääk eelarvesse, kuid mitte alla 10% kasumist.

Kasumist kaetavate kulutuste suurus oleneb ulatusest, mille võrra võtab osa eelarve nende kulutuste katmisest. Majandusorganisatsiooni ja eelarve vahekordade arenemisel vastab eelarveliste assigneeringute suurenemisele samaulatuslik kasumeist eraldamise suurenemine.

Kasumist, mida saavad ettevõtte juurvilja- ja loomakasvatuse abimajandid oma toodangu realiseerimisest, jääb 50% nende majapidamiste käsutusse ja juhitakse nende tugevdamiseks ja kapitaalmahutuste ja käibevahendite finantseerimise laiendamiseks üle kindlaksmääratud plaani; ülejäänud 50% kuulub kandmisele riigieelarvesse [1]). Rajooni ja linna tööstuse kasum jääb vastavate täitevkomiteede korraldusse ja kasutatakse kohaliku tööstuse arendamiseks.

Kasum majanduslikul teel teostatavaist kapitaaltöist arvatakse täielikult kapitaalmahutuste katmiseks.

Kehtivate juhiste kohaselt on tööstusettevõtted iseseisvad kasumeist eraldamiste maksjad ainult neil juhtudel, kui nad on autonoomsed, s. o. ei kuulu trustidesse, vaid alluvad vahetult ministeeriumile või peavalitsusele. Kui ettevõte kuulub trusti koosseisu, siis on kasumeist eraldamiste maksja trust.

Liidu ja vabariikliku tööstuse kasumeist eraldamisi, samuti eelarvelisi assigneeringuid määratakse peavalitsustele, kuid mitte üksikuile ettevõtteile.

Eraldamised makstakse peavalitsuse puhtast kasumist, mis kujutab endast tulutoovate ettevõtete kasumite summat, millest on arvatud maha kahjuga töötavate ettevõtete kahjumite summa.

---

[1]) NSVL RKN-i määrus 26. märtsist 1944. a., nr. 311.

Kasumeist eraldamised, mis on ette nähtud peavalitsuse tulude ja kulude bilansis, jaotatakse tema äranägemisel trustide, kombinaatide ja ettevõtete vahel.

Kinnitades ettevõtete tulude ja kulude bilansse, määrab peavalitsus kindlaks vahendite ulatuse, mis kuuluvad eraldamisele (kasum, liigsed käibevahendid, amortisatsioonisummad) ja assigneeringud üksikute ettevõtete kulude katmiseks. Tal on õigus ümber paigutada ettevõtete ressursse nende kõige otstarbekohasema kasutamise kindlustamiseks. Niisugused vahekorrad on tingitud peavalitsuse juhtivast osast ettevõtete finantsmajanduse organisatsioonis.

Ettevõtted, kes kuuluvad peavalitsuse koosseisu, maksavad vahetult eelarvesse ainult käibemaksu, mis arvutatakse igale ettevõttele ja mille arveldused toimuvad detsentraliseeritud korras. Eraldamised kasumist makstakse ettevõtte poolt peavalitsuse jaotuse järgi.

Seepärast peavalitsustele (trustidele, liitudele) alluvate ettevõtete tulude ja kulude bilanssides asenduvad suhtlused eelarvega suhtlustega peavalitsusega. Need suhtlused tuleb kujundada arvestades ettevõtte plaanilise kasumi määra ja tema lisavahendite vajadust põhi- ja käibefondide suurendamiseks.

Eraldamised kasumist makstakse eelarvesse igakuuliselt. Kvartaali esimeses kuus maksab majandusorgan 30%, teises ja kolmandas — igakord 35% kvartaaliplaani järgi kindlaksmääratud eraldamissummast. Eraldamiste kuusumma makstakse kahel tähtajal — 15. ja 27. kuupäeval võrdseis osades.

Eelarvesse kuuluv tegelikust kasumist eraldamise summa määratakse majandusorganite tegevuse tulemuste järgi kuus, kvartaalis ja aastas ja vastavalt tehakse maksete ümberarvutlused kuu, kvartaali ja aasta kohta.

Ümberarvutlus kvartaali viimase kuu kohta toimub ühel ajal kvartaali ümberarvutlusega, aasta viimase kvartaali ümberarvutlus aga üheaegselt aastase ümberarvutlusega.

Eelarvesse kuuluvate kasumeist eraldamiste ümberarvutlused toimuvad aruande-bilansside järgi.

Kuulised ümberarvutlused haaravad kogu kasumi möödunud ajavahemiku eest kvartaali algusest arvates; eraldamised määratakse kindlaks protsendis, mis tuleneb suhtlusest eelarvesse kuuluvate plaaniliste maksete ja teatud kvartaali plaanilise kasumi vahel tulude ja kulude kinnitatud kvartaalibilansside järgi.

Maksete kvartaalsed ümberarvutlused kasumeist eraldamiste alal toimuvad kasumi summa järgi, mis toodud möödunud ajavahemiku eest aasta algusest arvates. Kasumist eraldamiste määra arvutamiseks plaani piirides rakendatakse äravõtmise protsent, mis tuleneb eelarvesse kuuluvate plaaniliste maksete suhtlusest plaanilise kasumiga möödunud ajavahemiku eest aasta algusest arvates; üleplaanilisest kasumist arvatakse maha 75%, 25% aga jääb aasta lõpuni organisatsioonide ja ettevõtete käsutusse.

Aastastel ümberarvutlemistel teostatakse eelarvesse kuuluvad eraldamised protsendis, mis tuleneb suhtlusest plaaniliste maksete ja plaanilise kasumi vahel nelja kvartaali eest. Üleplaaniline kasum kantakse tervelt eelarvesse.

Maksustatavast kasumist eraldatakse preemiad üleliidulise sotsialistliku võistluse võitjaile, mis makstakse ettevõtteile üleplaanilisest kasumist või üleplaanilisest kokkuhoiust, mis saavutatud omahinna alandamisest.

§ 3. Kontrolltabeli koostamine tulude ja kulude bilansi juurde.

Ettevõtte tulude suuna kindlaksmääramine tema kulude katteks ja suhtluse määramine eelarvega toimub kontrolltabeli, nn. tulude ja kulude malebilansi (tulude ja kulude bilansi liigenduse koostamise teel). See tabel annab võimaluse kontrollida, kas tuluallikad on õieti kasutatud üksikute kululiikide katmiseks, määrata kindlaks üksikute ürituste eelarvelise finantseerimise ulatus ja majandusorgani vabade ressursside eraldamine eelarvesse.

Kontrolltabeli vertikaalloetelus näidatakse bilanssivõetavad kulud ja horisontaalloetelus — tulud. Tabel näitab vaatlikult, milline summa tuludest läheb kulude katteks, milline summa laekub eelarvesse, samuti vajaliku eelarveliste assigneeringute ulatuse.

Tulude ja kulude malebilansi lihtsustamiseks ei võeta sellesse käibelausendeid, mis korduvad bilansi tulude ja kulude osades (näit. kulutused realiseeritava produktsiooni valmistamiseks, varustus- ja teiste organisatsioonide käibekulud jne.), samuti käibemaksu, kuna need ei mõjuta lõpptulemusi vahekordades eelarvega.

Kontrolltabel koostatakse ühel ajal tulude ja kulude bilansiga.

Kontrolltabel tööstusliku ministeeriumi tulude ja kulude bilansi juurde.

(vt. bilansi näide ptk. 6, § 1). (Milj. rbl.)

Katteallikad / Vahendite suunamine	Assigneeringud eelarvest	Kasum	Majanduslikult teostatavate kapitaaltööde kasum	Amortisatsioon	Sissetulek toodangu müügist väljalangeva vara realiseerimisest	Sisereservide mobilisatsioon ehitustöös	Püsivate passivate juurdekasv	Juurdearvamised toodangu omahinnale teaduslikeks uurimistöödeks	Tööstusettevõtete summad tööliskaadrite ettevalmistamiseks	Õppe- ja teaduslike uurimisasutiste abiettevõtete tulud	Lepingualased laekumised teaduslike uurimistööde eest teistelt ministeeriumidelt	Vanemate summad lasteaedade ülalpidamiseks	Omade käibevahendite jääk	Kokku
1. Maksed eelarvesse (käibemaksuta)	X	44,30	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	8,00	52,30
2. Kahjumid puidumetsavarumisest	12,00	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	12,00
3. Omade käibevahendite juurdekasv	30,00	78,50	X	X	X	X	5,50	X	X	X	X	X	X	114,00
4. Kapitaaltööd . .	471,13	18,78	8,15	30,00	X	18,94	X	X	X	X	X	X	X	547,00
5. Kapitaalremont .	X	X	X	40,00	X	X	X	X	X	X	X	X	X	40,00
6. Mittelimiitsed kulutused . . .	X	1,40	X	X	2,60	X	X	X	X	X	X	X	X	4,00
7. Leiutamiskulud .	5,00	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	5,00
8. Preemiad-lisandid metsaraiujaile	2,10	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	2,10
9. Kulud kaadrite ettevalmistamiseks	14,36	X	X	X	X	X	X	X	5,00	2,50	X	X	X	21,86
10. Kulud teaduslikele uurimisasutistele ja üritusteks	1,70	X	X	X	X	X	X	16,50	X	X	5,80	X	X	24,00
11. Kulud lasteaedade ülalpidamiseks	10,50	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	4,50	X	15,00
12. Ministeeriumi haldus-valitsemiskulud . . .	17,78	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	17,78
Kokku	564,57	142,98	8,15	70,00	2,60	18,94	5,50	16,50	5,00	2,50	5,80	4,50	8,00	855,04

11. peatükk.

TÖÖSTUSE TULUDE JA KULUDE BILANSS. TULUDE JA KULUDE TÄITMISBILANSI KOOSTAMINE.

§ 1. Tulude ja kulude täitmisbilansi tähtsus.

Tööstusliku ministeeriumi, peavalitsuse või ettevõtte rahanduse plaanistamisel on tähtis määrata kindlaks nende finantsmajandusliku tegevuse tulemused eelmise aja eest. Et määrata õieti majandusorganisatsiooni ülesanded eelolevaks aastaks, on vaja selgitada aruande materjali põhjaliku tundmaõppimise alusel organisatsiooni rahanduslikku seisundit plaanistatava perioodi alguks, selle tulukust, kindlustatust käibevahenditega, samuti avastada selle reservid ja siseressursside mobiliseerimise ja omade vahendite ning eelarveliste assigneeringute parema kasutamise võimalused.

Tulude ja kulude täitmise (aruande) bilansi koostamisel on suur tähtsus ürituste väljatöötamisel, mis kindlustavad majandusliku kokkuhoiu režiimi läbiviimist ning majandusorganisatsioonide kogumite edasist suurenemist. Bilansi analüüs annab võimaluse ministeeriumi, peavalitsuse või ettevõtte saavutuste summeerimiseks tootmiskava täitmises, omahinna alandamises ja tulukuse tõstmises, võimaldab tähistada teid puuduste kõrvaldamiseks ning reservide efektiivseks kasutamiseks.

Olles aktiivseks kontrollabinõuks finantsplaani täitmise üle, näitab tulude ja kulude täitmisbilanss ühtlasi, milliseid parandusi on vaja teha plaanis selle täitmisprotsessi kestel. Seda võib eduga kasutada majandusorganisatsiooni finantstegevuse operatiivseks juhtimiseks.

Raamatupidamise ja statistilise aruandluse kehtiv kvartaali- ja kuu-aruandluse süsteem annab rahandusorganeile võimaluse andmete saamiseks, mis on vajalikud tulude ja kulude bilansi täitmise kontrolliks. Kuid see ei sisalda sellise bilansi aruande vormi.

Tulude ja kulude bilansi täitmise näitajad sisalduvad raamatu-

pidamise bilansis ja selle lisades. Sellest hoolimata on vaja täieliku kujutluse saamiseks meid huvitava bilansi täitmisest süstematiseerida raamatupidamise mitmesuguseis tabeleis hajutatud näitajad tulude ja kulude täitmisbilansina.

Eelmise aasta esialgse aruandelise bilansi loodetava täitmise koostamine vahepealse (kuu-, kvartaali-) aruandluse alusel on möödapääsmatult tarviline osa plaanistatava aasta tulude ja kulude bilansi koostamise tööst. Selle bilansi väljatöötamine toimub harilikult enne aasta-aruande saamist. Seepärast on esialgse täitmisbilansi andmed lähtebaasiks, millele rajanevad kavatsused eelolevaks aastaks.

Kvartaalide tulude ja kulude bilansside koostamisel on kohuseks teha plaanistatavale eelneva kvartaali bilansi täitmise hinnang (tehakse samuti nagu aastahinnangki).

Kuid enne, kui asuda nii esialgse kui ka lõpliku tulude ja kulude täitmisbilansi koostamisele, on tarvis teha selle bilansi plaaniliste arvude täpsustamine.

§ 2. Tulude ja kulude aastabilansi täpsustamine.

Tulude ja kulude aastabilanss koostatakse enne plaanistatava aasta algust jooksva aasta loodetavate tulemuste alusel. Täitmisprotsessis tekivad selles tihti tunduvad muudatused ja täpsustused, mida tuleb võtta arvesse lõppkokkuvõtete tegemisel.

Need muudatused ja täpsustused võib jaotada järgmistesse rühmadesse:

1) täpsustused, mis tulenevad valitsuse määrustest ja korraldustest, mis antud pärast tulude ja kulude bilansi koostamist;

2) täpsustused, mis on esile kutsutud muudatustest ettevõtete tootmiskava kvalitatiivseis ja kvantitatiivseis näitajais;

3) muudatused, mis on seoses lähtebaasiga — möödunud aasta aruande andmete täpsustamisega, kuna need andmed võivad tunduvalt erineda tulude ja kulude bilansi täitmise esialgsest hinnangust; põhiliselt puudutavad need muudatused majandusorgani tulukust ja tema kindlustatust omade käibevahenditega (käibevahendite üle- või puudujääk, selle katteallikad);

4) muudatused, mis on tingitud üksikute ettevõtete väljalangemisest majandusorgani koosseisust või sinna juurdevõtmisest; aruande andmed antakse ettevõtete kompleksi kohta, mis olid aruande tähtajal tegevuses; vastavalt tuleb täpsustada ka plaaninäitajad.

Kõik täpsustused ja muudatused, mis võetud teise ja kolmandasse rühma, peavad olema kinnitatud kõrgemalseisva organisatsiooni poolt.

§ 3. Tulude ja kulude esialgne täitmisbilanss.

Tulude ja kulude bilanss eelolevaks aastaks koostatakse harilikult eelneva aasta IV kvartaalis, kui rahandusorganeil on juba raamatupidamise aruanne 1. oktoobrini. Aruanne ja IV kvartaaliks kinnitatud tulude ja kulude bilanss on materjaliks eelneva aastaplaani loodetava täitmise kindlaksmääramiseks. Selle täitmise hinnang võetakse eeloleva aasta tulude ja kulude bilansi kava erilahtrisse: „Eelneva aasta loodetav täitmine".

Kui aga raamatupidamise aruannet 1. oktoobrini ei ole veel saadud, koostatakse tulude ja kulude esialgne täitmisbilanss viimase aruande tähtaja raamatupidamise bilansi, sellest tähtajast kuni 1. oktoobrini kestva perioodi plaani täitmise hinnangu ja kinnitatud IV kvartaali plaani alusel.

Tulude ja kulude kvartaali-bilansi koostamisel antakse plaanistatavale eelneva kvartaali täitmise hinnang kvartaali esimese kuu raamatupidamise aruannete andmete, teise kuu plaani täitmise hinnangu (operatiivsete andmete järgi) ja kolmanda kuu plaani alusel.

Ühes põhitegevuse raamatupidamise bilansiga kuuluvad majandusorgani esialgse täitmisbilansi materjaliks kõigi tema organisatsioonide ja ettevõtete raamatupidamise bilansid: varustamise, turustamise hanke-ehitusmontaaži organisatsioonide, tööliste varustamise osakondade, kapitaalehituse osakonna jt. aladel.

Esialgset täitmisbilanssi peab kõrvutama aastaplaaniga, selles antakse täitmise hinnang iga tulu ja kulu artikli kohta.

Aasta tulude ja kulude esialgse täitmisbilansi koostamine toimub järgmise vormi järgi:

Tulude ja kulude artiklite nimetused	Täpsustatud aastaplaan	Aruanne 9 kuu eest	IV kvartaali plaan	Aasta loodetav täitmine
TULUD				
1. Took tööstusettevõtete toodangu realiseerimisest . . . jne.				

Lahtrisse „Täpsustatud aastaplaan" paigutatakse aasta jaoks kinnitatud tulude ja kulude bilansi arvud neis tehtud muudatuste ja täpsustustega.

Lahter „Aruanne 9 kuu eest" täidetakse järgmiselt. Took tööstusettevõtete toodangu realiseerimisest määratakse kindlaks kvartaali-aruande alusel lisast raamatupidamise bilansi juurde (vorm nr. 21, I osa „Toodangu ja teenuste realiseerimine") või kuuaruande alusel — teatisest tööstusettevõtete kuubilansi juurde (vorm nr. 5 „Toodangu ja teenuste realiseerimine"). Käibemaks võetakse sisse samast raamatupidamise bilansi lisast. Kasum määratakse kindlaks lisas näidatud realiseeritava toodangu kommerts-omahinna sissetulekust (käibemaksuta) mahaarvamise teel. Kui ettevõtted annavad kahju, arvatakse sissetulek maha realiseeritud toodangu tootmiskuludest ja kahjum näidatakse bilansi kulude osas art. 1 all.

Toogile realiseerimisest ja kommerts-omahinnale lisatakse vastavalt juurde tulud ja kulud jäätmeist valmistatud laiatarbeesemete tootmisest ja realiseerimisest.

Keerukam on lausendi „Tööstusettevõtete tootmiskulutused" täitmine. Nende kulutuste aruannet ei võeta raamatupidamise kuu- ja kvartaali-aruandlusse. Realiseeritava toodangu tootmiskulutuste kogusumma, mis kujutab endast selle kommerts-omahinda, võib leida kvartaalibilansi lisast (või õiendusest kuubilansi juurde). Mis puutub tootmiskulutuste üldsummasse, mis kujutab endast kogutoodangu vabriku-tehase väärtuse ühes kommertskuludega, siis määratakse see järgmiselt: kuu- või kvartaali-aruandluses näidatud realiseeritava toodangu kommerts-omahinda kantakse parandus aruandeperioodil valmissaaduste ja lõpetamata toodangu muutunud hindade järgi. Vastavad näitajad võib leida raamatupidamise bilansis (aktiva osad „B" ja „D").

N ä i d e : 9 kuu kestel realiseeritud toodangu kommerts-omahind on näidatud lisas raamatupidamise bilansile 1. oktoobrini summas 30 500 tuh. rbl.

Valmistoodangu ja lõpetamata toodangu jääkide muutumised aruandeperioodil võib määrata kindlaks, võrreldes andmeid aasta alguks ja 1. oktoobriks, mis toodud raamatupidamise bilansis:

Raamatupidamise bilansi artiklid	Näitajate nimetused	Jäägid		Suurenemine (+) või vähenemine (—)
		1. jaanuariks 1943. a.	1. oktoobriks 1943. a.	
Aktiva				
Rühm „B" III osa	Valmistoodang ja täidetud tööd	2.300	3.400	+ 1.100
Rühm „D" I osa	Laaditud kaubad ja täidetud tööd	2.200	1.800	— 400
II osa	Ostjate poolt tähtajaks tasumata kaubad	800	450	— 350
III osa	Kaubad vastutaval hoiul ostjate juures aktseptist loobumise tõttu	100	150	+ 50
	Kokku valmistoodang	5.400	5.800	+ 400
Rühm „B" II osa	Lõpetamata toodang ja omavalmistatud poolvabrikaadid . . .	8.600	8.000	— 600

Tööstusettevõtete tootmiskulutused, juurde arvatud kommertskulud, väljenduvad (tuh. rbl.):

Realiseeritud toodangu kommerts-omahind	30.500
Realiseeritud valmistoodangu jääkide suurenemine . . .	+ 400
Lõpetamata toodangu jääkide vähenemine	— 600
Kokku:	30 300

Selle summa peab võtma bilansi kulude ossa art. 1 alla.

Tulude ja kulude bilansi kindlaksmääratud vorm nõuab tootmiskulutuste näitamist üksikute kululiikide kaupa. Andmete puudumisel nende kulutuste kohta kuu- ja kvartaali-aruandluses võib teha selle jaotuse ainult orienteeruvalt — toodangu omahinna statistilise aruandluse alusel. Selleks lisatakse toodangu omahinna aruandes näidatud tooraine, põhimaterjalide, kütteainete ja elektrienergia kuludele vastavad kulutused, mis on võetud üldtehaselistesse ja tehaste jaoskondade kuludesse. Need kulutused määratakse nende osatähtsuse järgi aasta eelarves. Näit., kui kulutused kütteainele moodustavad 6% üldtehastelistest ja tehaste jaoskondade kuludest, siis nende 9 kuu kulude summa 10 milj. rbl. juures määratakse kulutused kütteainele 600 tuh. rbl. ulatuses. Lisades selle summa omahinna aruandes näidatud otsesele kütteainete

kulusummale (1.200 tuh. rbl.) leiame, et 9 kuu kulutuste kogusumma kütteainele ulatub (1200 + 600) = 1800 tuh. rbl.

Töötasu kulud näidatakse 9 kuu täitmisbilansis tööplaani täitmise aruandes näidatud summa ulatuses.

Tulude ja kulude bilanssi võetud kasumi või kahjumi summa näitab toodangu realiseerimise tulemust. Kuid ettevõttel võib aruande perioodil olla tulusid ja kahjusid väljaspool realiseerimist, mille saldo peab leidma peegelduse täitmisbilansis erilausendina, kas bilansi tulude („Tulud väljaspool realiseerimist") või kulude („Kahjud väljaspool realiseerimist") osas.

Neid tulusid ja kahjusid ei ole võimalik vahetult kindlaks määrata kuu- ja kvartaali-aruannete alusel, kuna need aruanded ei sisalda lausendit „Kasumite ja kahjumite arved". Seepärast tulude ja kahjude saldo väljaspool realiseerimist määratakse täitmisbilanssi võtmiseks toodangu realiseerimise tulemuste ja bilansiliste tulemuste kõrvutamise teel. Kui näit. kasum toodangu realiseerimisest moodustab 5 miljonit rbl. ja jooksva aasta kasum, mis näidatud raamatupidamise bilansis, on 3 miljonit rbl., siis kujunevad aruande-bilansis kahjud väljaspool realiseerimist 2 miljonit rbl.

Määranud kindlaks kasumi aruande-perioodi eest, tuleb selgitada, kuidas seda on kasutanud majandusorganisatsioon. Eraldamised kasumeist eelarvesse ja maksed pikaajaliste mahutuste pankadesse kapitaal-ehitustöödeks määratakse kindlaks vastavalt raamatupidamise bilansi aktiva rühma „A" II osa andmeile. Samast osast võetakse andmed ettevõtte poolt makstud preemiate kohta üleliidulises sotsialistlikus võistluses saavutatud paremate tulemuste eest.

Kasum, mis tarvitatud mittelimiitsete kulutuste katmiseks, määratakse vahena raamatupidamise bilansis kapitaal-ehitustööde alal näidatud mittelimiitsete kulutuste finantseerimise summa ja väljalangeva vara realiseerimise tulude summa vahel (kui see ei ole plaani järgi määratud teisteks otstarveteks). Ülejäänud kasum loetakse suunatuks oma käibevahendite juurdekasvuks.

Kui mõnel majandusorgani ettevõttel on kahjumid, mida ei kaeta riikliku dotatsiooniga, suunatakse osa kasumist nende katmiseks.

Toome majandusorgani kasumi kasutamise arveldusnäite 9 kuu aruande andmete järgi (tuh. rbl.):

Raamatupidamise bilansi lausendite nimetus	Põhiline tegevus	Tehniline varustus	TVO	Kapitaalehituste osakond	Üldse
1. Kasum või kahjum toodangu ja täidetud tööde realiseerimisest	5.000	300	200	400	5.900
2. Kahjud väljaspool realiseerimist	2.000	100	50	—	2.150
3. Bilansiline kasum või kahjum	3.000	200	150	400	3.750
Neist:					
a) Eraldamised eelarvesse	300	20	15	—	335
b) Maksed eripankadesse kapitaalehitustöödeks	500	—	—	400	900
c) Assigneeringud premeerimiseks üleliidulise sotsialistliku võistluse tulemuste järgi	100	—	—	—	100
d) Arvatud mittelimiitsete kulutuste katmiseks	—	10	100	—	110
e) Arvatud omade käibevahendite juurdekasvuks					
3 — (a+b+c+d)=	2.100	170	35	—	2.305

Vastavalt sellele kasumi jaotamisele näidatakse osas „Suhtlused eelarvega“ lausendis „Eraldamised kasumist“ summa 335 tuh. rbl.

Üleplaanilisest kasumist makstud preemiad üleliidulise sotsialistliku võistluse järgi peegelduvad erilausendis, mis võetakse täiendavalt bilansi kulude ossa.

Lausendisse „Sissetulekud väljalangenud vara realiseerimisest“ võetakse laekumised põhivahendite likvideerimisest (likvideerimise kulud maha arvatud) aasta algusest kuni aruande-perioodi lõpuni, mis näidatakse kvartaali-bilansi lisa III osas („Laekunud põhivahendite likvideerimisest aasta algusest, kulud maha arvatud“).

Sissetulek väljalangenud vara realiseerimisest määratakse mittelimiitsete kapitaalkulutuste katmiseks (tingimusel, et plaani järgi ei oleks ette nähtud muud otstarvet). Kui see on neist kulutustest suurem, arvatakse jääk majandusorgani omade käibevahendite juurdekasvuks, kui on aga väiksem, kaetakse mittelimiitsete kulutuste puuduv summa tema kasumist.

Keerukam on omade käibevahendite muudatuste määramine. Nende üldine suurenemine (või vähenemine) määratakse kindlaks, kõrvutades aruande-perioodi lõpuks ja alguks nende olemeid, mis näidatud raamatupidamise bilansi erilahtris. Sel teel saadud summast eraldatakse omade käibevahendite tootmisplaanist tingitud juurdekasv ja nende vahendite puudujäägi täiendamine aruandeaasta alguks. Peale selle võetakse arvesse käibevahendite muudatus, mis tingitud põhikirjafondi suurenemisest või vähenemisest teiste ettevõtete varade osaliselt või täielikult tagastamata üleandmise või vastuvõtmise tõttu.

Aruande-perioodil toimunud käibevahendite puudujäägi täiendamine määratakse kindlaks plaanis ettenähtud summa alusel, selle parandamisega puudujäägi katteks plaanistatud kattealliikaist kõrvalekaldumiste võrra, mis peegelduvad aruande andmeis. Kui, näit., käibevahendite puudujääk 10 miljonit rbl. kavatseti katta 4 miljoni rbl. ulatuses ettevõtte kasumeist ja ülejäänud osas eelarvest, siis kogutud summade plaani mittetäitmisel, mis ei võimaldanud teatud osa nendest suunata käibevahendite finantseerimiseks, ja eelarvest selleks 1 miljoni rbl. mittesaamisel moodustab käibevahendite puudujäägi tegelik täiendamine vaid 5 miljonit rubla.

Omade käibevahendite juurdekasv neil juhtudel, kui majandusorgani plaanis ei nähtud ette käibevahendite puudujäägi täiendamist, võetakse käibevahendite olemi suurenemise summasse aruande-perioodi eest. Kui aga aruande-perioodil toimus omade käibevahendite puudujäägi täiendamine, kantakse käibevahendite suurenemise summasse vastav parandus.

Omade käibevahendite juurdekasvu allikate arvutlus aruande-perioodi eest toimub järgmiselt (tuh. rbl.):

	Põhi-tegevus	Tehniline varustus	TVO	Üldse
Käibevahendite eelarveline finantseerimine (raamatupidamise bilansist — passiva, rühm „A" põhitegevuse ja tehnilise varustamise alal, rühm „B" TVO alal)	1.500	—	—	1.500
Kasum (kasumi kasutamise arveldusest, vt. eelmine tabel)	2.100	170	35	2.305
Täiendus ministeeriumi või peavalitsuse vahendeist (raamatupidamise bilansist vastavate passiva ja aktiva lausendite vahe)	—	—	—	—
Püsivate passivate juurdekasv (plaani järgi)	420	—35	80	465
Sissetulek väljalangenud varade realiseerimisest (välja arvates osa, mis ette nähtud mittelimiitsete kulutuste katteks)	80	30	—	110
Kokku suunatud omade käibevahendite juurdekasvuks . .	4.100	165	115	4.380
Omade käibevahendite juurdekasv bilansi järgi	4.600	165	300	5.065
Põhikirjafondi muutmine . . .	500	—	185	685

Püsivate passivate juurdekasv võetakse plaanilise juurdekasvu summas, kuna omade käibevahendite olemi määramisel raamatupidamise aruannete järgi arvestatakse püsivad passivad limiitide piirides, mis nende passivate kohta kindlaks määratud.

Kui kokkuvõtmisel omade käibevahendite juurdekasvuks suunatud ressursside kogusumma osutub suuremaks või väiksemaks käibevahendite juurdekasvust, mis määratud raamatupidamise aruande alusel, siis vahe näidatakse vastavalt täitmisbilansi tulude või kulude osas erilausendis „Põhikirjafondi muutmine". See kujutab endast ministeeriumi (peavalitsuse, majandusorgani) käibevahendite muutmist seoses varade tasuta saamisega või üleandmisega.

Omade käibevahendite ülejääk või puudujääk aruandeaasta alguks määratakse kindlaks eelmise aasta aruande järgi — nende olemi võrdlemise teel normatiiviga. Käibevahendite ülejäägi eelarvesse võtmine, kui seda ei ole näidatud eraldi raamatupidamise bilansi aktiva „A" osas, määratakse kindlaks rahandusorganite andmeil.

Aruande-perioodil täidetud plaaniliste kapitaaltööde finantseerimise maht määratakse kindlaks kapitaalmahutuste raamatupidamise bilansi alusel.

Sellele lisatakse kulutused kapitaaltöödeks (kuni 100 tuh. rbl.), mis võetud põhitegevuse ja tööliste varustamise osakonna raamatupidamise bilanssidesse.

Toome kapitaaltööde finantseerimise summa liitmise näite (tuh. rbl.):

	Kapitaalehitustööde bilansi järgi		Põhitegevuse bilansi järgi		TVO bilansi järgi		Üldse	
	I/I	I/X	I/I	I/X	I/I	I/X	I/I	I/X
1. Kapitaalmahutuste finantseerimine eripankade poolt	11500	15160	—	40	800	2440	12300	17640
2. Ehituse amortisatsioonilised eraldamised . .	—	50	—	—	—	—	—	50
3. Kapitaalehitustöö kasum kuni aruandeaastani. . .	90	70	—	—	—	—	90	70
4. Kapitaalehitustöö kasum aruandeaasta eest . . .	—	30	—	—	—	—	—	30
5. Muud allikad. .	—	—	—	—	80	100	80	100
Kokku finantseerimine	11590	15310	—	40	880	2540	12470	17890
Kasum, mis ette nähtud täidetud tööde eelarvelises maksuses (arvesse võetud eripankade poolt finantseerimise allikana)	—	370	—	—	—	60	—	430
Kokku kapitaaltööde finantseerimine eelarvelise maksuse piirides	11590	15680	—	40	880	2600	12470	18320

Toodud arvutluses on raamatupidamise andmeile kapitaaltööde finantseerimise kohta lisatud juurde kasum, mis ette nähtud täidetud tööde eelarvelises maksuses, mis arvesse võetud eripankade

poolt summade andmisel ehitustöiks. Arvutlus näitab, et kapitaaltööde finantseerimine 9 kuu eest võrdub:

18.320 — 12.470 = 5.850 tuh. rbl.

Sellele summale tuleb juurde lisada ehituse siseressursside mobiliseerimise summa (või maha arvata ehituse vahendite immobiliseerimine) aruande-perioodi eest. Siseressursside mobiliseerimine määratakse otsese kokkuvõtmise teel (tuh. rbl.) kapitaalehitustöö bilansi järgi (vt. järgnev tabel):

Kapitaal-ehitustöö bilansi lausendite nimetus	1. jaanuaril	1. oktoobril	Jääkide suurenemine (+) või vähenemine (—)
1. Seadistus ja materjalid (bilansi aktiva lk. 21)	2 823	1.925	— 898
2. Jaotamisele kuuluvad kulutused (bilansi aktiva lk. 24)	54	46	— 8
3. Lõpetamata toodang (lk. 27)	40	61	+ 21
4. Rahalised vahendid (lk. 31)	76	59	— 17
5. Deebitorid (lk. 39)	1.640	1.896	+ 256
maha arvates:			
1. Kreeditorid (bilansi passiva lk. 64)	1.847	2.038	+ 191
2. Bilanssidevahelised arveldused (bilansi passiva lk. 65)	446	431	— 15
Siseressursside mobiliseerimine (—), vahendite immobiliseerimine ehituses (+)			— 470

Seega on 9 kuu jooksul mobiliseeritud ja kasutatud kapitaalkulutuste katmiseks 470 tuh. rbl. ja kapitaaltööde finantseerimise üldmaht moodustab:

5.850 + 470 = 6.320 tuh. rbl.

Tulude ja kulude täitmisbilansi koostamiseks on tarvilik selgitada allikad kapitaaltööde finantseerimiseks, mida teostavad eripangad. Need määratakse kindlaks majandusorganisatsiooni üksikute tegevusalade raamatupidamise bilansside järgi. Vahe eripankade poolt kapitaalmahutuste finantseerimiseks antud summa ja majandusorganisatsiooni poolt eripankadesse kantud omade vahendite summa vahel näitab eelarvelise finantseerimise ulatust (tuh. rbl.):

	Põhi-tegevus	Tehniline varustus	TVO	Üldse
I. Kapitaalmahutuste finantseerimine eripankade poolt (vt. eelmine tabel)	—	—	—	5.340
II. Eripankadesse kantud majandusorganisatsioonide omad vahendid:				
a) amortisatsioon	2.000	100	220	2.320
b) kasum	500	—	—	500
c) sissetulek väljalangenud varade realiseerimisest.		20	—	20
Kokku II	—	—	—	2.840
III. Eelarveline finantseerimine (I—II)	—	—	—	2.500

Toodud andmeist nähtub, et kapitaalmahutused olid kaetud järgmistest allikatest (tuh. rbl.):

Eelarvelised assigneerimised	2.500
Ehitustöö siseressursside mobiliseerimine	470
Amortisatsioon (kaasa arvatud kapitaal-ehitustööde amortisatsioon)	2.370
Kasum (kaasa arvatud kasum kapitaaltöödest, mis teostatakse aruandeaastal majanduslikul teel)	960
Kasum kapitaal-ehitustööst kuni aruandeaastani	— 20
Sissetulek väljalangenud vara realiseerimisest	20
Muud allikad	20
Kokku	6.320

Mittelimiitsete kapitaalkulutuste ja nende katteallikate arvutlus toimub analoogiliselt.

Kui raamatupidamise bilansi järgi avastatakse plaanita kapitaaltöid, siis nende maht näidatakse täiendavas lausendis, mis võetakse bilansi kulude ossa; selleks kulutatud summad peegelduvad erilausendis — bilansi tulude osas — „Käibevahendid, mis suunatud plaanita kapitaal-ehituseks".

Majandusorganite kulutused kapitaalremondiks võetakse esialgsesse täitmisbilanssi andmete alusel, mis näidatakse vastavate majandusharude ekspluatatsioonilise tegevuse raamatupidamise bilanssides. Tegelikud kulutused kapitaalremondiks loetakse võrdseks amortisatsiooniliste eraldamiste summaga, mis kantud eriarvele Riigipanka (see näidatakse kuu- ja kvartaali-raamatupidamise bilansside lisas), mis suurendatakse selle arve jäägi alanemise summa võrra aruande-perioodi kestel või vähendatakse selle

arve juurdekasvu summa võrra (bilansi aktiva rühm „C", lausend 5). Sellele summale lisatakse laenude juurdekasv Riigipangast kapitaalremondiks sama aja eest (bilansi passiva rühm „C", lausend 5). Ühes sellega peab määrama kindlaks kapitaalremondi finantseerimise allikad, kõrvutades bilansi aktiva osa „C" lausendite jääkide muudatused, mis kuuluvad kapitaalremontide juurde, vastavate lausendite jääkide liikumisega bilansi passiva osas „C". Kui kulutused kapitaalremondiks ületavad selleks määratud summasid, on majandusorgan järelikult kasutanud nende kulutuste katmiseks käibevahendeid. Vastav summa peab võetama aruandebilansi tulude ossa erilausendina „Kapitaalremondiks juhitud käibevahendid". Vastasel korral kujuneb kapitaalremondiks kasutamata amortisatsiooni jääk, mis peegeldub vastavas lausendis bilansi kulude osas. Kui majandusorgan kasutas Riigipanga laenu, näidatakse laen erilausendina bilansi tulude osas.

Amortisatsioon näidatakse täitmise bilansis selleks otstarbeks tehtud eraldamiste ulatuses. Amortisatsioonisummad tulude ja kulude täitmisbilanssi võtmiseks saadakse kvartaali raamatupidamise bilansi „Lisade" III osast.

Ekspluatatsioonilise tegevuse alal juurdearvatud amortisatsioon võetakse täitmisbilanssi väljaspool selle kulude osa kokkuvõtet lausendeis „Amortisatsiooni arvel finantseeritavad kapitaalkulutused" ja „Kapitaalremont amortisatsiooniliste eraldamiste summas".

Amortisatsioon, mis juurde arvatud hankeliste ehitus-montaaži-organisatsioonide ja majandusorgani (ministeeriumi, peavalitsuse) kapitaalehituse osakonna alal, näidatakse bilansi tulude osa erilausendis.

Kui majandusorgan tegi aruande-perioodil liigse amortisatsioonisummade sissemaksu Tööstuspanka, näidatakse see erilausendis bilansi kulude osas „Amortisatsiooni ülemaksmine Tööstuspanka kapitaalehituseks". Sellesse lausendisse võetakse bilansiliste jääkide vahe 1. oktoobriks ja aasta alguks raamatupidamise bilansi aktiva V osa rühm „D" järgi „Ülemaksmised Tööstuspanka amortisatsiooni alal".

Majandusorganil võivad olla amortisatsioonisummade jäägid, mis määratud kapitaalehitamiseks (summad, mis makstud eripanka mittetäielikult). Nende peegeldumisel tulude ja kulude bilansis ei ole mingit praktilist tähtsust.

Elamu-kommunaalmajanduse ekspluatatsiooni tulemused näidatakse kvartaali- ja kuubilansside „Lisade" andmete alusel. Elamu-kommunaalmajanduse tulud ja kulud aruande-perioodi eest võib

teha kindlaks vajd ettevõtteilt täiendavate teadete saamise teel. Esialgse täitmisbilansi koostamisel, kuivõrd tulemused teada, on küllaldane piirduda nende kulude ja tulude orienteeruva määramisega.

Elamu-kommunaalmajanduse ekspluatatsiooni tulemused võetakse raamatupidamise aruandesse põhitegevuse väljaspool realiseerimist saadud tulude ja kahjude hulgas. Seepärast tuleb aruande bilansi koostamisel, korduva arvestuse vältimiseks, selle majandusharu kahjumid, mis võetud bilansi kulude ossa, maha arvata kulude kogusummast; kasumi olemasolu puhul tuleb selle võrra vähendada bilansi tulude ossa võetavaid mitterealisatsioonilisi tulusid, nende puudumisel — suurendada kahjusid väljaspool realiseerimist.

Andmed majandusorganisatsioonide poolt teostatavate riiklike ürituste kulude kohta (metsakaitse, tööstuslik ümberasustamine jne.) võetakse tulude ja kulude bilanssi rahandusorganite poolt saadava aruandluse alusel. Seejuures näidatakse kassaline kulu, s. o. aruande-perioodil avatud krediitide väljavõte.

Eelarvelisest aruandlusest kasutatakse samuti andmeid lasteaedade ülalpidamise, kaadrite ettevalmistamise, teaduslike uurimisürituste ja ministeeriumide haldus-valitsemiskulude ja nende katteallikate kohta. Väljaminekuisse neiks otstarbeiks võetakse kulud mitte üksnes eelarvelistest assigneeringutest, vaid ka teistest allikatest. Aruande-perioodil laekunud mitte-eelarvelised vahendid peegelduvad bilansi tulude osa vastavais lausendeis („Vanemate summad lasteaedade ülalpidamiseks", „Laekumised teaduslike uurimistööde lepingute järgi", „Abiettevõtete tulud ministeeriumi haldus-valitsemisasutiste teenindamisest", „Õppe- ja teaduslike uurimisasutiste abiettevõtete tulud").

Aruande-perioodi üksikute tulude ja kulude vastastikune koordinatsioon ja vahepealse aruande bilansi tasakaalustamine toimub kontroll- (male-) tabeli abil. Pärast seda kirjutatakse aruande andmed tulude ja kulude bilansitabelisse ning kõrvutatakse plaaniliste määramistega.

Bilansi järgi väljatoodud makseid eelarvesse ja assigneeringuid eelarvest peab tingimata võrdlema eelarve kassalise täitmise andmetega aruande-perioodi kohta.

Aastabilansi loodetav täitmine hinnatakse 9 kuu täitmisbilansi ja IV kvartaali plaani (või selle täitmise hinnangu) alusel vastavate andmete summeerimise teel bilansi iga lausendi järgi. Selliselt kindlakstehtud loodetavate tulude ja kulude määrad kõrvutatakse täpsustatud aastaplaaniga.

§ 4. Tulude ja kulude täitmisbilanss.

Majandusorganisatsioonide finantside plaanistamise lõppetapiks on lõplik täitmisbilanss, mille koostavad rahandusorganid pärast majandusorganisatsioonide aasta-aruande saamist. NSVL Rahanduse Rahvakomissariaadi eeskirjad 1943. a. aasta-aruannete koostamiseks näevad ette rahvakomissariaatide ja keskasutiste poolt ühes aasta-koondaruandega ka kulude ja tulude koondtäitmisbilansi esitamist, mille koostavad ametkondade rahandusosakonnad. See peab tunduvalt kergendama majandusorganisatsioonide finantsilise tegevuse lõppkokkuvõtete kujundamist aruande-perioodi kohta. Rahandus-organid on kohustatud hoolsasti kontrollima esitatud aruande-bilanssi.

Lõpliku aasta-täitmisbilansi koostamise metoodika on sama nagu vahepealselgi bilansil. Tuleb ainult arvestada, et raamatupidamise aasta-aruanne sisaldab täielikuma materjali kui kuu- ja kvartaali-aruanded. Seda peab tingimata kasutama täitmisbilansi koostamisel (või kontrollimisel).

Nii annab aruande vorm nr. 5 „Tootmiskulutused" võimaluse määrata täpselt kulud produktsiooni tootmiseks üksikute elementide kaupa (mitte orienteeruvalt, nagu aruande-bilansis 9 kuu kohta).

Kasumite ja kahjumite arvest (vorm nr. 20), mis lisatakse raamatupidamise aasta-aruande juurde, võib vahetult kindlaks määrata mitterealisatsiooniliste sissetulekute ja kahjude ulatuse. Selle aruande lisades on näidatud kulud kapitaalremondiks (vorm nr. 2, pkt. 3 „b"), muudatused põhikirjafondis (vorm nr. 3) ja siht-finantseerimise liikumine (vorm nr. 2). Elamu- ja kommunaal-majanduse aruanne (vorm nr. 19) sisaldab vahepealses aruandluses puuduvad andmed tegelike tulude ja kulude kohta kõrvutatult plaaniga. Aasta-aruandele lisatakse juurde ka aruanded lasteaedade ülalpidamise ja kulude eelarve täitmise kohta eelarveliste assigneeringute järgi kaadrite ettevalmistamiseks.

Täitmisbilansil on suur tähtsus majandusorganisatsioonide finantstegevuse plaanistamisel ja kontrollimisel. See näitab aasta-finantsplaani täitmist, majandusorganisatsioonide töö positiivseid ja negatiivseid külgi. Rahandusorganite otsene ülesanne on täitmisbilanss hoolsasti ja põhjalikult läbi analüüsida, teha sellest tarvilikud järeldused. Need peavad ühendama täitmisbilansi analüüsi rahanduse ja majanduse uurimisega ettevõtteis endis, eriti küsimusi omahinna, töö ja töötasude, samuti lisa- ja ületehase-

liste kulude alal. Otsene tutvunemine asjade seisundiga ettevõtteis annab väärtuslikke teateid ürituste läbitöötamisel nende tulukuse tõstmiseks.

Täitmisbilansside analüüs võimaldab rahandusorganeil aktiivselt mõjutada majandusorganisatsioone, läbi töötada ja esitada kinnitamiseks vabariikide ministrite nõukogudele ja täitevkomiteedele ettepanekuid majandusharude ja ettevõtete finantside parendamiseks.

Kirjandus.

S. M. Kutõrev. Praktiline käsiraamat tööstuse majandusorganisatsiooni tulude ja kulude bilansi koostamiseks. Riiklik Finantskirjastus, 1940. a.

12. peatükk.

ÜKSIKUTE MAJANDUSHARUDE TULUDE JA KULUDE BILANSSIDE ERINEVUSED.

§ 1. Rajooni tööstuse finantsplaan.

Rajooni tööstus, mis toodab põhiliselt laiatarbekaupu kohalikust toorainest, on oluline lisaallikas kaubafondide suurendamiseks ja töötajate tarvete rahuldamiseks.

Erandlikult soodsad tingimused selle tööstuse arendamiseks lõi NSVL Rahvakomissaride Nõukogu ja ÜK(b)P Keskkomitee määrus 7. jaanuarist 1941. a. „Abinõudest laiatarbekaupade ja toiduainete tootmise suurendamiseks kohalikust toorainest". Kohalikel organeil endil on lubatud kindlaks määrata tootmisplaanid ja käsutada kogu toodangut, mis valmistatud kohalikust toorainest, ning poolt toodangut, mis valmistatud riiklikust mittedefitsiitsest toorainest.

Määrus näeb ette suurt abi kohalikule, eriti rajooni tööstusele uute ettevõtete loomise ning omandamise perioodil erisoodustustena maksumääramise, kasumeist eraldamise ja krediteerimisega.

Rida täiendavaid üritusi rajooni tööstuse parendamiseks on läbi viidud NSVL Rahvakomissaride Nõukogu määrusega 25. augustist 1942. a. „NSVL Rahvakomissaride Nõukogu 9. jaanuari 1941. a. määruse nr. 3002 täitmise käigust kohalikust toorainest laiatarbekaupade ja toiduainete tootmise kohta". Eriti lubas see määrus oblastite ja kraide täitevkomiteedele ja autonoomsete vabariikide rahvakomissaride nõukogudele premeerida igakuuliselt rajooni tööstuse töötajaid kogutud vahendeist laiatarbekaupade väljalaskeplaani ületamise eest.

Rajooni ja linnade tööstus on vastavate täitevkomiteede valitseda. Rajooni tööstuse valitsemise põhivormiks on rajooni tööstuskombinaat, mis on allutatud rajooni täitevkomiteele. Vajaduse korral võidakse rajoonis või linnas luua mitu harutööstuskombinaati.

NSV Liidu valitsuse poolt kinnitatud ühtsete väljalaske- ja jaehindade puudumisel kinnitavad rajoonide ja linnade ettevõtete kaupade hindu liiduvabariikides, kus ei ole oblasteid, ja autonoomseis vabariikides ministrite nõukogud, oblasteis ja kraides — täitevkomiteed ja Moskvas ning Leningradis — linna täitevkomiteed.

Rajooni ja linna tööstuse kasum jääb täielikult rajoonide ja linnade täitevkomiteede käsutusse ja suunatakse tööstuse laiendamiseks — kapitaaltöödeks kindlaksmääratud limiitide järgi, üleplaanilisteks kapitaalkulutusteks kohalikust toorainest toiduaineid ja laiatarbekaupu tootvate ettevõtete organiseerimiseks, ehitusmaterjalide ja kütteainete muretsemiseks, samuti omade käibevahendite juurdekasvuks ja teisteks üritusteks, mis on ette nähtud rajooni ja linna tööstuse finantsplaanides. Seoses sellega ei nõuta rajooni ja linna tööstuselt kasumeist eraldamisi eelarvesse.

Rajooni ja linna tööstuse laiendamiseks kasutatavaid vahendeid ei võeta rajoonide ja linnade eelarveisse. Kui aga rajoonis või linnas on organiseeritud mitu harutööstuskombinaati, siis vahendite ümberjaotus nende vahel viiakse läbi rajooni ja linna eelarvete kaudu.

Rajoonide ja linnade täitevkomiteedele on antud õigus eraldada kuni 25% neile alluva tööstuse kasumeist kulutamiseks vastava eelarve järgi elamu- ja kultuur-olustikuliseks ehituseks ning heakorraks peale summade, mis on ette nähtud selleks otstarbeks teistest allikatest. Liiduvabariikide (kus ei ole oblasteid) ja autonoomsete vabariikide ministrite nõukogud, oblastite ja kraide täitevkomiteed võivad arvata kuni 25% rajooni või linna tööstuse kasumist rajooni tööstuse arendamise fondi teistes oblasti, krai või vabariigi (kus ei ole oblasteid) rajoonides. Need summad viiakse läbi rajooni või linna eelarveist.

Rajooni või linna tööstuse kasumeist eraldamiste sissemaksude korra ja tähtajad rajooni või linna eelarvesse elamu- ja kultuur-olustikuliseks ehituseks ja heakorraks määrab kindlaks rajooni või linna täitevkomitee. Rajooni tööstuse arendamise fondi eral-

damiste korra ja tähtajad määravad oblasti või kraide täitevkomiteed, autonoomsete vabariikide ja liiduvabariikide (kus ei ole oblasteid) ministrite nõukogud.

Ettevõtete organiseerimiseks toiduainete ja laiatarbekaupade tootmiseks kohalikust toorainest, samuti ehitusmaterjalide ja kütteainete tootmiseks on lubatud rajoonide või linnade täitevkomiteedel kulutada kohaliku tööstuse ettevõtete ehitustöödeks ja organiseerimiseks kuni 50 tuh. rbl. ühe ettevõtte kohta üle kapitaaltöödeks kindlaksmääratud limiitide. Need kulud kaetakse eelarve tulude osa ületamise ja kvartaali-aruande järgi kulude osas kindlaksmääratud kokkuhoiust (välja arvatud assigneeringud rahvahariduseks ja tervishoiuks), samuti rajooni või linna tööstuse kasumeist.

Tulude plaani täitmise ületamine ja kokkuhoid kuludes määratakse eelarve täitmise aruande järgi kogu aja eest aasta algusest kuni aruande-kvartaalini incl. Seejuures kassaliste laekumismäärade ületamine üksikute tulude alal nende ennetähtajalise tasumise tõttu maksnike poolt ei tähenda tulude ületamist, samuti ei loeta kokkuhoiuks eelarves ettenähtud kulude ülekandmist antud kvartaalist järgnevaile kvartaalidele.

Tunduvat abi osutatakse rajooni tööstusele krediteerimise teel. Riigipank võimaldab talle tagastatava krediidi tähtajaga üheks aastaks ja Tööstuspank — tähtajaga kolmeks aastaks toiduainete ja laiatarbekaupade tootmise organiseerimiseks ja laiendamiseks kuni 500 tuh. rbl. ühe ettevõtte kohta.

Laiatarbekaupade ja toiduainete tootmise ettevõtete ehitustöid, organiseerimist ja laiendamist maksusega kuni 500 tuh. rbl. võidakse teostada lühendatud projektilis-eelarvelise dokumentatsiooni alusel, finantseerides neid töid eelarvelis-finantsarvutluste järgi.

Rajooni ja linna tööstuse suhtluse määramisel eelarvega tuleb arvestada soodustusi, mis antakse kohalikest toorainest laiatarbekaupu ja toiduaineid tootvaile ettevõtteile. Vastorganiseeritud ettevõtted, kes töötavad kohalike toorainete ja jäätmete baasil, vabastatakse kaheks aastaks, arvates nende tegevusse rakendamise momendist, maksustamisest käibemaksuga ja eelarveliste juurdehindlustega. Täielikult vabastatakse käibemaksust ja eelarvelistest juurdehindlustest rajooni ja linna tööstuse ettevõtted, kes valmistavad pottsepasaadusi, katusekive, tooteid kõrkjast, õlest, vitstest, samuti veoesemete ja laastukaupade tootmine.

Vahe seanuumamise müügi- ja omahinna vahel jääb linna või rajooni alluvusega toitlusettevõtete korraldusse toitluskaupade toodangu laiendamiseks abimajandeis. Nuumamisest saadud toodangut ei maksustata käibemaksuga.

Rajooni tööstuse finantsplaan koostatakse lihtsustatud vormi järgi. Näitena toome Vene NFSV rajooni tööstuse finantseerimise plaani skeemi 1944. a.:

Vahendite suunamine	Katteallikad
1. Kapitaaltööd	1. Kasum
2. Mittelimiitsed kulutused NSVL RKN-i ja ÜK(b)P KK määruse kohaselt 7. I 1941. a	2. Amortisatsioon
3. Muud mittelimiitsed kulutused	3. Riigipanga ja Tööstuspanga laenud
4. Kapitaalremont	4. Finantseerimised rajooni tööstuse arendamise eelarvelistest fondidest
5. Käibevahendite muudatused	5. Finantseerimised eelarvest
Selles:	Selles:
a) normatiivide juurdekasv	a) mittelimiitseiks kulutusteks
b) käibevahendite puudujäägi täiendamine	b) käibevahendeiks
	c) laenude katmiseks
	d) riiklik dotatsioon
6. Põhilise tegevuse puudujääk	6. Muud allikad
7. Pangalaenude kustutamine	
8. Amortisatsiooni vaba jääk	
9. Eraldamised ümberpaigutamise korras rajooni tööstuskombinaatide vahel	
10. Akumulatsiooni vaba jääk aasta lõpuks	
11. Maksed kohalikku eelarvesse elamu- ja kultuur-olustikuliseks ehituseks ning heakorraks	
12. Sissemaksud oblasti fondidesse rajooni tööstuse arendamiseks	
Kokku kulud	Kokku tulud

Üksikute lausendite arvutlus toimub samade meetoditega, mida käsitletakse tööstuse tulude ja kulude bilansi koostamisel (vt. peatükid 6—11).

Linnade ja rajoonide rahandusosakonnad vaatavad läbi kohaliku tööstuse kvartaali- ja aasta-finantsplaanid ja kontrollivad, kas need vastavad tootmisülesandeile. Nende ülesandeks on selgitada, kas on plaanis võetud arvesse kõik võimalused tööstuse arendamiseks, kas kasutatakse täielikult kõiki kohalike toorainete ressursse, kas peetakse kinni saadustes kindlaksmääratud sortimendist, kas on määratud õieti tasuvuse ulatus ja ülesanded töö tootlikkuse ning omahinna alal ja kas vastavad käibevahendite normatiivid toodangu ulatusele.

Ühtaegu aasta- ja kvartaali-eelarvete koostamisega töötavad rahandusorganid välja plaanid rajooni ja linna tööstuse kasumite kasutamiseks.

§ 2. Põllumajanduslike ettevõtete tulude ja kulude bilanss.

Põllumajanduslike ettevõtete finantsplaanistamisel on tunduvaid erilisusi. Need on seotud tootmistsükli suurema kestusega põllumajanduses, tunduva vahega tootmisperioodi ja tööaja vahel ja kulutuste ebakorrapärasuse ning hooaegsusega.

Sovhoose finantseeritakse tootmis-finantsplaanide järgi, mis on kinnitatud vastavalt rahvamajanduse plaanile.

Sovhooside tööstus-finantsplaanid koostatakse NSVL Sovhooside Ministeeriumi ja liiduvabariikide sovhooside ministeeriumide, peavalitsuste ja trustide poolt kindlaksmääratud tootmisplaanide alusel põllu- ja loomapidamise toodangu, kultuuride külvipinna, viljakuse, väljaskäiva kariloomade arvu (plaanistatava aasta lõpuks), toodangu tsentneri omahinna ja riigile antava toodangu plaanide alusel. Tööstus-finantsplaanid, mis välja töötatud trustidele allutatud sovhooside poolt, kinnitab trusti direktor; vahetult ministeeriumile või peavalitsusele allutatud sovhooside plaanid kinnitab liiduvabariigi sovhooside minister või peavalitsuse juhataja.

Sovhoosi tootmis-finantsplaan sisaldab ühes tootmisnäitajatega ka üksikute kululiikide arvutlused, toodangu omahinna kalkulatsioonid, karja formeerimise kulutuste arvutlused ja nende katteallikad, käibevahendite plaanibilansi, kapitaalremondi ja kapitaalmahutuste plaanid ja mõned muud finantsarvutlused.

NSVL Sovhooside Ministeerium esitab NSVL Rahandusministeeriumile ministeeriumi, peavalitsuste ja majandusorganisatsioo-

nide tulude ja kulude bilansid, samuti liidu alluvusega sovhooside ja majandusorganisatsioonide tööstuse koondfinantsplaanid. Liiduvabariikide sovhooside ministeeriumid esitavad liiduvabariikide rahandusministeeriumidele sovhooside tööstuse koondfinantsplaanid ja alluvate valitsuste ja majandusorganisatsioonide tulude ja kulude bilansid. Sovhooside ministeeriumi tulude ja kulude bilanss kõigile majandusorganisatsioonidele koostatakse ühise vormi järgi, mis kindlaks määratud NSVL RKN-i juures asuva Majandusnõukogu määrusega 22. juulist 1939. a., ainult selle erandiga, et põllumajandus-ettevõtete tulud ja kulud näidatakse esikohal. Bilansi lisades antakse sovhooside kulutuste alaeelarve, tähtsaimate kultuuride ja loomakasvatuse saaduste omahinna kalkulatsioonid, sovhooside toodangu realiseerimise tulemuste arvutlus, põhikarja formeerimise kulutuste ja nende katteallikate arvutlus ja teised plaani põhjendamiseks tarvilikud kalkulatsioonid.

Toodangu omahinna plaanistamise kergendamiseks ja lihtsustamiseks koostab NSVL Sovhooside Ministeerium põllupidamistööde otseste kulutuste normatiivid, töö ja töötasude rühmnormatiivid loomakasvatuse alal, samuti kulunormid hoonete ja ehitiste jooksva remondi jaoks, normid põletusainete, määrdeainete jne. kulutamiseks.

Normatiivid on näitelised ja neid võivad täpsustada sovhoosid sõltuvalt toodangu konkreetseist erilisustest, arvesse võttes möödunud aastate kogemusi, stahhaanovlaste saavutusi ja tööviljakuse üldist kasvamist. Need töötatakse välja vastavalt valitsuse määrustele ja korraldustele töötasude, põletusainete kulutuste, nende hinna jt. kohta. Kulunormatiivide muutmise juhtudel plaani koostamisel lisab sovhoos tööstus-finantsplaanile põhjendatud alused tema poolt tehtud paranduste kohta.

Üle minnes sovhooside finantsplaani elementide vaatlemisele (kasum, käibevahendid, kapitaalmahutused jt.), peatume nende plaanistamise erilisustel.

Sovhooside toodangu realiseerimise tulemuste arvutlus tehakse järgmise skeemi järgi:

Toodangu nimetus	Mõõtühik	Äraantud toodangu kogus	Tootmisühiku plaaniline omahind (rbl.)	Tootmisühiku realiseerimishind (rbl.)	Kogu äraantava toodangu hind		Tulemus	
					omahinna järgi	realiseerimishinna järgi	Kasum	Kahjum
Toodangu andmine riigile								
Suurte sarvloomade liha								
Sealiha								
Lambaliha								
Piim								
Teravili								
Mitmeaastaste heinade seemned								
Toodang ühiskondlikuks toitlustamiseks								
Suurte sarvloomade liha								
Sealiha								
Aedvili								
Piim								
Noorloomade müük								
Abimajandite toodang								
Kokku								
Neist:								
Juurdemaksudeks dotatsioonilisele toodangule								
Kindlustusfondi								
Majapidamise tugevdamiseks (70 % muu toodangu kasumist)								
Eraldamised eelarvesse								

Sovhooside kasum riigile antava toodangu realiseerimisest suunatakse esmajärjekorras kahjutoovale toodangule juurdemaksudeks. Kasutoovate sovhooside kasumist, mis ületab kahjutoova toodangu plaanilise kahjumi, määratakse 30% kindlustusfondi moodustamiseks (vt. alamal); sellest jääb pool sovhoosi kindlustusfondi, kuid teine pool kantakse NSVL Sovhooside Ministeeriumi või liiduvabariikide ministeeriumide kindlustusfondi. Osa sovhooside kasumist läheb tööstuse aasta-finantsplaani piirides

omade käibevahendite juurdekasvu finantseerimiseks, kuid ülejäänud osa kantakse eelarvesse.

Vene NFSV Sovhooside Ministeeriumi Aedvilja Seemnekasvatuse ja Aedvilja Sovhooside Peavalitsuse sovhoosid suunavad 50% kasumist oma majapidamise tugevdamiseks ja laiendamiseks ja 50% eraldavad eelarve tuludesse. See kord haarab nende (põhi- ja abimajandite) kogutoodangu.

Sovhooside (välja arvatud linnukasvatuse sovhooside) kasum abimajapidamisest — mesindusest, kalandusest, aiandusest, köögiviljakasvatusest — välja arvatud eraldamised kindlustusfondi, jäetakse direktori korraldusse majapidamise tugevdamiseks. Liidulise alluvusega karakullammaste kasvatamise sovhooside puhtast kasumist suunatakse 50% nende liiduvabariikide eelarveisse, kelle territooriumil sovhoosid asuvad.

Sovhoosid on kohustatud kogu toodangu andma riigile kindlaksmääratud hindadega. Kui hind on kahjutoov, antakse sovhoosile riiklikku dotatsiooni plaanilise omahinna ja realiseerimise hinna vahe katmiseks. Dotatsiooni suurus tootmisühikule määratakse kinnitatud tööstus-finantsplaani järgi ja seda muudetakse ainult juhul, kui valitsuse poolt muudetakse realiseerimishindasid või toodangu plaanilist omahinda.

Peale juurdemaksude põllumajanduse põhitoodangu alal antakse sovhoosidele ja trustidele dotatsiooni järgmiste vahede katmiseks:

a) varutavate metsamaterjalide plaanilise omahinna ja oblastite ning kraide täitevkomiteede või vabariikide ministeeriumide poolt kindlaksmääratavate kohalike hindade vahel;

b) valmistatud ja restaureeritud traktori-tagavaraosade plaanilise omahinna ja Keskmise Masinatööstuse Ministeeriumi Autotraktori Turustuse Peavalitsuse hinnakirja hindade vahel.

Dotatsiooni suurus neiks otstarbeiks määratakse eriarvutlustega, kuhu võetakse valmistatavate ja restaureeritavate tagavaraosade koguhind ja kapitaalehitusteks, kapitaalremontideks ja realiseerimiseks üleantavate omavalmistatud metsamaterjalide koguväärtus.

Põllumajanduslike ettevõtete finantsilise plaanistamise erilisused ilmnevad kõige teravamalt omade käibevahendite plaanistamises.

Omade käibevahenditega kindlustatakse järgmised sovhooside põllumajanduslike tööde liigid ja kauba-materiaalsed väärtused:

a) lõpetamata toodang taime- ja loomakasvatamise ja abining teenindava tootmise alal;

b) loomad nuumal ja noorloomade ning lindude minimaalsed jäägid aasta kestel;

c) suviviljade külviseeme tulevaks aastaks;

d) kindlustusfondid: mitmeaastaste kultuurheinte seemnel, furaažviljal kuutarvituse ulatuses, heinal ja õlgedel aastatarvituse 15—35% ulatuses, tuleva aasta taliviljade külviseemnel idarajoonides ja põhjarajooni mittemustamulla vööndis, kore- ja jõusöödal ning aluspõhul minimaalses ulatuses;

e) minimaalsed tagavarad: kaubatoodangul, põllumajanduslikel tooraineil, tagavaraosadel, remondi-tehnilistel materjalidel, põletusaineil ja määrdematerjalidel, kõvaküttel, mineraalväetistel, mürkidel ja arstimeil;

f) väheväärtuslik ja ruttukuluv inventar;

g) tooted ja materjalid ühiskondlikuks toitlustamiseks;

h) järgnevate aastate kulud ja rahalised vahendid.

Sovhooside omade käibevahendite vajadus määratakse iga liiki põllumajanduslike tööde ja materiaalsete väärtuste normatiivide järgi.

Sovhooside omist vahendeist finantseeritav taimekasvatuse lõpetamata toodang sisaldab kulutusi põllupidamisele, mis kanduvad järgmisele aastale (kesa, sügiskünd, taliviljade külv jne.). Need kulutused on seoses tootmisprotsessidega, mis algavad plaanistataval aastal (või algasid eelnevail aastail) ja lõpevad tuleval aastal (või järgnevail aastail — mitmeaastaste heinte külvi puhul).

Lõpetamata toodangu normatiivi aluseks taimekasvatuses võetakse üleminevad kulutused, mis määratakse vastavalt üksikute kultuuride külvipinnale ja plaanistataval aastal ettenähtud tööde iga liigi omahinnale. Omahind määratakse kindlaks tootmiskulutuste eelarve alusel üksikute elementide (töötasu, põletusaine, amortisatsioon jne.) ja tööühiku plaanilise kalkulatsiooni järgi. Üksikute kululiikide summa arvestatakse normide järgi, mille määrab NSVL Sovhooside Ministeerium.

Toome omade käibevahendite vajaduse arvutluse näitena taimekasvatuse sovhooside lõpetamata toodangu alal:

Tööliigid	Ha arv	Ha töötlemise omahind (rbl.)	Summa (tuh. rbl.)
Sügiskünd	1400	40	56,0
Erataliviljade külvid	400	190	76,0
Taliviljade külvid roheliseks looma-toiduks	10	194	1,9
Suvivilja kesa	100	98	9,8
Must kesa	30	45	1,4
Mitmeaastased heinakultuurid:			
eelmiste aastate külv	500	45	22,5
puhas külv plaanistataval aastal	20	190	3,8
järelkülv plaanistataval aastal	200	82	16,4
Uute maade kasutamisele võtmine	300	90	27,0
Aiad ja kasvandused	—	—	5,0
Hoolitsemine mitteviljakandvate aedade eest	—	—	2,0
Heina- ja karjamaade parendamine	—	—	4,0
Sõnnikuvedu	300	9	2,7
Lumetõrje	150	9	1,4
Muu lõpetamata põllupidamine	—	—	1,0
Uudismaa kündmine	—	—	10,0
Kokku	—	—	240,9

Lõpetamata toodang loomakasvatuses on — noorloomad ja loomad nuumal. Omade käibevahenditega kaetakse noor- ja nuumloomade minimaalsed jäägid. Sellisteks loetakse harilikult jäägid plaanistatava aasta lõpuks. Elusloomade tagavarade hooajaline suurendamine toimub pangakrediidi arvel.

Lõpetamata toodangu normatiiv loomakasvatuses määratakse:

a) noor- ja nuumloomade (suured sarvloomad, lambad, sead jne.) koosseisuga; sellest sõltub vahendite kestus tööprotsessis;

b) noor- ja nuumloomade hulgaga;

c) loomade kasvatamise või nuumamise plaanihinnaga plaanistataval aastal;

d) varemini teostatud kasvatamise kulude ulatusega, kaasa arvates juurdesündi;

e) loomade ülalpidamise kulude järjekindla kasvamisega.

Normatiivi arvutamisel võetakse arvesse loomade koosseisu kasvu. Eraldi osastatakse loomad nuumal ja imejad noorloomad.

Loomade hind määratakse kindlaks bilansi andmeil plaanistatava aasta alguks, millele lisatakse juurde loomade kasvukulud

kuni aasta lõpuni. Kasvatamise kulud arvutatakse söötade hindade alusel, arvesse võttes loomade toidunorme, nende eest hoolitsevate tööliste töötasusid, üldtoodangu ja üldmajanduskulusid.

Lõplik kariloomade arv plaanistatava aasta lõpuks määratakse kindlaks loomade olemasolu andmeil plaanistatava aasta alguks, arvestades loomade arvu juurdekasvu aasta jooksul (suurenemine juurdesünni, ostu jt. arvel) ja selle vähenemist (tapaloomadeks arvamine, väljapraakimine jne.).

Omade käibevahendite vajaduse arvutlus lõpetamata toodangu alal sovhooside loomapidamises tehakse järgmise skeemi järgi:

Loomade rühmad	Hulk	Looma hind (rbl.)			Summa (tuh. rbl.)
		Bilansi-hind	Kasvu-kulud	Kokku	
Noored sarvloomad:					
Sünniaasta — 1941 . .	10	1350	350	1700	17,0
„ — 1942 . .	100	920	380	1300	130,0
„ — 1943 . .	150	550	400	950	142,5
„ — 1944 . .	200	70	490	560	112,0
Täiskasvanud loomad nuumal	10	1000	400	1400	14,0
Kokku .	—	—	—	—	415,5
Noored tööloomad:					
Sünniaasta — 1942 . .	20	1600	600	2200	44,0
„ — 1943 . .	10	700	600	1300	13,0
„ — 1944 . .	10	—	—	770	7,7
Kokku .	—	—	—	—	64,7
Noored lambad:					
Sünniaasta — 1944 . .	500	—	—	60	30,0
Eelmistest aastatest (vanad uted)	40	75	25	100	4,0
Kokku .	—	—	—	—	34,0
Noored sead:					
Emised ühekordseks sünnitamiseks	10	—	—	800	8,0
Sead 2—4-kuulised . .	200	—	—	180	36,0
Remont- ja nuumsead .	500	—	—	470	235,0
Imejad põrsad	200	—	—	100	20,0
Kokku .	—	—	—	—	299,0
Üldse .	—	—	—	—	813,2

Lõpetamata toodangu normatiiv määratakse kindlaks: remonttöökodadele — 6,5% nende aastakulutustest, põllumajandussaaduste ümbertöötamise ettevõtteile — 4%, abiettevõtteile — 8%. Seemnevaru normeeritakse tuleva aasta suvivilja külviks vajalikus ulatuses. Seemnevajadus määratakse üksikute kultuuride pinna ning keskmise külvinormi järgi. Arvates külvimomendist võtavad seemnevarusse mahutatud omad käibevahendid tootmise kulutuste vormi (kuuluvad lõpetamata toodangusse) ning taastatakse peale saagikoristamist jälle seemnevarusse.

Sovhooside tootmisvarude plaanistamisel rakendatakse laialdaselt üldnormatiive, mis kogemuste põhjal läbi töötatud. Harilikult määratakse need kindlaks protsentides aastavajadusest. Nii võetakse kontsentreeritud söötadel varunormatiiviks 8% aastavajadusest, kontsentreerimata söötadel — 20%, kõvadel kütteainetel — 15%, mineraalväetistel — 5%, mürkidel ja arstimeil — 10%. Põletusainete ja määrdematerjalide varunormatiiv on kindlaks määratud kolmepäevase tagavara ulatuses masinate kahevahetusliku töö juures 16 tunni kestel; arvutluste lihtsustamiseks on see arvutatud rahalises summas iga masinatüübi kohta (näit., traktori „ČTZ" jaoks 1000 rbl. I vööndis, 900 rbl. II vööndis).

Tagavaraosade normatiiv võrdub 2,8% traktorite ja autode väärtusest ja 3% muu põllumajandusliku inventari väärtusest plaanistatava aasta lõpuks. Valmistoodangu normatiiv nähakse ette ainult neil juhtudel, kui selle jääkide akumulatsioon laos on tingitud tehnoloogilisest tootmisprotsessist või realiseerimise olukorrast. Saaduste ja materjalide normatiiv ühiskondlikuks toitlustamiseks võetakse arvesse sovhoosi kuuvajaduse ulatuses. Territoriaalselt kaugel asetsevate sovhooside rahaliste summade normatiiv (kassa moodustamiseks) plaanistatakse, lähtudes arvutlusest 2000 rbl. sovhoosi kohta ning peale selle 1000 rbl. igale osakonnale või farmile.

Omade käibevahendite moodustamise allikaiks on kasum, töötasude ja sotsiaalkindlustuse üleminev võlgnevus, muud püsivad passivad, samuti eelarvelised assigneeringud, mis määratakse aastaks või üksikuiks kvartaalideks kinnitatud tulude ja kulude bilansi alusel.

Kapitaaltööde mahu määravad kindlaks trustide, peavalitsuste ja liiduvabariikide sovhooside ministeeriumid rahvamajanduse plaanis ettenähtud limiitide alusel.

Kapitaaltööde kulutuste katteallikaiks on:

a) amortisatsioonilised eraldamised kapitaalmahutusteks;

b) siseressursside mobiliseerimine ehituses;

c) eelarve — ülejäänud summas.

Sisemiste ressursside mobiliseerimise ulatus määratakse bilansi järgi plaanistatava aasta alguks, kuid selle puudumisel — viimase aruande alusel, selleks tähtajaks kujunenud bilansilausendite hinnangu teel.

Toome näitena siseressursside mobiliseerimise lihtsustatud arvutluse sovhoosi kapitaalehitustöös (tuh. rbl.):

I. Aktiva.

1. Ehitusmaterjalide ja seadistusesemete jääk plaanistatava aasta alguks	750
2. Deebitorid kapitaalmahutuste alal	150
Kokku	900

II. Eraldatakse.

1. Võlgnevus Põllumajanduspangale plaanistatava aasta alguks ehitusmaterjalide muretsemise laenude alal	125
2. Võlgnevus töötasude ja kapitaalmahutuste kreeditoride alal plaanistatava aasta alguks	275
3. Ehitusmaterjalide üleminev jääk plaanistatava aasta alguks 10% ulatuses majanduslikul teel teostatavate ehitustööde aastaplaanist	300
Kokku	700

III. Siseressursside mobiliseerimine.

(I—II)	200

Tunduva osa mittelimiitseist kapitaalkulutustest moodustavad kulutused põhikarja formeerimiseks, milles sisalduvad väljamine-kud noorkarja kasvatamiseks ja kulud loomade muretsemiseks põhikarja formeerimisel.

Põhikarja formeerimise kulutuste katteallikad:

a) laekumised täiskasvanud loomade eest, mis välja praagitud tapaloomadeks;

b) sissetulekud põhikarja loomade müügist;

c) tööloomade (hobused, härjad, kaamelid jt.) ja suguhobuste amortisatsioon;

d) eelarvelised assigneeringud.

Põhikarja formeerimise kulutuste ja nende katteallikate arvutlus tehakse järgnevalt:

Loomade rühmad	Hulk	Looma hind aasta alguks või ostuhind (rbl.)	Looma kasvatamise kulud (rbl.)	Üldhind	
				Ühelt loomalt põhikarja võtmise momendiks (rbl.)	Üldse loomade eest (tuh. rbl.)
Noorloomade üleviimine põhikarja:					
Lehmad	1000	1360	200	1560	1560
Härjad	300	1360	205	1565	470
Pullid	100	930	202	1132	113
Hobused	20	1650	350	2000	40
Sead	200	—	—	800	160
Kokku	—	—	—	—	2343
Loomade ostmine:					
Sugupullid	5	3000	—	3000	15
Täkud, täiskasvanud	10	15000	—	15000	150
Kuldid	20	800	—	800	16
Oinad	50	300	—	300	15
Loomade transporteerimine	—	—	—	—	12
Kokku	—	—	—	—	208
Kokku kulutusi	—	—	—	—	2551
Katteallikad:					
1. Loomade praakimine:					
Lehmad	200	—	—	900	180
Pullid	10	—	—	1200	12
Härjad	20	—	—	160	4
Sead	30	—	—	700	21
Hobused	10	—	—	200	2
Kokku	—	—	—	—	219
2. Loomade müük:					
Lehmad	150	—	—	1133	170
Lambad	200	—	—	100	20
Kokku	—	—	—	—	190
3. Tööloomade amortisatsioon	—	—	—	—	400
4. Eelarve	—	—	—	—	1742
ÜLDSE	—	—	—	—	2551

Muud mittelimiitsed kapitaalkulutused suunatakse agromeliooratsiooniks, maa- ja metsakorraldamiseks, loomapidamise hoonete ümberseadistamiseks pärast loomataude, tuletõrje üritusteks, kunstseemendamise punktide seadistamiseks, kaetud rehepeksupõrandate ehitamiseks, niitude ja karjamaade põhjalikuks parendamiseks, hobuveokite muretsemiseks jt.

Sovhooside ja sovhooside ministeeriumi teiste ettevõtete amortisatsioonilised eraldamised kapitaalremondiks on alates 1942. aastast määratud kindlaks 6% tegevusesolevate põhivahendite (traktorite, autode, põllumajandusliku inventari, seadistuse ja ehitiste) algmaksusest, välja arvatud tööloomad. See norm diferentseeritakse NSVL Sovhooside Ministeeriumi peavalitsuste, liiduvabariikide sovhooside ministeeriumide, sovhooside ja ettevõtete järgi.

Tööloomade amortisatsiooninormideks on võetud: hobustele, kaamelitele ja eeslitele — 12%, härgadele — 18% ja suguhobustele 8%. Põhivahendite amortisatsiooni ei arvestata suurtelt sarvloomadelt (välja arvatud härjad, kes arvatakse tööloomade hulka), sigadelt ja lammastelt.

Sovhoosi tööstus-finantsplaani võetakse operatsioonilised kulud eelarve arvel veterinaar-sanitaarseiks üritusteks, võitluseks põllumajanduslike taimede kahjuritega ja põllumajanduslikeks uurimistöiks. Need kulud määratakse kindlaks vastavate ürituste kulunormide kohaselt.

Ülemal nimetati sovhooside kindlustusfondi. See määratakse eranditult loodusõnnetuste tagajärgede ja Riigipangaga kindlustamata võlgnevuse arvelduste likvideerimiseks NSV Liidu sovhooside ministri või liiduvabariikide sovhooside ministrite igakordsel loal. Sovhooside ministeeriumide kindlustusfondist antakse vahendeid ainult juhul, kui sovhooside arveil kindlustusfondi vahendid osutuvad mitteküllaldaseks või puuduvad täiesti. Aasta lõppedes fond ei sulgu, vaid läheb üle järgnevaisse aastaisse. Selle vahendeid ei arvestata tulude ja kulude bilansis jooksvate kulutuste katteallikana. Fondi vahendid hoitakse eriarveil, mis avatakse sovhoosidele ja liidu ja liiduvabariikide ministeeriumidele Riigipangas ja tema kontoreis ning osakondades.

Samal kujul koostatakse ka teiste ministeeriumide sovhooside tulude ja kulude bilansid.

§ 3. Kaubandusorganisatsioonide tulude ja kulude bilanss.

Kaubandusorganisatsioonide tulude ja kulude bilanss töötatakse välja rahvamajanduse plaanis kinnitatud kaubakäibe, käibekulude ja kapitalimahutuste määrade alusel. See koostatakse vormi järgi,

mis kindlaks määratud tööstusettevõtteile. Tulude osas näidatakse esikohal sissetulek kaupade realiseerimisest kaubandusvõrgus ja kulude osas kulutused realiseeritavate kaupade muretsemiseks (juurde arvatud käibekulud).

Kasum kujutab endast müügihinna ja kaupade omahinna (ostuhinna ja käibekulude) vahet. See kujuneb hinnalisandi (juurdehindluse, mahahindluse) ja käibekulude vahena.

Kaubandusorganisatsioonidele määratakse kindlad hinnad ja äärmised juurdehindlused; kasum peab kujunema rangel kinnipidamisel nõukogude hinnapoliitikast. Seepärast on suur tähtsus võitlusel käibekulude alandamise eest. Käibekulude alandamise ülesannete täitmine on kaubandusorganisatsioonide tuluka töö ja kasumite kasvamise pandiks.

Käibekulude plaan töötatakse välja üksikute elementide järgi aruande andmete detailse analüüsi alusel, arvestades ühtlasi käibekasvu, selle struktuuri muutumist ja kulude hooaegsust. Jaekaubanduses koostatakse plaan järgmise skeemi järgi:

Kulude nimetus	Loodetav täitmine jooksval aastal		Planeeritava aasta projekt	
	Summa	% käibest	Summa	% käibest
1. Veokulud raud- ja veeteedel .				
2. Auto-vooriveo kulud				
3. Põhi- ja lisatöötasu				
4. Lisandid töötasule				
5. Ruumide ja inventari rent . .				
6. Ruumide ja inventari ülalpidamine				
7. Jooksva remondi kulud. . . .				
8. Kaupade ümbertöötamine, sorteerimine, pakkimine ja hoidmine				
9. Lähetused ja sõidud				
10. Kantselei-, posti-telegraafi- ja telefonikulud				
11. Intressid krediitidelt (saldo) .				
12. Normeerimata kaod teel ja hoiul				
13. Kaupade ja toorainete ülenormiline kahanemine				
14. Taara kulud ja kaod.				
15. Muud kulud				

Lausendeis „Veokulud raud- ja veeteedel" ja „Auto-vooriveo kulud" näidatakse kulutused, mis on seoses kaupade transporteerimisega. Taara, abitootmise materjalide ja kaubandusliku seadistuse jt. veokulud ei kuulu siia, vaid kantakse vastavaisse lausendeisse.

Lausend „Põhi- ja lisatöötasu" näeb ette tööliste nimekirjalise koosseisu töötasu; see määratakse tööliste arvu ja keskmise tasumäära alusel. Ülejäänud töötasu peegeldub käibekulutuste vastavais lausendeis (transpordi ülalpidamine jt.).

Ruumide ja inventari ülalpidamise kulude hulka kuuluvad väljaminekud kütteks, valgustuseks, vesivarustuseks, ruumide puhastamiseks, valveks, ruumide ja inventari amortisatsiooniks, renditud varade kapitaalkulutuste katteks ja väheväärtusliku inventari kulumiseks.

Taara kaod kujutavad endast taara saamis- ja realiseerimishinna vahet, arvesse võttes taara remondi- ja veokulusid selle tagasiandmisel hankijaile või remondibaasidele.

Käibekulud määratakse absoluutses summas ja protsendis kaubakäibest. Need jagunevad kaubakäibe suurusest sõltuvaiks ja sõltumatuiks kuludeks. Esimeste hulka kuuluvad transpordikulud, loomulik kaupade kadu kinnitatud normide piirides, kaupade ümbertöötamine ja sorteerimine ning teised kulud, mille suuruse määrab käibe ulatus. Teiste hulka kuuluvad kulud ruumide ülalpidamiseks, rent, posti-telegraafi- ja kantseleikulud jne.

Kaubakäibe ulatusest sõltuvad kulud plaanistatakse protsentides käibest, lähtudes tegelikest kulutustest eelneval perioodil, arvestades nende alanemist olenevalt käibekasvust, töötootluse suurenemist ja mitteperemehelikust majapidamisest tekkinud kahjude likvideerimist. Sõltumatud kulud plaanistatakse absoluutses suuruses eelneva perioodi aruande andmete alusel. Saades sel teel kulusumma, määratakse kindlaks nende protsendiline suhe plaanistatava käibega.

Eraldi näidatakse tulude ja kulude bilansis (realiseeritavate kaupade kuludes) kulud aedviljade kestvaks hoidmiseks. Nende suurus arvutatakse vastavalt aedvilja paigutamise plaanile kestvaks hoidmiseks, hoiutähtaegadele ja keskmisele hoiuhinnale ühelt juurviljatonnilt. See hind arvutatakse eelneva perioodi aruande andmete alusel.

Kauba hinnalisandi (kaubalised maha- ja juurdehindlused) ulatus määratakse kindlaks absoluutses summas ja protsentides käibest eelneva perioodi aruande andmete ja käibestruktuuri arvutluste alusel, lähtudes üksikute kaubarühmade kohta kindlaks-

määratud hinnalisandi ulatusest. Kulude arvutluse aluseks võetakse jaekäibe maht plaanistataval perioodil. Käibesumma korrutamisel hinnalisandi keskmise protsendiga määratakse kindlaks üldtulu (hinnalisandi summa); samuti, korrutades kaubakäibe summat käibekulude keskmise protsendiga, arvutatakse kulude ulatus (käibekulude summa). Puhas kasum määratakse kindlaks kulude mahaarvamisega üldtulust.

Toome kaubandusorganisatsiooni kasumi arvutluse näite (tuh. rbl.):

	1943. a. loodetav täitmine	1944. a. plaan
Kaubakäive	100.000	150.000
Realiseeritud hinnalisand (kaubalised maha- ja juurdehindlused):		
a) summa	10.000	15.000
b) % käibest	10	10
Käibekulud:		
a) summa	6.000	8.100
b) % käibest	6	5,4
Aedvilja kestva hoiu kulud:		
a) summa	800	1.200
b) % käibest	0,8	0,8
Kasum:		
a) summa	3.200	5.700
b) % käibest	3,2	3,8

Analoogiliselt toimub ühiskondliku toitlustamise ettevõtete kasumi arvutlus. Seejuures tehakse eelneva aja juurdehindluse keskmises määras parandus mitmesuguste käibeliikide vahekordade muutmiseks plaanistataval aastal (omatoodang ja ostukaubad, mis realiseeritakse puhveteist).

Erilausendina näidatakse bilansis kaubandusorganisatsioonide kasum abitootmisest, leivaküpsetamisest, põllumajanduslikest ettevõtteist, detsentraliseeritud varumisest jne. Nende tegevusliikide käibesummat (sissetulek toodangu realiseerimisest, realiseeritava toodangu tootmiskulud) korduvate arvestuste vältimiseks bilanssi ei võeta.

Kaubandusorganisatsioonide kasum suunatakse oma käibevahendite juurdekasvu katteks ja kapitaalmahutusteks vastavalt kindlaksmääratud plaanile; ülejäänud osa arvatakse eelarvesse.

Kasum sigade nuumamisest jäetakse aga kaubandusettevõtete ning sööklate käsutusse toiduainete tootmise ja abimajandite toodangu laiendamiseks.

Tunduvad erilisused on kaubandusorganisatsioonide käibevahendite plaanistamisel. Erinedes tööstusettevõtteist, kelle omad käibevahendid määratakse alaliselt osakondades ja ladudes olevate minimaalsete varude tasemel, kaetakse kaubandusorganisatsioonides nende vahenditega ainult osa käibest, ja järelikult, ka vastav osa kaubavarudest ladudes ja magasinides. Varude ülejäänud osa kaetakse Riigipanga krediidiga. Seepärast on omavahel lahutamatult seotud omade käibevahendite ja laenatavate vahendite (Riigipanga lühiajalise krediidi) plaanistamine.

Riiklike kaubandusorganisatsioonide omade käibevahendite ulatus määratakse 30% võrgus ja teel olevate kaupade normatiivsete jääkide hinnast ja 10% hooajaliste jääkide hinnast. Käibevahendite arvel kaetakse täies ulatuses rahaliste vahendite püsivad ülejäägid ja teised normeeritavad aktivad (taara, materjalid, inventar jne.).

Käibevahendid plaanistatavaks aastaks määratakse olenevalt kaubandusorganisatsioonile kindlaksmääratud kaubakäibest ja keskmisest ringlusest, organisatsioonil alaliselt olevaist rahalistest vahenditest (kauba eest saadud summadest kuni nende üleandmiseni panka organisatsiooni arveldusarvele) ja taarade, materjalide, inventari jne. väärtusest.

Kaubaringlus arvutatakse harilikult päevades, mille arv näitab kaupade realiseerimise keskmist tähtaega. Vastavalt seadusele kaubakäibe krediteerimise kohta jaotatakse kõik kaubad ringlusnormide järgi kuude rühma, millele vastavad kaubandusorganisatsioonide krediteerimise tähtajad Riigipanga poolt. Organisatsioonide poolt magasinidele ja ladudele kindlaksmääratavad kaubavarude normid ei või üldkokkuvõttes ületada ühtseid juhendnorme (direktiivnorme).

Kauba ringlus (päevades) oleneb selle alandamata jääkide määrast (päevades) ja selle varude täiendamise määradest ja tähtaegadest (päevades). Kindlustatud alandamata jääkide sihiks on tagada kaubanõudmise katkestamatut rahuldamist. Kaupade alandamata jääkide normid on mitmesugused: leiva-saia ja rutturiknevate kaupade jaoks on need tähtsusetud, kuid komplitseeritud sortimendiga kaupade jaoks (kondiitrisaadused, konservid, viinad, veinid, paberossid jne.) peavad need olema küllalt suured, et kindlustada sortimendi alalist täiuslikkust. Varude täiendamise tähtaegade normid (juurdeveo sagedus) määratakse üksikute kau-

pade järgi, olenevalt majanduslikust otstarbekusest ja ringluse üldnormist. Seejuures võetakse arvesse transpordi kasutamise tingimused ja pakendühikute suurus.

Kaubavarude normeerimise põhisihiks on kiirendada käivet, viia kauba jäägid miinimumini ja ühtlasi kindlustada tarbijaskonna nõuete katkestamatut ja täielikku rahuldamist.

Normatiiv teelolevate kaupade jaoks (kaubandusorganisatsiooni poolt tasutud, kuid veel saamata) määratakse ajaga nende väljamaksmise päeva ja kohalejõudmise päeva vahel. Rahaliste vahendite normatiiv päevades määratakse kindlaks nende minimaalse tegeliku jäägi tasemel kassas ja teel möödunud aja aruandluse andmete alusel. Omade käibevahendite normatiivi määramisel rahaliste ressursside alal ei võeta arvesse jääke arveldusarveil.

Omade käibevahendite tarvidus teiste normeeritavate aktivate alal (taara, väheväärtuslik inventar, majandusmaterjalid, eeloleva perioodi kulud) määratakse absoluutses summas möödunud perioodi aruandeliste andmete alusel. Nende normatiivide juurdekasv nähakse ette ainult ettevõtete võrgu suurenemise puhul.

Omade käibevahendite arvutlus toimub iga tegevusliigi järgi eraldi (kaubandus, leivaküpsetamine, ühiskondlik toitlustamine jne.). Arvutluse aluseks võetakse IV kvartaali kaubakäive, mis kõige suurem. Kui kaubanduses on hooajalisi kõikumisi, siis koostatakse arvutlus kvartaali järgi, milles käive on maksimaalne.

Käibe määramiseks omahinna alal eraldatakse käibe üldsummast kaubanduslike mahahindluste summa.

Kaubandusorganisatsioonide omade käibevahendite arvutlus toimub järgmise skeemi järgi (tuh. rbl.):

1. Kauba jaekäive	20 000,0
2. Käive IV kvartaalis:	
a) müügihindades	5 600,0
b) omahinnas	5 040,0
3. Ühepäevane käive IV kvartaalis:	
a) müügihindades	62,2
b) omahinnas	56,0
4. Ringlus (päevades):	
a) kaubad võrgus ja teel	33
b) rahalised vahendid	3
c) muud aktivad	4
5. Käibevahendite vajadus:	
a) kaubad võrgus ja teel (3-b×4-a)	1 848,0
Sellest 30%, mis kaetakse omade vahenditega	554,4

b) rahalised vahendid (3-a×4-b) 186,6
c) muud aktivad (3-a×3-c) 248,8
d) kokku 2 283,4
e) selles kaetavad omade vahenditega 989,8
6. Omade käibevahendite normatiiv plaanistatava aasta alguks 750,0
7. Loodetav omade käibevahendite olemasolu plaanistatava perioodi alguks 795,8
8. Omade käibevahendite juurdekasv plaanistataval aastal (5-e—6) 239,8
9. Omade käibevahendite loodetav ülejääk (+) või puudujääk (—) plaanistatava perioodi alguks (7—6) +45,8

Kaubandusorganisatsioonide tootvate ettevõtete ja mittekaubandusliku tegevuse normatiivi arvutlus toimub nagu tööstusettevõtteiski, põllumajanduslike abiettevõtete alal aga — nagu sovhoosideski.

Kaubandusorganisatsioonide omade käibevahendite kattealli-kate kohta peab ütlema järgmist: omade käibevahenditega võrdseks seatavad püsivad passivad sisaldavad — kõrvuti tööliste ja teenistujate töötasude ja sotsiaalkindlustuse summade minimaalse võlgnevusega, eelolevate väljamaksude reserviga ja võlgnevusega hankijaile aktsepteeritud maksenõudmiste järgi ettevõtteis, kelle kaubakäivet Riigipank ei krediteeri, samuti ostjate avansid ja stabiilse võlgnevuse jäägi hankijaile muude arvutluste järgi ning majandusorganeile kommunaalteenete eest; need võetakse arvesse minimaalse jäägi piirides, mis määratakse kindlaks viimase aasta bilansiandmete alusel.

Kapitaal-ehitustöö maht kaubanduses, nagu muudel aladelgi, määratakse kindlaks rahvamajanduse plaaniga. Kapitaalmahutuste finantseerimise plaan kaubanduses koostatakse nagu tööstuseski.

Ühtlasi võivad majandusorganid kaubandusministeeriumi süsteemis teha järgmisi mittelimiitseid kapitaalkulutusi:

1) ruumide ümberehitus, seadistuse ja inventari muretsemine kaubanduslikele ja ühiskondliku toitlustamise ettevõtteile summas mitte üle 5000 rbl. aastas, Moskvas, Leningradis ja Kiievis aga kuni 10 000 rbl. (olenevalt ettevõtete suurusest);

2) ehitada standardmagasine, paviljone, kioskeid, aedvilja vastuvõtupunkte ja garaažita peatuspunkte — mitte üle 50 tuh. rbl. objekti kohta;

3) muretseda auto- ja vooritransporti.

Kulutused neiks otstarbeiks kaetakse vahendeist, mis ette nähtud tulude ja kulude bilansis (kasum, sissetulek väljalangenud vara realiseerimisest).

Ehitiste keskmised amortisatsioonilised eraldamisnormid on kindlaks määratud 5% nende algväärtusest, kuid kaubandusliku seadistuse, masinate, transpordi, inventari, samuti väikejaevõrgu alal — 12%.

Kõik amortisatsioonilised eraldamised suunatakse kapitaalremondiks ja kaubandusliku seadistuse, inventari ning transpordi taastamiseks. Ehituste ja seadistuste kapitaalremondiks eraldatakse 60% amortisatsioonisummast, ülejäänud osa jääb kapitaalehitamiseks.

Kirjandus.

L. S. Galimon. Sovhooside ja kolhooside krediteerimine ja MTJ finantseerimine. Õpik krediit-majandusinstituutidele, Riiklik Finantskirjastus, 1940. a.

13. peatükk.

ÜKSIKUTE MAJANDUSHARUDE TULUDE JA KULUDE BILANSSIDE ERINEVUSED.

§ 1. Kohalike nõukogude elamumajanduse tulude ja kulude bilanss.

Kohalike nõukogude elamumajandus koosneb elamufondist, kauba-, lao- ja kantseleiruumidest, võõrastemajadest ning ühiselamuist. Linnade ja asulate nõukogude selle majandusharu juhtimiseks on organiseeritud täitevkomiteede kommunaalosakondade juures elamuvalitsused. Suurte linnade rajoonide nõukogudes ja asulate nõukogudes, kus neid osakondi ei ole, luuakse elamuvalitsused täitevkomiteede osakondade õigustes. Elamuvalitsuste juures organiseeritakse hankelisi remontkontoreid, töökodasid, transport- ja varustuskontoreid ja abiettevõtteid, mis toodavad kohalikke ehitusmaterjale ning vähemat seadistust majade remondiks.

NSVL RKN-i ja KTK määruse kohaselt 17. okt. 1937. aastal „Elamufondi säilitamise ja linnade elamumajanduse parendamise kohta“ [1]) organiseeritakse see kohalike nõukogude majandusharu isemajandamise aluseil. Iga suure maja (elamispinnaga üle 3000 m^2) või majaderühma (elamispinnaga 1500 kuni 3000 m^2) majandamine toimub majavalitsuse poolt kinnitatud majandusfinantsplaani kohaselt.

Kõik maja tulud laekuvad eranditult majavalitsuse jooksvale arvele, mille käsutajaks on majavalitseja. Suurte tulukate majade vahendid nähakse ette nende remondiks ja heakorra parendamiseks ja neid ei või laenutada defitsiitsete majade ülalpidamiseks ja remondiks. Erandeid lubatakse ainult täitevkomiteede eriotsustega, kusjuures laenutatud vahendid peavad olema tagastatud hiljemalt 5 aasta jooksul.

[1]) LSKK 1937. a., nr. 69, art. 314.

Elutamata ruumide rent kohalike nõukogude majades kuulub täielikult elamumajandusele: 5% arvatakse maja tuluks, kus asub elutamata ruum, ja 95% läheb kohalikku eelarvesse elamuvalitsuse korraldusse kuuluva ülelinnalise fondi loomiseks majade kapitaalremondi finantseerimiseks [1]).

Kui kohaliku nõukogu elamufond moodustab vähem kui 1500 m^2, ei viida elamumajandust isemajandamisele üle; sel juhul laekuvad tema üldtulud kohalikku eelarvesse, kust kaetakse kõik elamufondi ekspluatatsiooniga seoses olevad kulud.

Majade majandamise tuluallikaiks on: korteriüür, 5-protsendilised eraldamised elutamata ruumide rendirahadest, maks nende ruumide rentijailt maja üldkulude katmiseks (kindlustamine, maksud, majavalitsuse ja üldkasutatavate seadmete ülalpidamine jt.), abiettevõtete (transpordi jt.) ning olustikulise teenindamise ettevõtete (pesumajad jt.) kasum. Peale selle saavad majad sissetulekuid rangeiks sihtülesandeiks — tasudena üürnikelt kommunaalteenindamise eest (keskküte, vesivarustus), mille arvutamine toimub majavalitsuste kaudu. Teiste sihtmaksude võtmine peale nende, mis on seoses üldmajaliste kulutuste tegemisega kommunaalteenindamise alal, on seadusega keelatud.

Korteriüüri võetakse elumajades NSVL RKN-i ja KTK 4. jaanuari 1928. a. määruse ja liiduvabariikide poolt selle rakendamiseks antud määruste alusel [2]).

Kohalik nõukogu määrab igale linnale korteriüüri põhitaksi elamispinna ruutmeetrilt alates 30 kopikast (linnades ja töölisasulais, kus on alla 40 tuh. elaniku) kuni 44 kopikani (teistes linnades). See on keskmine määr kogu elamufondi kohta ja seda võetakse isikuilt, kes saavad kuupalka 145 rbl. Kuupalgaga alla 145 rbl. nähakse ette mahahindlus põhitaksist olenevalt ülalpeetavate arvust ja töötasusummast. Minimaalne määr on 5,5 kop. ruutmeetrilt. Kuutöötasuga üle 145 rubla lisatakse põhitaksile juurde 3,3 kop. ruutmeetrilt igalt 10 rublalt, mis ületab 145 rubla. Töölistel ja teenistujail on korteriüüri ülemmääraks 1 rbl. 32 kop. ruutmeetrilt kuus, vabakutselistel ja koopereerimata kodutöödajail — 1 rbl. 98 kop.

Üksikute kommunaalteenindamise liikide puudumisel majas, kuigi neid on vastaval territooriumil olemas, määratakse siiski

---

[1]) Sõjaperioodil arvatakse kapitaalremondi finantseerimise fondi 50%.

[2]) LSKK 1928. a., nr. 6, art. 49; Vene NFSV RKN-i ja KTK määrus 14. maist 1928. a. — VSKK 1928. a., nr. 53, art. 402.

mahahindlus korteri põhiüürist (näit., mahahindlus veevärgi või kanalisatsiooni puudumisel 10%, elektervalgustuse puudumisel — 5%). Eriliste kommunaalteenindamise liikide olemasolul (gaas, vannituba jt.) võidakse põhitaksi kõrgendada mitte üle 10%. Mahahindlusi tehakse ka elamu defektide puhul: läbikäidava toa või keldriruumi eest — 50%, poolkeldrikorra eest — 20% incl.

Neis määrades arvutatakse korteriüür pindalalt, mis üüritakse kohalike nõukogude poolt kinnitatud normi järgi, — 9 m^2 inimese kohta (mõnedel territooriumidel, eritingimuste olemasolul lubatakse oblastite täitevkomiteedel seda vähendada 6 m^2). Ülenormilise elamispinna eest tasutakse üüri kolmekordses suuruses. Teatud töötajate kategooriaile (teaduslikud töötajad, arstid jt.), samuti haigeile on antud õigus lisapinnale eraldi toana, mille eest tasutakse hariliku määra järgi. Korteriüüri arvutamisel võetakse arvesse selle perekonnaliikme töötasu, kes saab kõige kõrgemat töötasu.

Kõik elutamata ruumid ekspluateeritakse rendimaksu alusel. Ruume, mis kuuluvad majade majandamisse, annavad rendile majavalitsejad elamuvalitsuse orderite järgi; ruumid, mis asetsevad erihooneis, annab rendile elamuvalitsus vahetult.

Rendimaks kaubandus-, lao- ja tööstusruumide eest arvutatakse linnade nõukogude poolt kindlaksmääratavate tariifide järgi. Tariifi põhielementideks on amortisatsioon, tühjade ruumide korrashoid (säilitamiseks) ja kasum ruumide ekspluatatsioonist. Elutamata ruumide amortisatsiooniks määratakse 3% kivi-, 5% puu- ja 4% segahooneilt. Säilitamiskulud ei ületa 0,5%. Rendisumma ülemmäär elutamata hooneilt ei tohi tõusta, olenevalt linna elanike arvust, üle 8—16% nende hoonete ehitusväärtusest. Tariif diferentseeritakse üksikuile rentnikele sõltuvuses ruumide kasutamise iseloomust ja linna rajoonist [1]).

Arvesse võttes, et elamuvalitsused rendimaksu määrade diferentseerimisel rikkusid rajoonide ja hoonete tüüpide järgi tariifide ülemmäära, mis suurendas kaubandusorganisatsioonide lisakulusid, on valitsuse määrusega keelatud elutamata hoonete väljakujunenud rendimaksu määrade edasine kõrgendamine.

Rendimaks ruumidelt, mis üüritakse asutistele ja kontoreile, määratakse olenevalt sellest, kas üüritakse hoone osaliselt või tervikuna. Esimesel juhul võetakse kindlad määrad, mida määravad nõukogud kohalike tingimuste kohaselt: eelarvelistele asutistele ja seltskondlikele organisatsioonidele — 50 kuni 63 kop.

[1]) VSKK 1928. a., nr. 69, art. 675.

ruutmeetrilt, kooperatiivseile ja isemajandavaile ettevõtteile — 1 rbl. kuni 1 rbl. 13 kop. Teisel juhul, kui rentija rendib hoone tervikuna tingimusel, et kapitaalremont teostatakse tema enda poolt, arvutatakse tariif amortisatsiooni väärtuse ulatuses, kuid mitte üle 1% ehitushinnast eelarvelistelt asutistelt ja seltskondlikelt organisatsioonidelt ja 4% — kooperatiivseilt ning isemajandavailt ettevõtteilt [1]).

Majavalitsuste tulud määratakse andmete alusel elamispinna ja elutamata ruumide pinna kohta ja kuu keskmise üüri- ja rendimaksu järgi ruutmeetrilt.

Majavalitsuste kulud jagunevad: 1) haldus-valitsemiskuludeks, 2) teenindava personaali ülalpidamiseks, 3) maja majandamise ülalpidamiseks, 4) jooksvaks remondiks, 5) amortisatsioonilisteks eraldamisteks, 6) eraldamisteks kohalikku eelarvesse elutamata majade rendimaksudest (95%), 7) maksudeks (hoonetemaks, maarendis), 8) eraldamisteks kaadrite ettevalmistamiseks, 9) muudeks kuludeks.

Majavalitsuste kontorite koosseisud, palganormid ja töötasufond määratakse üldises haldus-valitsemisaparaadi kohta kehtivas korras (vt. ptk. 14, § 2 ja 3). Teenindava personaali (kojamehed, kütjad, koristajad), maja majandamise ja jooksva remondi (uulitsate, hoovi, treppide puhastamine, prügivedu jt.) kulud määratakse normide järgi, mis antud elamuvalitsuste poolt.

Kõik majavalitsused on kohustatud kandma amortisatsioonifondi kapitaalremondiks eraldamised maja algmaksudest, mis kindlaks määratud kindlustuse hindamisel, 1% ulatuses kivimajadelt ja 2% ulatuses puumajadelt. Eraldamisi amortisatsioonifondi toimetavad kommunaalpangad summade igakuulise ülekandmise teel majavalitsuste jooksvalt arvelt nende kapitaalremondi eriarvele. Majavalitsused annavad pankadele eraldamiste aastaplaani alusel ülekande-käsundeid, milles näidatud eraldamiste kuusummad [2]). Defitsiidilistel majadel, millel ei ole küllalt vahendeid kogu amortisatsiooni kandmiseks eriarvele, võivad kommunaalosakonnad vähendada kohuslikke amortisatsioonilisi eraldamisi. Vahendeid kapitaalremondi eriarvelt kulutatakse ainult otseseiks ülesandeiks.

[1]) VSKK 1926. a., nr. 20, art. 156.

[2]) Kommunaalpanga puudumisel arvutatakse amortisatsioonilised eraldamised majavalitsuste poolt, kusjuures neile pankades eriarvet ei avata.

Nagu juba tähendatud, laekub elutamata majade rendimaksust 95% kohalikesse eelarveisse, elamute ülelinnalise kapitaalremondi fondi organiseerimiseks. Selle fondi vahendid antakse defitsiidiliste majade remondiks, samuti neile majadele, kus amortisatsioonilised eraldamised ei kata vajalikult kapitaalremonte.

Kõik majavalitsused eraldavad 1% maja tuludest elamute tööliste kaadrite ettevalmistamise fondi, mis on elamuvalitsuste käsutuses.

Elamute ehitamist teostatakse limiitide piirides, mis määratud kindlaks rahvamajanduse plaaniga, ja finantseeritakse kohalike nõukogude vahendite ja Keskkommunaalpanga ning kohalike kommunaalpankade pikaajaliste krediitide arvel. Ehituste tiitelnimestikud objekti eelarvelise väärtuse juures mitte alla 2 miljoni rbl. kinnitab NSVL Ministrite Nõukogu. Eelarvelise väärtuse juures alla 2 miljoni rbl. määravad liiduvabariikide ministrite nõukogud ehituste loetelu, mis võetakse nende poolt kinnitatavaisse tiitelnimestikesse, samuti teiste ehituste tiitelnimestike kinnitamise korra.

Vene NFSV Ministrite Nõukogu kinnitab elamuehituse tiitelnimestikud objekti eelarvelise väärtusega 1 miljon rbl. ja kõrgemad. Eelarvelise väärtusega alla 1 miljoni rbl. objektide tiitelnimestike kinnitamise korra määravad kindlaks autonoomsete vabariikide ministrite nõukogud ja kraide ning oblastite täitevkomiteed.

Uute elamute ehitamist teostavad hankeorganisatsioonid ja seda finantseeritakse samuti nagu tööstuslikkugi ehitamist. Kapitaalremonte teostavad tavaliselt elamuvalitsuste juures loodavad isemajandavad erikontorid, kes täidavad majades töid lepingute alusel. Kapitaalremondi finantseerimiseks koostatakse eelarve, mille kinnitab elamuvalitsus.

Nõukogude elamumajandusse võetakse ka isemajandavad võõrastemajad ja ühiselamud. Nende tulud ja kulud määratakse ekspluatatsiooni plaani alusel. Tulud määratakse sõltuvuses võõrastemajade ja ühiselamute ja neis olevate kohtade arvust, ekspluatatsioonipäevade keskmisest arvust, lubatud voodi-päevade arvust ning keskmisest väljalaskehinnast voodi-päeva eest. Ekspluatatsiooni üldkulud määratakse kindlaks kohtade arvu ja ühe voodi-päeva ülalpidamise kulu järgi (kaasa arvatud amortisatsioon ja maks mittekaubalistelt operatsioonidelt).

Elamumajanduse tulude ja kulude bilanss koostatakse üldiselt kõigi alade jaoks kindlaksmääratud normi kohaselt. Selle tulude

osas tuuakse järgmised põhilausendid: elamumajanduse üldtulud, võõrastemajade üldtulud, laekumised elutamata ruumide rendist, remontkontorite kasum, elamuvarustamise ettevõtete tulud, eraldamised kaadrite ettevalmistamiseks, elamufondi kapitaalremondi linnafondi ning amortisatsiooni kasutamata jäägid majavalitsuste järgi aasta alguks. Kulude osa sisaldab elamumajanduse üldkulud, võõrastemajade üldkulud, elamuvarustamise ettevõtete käibekulud, kapitaalremondi kulutused, mittelimiitsed kulutused, isemajandavate abi- ja teenindavate ettevõtete omade käibevahendite juurdekasvu, kulutused kaadrite ettevalmistamiseks, maksed pikaajaliste laenude alal, elamumajanduse amortisatsiooni ja elamute kapitaalremondi linnafondide jäägid (aasta lõpuks).

Kahekordse arvutuse kõrvaldamiseks tuuakse kulude üldkokkuvõtte järel kulud, mis kaetakse elamumajanduse jaotatavaist ressurssidest (kapitaalremont amortisatsiooni arvel, remondi otstarbel tehtud pikaajaliste laenude kustutamine amortisatsiooni arvel, kapitaalehituse kulud kommunaalpankade laenude arvel jt.).

Osasse „Suhtlus eelarvega" võetakse lausendisse „Maksed eelarvesse" 95% elutamata ruumide rendist, isemajandamisele üleviimata elumajade üldtulud, võõrastemajade ja abiettevõtete maksed (eraldamised kasumist, maksud). Lausendis „Assigneerimised eelarvest" nähakse ette tähendatud 95% rendist üleandmine kapitaalremondi fondi, vahendid kapitaalehitamiseks, abiettevõtete käibevahendite täiendamiseks, kui selleks otstarbeks omakasumid ei ole küllaldased, pikaajaliste laenude kustutamiseks kapitaalehitamise alal jt.

§ 2. Kommunaalmajanduse tulude ja kulude bilanss.

Kommunaalmajanduse tulude ja kulude bilanss hõlmab kommunaalettevõtted, linna heakorra, samuti projekteerimis-plaanistamis-, varustamis-varumis- ja ehitusorganisatsioonid.

Kommunaalettevõtete tulude ja kulude bilanss koostatakse analoogiliselt tööstusettevõtete bilansile, kuid erineb mõnede erilisustega käibevahendite vajaduse arvutluses.

Kommunaalettevõtete tootmise iseloomu järgi on siin ajavahemik toodangu väljalaske ja realiseerimise vahel märksa väiksem kui tööstuslikes ettevõtteis, või puudub üldse. Seetõttu tavaliselt ei nähta ette kommunaalettevõtteile käibevahendeid valmissaaduste jäägi ja lõpetamata toodangu moodustamiseks.

Enamikul kommunaalettevõtteist ei teki tarvidust tooraine varudes, kuna see ei ole toodangu elemendiks.

Mõnes kommunaalettevõttes tarvitatakse käibevahendite erielementi, nn. abonentide võlgnevust. See tekib sellest, et nende ettevõtete toodang tasutakse perioodiliselt, harilikult kuu aja järel (veevärk, kanalisatsioon, gaasivabrikud, elektrijaamad). Kui ei ole sisse seatud tarbijaile avansisüsteemi nende ühendamisel võrguga, tekib vajadus kindlustada kommunaalettevõtteid selleks ajavahemikuks käibevahenditega. Normatiiv määratakse neil juhtudel poole tähtaja ulatuses abonendile kahe järjekordse arve esitamise ja arvates arve esitamise momendist poole maksutasumise soodustustähtaja vahel.

Omade käibevahendite tarviduse arvutlus toimub plaanilise käibe ja tüüpnormide alusel, mille kinnitavad liiduvabariikide ministrite nõukogud (Vene NFSV-s on need kinnitatud Rahvakomissaride Nõukogu poolt määrusega 24. oktoobrist 1940. a.).

Veevärkide, kanalisatsiooni, trammi ja elektrijaamade (ööpäeva võimega mitte alla 500 kW) samuti muu kommunaalehitamise (eelarveline väärtus mitte alla 2 miljoni rbl.) tiitelnimestikud kinnitab NSVL Ministrite Nõukogu. Vene NFSV Ministrite Nõukogu kinnitab tiitelnimestikud: elektrijaamadel alates võimusega 300 kW, tegutsevate elektrijaamade ja -võrkude rekonstruktsioonidel ja laiendamistel — alates väärtusega 0,5 miljonit rbl., veevärkidel, kanalisatsioonil ja trammil — alates väärtusega 1 miljon rbl., saunadel ja pesumajadel — alates 750 tuh. rbl. ja garaažidel — alates 500 tuh. rbl.

Kapitaalehitamise finantseerimise allikaiks on kommunaalpankadesse laekuvad ettevõtete amortisatsioonilised eraldamised (välja arvatud igale ettevõttele kinnitatud eraldamised kapitaalremondiks), Keskkommunaalpanga pikaajalised krediidid ja assigneeringud kohalikest eelarveist.

Mittelimiitseisse kulutustesse kuuluvad kulud kapitaalremondiks ja vähemaiks ehitusteks ning seadmeiks kuni 5 tuh. rbl. iga ettevõtte kohta.

Kapitaalremonti finantseeritakse eeskätt amortisatsioonilistest eraldamistest.

Kommunaalettevõtteile on kindlaks määratud iga-aastased amortisatsiooniliste eraldamiste keskmised normid 6% ulatuses töötavate masinate, seadistuse ja ehitiste esialgsest väärtusest; ettevõtete põhiliikide jaoks on normid diferentseeritud: veevärgile — 3,8%, kanalisatsioonile — 4,2%, saunadele — 5,1%, pesukodadele — 5,5%, elektrijaamadele — 6,4%, trammile — 9%

ning ettevõtteile, kes toodavad ehitusmaterjale ja kommunaalseadmeid, — 6% jt.

Osa amortisatsioonilisi eraldamisi, vastavalt NSVL RKN-i määrusele 8. jaanuarist 1938. a. (Amortisatsiooniliste eraldamiste kasutamise ja ettevõtete remondi parendamise kohta) jäetakse ettevõtete käsutusse ainult kapitaalremondiks. Keskmiselt on igaaastaste assigneeringute norm selleks otstarbeks kindlaks määratud 3,3% töötavate masinate, seadmete ja ehitiste väärtusest. Ettevõtete põhiliikide jaoks on protsent kindlaks määratud: veevärgile — 1,7%, trammile — 5,5%, saunadele — 1,9%, elektrijaamadele 4% ja ehitusmaterjale tootvaile ettevõtteile — 3,6%.

Kommunaalettevõtete toodang ja teened realiseeritakse tariifide järgi, s. t. väljalaskehindade järgi toodangu ühikult (kantmeeter vett, kilovatt elektrienergiat jt.). Nõukogud kinnitavad tariifid põhimõtete alusel, mis määranud liiduvabariikide kommunaalministeeriumid, ja liiduvabariikide ministrite nõukogude poolt kinnitatud piirnormide piirides. Väljalasketariifid koosnevad kahest elemendist: toodangu (või teenuse) omahinnast ja kasumist, mis kindlustab ettevõtete normaalse rentaabluse. Kehtivaid tariife ei või tõsta ilma NSVL Ministrite Nõukogu loata igal üksikul juhul. Üksikuil juhtudel määravad liiduvabariikide ministrite nõukogud vabariigis mõnedele kommunaalettevõtete liikidele ühtsed tariifid. Nii on Vene NFSV RKN-i juures asuva Majandusnõukogu määrusega 29. novembrist 1940. a. kinnitatud kommunaalsaunade kasutamise ühtsed tariifid.

Kommunaalettevõtete tulude ja kulude bilansside analüüsimisel osutavad rahandusorganid erilist tähelepanu ettevõtete toodangulise võimsuse tõusule ja kasutamisele ja toodangu ning teenete omahinna alandamisele (peale omahinna üldiste elementide on käesoleval juhul suur tähtsus veel kadudel võrgus, samuti toodangu tarvitamisel ettevõtete endi poolt).

Linna heakorra alla kuuluvad: tänavate sillutamine ja kõnniteede ehitamine, linna territooriumi valgustamine, selle haljastamine ja puhastamine, melioratsioon ja planeerimine. Tunduva osa heakorra töödest teostavad kommunaalmajanduse osakonnad vahetult, ilma iseseisvaid isemajandavaid organeid moodustamata.

Linna territooriumi puhastamiseks luuakse suurtes linnades trustid, kelle koostisse kuuluvad assenisatsioonivoorid, masinate park uulitsate pesemiseks, kastmiseks ja lumest puhastamiseks, prügipõletamise jaamad jne. Tasu territooriumi puhastamise eest võetakse nõukogude poolt kinnitatud tariifide alusel.

Üldiseks kasutamiseks määratud kohtade (platsid, sadamakaid,

sillad) puhastamiskulud tehakse kohalikust eelarvest, kuid ülejäänud territooriumi (osa tänavat, mis kuulub üksikute majade, asutiste või ettevõtete hoonete juurde, nende õued jt.) puhastamine — vastavate organisatsioonide vahendeist.

Heakorra teiseks liigiks, mille valitsemine organiseeritakse igas linnas isemajandamise alusel, on aedade-parkide majandamine ja territooriumi haljastamine. Siia kuuluvad: linna aedade ja parkide ülalpidamine, hoolitsemine haljasistandike eest ja uute istutamine, kasvuhoonete organiseerimine, aiapidamine ja lillekasvatamine. Selleks luuakse haljastöö trustid. Üritusi linnade haljastamiseks finantseeritakse isemajandavate ettevõtete omavahendeist ja linnade eelarveist.

Kohalike eelarvete kulud asustatud territooriumi valgustamiseks koosnevad kulutustest olemasoleva tänavate valgustamise võrgu ekspluateerimiseks ja selle laiendamiseks. Kulutuste määramisel valgustusvõrgu ekspluateerimiseks võetakse arvesse valgustuspunktide hulk, nende võimsus ja keskmine põlemiskestus.

Kõigil NSV Liidu linnadel on suur maafond, mis asub väljaspool nende asustatud osa. See on linna edasise laienemise reserviks, kasutatakse eeslinnade majanduse arendamiseks ja võidakse anda üksikuile organisatsioonidele, asutistele ja isikuile tasuta rendi õigusel. Sel puhul võetakse ainult amortisatsioonilisi eraldamisi ehitiste ja istandike eest, mis asuvad renditaval territooriumil.

Asustatud linnaosa piirides olevaid ehitistest vabu maid, samuti üldtarvitatavaid maid (platsid, tänavad jne.) kasutatakse kioskite, lahtiste ladude jne. jaoks. Rendimaks kauba- ja laoruumide alla kuuluvate maa-alade eest laekub kohalikku eelarvesse. Maksimaalse rendinormi 1 ruutmeetri eest määravad kraide ja oblastite kommunaalmajanduse osakonnad kokkuleppel rahandusorganitega linnaasulate klasside järgi vastavalt nende klassifikatsioonidele maarendi seaduses. Nende normide piirides määravad linnanõukogud tariifid linna või asula rajoonides.

Heakorra alla kuulub ka sillutiste, kõnniteede ja sildade ehitamine ja ülalpidamine. Seadus lubab kulutada suurte uute ehitiste (maksusega mitte alla 1 miljoni rbl.) vastas asuvate sillutiste ja kõnniteede ehitamiseks mitte ainult kohalike eelarvete vahendeid, vaid ka nende ehitiste omi sillutise 50% ja kõnnitee 100% väärtuses. Peale selle võivad organisatsioonid, kes soovivad täiustada nende vastas asetsevate teede ja läbisõidukohtade katet, teha seda oma vahendeist.

Linnades, mis asetsevad linna territooriumi läbivate jõgede

kaldail, teostatakse töid jõgede puhastamiseks ja süvendamiseks, linna vesivarustuse parendamiseks ja jõetranspordi arendamiseks.

Peale kohaliku eelarve vahendite kasutatakse sanitaar-tehnilisteks töödeks basseinide ja äravoolurennide puhastamisel nende ettevõtete vahendeid, kes lasevad lahtistesse basseinidesse puhastamata roiskvett. Tasu selle vee laskmise eest määravad kohalikud nõukogud kuni 10 kop. ühelt kantmeetrilt, alandades seda normi roiskvee puhastamise määra järgi, et äratada ettevõtete huvi puhastusseadiste ehitamise vastu.

Mõnes linnas teostatakse melioratsioonitöid linna territooriumi, soistunud kohtade jt. kuivendamiseks.

Suur osatähtsus nõukogude kuludes, eriti suurtes linnades ja uutes tööstuskeskustes, on kulutustel linna territooriumi planeerimiseks.

Linnade planeerimine näeb ette elamu-, tööstus- ja teiste kvartaalide paigutamise, nende arhitektoonilise kaunistamise, uue tänavavõrgu loomise või juba olemasoleva muutmise, linna seadmete (veevärgi, kanalisatsiooni jt.) ehitamise ja teisi üritusi. Planeerimisprojekti koostamisele eelnevad geodeetilised kaardistamised, geoloogilised ja hüdromeetrilised uurimised.

Heakorra väljaminekuist langeb suur osa mittelimiitseile kulutustele: valgustamine, haljastamine, planeerimine ja melioratsioon ning lihtsustatud tüüpi sillutisega teede ehitamine. Mittelimiitsete kulutuste hulka kuuluvad ka rajoonikeskuste ja töölisasulate heakorra üritused, kui neid teostatakse täielikult ühe aasta jooksul ega need ületa 25 tuh. rbl.

Linnade heakorra kulud võetakse kommunaalmajanduse tulude ja kulude bilanssidesse erieelarvete alusel ühes kõigi summade üksikasjalise arvutluse ja põhjendusega.

§ 3. Teedemajanduse finantsplaan.

Liidulise tähtsusega maan- ja kunstpõhjaga teede ehitamist, ülalpidamist ja remontimist teostab Siseministeeriumi Maanteede Valitsus vabariiklike, kraide ja oblastite osakondade kaudu. Samu funktsioone vabariikliku tähtsusega teede suhtes täidavad liidu- ja autonoomsete vabariikide ministrite nõukogude juures olevad teede peavalitsused ja kohaliku tähtsusega teede suhtes — teedeosakonnad kraide, oblastite ja rajoonide täitevkomiteede ja külade nõukogude juures.

Teede ehitus-, ülalpidamise ja remondikulud kaetakse vastavast eelarvest. Ühtlasi on suur tähtsus teede remondis ja ehi-

tuses külaelanikkonna osavõtul töökohustusest [1]). Töökohustusele värbatakse kolhoosnikke ja üksiktalunikke: mehi vanuses 18 kuni 45 aastani ja naisi 18 kuni 40 aastani. Tööst osavõtmine toimub isiklikult ja tasuta põllutööst vabal ajal kuue päeva kestel aastas.

Teetöödest peavad osa võtma ka kolhoosid; nad annavad tasuta kuueks päevaks aastas veoloomi, hobuveokeid, veoautosid, tööriistu ja inventari. Sovhoosid ja masina-traktorijaamad annavad samuti kohuslikus korras samaks ajaks teede ehitamiseks veo-, mehaanilise ja elavjõu.

Töökohuslikest teedetöödest kõrvalehoidunud kolhoosnikud, üksiktalunikud ja kolhoosid maksavad rahalist tasu nende poolt täitmata jäänud tööde kahekordses määras. Laekunud summad kasutatakse eranditult teede ehitamiseks ja remontimiseks.

Vabariiklikes ja kohalikes eelarveis nähakse iga aasta ette assigneeringud seadistuste ja inventari muretsemiseks teede ehitamiseks, tehnilise personaali ülalpidamiseks jne. vähemalt 10% ulatuses elanikkonna töökohustuse eelarvelisest maksusest.

Paljudel juhtudel teostavad ehitust masina-traktorijaamad — isemajandavad hanke-ehitusorganisatsioonid, kes töötavad ühiseil aluseil analoogiliste organisatsioonidega.

Teedeehituse finantsplaani koostab teedevalitsus või osakond tulude ja kulude lihtsustatud bilansi vormi järgi.

Liiduvabariigi Ministrite Nõukogu juures asuva Teede Peavalitsuse

TULUDE JA KULUDE BILANSS:

TULUD:

1. Elanikkonna töökohustus
2. Abiorganisatsioonide kasumid
3. Amortisatsioon kapitaalehitamiseks
4. Amortisatsioon kapitaalremondiks
5. Kapitaalremondi amortisatsiooni jäägid

Kokku tulud

KULUD:

1. Omade käibevahendite juurdekasv
2. Kapitaalehitamine
3. Teede kapitaalremont
4. Põhivahendite kapitaalremont

[1]) LSKK 1936. a., nr. 11, art. 88 ja LMKK 1938. a., nr. 50, art. 281.

5. Teede ekspluatatsioon (ilma ekspluatatsiooni-teenistuse ülalpidamise kuludeta).
6. Tee-ekspluatatsiooni jaoskondade ja liiniteenistuse ülalpidamine
7. Siseressursside mobiliseerimine ekspluatatsiooni alal.
Kokku kulud

SUHTLUSED EELARVEGA.

1. Maksed eelarvesse
Eraldamised abiettevõtete kasumeist
2. Assigneeringud eelarvest:
a) kapitaalehitamiseks
b) kapitaalremondiks
c) omade käibevahendite juurdekasvu finantseerimine
d) jooksvaks remondiks ja teede ülalpidamiseks
e) ekspluatatsiooni ja liiniteenistuse ülalpidamiseks.

Teedemajanduse tulude ja kulude bilansis näidatakse külaelanikkonna osavõtt töödest teedeehituses rahalises hindes tehnilise projekteerimise normide järgi. Teede töös kvalifitseerimata kolhoosnike töö hinnatakse nagu mullatööliste töögi, kuid spetsialistide — autojuhtide, puuseppade jt. töö — nagu vastavate kategooriate töölistelgi.

Tööressursside arvutlus teede ja sildade ehitamiseks ja ülalpidamiseks toimub järgmiselt:

1. Teede ehitamiseks kasutatud
inim-päevade hulk . . . . . .
inim-päeva hind (rbl., kop.) . . . . . .

Kogusummas (tuh. rbl.)

2. Teede ehitamiseks kasutatud
hobu-päevade hulk . . . . . .
hobu-päeva hind (rbl., kop.) . . . . . .

Kogusummas (tuh. rbl.)

3. Teede ehitamiseks kasutatud
traktor-päevade hulk . . . . . .
traktor-päeva hind (rbl., kop.) . . . . . .

Kogusummas (tuh. rbl.)

4. Veoautode üldhulk kolhoosides
5. Teede ehitamiseks kasutatud auto-päevade hulk . . . . . .
6. Auto-päeva hind (rbl., kop.) . . . . . .

Kogusummas (tuh. rbl.)

Üldse kasutatakse summaliselt:
a) vabariiklikel teedel . . . . . .
b) kohalikel teedel . . . . . .

Kulud kapitaal-ehitamiseks näidatakse bilansis vastavalt rahvamajanduse plaanis ettenähtud teede ehitamise mahule. Kulud teede remondiks ja ülalpidamiseks määratakse erieelarvete alusel.

Kulud erilise rahvamajandusliku tähtsusega teedel organiseeritavate tee-ekspluatatsiooni jaoskondade ülalpidamiseks tehakse eelarvest alaeelarvete järgi, mis koostatakse 14. peatükis näidatud korras.

Remondikuludesse võetakse assigneeringud tarvitatud nn. alandamata materiaalsete varude täiendamiseks; need varud luuakse kõigil teedel tähtajalisteks remonditöödeks ja teede sõidukorras hoidmiseks. Varusid täiendatakse kohuslikult normide järgi (naturaalväljendustes), mille kindlaks määranud Siseministeeriumi Maanteede Valitsus.

Teedemajanduse kuludes võidakse näha ka kulusid teede-masinajaamade käibevahendite täiendamiseks ja instrumentaalvarude kujundamiseks jne., mis kindlustavad teetööde ja abiettevõtete tööde katkestamatut täitmist.

Teede-masinajaamade käibevahendite normatiiviks arvatakse kogemuste alusel 35—40 tuh. rbl. jaama kohta. Abiettevõtteile määratakse seda mitte üle 15% tootmiskavast.

Vahendite ja materiaalsete väärtuste mobiliseerimise tulemused peegelduvad bilansi kulude osas märgiga miinus, kui kulude üldsummat vähendav lausend.

Kirjandus.

„Kommunaal- ja elamuehitustöö finantseerimine". Kogu tähtsamaid määrusi ja korraldusi seisuga 1. märtsiks 1941. a. Riiklik Finantskirjastus, 1941. a.

III OSA.

EELARVELISES KORRAS FINANTSEERITAVATE ASUTISTE JA ÜRITUSTE KULUDE PLAANISTAMINE.

14. peatükk.

EELARVELINE FINANTSEERIMISE KORD.

§ 1. Eelarvelise finantseerimise korra üldalused.

Isemajandavad ettevõtted ja organisatsioonid katavad kõik oma kulud omadest tuludest — toodangu realiseerimisest või teenindamise eest saadavast tasust. Eelarve esineb isemajandavate organisatsioonide finantseerimise allikana tavaliselt vaid kapitaalmahutuste ja käibevahendite juurdekasvu osas, kui ettevõtteil ei jätku selleks otstarbeks oma kogutud vahendeid, samuti tarbe korral käibevahendite puudujäägi täiendamise ja plaanikahjumi katmise juhtudel (riiklik dotatsioon).

Koguni teisiti korraldatakse laialdase asutiste ja ettevõtete võrgu finantseerimist, kes ei ole seotud tootmisega ja materiaalsete varade realiseerimisega või teenindamise tasuga (sotsiaal-kultuurilised asutised, valitsemisorganid, kohtud jt.). Neid finantseeritakse täielikult eelarvest, mis katab kõik nende ülalpidamise ja neil lasuvate funktsioonide teostamise kulud. Erandjuhtudel rakendatakse seda korda ka majandusorganisatsioonidele (näit. masina-traktorijaamadele), et kõvendada nende finantsseisundit.

Alaeelarvelisel finantseerimisel toimub eelarveliste kulude ulatuse ja koostise arvutlemine nende jaotamisega üksikute ürituste ja kululiikide järgi, samuti vahendite andmine eriliste eelarveliste dokumentide — nn. alaeelarvete alusel. Alaeelarve sisaldab ürituse või asutise kõik kulud. Kui eelarvelises korras finantseeritaval asutisel on mõningaid tuluallikaid, siis kõik laekumised võetakse eraldi arvesse tulude alaeelarves ja kantakse täies ula-

tuses eelarvesse, kusjuures asutisel ei ole õigust teha nende arvel mingisuguseid kulutusi.

Kõik asutise või ürituse kulud jaotatakse alaeelarves nende liikide (artiklite) järgi ja põhjendatakse nii asutise tegevuse ulatust iseloomustavate näitajatega kui ka üksikute kulude detailarvutlustega.

Kinnitatud alaeelarve on kindlaks finantseerimise plaaniks ja aluseks eelarvest antavate summade kulutamisel. Eelarvest finantseerimine toimub täpses vastavuses teatud ürituste ja kululiikide alal vahendite jaoks määratud otstarbele. Seejuures ei anta aasta jooksul vahendeid mitte kinnitatud alaeelarve järgi, vaid asutise tööplaani faktilise täitmise ja kindlaksmääratud kontingentide kohaselt.

Samas sihtotstarbe korras kulutatakse eelarvelisi vahendeid ka asutise enda poolt, kusjuures on täiesti lubamata teha kulutusi, mis ei ole alaeelarves ette nähtud või mis ületavad eelarvelisi assigneeringuid, samuti varjatult tõsta kulusid muude allikate suurendamise või teenindatavate kontingentide arvel. Rangete sihtotstarbeliste määramiste ja üksikute kululiikide ulatuse suhtes erinevad alaeelarvelises korras finantseeritavad asutised ja organisatsioonid teravalt isemajandavaist organisatsioonidest, kellele on antud laiaulatuslik õigus korraldada oma vahendeid plaaniliste ülesannete täitmiseks.

Üksikute asutiste poolt koostatud alaeelarve kannab nimetust „individuaalne alaeelarve", kuna see peegeldab kõiki tema individuaalseid erilisusi. Individuaalsed alaeelarved, ühendatud mingisuguse majandusharu järgi, kujutavad endist majandusharu alaeelarveid.

Alaeelarvete koondamine ja kontrollimine on tehniliselt teostatav üksnes siis, kui on ühtsed nende konstruktsioon, ühesuguste näitajate asetus ja nimetused ning arvutluste meetodid. Vastasel korral ei ole võimalik teostada ei eelarve materjalide statistilist ümbertöötamist, ei nende majanduslikku analüüsi ega järgnevat kontrolli alaeelarve täitmise üle.

Tulude ja kulude arvutluse meetodi ühtsus tagatakse ühelt poolt sellega, et selle aluseks on rahvamajanduse plaani näitajad, teiselt poolt kulude normeerimisega. Alaeelarvete ühesuguste näitajate paigutamise ja nimetamise ühtsus saavutatakse täpse kinnipidamisega NSVL Rahandusministeeriumi poolt väljaantavaist riigieelarve klassifikatsioonidest.

Liidu ja vabariiklike eelarveliste asutiste alaeelarvete vormi kinnitab NSVL Rahandusministeerium, kohalike eelarveliste asu-

tiste jaoks — oblastite (kraide) rahandusosakonnad ja ANSV rahandusministeeriumid.

Üldtarvitatav alaeelarve vorm on järgmine:

§	Artiklid	Kulude nimetus	Kinnitatud 1944. a.	Täidetud 9 kuu jooksul 1944. a.	Loodetav täitmine 1944. a.	Nõutud 1945. a.	Kinnitatud 1945. a.	Arvutlusi ja põhjendusi

Massasutiste (koolide, haiglate jt.) individuaalsed alaeelarved koosnevad kolmest osast: esimene sisaldab menetlusnäitajaid, mis määravad asutise tegevuse ulatuse ja on aluseks alaeelarvelistele arvutlustele (koolides — õpilaste arv õppeaastate järgi, klasside arv, nende täitmine, vastuvõtt, väljalask jne., haiglais — voodite arv, ambulatooriumide külastajate arv jt.); teises näidatakse kulud eelarve klassifikatsiooni artiklite järgi; kolmandas esitatakse üksikasjalised arvutlused ja põhjendused iga artikli järgi. Kulude kokkuvõte koostatakse eespooltoodud üldtarvitatava vormi kohaselt. Individuaalseisse alaeelarveisse ei võeta uute ehituste kulusid, mis läbivad erilised alaeelarved.

Majandusharude koond-alaeelarved sisaldavad kulude loetelu sama skeemi järgi kui individuaalsedki alaeelarved, samuti koondarvutlusi ja põhjendusi. Kõigile alaeelarveile lisatakse juurde seletuskirjad, mis iseloomustavad asutiste töötingimusi, jooksva aasta alaeelarve täitmise tulemusi, loodetavat täitmist aasta kohta, kavatsetavaid üritusi järgnevaks aastaks ja põhjendusi normidest kõrvalekaldumise kohta seoses asutise individuaalsete erinevustega.

Kõik alaeelarvelised kulutused jagunevad kahte põhirühma: kapitaalmahutused ja operatsioonilised kulud. Esimesed plaanistatakse ja finantseeritakse rahvamajanduse plaanis määratud limiitide alusel või 19. septembri 1935. a. Mittelimiitsete kapitaalkulutuste seaduse korras.

Operatsiooniliste kulude plaanistamisel, millised kulud on enamikul alaeelarvelistel asutistel põhimised, rakendatakse normatiivset meetodit.

Kulutuste kindlaksmääramise normatiivne meetod tugeneb

kõigil juhtudel kahele näitajale: a) asutise poolt teenindatav kontingent ja b) kulunorm kontingendiühikule tervelt või üksikute kuluelementide järgi. Normi korrutamisel kontingendiga määratakse kindlaks üldine plaaniline kulude summa.

Iga rahvamajandusharu asutiste võrk ja nende poolt teenindatavad kontingendid määratakse kindlaks rahvamajanduse plaaniga, kontingendid igale asutisele aga (tehnikumile, koolile, haiglale jt.) majandusharu plaaniga. Rahvamajanduse plaanis kinnitatakse võrk ja kontingendid näitajais plaanistatava aasta lõpuks, kõrgemate õppeasutiste ning tehnikumide alal aga — vastuvõtu ja väljalaske ulatuses.

Seepärast tekib eelarveliste kulude plaanistamisel esmajoones vajadus õieti määrata lähtealus, s. o. plaanistatavale aastale üleminevad kontingendid. Täpsete andmete puudumine ses suhtes kutsub esile vältimatult kas üle- või puudufinantseerimise. Seepärast peab võrgu ja kontingentide plaanistamine tingimata tuginema jooksva aasta viimaseile aruandelistele andmeile ja nende süstemaatilise kontrollimise materjalidele kohtadel.

Õppeasutiste kontingentide juurdekasv ajaldatakse uueks õppeaastaks, s. o. 1. septembriks, samuti kui muudelgi asutistel see tavaliselt ei ühti eelarve-aasta algusega. Järelikult uue õppeaasta või uute asutiste tööde alguseni või nende kontingentide laiendamiseni kehtib plaanistatavale aastale üleminev kontingent, kuid seejärel kuni eelarve-aasta lõpuni — uus laiendatud kontingent. See nõuab alaeelarvete ja eelarvete koostamisel kahekordset kulude arvutlemist — üleminevale kontingendile kuni selle laiendamise momendini ja uuele kontingendile kuni aasta lõpuni.

Töö lihtsustamise otstarbel viiakse kõik alaeelarvete ja eelarvete arvutlused aasta keskmisele võrgule ja aasta keskmisele kontingendile, mis arvutatakse valemi järgi $\frac{K_1 m + K_2 n}{12}$, kus K_1 — kontingent enne laiendamist, K_2 — kontingent pärast laiendamist, m ja n — esimese ja teise kehtimise kuude arv. Seda valemit võib väljendada ka teisiti: $K_1 + \frac{n}{12} (K_1 — K_2)$, s. t. aasta keskmine kontingent koosneb kontingendist enne laiendamist pluss aasta keskmine juurdekasv.

Teine alaeelarvelise arvutlemise element on kulunormid.

Eelarveline normeerimine seisneb jooksvate kulude ühtsete mõõtjate kindlaksmääramises ühesuguseile, peamiselt massilistele finantseerimisobjektidele, millel on ühetaolised menetlustunnused. Arvutlusühikuna normide väljatöötamiseks võetakse rahvamajan-

duse plaanis vastavate asutiste ja ürituste jaoks ettenähtud menetluspõhinäitaja (klass, voodi jne.).

Suurimaks konkretiseerimiseks määratakse normid tavaliselt kindlaks mitmesugust liiki asutiste kulude tüüpelementide järgi ja nimelt lihtsamat tüüpi asutiste jaoks võidakse mõõtühikuks võtta asutis tervikuna.

Plaanimajanduses osutub normeerimine tarvilikuks elemendiks, kujutades endast plaanilise mõjutamise meetodit alaeelarve ja eelarve kulude struktuurile. Normide abil viiakse vahendite suunamine alaeelarvete järgi kooskõlla rahvamajanduse plaani eesmärkidega, saavutatakse ühesugune kvaliteediline tase ühesuguste asutiste ühtede ja samade vajaduste rahuldamiseks ja tõmmatakse mahajäänud asutised ja rajoonid eesrindlikele lähemale.

Plaanilise mõjutamise funktsiooni kõrval täidab normeerimine eelarve koostamisel samuti plaaniliste ülesannete arvutlusvõtte ja põhjendamise funktsiooni, andes neile samasugustel juhtudel meetodiühtluse ning ratsionaliseerides arvutlustehnikat ennast. Üksikute alaeelarvete läbivaatamisel kergendavad ühtsed normid, mis seatud nende aluseks, alaeelarvete analüüsi ja neis ettenähtud kulu kvalitatiivset hinnet tervikuna; kulude ulatuse muutmisel eelarve tasakaalustamiseks on normid muudatuste piiride kriteeriumiks ja kindlustavad eelarveliste assigneeringute miinimumi alalhoidu.

Lõpuks kasutatakse norme eelarve täitmisel eelarveliste assigneeringute aluseks seatud menetlusplaani korrapärase täitmise kontrollimiseks.

Normid jagunevad materiaalseiks, finantsilisteks ja eelarvelisteks.

Materiaalne norm määrab materiaalsete kulutuste ressursid (kvantitatiivses väljenduses) kulude mõõtühiku kohta; näit. toiduainete hulk ja koostis ühele haigele, õppevahendite hulk ja liik ühele õpilasele, puude hulk ühele ahjule jne. Ühel juhul arvutatakse norm esialgu ööpäeva jaoks, siis määratakse kindlaks aastanorm saadud määra korrutamise teel päevade arvuga aastas (toitlus- või hobusemoon); teisel juhul teeb arvutluse keeruliseks kulude (kütte, valgustuse jne.) hooaegsus, mille tõttu tuleb esialgu kindlaks määrata hooaja vältus (kuudes ja päevades). Hooaja algus ja selle kestus sõltuvad harilikult kohalikest looduslik-geograafilistest tingimustest; seepärast suure territoriaalühiku (liiduvabariigi, krai, oblasti, ANSV) eelarvete plaanistamisel diferentseeritakse materiaalsed ja neil põhjenevad finantsilised ja eelarvelised normid rajoonide järgi.

Materiaalne norm määrab kulutuste menetlusefekti ja töötajate vajaduste rahuldamise kvalitatiivse taseme, mille tõstmine on sotsialistliku korra põhimisi ülesandeid. Neis tingimustes on normi suurusel väga suur tähtsus. Seepärast peab iga normi ja kõiki selle elemente hoolsasti läbi töötama, kasutades laialt teaduslik-tehnilisi andmeid (lapse või haige toidunormi, valgustusjõudu ühe m² põrandapinnale jne.), asjaomaste asutiste otsuseid normide rakendamise tulemuste kohta ja normide süstemaatilist võrdlemist tegelike kuludega aruandeliste andmete järgi.

Materiaalseid norme, mis üle viidud riiklike hindade järgi rahalisele väljendusele, nimetatakse individuaalseiks finantsnormideks, mille hulka kuuluvad ka mõõtjad, mis saadakse üksnes finantsarvutlemise tulemusel (lähetuskulude normid jne.). Kui eelarve osutub ainsaks finantseerimise allikaks, siis finantsnorm on ühtlasi eelarve normiks. Kui aga on olemas teisi finantseerimise allikaid, siis finantsnorm jaguneb kahte ossa, millest üks kuulub eelarvesse ja rakendatakse eelarvelistel arvutlemistel, teine kaetakse mitte-eelarvelistest allikaist.

Asutiste alaeelarved koostatakse individuaalnormide alusel. Kuid normid on vajalikud ka koondplaanistamisel, mida teostavad rahandus-, plaani- ja majandusalade organid. Individuaalnorme ei ole võimalik kasutada territoriaalsel ja majandusala koondplaanistamisel nende rohkuse ja mitmekesisuse tõttu. Seepärast rakendatakse plaanilistel arvutlustel rühmnäitajaid — nn. kombineeritud norme.

Kombineeritud norm kujutab endast individuaalnormide summat, mis viidud tingühikule, ja iseloomustab teatud tüüpi asutise menetlustegevust (näit. klass — kooli ülalpidamise kulusid, õpetatav — kodutuse likvideerimise kulusid, voodi — haigla ülalpidamise kulusid jne.).

Kombineeritud normi üksikute liidetavate saamiseks on kõige otstarbekohasem kasutada seda kulude rühmitamist, mis on tarvitusele võetud eelarve klassifikatsiooni üldistes asjaartiklites. Sellise normide jaotuse juures võivad rahandusorganid kiiresti selgitada, millisel määral on täidetud neile esitatud ametkondade ja asutiste alaeelarveis ettenähtud nõuded töötajate teenindamise kvaliteedi kohta. Selleks on küllaldane jagada artiklisse võetud eelarveline assigneering majandusala või asutise poolt teenindatava kontingendiga ja võrrelda saadud tulemust rühmnormatiiviga. Kõrvalekaldumise puhul annab norm vajaliku kriteeriumi eelarvesse tarvilike paranduste sisseviimiseks.

Kombineeritud normide hulgas on oma ehituse meetodi poolest

eriline koht töötasunormil: see koostatakse kinnitatud koosseisu ja töötasumäärade alusel, kaasa arvates seadusega kindlaksmääratud lisandeid.

Rööbiti kombineeritud normidega rakendatakse normeerimise praktikas ka tüüp-alaeelarveid. Siia kuuluvad samad elemendid, mis on kombineeritud normideski; erinevus seisneb ainult selles, et tüüp-alaeelarvet ei koostata mitte arvestuse tingühiku jaoks asutise koostises, vaid kogu asutise jaoks tervikuna. Tüüp-alaeelarve kokkuvõte kujutab endast summalise normi, mida kasutatakse harilikult lihtsamat tüüpi massasutiste suhtes (külanõukogu, lugemistuba, küla-raamatukogu jne.).

Vastavalt rühmnormidele, mis vastu võetud eelarvelisel plaanistamisel kõrgemalseisva organi poolt, töötab iga rahandusorgan välja vastava eelarve kulude individuaalnormid.

Kõik normid jagunevad kohuslikeks ja fakultatiivseiks.

Kohuslikud normid kinnitatakse valitsuse määrusega; näiteks töötasumäärad, asutiste koosseisud, erandjuhtudel minimaalsed kulunormid (toidunormid haiglais ja laste asutistes, pesu vahetuse arv haiglais jt.).

Kõigil muudel juhtudel ei tohi eelarvelisel plaanistamisel keskmisi norme rakendada mehaaniliselt ja huupi. See tähendab, et rahandusorganid eelarvete koostamisel rajooni läbilõikes on kohustatud keskmisi norme diferentseerima rajoonide järgi, arvesse võttes kohalikke olusid, asutistele aga peab antama õigus alaeelarve koostamisel täpsustada individuaalnorme vastavalt nende töö erinevusele ja tingimustele. Normide järgi arvutatud kulude üldsumma piires võivad üksikud kululiigid põhjendatult kõrvale kalduda vastavaist tüüpnormidest. Ent normatiivne alaeelarvete arvutlus ei vabasta rahandusorganeid kulude analüüsimisest, väljudes tegelike kulude aruandelistest andmeist ja uurimiste ning revisjonide materjalidest.

Alaeelarvete koostamisel on ametkonnad kohustatud juhinduma kehtivaist seadustest ja valitsuse määrustest; kõigil kuludel peab olema seaduslik alus (juriidiline tiitel). Seega ei saa alaeelarve korras küsida vahendeid selliste ürituste jaoks, mida ei ole seadusega või valitsuse määrustega ette nähtud.

§ 2. Koosseisude kindlaksmääramise kord.

Alaeelarveliste asutiste ja organisatsioonide kuludes on põhimine koht töötasufondidel, mille suurus on otseselt sõltuv asutiste koosseisudest ja töötasumääradest.

Koosseisu ala korrastamiseks, tarbetute moodustiste kaotamiseks riigi- ja majandusaparaadist, parallelismi kõrvaldamiseks asutiste tööst, uute asutiste organiseerimisel omavoli tõkestamiseks ja igasuguste liialduste väljalülitamiseks sotsialistlikust aparaadist on NSVL Rahvakomissaride Nõukogu juurde 1941. a. moodustatud alaline Riiklik Koosseisude Komisjon.

NSVL Ministrite Nõukogu juures asuval Riiklikul Koosseisude Komisjonil lasuvad: ametikohtade üleriigilise nomenklatuuri ja ametialaste töötasumäärade väljatöötamine; NSV Liidu ministeeriumide, NSVL Ministrite Nõukogu juures asuvate peavalitsuste ja komiteede, keskkrediitasutiste, kooperatiivsete ja teiste ühiskondlike organisatsioonide struktuuri läbivaatamine ja koosseisude kinnitamine; vabariikide ministeeriumide ja valitsuste, liidu- ja autonoomsete vabariikide ministrite nõukogude juures asuvate komiteede ja osakondade struktuuri ja koosseisude kinnitamine; NSV Liidu, liidu- ja autonoomsete vabariikide kohalike organite, ministeeriumide ja keskasutiste, ettevõtete ja majandusorganisatsioonide valitsemisaparaadi, samuti täitevkomiteede tüüpstruktuuri ja tüüpkoosseisude kinnitamine.

Selle Komisjoni poolt väljatöötatud üleriigilise ametikohtade nomenklatuuri ja ametialaste töötasumäärade, NSV Liidu, liidu- ja autonoomsete vabariikide ministeeriumide ja keskasutiste, samuti krediit-, kooperatiiv- ja teiste ühiskondlike keskorganisatsioonide struktuuri ning tüüpkoosseisud kinnitab NSVL Ministrite Nõukogu.

Ministeeriumidel, ametkondadel ja liiduvabariikide ministrite nõukogudel on keelatud reorganiseerida valitsemis- ja majandusaparaati, luua uusi organisatsioone ja asutisi, muuta ametikohtade nimetusi ja ametialaseid töötasumäärasid ilma Riikliku Koosseisu Komisjoni igakordse loata.

Seega 1941. a. alates on asutiste struktuur, nende koosseis, ametikohtade nimetused, töötasumäärad stabiliseeritud sel kujul ja ulatuses, nagu need olid kinnitatud kuni Riikliku Koosseisu Komisjoni organiseerimiseni; neid muuta on lubatud ainult selle Komisjoni nõusolekul või algatusel.

Kuni 1941. a. otsustasid koosseisulisi küsimusi koosseisukomisjonid, kes asusid NSVL Rahanduse Rahvakomissariaadi ja liiduvabariikide rahanduse rahvakomissariaatide juures [1]).

NSVL Rahanduse Rahvakomissariaadi juures asuval Koosseisude Keskkomisjonil lasus: NSVL Rahvakomissaride Nõukogu juhatuste alusel NSV Liidu rahvakomissariaatide ja teiste kesk-

[1]) LSKK 1935. a., nr. 26, art. 208.

asutiste keskvalitsemise aparaadi ja üleliiduliste kooperatiivsete ja muude ühiskondlike organisatsioonide keskuste koosseisude, samuti iga liiduametkonna majandusorganisatsioonide ja ettevõtete, teaduslike uurimisasutiste, õppeasutiste, teiste sotsiaal-kultuuriliste asutiste ja liidulise alluvusega kohalike organite teenistujate koosseisude kontingentide kinnitamine.

Keskkomisjoni poolt iga liidulise rahvakomissariaadi ja keskorganisatsiooni jaoks kindlaksmääratud koosseisude nimestikud kinnitas NSVL Rahvakomissaride Nõukogu.

Keskkomisjon kinnitas samuti NSV Liidu valitsuste ja liiduvabariikide rahvakomissariaatide vabariiklike ja kohalike organite, kooperatiivsete süsteemide ja teiste ühiskondlike organisatsioonide kohapealsed koosseisude kontingendid (jaotatult liiduvabariikide järgi) ning vajaduse korral valitsemisaparaadi tüüpkoosseisud.

Liiduvabariikide rahanduse rahvakomissariaatide juures asuvad komisjonid kinnitasid: 1) vabariiklike rahvakomissariaatide valitsemise keskaparaadi ja teiste keskasutiste ning vabariiklike kooperatiivsete ning muude ühiskondlike organisatsioonide keskuste koosseisude nimestikud); 2) liiduvabariikide vabariiklike rahvakomissariaatide valitsemisaparaadi koosseisud Keskkomisjoni poolt kinnitatud koosseisuliste kontingentide piires; 3) tervikuna liiduvabariigi iga ametkonna, majandusorganisatsioonide ja ettevõtete, teaduslike uurimisasutiste, õppeasutiste ja teiste sotsiaal-kultuuriliste asutiste, samuti vabariikliku alluvusega vabariiklikust eelarvest finantseeritavate kohalike organite teenistujate koosseisude kontingendid; 4) liiduvabariikide vabariiklike rahvakomissariaatide ja valitsuste kohalike organite, samuti autonoomsete vabariikide vabariiklike rahvakomissariaatide ja nende kohalike organite koosseisude kontingendid (jaotatult autonoomsete vabariikide, kraide ja oblastite järgi); 5) liiduvabariikide vabariiklike rahvakomissariaatide kohalike organite koosseisulised kontingendid Keskkomisjoni poolt kinnitatud kontingentide piires; 6) liiduvabariikide kooperatiivsete ja muude ühiskondlike organisatsioonide kohapealsed koosseisulised kontingendid (jaotatult autonoomsete vabariikide, kraide ja oblastite järgi) Keskkomisjoni poolt määratud kontingentide piires ja 7) vajalikel juhtudel — asutiste ja organisatsioonide valitsemisaparaadi tüüpkoosseisud.

NSV Liidu või liiduvabariigi iga rahvakomissariaadi ja keskasutise kinnitatud koosseisude kontingentide piires liidu või liiduvabariigi rahvakomissar või keskasutise juhataja kinnitas vastavalt: 1) iga liidulise või vabariikliku alluvusega kohaliku organi,

teadusliku uurimisinstituudi, õppeasutise või muu sotsiaal-kultuurilise asutise, samuti iga rahvakomissariaadile või keskasutisele otseselt alluva trusti, liidu ja ettevõtte valitsemisaparaadi koosseisud, 2) trusti või ühendusse kuuluvate valitsemisorganite koosseisud tervikuna trusti või ühenduse järgi. Iga nende ettevõtete valitsemisaparaadi koosseisud kinnitas trusti või ühenduse juhataja neile määratud kontingentide piires.

Kohalikul eelarvel olevate ANSV rahvakomissariaatide, kraide ja oblastite täitevkomiteede osakondade ja valitsuse koosseisude nimestikud, samuti kohaliku tähtsusega asutiste ja ettevõtete (trustide, teaduslike uurimisasutiste, õppeasutiste jt.) valitsemisaparaadi koosseisude kontingendid (jaotatult krai, oblasti, rajooni ja linna tähtsuse järgi) kinnitasid ANSV rahvakomissaride nõukogud, kraide ja oblastite täitevkomiteed. Nende kontingentide piires kinnitasid iga üksiku ülaltähendatud asutise või ettevõtte koosseisud kraide ja oblastite täitevkomiteede osakonnad ning valitsused ja ANSV rahvakomissariaadid.

Rajooni eelarve kaudu finantseeritavate asutiste koosseisud kinnitasid kraide, oblastite täitevkomiteed ja liidu- ning autonoomsete vabariikide rahvakomissaride nõukogud, kus ei ole oblasteid; külade eelarveliste asutiste koosseisud kinnitasid rajoonide täitevkomiteed.

Koosseise kinnitavate organite rohkuse kõrvaldamiseks, ühtsuse saavutamiseks koosseisu töö meetodeis ja kokkuhoiu režiimi tugevdamiseks on 1941. a. alates kõigi koosseisude määramisega ja muutmisega seoses olevate küsimuste lahendamine koondatud täielikult Riikliku Koosseisu Komisjoni pädevusse, kaotades koosseisukomisjonid NSV Liidu Rahanduse Rahvakomissariaadi ja liiduvabariikide rahanduse rahvakomissariaatide juurest.

Igal asutisel peab olema NSVL Ministrite Nõukogu, Riikliku Koosseisu Komisjoni poolt või eelnenud korras määratud koosseisude nimestikud (kui alates 1941. aastast ei ole olnud mingisuguseid muudatusi), s. o. struktuurilise jaotuse ja ametikohtade nimetuste loetelu ning ametikohtade arv nii tervikuna kui ka üksikute nimetuste järgi.

Üksikute asutiste liikidele määrab NSVL Ministrite Nõukogu, nagu ülal tähendatud, mitte individuaal-, vaid tüüpkoosseisud — harilikult kohaldamisi iga asutise mitmele põhitüübile olenevalt nende töö mahust. Sellised on näit. alg- ja keskkoolide, linna- ja maahaiglate, maa-raviambulatooriumide, linna ja maa lastesõimede, lasteaedade administratiiv- ja teenindava personaali tüüpkoosseisud. Neil juhtudel iga asutise koosseisu nimestiku

kinnitab tüüpkoosseisude piires kõrgemalseisev organ (kohalike eelarvete alal — täitevkomitee osakond, liidu ja vabariikliku eelarve alal — ministeerium).

Juhtudel, kui töötajaile tasu maksmine toimub mitte kindla ajatasu järgi, vaid sõltuvalt koormisest, siis määratakse mitte koosseisuliste ametikohtade arv, vaid töötasumäärad. Nii näit., kui kooli vanemate klasside õpetaja peab terve tasumäära juures töötama 18 tundi nädalas, siis olemasoleva õppeplaani järgi, oletame, 10. klassis on 32 õppetundi nädalas, selle klassi jaoks määratakse 1,78 õpetaja tasumäära, mis tegelikult jaotatakse üksikuid aineid õpetavate õpetajate vahel.

§ 3. Tasumäärad ja töötasufondid.

Töötasumäärad kõigi rahvamajandusharude, kultuuri ja valitsemise jaoks kinnitab NSVL Ministrite Nõukogu. Riigivõimu, valitsemise, kohtu, prokuratuuri organite ja sotsiaal-kultuuriliste asutiste ning isemajandavate organisatsioonide valitsemisaparaadi ametialased töötasud määratakse kas kindlais määrades või näidates iga ametialase nimetuse kohta minimaalse ja maksimaalse määra. Viimasel juhul on asutiste ja organisatsioonide juhatajail õigus kindlaksmääratud maksimumi ja miinimumi piires määrata töötasumäära ühel või teisel ametikohal olevaile isikuile vastavalt nende kogemustele, kvalifikatsioonile, töömahule ja töö kvaliteedile.

Kõige enam hinnatavaile eriteadlastele, keda on edutatud juhtivale tööle ja kes on erilist initsiatiivi ning asjatundmist üles näidanud, võidakse määrata personaaltöötasud. Personaaltöötasude määramise ainuõigus on NSV Liidu ministreil liidu alluvusega asutiste, ettevõtete ja organisatsioonide alal, samuti liiduvabariikide ministrite nõukogudel — vabariikliku ja kohaliku alluvusega asutiste, ettevõtete ja organisatsioonide alal.

Isikute arvu, kellele määratakse personaaltöötasud, määrab kindlaks NSVL Ministrite Nõukogu eraldi NSV Liidu ministeeriumide keskasutiste ja liiduvabariikide kohta. Personaaltöötasu võib määrata kuni poolteise kuu töötasu suuruses, mis kinnitatud eriteadlase ametikoha jaoks, kuid mitte üle 1400—3000 rbl. NSV Liidu mitmesuguste ministeeriumide ja keskasutiste jaoks ning 1400 rbl. vabariikliku ja kohaliku alluvusega asutiste ja organisatsioonide jaoks [1]).

[1]) LMKK 1938. a., nr. 39, art. 229.

Sotsiaal-kultuuriliste asutiste (koolide, kõrgemate õppeasutiste, teaduslike ja meditsiiniliste asutiste) töötajaile ja põllumajanduslikele eriteadlastele on kindlaks määratud diferentseeritud töötasumäärad sõltuvalt haridusest, staažist, töökohast (linn, maa) ja töö iseloomust. Näiteks: keskkooli VIII—X klassi õpetaja tasumäär kõigub 400-st (joonistus-, muusika- ja lauluõpetaja kõrgema hariduseta, tööstaažiga kuni 5 a., maal) kuni 650 rbl. (kõrgema haridusega põhiainete õpetaja, tööstaažiga üle 10 a., linnades); arstidel — 500 rbl. (linna raviasutiste arst, tööstaažiga alla 5 a.) kuni 1000 rbl. (sanitaar-inspektor, kohtu-meditsiiniline ekspert, tööstaažiga üle 10 a.) jne.[1]).

Isikuile, kes töötavad kaugeis kohtades, on ette nähtud erilised soodustused: neile määratakse palgalisa 10% suuruses esimese vööndi kaugeis kohtades iga aasta järel ja teise vööndi kaugeis kohtades — iga kolme aasta järel; üldine palgalisa suurus ei või ületada 100% töötasust. Analoogilised soodustused võimaldatakse isikuile, kes töötavad väljaspool suuremaid linnatüüpi asulaid, kui nad on sinna üle viidud administratsiooni korraldusel või uuesti kutsutud tööle. Alates 1. oktoobrist 1942. a. vastavalt NSVL Ülemnõukogu Presiidiumi seadlusele 3. oktoobrist 1942. a. edasine palgalisade juurdearvutus katkestatakse; kuid palgalisad, mis juurde arvatud kuni 1. oktoobrini 1942. a., makstakse välja[2]).

Reale töötajate kategooriaile (õpetajaile, tehnikumide õppejõududele, meditsiinilisele personaalile, agronoomidele, veterinaar-arstidele jt.) määratakse kaugeis kohtades kindlad palgalisad, sõltumata töö vältusest neis kohtades. Näiteks õpetajate ja meditsiiniliste töötajate kindlad palgalisad koosnevad: 20% — Jakuutia NSV-s, mõnes rajoonis Irkutski ja Omski oblastis ja Krasnojarski krais ning 50% — Kaug-Põhja rajoonides.

Vastavalt iga asutise ja organisatsiooni jaoks kinnitatud koosseisudele ja töötasumääradele määratakse üldine aasta- ja kvartaali-töötasufond. Töötasufondi kulutamise kontrolli kõvendamise otstarbel võetakse sellesse nii koosseisulise kui ka mittekoosseisulise kontingendi töötasufond, jättes välja töötasufondi kõigist alaeelarve teistest artiklitest. Ainult kantselei- ja majanduskulude alal (eelarve klassifikatsiooni art. 3) makstakse tasu ühekordsete tööde eest üksikuile isikuile, kes teenindavad asutise majanduslikke vajadusi (põrandate poonimine, puude saagimine ja lõhkumine,

[1]) LMKK 1943. a., nr. 11, art. 197 (õpetajate töötasu kohta); 1944. a., nr. 2, art. 25 (meditsiiniliste töötajate töötasu kohta).
[2]) NSVL Ülemnõukogu Teataja 1942. a., nr. 38.

akende klaasimine jne.); samuti ei eraldata üldisse fondi töötasu kapitaalehituste, kapitaalremondi ja mittelimiitsete kulutuste assigneeringuist [1]).

Seega sisaldab iga asutise ja organisatsiooni üldine töötasufond: 1) kõigi koosseisuliste töötajate töötasu vastavalt määratud koosseisudele ja tasumääradele, 2) palgalisa töö eest kaugeis kohtades, 3) ametialaste töötasude ja personaaltöötasude vahe, 4) hooajatöötajate ja ajutiste kaastöötajate töötasu, kes täidavad töid vastavalt tootmisplaanile (teaduslikud ekspeditsioonid, geoloogilised uurimistööd, õppe-katsekülvide kultiveerimine jne.), 5) üksikute tööde tasusummad, mis on seoses asutise operatiivtegevusega ja mida täidavad mittekoosseisulised kaastöötajad (projektide ekspertiisid ja konsultatsioonid, statistilised uurimised jne.).

Mõnele töötajate kategooriale peavad kohalikud täitevkomiteed maal võimaldama natuuras tasuta eluruumid ja kommunaalteenindamise (näit. õpetajaile). Neil juhtudel, kui natuuras eluruumi ja kommunaalteenindamist ei saa võimaldada, makstakse neile töötajaile vastav rahaline kompensatsioon, mis võetakse üldisse töötasufondi [2]).

Rangeima distsipliini kindlustamiseks töötasufondide kulutamisel ja nende kasutamise kontrollimiseks on kindlaks määratud fondide plaanistamise kindel kord. Iga liidulise ametkonna aasta- ja kvartaali-töötasufondid, vabariikliku ja kohaliku majanduse alal aga iga liiduvabariigi järgi näidatakse eraldi NSVL Riikliku Plaanikomisjoni poolt ja kinnitatakse NSVL Ministrite Nõukogu poolt rahvamajanduse aasta- ja kvartaaliplaanides. Kinnitatud summade piires määravad liidu ministeeriumid ja ametkonnad kindlad aasta- ja kvartaalifondid (kuude läbilõikes) liidu asutiste ja ettevõtete jaoks, liiduvabariikide ministrite nõukogud aga — vabariiklike ministeeriumide ja ametkondade, samuti iga krai ja oblasti jaoks. Analoogilise töö teevad kraide ja oblastite täitevkomiteed oma osakondade, rajoonide ja linnade (oblasti tähtsusega) suhtes, samuti rajoonide täitevkomiteed. Seejärel iga vabariiklik ministeerium ja täitevkomitee osakond kinnitab asutistele ja ettevõtteile kindlad aasta- ja kvartaali- (kuude läbilõikes) töötasufondid [3]).

Aasta- ja kvartaali-eelarvete (liidu, vabariiklike ja kohalike) määramisel eraldatakse töötasufond eraldi igale ministeeriumile

[1]) LMKK 1939. a. nr. 49, art. 395.
[2]) VSKK 1930. a. nr. 39, art. 481.
[3]) LSKK 1933. a. nr. 13, art. 75.

või täitevkomitee osakonnale, samuti igale alamalseisvale eelarvele. Nende limiitide piires kinnitavad ministeeriumid ja täitevkomiteede osakonnad aasta- ja kvartaalifondid (kuude läbilõikes) kõigi asutiste jaoks, keda finantseeritakse vastavast eelarvest.

Rahvamajanduse plaanis ja eelarves kinnitatud töötasufondid on kindlad limiidid, mille rikkumist karistatakse kriminaalkorras. Eelarvelistel asutistel on õigus kasutada kinnitatud fonde ainult vastavalt olemasolevale töötajate koosseisule kinnitatud koosseisude ja määrade piires, tööstuslikel ettevõtteil aga — vastavalt kindlaksmääratud kava täitmisele. Kinnitatud fondide järelevalvamiseks on määratud hoolikas kontroll, ühelt poolt töötasufondina summade väljaandmisel NSVL Riigipangast, teiselt poolt registreerimisel ja rahandusorganite poolt koosseisude ja töötasumäärade ning -fondide kontrollimisel kohtadel [1]).

§ 4. Haldus-majanduskulude eelarved ja valitsemiskulude plaanistamine.

Iga asutise ja organisatsiooni kõiki kulusid võib jagada funktsioonilisteks ja haldus-majanduslikeks. Esimesed sisaldavad kõiki asutise või organisatsiooni kulutusi, mis on seoses neil lasuvate ülesannetega (tervishoiu asutistes — meditsiinilise personaali ülalpidamine, ravimite ja sidematerjalide muretsemine, haigete toitmine, meditsiinilise varustise soetamine ja remont, õppeasutistes — pedagoogilise personaali ülalpidamine, õppekulud, õppevahendite soetamine ja remont, raamatute muretsemine raamatukogudele jne.). Haldus-majanduskulude hulka kuuluvad ühiselt kõigile asutistele ja organisatsioonidele kulud, mis tingitud nende olemasolu faktist: valitsemis-, majandus-, arvepidamise ja noorema teenindava aparaadi ülalpidamine, kantselei- ja majanduskulud, lähetused ja ametisõidud, kantselei- ja majandusinventari ja -seadistuse soetamine ning remont.

Kui asutis või organisatsioon täidab ainult valitsemise ja plaanistamise funktsioone, siis kogu aparaat loetakse valitsemisaparaadiks ja kõik kulud — haldus-majanduskuludeks.

Sellised on riigivõimu ja riigivalitsemise kesk- ja kohalike organite (NSV Liidu, liidu- ja autonoomsete vabariikide ülemnõukogude, ministrite nõukogude ja ministeeriumide, töörahva saadikute nõukogude, täitevkomiteede ja nende osakondade, kohtu ning

[1]) LMKK 1939. a. nr. 49, art. 395.

prokuratuuri) aparaadi ülalpidamise kulud. Nende asutiste aparaadi kulud võetakse erilistesse alaeelarveisse, mis koondatakse vastavate rühmade järgi ja eraldatakse igas eelarves eriosadesse.

Sotsiaal-kultuuriliste asutiste haldus-majanduskuludele erilisi alaeelarveid ei koostata: need paigutatakse üldistesse alaeelarveisse, mis hõlmavad kõik nende asutiste kulud. Seepärast eelarve järgi võib kindlaks teha ainult selle osa sotsiaal-kultuuriliste asutiste haldus-majanduslikke kulutusi, mis läbib eelarve klassifikatsiooni eriartiklid (kantselei- ja majanduskulud, lähetused ja ametisõidud, inventari ja seadistuse soetamine ning remont). Nende asutiste valitsemisaparaadi kulusid võib aga kindlaks määrata vaid nende alaeelarvete vahetu läbivaatamise teel, kus arvutlustes ja põhjendustes näidatakse valitsemisaparaadi koosseis ja tema töötasufond.

Iga asutise või organisatsiooni haldus-majanduskulude alaeelarved koostatakse kinnitatud koosseisude, töötasumäärade ja üksikute kululiikide normide alusel. Siiski on haldus-majanduskulude normid vaid kulude maksimaalseks tasemeks; nende piirides arvutatakse kulud eelarve järgi, võttes arvesse jooksva aasta tegelike kulutuste aruandelisi andmeid ja üritusi range kokkuhoiu režiimi teostamiseks.

Alaeelarved riigivõimu ja riigivalitsemise, kohtu ja prokuratuuri organite ülalpidamiseks, samuti haldus-majanduskulud sotsiaal-kultuuriliste asutiste üldalaeelarveis sisalduvad järgmised kulud.

Haldus-majanduskulude peaosaks on asutise või organisatsiooni valitsemisaparaadi töötasufond, mis arvutatud kinnitatud koosseisude nimestiku ja ametialaste tasumäärade alusel. Kui tasumäärad on kinnitatud mitte kindlate normidena, vaid asutiste juhatajaile on antud õigus diferentseerida tasumäärasid teatud maksimumi ja miinimumi piirides, siis võetakse töötasufondi arvutamiseks mitme samanimelise ameti olemasolul keskmine norm antud ametirühma jaoks. Töötasufondi arvutamisel ei lubata sellesse võtta kasutamata puhkuse kompensatsiooni, vallandamishüvituste andmiseks ja ületunni- ning puhkepäevatööde tasumiseks tehtud kulusid; kõik need kulud tuleb katta töötasufondi kokkuhoiu arvel (vakantsed kohad jt.). Peale selle eraldatakse üldisest töötasufondist 2% ajutiseks töövõimetuseks, mille kestel töötajad saavad toetusi riikliku sotsiaalkindlustuse summadest. Töötasu kõrvalt kutsutud mittekoosseisulisele personaalile võetakse alaeelarvesse ainult tingimusel, et nende poolt tehtavad (joonestus-,

remont- jne.) tööd on tingimata vajalikud asutise tööplaani täitmiseks ja neid ei saa teostada koosseisuliste kaastöölistega.

Üldisele töötasufondile lisatakse juurde maksed riiklikuks sotsiaalkindlustuseks tariifi järgi, mis kindlaks määratud vastava ametiühingu jaoks.

Järgmiseks haldus-majanduskulude suuremaks artikliks on kantselei- ja majanduskulud (eelarve klassifikatsiooni art. 3). Kantseleikuludesse kuuluvad: kulud kantselei-, joonestus-, kirjutusvahendite ja materjalide (kui eseme hind on üle 10 rbl., arvatakse need seadistuse ja inventari soetamise kuludeks), raamatupidamise, statistika ja asjaajamise jaoks määratud raamatute ja blankettide soetamiseks, nende köitekulud, trüki- ja publikatsiooni-, side- (telefoni-, posti- ja telegraafi-) kulud, ametliku, perioodilise ja teatmekirjanduse soetamise kulud, välja arvatud kirjandus, mis suunatakse statsionaarsete raamatukogude täiendamiseks (asutistele ja ettevõtteile on keelatud tellida ajalehti ja ajakirju tasuta jagamiseks töölistele ning teenistujaile).

Majanduskulud sisaldavad kulutusi: ruumide üürimiseks, kütmiseks, valgustamiseks, vesivarustuseks, kanalisatsiooniks, assenisatsiooniks, hoonete, õuede, tänavate ja kõnniteede puhastamiseks, ruumide väiksemaks jooksvaks remondiks, väiksema majandusinventari soetamiseks, mida ei kanta inventariraamatuisse, lastekodudes, -sõimedes, haiglais, invaliididekodudes jne. pesupesemiseks, samuti kulud oma auto- ja hobutranspordi ülalpidamiseks (välja arvatud autojuhtide, hobusemeeste ja muude asutise transporti teenindavate isikute töötasu, mis paigutatakse üldisse töötasufondi) ning transpordi üürimiseks majandusotstarbeiks.

Lähetus- ja ametisõitude kulude hulka (eelarve klassifikatsiooni art. 4) kuuluvad: sõidutasud, päevarahad ja ruumi üürikulude tasu asutise kaastööliste ametilähetustel viibimise ajal; kulud, mis on seoses töötajate ümberpaigutamisega (kolimisraha, sõidukulu ja päevarahad) ja nende lähetustega kursustele, õppeasutistesse, kongressidele, nõupidamistele ja konverentsidele.

Inventari soetamise ja remontimise kuludesse kantakse, kulutused mööbli, arvutusvahendite, kirjutusmasinate, transpordivahendite, majandusriistade jt. muretsemiseks ja remondiks, kui iga eseme hind on üle 10 rbl. või alla seda hinda, kuid mille kestus on üle ühe aasta (kirved, kangid, saed, labidad, pehme inventar jne.). Neid kulusid põhjendatakse hoolsasti nende vajaduse seisukohalt inventari tegeliku olemasolu alusel, samuti silmas pidades selle soetamise võimalusi.

Kantselei- ja majanduskulude arvutlust alaeelarvete koosta-

misel teostatakse mitte üksnes kindlaksmääratud normide ja jooksva aasta tegelike kulude alusel, vaid arvesse võttes ka järgnevale aastale üleminevaid kantseleivahendite ja majandusmaterjalide kasutamata jääke.

Sotsiaal-kultuuriliste kulude koond-eelarve (tervikalade, alamalseisvate eelarvete) plaanistamisel paigutatakse kulud sotsiaal-kultuuriliste asutiste valitsemis- ja teenindava aparaadi ülalpidamiseks üldisse töötasufondi; ülejäänud kuludest eraldatakse majandus-, kantselei- jt. kulud, mis arvutatakse rühmnormide järgi arvühikule (klassile koolis, lapsele lasteaias, voodile haiglas).

Riigivõimu, valitsemise, kohtu ja prokuratuuri organite koondplaanid koostatakse järgmiste näitajate järgi: kinnitatud koosseisude kontingent, keskmine töötasumäär, töötasufond (üldse ja välja arvatud 2% ajutiseks töövõimetuseks), ülejäänud kulude norm kaastöölise kohta, nende kulude summa ja kulud kokku.

Tugevdades kõigiti riigiaparaati, taotlevad partei ja nõukogude valitsus samal ajal valitsemiskulude suurimat alandamist sihiga suurendada maksimaalselt vahendeid, mis suunatakse otseselt sotsialistlikuks ülesehitamiseks. Ühtlasi aitab liigsete struktuuriliste jaotuste ja ametikohtade kõrvaldamine valitsemisaparaadist kaasa tema töös bürokratismi ja viivituse väljajuurimisele. Seepärast on kokkuhoiu režiim valitsemiskuludes lahutamatuks osaks võitluses ressursside kogumisel sotsialistliku ülesehitustöö kõrge tempo säilitamiseks ja riigiaparaadi parendamiseks.

Rangest kokkuhoiu režiimist kinnipidamiseks haldus-valitsemiskuludes määratakse alamalseisvate (vabariiklike ja kohalike) eelarvete plaanistamisel assigneeringud riigivõimu, riigivalitsemise, kohtu ja prokuratuuri organite ülalpidamiseks kindlaks maksimaalse limiidina, mida ei tohi ületada nii eelarvete kinnitamisel kui ka nende täitmisel. Sellest limiidist kinnipidamist kontrollivad rahandusorganid süstemaatiliselt kinnitatud alamalseisvate eelarvete, nende täitmise kvartaali- ja aasta-aruannete läbivaatamisel, samuti revideerimistel, mida toimetatakse kohtadel.

§ 5. Koosseisude, tasumäärade ja töötasufondide ning haldus-majanduskulude alaeelarvete registreerimine.

Kinnitatud koosseisudest, ametialastest töötasumääradest, töötasufondidest ja haldus-majanduskulude alaeelarveist kõigi riiklike, kooperatiivsete ja ühiskondlike organisatsioonide poolt kinnipidamise kontrollimiseks on kindlaks määratud nende kohuslik

iga-aastane registreerimine rahandusorganeis [1]). Ettevõtte ja organisatsiooni juhatajal ei ole õigust võtta tarvitusele koosseise, töötasumäärasid ja haldus-majanduskulude alaealarveid enne nende registreerimist, samuti NSVL Riigipangal ja pikaajaliste mahutuste pankadel — anda vahendeid töötasuks, kui ei ole esitatud registreerimiskaarti ühes registreerimise märkmega.

NSVL Rahandusministeeriumil on õigus vabastada registreerimisest üksikuid asutisi, ettevõtteid ja organisatsioone. Neil juhtudel esitatakse NSVL Riigipanka või pikaajalistesse pankadesse töötasu saamiseks asjaomase rahandusorgani teatis selle kohta, et teatud asutis, ettevõte või organisatsioon ei kuulu registreerimisele.

NSV Liidu ministeeriumide ja keskasutiste koosseisude nimestikud ja haldus-majanduskulude alaealarved registreeritakse NSVL Rahandusministeeriumis, liidu- ja autonoomsete vabariikide ministeeriumide ja keskasutiste, kraide, oblastite, ringkondade ja linnade nõukogude täitevkomiteede omad — liidu- ja autonoomsete vabariikide rahandusministeeriumides ning asjaomastes rahandusosakondades. Kõigi ülejäänud asutiste, ettevõtete ja organisatsioonide koosseisude nimestikud ja haldus-majanduskulude alaealarved, sõltumata alluvusest, registreeritakse nende asukoha järgi linnade ja rajoonide rahandusosakondades.

Registreerimisele võetakse koosseisude nimestikud, mille kinnitanud NSVL Ministrite Nõukogu, Riigi Kaitsekomitee ja Riiklik Koosseisu Komisjon. Tegutsevate asutiste, ettevõtete ja organisatsioonide alal, kelle koosseisude nimestikke NSVL Ministrite Nõukogu ei ole kinnitanud, võetakse registreerimisele koosseisude nimestikud, mille kinnitanud kõrgemalseisvad ametkondlikud organisatsioonid, kui ainult võrreldes nendega, mis kinnitatud 1941. a. (Riikliku Koosseisu Komisjoni organiseerimise aasta), neis pole suurendatud koosseisude ulatust, kõrgendatud ametialaseid töötasumäärasid, muudetud ametikohtade nimetusi ega aparaadi struktuuri. Kui aga järgnevail aastail olid registreeritud väiksemad koosseisud ja töötasufondid kui 1941. a., siis võetakse registreerimisele koosseisude nimestikud piires, mis ei ületa viimati registreeritud nimestikku.

Ettevõtteile ja asutistele, kellele on kinnitatud tüüpkoosseisud

[1]) NSVL RKN-i määrus 23. aprillist 1939. a. „Teenistujate kindlaksmääratud koosseisudest, töötasumääradest ja -fondidest kinnipidamise kontrolli kõvendamise kohta“ („Finantsmajanduse bülletään“ 1939. a., nr. 13/14).

(lasteaiad, keskkoolid, vabriku-tehase-õppekoolid jt.), registreerivad rahandusorganid kõrgemalseisvate organisatsioonide poolt kinnitatud koosseisude nimestikud tüüpkoosseisude piires.

Riigivõimu, riigivalitsemise (ministeeriumid, nõukogude täitevkomiteed, nende osakonnad), kohtu ja prokuratuuri organid, samuti valitsemis-, plaanistamis- ja jaotamisfunktsioonidega (trustide valitsused, müügi-varustuskontorid jt.) isemajandavad mittetootvad organisatsioonid registreerivad kogu koosseisu, kaasa arvatud töölised, ja vastavad töötasumäärad ja -fondid.

Isemajandavad tootmisorganisatsioonid (tööstus- ja transpordiettevõtted, ehitused, sovhoosid, kaubandus- ja ühiskondlikud toitlustusettevõtted) registreerivad kõigi teenistujate, insener-tehnilise ja noorema teenindava personaali koosseisud, töötasumäärad ja -fondid; nende organisatsioonide tööliste ja tööstusettevõtete osakondade töötajate koosseis ei kuulu registreerimisele.

Neis asutistes ja organisatsioonides, kus operatiivne põhipersonaal (kõrgemate õppeasutiste professorite-õpetajate koosseis, tehnikumide, koolide, kursuste õpetajad, raviasutiste arstlik personaal, teatrite näitlejad jne.) saab töötasu vastavalt tegelikule koormatisele või premeerimissüsteemi alusel (projekteerimisorganisatsioonide insener-tehnilised kaadrid), nende töötajate rühmade alal registreeritakse ainult töötasufond; nende asutiste ja organisatsioonide kõigi muude töötajate kategooriate alal (haldus-majandus-, teenindav ja muu personaal), kes saab ajatasu, registreeritakse tasumäärad ja töötasufondid.

Asutiste ja organisatsioonide haldus-majanduskulude alaeelarved registreeritakse täielikult; tööstusettevõtteile laiendatakse ainult ületehaseliste haldus-majanduskulude alaeelarve registreerimine. Ettevõtted ja organisatsioonid, kellele kinnitatakse tootmis- ja haldus-majanduskulude üldine alaeelarve (õppe-, raviasutised, etendus-, ühiskondlikud toitlustusettevõtted jne.), registreerivad väljavõtteid üldisest alaeelarvest artiklite järgi: registreeritava personaali töötasu ja selle lisandid, kantselei-, posti-telegraafi- ja lähetuskulud.

Ettevõtted ja organisatsioonid esitavad rahandusorganeile registreerimiseks kinnitatud koosseisude algnimestikud ja haldus-majanduskulude alaeelarved; mittekoosseisuliste töötajate töötasufondi arvutluse, näidates otstarbe, mille jaoks see fond on kinnitatud; professorite-õpetajate, arstliku ja muu personaali töötasufondi arvutluse, kelle jaoks registreeritakse ainult see fond; käskkirjade ärakirjad personaal-töötasumäärade kindlaksmääramise kohta, teatised töötajate koosseisu nimestiku, nende tegelikkude

töötasumäärade kohta registreerimise päeval ja tegelike kulude kohta aasta alguks nii töötasufondi kui ka haldus-majanduskulude alaeelarve alal.

Registreerimist toimetavad rahandusorganid asutise, ettevõtte ja organisatsiooni poolt registreerimiskaardi esitamisel, milles näidatakse: asutise (ettevõtte või organisatsiooni) nimetus ja tema asukoht; ametkond, kelle süsteemi ta kuulub, ja organisatsioon, kellele ta vahetult allub; kelle poolt ja millal koosseisu nimestik kinnitatud; kus on avatud arveldus- või jooksev arve ja selle number; kinnitatud koosseis, eraldi koosseisuliste ja mittekoosseisuliste töötasufond kuus, keskmine töötasumäär kuus ja haldus-majanduskulude summa, samuti teatised töötajate tegeliku arvu kohta registreerimise päeval, kuus makstava töötasu summa ja kuu keskmise töötasumäära kohta.

Peale kinnitatud koosseisude, tasumäärade, töötasufondide ja haldus-majanduskulude alaeelarvete kuuluvad registreerimisele samuti kõik järgnevad muudatused, mida teevad aasta jooksul kõrgemalseisvad organisatsioonid.

Registreerimisel kontrollivad rahandusorganid kõigepealt asutiste, ettevõtete ja organisatsioonide juures kindlaksmääratud korras kinnitatud koosseisude nimestikkude, töötasufondide ja haldus-majanduskulude alaeelarvete olemasolu, samuti tegelike koosseisude, tasumäärade ja töötasufondide vastavust kinnitatutele. Koosseisude registreerimisel ei piirdu rahandusorganid formaalse kontrollimisega; läbi vaadates aparaadi suurust ja struktuuri, uurivad rahandusorganid asutiste, ettevõtete ja organisatsioonide funktsioone, nende töö mahtu, selgitavad aparaadi lihtsustamise ja koondamise võimalust. Üleliigsuse avastamise puhul koosseisudes ja struktuuris teatavad rahandusorganid oma ettepanekud koosseisude koondamiseks ja struktuuri lihtsustamiseks NSV Liidu, liidu- või autonoomse vabariigi rahandusministeeriumile või oblasti rahandusosakonnale (olenevalt registreeritava organisatsiooni alluvusest).

Neil juhtudel, kui rahandusorganid teevad kindlaks, et koosseisude ja töötasumäärade suurendamine, aparaadi struktuuri muudatus või ametikoha ümbernimetus on teostatud ilma NSVL Ministrite Nõukogu või Riikliku Koosseisu Komisjoni kinnitamiseta, ei registreerita koosseise enne tehtud rikkumiste kõrvaldamist.

Koosseisuliste töötajate töötasufondid registreeritakse summades, mis vajalikud maksta: a) töötajaile töötasuna, mida makstakse perioodiliselt, seaduslikult kindlaksmääratud ametialaste

tasumäärade alusel; b) töötajaile töötasuna, mida makstakse tükitööna, lähtudes tükitööliste rühmade ametialastest tasumääradest, või kindlais arvutlusühikuis ja kindlaksmääratud hindeis väljendatud tööplaanist; c) seaduslikeks lisatasudeks töötasule ja vahena ametialaste ning personaalsete tasumäärade vahel.

Mittekoosseisuliste töötajate töötasufondide registreerimisel kontrollivad rahandusorganid nende fondide arvutamise õigsust vastavalt asutise (ettevõtte, organisatsiooni) tõelisele tarvidusele ega võta registreerimisele assigneeringuid tasuks tööde eest, mida peab täitma koosseisuline personaal.

Ühes haldus-majanduskulude alaeelarvete registreerimisega kontrollitakse alaeelarves iga kuluartikli järgi assigneeringute määramise õigsust, eriti nende suuruse võrdlemise teel tegelike kulutustega möödunud perioodil nende kulude keskmise taseme väljatoomiseks.

Registreerimise protsessis teevad rahandusorganid samuti kindlaks töötajate tegeliku koosseisu, tõeliselt makstavad ametialased tasumäärad, assigneeringute tegeliku kulutamise töötasufondide ja haldus-majanduskulude vajadusteks. Kui avastatakse, et asutis (ettevõte, organisatsioon) on ebaseaduslikult kõrgendanud tasumäärasid või paigutanud töötasufondi ja haldus-majanduskulude alaeelarvesse liigseid assigneeringuid, siis koostatakse selle kohta akt ühes rikkumiste loetelu ja tõenditega; kuni rikkumiste kõrvaldamiseni registreerimist ei toimetata ja materjalid rikkumiste kohta antakse kohtuorganeile süüdlaste vastutusele võtmiseks.

Registreerimise kohta teeb rahandusorgan märkmed koosseisude nimestikele, alaeelarveile ja registreerimiskaartidele. Asutise, ettevõtte või organisatsiooni asukoha muutmisel peab ta laskma end arvele võtta rahandusorganis uue koha järgi ja esitama talle registreeritud koosseisu nimestiku ja alaeelarve, samuti registreerimiskaardi, millele tehakse märge arvele võtmise kohta.

NSVL Rahandusministeeriumil ja tema kohalikel organeil on õigus tagasi nõuda vastavasse eelarvesse assigneeringuid teenistujate töötasumäärade ebaseaduslikuks suurendamiseks, ja assigneeringuid, mis ületavad haldus-majanduskulusid. Summad, mille võrra vähendatakse eelarveliste asutiste aasta-alaeelarveid, nõutakse sisse tsentraliseeritult, krediidipeakäsutaja alaeelarve aasta- ja kvartaali-assigneeringute vähendamise teel.

Majandusorganisatsioonide ja eelarveliste asutiste erivahendite ebaseaduslikud ja suurendatud assigneeringud jagab rahandusorgan kuude arvuga, mis üle jäänud aasta lõpuni, ja teatab saa-

dud summa pangale, majandusorganile ning asutisele. Pank kannab igakuuliselt selle summa eelarvesse majandusorgani käsundi järgi teise poolkuu töötasu maksmisel.

Vähemalt üks kord aastas teostavad rahandusorganid kohtadel asutiste, ettevõtete ja organisatsioonide revideerimist selles suhtes, kas viimased on kinni pidanud registreeritud koosseisudest, töötasumääradest, töötasufondide kulutamise õigsusest ja haldus-majanduskulude assigneeringuist.

Koosseisu-eelarve distsipliini rikkumiste avastamisel kohustavad rahandusorganid asutisi, ettevõtteid ja organisatsioone kindlaks tähtajaks (mitte üle 7 päeva, juhtudel aga, kui on tegemist töötajate vallandamisega, mitte üle 14 päeva) kõrvaldama kõik rikkumised ja annavad ühtlasi materjalid rikkumiste kohta kohtuuurimisorganeile süüdlaste kohtulikule vastutusele võtmiseks.

Töötasufondi ülekulu ilmnemisel määravad rahandusorganid tähtajad nende katmiseks (mitte üle 3 kuu), kusjuures neil juhtudel, kui ülekulu katmiseks on vaja vastavalt koondada koosseise, teostavad nende ümberregistreerimise. Haldus-majanduskulude alaeelarve ületamisel teatavad rahandusorganid pangale, et lõpetada vastavateks vajadusteks vahendite andmine asutisele, ettevõttele või organisatsioonile.

Kui kindlaksmääratud tähtajaks koosseisu-distsipliini rikkumisi ei kõrvaldata, on rahandusorganeil õigus anda pankadele korraldusi vahendite andmise lõpetamise kohta asutise, ettevõtte või organisatsiooni aparaadi ülalpidamiseks. Rahandusosakond annulleerib selle korralduse ainult pärast seda, kui on esitatud tõendid rikkumiste täieliku kõrvaldamise kohta.

Kogu koosseisu töö NSVL Rahandusministeeriumis ja liiduvabariikide rahandusministeeriumides on koondatud koosseisude valitsustesse, autonoomsete vabariikide rahandusministeeriumides ja oblastite (kraide) rahandusorganeis aga koosseisude osakondadesse. Suurimate linnade ja rajoonide rahandusorganeis, kus on tunduv hulk asutisi ja ettevõtteid, asutatakse eriline koosseisuinspektori ametikoht, muudes rajoonides ja linnades täidavad tema funktsioone eelarve inspektorid.

NSVL Rahandusministeeriumi kesk- ja kohalikud koosseisuorganid teostavad: 1) registreerimisele kuuluvate asutiste, ettevõtete ja organisatsioonide arvestust; 2) järelevalvet õigeaegse registreerimise üle; 3) koosseisude, tasumäärade ja töötasufondide ning haldus-majanduskulude registreerimist; 4) kindlaksmääratud koosseisudest, ametialastest tasumääradest, töötasufondidest ja haldus-majanduskulude alaeelarveist kinnipidamise kontrolli (aru-

annete järgi ja revideerimise teel kohtadel); 5) koosseisuliste kontingentide, töötasufondide ja haldus-majanduskulude arvestust; 6) koosseisude, töötasufondide ja haldus-majanduskulude aasta- ja kvartaali-koondplaanide ning nende täitmise aruannete koostamist.

NSVL Rahandusministeeriumil lasub kogu NSV Liidu rahvamajanduse isemajandavate organisatsioonide ja tehasevalitsuste koosseisuliste kontingentide, töötasufondide ja haldus-majanduskulude aasta- ja kvartaali-koondplaanide ning nende täitmise aruannete koostamine. Need plaanid laiendatakse kõigile riiklikele majandusorganisatsioonidele ja ettevõtteile, samuti kõigile tööndushkele kooperatiiv-organisatsioonidele ja invaliidide kooperatsioonidele, sealhulgas ka neile, kes on registreerimisest vabastatud. Plaanidesse võetakse iga ametkonna haldus-majandusaparaadi koosseisude suurus, selle töötasufond (eraldades koosseisuliste ja mittekoosseisuliste töötajate fondi) ja haldus-majanduskulud; kõik näitajad jaotatakse isemajandavate organisatsioonide ja ettevõtete rühmade järgi (tööstusettevõtted, tööliste varustamise osakonnad, ehitus- ja projekteerimis-, kaubandus-varumis-, varustus-müügi, kaubandus-, transpordiorganisatsioonid jt.).

Kõigi alluvate majandusorganisatsioonide ja ettevõtete koosseisude, töötasufondide ja haldus-majanduskulude plaanid koostavad ministeeriumid ja täitevkomiteede osakonnad ja esitavad rahandusorganeile lisadena tulude ja kulude aasta- ning kvartaalibilansside juurde. Selle alusel koostavad rahandusorganid koondplaanid ja esitavad need ühes aasta- ja kvartaali-eelarvetega kõrgemalseisvale rahandusorganile. Liiduvabariikide rahandusministeeriumide koondplaanid koostatakse eraldi vabariikliku alluvusega ja kohaliku alluvusega ettevõtete ja organisatsioonide järgi. NSVL Rahandusministeerium koondab need plaanid ühes liidu majandusplaanidega kogu NSV Liidu rahvamajanduse üldplaani.

Kõigi majandusorganisatsioonide ja ettevõtete jaoks on kindlaks määratud eriline haldus-majanduskulude aasta- ja kvartaaliaruandlus (töötajate arv, töötasufond ja haldus-majanduskulud — nii plaanijärgsed kui ka tegelikud); aruanded esitatakse rahandusorganeile raamatupidamise bilansside kaasas tähtaegadeks ja korras, nagu ette nähtud raamatupidamise aruandluse määruses. Need aruanded koondatakse rahandusorganite poolt ja esitatakse kõrgemalseisvale rahandusorganile. NSVL Rahandusministeerium koostab selle alusel kogu rahvamajanduse koond-aruande.

15. peatükk.

RAHVAHARIDUSE KULUD.

§ 1. Rahvahariduse kulude plaanistamise üldalused.

Kooskõlas NSVL konstitutsiooniga (§ 121) NSV Liidu kodanikel on õigus haridusele.

Seda õigust kindlustab üldine sunduslik algharidus, tasuta haridus, kaasa arvatud kõrgem haridus; kõrgema kooli õpilaste valdavamale enamikule riiklike stipendiumide andmise süsteem, emakeelne õpetus koolides; töötavale rahvale tehastes, sovhoosides, masina-traktorijaamades ning kolhoosides tasuta tootmis-, tehnilise ja agronoomilise õpetuse organiseerimine".

Vastavalt sellele on NSV Liidus ellu kutsutud lai rahvahariduse asutiste võrk, mis hõlmab nii lapsi, alates kolmeaastastest, kui ka täisealisi. Kõik rahvahariduse asutised ja üritused, keda finantseeritakse NSV Liidu riigieelarvest, jagunevad kuude rühma:

1. Üldharidus ja laste ning alaealiste kasvatus — lasteaiad ja -mänguplatsid, üldhariduslikud koolid, koolide internaadid, lastekodud, asutised ja üritused tööks lastega väljaspool kooli ning võitlemiseks laste järelevalvetusega jm.

2. Üldine ja poliitiline haridustöö täisealiste hulgas — üldhariduslikud koolid, kirjaoskamatuse ja poolkirjaoskamatuse likvideerimine, raamatukogud, kultuurihooned, klubid, lugemistoad ja muud üritused.

3. Kaadrite ettevalmistamine — kõrgemad õppeasutised, aspirantuurid, tehnikumid, koolid keskmise kvalifikatsiooniga kaadrite ettevalmistamiseks, koolid ja kursused massilise kvalifikatsiooniga kaadrite ettevalmistamiseks, kaugõppus kirjateel, instituudid kvalifikatsiooni täiendamiseks ja tõstmiseks.

4. Teadus — teaduslikud uurimisasutised, muuseumid, näitused jm.

5. Ajakirjandus — perioodiline ajakirjandus ja kirjastus.

6. Kunst — teatrid, filharmooniad, muusikakollektiivid ja -ansamblid jne.

Rahvamajanduse plaan määrab kindlaks järgmised rahvahariduse näitajad, mis on eelarveliste arvutluste aluseks: üldhariduslike koolide jaoks — õpilaste arv aasta alguks jaotusega 1.—4., 5.—7. ja 8.—10. klassis, õpilaste väljalask ja vastuvõtt, klasside arv, selles 1.—4., 5.—7. ja 8.—10. klass; kõrgemate õppeasutiste ja tehnikumide jaoks — õppeasutiste arv ametkondade järgi, vastuvõtt ja väljalask aasta jooksul; lasteaedade ja -kodude jaoks — laste arv neis; täisealiste üldhariduslike koolide jaoks — õpilaste arv; kirjaoskamatute ja poolkirjaoskamatute õpetamise jaoks — väljalask koolidest; kultuur-hariduslike asutiste ja massraamatukogude jaoks — asutiste arv aasta lõpuks.

Kuna kõik eelarvelised arvutlused korraldatakse võrgu ja kontingentide keskmiste aasta näitajate järgi, on üks esimesi ja põhilisemaid ülesandeid eelarvete koostamisel eelolevale aastale ülekantava võrgu ja kontingentide koosseisu täpne määramine. Sel eesmärgil kasutatakse esmajoones eelarvete täitmise kvartaaliaruandeid 9 kuu eest, mida iga rahandusorgan esitab kõrgemalseisvale rahandusorganile. Need aruanded sisaldavad õpilaste ja klasside arvu üldhariduslikes koolides, õpilaste arvu kõrgemais õppeasutistes ja tehnikumides, kohtade, laste ja nende viibimise päevade arvu lasteaedades, laste arvu lastekodudes, raamatukogude, lugemistubade jm. arvu. Analoogilisi teateid ammutatakse NSVL Riikliku Plaanikomisjoni Statistika Keskvalitsuse ja haridusorganite statistilistest andmetest (iga-aastane kooliealiste laste arvestus 15. oktoobriks, õppeasutiste vastuvõtu kokkuvõtete aruanded, nende aasta-aruanded). Kõiki neid eelarvelisi, statistilisi ja ametkondlikke materjale võrreldakse vastastikku, täpsustatakse ja lahkumineku puhul kontrollitakse kohtadel.

Rahvamajanduse plaani näitajate (kontingentide, vastuvõtu, väljalaske) ja ülekantava võrgu ja kontingentide andmete alusel määratakse aastakeskmine võrk ja aastakeskmised kontingendid (vt. 14. peat., § 1).

Rahvahariduse üksikute kululiikide koondplaanilisi arvutlusi korraldatakse rühmnormide järgi vastavalt asutise tüübile (koolide jaoks — klassi kohta, tehnikumide jaoks — rühma kohta, lasteaedade ja -kodude jaoks — lapse kohta, raamatukogude ja lugemistubade jaoks — asutise kohta).

Rühmnormid diferentseeritakse liiduvabariikide järgi, nende piirides aga ANSV, kraide ja oblastite järgi kohaldatult haridustöötajate töötasumäärade (kõrgendatud määrad kaugemais rajoonides), õppeplaanide (rahvuskoolid), küttematerjali hinna jne. diferentseerimisele. Kõigi massasutiste normid töötatakse välja eraldi linnade ja maa jaoks töötasumäärade ja individuaalsete kulunormide erinevuse tõttu (toitlustamiseks, majanduslikeks vajadusteks jt.). Rühmnormid ja kõik eelarvelised arvutlused üldhariduslike koolide jaoks jaotatakse peale selle klasside rühmade järgi (1.—4., 5.—7., 8.—10.) vastavalt õppeplaanidele, õpetajate töötasumääradele ja individuaalseile kulunormidele (õppekulud, seadistus).

Erinevalt koondplaanidest koostatakse üksikute haridusasutiste alaeelarved mitte keskmiste rühmnormide järgi, vaid kõigi kulude üksikasjaliste arvutluste alusel (klassifikatsiooni artiklite järgi) kohaldatult, asutiste töö konkreetseile tingimustele (klasside ja rühmade arv, õpetajate koosseis hariduse ja staaži järgi, haldus-majandusliku personaali kinnitatud määraline koosseis, ühe- või kahevahetuslik töö, küttekollete arv jne.) ja individuaalseile kulunormidele.

Eelarveliste arvutluste metoodikal üksikute haridusasutiste liikide jaoks on mõningaid erisusi.

§ 2. Üldhariduslikud koolid.

Üldhariduslike koolide finantseerimise koondplaan baseerub kahel põhimisel menetlusnäitajal: aasta keskmisel õpilaste arvul ja aasta keskmisel klasside arvul (1.—4., 5.—7. ja 8.—10. klasside rühmad).

Plaan ja sellele vastavad kulu rühmnormid koosnevad järgmistest elementidest:

1. Pedagoogilise personaali töötasu (eraldi 1.—4., 5.—7., 8.—10. klassi järgi ja kokku).
2. Haldus-, teenindamis- ja abipersonaali töötasu.
3. Kommunaalteened õpetajaile.

Üldse kulud töötasudeks (ilma kommunaalteeneteta).

4. Lisandid töötasule.
5. Õppekulud (eraldi 1.—4., 5.—7., 8.—10. klasside järgi ja kokku).

6. Majanduskulud.
7. Laagrimaksud.
Üldse kulud jooksvaks ülalpidamiseks.
8. Raamatute soetamine raamatukogudele.
9. Inventari, seadistuse ja õppevahendite soetamine.
10. Mittelimiitsed kulutused.
11. Kulud kokku.

Aastakeskmiste kontingentide arvutlemisel tuleb silmas pidada, et üldine algharidus on kohuslik ja vastuvõtt koolidesse ning nende üldkontingent rahvamajanduse plaani järgi näeb ette kõigi koolieaIiste (7—11-aastaste) laste õppimist 1.—4. klassis.

Laste arv, mis kuulub vastuvõtmisele koolide esimesse klassi, määratakse NSVL Riikliku Plaanikomisjoni Statistika Keskvalitsuse organite statistiliste andmete põhjal, igas kooli piirkonnas aga koolide poolt teostatava eriarvestuse alusel.

Kuna kümneaastane haridus linnades ja seitsmeaastane maal on üldine, määratakse vastuvõtt 5. klassi kindlaks igal pool vastavalt laste arvule, kes lõpetanud 4. klassi, linnades aga 8. klassi — vastavalt laste arvule, kes lõpetanud seitsmeaastased linnakoolid (mõlemal juhul võttes arvesse vastuvõttu vabriku-tehaste koolidesse). Vastuvõtt maal keskkoolide 8. klassi määratakse olenevalt tegutsevate klasside arvust ja laste, kes saavad kümneaastase hariduse, kontingentide laiendamise kinnitatud plaanist (plaan näeb ette koolihoonete ehitamist või kohandamist, koolide kindlustamist õpetajatega jne.).

Klasside arvu aastakeskmise määramisel määratakse nende tegelik arv plaanistatava aasta alguks kindlaks koolide aruandeliste andmete järgi. Plaanistatava aasta 1. septembriks (õppeaasta alguks) mittevastuvõtu klasside arv (2.—4., 6.—7., 9.—10.) arvutatakse õpilaste klassist klassi ülemineku alusel, vastuvõtu klasside arv aga (1., 5. ja 8.) — vastavalt vastuvõtmisele kuuluvate laste arvule ja klasside plaanilisele koormusele. Viimase arvuna võetakse linnades 1. ja 5. klassi jaoks 40 last, 8. klassi jaoks — 35. Maal määratakse see arv 1. ja 5. klassi jaoks kindlaks olenevalt rahvatihedusest, territoriaalsest paigutusest ja koolide mahutavusest. Seepärast on klasside keskmine plaaniline täitmine liiduvabariikides kõikuv (linnades 1.—4. klassi jaoks — 28 kuni 38,5, 5.—7. klassi jaoks — 27,5 kuni 37,2, 8.—10. klassi jaoks — 25 kuni 32,3; maal — vastavalt — 19,5 kuni 28, 19,2 kuni 23 ja 25 kuni 32,3).

Kui vastuvõtu klasside jaoks (1., 5. ja 8.) on plaaniline täitumine klasside arvu määramise aluseks, mis on vajalik vastuvõtu plaanilise kontingendi hõlmamiseks, siis ülejäänud klasside suhtes on plaanilisel arvutamisel ainult kontrolliline tähtsus kui näitajal, millega võrreldakse tegelikku täitmist. Tegeliku täitmise mahajäämine plaanist näitab, et on vaja võtta abinõud tarvitusele ühesuguste klasside liitmiseks koolides, mis asetsevad ühes ja samas asustatud punktis, klasside juurdekomplekteerimiseks (laste veo, internaatide jm. organiseerimine), 1.—4. klasside ühendamiseks nn. komplektidesse.

Maal, kus rahvast ei ole küllalt tihedasti, väiksemais koolides igale õppeaastale (klassile) langeb sageli vähe õpilasi. Neil juhtudel ühendatakse klassi normaalseks koormamiseks mitme klassi õpilased ühte rühma — komplekti, kellega õpetaja töötab samaaegselt (klassid, olenevalt õpilaste arvust, ühendatakse ühte, kahte või kolme komplekti). Kõigis arvutlustes võrrutatakse komplekt klassiga.

Põhikulu üldhariduslike koolide ülalpidamiseks on õpetajate tasu. Õpetajad saavad töötasu mitte aja järgi, vaid proportsionaalselt täismäärana ettenähtud tööst tehtavale tööle. Seepärast kõik arvutlused, mis puudutavad pedagoogilise personaali töötasufondi, tehakse olenevalt mitte õpetajate arvust, vaid töötasumäärade arvust, mis on vajalikud õppeplaani täitmiseks.

Selleks otstarbeks määratakse esmajoones töötasumäärade arv klassi kohta, lähtudes õppeplaanist ja õpetaja koormatisest, mille eest on kindlaks määratud täismäär. Ühe klassi jaoks arvutatud töötasumäärade arvu korrutamisel töötasu keskmise määraga saadakse pedagoogilise personaali põhitöötasufond klassi kohta, kuid seega ka üldfond kogu klasside aasta keskmise arvu kohta.

Täistöötasumäär makstakse õpetajaile algkoolides ja mittetäielike keskkoolide ning keskkoolide 1.—4. klassis 4 tunni, 5.—10. klassis aga 3 tunni pedagoogilise töö eest päevas (nädalas — vastavalt 24 ja 18 tundi). Pedagoogiline töö üle nende normide tasutakse täiendavalt vastavalt saadavale määrale.

Kooskõlas õppeplaaniga on tundide arv nädalas: algkooli 1.—3. klassis 24 tundi, 4. klassis — 25; mittetäielike keskkoolide ja keskkoolide 1.—2. klassis — 24, 3. — 25, 4. — 27, 5.—10. — 32. Seega on keskmiselt klassi kohta vaja: algkoolides 1,01 tasumäära, mittetäielike keskkoolide ja keskkoolide 1.—4. klassis — 1,042 tasu-

määra (1.—2. klassis — üks tasumäär, 3. — 1,042, 4. — 1,125), 5.—10. — 1,78.

Sõjalise õppuse tasu on kõigis mittetäielike keskkoolide ja keskkoolide klassides võetud üldise tundide võrgu tasu ja klassi tasumäärade arvu arvutluse hulka; algkoolides aga seda ainet tundide võrku pole võetud ja tasutakse sõjalise õpetuse juhataja kindla tasumäära järgi. Seoses sellega tekib mittetäielike keskkoolide ja keskkoolide põhiõpetajal alakoormatis kuni täistasumäärani ühe nädalatunni suuruses. Et maksta temale täistasumäär, lisatakse neis klassides ülaltoodud arvutlusele à üks tund, s. o. üldse 1.—4. klassis 3 tundi (0,125 tasumäära) või 0,031 tasumäära keskmiselt klassi kohta. Seega mittetäielike keskkoolide ja keskkoolide iga 1.—4. klassi kohta tuleb keskmiselt klassis 1,073 tasumäära.

Kuna kõik arvutlused tehakse kohaldatult klasside rühmadele, sõltumata koolitüübist, tekib tarvidus määrata tasumäärade arv keskmiselt klassi kohta algkoolide, mittetäielike keskkoolide ja keskkoolide 1.—4. klassis. Arvutlus tehakse statistiliste andmete alusel, mis käsitavad nende klasside üldarvus iga koolitüübi 1.—4. klassi osatähtsust. Kui algkoolide klasside arvu osatähtsus 1.—4. klasside üldarvust on linnades 35% ja maal 65%, siis klassi keskmine tasumäär kõigi 1.—4. klasside alal on: linnades $[(1{,}01 \times 35\%) + (1{,}073 \times 65\%)]$, s. o. = 1,051, maal aga — $[(1{,}01 \times 65\%) + (1{,}073 \times 35\%)]$, s. o. = 1,033.

5.—10. klassis eraldi sõjalise õpetuse tõttu poistele ja tüdrukutele selle õpetuse tundidel klassid poolituvad. See tingib koolides, kus ei peeta eraldi õpetust, tundide arvu suurendamist: 5.—7. klassis 3 tunni võrra igas klassis, 8.—9. — 4 tundi, 10. — 5 tundi nädalas (8.—10. — keskmiselt 4,33 tundi klassis). Selle järgi suureneb tasumäärade arv klassis: 5.—7. klassis 0,167 ja 8.—10. — 0,24 võrra. Kuid koolides, kus on paralleelklassid, võidakse poiste ja tüdrukute rühmad ühendada, ning seega suureneb tasumäärade arv 5.—7. klassis ainult 0,083 ja 8.—10. — 0,12 võrra.

Et määrata neil tingimustel klassi tasumäärade üldarv 5.—7. ja 8.—10. klassis, on tarvis võtta arvesse, arvestades 5.—7. ja 8.—10. klassi üldarvu, nende klasside osatähtsus statistiliste andmete järgi neis koolides, kus on eraldi õpetus, kus on olemas paralleelklassid ja kus neid ei ole. Kui linnade koolides 5.—7. klassi üldarvust on 50% poiste ja tüdrukute lahus õpetamisega, 20% paralleelklassidega ja 30% paralleelklassideta, maakoolides

aga 20% paralleelklassidega ja 80% paralleelklassideta, siis 5.—7. klassis kujuneb keskmine tasumäär klassi kohta: linnades [(1,78 × 50%) + (1,947 × 30%) + (1,864 × 20%)] = 1,847 ja maal [(1,947 × 80%) + (1,84 × 20%)] = 1,93%.

Kui linnade koolides 8.—10. klassi üldarvust on 50% poiste ja tüdrukute lahus õpetamisega, 10% paralleelklassidega ja 40% paralleelklassideta, maakoolides aga 20% paralleelklassidega ja 80% paralleelklassideta, siis 8.—10. klassis kujuneb tasumäärade keskmine arv klassi kohta analoogilise arvestuse järgi: linnades — 1,888 ja maal — 1,996.

Algkoolide, mittetäielike keskkoolide ja keskkoolide õpetajate töötasumäärad on kinnitatud NSVL RKN-i ja ÜK(b)P KK määrusega 11. augustist 1943. a. [1]).

Õpetajate töötasu on kindlaks määratud mitmesugusena — olenevalt järgmistest näitajatest: 1) kooli klassidest (1.—4. 5.—7. ja 8.—10. klassid); 2) õpetaja haridusest (kaks järku); 3) kooli asukohast (linnades ja töölisasulais või maal); 4) pedagoogilise töö staažist (kuni 5 aastat, 5 kuni 10, üle 10); õppeainest (kaks rühma; teise rühma on eraldatud joonestamise, joonistamise, muusika- ja lauluõpetajad) [2]).

Tasumäärade mitmekesisuse tõttu võetakse koolide töötasufondi eelarveliste koondarvutluste jaoks keskmised kaalutletud tasumäärad. Need määratakse kindlaks tarifikatsiooninimekirjade järgi, mida peavad haridusosakonnad õpetajate ja direktorite poolt esitatavate dokumentide alusel, osutades kõik näitajad, mis määravad õpetajate töötasu suuruse. Nende nimekirjade järgi koos-

[1]) LMKK 1943. a. nr. 11, art. 197.

[2]) 1.—4. klassi õpetajate töötasumäärad kõiguvad linnades 350 kuni 500 rbl., maal — 325 kuni 450 rbl., 5.—7. klassi õpetajail — vastavalt —475 kuni 600 rbl. ja 425 kuni 550; 8.—10. klassi õpetajail — 500 kuni 650 ja 450 kuni 575. Joonestamise, joonistamise, muusika- ja lauluõpetajail on need veidi madalamad: linnades — 400 kuni 550 rbl., maal — 370 kuni 500. Tasumäärad 1.—4. klassi õpetajail ja joonestamise ja joonistamise õpetajail 5.—7. klassis, kes ei ole keskkooli lõpetanud, on 10% võrra madalamad üldise keskharidusega õpetajate tasumääradest; muude ainete õpetajate tasumäärad 5.—7. klassis, kui neil on ainult keskharidus, on samuti 10% võrra madalamad II järgu õpetajate tasumääradest hariduse järgi. Töötasu õpetajail 25-aastase töötaažiga erialal kõrgendatakse 10% võrra õpetajate tasumääradest, kel on 10-aastane staaž. Mõnes Jakuutia NSV rajoonis, Irkutski ja Omski oblastis ning Krasnojarski krais suurendatakse tasumäärad 20% võrra, Kaug-Põhja rajoonides aga ja mõnes eriti kauges rajoonis — 50% võrra.

tatakse tasumäärade arvu kokkuvõte, kohaldatult igale tarifikatsiooni rühmale ja arvestatakse keskmine kaalutletud tasumäär iga klassiderühma jaoks. Tarifikatsiooninimekirjad täpsustatakse süstemaatiliselt vastavalt õpetajate staaži ja haridustsensuse muutumisele. Õpetajate tarifikatsiooni õigsust ja dokumentaalset põhjendatust enne eelarve koostamist kontrollivad rahandusorganid.

Peale põhitasu saavad õpetajad lisatasu kirjalike tööde läbivaatamise eest. Lisatasu makstakse vene, ema- ja võõrkeelte, kirjanduse ja matemaatika õpetajaile mittetäielike keskkoolide ja keskkoolide 5.—10. klassis 60 rbl. kuus täieliku õppekoormatise puhul (3 tundi päevas; suuremal või väiksemal koormatisel tasu muutub proportsionaalselt). Lisatasumäärade arv à 60 rbl. 5.—10. klassis määratakse teatud ainete õppeplaanis ettenähtud tundide arvu jagamise teel õpetaja täieliku koormatise tundide arvuga (linnades vajatakse keskkooli 5.—7. klassis selleks otstarbeks 1,03 tasumäära, 8.—10. klassis — 0,9 tasumäära).

Maal ja töölisasulais peavad nõukogud võimaldama õpetajaile tasuta korteri, kütte ja valgustuse. Kui korterit ega kommunaalteeneid natuuras ei võimaldata, siis makstakse õpetajaile vastavate kulude rahalist kompensatsiooni tegeliku maksuse järgi (arvutlusnorm — 240 rbl. aastas), mis nähakse ette pedagoogilise töötasufondi koosseisus.

Üldhariduslike koolide töötasu üldfondi kindlaksmääramiseks on vaja määrata mitte ainult põhi- ja lisatöötasu, vaid ka haldus-, teenindus- ja abipersonaali töötasu kulud. Need kulud arvutatakse koolide haldus-abipersonaali tüüpkoosseisude, kindlaksmääratud töötasumäärade ja statistiliste andmete alusel mitmesuguste koolitüüpide ning üksikute ametikategooriate kohta (aasta alguks ja lõpuks, aastakeskmine).

Algkoolides vabastab juhataja amet pedagoogilise töö kohustest ainult siis, kui koolis on tegelikult üle kaheksa klassi (komplekti); muudes koolides lasub juhatamine ühel õpetajal, kes on kohustatud täitma täielikult ka oma pedagoogilist tööd (4 tundi päevas). Sel juhul haldus-abipersonaali töötasufondi koosseisus juhataja tasuna võetakse arvesse ainult vahe juhataja tasumäära ja tema kui õpetaja tasumäära vahel.

Algkoolide tehniline personaal koosneb ühest töötajast (koristaja) iga kolme klassi kohta (maal — iga 4 klassi või komplekti kohta); koolides, kus klasside arv on 8 ja rohkem, on ette nähtud peale selle arvepidaja-asjaajaja ametikoht.

Mittetäielikes keskkoolides, olenevalt klasside arvust, kõigub

tüüpkoosseis 7 kuni 12,5, keskkoolides — 10,5 kuni 17 koosseisu ühikut [1]).

Koolide halduspersonaali töötasumäärad on kindlaks määratud NSVL RKN-i ja ÜK(b)P KK määrusega 11. augustist 1943. a.

Algkoolide juhatajate, nii õppetöö-kohuslike kui ka õppetööst vabastatute, ametialane tasumäär on diferentseeritud olenevalt kooli asukohast (linnas või maal), tööstaažist ja õpilaste arvust (kuni 80, 80 kuni 150 ja üle 150) [2]).

Mittetäielike keskkoolide ja keskkoolide direktorite ja õppeala juhatajate töötasumäärad määratakse olenevalt: 1) kooli asukohast (linnas või maal), 2) haridusest (kõrgema haridusega või selleta), 3) klasside arvust (kolm rühma) [3]).

Mittetäielike keskkoolide ja keskkoolide direktorite ning õppeala juhatajate õppetöö ei tohi ületada kahte tundi päevas ja tasu-

[1]) Mittetäielike keskkoolide ja keskkoolide määraline tüüpkoosseis on kinnitatud NSVL RKN-i poolt 10. oktoobril 1937. a. Vene NFSV jaoks:

	7 klassi kuni 280 õpilast	14 klassi kuni 560 õpilast	10 klassi kuni 400 õpilast	20 klassi kuni 800 õpilast
Direktor	1	1	1	1
Õppeala juhataja	1	1	1	1
Majandusjuhataja	—	1	1	1
Pioneerijuht	—	1	1	1
Raamatukoguhoidja	—	½	½	1
Arvepidaja-asjaajaja	1	1	1	1
Asjaajaja-masinakirjutaja	—	—	—	1
Elektrimontöör või tisler	—	—	—	1
Koristajad, majahoidjad, kütjad, riietehoidjad	4	7	5	9
	7	12,5	10,5	17

[2]) Vastavalt neile näitajaile kõigub tasumäär linnades 500 kuni 650 rbl., maal — 450 kuni 625 rbl.

[3]) Vastavalt sellele kõiguvad keskkoolide direktorite tasumäärad: linnades — 600 kuni 1000 rbl., maal — 550 kuni 850 rbl.; mittetäielike keskkoolide direktoreil — 500 kuni 700 rbl. ja 450 kuni 650 rbl. Mittetäielike keskkoolide õppeala juhatajate tasumäär on 200 rbl. võrra madalam kui direktoreil, keskkoolides aga 150 kuni 200 rbl. võrra.

Mittetäielike keskkoolide ja keskkoolide direktorite ning õppeala juhatajate tasumäär tõuseb olenevalt nende tööstaažist selles ametis; 5-aastase staaži puhul 10% võrra ja 10-aastase staaži puhul 20% võrra; 25-aastase tööstaaži puhul erialal — 32% võrra.

takse lisana tegeliku töötundide arvu alusel vastava kategooria õpetaja tasumäära järgi.

Pioneerijuhtide töötasumäärad on kindlaks määratud vastavalt nende haridusele ja staažile [1]). Muu haldus-abi- ja teenindava personaali tasumäärad määratakse vastavalt riigiasutiste teenistujate normeeritud töötasumääradele.

Haldus-abipersonaali töötasu kulude hulka kuulub ka õpetajate lisatasu mittetäielike keskkoolide ja keskkoolide 5.—10. klassis klassijuhatajate kohuste täitmise eest. See tasu on kindlaks määratud NSV Liidu ja liiduvabariikide pealinnades (samuti Leningradis ja Harkovis) 75 rbl., muudes linnades ja maal aga 50 rbl. kuus.

Töötasu üldfondile arvutatakse lisandid sotsiaalkindlustuseks 5,8% suuruses.

Kõik muud kulud määratakse koondplaanistamisel normide alusel; näit. õppekulud 1.—4. klassis — 30 rbl., 5.—7. klassis — 80 rbl., 8.—10. klassis — 120 rbl. aastas klassi kohta; õppevahendite ja inventari soetamine — vastavalt — 40, 80 ja 120 rbl.; majandus- ja kantseleikulud — linna koolides 1000 rbl. ja maal 500 rbl. klassi kohta; laagrikulud — 120 rbl. õpilase kohta jne.

Alaeelarvete koostamisel diferentseeritakse keskmised normid kohaldatult kohalikele oludele ja koolide erinevusele (õppevahendite ja inventari soetamise normid — vastavalt sellele, kuidas koolid on nendega varustatud jne.).

Kapitaalremondi (mittelimiitsed) kulutused arvutatakse tavaliselt normi järgi 1% koolihoonete püstitamismaksusest (norm on sõjaajal alandatud ajutiselt 0,25%-le). Assigneeringud kapitaalremondiks antakse kõigile keskkoolidele linnades ja maal; muud koolid maal remonditakse maaelanikkonna endamaksustamise vahendeist.

Koolihoonete ehitamine nähakse eelarveis ette vastavalt limiitidele, mis on kindlaks määratud rahvamajanduse plaanis.

§ 3. Lasteaiad.

Eelkooliealiste kasvatamise süsteemis on põhimine koht lasteaedadel 3- kuni 7-aastastele lastele. Nende võrgu arendamine on tähtsamaid tingimusi NSVL konstitutsiooniga kindlaks määratud naiste samaõiguslikkuse teostamiseks kõigil majanduse, riikliku, kultuuri- ja ühiskondlik-poliitilise elu aladel.

[1]) Algkoolides linnades — 300 kuni 450 rbl., maal — 250 kuni 400 rbl.; mittetäielikes keskkoolides — vastavalt — 350 kuni 550 rbl. ja 300 kuni 500 rbl.

Lasteaedades jaotatakse lapsed vanuse järgi rühmadesse, arvult 30 igaühes. Nende viibimise kestus määratakse olenevalt ettevõtete ja asutiste töötingimustest. Kõige tüüpilisemaiks on lasteaiad, kes töötavad 9 tundi. Paljudel juhtudel organiseeritakse lasteaedu pikendatud tööpäevaga (12 tundi).

Kõik lasteaiad, kes teenindavad tööliste ja teenistujate lapsi, on antud asjaomaste ministeeriumide, asutiste ja ettevõtete valitsemisele ja finantseeritakse nende alaeelarvete järgi liidu, vabariiklikest ning kohalikest eelarveist. Lasteaedu asutistele ja ettevõtteile, kus tööliste ja teenistujate arv ei ole suur, organiseerivad kohalike täitevkomiteede haridusosakonnad.

Lasteaedade ülalpidamise kuludest võtavad osa lastevanemad 25 kuni 35% piirides lasteaias lapse jooksva ülalpidamise maksusest (ilma seadistuse ja remondi kulutusteta). Lastevanemate panused on diferentseeritud olenevalt nende keskmisest töötasust kuus, mis langeb ühele perekonnaliikmele: kui töötasu on kuni 40 rbl. perekonnaliikme kohta, siis on panused 25%, kui 40 kuni 60 rbl.— 30% ja kui üle 60 rbl. — 35% [1]).

Kõik plaanilised koondarvutlused tehakse laste ülalpidamise kogu maksuse kohta aedades, kuid eelarveisse võetakse assigneeringud lasteaedadele, maha arvates kulude üldsummast lastevanemate panused.

Rahvamajanduse plaaniga kindlaksmääratud lasteaedade põhinäitajaks on laste arv neis aasta lõpuks; lähtudes sellest näitajast ja plaanistatavale aastale ülekantava kontingendi aruandelistest andmetest määratakse laste arvu juurdekasv aastas ja nende keskmine arv aastas. Rühmade (30 last) plaanilise täitmise alusel võetakse arvesse plaanilise kontingendi hõlmamiseks vajalik rühmade arv.

Lasteaedade finantseerimise koondplaan koosneb järgmistest elementidest:

1. Lasteaiad linnades: laste arv (aasta alguks, juurdekasv aastas, aasta lõpuks, aastakeskmine), keskmine kulu lapse jooksvaks ülalpidamiseks, üldse kulusid jooksvaks ülalpidamiseks.
2. Lasteaiad maal — samad näitajad.
3. Lasteaiad pikendatud tööpäevaga: laste arv, lisakulud lapse kohta ja kokku.
4. Hooajalised lasteaiad.
5. Uute kohtade seadistamine lasteaedades: kohtade arv, norm, kokku kulusid.

[1]) LSKK 1935. a., nr. 35, art. 309.

6. Mittelimiitsed kulutused (kapitaalremont).

7. Kokku kulusid, selles eelarvelised assigneeringud ja lastevanemate vahendid.

Kulud lapse kohta määratakse rühmnormi järgi, milles eraldatakse: töötasu, selle lisandid, majanduskulud, õppekulud, toitlustamine ja seadistuse täiendamine. Normid töötatakse välja eraldi linnade ja maa jaoks.

Lasteaedade töötasu kulud arvutatakse vastavalt tüüpkoosseisudele, mille kinnitanud NSVL RKN lasteaedade jaoks mitmesuguse rühmade arvuga [1]).

Kasvatajate ja juhatajate töötasumäärad on kindlaks määratud arvesse võttes staaži ja haridust, samuti lasteaia asukohta (linnas või maal). Juhataja tasumäär on 20% võrra kõrgem kui vastava astme kasvatajal.

Töötasu makstakse kasvatajale 6-tunnilise igapäevase töö eest, lasteaedade juhatajale aga, kus ei ole üle kolme rühma, makstakse töötasu tingimusel, et tema töö ühes rühmas kestaks igapäev kolm tundi. Vastavalt neile normidele, kui lapsed viibivad lasteaias üheksa tundi päevas, on tüüpkoosseisudes iga rühma kohta võetud kasvatajale 1,5 tasumäära (lasteaedades, kus rühmade arv pole üle kolme, kuulub sellesse summasse ka juhataja töötasu).

Lisandid sotsiaalkindlustuseks on 7,9% töötasust.

Toitluskulud määratakse normide järgi (linnas — 3 rbl. 15 kop., maal — 2 rbl. 20 kop. päevas), kusjuures toitluspäevade üldarv

[1]) Lasteaedade määraline tüüpkoosseis 9-tunnilise tööpäevaga, kinnitatud NSVL RKN-i poolt 7. veebruaril 1939. a.:

	1 rühm	2 rühma	3 rühma	4 rühma	5 rühma	6 rühma
Juhataja	1	1	1	1	1	1
Kasvataja	1	2,5	4	6	7,5	9
Majandusjuhataja	—	—	—	1	1	1
Arvepidaja	—	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Kokk	1	1	1	1	1	1
Lapsehoidja	1	2	3	4	5	6
Majahoidja-valvur	—	—	—	1	1	1
Üldse	4	7	9,5	14,5	17	19,5

12-tunnilise töö juures lisatakse igale rühmale juurde kasvataja ja lapsehoidja 0,5 tasumäära.

aastas, mis kindlaks määratud aruandeliste andmete põhjal, on 300. Muud kulud (õppe-, majandus-, seadistuse täiendamise kulud) arvutatakse samuti normide järgi.

Lasteaedades, kus tööpäev on pikendatud, tekivad lisakulud, eriti töötasudeks (lisatasud kasvatajaile ja lapsehoidjaile) ja toitlustamiseks (9-tunnilise viibimise puhul laps saab süüa kolm korda, 12-tunnilise viibimise puhul aga neli korda) [1]).

Üksikute lasteaedade alaeelarved koostatakse üldaluseil, nagu ülal näidatud, iga lasteaia kulude üldmahu kohta.

§ 4. Lastekodud.

Järelevalveta lapsed, kellel pole vanemaid ega eestkostjaid, paigutatakse lastekodudesse. Haridusorganite valitsemisel on normaaltüüpi lastekodud eelkooliealiste ja kooliealiste laste jaoks.

Põhinäitajaks lastekodude ülalpidamise kulude koondplaanistamise jaoks on kasvandike arv. Lastekodude rühmnormid võetakse arvesse ühe kasvandiku kohta. Neis normides, peale töötasu, nende lisandite, toitlustamise, seadistuse täiendamise ja majanduskulude, nähakse ette veel laste rõivasvarustis. Seejuures peab silmas pidama, et lastekodust kasvandike väljalaske puhul antakse neile rõivastis ja voodivarustis [2]).

Töötasufond määratakse tüüpkoosseisude ja töötasumäärade järgi [3]).

[1]) Näit. ühes liiduvabariigis on lapse ülalpidamise normid lasteaias (rublades):

	Linnas	Maal
Töötasu	322	275
Lisandid	25	22
Majanduskulud	80	65
Õppekulud	20	15
Toitlustamine	945	660
Seadistuse täiendamine	50	50
Üldse	1442	1087

Uute kohtade seadistamine — 200 rbl. iga koha jaoks.

[2]) Ühes liiduvabariigis on kulunormid ühe kasvandiku kohta (rublades): töötasu ühes lisanditega — 458, toitlustamine — 1460 (4 rbl. päevas), seadistuse täiendamine — 550, muud kulud — 342; uute kasvandike rõivastamine — 1000, ülekantaval kontingendil — 250, inventari seadistuse täiendamine — 50, väljalastava kasvandiku rõivastumine — 250.

[3]) Kodu tüüpkoosseis koolieelistele lastele — 22,2 ühikut, eelkooliealistele — 28,5.

Lastekodude koondarvutlustes ja alaeelarveis nähakse ette kulud laste patroneerimiseks (kokkuleppel üksikute kodanikkudega laste kasvatada andmiseks nende perekondadesse). Isikuile, kes võtnud lapse kasvatada, makstakse 600 rbl. aastas.

Lastekodude finantseerimise koondplaan sisaldab seega järgmisi näitajaid: lastekodude arv, kasvandike arv neis (aasta algul ja lõpul, aastakeskmine); keskmine kulu kasvandiku kohta; kulude üldsumma jooksvaks ülalpidamiseks; väljalastavate kasvandike arv; keskmine kulu väljalastava kohta ja kogu väljalaske üldkulu; patroneeritavate laste arv; patroneeritava ja kogu patronaaži kulud.

Koondarvutluste ja alaeelarvete koostamise metoodika on sama, mis muudelgi haridusasutistel.

§ 5. Kaadrite ettevalmistamine.

Kaadrite ettevalmistamise õppeasutiste põhitüüpideks on kõrgemad õppeasutised, tehnikumid ja kursused.

Kõrgemate õppeasutiste finantseerimise koondplaan sisaldab järgmisi näitajaid:

1. Õppeasutiste arv.
2. Üliõpilaste arv (aasta alguks, väljalask, vastuvõtt, aasta lõpul, aastakeskmine).
3. Pedagoogilise koosseisu töötasu (eraldi määralise koosseisu tasu ja nn. tunnifond).
4. Abiõppepersonaali töötasu.
5. Mittekoosseisulise personaali töötasu.
6. Haldus-majanduspersonaali töötasu.
7. Üldse töötasu ja ühe õpilase kohta.
8. Lisandid töötasule.
9. Majandus- ja lähetuskulud.
10. Teaduslik ja uurimistöö.
11. Õppekulud (selles menetluspraktika).
12. Raamatute soetamine raamatukogudele.
13. Stipendiumid.
14. Muud kulud.
15. Üldse kulusid jooksvaks ülalpidamiseks.
16. Inventari ja õppevahendite soetamine ning remont.
17. Mittelimiitsed kulutused.

Peale selle võetakse arvesse kulud teaduslike kaadrite ettevalmistamiseks, s. o. aspirantide arv (samade näitajate järgi, nagu üliõpilastegi arvul), kulu aspirandi ja kogu kontingendi kohta.

Kõrgemate õppeasutiste arvu ametkondade järgi, nende üldise vastuvõtu ja väljalaske määrab kindlaks rahvamajanduse plaan. Üliõpilaste vastuvõtu igaühte neist määrab Kõrgemate Koolide Ministeerium, üliõpilaste arv aasta alguks aga määratakse aruandeliste andmete põhjal.

Õppeplaanid, samuti neile ja üliõpilaste arvule vastavad professorite-õpetajate ning abiõppejõudude koosseisud iga kõrgema õppeasutise jaoks kinnitab Kõrgemate Koolide Ministeerium. Haldus-majanduspersonaali koosseisud kinnitatakse selleks ettenähtud üldkorras (kuni 1941. a. asjaomase ministeeriumi poolt kindlaksmääratud koosseise lubatakse muuta ainult Riikliku Koosseisu Komisjoni loal).

Kõigis kõrgemais õppeasutistes on professorite-õpetajate koosseisu jaoks sisse seatud koosseisu-töötasumäära süsteem. Iga professor, dotsent ja assistent, kes saab ametialast tasu, on kohustatud töötama 5 tundi päevas, sellest professoril õppetegevuseks üliõpilaste ja aspirantidega, kui ta on ühtlasi kateedri juhataja, arvatakse 2 kuni 2,5 tundi, kateedri professoril — 2,25 kuni 2,75, kateedri dotsendil ja assistendil — 2,5 kuni 3; ülejäänud aeg arvatakse plaanilise teadusliku uurimis- ja metoodilise töö jaoks. Kõrgemate õppeasutiste pedagoogilise koosseisu töötasumäärad on kindlaks määratud arvesse võttes teaduslike töötajate teaduslikku kutset, kraadi ja staaži (kolm rühma: kuni 5 aastat, 5 kuni 10 ja üle 10). Direktoreile ja nende asetäitjaile teadusliku õppetöö alal on ametialased tasud määratud vastavalt kõrgemate õppeasutiste kategooriaile (kolm kategooriat — vastavalt üliõpilaste arvule ja kõrgema õppeasutise tähtsusele) [1]).

Peale ametialase tasu võivad teaduslikud töötajad saada lisatasu töö eest, mida nad teevad samas õppeasutises: direktor ja tema asetäitjad — pedagoogilise tegevuse eest tundide järgi, vastavalt tehtud tööle; professor — teaduskonna dekaani kohuste täitmise eest 50% suuruses põhitasumäärast; dotsent, keda Kõrgemate Koolide Ministeerium on lubanud täita kateedri juhataja kohuseid samas õppeasutises, — 20% dotsendi tasumäärast; kõik teaduslikud töötajad — pedagoogilise töö eest, mis ületab ülaltähendatud norme.

[1]) Professori töötasumäär, kes on ühtlasi kateedri juhataja, kõigub olenevalt tema doktori kraadi olemasolust ja staažist, 1300 kuni 2300 rbl.; kateedri professoril — 1200 kuni 2000; dotsendil (teaduste kandidaadi kraad) — 800 kuni 1400; assistendil — 700 kuni 1200. Direktori ja tema asetäitja töötasumäär teadusliku õppe alal on — vastavalt kõrgemate õppeasutiste kategooriale — 2000, 1750 ja 1500 rbl.

Erijuhtudel lubatakse kutsuda pedagoogilisele tööle isikuid, kes ei ole kõrgema õppeasutise koosseisus, makstes tasu töötundide tegeliku arvu eest (loengud, nõuanded, praktikatöö). Töötasufondi aastas, mida makstakse tundide järgi, määrab iga kõrgema õppeasutise jaoks kindlaks Kõrgemate Koolide Ministeerium. Kogu töötasufondile lisatakse 4% sotsiaalkindlustuseks.

Kõik edukad üliõpilased saavad stipendiumi, mille määra suurendatakse igal järgneval kursusel. Kui kõigi ainete hinne on väga hea, siis stipendiumi tõstetakse 25% võrra [1]). Stipendiumifond määratakse aruandeliste andmete alusel üliõpilaste liigitamise kohta kursuste ja edukuse järgi.

Vahendeid teaduslikuks uurimistööks antakse normeeritult 1000 rbl. kateedri kohta.

Muud kulud (õppe-, raamatukogudele raamatute soetamise, majanduskulud) arvutatakse normide kohaselt [2]).

Õppekulude hulgas nähakse ette eriarvutluse järgi üliõpilaste menetluspraktika kulud. Praktikantide juhatamine lasub ettevõtteil ja asutistel ning tasutakse nende arvel. Ühtlasi sõidab iga üliõpilaste rühmaga praktikale kaasa õpetaja.

Lähetuskulud tasutakse õpetajale üldise ametilähetuste seadusandluse alusel kõrgema õppeasutise alaeelarve järgi. Sama alaeelarve järgi makstakse päevaraha üliõpilastele, kes on praktikal väljaspool kõrgema õppeasutise asukohta, samuti üliõpilaste kulud sõiduks praktikale ja tagasi.

Muude kulude hulgas nähakse ette dotatsioon ühiselamute ülalpidamise puudujäägi katteks (nende tulude-kulude alaeelarve kontrollimise alusel), kulud meditsiiniliseks ambulatoorseks abiks ja üliõpilaste kultuurseks teenindamiseks jm.

Teaduslike kaadrite ettevalmistamise kulud sisaldavad professorite-õpetajate koosseisu tasu aspirantide õppeplaani täitmise eest, aspirantide stipendiume (600 kuni 700 rbl. mitmesugustes kõrgemates õppeasutistes) ja kulusid aspirantide kandidaadi-väitekirja kaitsmiseks (1000 rbl. aspirandi kohta). Iga kõrgema õppeasutise aspirantide arvu määrab kindlaks Kõrgemate Koolide Ministeerium.

[1]) Tähtsamais tööstuse ja transpordi kõrgemais õppeasutistes on üksikute kursuste jaoks kindlaks määratud stipendiumid 210, 240, 275 ja 315 rbl., muudes kõrgemais õppeasutistes — 140, 160, 185 ja 210 rbl. (NSVL RKN-i määrus 15. septembrist 1943. a. nr. 996).

[2]) Näit. raamatukogude täiendamiseks — 25 rbl. üliõpilase kohta, laagrikuludeks — 124 rbl. üliõpilase kohta jm.

Keskmise kvalifikatsiooniga kaadreid ettevalmistavate tehnikumide ja koolide jaoks teostatakse koondplaanistamine ja alaeelarvete koostamine samadel alustel ning samas korras nagu üldhariduslikegi koolide jaoks. Erinevus seisneb vaid stipendiumifondi olemasolus, kust antakse stipendiume kõigile tehnikumide edukaile õpilastele [1]), samuti kulusid menetluspraktikaks. Stipendiumide ja praktika kulude arvutlusi tehakse samuti nagu kõrgemaiski õppeasutistes.

Massilise kvalifikatsiooniga kaadrite kursusliku ettevalmistamise kulud koondplaanistamisel määratakse rühmnormi — ühe kursandi õppemaksuse järgi — kogu õppeaja eest (näit. autojuhtide ettevalmistamine — 470 rbl.). Maksus määratakse lähtudes õppeplaanist, õpetajate töötasumääradest ja õppe- ja majanduskuludest. Kursuste alaeelarved koostatakse üldaluseil.

§ 6. Üldine ja poliitiline haridustöö täisealiste keskel.

Üldise ja poliitilise haridustöö eelarveliste kulude hulka täisealiste keskel kuuluvad kulutused kirjaoskamatuse ja poolkirjaoskamatuse likvideerimiseks ja täisealiste koolide, raamatukogude, lugemistubade ning muude asutiste ülalpidamiseks.

Kirjaoskamatuse ja poolkirjaoskamatuse likvideerimine teostub peamiselt ühiskondlikul jõul (ametiühingud ja muud organisatsioonid), samuti erikoolides, mida organiseerivad haridusosakonnad peamiselt maaelanikkonnale. Neist koolidest väljalaske kontingendi määrab iga aasta kindlaks rahvamajanduse plaan.

Koolide õppeplaanis kirjaoskamatute ja poolkirjaoskamatute jaoks on arvestatud 384 tundi. Õpetaja koormatis täistasumäära eest on 24 tundi. Kooli juhatamise eest makstakse õpetajale, olenevalt õpilaste arvust (kuni 50, kuni 100 ja üle 100), 30 kuni 50 rbl. kuus. Töötasufond ja teised (õppe-, majandus-) kulud määratakse normide järgi samas korras nagu ka üldhariduslike koolide jaoks.

Eelarvelised assigneeringud kirjaoskamatute ja poolkirjaoskamatute kontingendi jaoks, keda teenindatakse ühiskondlike jõududega, on 5 rbl. inimese kohta ja määratakse organiseerimiskuludeks ja premeerimiseks.

[1]) NSVL RKN kinnitas määrusega 15. septembrist 1943. a. tööstuse ja transpordi tähtsamate alade tehnikumide jaoks stipendiumid üksikute kursuste õpilastele 125, 150, 175 ja 200 rbl. kuus; muude tehnikumide jaoks — 80, 100, 120 ja 140 rbl.

Kulud kõrgemat tüüpi koolide (mittetäielike keskkoolide ja keskkoolide) ülalpidamiseks täisealistele määratakse koondarvutlustes ja alaeelarveis samuti nagu üldhariduslikegi koolide jaoks (koolide õppeplaani, õpetaja koormatise normi, tasumäärade, kulunormide jm. alusel). Erinevus seisneb vaid klasside arvu arvutluse korras. Kuna täisealiste koolides toimetatakse vastuvõttu kõigisse klassidesse, siis õpilaste kontingendi hõlmamiseks vajalik klasside arv määratakse õpilaste aastakeskmise arvu jagamise teel plaanilise täisklassiga (25 inimest).

Raamatukogude, lugemistubade ja muude massiliste kultuurhariduslike asutiste arvu määrab kindlaks rahvamajanduse plaan (näitajad aasta lõpuks). Nende asutiste plaanilistes koondarvutlustes kohaldatakse rühmnormi asutise kohta tervikuna (eraldi näidates töötasu)[1]), mis on arvestatud selle keskmise koosseisu, töötasumäärade ja kulunormide alusel.

Raamatukogude koosseisud määratakse kindlaks vastavalt töömahule. Raamatukogude töötajate töötasumäärad on diferentseeritud olenevalt raamatukogu tüübist ja asukohast (linnas või maal) ning töötajate kvalifikatsioonist. Juhatajale makstakse lisa raamatukoguhoidja töötasumäärale 15 kuni 35% olenevalt koosseisuliste töötajate arvust.

Lugemistoa koosseis koosneb harilikult juhatajast ja valvurist. Kõik selle ülalpidamise kulud arvutletakse normide järgi.

§ 7. Teadus, ajakirjandus, kunst.

Teadusliku uurimistöö väga mitmekesiste vormide tõttu on võimatu normeerida kulusid teaduslike asutiste ülalpidamiseks. Seepärast põhjeneb nende asutiste kulude koondplaanistamine jooksva aasta aruandelistel andmetel ja teaduslike asutiste alaeelarvete kavadel, mis koostatud arvesse võttes nende erisusi.

Kõigi koond- ja alaeelarveliste arvutluste aluseks võetakse teaduslike asutiste temaatilised plaanid, mis kinnitatud asjaomaste ministeeriumide poolt, näidates üksikute tööde lõpetamise tähtaegu. Töötasufond määratakse vastavalt kinnitatud koosseisule ja teaduslike asutiste töötajate töötasumääradele (samad tasumäärad, mis kõrgemail õppeasutistelgi). Kõik operatsioonilised kulud arvut-

[1]) Näit. ühes liiduvabariigis on massilise raamatukogu rühmnormiks 7800 rbl. (selles töötasu 4080 rbl.), lugemistoa — 3000 rbl. (selles töötasu 1567 rbl.).

letakse, lähtudes tööplaanist ja konkreetseist arvutlustest iga teema kohta ja tegelike kulude aruandelistest andmeist.

Neil juhtudel, kui teaduslik asutis täidab peale plaanis ettenähtud tööde ka töid majandusasutistega sõlmitud lepingute järgi, paigutatakse nende vastavad tulud ja kulud erisummade alaeelarvesse, mis võetakse arvesse eelarvelise finantseerimise suuruse määramisel.

Ajakirjanduse (ajalehed, kirjastused) organid ja etendusettevõtted (teatrid jt.) töötavad isemajanduse põhimõttel. Seepärast finantseerib NSV Liidu eelarve neid ainult juhtudel, kui ajalehtede, kirjastuste (rahvuslike kirjastuste väljaanded, rajoonide ajalehtede jt.) ja teatrite (rahvuslike teatrite jt.) oma tulud ei kata nende kulusid.

Eelarvelised assigneeringud ajakirjanduse ja etenduste ettevõtete organeile määratakse kindlaks nende finantsplaanide kontrollimise alusel. Nende finantsplaanide tasakaalustamiseks puuduv summa tulude täieliku arvestamise ja kulude range kokkuhoiu tingimusel, kaetakse dotatsiooniga eelarvest.

Teatrite ja ajakirjanduse organite finantsplaanid koostatakse detailiseeritud kujul ja sisaldavad kõik nende analüüsimiseks vajalikud arvutlused ning finantsnäitajad. Ajakirjanduse organite finantsplaanis tuuakse andmed: tiraaži, perioodilisuse, formaadi, vajaliku paberi hulga, tulude (tellimisest, jaemüügist, kuulutustest, trükikojast jt.) kohta ja kulude kohta autorihonorarile, paberile, trükkimistöödele, TASS-i informatsiooni tasule, toimetusele ja väljaandele, postile-telegraafile, lähetustele, levitamisele ja ekspeditsioonile jt.; finantsplaanile lisatakse juurde arvutlused ja põhjendused. Teatrite finantsplaanides, mis peegeldavad nende tegevuse lõplikke finantstulemusi, finantsplaanide vahendite allikais näidatakse kasum, amortisatsioon ja finantseerimine eelarvest (dotatsioon), kuid kulude suunamises märgitakse kapitaalehitus ja -remont, varustamine, maksed eelarvesse või kahjum.

Finantsplaanile lisatakse juurde üksikasjalised tulude arvutlused ekspluatatsiooni tegevusest (teatri mahtuvus, kohtade arv müügiks, külastajate protsent, etenduste arv, keskmine piletihind, üldsissetulek kõigilt kohtadelt, keskmine sissetulek) ja Kunstide Komitee poolt kinnitatud teatri ülalpidamise ja uute etenduste kulude alaeelarve.

16. peatükk.

RAHVATERVISHOIU KULUD.

Laialdane rahvatervishoiu-asutiste ja ürituste võrk tagab Konstitutsiooniga kindlaksmääratud NSV Liidu kodanike õiguste ainelisele abile haiguse ja töövõime kaotamise puhul (tasuta arstiabi, kuurortide kasutamise võimaldamine), puhkusele (sanatooriumid jt.) teostamise, samuti loob naistele võimalused laialdaseks osavõtmiseks majanduslikust, riiklikust, kultuurilisest ja ühiskondlik-poliitilisest elust (riiklik emade ja laste huvide kaitse sünnitusmajade, lastesõimede jne. võrgu organiseerimise teel).

Kõik rahvatervishoiu-asutised ja üritused jaotatakse kuude pearühma:

1. Ravi-profülaktilised asutised ja üritused — haiglad, polikliinikud, ambulatooriumid, dispensaariumid, tervishoiupunktid ettevõtete juures, velskri- ja ämmaemanda-punktid, esmaabi-jaamad, lennuravi ja -sanitaarabijaamad, vereülekandejaamad ja -punktid.

2. Asutised ja üritused tuberkuloosi vastu võitlemiseks — tuberkuloosihaiglad, dispensaariumid, sanatooriumid jt.

3. Sanitaar-epideemiavastased asutised ja üritused — sanitaar-inspektsioonid, sanitaar-epideemilised jaamad, sanitaar-bakterioloogilised ja sanitaar-hügieenilised laboratooriumid, desinfektsioonijaamad, -punktid ja -salgad, piimakontrollpunktid, malaariajaamad ja -punktid, sanitaar-kultuurimajad, üritused epideemia vastu võitlemiseks jt.

4. Sünnitusabi — sünnitusmajad, ämmaemandapunktid, emade nõuandlad jt.

5. Laste ravi-profülaktiline abi — laste nõuandlad, lastehaiglad, polikliinikud, ambulatooriumid, dispensaariumid ja sanatooriumid, sõimed, lastekodud, piimaköögid, kooli-, lasteaedade ja -kodude arstid jne.

6. Muud asutised ja üritused — eriotstarbelised ravilad (leprosooriumid jt.), kohtumeditsiiniline ekspertiis jt.

Kõik tervishoiu-asutised jaotatakse statsionaarseiks, kuhu haigeid paigutatakse ravikuuri ajaks, ja ambulatoorseiks, kus meditsiinilist abi osutatakse haigete kohaletulekul.

Statsionaarsete tervishoiu-asutiste võrgu põhinäitajaiks, mis määratakse kindlaks rahvamajanduse plaaniga ja millele põhjeneb kogu finantsarvutlus, on voodite arv (eraldi linnades ja maal) ja

nende täitmine, s. o. päevade arv aastas, mille kestes voodid on haigete kasutada.

Rahvamajanduse plaan määrab kindlaks voodite arvu plaanistatava aasta lõpuks; eelarveline arvestus tehakse voodite aasta keskmise arvu alusel, väljudes aruande andmeist ülemineva võrgu kohta ja selle laiendamisest rahvamajanduse plaani järgi (vahe voodite arvu vahel plaanistatava aasta lõpuks ja üleminevate voodite arvu vahel selle alguks), arvestades uute voodite kasutamisele võtmise tähtaegu (vt. peatükk 14, § 1). Korrutades voodite aastakeskmist arvu plaanistatava kasutusteguriga (erinevais liiduvabariikides kõigub see aastas statistiliste andmete järgi linnades 300—330 päevani ja maal 275—300 päevani) saame aasta keskmise voodipäevade arvu, mis võetakse rea kulude (toitlustamise, ravimite jt.) arvutlemise aluseks.

Lastesõimede võrgunäitajaks rahvamajanduse plaanis ei ole mitte voodite, vaid kohtade arv, s. o. laste arv, keda võidakse teenindada lastesõimedes (eraldi linnades ja maal), ja lastesõimede tööpäevade arv (eri liiduvabariigis — 250 kuni 280). Sõltuvalt ettevõtte töö tingimustest võivad lastesõimed tegutseda ühe, kahe või kolme vahetusega. Neil juhtudel kasutatakse üht ja sama voodit ööpäeva jooksul üks, kaks või kolm korda, s. o. vastavalt laieneb lastesõimede läbilaskevõime. Eelarveline arvutlus lastesõimede jaoks rajatakse samadele näitajatele nagu teistegi statsionaarsete tervishoiu-asutiste jaoks (aasta keskmine kohtade arv ja kohtpäevad).

Ambulatoorseis asutistes avalduvad rahvamajanduse plaani põhinäitajad nn. arsti-ametikohtades, s. o. koosseisuliste arstide arvus, kes võtavad haigeid vastu normaaltööpäeva jooksul. Erinevate arstierialade kohta on NSVL Tervishoiuministeerium kindlaks määranud haigete teatud vastuvõtu normid (vt. alamal). Korrutades haigete vastuvõtu päevanormi arstiühikute ja asutise tööpäevade arvuga aastas määratakse ambulatoorsete asutiste läbilaskevõime, s. o. neid külastavate haigete plaaniline üldarv.

Kõik tervishoiu-asutiste koondplaanilised finantsarvutlused tehakse rühmnäitajate, s. o. haiglais voodi, lastesõimedes koha, polikliinikuis ja ambulatooriumides arsti-ametikoha jne. kombineeritud normide järgi. Üksikute asutiste alaeelarved koostatakse aga konkreetsete, iga asutise jaoks kinnitatud koosseisude, töötasumäärade, individuaalsete kulunormide ja tegelike kulude aruande andmete alusel.

Rühmnormides näidatakse eraldi: töötasu ühes lisanditega, toitlustus, ravimid, mittelimiitsed kulutused (seadistuse täienda-

mine ja jooksev remont) ja muud kulud. Ühe voodi või arstikoha ülalpidamise maksuse arvutlus tehakse kulude individuaalsete normide alusel (toitlustuseks, ravimeiks jt.), kuid töötasufond tuletatakse antud tüüpi keskmise asutise kohta (näiteks haigla 100 voodiga) kinnitatud ametikoha palgamäära järgi arvestatud koosseisulise töötasufondi jagamise teel neis olevate voodite või haigeid vastuvõtvate arstide arvuga [1]).

Tervishoiu-asutiste põhitüüpide jaoks (haiglad, ambulatooriumid, sõimed, sünnitusmajad) kinnitas NSVL RKN 23. juuli 1943. a. määrusega tüüpkoosseisud, diferentseeritult vastavalt asutise töömahule. Haiglate koosseisud on sõltuvuses voodite arvust ja haiglate asukohast (linnas või maal) 11,75 kuni 81 ühikut [2]).

[1]) Näit. olid ühes liiduvabariigis 1943. a. kulunormid (rublades):

	Haigla voodid		Arsti ametikohad	
	linn	maa	linn	maa
Töötasu	1 800	1 647	10 325	10 273
Toitlustamine	1 815	1 035	—	—
Ravimid	274	209	850	850
Mittelimiitsed kulutused	165	25	100	100
Muud kulud	711	564	1 625	2 177
Üldse	4 765	3 480	12 900	13 400

[2]) Üldtüüpi haiglate tüüpkoosseis on kinnitatud järgmises suuruses (lühendatud kujul, lugeja — linnades, nimetaja — maal):

	Koosseisu ühikute arv haiglais voodite arvuga				
	10	25	50	75	100
Peaarst	1	1	1	1	1
	0,5	1	1	1	1
Arst	—	0,5	2	4	6
		0	2	3,5	4
Keskmine meditsiiniline personaal	4,5	8,0	16,5	23,5	28,5
	4,5	8,0	16,5	24,5	26,0
Noorem meditsiiniline personaal	3,5	9,5	14,0	19,0	24,0
	3,5	9,5	13,0	19,0	22,5
Haldus-majanduspersonaal	3,25	6,5	11,0	15,5	21,5
	3,25	6,5	9,5	14,0	18,5
Üldse	12,25	25,5	44,5	63,0	81,0
	11,75	25,0	42,0	62,0	72,0

Linna või maa lastesõimede koosseis vastavalt voodite arvule koosneb 6,25 kuni 23,5 ühikust. Maa arstliku ambulatooriumi tüüpkoosseis sõltuvalt abivajajate arvust on kinnitatud 8,5 kuni 16 ühikuni [1]).

Linna polikliinikute ja ambulatooriumide koosseisud kinnitatakse individuaalses korras sõltuvalt haigete külastuste arvust.

Keskmise meditsiinilise personaali hulka kuuluvad: meditsiinilised õed, ämmaemandad, velskrid, vanemad meditsiinilised õed haiglais 50 ja rohkema voodiga.

Haldus-majanduspersonaali hulka arvatakse: majandusjuhataja, kokk, pesupesija, kojamees, valvurid; suuremais haiglais peale selle — pesukorraldaja, raamatupidaja, arveametnik, statistik, hobusemees, õmbleja, koristaja.

[1]) Kokkuvõetult on lastesõimede koosseis järgmine:

	Voodite arv lastesõimedes				
	kuni 40	40—80	80—120	120—160	160—200
Lastesõimede juhatajad	1	1	1	1	1
Arstid	0,25	0,5	1	1,5	1,5
Keskm. meditsiiniline personaal	0,5	1	1,5	2,5	3,5
Pedagoogid	—	—	0,5	1	1
Haldus-majanduspersonaal	4,5	7,5	10,5	13,0	16,5
Üldse	6,25	10,0	14,5	19,0	23,5

Peale selle on iga 20 lapse kohta — meditsiiniline õde ja lapsehoidja.

Maa ambulatooriumi koosseis on kinnitatud järgmises suuruses:

	Külastuste arv tuhandeis			
	10	15	25	30
Ambulatooriumi juhataja või peaarst	0,5	0,5	1	1
Arst	1	2	2	3
Keskmine meditsiiniline personaal	5	5	7	7
Noorem meditsiiniline personaal	1	2	2	3
Haldus-majanduspersonaal	1	1	2	2
Üldse	8,5	10,5	14,0	16,0

Keskmise meditsiinilise personaali hulka kuuluvad: velsker, ämmaemand, patronaaži-õde, vaktsineerija, desinfektor.

arvesse võttes NSVL Tervishoiuministeeriumi poolt määratud külastuste arvu norme igale eriarstile [1]).

Meditsiiniliste töötajate tasumäärad on kindlaks määratud NSVL RKN-i ja ÜK(b)P KK määrusega 13. detsembrist 1942. a. Arsti ametikohtade tasud erinevad sõltuvalt staažist (kuni 5 a., 5—10 a., üle 10 a.) ja töö iseloomust (haigla osakondade, laboratooriumide, kabinettide juhatajad, sanitaar-inspektorid, kohtumeditsiinilised eksperdid, haiglate polikliinikute ja ambulatooriumide arstid), kuid haiglate, polikliinikute ning ambulatooriumide arstide tasud — samuti olenevalt asutise asukohast (linnas või maal) [2]).

Töötasu keskmisele meditsiinilisele personaalile on määratud kindlaks sõltuvalt tegelikust ametikohast, staažist ja haridusest (keskmise meditsiinilise haridusega või ilma) [3]). Noorem teenindav personaal (sanitarid, lapsehoidjad, koristajad jt.) saavad töötasu vastavalt oma tööstaažile [4]).

Linna haiglate ja sünnitusmajade peaarstide tasumäärad kõiguvad olenevalt voodite arvust, polikliinikute ning ambulatooriumide peaarstidel aga külastuste arvust aastas [5]).

---

[1]) Haigete vastuvõtu arv tunnis on kindlaks määratud järgmiselt: kirurgidel — 10, terapeutidel, günekoloogidel ja ämmaemandail — 6 (ambulatooriumis — 7), kõrva-ninaarstidel — 8, hambaarstidel — 2. Haigete külastust kodus võrrutatakse kolme külastusega ambulatooriumis.

[2]) Nende tunnuste järgi on arstide tasumäär: linnas 500 kuni 725 rbl., maal — 550 kuni 750 rbl., osakondade, kabinettide ja laboratooriumide juhatajail-arstidel — 550 kuni 850 rbl., sanitaar-inspektoreil ja kohtumeditsiinilistel ekspertidel — 600 kuni 1000 rbl. Arstid, kel on meditsiiniliste teaduste kandidaadi aste, saavad lisaks põhitasumäärale 100 rbl. ja meditsiiniliste teaduste doktor — 200 rbl. kuus.

Arstide palgamäär, kes töötavad kergenakkuse, vaimuhaigete ja raskete tiisikushaigete asutistes, kõrgendatakse 15% ja rahutute vaimuhaigete osakonnas — 30% võrra.

[3]) Tasumäär kõigub 225 rbl. (meditsiiniline õde, desinfektor ilma keskhariduseta staažiga kuni 5 a.) kuni 500 rbl. (velsker või ämmaemand keskharidusega ja staažiga üle 10 a., juhataja iseseisvas meditsiinilises punktis), kõige tüübilisemal rühmal — meditsiiniline õde keskharidusega — on tasumäär 265 kuni 375 rbl. vastavalt staažile.

[4]) 200 kuni 260 rbl.

[5]) Peaarstide tasumäär on 750 rbl. (haiglas kuni 25 voodiga) kuni 1400 rbl. (haiglas üle 600 voodiga), linna polikliinikute ja ambulatooriumide juhatajail — 750 rbl. (kuni 50 tuh. külastust aastas) kuni 1300 rbl. (üle 500 tuh. külastuse). Maahaigla juhatamise eest saavad jaoskonnaarstid lisana 150 rbl., maa-ambulatooriumi juhatamise eest — 100 rbl. kuus.

Mitmes Jakuutia ANSV rajoonis, Irkutski ja Omski oblastis kõrgendatakse meditsiinilise personaali tasumäärasid 20% ja Põhjapiirkonna rajoonides ja mõnedes eriti kaugeis kohtades — 50% võrra.

Töötasumäärad makstakse meditsiinilistele töötajaile normaaltööpäeva eest, mille kestus on kindlaks määratud NSVL Tervishoiuministeeriumi poolt (statsionaarsete raviasutiste arstidel — 6,5 tundi, ambulatoorsete asutiste ambulatoorsel vastuvõtul — 5,5 tundi, keskmisel meditsiinilisel personaalil — 6,5 tundi, nooremal teenindaval personaalil — 8 tundi jne.). Tervishoiu-osakonna loal võivad arstid töötada kohakaasluse alusel mitmes asutises; neil juhtumeil makstakse töötasu tegelike töötundide eest, kusjuures töötasu kogusumma ei või ületada kahekordset tasumäära.

Maakohtades on täitevkomiteed kohustatud arstidele ja keskmisele tervishoiu personaalile (velskreile, ämmaemandaile) ning iseseisvate meditsiiniliste punktide juhatajaile andma tasuta korteri, kütte ja valgustuse. Kui korterit ja kommunaalteeneid ei anta natuuras, makstakse nende kulude katteks vastavad summad kompensatsioonina rahas ja arvestatakse tervishoiu-asutise töötasufondis.

Toitlustamise kulud statsionaarseis asutistes määratakse kindlaks aasta keskmise voodipäevade arvu ja kinnitatud normide alusel (Vene NFSV linna haiglate normid 1943. a. — 4 rbl. 50 kop. päevas, maal — 3 rbl. 50 kop.), kusjuures koos haigete toitlustamisega arvestatakse ka valvearsti, vanema õe ja vanema operatsiooni-õe toitlustamiskulud. Samuti arvestatakse ravimite kulud (näit. Vene NFSV linna haiglais 1943. a. voodipäev — 83 kop., maal — 72 kop.); polikliinikuis ja ambulatooriumides tehakse ravimite kulude arvutlus külastuste arvu ja ühe külastuse normi alusel (Vene NFSV-s 1943. a. — 8,5 kop. ühe külastuse kohta).

Majandus- ja kantseleikulud määratakse kindlaks, aluseks võttes iga asutise töötingimusi [1]).

[1]) Küttekulud määratakse ahjude arvu ja küttekulu normi järgi seoses kütte hooaja kestusega (näit. 8 m^3 puid ahju kohta) ja puude hinnaga ühes veokuludega kui ka puude kulu arvestamisega pesu pesemiseks, toiduvalmistamiseks ja vannitamiseks (näit. 2,5 m^3 ühele voodile); valgustamiseks — valgustuspunktide arvu, nende võimsuse (vattides), põlemise päevase kestuse ja kW hinna järgi; pesupesemiseks normi järgi ühe voodi kohta aastas (näit. 100 kg), seebikulu normi järgi (näit. 0,8 kg seepi 16 kg pesu kohta).

Kulud esialgseks seadistamiseks tervishoiu-asutise ehitamisel võetakse kapitalimahutuste üldplaani. Asutise laiendamise korral uute voodite seadistamise kulud arvutatakse normi järgi (näit. 1500 rbl. ühe voodi kohta linnas). Jooksva seadistuse täiendamise vajadus määratakse kindlaks lähtudes inventari tegelikust seisust plaanistatava aasta 1. jaanuariks, amortiseerides teenindatud osa ajast ja võrreldes jääki varustusnormiga [1]). Hoone kapitaalremondikulud arvestatakse normaalselt 2% ehituse maksusest.

Lastesõimede eelarveliste kulude arvestamisel tuleb tingimata silmas pidada, et osa nende ülalpidamise kuludest kaetakse lastevanemate vahenditega. Kehtiva seadusandluse järgi on nende vahendite osatähtsus keskmiselt 15%. Konkreetne vanemate maksusuurus lapse ülalpidamiseks lastesõimes sõltub ühele perekonnaliikmele langevast vanemate teenistusest ja see kõigub linnas ja maa tööstusettevõtete lastesõimedes 12—65 rbl. kuus, sovhooside lastesõimedes aga — 8 kuni 40 rbl. [2]). Lapse ööpäevasel sõimes viibimisel suureneb tasu 20%, laste üleviimisel suvel suvituskohta — 100%. Ühes sellega on määratud soodustused punaarmeelaste naistele (tasu vähendatakse 25% võrra), emadele, kes töötavad tootmise alal või katkestamatult asutises üle 5 aasta (teenistuse korral 5 kuni 10 aastani vähendatakse tasu 10%, üle 10 aasta — 15%) ja lasterikastele emadele (alandus 50%).

Lastesõimede alaeelarved koostatakse nende ülalpidamise kõigi kulude kohta; eelarvesse võetakse ainult vahe alaeelarve kulude ja selle osa vahel, mis kaetakse lastevanemate summadest.

[1]) Näit. ühe voodi kohta arvatakse: 5 särki, 3 paari aluspükse, 10 voodilina, padjapüüri ja käterätikut, 2 patja, tekk, magamiskott, tuhvlid; kandmise tähtaeg on enamikul esemeil 3 aastat.

[2]) Vastavalt NSVL Tervishoiuministeeriumi ja ÜAÜKN juhendile 11. aprillist 1939. a. vanemate tasu laste ülalpidamise eest lastesõimedes on järgmine (rbl. kuus):

Teenistus ühe perekonnaliikme kohta	Linna ja maa tööstusettevõtete lastesõimedes	Sovhooside lastesõimedes
Kuni 50 rbl.	12	8
50— 80 „	17	10
81 –110 „	25	15
111—150 „	35	21
151—200 „	50	30
201 ja rohkem	65	40

NSVL KTK ja RKN-i määrusega 27. juulist 1936. a. kehtestati tähtsaim üritus, mis tunnistab partei ja valitsuse määratu suurt hoolitsust emade ja laste eest. Selle määrusega määrati kindlaks lasterikastele emadele antav riiklik abiraha.

Nende abirahade andmise tingimused ja ulatus on läbi vaadatud ja uuesti kinnitatud NSVL Ülemnõukogu Presiidiumi seadlusega 8. juulist 1944. a.

Emadele, kellel on kaks last, makstakse kolmanda lapse sündimisel pärast 8. juulit 1944. a. ühekordselt 400 rubla; kellel on kolm last, neljanda lapse sündimisel — ühekordselt 1300 rbl. ja igakuuliselt 80 rbl.; kellel on neli last, viienda sündimisel — ühekordselt 1700 rbl. ja igakuuliselt 120 rbl.; kellel on kuus last, seitsmenda sündimisel — ühekordselt 2000 rbl. ja igakuuliselt 140 rbl.; kellel on seitse last, kaheksanda sündimisel — ühekordselt 2500 rbl. ja igakuuliselt 200 rbl.; kellel on kaheksa ja üheksa last, järgmise sündimisel — ühekordselt 3500 rbl. ja igakuuliselt 250 rbl.; kellel on kümme last, iga järgmise sündimisel — ühekordselt 5000 rbl. ja igakuuliselt 300 rbl. Igakuuline toetus makstakse alates teisest aastast pärast lapse sündimist kuni lapse viieaastaseks saamiseni.

Vallasemadele (mitteabielulistele) on kindlaks määratud riiklik abiraha oma laste kasvatamiseks ja ülalpidamiseks, kes on sündinud pärast 8. juulit 1944. a. Abiraha antakse 100 rbl. kuus ühe lapse puhul, 150 rbl. kahe lapse ja 200 rbl. kolme ja enama lapse puhul. Abiraha makstakse vallasemadele kuni lapse kaheteistkümne-aastaseks saamiseni. Vallasemale, kellel on kolm ja rohkem last, makstakse riiklikku abiraha täiendavalt lasterohkuse eest. Abiraha makstakse ema avalduse põhjal liiduvabariikide (kus ei ole oblasteid) ja autonoomsete vabariikide ministrite nõukogude määruste ning oblastite (kraide) täitevkomiteede otsuste kohaselt. Abiraha antakse liidu eelarve vahendeist, kus need näidatakse eri osas [1]).

[1]) LSKK 1936. a. nr. 34. art. 309. NSVL Ülemnõukogu Presiidiumi seadlus 8. juulist 1944. a. „Riikliku abi suurendamisest rasedatele naistele, lasterikastele ja vallasemadele, emade ja lastekaitse tugevdamisest, aunime „Sangar-ema" sisseseadmisest ja ordeni „Emaau" ning medali „Ema-medal" asutamisest".

Kulud esialgseks seadistamiseks tervishoiu-asutise ehitamisel võetakse kapitalimahutuste üldplaani. Asutise laiendamise korral uute voodite seadistamise kulud arvutatakse normi järgi (näit. 1500 rbl. ühe voodi kohta linnas). Jooksva seadistuse täiendamise vajadus määratakse kindlaks lähtudes inventari tegelikust seisust plaanistatava aasta 1. jaanuariks, amortiseerides teenindatud osa ajast ja võrreldes jääki varustusnormiga [1]). Hoone kapitaalremondikulud arvestatakse normaalselt 2% ehituse maksusest.

Lastesõimede eelarveliste kulude arvestamisel tuleb tingimata silmas pidada, et osa nende ülalpidamise kuludest kaetakse lastevanemate vahenditega. Kehtiva seadusandluse järgi on nende vahendite osatähtsus keskmiselt 15%. Konkreetne vanemate maksusuurus lapse ülalpidamiseks lastesõimes sõltub ühele perekonnaliikmele langevast vanemate teenistusest ja see kõigub linnas ja maa tööstusettevõtete lastesõimedes 12—65 rbl. kuus, sovhooside lastesõimedes aga — 8 kuni 40 rbl. [2]). Lapse ööpäevasel sõimes viibimisel suureneb tasu 20%, laste üleviimisel suvel suvituskohta — 100%. Ühes sellega on määratud soodustused punaarmeelaste naistele (tasu vähendatakse 25% võrra), emadele, kes töötavad tootmise alal või katkestamatult asutises üle 5 aasta (teenistuse korral 5 kuni 10 aastani vähendatakse tasu 10%, üle 10 aasta — 15%) ja lasterikastele emadele (alandus 50%).

Lastesõimede alaeelarved koostatakse nende ülalpidamise kõigi kulude kohta; eelarvesse võetakse ainult vahe alaeelarve kulude ja selle osa vahel, mis kaetakse lastevanemate summadest.

[1]) Näit. ühe voodi kohta arvatakse: 5 särki, 3 paari aluspükse, 10 voodilina, padjapüüri ja käterätikut, 2 patja, tekk, magamiskott, tuhvlid; kandmise tähtaeg on enamikul esemeil 3 aastat.

[2]) Vastavalt NSVL Tervishoiuministeeriumi ja ÜAÜKN juhendile 11. aprillist 1939. a. vanemate tasu laste ülalpidamise eest lastesõimedes on järgmine (rbl. kuus):

Teenistus ühe perekonnaliikme kohta	Linna ja maa tööstusettevõtete lastesõimedes	Sovhooside lastesõimedes
Kuni 50 rbl.	12	8
50— 80 „	17	10
81 –110 „	25	15
111—150 „	35	21
151—200 „	50	30
201 ja rohkem	65	40

NSVL KTK ja RKN-i määrusega 27. juulist 1936. a. kehtestati tähtsaim üritus, mis tunnistab partei ja valitsuse määratu suurt hoolitsust emade ja laste eest. Selle määrusega määrati kindlaks lasterikastele emadele antav riiklik abiraha.

Nende abirahade andmise tingimused ja ulatus on läbi vaadatud ja uuesti kinnitatud NSVL Ülemnõukogu Presiidiumi seadlusega 8. juulist 1944. a.

Emadele, kellel on kaks last, makstakse kolmanda lapse sündimisel pärast 8. juulit 1944. a. ühekordselt 400 rubla; kellel on kolm last, neljanda lapse sündimisel — ühekordselt 1300 rbl. ja igakuuliselt 80 rbl.; kellel on neli last, viienda sündimisel — ühekordselt 1700 rbl. ja igakuuliselt 120 rbl.; kellel on kuus last, seitsmenda sündimisel — ühekordselt 2000 rbl. ja igakuuliselt 140 rbl.; kellel on seitse last, kaheksanda sündimisel — ühekordselt 2500 rbl. ja igakuuliselt 200 rbl.; kellel on kaheksa ja üheksa last, järgmise sündimisel — ühekordselt 3500 rbl. ja igakuuliselt 250 rbl.; kellel on kümme last, iga järgmise sündimisel — ühekordselt 5000 rbl. ja igakuuliselt 300 rbl. Igakuuline toetus makstakse alates teisest aastast pärast lapse sündimist kuni lapse viieaastaseks saamiseni.

Vallasemadele (mitteabielulistele) on kindlaks määratud riiklik abiraha oma laste kasvatamiseks ja ülalpidamiseks, kes on sündinud pärast 8. juulit 1944. a. Abiraha antakse 100 rbl. kuus ühe lapse puhul, 150 rbl. kahe lapse ja 200 rbl. kolme ja enama lapse puhul. Abiraha makstakse vallasemadele kuni lapse kaheteistkümne-aastaseks saamiseni. Vallasemale, kellel on kolm ja rohkem last, makstakse riiklikku abiraha täiendavalt lasterohkuse eest. Abiraha makstakse ema avalduse põhjal liiduvabariikide (kus ei ole oblasteid) ja autonoomsete vabariikide ministrite nõukogude määruste ning oblastite (kraide) täitevkomiteede otsuste kohaselt. Abiraha antakse liidu eelarve vahendeist, kus need näidatakse eri osas [1]).

[1]) LSKK 1936. a. nr. 34, art. 309. NSVL Ülemnõukogu Presiidiumi seadlus 8. juulist 1944. a. „Riikliku abi suurendamisest rasedatele naistele, lasterikastele ja vallasemadele, emade ja lastekaitse tugevdamisest, aunime „Sangar-ema" sisseseadmisest ja ordeni „Emaau" ning medali „Ema-medal" asutamisest".

17. peatükk.

RIIKLIKU SOTSIAALKINDLUSTUSE EELARVE JA RIIGIEELARVE KULUD SOTSIAALHOOLDUSEKS.

§ 1. Riikliku sotsiaalkindlustuse eelarve.

Ühiskondliku toodangu jaotamist teostatakse Nõukogude Liidus vastavalt töö hulgale ja omadusele sotsialismi põhimõtte järgi: „igaühelt tema võimete järgi, igaühele tema töö järgi". Stalini konstitutsioon tagab igale NSV Liidu kodanikule õiguse tööle ja määrab, et „Töö on NSV Liidus iga töövõimelise kodaniku kohuseks ja auasjaks põhimõttel: „kes ei tee tööd, see ei pea ka sööma" (NSV Liidu konstitutsiooni § 12). Riik tagab kodanikele „õiguse ainelisele kindlustusele vanaduses kui ka haiguse ja töövõime kaotamise puhul" (NSV Liidu konstitutsiooni § 120).

Tööliste ja teenistujate materiaalset hooldust kestval või ajutisel töövõime kaotamisel osutatakse riikliku sotsiaalkindlustamise teel.

Töövõimetuid kolhoosi ja tootmiskooperatiivsete artellide liikmeid abistatakse ühiskondliku vastastikuse abistamise kassade poolt, mille vahendid moodustatakse kolhoosnike ja artelliliikmete makseist ja eraldamistest kolhooside ja artellide tuludest.

Sõjainvaliidide ja sündinud invaliidide abistamiseks vajalikud vahendid riiklikuks sotsiaalhoolduseks antakse NSV Liidu riigieelarvest.

Tööliste ja teenistujate riiklik sotsiaalkindlustus on tähtsamaid Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni saavutusi. See ei taga ainult kodanike õigust ainelisele toetusele vanaduses ja haiguse ning töövõime kaotuse puhul, vaid kujutab endast ka võimsat tegurit töötajate materiaalse ja kultuurse olukorra parendamiseks.

Sotsiaalkindlustus tagab töötajaile õiguse puhkusele (NSV Liidu konstitutsiooni § 119), kulutades suuri summasid sanatooriumidele ja puhkekodudele. Suur tähtsus on sotsiaalkindlustusel ka naiste õiguste teostamisel (Konstitutsiooni § 122). Selle juurde kuuluvad

abirahad, mis antakse raseduse puhul lapse eest hoolitsemiseks ja toitmiseks, samuti kindlustatute laste laialdane teenindamine.

Sotsiaalkindlustuse süsteem NSV Liidus on organiseeritud sotsialistliku demokratismi aluseil. Riiklik sotsiaalkindlustus, mis kuulub revolutsiooni algpäevist töötajate otsese kontrolli alla, on Töö Rahvakomissariaadi ja ÜAÜKN-i ühendamisest (1933. a.) antud täielikult töötajate juhtimisele ametiühingute näol.

Sotsiaalkindlustus rajaneb tootmisharu organisatsiooni printsiibil sihiga luua lähedane seos võitluseks töötootlikkuse ja töödistsipliini tõstmiseks, samuti sihiga rakendada materiaal-olustikulist töötajate teenindamist mitmesugustes tootlus-olustikulistes tingimustes, milles asuvad kindlustatud, ja et luua kõige soodsam olukord töötajate otseseks osavõtmiseks kindlustusfondi valitsemisest.

Sotsiaalkindlustuse juhtimine on keskendatud iga ametiühingu kesknõukogusse ja selle vabariiklike, kraide ja oblastite organeisse. Vabriku-tehaste ja kohalike komiteede juures olevais ettevõtteis ja asutistes on olemas väljamaksupunktid, kes teenindavad töölisi ja teenistujaid. Ametiühingute liikmete kaasatõmbamiseks aktiivseks osavõtmiseks sotsiaalkindlustuse tööst ja kindlustatute paremaks teenindamiseks on vabriku-tehaste ja kohalike komiteede juurde moodustatud sotsiaalkindlustuse nõukogud. Nad määravad kindlaks abirahade suuruse ajutise töövõimetuse korral, organiseerivad haiguse puhul kontrolli haiguslehtede väljaandmise üle jne.

Teenindades laialdaselt töötajate kultuur-olustikulisi vajadusi on sotsiaalkindlustus sellega seotud sotsialistliku ülesehituse ja tootmise ülesannetega. See on võimas relv võitluses tööjõudude võrdsustamisega ja paigalpüsimatusega töö tootlikkuse ja meetodite stahhaanovliku arengu tõstmiseks: esmajärguline ja parem teenindamine võimaldatakse sellele kindlustatule, kellel on paremad näitajad töös ja suurem katkestamatu staaž.

Sotsiaalkindlustuse vahendite allikaks on kindlustusmaksud, mida tasuvad täiel määral kõigi tööliste ja teenistujate eest ettevõtted, asutised ja organisatsioonid. Kindlustusmaksude ulatus reguleeritakse tariifidega, mis määratakse kindlaks Liidu seadusandlusega; määrad väljendatakse protsentides töötasufondist.

Sotsiaalkindlustuse tariifid on diferentseeritud ametiühingute jaoks, olenevalt töötingimustest rahvamajandusharudes. Igale ametiühingule on kindlaks määratud ühtne maksumäär; maksumäärasid on kokku 121, kõikudes 3,7 kuni 10,7%.

Kõik ettevõtted ja asutised peavad olema registreeritud ametiühingu organisatsiooni harukassades. Nad kannavad kindlustusmakse ametiühingu kindlustuskassa jooksvale arvele ühel ajal krediitasutiselt summade saamisega töötasu maksmiseks töölistele ja teenistujaile (eelarvelistes asutistes — üks kord kuus, teise poole töötasu maksmisel). Kui kindlustusmaksud pole tähtajaks makstud, tekib maksuvõlgnevus, millelt arvestatakse viivist: riiklikelt, kooperatiivseilt ja teistelt ühiskondlikelt organisatsioonidelt — 0,05%, kodutöötajailt, kes kasutavad palgalist tööjõudu — 0,1% iga viivituspäeva eest.

Sotsiaalkindlustuse vahendeid kulutatakse ühtse plaani — sotsiaalkindlustuse koond-eelarve järgi, mis koostatakse rahvamajanduse plaani alusel (töötajate ja teenistujate arv ja töötasufond).

Sotsiaalkindlustuse koond-eelarve koosneb ametiühingute keskkomiteede kindlustuskassade eelarveist ja ÜAÜKN-i sotsiaalkindlustuse alaeelarveist. Igal ametiühingul on omaette sotsiaalkindlustuse eelarve. Selle eelarve tulud moodustatakse harukassades registreeritud ettevõtete ja asutiste kindlustusmaksudest.

Ametiühingute eelarvete sotsiaalkindlustuse kulude osa hõlmab ametiühingu kulud koos eraldamistega ÜAÜKN-i alaeelarveisse sotsiaalkindlustuse kuludeks. Sotsiaalkindlustuse eelarve on rajatud laialdasele detsentralisatsioonile: see koosneb iseseisvaist kindlustuskassade alaeelarveist — alates ametiühingu keskkomiteest kuni vabriku-tehaste ja kohalike komiteedeni kaasa arvatud. Kindlustuskassade üksikute liikide vahel jaotatakse kulud nende ülesande läbiviidavate üritustega kindlustatud hõlmamise ulatuse ja nende kulude ühte või teise ametiühingulisse organisatsiooni keskendamise otstarbekohasuse järgi.

Sotsiaalkindlustuse eelarve põhielemendiks on vabrikute-tehaste kohalike komiteede alaeelarved, mis hõlmavad ⅔ selle üldsummast. Kulud abirahade maksmiseks ajutise töövõimetuse, lapse sündimise ja matuste puhul ning pensionideks töötavaile pensionäridele läbivad neid alaeelarveid.

Vabriku-tehaste ja kohalike komiteede sotsiaalkindlustuse alaeelarvete kõik kulud kaetakse ettevõtete ja asutiste sotsiaalkindlustuse makseist. Nende maksude ülejääk pärast kinnitatud alaeelarve järgi tehtud kulusid kantakse Riigipanka ametiühingu keskkomitee kindlustuskassa jooksvale arvele.

Kõigi kõrgemalseisvate kindlustuskassade kulud kaetakse kindlustusmaksude eraldamistest, mis kantakse üle ametiühingu kesk-

komitee kindlustuskassasse. Samuti kaetakse ÜAÜ Kesknõukogu kulud sotsiaalkindlustuse alaeelarve järgi.

Iga kindlustuskassa alaeelarve koostab vastav ametiühingu organ ja kinnitab kõrgemalseisev organisatsioon. Kõigi kindlustuskassade alaeelarvete kokkuvõtt kujundab ametiühingu sotsiaalkindlustuse eelarve. Pärast selle eelarve puudujäägita tasakaalustamist saadab ametiühingu keskkomitee selle läbivaatamiseks ÜAÜ Kesknõukogule, kes koostab koondeelarve ja esitab selle NSVL Ministrite Nõukogule. Pärast NSVL Ministrite Nõukogu heakskiitu sotsiaalkindlustuse eelarve, vastavalt NSVL Ülemnõukogu II istungjärgu määrusele, võetakse NSV Liidu riigieelarvesse tulude ja kulude üldsummas (1941. a. tulud 9998 miljonit rbl., kulud — 7868 milj. rbl.) [1]) ja kinnitatakse viimase koosseisus NSVL Ülemnõukogu poolt. Sotsiaalkindlustuse eelarve põhimiselt viiakse läbi liidu eelarvest (1941. a. tulud 7736 miljonit rbl., kulud 5606 miljonit rbl.), kuid osa vahendeid võetakse ka liiduvabariigi vabariiklikku eelarvesse (1941. a. tulud ja kulud 2263 miljonit rbl.).

Vastavalt NSVL RKN-i, ÜK(b)P KK ja ÜAÜKN-i määrusele 28. detsembrist 1938. a. kulud pensionide ja töövõimetuse abirahade maksmiseks töölistele ja teenistujaile, kes ei tööta asutistes ja ettevõtteis (töö- ja vanaduse invaliidid, töökangelased jt.), samuti kulud nende sanitaarseks ja kultuurseks teenindamiseks tehakse sotsiaalhoolduse organite poolt sotsiaalkindlustuse summadest. Need kulud viiakse läbi liiduvabariikide vabariiklikest eelarveist (Sotsiaalkindlustuse Ministeeriumi alaeelarvete kaudu); nende eelarvete tulude ossa võetakse niisama suur summa riikliku sotsiaalkindlustuse vahendite laekumisest [2]).

Sotsiaalkindlustuse koond-eelarve sisaldab sotsiaalkindlustuse vahendite kogusumma, mis jagatud üksikuiks üritusteks, iga ametiühingu kindlustuskassa alaeelarve (kokkuvõtte summades) ja ÜAÜ Kesknõukogu alaeelarvete kogusumma. Pärast sotsiaalkindlustuse eelarve kinnitamist NSV Liidu riigieelarve koosseisus kinnitab ÜAÜ Kesknõukogu iga ametiühingu eelarves ettenähtud kogusummade jaotuse üksikute otstarvete järgi.

Sotsiaalkindlustuse 1941. a. koond-eelarve vahendite ulatust ja suunda iseloomustab järgmine tabel:

[1]) Tulude ülekaal kuludest sotsiaalkindlustuse eelarve järgi suunatakse töötajate sotsiaal-kultuurilise ja olustikulise teenindamise üritusteks NSV Liidu riigieelarve kaudu.

[2]) LMKK 1939. a., nr. 1, art. 1.

pensionid ja abirahad [1]	5902	milj. rbl.
kindlustatute laste teenindamine	667	„ „
kuurordid, puhkekodud ja sanatooriumid	1022	„ „
raviline toitlustamine	97	„ „
kultuur- ja puhkepargid	8	„ „
kehakultuur	3	„ „
kaadrite ettevalmistus töö ja sotsiaalkindlustuse alal	11	„ „
teaduslikud instituudid töö ja sotsiaalkindlustuse alal	9	„ „
arstlik kontroll ja tööinspektsioon	54	„ „
organisatsioonilis-halduskulud	80	„ „
muud kulud	15	„ „
Kokku	7868	milj. rbl.

Sotsiaalkindlustus NSV Liidus on tunginud sügavale töötajate ja nende perekondade olustikku. Kindlustatud saavad abiraha kõigil ajutise töövõimetuse juhtudel (haigus, vigastus, rasedus). Kestva töövõimetuse ja vanaduse puhul saab iga tööline ja teenistuja pensioni. Laialdaselt teenindatakse kindlustatute lapsi: lapse sündimisel antakse abiraha toitmiseks, hoolitsemiseks ja hädavajaliku muretsemiseks; vanemad lapsed paigutatakse pioneerilaagreisse ja laste sanatooriumidesse. Ametiühingud võimaldavad töölistele ja teenistujaile tuusikuid sanatooriumidesse ja puhkekodudesse, kulutavad tõhusaid summasid kehakultuurile ja kultuur- ning puhkeparkide korrashoiuks. Kindlustatu surma puhul saab tema perekond matuse-abiraha; peale selle makstakse töövõimetule perekonnaliikmele pensioni.

Sotsiaalkindlustuse vahendeist peetakse ülal kindlustusarstid, kelle ülesandeks on kontrollida kindlustatuile arstiabi korraldamist ja nende olustikulist teenindamist, samuti ürituste läbiviimist, mis parendavad nende töö tingimusi.

Tõhusaid vahendeid antakse kaadrite ettevalmistamiseks ja töö ja sotsiaalkindlustuse teaduslikeks uurimistöödeks.

Omakasu pärast tihti töökohti vahetajate ja tööltpuudujate — töödistsipliini rikkujate vastu võitlemiseks ettevõtteis ja asutistes, samuti kaadrite liikuvuse vähendamiseks ja nende ergutamiseks kinnistuma ettevõtete juurde NSVL RKN-i, ÜK(b)P KK ja

[1] Selles arvus on pensionid mittetöötavaile pensionäridele 2263 milj. rbl. liiduvabariikide vabariiklike eelarvete järgi.

ÜAÜKN-i määrusega 28. detsembrist 1938. a. [1]) on abistamise ulatus sotsiaalkindlustuse alal tehtud otseselt sõltuvaks töölise ja teenistuja katkestamatust töö kestusest antud ettevõttes või asutises.

Abirahade ulatuse ja otstarbe määravad kindlaks vabriku-tehaste kohalikud komiteed, maksmine aga lasub ettevõtete ja asutiste juhatusel ja toimub kindlustusmaksudest.

Teistsugune kord on sisse seatud töölistele ja teenistujaile, kes saavad pensioni, kuid kes ei tööta enam ettevõtteis ja asutistes (vanaduse, invaliidsuse jt. põhjustel). Pensioni annavad sel juhul sotsiaalhoolduse organid sotsiaalkindlustuse vahendeist.

Abiraha ajutise töövõimetuse korral makstakse kõigil juhtudel ametiühingu liikmeile sõltuvalt katkestamatust tööstaažist ühes ja samas ettevõttes või asutises: töötasust 50% suuruses (staažiga kuni 2 aastat), 60% (kuni 3 a.), 80% (3 kuni 6 a.) ja 100% (üle 6 a.).

Alaealistele ametiühingu liikmeile kuni 18 a. makstakse abiraha katkestamatu tööstaažiga üle 2 aasta — 80% töötasust, kuni 2 a. aga — 60%, kusjuures selle staaži hulka arvatakse ka õppeaeg vabriku-tehaste koolides.

Söetööstuse maa-alustele töölistele — ametiühingu liikmeile, kes töötavad söetootmises või ettevalmistustöödel šahtides, makstakse abiraha katkestamatu staažiga üle 2 a. — 100% ulatuses, kuni 2 a. aga — 60%.

Töölistele ja teenistujaile, kes ei ole ametiühingu liikmed, antakse abiraha pooles suuruses.

Töölistel ja teenistujail, kes vallandatud töölt töödistsipliini rikkumise või kuriteo toimepanemise pärast, samuti omal soovil lahkunuil on õigus abiraha saamiseks ajutise töövõimetuse korral pärast seda, kui nende tööstaaž uuel töökohal on vähemalt 6 kuud. Kui töötaja läks üle ühest asutisest või ettevõttest teise juhatuse korraldusel, säilib tööstaaži pidevus.

Abiraha saamise aluseks on töövõimetuse leht (bülletään), mille annab välja selleks eraldi volitatud raviasutis (haigla või ambulatoorium) ravija arsti otsusel. Abiraha antakse esimesest ajutise töövõimetuse päevast kuni täieliku tervenemiseni või kuni invaliidsuse kindlaksmääramiseni arstliku tööekspertiisi komisjoni poolt.

[1]) LMKK 1939. a., nr. 1, art. 1 „Üritustest töödistsipliini korraldamiseks, riikliku sotsiaalkindlustuse töö parendamiseks ja võitlemiseks kuritarvituste vastu sel alal".

Naistöölistele ja -teenistujaile nähakse ette raseduse ja sünnituse puhul peale üldise iga-aastase puhkuse lisapuhkus 35 kalendripäeva enne sünnitust ja 42 päeva pärast sünnitust. Abiraha ulatus sõltub üldisest tööstaažist ja töökestusest teatud ettevõttes või asutises. Üldise staaži puhul mitte alla 3 aasta ja pideva töö korral teatud ettevõttes või asutises sama aja jooksul antakse abiraha täistöötasu suuruses esimesest puhkuspäevast arvates. Kui üldine tööstaaž on alla 3 aasta, kuid mitte vähem kui 2 aastat teatud ettevõttes või asutises, määratakse abiraha $^{3}/_{4}$ suuruses töötasust puhkuse esimese 20 kalendripäeva ja täismääral ülejäänud aja eest.

Pideva töö korral teatud ettevõttes või asutises mitte alla ühe aasta ja kuni 2 aastani antakse abiraha $^{2}/_{3}$ ulatuses puhkuse esimese kahekümne kalendripäeva eest, ülejäänu eest aga täismääral. Sellele, kes on töötanud mitte alla 7 kuu ja kuni ühe aastani, antakse abiraha kogu puhkuse aja eest $^{2}/_{3}$ töötasust.

Lapse sündimisel antakse ühele vanemaist, kui tema töötasu ei ületa 300 rbl. kuus, abiraha vastsündinu eest hoolitsemiseks hädavajalike esemete muretsemiseks 45 rbl. ja lapse toitmiseks — 10 rbl. kuus.

Invaliidsuse (alalise töövõimetuse) juhul määratakse töölistele ja teenistujaile pension minimaalse staaži juures (sõltuvuses vanusest) — meestel 3 kuni 20 aastani ja naistel — 2 kuni 15 aastani. Kui invaliidsus saabus enne 20 a. vanust, samuti tööõnnetuse või kutsealase haiguse puhul määratakse pension olenemata staažist.

Pensioni suurus sõltub töövõimetuse kaotuse astmest, majandusharust ja pidevast tööstaažist ühes asutises või ettevõttes kuni pensioni taotlemiseni.

Invaliidsuse rühmi on määratud kolm, vastavalt töövõime kaotuse astmele:

I rühm — töövõime täielik kaotus ja kõrvalabi vajadus;

II rühm — täielik töövõime kaotus elukutseliseks tööks nii oma kui ka igasuguse muu kutse alal;

III rühm — mittekõlvuline süstemaatiliseks tööks oma kutse alal selle harilikel töötingimustel, kuid kes võivad ülejäänud töövõimet kasutada mitteregulaarseks tööks lühendatud tööpäevaga kas oma või muu kutse alal tunduva kvalifikatsiooni vähenemisega.

Töövõime kaotuse astme ja tööinvaliidi kuuluvuse ühte tähendatud rühma määrab kindlaks arstlik tööekspertiisi komisjon.

Pensionide diferentseerimist majandusharude järgi teostatakse sõltuvuses nende tähtsusest ja töö kahjustavusest:

I kategooria — töölised ja teenistujad, kes töötanud maa-aluseil ja kahjustavail töil;

II kategooria — töölised ja teenistujad metallurgia, masinaehituse, elektrotehnika, söetööstuse, mäetööstuse, naftatöötlemise, keemia- ja kummitööstuse põhitööstuste, raudtee- ja veetranspordi ning side tootmisettevõtteis;

III kategooria — ülejäänud töölised ja teenistujad.

Pensionide maksmist tööinvaliididele teostatakse järgmises ulatuses (protsentides töötasust enne pensionile minekut):

Invaliidsuse rühm	Invaliidid üldisest haigestumisest			Töövigastuse või kutsealase haiguse invaliidid
	I kategooria	II kategooria	III kategooria	
I rühm . . .	69	68	67	100
II rühm . . .	49	48	47	75
III rühm . . .	35	34	33	50

Kui töötasu, mille järgi arvutatakse pensioni, ületab 300 rbl. kuus, siis määratakse pension arvestusega 300 rbl.

I ja II rühma tööinvaliididele (üldistel haigestumistel) on ette nähtud lisatasud pideva tööstaaži eest ühes ettevõttes või asutises 10 kuni 25% (sõltuvalt ülaltoodud kategooriaist ja pidevast töötasust).

Minimaalne invaliidsuse pensionimäär on: esimese rühma invaliididel — 50 kuni 75 rbl., sõltuvalt töövõimetute perekonnaliikmete arvust, II rühma invaliididel — 40 kuni 60 ja III rühmal — 25 rbl.

I ja II rühma invaliidide töötasu kuni 100 rbl. kuus koduse töö eest, mida maksavad invaliidide kooperatsiooni artellid, ei kuulu arvestamisele ja pensioni makstakse endisel määral. Kui selline töötasu ületab 100 rbl. kuus, siis pensioni vastavalt vähendatakse, kuid mitte üle 50%.

Vanuse pension määratakse töölistele ja teenistujaile sõltumata tööjõu kaotusest, meestele — 60-aastaseks saamisel, kui nad on töötanud vähemalt 25 aastat, naistel — 55-aastaseks saamisel, kui nad on töötanud vähemalt 20 aastat. Töölistel, kes töötavad maa-aluseil või teistel kahjustavail töödel, vähendatakse vanuse ja staaži nõudeid.

Vanuse pensioni antakse töölistele ja teenistujaile: I kategoorias 60% töötasust, II kategoorias — 55% ja III kategoorias — 50%.

Tööliste ja teenistujate kategooriad ja töötasu maksimaalne määr pensioni arvutamiseks on vanaduse ja invaliidsuse puhul ühtsed; minimaalne pensionimäär on vanuse puhul 50, 60 ja 70 rbl., sõltuvalt töövõimetute perekonnaliikmete arvust. Isikuile, kes jätkavad tööd pärast vanuse pensioni määramist, makstakse see välja sõltumata töötasust.

Perekonnaliikmeil, kes on palgalise isiku ülalpidamisel, on toitja kaotamise (surma, teadmata äraoleku) puhul õigus pensioni saamiseks. Kui toitja suri õnnetuse tagajärjel ühenduses palgalise tööga või kutsealase haiguse tõttu, määratakse pension perekonnale sõltumata palgalise töö kestusest.

Muudel juhtudel määratakse pension tingimusel, et toitjal oleks palgaline tööstaaž, mis annab õiguse invaliidsuse pensionile. Pensioni suurus määratakse kindlaks 50 kuni 100% sellest pensionist, mis oleks kuulunud toitjale, kui ta oleks olnud II rühma invaliid, samuti sõltuvuses perekonnaliikmete arvust, kel on õigus pensionile, kuid mitte alla 30 rbl. ühe töövõimetu perekonnaliikme ja 40 rbl. — kahe ja enama töövõimetu korral.

Töökangelasele, kes on töötanud palgalisena mitte alla 35 aasta, makstakse pensioni ¾ töötasust, sõltumata töövõimetusest (viimane töötasu arvestatakse nagu tööinvaliidsusegi korral); neil juhtudel, kui töökangelane jätkab palgalist tööd, makstakse talle ½ ettenähtud pensionist. Töökangelasele, kes on töötanud palgalisena alla 35 aasta, makstakse pensioni tähendatud suuruses kuuluvuse korral kahte esimesse invaliidsuse rühma. Surnud ja teadmata kadunud töökangelaste perekonnaliikmeile makstakse pensioni ainult siis, kui perekonnas on isikuid, kes vajavad abistamist.

Haridusala töötajaile (õpetajad, lugemistubade juhatajad ja raamatukoguhoidjad, lastekodude ja eelkooliealiste asutiste pedagoogiline personaal), meditsiinilise ja veterinaarala töötajaile maal ja töölisasulais, agronoomidele, kes töötavad maal, ning tsiviilõhulaevastiku lendavale koosseisule määratakse pension kindlaks teenitud aastate järgi.

Haridusala töötajad, samuti meditsiiniline, veterinaar- ja agronoomiline personaal saab õiguse sellise pensioni saamiseks, kui tal on mitte alla 25-aastane erialaline tööstaaž, sellest vähemalt 10 aastat nõukogude võimu ajal; õhulaevastiku lendava koosseisu töötajailt nõutakse tavaliselt vähemalt 20-aastast staaži.

Teenitud aja eest makstakse pensioni kuu keskmise töötasu pooles suuruses viimase 12 kuu eest kuni pensioni määramiseni, kuid mitte üle 150 rbl.

Nende töötajate rühmade töövõimetuile või elatanud perekonnaliikmeile pärast nende töötajate surma makstakse pensioni: abikaasale — ½ täispensionist ja igale ülejäänud perekonnaliikmele — ¼ täispensionist, kusjuures kogusumma ei või ületada täispensioni määra.

Sotsiaalkindlustuse eelarvet täidavad vahetult ÜAÜ Kesknõukogu ja ametiühingud. NSV Liidu riigieelarve täitmise aruandes näidatakse sotsiaalkindlustuse eelarve täitmine tulude ja kulude koondaruande kokkuvõtte summades, mille esitanud ÜAÜ Kesknõukogu.

Sotsiaalkindlustuse vahendid, mis kuuluvad kandmisele NSV Liidu riigieelarvesse (mittetöötavaile pensionäridele pensionide maksmiseks ja sotsiaalkindlustuse eelarve tulude ülekaalu summad) koondab ÜAÜ Kesknõukogu kõik oma alaeelarvesse, tehes vastava arvelduse NSVL Rahandusministeeriumiga. Mittetöötavaile pensionäridele makstavad summad kannab ÜAÜ Kesknõukogu NSVL Rahandusministeeriumi jooksvale arvele kaks korda kuus, iga kord $^1/_6$ kvartaaliplaanis ettenähtud summast. NSVL Rahandusministeerium kannab need summad vabariiklike eelarvete tuludesse. Aasta lõpul tehakse Riigipanga aruande põhjal arveldus ÜAÜ Kesknõukogu ja NSVL Rahandusministeeriumi vahel tegelikult makstud pensioni summade järgi. Tulude ülekaalu sotsiaalkindlustuse koond-eelarve järgi kannab ÜAÜKN igakuuliselt liidu eelarvesse vastavalt eelarve täitmise kvartaaliplaanile.

§ 2. Sotsiaalhoolduse kulud.

Peale sotsiaalkindlustuse teostatakse NSV Liidus riiklikku sotsiaalhooldust. Selle ülesandeks on aidata sõja- ja sõjaväeteenistuse invaliide, samuti nende perekonnaliikmeid, sündinud ja õnnetusjuhtude invaliide, isikuid, kel on erilisi teeneid revolutsioonilisel, riiklikul, ühiskondlikul, majanduslikul ja kultuurilisel või NSV Liidu kaitsmise alal, kõrgemate õppeasutiste ja teaduslike asutiste teaduslikke töötajaid (väljateenitud aja eest).

Sõltuvuses invaliidi töövõime kaotuse astmest ja tööliigist, mida ta võib teha, on samuti kindlaks määratud kolm invaliidsuse rühma, nagu sotsiaalkindlustuse alalgi. Invaliidi määramist ühte või teise töövõimetuse rühma toimetavad arstliku ekspertiisi komisjonid, kes tegutsevad sotsiaalhoolduse organite juures.

Riiklik hooldus seisneb: a) invaliidide tööle suunamises, b) pensionide ja toetuste andmises ja c) invaliidide paigutamises sotsiaalhoolduse organite asutistesse (invaliidide kodud, invaliidide lastekodud).

Peamine riikliku hoolduse vorm seisneb invaliidide töö organiseerimises, s. o. nende töövõime ennistamises (olgugi osaliselt) ja uuesti tööle suunamises.

Nõukogude süsteemi tähtsamaks põhimõtteks invaliidide töö organiseerimisel on selle tasuta läbiviimine, vabatahtlikkus ja laialdane invaliidide isetegevuse ning nende endi initsiatiivi kasutamine.

Kehtivas seadusandluses väljendub töö organiseerimine invaliidide õpetamises ja ümberõpetamises Sotsiaalkindlustuse Ministeeriumi kutsekoolides ja invaliidide tööliitude organisatsioonides.

Kõige laialdasema leviku osaliseks sai invaliidide poolt kooperatiivsel alusel tootvate töö- ja kaubandusartellide ja -liitude loomine, kes töötavad riigi- ja ühiskondlike organisatsioonide materiaalsel ja organisatoorsel kaasabil.

Invaliidide kooperatiivide poolt on organiseeritud vastastikuse abistamise ja kindlustamise kassad, mis annavad oma liikmeile toetusi ajutise töövõimetuse, lapse sünni ja perekonnaliikme surma korral, samuti lisapensioni (peale sotsiaalhoolduse organite poolt antavate pensionide) täieliku töövõime kaotuse puhul invaliididele endile kui ka nende perekondadele — toitja surma juhul.

Invaliidide astumisel kooperatiivse artelli liikmeks maksavad sotsiaalhoolduse organid nende eest osamaksu, mis järelmaksuna peetakse kinni tema pensionist. Invaliidide töötasu, mis antakse invaliidide kooperatiivi poolt, kuni 100 rublani kuus pensioni maksmisel arvesse ei võeta.

Pensioni määratakse kahe esimese kategooria invaliididele. III kategooria invaliidid saavad pensioni ainult tingimusel, et neid ei ole võimalik abistada tööle suunamise teel.

Sõjaväe reakoosseisu kuuluvaile sõjaväelastele, kes jäävad invaliidiks haavamise, põrutuse või vigastuse tagajärjel, mis on saadud NSV Liidu kaitselahinguis, muude sõjaväeteenistuskohuste täitmisel või rindel haigestumise tõttu ja kes olid kuni sõjaväeteenistusse kutsumiseni töölised ja teenistujad ning said töötasu kuni 400 rbl., määratakse pensioni 100, 75 ja 50% kuu-töötasust (sõltuvalt invaliidsuse rühmast). Selle kategooria sõjaväelaste perekondadele, kui toitja on hukkunud rindel või sõjaväeteenistuskohuste täitmisel, määratakse pensioni 35, 45 ja 60% kuu-töötasust vastavalt töövõimetute perekonnaliikmete arvule (üks, kaks,

kolm ja enam). Kui sõjaväelase töötasu enne armeesse kutsumist ületas 400 rbl., arvutatakse pension sellelt summalt, kui aga see ei ulatu 150 rbl., siis 150 rbl.

Sõjaväelastele, kes ei olnud kuni sõjaväeteenistusse astumiseni töölised või teenistujad, määratakse pension 150, 120 ja 90 rbl. kuus, vastavalt invaliidsuse rühmale, nende perekondadele aga sõjaväelase surma korral 50, 70 ja 90 rbl. — sõltuvalt töövõimetute perekonnaliikmete arvust (üks, kaks, kolm ja enam töövõimetut).

Reakoosseisu kuuluvaile sõjaväelastele, kes jäänud invaliidiks õnnetusjuhu tõttu, mis pole seoses sõjaväeteenistuskohustuse täitmisega, või haigestumisest, mis ei ole tingitud rindel viibimisest, kes olid kuni sõjaväeteenistusse kutsumiseni töölised või teenistujad, samuti tähendatud tingimustel surnute perekondadele määratakse pension ulatuses, mis on ette nähtud sotsiaalkindlustuse järgi invaliididele üldise haigestumise puhul. Seejuures sõjaväeteenistuse staaž arvatakse pideva tööstaaži hulka.

Neil juhtudel, kui sõjaväelasel ei ole tööstaaži, mis on vajalik sotsiaalkindlustuse pensioni määramiseks või kui ta enne sõjaväeteenistusse kutsumist ei olnud tööline või teenistuja, määratakse pension kindlaks vastavalt invaliidsuse rühmale 120, 100 ja 70 rbl. kuus, nende perekondadele aga sõjaväelase surma korral — 40, 60 ja 80 rbl., vastavalt töövõimetute perekonnaliikmete arvule.

Sõjaväelastele ja nende perekondadele, kes elavad maal ja on seotud põllumajandusega, määratakse pension 80% neist summadest.

Ajateenistuse noorema juhtkonna koosseisu kuuluvaile isikuile ja nende perekondadele määratakse 25% kõrgem pension kui reameestele.

III rühma sõjainvaliididele, kes saavad ettevõttes või asutises töötasu üle 200 rbl. või põllumajanduses üle 100 rbl. kuus, vähendatakse pensioni vastavalt summa võrra, mis ületab tähendatud töötasu, kusjuures igal juhul pensionärile jäetakse vähemalt 50% pensionist.

Sõjainvaliididele laieneb ka üldine sotsiaalkindlustuse seadusandlus abirahade maksmise ulatuse ja korra suhtes lapse sündimisel ja perekonnaliikme matuse korral; surnud sõjainvaliidi matmiseks antakse abiraha kahe kuu pensioni suuruses.

Reameestele ja ajateenistuse noorema juhtkonna koosseisu kuuluvaile isikuile ja nende perekondadele määravad pensione

linna või rajooni sotsiaalkindlustuse osakondade juures olevad komisjonid ja maksavad sotsiaalkindlustuse osakonnad [1]).

Kõrgema, vanema ja keskmise juhtkonna koosseisu, noorema juhtkonna üleajateenijate koosseisu ja Punaarmee üleajateenijate reakoosseisu spetsialistidele, Meresõjalaevastiku, Siseministeeriumi piirivalve ja sisekaitse väeosade arvamise korral reservi või teenistusest vabastamisel määratakse pension väljateenitud aastate eest või invaliidsuse järgi. Nende isikute surma korral antakse pension ja abiraha nende perekondadele. Pensionid ja abirahad määratakse vastavalt Kaitse-, Sõjamerelaevastiku ja Riikliku Julgeoleku Ministeeriumi organite poolt ning kantakse läbi mitte sotsiaalhoolduse organite alaeelarveist, vaid nende ministeeriumide alaeelarveist [2]).

Kodusõja ja Esimese Maailmasõja invaliidi pension sõltub, esiteks, kuuluvusest ühe või teise sõja invaliidide hulka, teiseks, töö-

[1]) NSVL RKN-i määrus „Reameeste ja ajateenistuse noorema juhtkonna koosseisu kuuluvate isikute ning nende perekondade pensioni kohta" 16. juulist 1940. a. nr. 1269 — LMKK 1940. a. nr. 10, art. 465.

[2]) Pensionid väljateenitud aastate eest määratakse juhtivasse ja üleajateenistuse koosseisu kuuluvaile isikuile, kellel on vähemalt 25 aastat teenitud, 50% töötasust; iga väljateenitud aasta eest 26 kuni 35 aastani pensioni suurendatakse 3% võrra töötasust; 35 teenitud aasta eest määratakse pension 80% töötasust.

Invaliidsuse pensionid määratakse juhtivasse ja üleajateenistuse koosseisu kuuluvaile isikuile kahe kategooria järgi:

1) invaliidiks muutumisel haavade, põrutuste ja vigastuste tagajärjel, mis on saadud lahingus NSV Liidu kaitsmisel või ametikohuste täitmisel, samuti haigestumise tõttu rindel — 75, 55 ja 40% töötasust sõltuvalt invaliidsuse rühmast; 2) invaliidiks muutumise tagajärjel, mis ei ole ühenduses rindel viibimisega, või õnnetuse tagajärjel, mis juhtus mitte teenistuskohuste täitmisel, on pension 60, 45 ja 30% töötasust. Viie aasta väljateenimisel suureneb invaliidsuse pension 5% võrra töötasust, kuid enam kui 5 a. väljateenimisel peale selle — ühe protsendi võrra töötasust iga teenitud aasta eest üle viie aasta. Invaliidsuse pensioni kogusumma koos lisatasudega väljateenitud aastate eest ei või ületada esimesel mainitud juhul 85, 65 ja 45% töötasust, teisel juhul aga 70, 55 ja 35%.

Pensionid juhtivasse ja üleajateenijate koosseisu kuulunud isikute surma korral nende perekondadele määratakse sõltuvalt töövõimetute perekonnaliikmete arvust (üks, kaks, kolm ja enam): I kategooria sõjaväelase surma korral 30, 45 ja 50% töötasust, ülejäänud juhtudel — 25, 35 ja 45%. Viie või enama aasta väljateenimisel suurendatakse pensioni surnu perekonnale samal määral nagu invaliidsusegi juhul, kuid see ei või ületada I kategoorias 35, 55 ja 70% ja II kategoorias — 30, 45 ja 55% töötasust (NSVL RKN-i määrus 5. juulist 1941. a. nr. 1474).

võime kaotuse astmest ja hoolitsuse vajadusest ning, kolmandaks, sellest, kas invaliidil on põllumajand.

Nendel tunnustel on kodusõja invaliidi, kellel põllumajandit ei ole, pensioniks: I rühmas — 97,5 rbl., II rühmas — 67,5 rbl. kuus; kel on põllumajand — 60 ja 37,5; Esimese Maailmasõja invaliididel, kel ei ole põllumajandit — 37,5 ja 22,5 ja kel on põllumajand — 22,5 ja 13,5 rbl.

Sihiga parendada sõjainvaliidide ja nendega võrdsustatud isikute materiaalset olukorda linnades ja töölisasulais, on nende pensionile juurde lisatud perekonna juurdemaks: kodusõja invaliididele, kui on kolm ja enam töövõimetut perekonnaliiget — 40%, kui on kaks — 30% ja kui on üks — 20%; Esimese Maailmasõja invaliididele, kui on kolm ja enam töövõimetut — 30%, kui on kaks — 20% ja kui on üks — 10%. Pensionäridele, kellel ei ole põllumajandit, antakse peale selle täiendavalt abiraha vastsündinu eest hoolitsemiseks, lapse toitmiseks ja matmiseks.

Abiraha vastsündinu eest hoolitsemiseks antakse ühekordselt I rühma invaliidile ühe kuu pensioni ulatuses, lapse toitmiseks — igakuuliselt üheksa kuu jooksul, arvates lapse sündimisest ¼ I rühma invaliidi pensionimäärast, matmiseks — pensionäri enda ja tema perekonnaliikme surma korral.

Perekonna pensionimäär isikuil, kes hukkusid kodusõja või Esimese Maailmasõja ajal, sõltub kannatanu kuuluvusest ühe või teise sõja perioodi, põllumajandi olemasolust ja töövõimetute perekonnaliikmete arvust. Kodusõjast osavõtmisel langenute perekonnale on pension kindlaks määratud järgmiselt: kel ei ole põllumajandit — 37,5 rbl., 52,5 rbl. ja 67,5 rbl., sõltuvalt töövõimetute arvust (üks, kaks, kolm või enam), kellel on põllumajand — 22,5 rbl., 30 rbl. ja 37,5 rbl. Esimeses Maailmasõjas surmasaanu perekonna pension on (Vene NFSV seadusandluse järgi): 12, 16,5, 22,5 rbl. ja 7,5, 10,5 ja 13,5 rbl.[1]).

Kodusõja ja Esimese Maailmasõja invaliidide ja nende perekondade pensioni määrab ja annab välja rajooni või linna sotsiaalhoolduse osakond.

Invaliidid, kes ei ole võimelised tööle oma tervisliku seisundi tõttu ja vajavad alalist hoolitsemist ning ei oma kõrvalabi, peetakse ülal invaliidide kodudes.

Kulud nende kodude ülalpidamiseks arvutatakse koosseisuliste

[1]) LMKK 1940. a. nr. 19, art. 465; LSKK 1937. a. nr. 9, art. 30; VSKK 1935. a. nr. 8, art. 83.

kohtade arvu alusel korras, nagu see on kehtiv lastekodude, haiglate jne. kohta.

Sotsiaalhooldust laiendatakse ka sünnipoolest ja õnnetusjuhtudel invaliididekś jäänuile, kui neil ei ole sissetulekut ega sugulasi, kes on kohustatud neid seaduse järgi ülal pidama. III rühma invaliide kindlustatakse tööle suunamise teel üldises korras. Invaliidid aga, kes oma vigastuse poolest on arvatud I ja II rühma — pimedad, kurttummad jt., kui neid ei ole võimalik suunata jõukohasele tööle ja neil ei ole põllumajandit, peetakse ülal invaliidide kodudes. Kui neid pole võimalik paigutada neisse kodudesse (kodude või vabade kohtade puudumisel), võib neid võtta pensionilisele hooldamisele. Pensionid selle kategooria invaliididele on samad, mis Esimese Maailmasõja III rühma invaliididelegi, kel ei ole põllumajandit, kuid ilma perekonnalisatasuta.

Määratu suurt hoolitsust osutab partei ja nõukogude valitsus sõjaväelaste perekondadele, kes on kutsutud armeesse. Vabariikide ministrite nõukogude juurde on loodud erilised valitsused ja täitevkomiteede juurde — sõjaväelaste perekondade hooldamise ja heaolu osakonnad.

Rea ja noorema juhtkonna koosseisu perekonna abistamiseks, kes kuulusid sõjaajal Töölis-Talupoegade Punaarmeesse, Meresõjalaevastikku, Siseministeeriumi piirivalvesse ja sisekaitse väeosadesse, on NSVL Ülemnõukogu Presiidium seadlusega 26. juunist 1941. a. kindlaks määranud igakuulise riikliku abiraha. Abiraha määr sõltub töövõimeliste ja töövõimetute perekonnaliikmete arvust, kes on sõjaväelase ülalpidamisel.

Kui perekonnas ei ole töövõimelisi, makstakse abiraha linnades, ühe töövõimetu puhul — 100 rbl., kahe — 150 rbl., kolme ja nelja — 200 rbl., viie ja enama — 250 rbl. Kui perekonnas on kolm ja neli töövõimetut ja üks töövõimeline, siis on abiraha 150 rbl. ja kui on viis ja enam töövõimetut ja üks töövõimeline — 200 rbl. (kui on kaks töövõimelist — 150 rbl.). Kui perekonnas on kaks last alla 16 aasta ja üks töövõimeline, makstakse 100 rbl. Maal on abiraha 50% ülaltähendatud summadest.

Abiraha määravad rajoonide ja linnade täitevkomiteede juures olevad komisjonid koosseisus: juhataja — täitevkomitee esimehe asetäitja, kes on ühtlasi sõjaväelaste perekondade hooldamise ja heaolu osakonna juhataja, ja liikmed — rajooni (linna) sõjakomissar ning rajooni (linna) rahandusosakonna juhataja. Abiraha maksavad sõjaväelaste perekondade hooldamise ja heaolu osakonnad.

Isikuid, kel on erilisi teeneid revolutsioonilisel, riiklikul, ühiskondlikul, kultuurilise tegevuse või NSV Liidu kaitsmise alal, kas

töövõimetusel või meeste 55-aastaseks saamisel ja naiste 50-aastaseks saamisel, abistatakse personaalpensionidega; pärast nende surma määratakse pensionid perekonnaliikmeile. Personaalpensionid harilikult määratakse liiduvabariikide sotsiaalkindlustuse ministeeriumide juures oleva erikomisjoni poolt ja erilistel juhtudel NSVL Ministrite Nõukogu määrusega. Autonoomsete vabariikide ministrite nõukogudel, kraide ja oblastite täitevkomiteedel on õigus määrata personaalpensione isikuile, kel on väljapaistvaid kohaliku tähtsusega teeneid.

Kõrgemate õppe- ja teaduslike asutiste teaduslikel töötajail on õigus saada akadeemilist pensioni väljateenitud aastate eest (25 aastat). Eluaegset akadeemilist pensioni antakse sõltuvalt teaduslikust kraadist kuni 300 rbl. kuus. Teadusliku töötaja surma korral antakse pension töövõimetule lesele (50% pensionist) ja teistele perekonnaliikmetele, kes on akadeemilise pensionäri ülalpidamisel (25% igale perekonnaliikmele, kuid kogusummas mitte üle täispensioni). Kulud nendeks pensionideks kaetakse liiduvabariikide vabariiklikest eelarveist.

Kõiki sõjainvaliide ja pensionäre varustavad sotsiaalhoolduse organid riigi kulul suuremate protees-ortopeediliste esemetega (kunstjalgadega, -kätega, proteesvankritega jne.), mille remont tehakse tasuta [1]). Peale proteesimisvahendite on sotsiaalhoolduse organite alaeelarveis ette nähtud assigneeringud kulude tasumiseks, mis on ühenduses invaliidide sõiduga proteesimisasutisse proteesi tellimiseks, proovimiseks ja vastuvõtmiseks (asutise väljakutsel või sotsiaalhoolduse organi korraldusel) [2]).

Alaeelarvete ja eelarvete koostamisel assigneeringute arvutlused pensionide maksmiseks tehakse andmete alusel mitmesuguseissse kategooriaisse kuuluvate pensionäride arvu kohta, mis määratakse kindlaks pensionäride nimestikkude järgi, mis olemas sotsiaalkindlustuse organeis, ja sõjaväelaste perekondade toetuste nimestikkude järgi, mis on olemas nende perekondade hooldamise ja heaolu osakonnas. Assigneeringud muudeks lisatoetusteks (lapse sündimisel, matmisel jt.) määratakse kindlaks statistiliste andmete põhjal nende toetuste iga-aastase keskmise suuruse järgi.

[1]) Väikesed protees-esemed ja ka ortopeedilised jalatsid antakse tasu eest.

[2]) Sõidukulu tegeliku maksuse järgi; päevaraha sotsiaalhoolduse organi määramisel, kuid mitte üle 6 rbl. päevas; korteriraha: rajooni keskusse sõitmisel — mitte üle 4 rbl., oblasti ja vabariigi keskusse — mitte üle 6 rbl. ööpäevas (Vene NFSV Sotsiaalkindlustuse Ministeeriumi juhend 13. novembrist 1940. a. protees-ortopeediliste esemetega varustamise korra kohta).

18. peatükk.

MASINA-TRAKTORIJAAMADE KULUD JA RIIKLIKUD ÜRITUSED PÕLLUMAJANDUSE ALAL.

§ 1. Masina-traktorijaamad.

Kuni 1938. a. olid masina-traktorijaamad isemajandamisel. Nende finantsressursid koosnesid paljudest allikaist — masina-traktorijaamade töötasu naturaal- ja rahalistest tuludest kolhoosidelt, liidu eelarve summadest, Riigipanga krediitidest ja Põllumajanduspanga kaudu antavaist eriassigneeringuist. Selline finantseerimise süsteem tegi äärmiselt keeruliseks jaamade arveldused ja töö, koormas nende bilansse debitoorse-kreditoorse võlgnevusega (arveldused pankadega, kolhoosidega, töötasu alal jm.), raskendas rahandus- ja maaorganite ja pankade kontrolli riigisummade kasutamise üle ning lõpuks segas masina-traktorijaamade tootmistegevust.

Masina-traktorijaamade finantsmajanduse põhjalikuks tervendamiseks ja kõvendamiseks ning nende töö kogu organiseerimise parendamiseks viidi masina-traktorijaamad alates 1938. a. täielikult üle eelarvelisele finantseerimisele NSV Liidu riigieelarvest [1]). Kõik nende tulud, s. o. varumisorganeile antav kolhooside naturaaltasude rahaline maksus ja üksikute tööde rahaline tasu laekuvad sellest ajast tervelt NSV Liidu riigieelarvesse.

Masina-traktorijaamade tööde aastaplaani, nende tööde omahinna ja finantseerimise mahu kinnitab NSVL Ministrite Nõukogu. Selle plaani alusel töötavad maaorganid läbi ja saadavad igale masina-traktorijaamale nende töö põhinäitajad plaanistatavaks aastaks, s. o. traktorite ja kombainide töö mahu, viljasaagi ja tööde omahinna ülesanded ning üksikute kululiikide finantseerimise limiidid.

Lähtudes neist näitajaist koostavad masina-traktorijaamad tootmis-finants-aastaplaanid jaotatuna kvartaalidesse. Neis nähakse

[1]) LMKK 1938. a. nr. 4, art. 8 ja 1939. a. nr. 36, art. 246.

ette: 1) kulud põletus- ja määrdeainete soetamiseks; 2) kulutused ja eraldused traktorite, kombainide ja põllutöömasinate remontimiseks; 3) kulud töötasuks tootmistöölistele ja tagatud miinimumi maksmiseks traktoristidele, traktoribrigadiiridele ja nende abidele; 4) kulud masina-traktorijaamade asutise töötasuks; 5) haldus-majanduslikud kulud ja 6) kulutused järgnevale aastale ülekantavate põletus-, määrdeainete, tagavaraosade ja remontmaterjalide varude juurdekasvuks.

Masina-traktorijaamade tootmis-finantsplaane kinnitavad oblastite (kraide) maaosakonnad või autonoomsete ja liiduvabariikide (kus ei ole oblasteid) põllutööministeeriumid. Peale kinnitamist liidavad maaorganid need koondplaanidesse oblasti (krai) või vabariigi järgi ja ühes masina-traktorijaamade põhinäitajate kokkuvõtuga esitavad oblastite (kraide) rahandusosakondadele või autonoomsete ja liiduvabariikide (kus ei ole oblasteid) rahandusministeeriumidele.

Rahandusorganid kontrollivad, kas koondplaanid vastavad masina-traktorijaamade töö aastamahu põhinäitajaile ja aasta-assigneeringuile, mis kindlaks määratud tervikuna oblasti (krai) või vabariigi jaoks. Kontrollitud plaanid annavad rahandusorganid ühes oma viisumiga Riigipanga kontoreile masina-traktorijaamade finantseerimiseks. Samal ajal esitavad rahandusorganid tootmis-finants-koondplaanid NSVL Rahandusministeeriumile.

Kulutusi mootorikütte, määrdeainete ja kõvakütte soetamiseks gaasigeneraatortraktoreile määratakse masina-traktorijaamade tootmis-finantsplaanides traktorite ja kombainide kinnitatud tööplaanide ja mootorikütte ning kütte kulunormide alusel; peale selle võetakse arvesse kulud, mis seoses naftasaaduste transporteerimisega kuni masina-traktorijaamani, põllutöömasinate toimetamisega töökohale ja tagasi, traktorite tühikäiguga ja uute traktorite ning kombainide katsetamisega.

Kulutusi traktorite, kombainide ja põllutöömasinate remontimiseks tehakse igas masina-traktorijaamas moodustatavaist sihtfondidest (eraldi kapitaal- ja jooksva remondi jaoks), mida täiendatakse igalt töötatud hektaarilt saadud tasust NSVL Ministrite Nõukogu poolt kindlaksmääratud ulatuses [1]).

Fondid hoitakse Riigipangas erilistel jooksvatel arvetel; eelarvelised assigneeringud remontimiseks kantakse neile arveile üks kord kuus kolhooside juhatuste aktide ärakirjade alusel masina-

[1]) NSVL RKN-i määrus 27. märtsist 1941. a. nr. 701 ja NSVL RKN-i ning ÜK(b)P KK määrus 18. märtsist 1943. a. nr. 289.

-traktorijaamalt vastuvõetud tööde kohta. Need assigneeringud määratakse vastavalt traktorite ja kombainide töömahule ning remondi eraldusnormidele.

Tootmistööliste töötasufond paigutatakse masina-traktorijaamade tootmis-finantsplaani kinnitatud tööde ja nende tasunormide plaani alusel, mille kindlaks määranud NSVL Ministrite Nõukogu. Tööliste (kombainistide ja masinistide) alalise koosseisu töötasufondile lisatakse juurde summad maksmiseks kuni tagatud määrani (200—240 rbl. kuus) viljakoristamise vaheajal ja kompensatsioonina kasutamata puhkuse eest. Töötasu makstakse mittekoosseisulistele traktoristidele, traktoribrigaadide juhatajaile ja nende abidele tööpäevade arvu, masinistidele, kes töötavad viljapeksumasinail — pekstud saaduste koguse, kaalujaile kombainidel ja viljapeksumasinail — tööaja järgi. Traktoristidele, traktoribrigaadide juhatajaile ja nende abidele makstakse riigieelarvest tagatud miinimum iga tööpäeva eest (2 rbl. 50 kop., puuvilla kolhoose teenindavaile aga — 5—7 rbl.). Peale selle annavad kolhoosid neile saadusi traktori-tööpäevade järgi ühevõrra kõigi kolhoosnikega (kuid mitte alla kolme kilogrammi toidukultuuride teravilja tööpäeva kohta), samuti vahe tööpäeva rahalise ja naturaalosa tegeliku tasu ja rahalise ning naturaaltasu tagatud miinimumi vahel, kui see tasu ületab miinimumi.

Masina-traktorijaama aparaadi töötasufond plaanistatakse kinnitatud tüüpkoosseisude ja tasumäärade [1]) alusel insener-tehniliste töötajate, teenistujate ja noorema teenindava personaali aasta keskmise arvu jaoks. Masina-traktoritöökodade koosseisud peetakse ülal remondiks määratud eralduste arvel ja summadest, mis laekuvad nende poolt teostatud tööde eest. Lisandid sotsiaalkindlustuseks arvutatakse üldaluseil.

Haldus-majanduslikud (kantselei-, posti-telegraafi-, lähetus-, ruumide ülalpidamise, kerge transpordi jt.) kulud määratakse nende üksikute kululiikide normide järgi.

Kulutused järgnevaks aastaks ülekantavate mootoriküttе, määrdeainete, tagavaraosade ja remontmaterjalide varude moodustamiseks (masina-traktorijaama oma käibevahendid) võetakse arvesse tootmis-finantsplaanides kindlate normatiivide järgi. Nende varude normatiivideks on: mootoriküttel ja määrdeaineil — naftasaaduste nelja päeva tarvidus, tagavaraosadel — 2,8% traktorite ja automasinate maksusest, 3% kombainide ja põllutöömasinate mak-

[1]) NSVL RKN-i ja ÜK(b)P KK määrus 12. jaanuarist 1942. a. nr. 37.

susest, remontmaterjalidel — 20% tagavaraosade normatiivist. Varude juurdekasv nähakse ette tootmis-finantsplaanides, kui plaanistatakse traktorite, kombainide ja põllutöömasinate vedu masina-traktorijaamadesse.

Vabariikide, kraide ja oblastite masina-traktorijaamade kapitaalmahutused määrab kindlaks NSVL Põllutööministeerium rahvamajanduse plaani alusel ja näeb ette kulutused kapitaalehitusteks ning masinate soetamiseks. Oblastite (kraide) maaosakonnad ja autonoomsete ning liiduvabariikide (kus ei ole oblasteid) põllutööministeeriumid kinnitavad iga masina-traktorijaama plaani, jaotades kulutusi ehitamiseks ja masinate soetamiseks. Kapitaalehituste kulutuste katteallikaiks, peale eelarveliste assigneeringute, on majanduslikul teel teostatava ehituse kasum ja ehitusmaterjalide jääkide vähendamisest saadavad summad.

Mittelimiitsete kulutuste hulka kuuluvad kulud masina-traktorijaamade naftamajanduse seadistamiseks, naftataarade, korrastusinventari, tuletõrje seadistuse, transpordivahendite soetamiseks jt. Need kaetakse eelarvelistest assigneeringutest ja masina-traktorijaama omadest vahendeist, mis saadakse mittevajaliku vara likvideerimisest.

Masina-traktorite pargi parema kasutamise virgutamiseks ja viljakuse tõstmiseks ühendatakse masina-traktorijaama finantseerimine ergutusmõõtmete süsteemiga, mis loob masina-traktorijaama juhtiva kaadri huvi tootmisplaanide kvantitatiivsete ja kvalitatiivsete näitajate ületamiseks.

Põllumajanduslike tööde plaani (kevadtööde, viljakoristamise, sügiskülvi, sügiskünni) õigeaegse täitmise eest tööde hea omaduse puhul premeeritakse direktorit, vanemat agronoomi ja vanemat mehaanikut kuupalgaga. Kolhooside ja traktoribrigaadide poolt samade tööde täitmise eest antakse selliseid preemiaid vastavate näitajate puhul jaoskonna agronoomile ja jaoskonna mehaanikule.

Traktoritööde aastaplaani täitmise eest ettenähtud omahinna ja riigile naturaaltasude maksmise plaani täitmise puhul premeeritakse direktorit, vanemat agronoomi, vanemat mehaanikut ja pearaamatupidajat kahe kuu palgaga; plaani ületamise iga protsendi eest suurendatakse preemiat 10% võrra kuutasumäärast, kuid üldkokkuvõttes see preemia suurendus ei või ületada kahe kuu palka. Samal määral premeeritakse traktoribrigaadi poolt plaani täitmise eest jaoskonna agronoomi — plaaniviljakuse saavutamisel — ning jaoskonna mehaanikut — täidetud töömahule arvutletud mootorikütte kululimiidist kinnipidamisel.

Preemiaid antakse masina-traktorijaama premeerimisfondist,

mis moodustatakse lisandeist kolhooside poolt naturaaltasuna antud igalt tsentnerilt, eraldustest NSVL Põllutööministeeriumi reservi arvel traktoritööde ja -viljapeksu plaani täitmisel ja ületamisel, samuti eraldustest kulutuste kokkuhoiu arvel, mis kindlaks määratud tootmisplaanis.

Kolhooside poolt antud naturaaltasude lisandid korraldatakse kindlais summades varumispunktidesse antud saaduse igalt tsentnerilt: teravilja kultuuridelt — 30 kop., kartulilt — 25 kop., suhkrupeedilt — 20 kop., puuvillalt — 2 rbl., linalt — 3 rbl. jne. Rajoonide rahandusosakonnad kannavad need lisandid masina-traktorijaama arveile naturaaltasudena riigieelarvesse laekunud summadest varumisorganisatsioonide dekaaditeatiste alusel naturaaltasu suuruse kohta, mis saadud kolhoosilt, keda teenindanud masina-traktorijaam.

Traktoritööde ja viljapeksu plaani täitmisel iga hektaari eest (ümber arvatud tingkünnile) ja eraldi igalt 5 tonnilt masinaga pekstud teraviljalt eraldatakse masina-traktorijaama premeerimisfondi à 20 kop., plaani ületamisel aga à 40 kop. Need summad annavad NSVL Põllutööministeeriumi reservist välja oblastite (kraide) maaosakonnad pärast põllutööde lõppu (kuid hiljemalt 1. detsembril).

Masina-traktorijaamad saavad tööplaani täitmisel samuti 75% kulutuste kokkuhoiu summast, mis kindlaks määratud tootmisfinantsplaanis, kusjuures need summad antakse NSV Liidu riigieelarvest pärast masina-traktorijaama aasta-aruande kinnitamist. Peale selle on ette nähtud preemiad normiga lubatud mootorikütte kokkuhoiu eest heakvaliteedilise töö puhul; preemiad makstakse pärast kvartaali lõppu: traktoristidele — 50% kokkuhoitud mootorikütte maksusest, traktoribrigaadi juhatajale — 10%, tema abile ja arvepidaja-varustajale — 5% ning mehaanikule — 3%. Neile makstakse ka preemiaid 10—25% ulatuses läbitöötatud ja äraantud õli maksusest.

Korraliku tehnilise hoolitsemise ergutuseks traktorite, kombainide ja muude põllutöömasinate eest ning nende heas korras pidamiseks on kindlaks määratud rida preemiaid eelarveliste eriassigneeringute arvel. Traktoristidele, kes on hoidnud traktoreid heas tehnilises korras ühe, kahe ja kolme aasta jooksul ja kes on täitnud selle aja kestel töönormid, makstakse preemiaid: vanemale traktoristile — vastavalt 1500, 2500 ja 3500 rbl., vahetustraktoristidele — 1200, 2000 ja 3000 rbl. Preemiad kombainistidele samadel tingimustel on 1500, 2500 ja 3500 rbl. Traktorite heas tehnilises korras hoidmise ja plaani täitmise eest premeeri-

takse traktoribrigaadide juhatajaid ühe aasta eest 2000 rbl. ja kahe aasta eest 3500 rbl. suuruses, mehaanikuid — 2500 ja 3500 rbl., vanemaid mehaanikuid — 4000 ja 5000 rbl. ulatuses. Mehaanikud, kes remondivad muid põllutöömasinaid masina-traktorijaama tööplaani täitmisel, saavad samuti preemiaid — 10% remondivahendite kokkuhoiust.

Seega erineb masina-traktorijaama finantseerimise kord omapärasusega: selles ühendatakse eelarveline finantseerimine mõnede isemajandamise elementidega (käibevahenditena mootoriküte-, määrdeained ja tagavaraosad, premeerimine plaani täitmise ja ületamise eest).

§ 2. Riiklikud üritused põllumajanduse alal.

Riiklikkude põllumajanduslike ürituste hulka kuuluvad: agronoomilise jaoskonna võrgu, veterinaar-zootehniliste jaoskondade (ravilate ja ambulatooriumidega) ja punktide, veterinaar-bakterioloogiliste laboratooriumide, kaitse-karanteenipunktide, liha-piima kontrolljaamade, linna veterinaarse järelevalve, riiklike sugulavade, kunstliku seemendamise punktide, riiklike hobusetallide, mesilaste kasvanduse, aretusjaamade, seemne-kontrolljaamade ja -laboratooriumide organiseerimine, samuti üritused võitluseks põllutaimede kahjurite ja epizootia (loomataudide) vastu, mass-üritused taime- ja loomakasvatuse alal (näitused jt.).

Kõiki neid üritusi finantseeritakse NSV Liidu riigieelarvest alaeelarvete korras.

Plaanilisi koondarvutlusi tehakse asutiste üksikute liikide üldarvude ja rühmnormide järgi, mis arvatud ühe asutise kohta tervikuna. Rühmnormid ja alaeelarved töötatakse läbi kindlaksmääratud koosseisude, töötasumäärade ja kulude individuaalsete normide alusel.

Rühmnorm nagu alaeelarvegi sisaldab järgmisi elemente: alalise koosseisu töötasu, hooajatööliste töötasu, töötasu üldfond, lisandid sotsiaalkindlustuseks, kantselei- ja majanduskulud (selles küte, valgustus, vesivarustus, väiksem ja jooksev remont, kulud transpordi üürimiseks ja ülalpidamiseks, posti-telegraafikulud, kulud kirjutustarvete soetamiseks jne.), lähetuskulud, kulud seadistuse soetamiseks ja remontimiseks. Peale selle võetakse veterinaar-zootehniliste asutiste alal kulud arstimeiks ja desinfitseerimisvahendeiks ning veterinaar-bakterioloogiliste laboratooriumide jaoks — kulutused teaduslikeks uurimistöödeks.

Eriteadlaste (agronoomide, zootehnikute, veterinaararstide jt.)

töötasumäärad on määratud hariduse ja staaži järgi. Veterinaartöötajaile, kes töötavad jaoskondades maal ja töölisasulais, võimaldatakse tasuta korterid ühes kütte ja valgustusega. Kui neid kommunaalteeneid natuuras ei võimaldata, makstakse veterinaartöötajaile rahalist kompensatsiooni, mis rühmnormide ja alaeelarvete koostamisel võetakse arvesse töötasufondis.

Mõned põllumajandusasutised kasutavad erivahendeid — tulusid nende poolt osutatud teenete eest. Nii näit. oblastite (kraide) täitevkomiteed ja autonoomsete ja liiduvabariikide (kus ei ole oblasteid) ministrite nõukogud võivad määrata tasu seemne-kontroll-laboratooriumide poolt teostatavate seemne omaduse analüüside eest (kohaldatult üksikuile analüüsiliikidele).

Veterinaarasutised saavad tulusid osutatud arstiabi eest karjale, kes on kolhoosnike, üksiktalunike, tööliste ja teenistujate isiklikul kasutamisel; tasu võetakse karja ravimiseks antud arstimite maksuse määral.

Kõik seemne-kontroll-laboratooriumide ja veterinaarasutiste rühmnormide ja alaeelarvete kuluarvutlused tehakse kogu kulumahu kohta; tasu nende poolt osutatud teenete eest võetakse arvesse nende alaeelarvete järgi. Nende tulude summa võrra vähendatakse assigneeringute määra, mis võetud eelarveisse vastavate asutiste ülalpidamiseks.

IV OSA.

NSV LIIDU RIIGIEELARVE KOOSTAMINE.

19. peatükk.

EELARVETE KOOSTAMISE ÜLDALUSED JA EELTÖÖD.

§ 1. Eelarvelise plaanistamise üldalused.

Eelarve koostamine, kinnitamine ja täitmine kujutab endast eelarvelise plaanistamise ühtse protsessi üksikuid järke.

Meie eelarvelise plaanistamise metodoloogia tähtsaimaks põhimõtteliseks iseärasuseks on nõukogude eelarve direktiivne iseloom. Eelarve koostatakse ja täidetakse rahvamajanduse plaani alusel ja on sellega tihedas vastastikuses seoses.

Otsustav tähtsus eelarvete õieti koostamiseks on: partei ja riigivalitsuse direktiivide ning kehtiva seadusandluse täitmine kogu eelarve süsteemis ja igas eelarves; eelarvete täielik ja igakülgne kooskõla rahvamajanduse plaaniga; kõigi eelarveliste tuluallikate purgiv kasutamine ja range kulude kokkuhoiu režiimist kinnipidamine; kõigi muude finantseerimisallikate arvestamine eelarveliste assigneeringute suuruse määramisel; kõigi eelarvete puudujäägita tasakaalustamine vastavalt bilansseerimise meetodile, mis on omane sotsialistlikule rahvamajanduslikule plaanistamisele.

Neist eeldustest kinnipidamist kindlustab kõigi NSV Liidu eelarvelises süsteemis esinevate eelarvete tsentraliseeritud plaanistamine. Rahvamajanduslik plaanistamine teostatakse majandusalade ja rajoonide (territoriaalsete) plaanide koostamise teel, milles näidatakse eraldi iga alluv majand. Rajoonide (territoriaalsete) plaanidega on tihedalt seotud riigi kaitse kindlustamise, rahvuslike rajoonide edasise arendamise, kohalike loodusvarade kasutamise, ehituse õige paigutamise, transpordi arendamise, majandusharude koopereerimise jne. ülesanded. Alade ja rajoonide järgi plaanistamise harmooniline süsteem kindlustab iga territo-

riaalse ühiku plaani kooskõla üksikute majandusharude plaanidega ja nende plaanide seose rahvamajanduse plaaniga.

Kuna NSV Liidu riigieelarve esineb paljude üksikute eelarvete kogumina, mida peab läbima plaani ühtsus, ehitatakse see nii alade kui ka rajoonide läbilõikes. Sellest olenevalt paigutatakse riigitulud ja -kulud mitte ainult rahvamajandusharude järgi, vaid ka eelarve süsteemi lülide vahel vastavalt majanduse alluvusele.

Rahvamajanduse plaan määrab kindlaks alade ja rajoonide läbilõikes kõik majanduse põhinäitajad: kapitaaltööde mahu, uute objektide ekspluateerimisele võtu, toodangu suuruse, selle omahinna alandamise näitajad, tööliste arvu, töötasufondid, sotsiaal-kultuuriliste asutiste kontingendid ja võrgu jt.

Juhindudes neist näitajaist määravad rahandusorganid üksikute majandusharude ja ettevõtete kasumite määrad, eraldamised neist eelarvesse, riigitulude ja -maksude kontingendid, kapitaaltööde finantseerimise määrad ja käibevahendite juurdekasvu, kulud sotsiaal-kultuuriliste asutiste jooksvaks ülalpidamiseks jt. Kuid sellest ei järeldu, et eelarve koostamine muutub rahvamajanduse plaani näitajate mehaaniliseks loendamiseks finantsilises väljenduses, vaid see kujutab endast riikliku plaanistamise iseseisvat vastutavat ala — finantsilist plaanistamist.

Rahvamajanduse plaani näitajad on eelarveliste arvutluste aluseks. Neile liidetakse ka need eelarvelised mõõtjad (normid), mis töötatakse välja operatsiooniliste kulude plaanistamiseks vastavalt plaani üldstruktuurile eelarvest finantseeritavate teenindamisvajaduste omaduste suhtes.

Sotsiaal-kultuuriliste asutiste ülalpidamise kulude, majandusharude käibevahendite juurdekasvu, majandusharude kasumite ja kapitaalmahutuste finantseerimise ulatuse määramisel võidakse rahvamajanduse plaanist võtta ainult mõned arvutlusandmed, mida peab täiendama veel finantsnäitajatega, mis nõuavad erilist läbitöötamist rahandusorganite poolt. Sotsiaal-kultuuriliste asutiste kulude arvutluste jaoks on vaja kaks näitajat: aastakeskmine võrk ja kontingendid ning arvutlusühiku (õpilase, voodi) kulude mõõtjad (normid). Rahvamajanduse plaan määrab kindlaks ainult võrgu ja kontingendid plaanistatava aasta lõpuks, kõrgemate õppeasutiste ja tehnikumide jaoks aga vastuvõtu ja väljalaske selle aasta kestel. Seepärast on rahandusorganite ülesandeks määrata aruandeliste andmete järgi siirduv võrk ja kontingendid plaanistatavaks aastaks, arvutada nende juurdekasv, aastakeskmine võrk ja kontingendid plaanistatavaks aastaks, samuti kindlaks määrata

kulunormid arvesse võttes kehtivaid norme, nende muutmise vajalikkust ja eelarvelisi ressursse.

Majandusorganite oma käibevahendite juurdekasvu arvutluste jaoks sisaldab rahvamajanduse plaan vaid toodangu juurdekasvu näitajaid. Eelarve koostamisel aga on vaja kindlaks määrata samuti majandusorganite käibevahendite normatiiv, nende määr plaanistatava aasta alguks ja lõpuks ning majandusorganite kasum. Ainult pärast seda on võimalik teha vajaliku käibevahendite juurdekasvu arvutlus ja määrata selle finantseerimisallikad. Majandusorganite kasumi arvutamiseks võib rahvamajanduse plaanist võtta ainult nende toodangu ulatuse plaanistataval aastal ja omahinna alandamise ülesande; omahinna tase ja rentaablus jooksval aastal, millest lähtub plaanistamine, tuleb kindlaks määrata rahandusorganil.

Rahvamajanduse plaanis on ette nähtud kapitaalmahutuste limiit, mis ei ühti nende finantseerimise mahuga. Kapitaalkulutuste summa arvutamiseks on vaja täpsustada tööde mahu näitaja vastavalt materjalide ja seadistuse jäägi summale, samuti ehitustööde deebitoride ja kreeditoride summale plaanistatava aasta alguks ja lõpuks, finantseerimisallikate kindlaksmääramiseks — määrata ja arvesse võtta amortisatsioonilised arvutused, ettevõtte kasum ja ehitustööde siseressursside mobiliseerimise summa.

Eelarve operatsiooniliste kulude arvutamisel langeb nende arvutamise keskkoht hariduse, tervishoiu, põllumajanduse ja muude alade massilistele asutistele.

Arvutluste põhielementideks on siin teatud tüüpi asutiste ühikute arv ja ühiku (normi) ülalpidamise maksus. Iga kululiik normeeritakse eraldi. Plaaniliste algarvutluste hõlbustamiseks kasutatakse harilikult maksuse rühmmõõtjaid, kohaldudes selle näitaja tüübiga, mis on võetud vastava ala plaani. Hariduse plaanis on näit. koolide, tehnikumide ja kõrgemate õppeasutiste näitajaks õpilaste kontingent, lugemistubadel — nende arv, kirjaoskamatuse ja poolkirjaoskamatuse likvideerimise punktidel — õpetatavate kontingent. Seoses sellega on eelarvelisteks mõõtjateks: kulu õpilase kohta aastas, lugemistoa ülalpidamise maksus ja kulu õpetatava kohta kirjaoskamatuse likvideerimise punktis.

Tervishoiu finantseerimise plaanis on eelarveliseks mõõtjaks voodi ülalpidamise üldmaksus (ilma kapitaalmahutusteta), põllumajanduse finantseerimise plaanis — agronoomilise või veterinaarjaoskonna ülalpidamise üldmaksus.

Eelarveline mõõtja kujutab endast kulu keskmist suurust, mis

langeb teatud asutiste tüübi plaani põhinäitajale, arvesse võttes esiteks plaani põhiassigneeringuid nende töö parendamiseks, teiseks — kõiki muid nende kulude finantseerimisallikaid (peale eelarve).

Eelarveliste mõõtjate väljatöötamise lähtealuseks on jooksva aasta aruandematerjali ja revisjoniandmete analüüsimise tulemused. Enam konkreetsete andmete saamiseks praktiseeritakse asutiste valikkontrollimist, mille tulemuses selgitatakse mitte üksnes tegelikke kulunorme, vaid ka olukorda, milles nad kujunesid. See on väga tähtis, kuna valikmõõtjate ja individuaalsete kulunormide väljatöötamine ei ole mitte ainult finantsarvutamine, vaid ka abinõu asutiste töö ratsionaliseerimiseks — kokkuhoiu režiimi teostamise, vahendite otstarbekohase kulutamise ja eelarveliste kulude efektsuse tõstmise ainus kindel alus. Sellelt seisukohalt teostatakse aruandematerjali analüüsi ja kulude mõõtja projekteerimist plaanistatavaks perioodiks pärast kõigi selle koostusosiste esialgset arvutamist.

Haldusühikute majanduse tunduval erinevusel eelarveline mõõtja diferentseeritakse, kusjuures võetakse arvesse üksikute haldusühikute spetsiifilised tingimused.

Kasutades rahvamajanduse plaani materiaalnäitajaid ja kulude finantsnäitajaid on rahandusorganil kõik vajalikud andmed, et arvutada vahendite üldsummat ühtede või teiste tarviduste rahuldamiseks. Kuid see kindlustab eelarveliste assigneeringute määramise vaid neil juhtudel, kui eelarve on ainsaks finantseerimisallikaks.

Asi seisneb selles, et ühes eelarvega võtavad mitmesuguste rahvamajandusharude finantseerimisest osa nende oma kasum, amortisatsioon, juurdemuretsetud vahendid ja pangakrediit. Eelarvelisi kulusid ei tohi, järelikult, kindlaks määrata arvesse võtmata kõiki finantseerimisallikaid. Seepärast koostatakse igal alal tulude ja kulude bilanss, kus on ette nähtud kõik katteallikad ja mis määrab selle ala vastastikused vahekorrad eelarvega, s. o. maksed eelarvesse ja finantseerimine eelarvest.

Nende majandusharude alal, mis pole eelarve jaoks ainult finantseerimise objektiks, vaid ka tuluallikaks (tööstus, kaubandus, kommunaal-, elamumajandus jt.), seisneb rahandusorgani ülesanne selles, et mitte ainult purgivalt arvesse võtta majandusharu tulud ja kulud, vaid kindlustada ka tema oma vahendite kõige õigem jaotus. Sellele vastavad on nii majandusharu maksed eelarvesse kui ka eelarvest tehtavad kulutused sellele. Muudel aladel (haridus, tervishoid jt.) pole sellist kahepoolset seost

eelarvega, viimane esineb ainult finantseerimisallikana. Vaatamata sellele erinevusele säilitab tulude ja kulude bilanss oma üldise ülesande — kindlustada kulutuste ja nende katteallikate sünteetiline seos — ja igal juhul kasutatakse alade läbilõikes kui eelarve seose põhimeetodit rahvamajanduse plaaniga.

Tulude ja kulude bilanss on igas majandusharus rahvamajanduse plaani näitajate süsteemi finantsiliseks väljendajaks. Kontrolli rahvamajandusharude vastastikuste, vahekordade ja analüüsi alasiseste ja aladevaheliste seoste vahel teostatakse rahvamajanduse plaanis materiaalsete ja sünteetiliste bilansside süsteemi kaasabil.

Kuna eelarve koondab otseselt üle 80% finantsressurssidest, mis on vajalikud rahvamajanduse plaani täitmiseks, ülejäänud 20% aga jääb tulude ja kulude bilansside kaudu eelarve arvestuse ning kontrolli sfääri, siis on selle tähtsus sünteetilisel plaanistamisel väga suur. Eelarve ei ole rahvamajanduse plaani kvantitatiivsete ja kvalitatiivsete näitajate passiivne peegeldus, vaid aktiivne tegur, mis avastab puudulikke ja mahajäävaid alasid, aitab tarvitusele võtta abinõusid nende likvideerimiseks, avastada reserve ning kindlaks määrata õigeid proportsioone plaanis. Seepärast on eelarvete rahvamajandusliku ja finantsplaanistamise protsessis tulude ja kulude bilansid ning rahvamajanduse plaan omavahel tihedas sõltuvuses.

Selles suhtes seisab rahandusorganite ees vastutav ülesanne — saavutada igal juhul küsimuse soodsaim lahendus rahvamajanduse plaani finantsiliseks kindlustamiseks, määrates plaanilistes ülesannetes kindlaks majanduse oma ressursside maksimaalse taseme ja kõige kokkuhoidlikuma ning efektiivsema vahendite kulutamise. Rahvamajandusliku ja eelarvelise plaanistamise ühtsus on eelarve reaalsuse ja selle eduka täitmise pandiks. See kehtib ühteviisi nii eelarve kulude kui ka tulude osa kohta, mille vahel on tihe orgaaniline side, kuna nad toetuvad ühe ja sama ala plaanile.

Peab märkima, et rahandusorganite töö ei piirdu finantsilise plaanistamisega. Neid rakendatakse aktiivselt ka rahvamajanduse plaanistamisele. See kohustab rahandusorganeid avastama majanduses reserve, kõrgendama kasumit ja rentaablust ning läbi viima ranget kokkuhoiu režiimi. Kõik need küsimused on tihedalt seotud toodangu mahu ja sortimendi laiendamisega, praagi vähendamisega, jäätmete kasutamise suurendamisega, vahendite käibe kiirendamisega, tööviljakuse tõstmisega, töötasufondi õieti kulutamisega ja, järelikult, lõpparves — omahinna alandamisega.

Seepärast raamatupidamise ja operatiivse aruandluse alusel ning kohtadel majandust uurides töötavad rahandusorganid välja ettepanekuid kõigi tähendatud näitajate kohta ja rahvamajanduse aasta- ja kvartaaliplaanide ning -eelarvete koostamise protsessis kooskõlastavad neid plaaniorganitega, lahkuminekute puhul aga esitavad ühes eelarvega läbivaatamiseks ministrite nõukogudele ja täitevkomiteedele.

NSV Liidu riigieelarve koostatakse igaks majandusaastaks, millele kohaldades kinnitatakse rahvamajanduse plaan, peetakse aruandlust, võetakse kokku ja kontrollitakse tootmisplaanide täitmise tulemusi.

Periood, mille kohta koostatakse eelarve (eelarveperiood), ja majandusaasta on omavahel lahutamatult seoses. See seos on tarvilik eelarvetöö kõigis järkudes — eelarve koostamisel, läbivaatamisel ja täitmisel. Eelarve koostamise töö peab algama tähtajal, mis kindlustaks finantsplaanide maksimaalset täpsust nii jooksva aasta eelarve täitmise tulemuste lähteandmete kui ka eeloleva aasta tulude ja kulude arvutluste suhtes. Eelarve täitmiseks on tarvis selline eelarveperiood, mis annaks rahvamajandusharudele võimaluse täielikult ja õigeaegselt täita oma finantskohused riigi ees ja kindlustaks asutiste ning ettevõtete katkestamatu finantseerimise. Eelarve läbiviimine valitsuse ja seadusandluse organeist nõuab, et eelarveaasta algaks sellest ajast, mis võimaldaks neil eelarvet õigeaegselt läbi vaadata ja kinnitada.

1922. a., pärast rahvamajanduse taastamisele üleminekut, oli majandusaasta ja järelikult ka eelarveperioodi algus kindlaks määratud 1. oktoobrile. See otsus oli vastu võetud eesmärgil hõlmata ühes majandusaastas kogu tootmise tsükkel põllumajanduses, mis tol ajal koosnes peamiselt individuaal-, tükeldatud talupõllumajapidamistest.

Edaspidi sovhooside ja kolhooside määratu kasv ja edu, mida saavutati maa industrialiseerimisega ja sotsialistliku põllumajandustööstuse kindlustamise organiseerimisega, kõvendas teravalt plaanilise algatuse tähtsust kogu rahvamajanduses. Uute kapitaalehituste kasvav tähtsus nõudis omakorda, et majandusaasta plaanis oleks hõlmatud kogu ehitushooaeg, mis lõpeb novembris-detsembris. Tähtaeg 1. oktoober osutus ebakohaseks ka valitsuse ja seadusandluse organeile, kuna eelarve koostamine ja kinnitamine langes kokku paljude vastutavate majanduskampaaniatega (viljakoristamisega, talivilja külvamisega, kütuse varumisega jt.). Seepärast, alates 1931. a., määrati majandusaasta ja

eelarveperiood kindlaks mitte 1. oktoobrist, vaid 1. jaanuarist, s. o. ühtisid kalendriaastaga [1]).

Nõukogude eelarve lahutamatu omaduseks on, nagu finantsplaanilgi, tulude ja kulude tasakaal. Kõik eelarve tulude ja kulude elemendid põhjenevad tervelt riikliku rahvamajanduse plaani näitajail. Viimase kujundamise aluseks on aga bilansilise meetodi rakendamine, s. o. materiaalsete (toodangu liikide ja alade järgi) ja sünteetiliste bilansside (rahva tulude bilanss, elanikkonna rahaliste tulude ja kulude bilanss, koondfinantsplaan) süsteem, mis kindlustab kõigi plaani elementide reaalsust ning seovad need üheks vastastikku tasakaalustatud tervikuks. See aitab kaasa eelarveliste vahendite jaotamisel õigete proportsioonide kindlaksmääramisele mitmesuguste rahvamajandus- ja ehitusalade vahel ja seob eelarveliste tulude ja kulude üldmahu rahvamajanduse sünteetiliste bilanssidega. Samal ajal eelarveline plaanistamine on iseendast reaalne plaanistamine ja kujundatakse samuti bilansilisel meetodil nii eelarve suhtes tervikuna kui ka üksikute majandusharude (tulude ja kulude bilansside) ja üksikute eelarvete liikide suhtes.

Kõneldes eelarve tasakaalust peab märkima, et NSV Liidu riigieelarve koostatakse kindla rahalise reserviga. Plaanimajandus nõuab riigi materiaalsete ja finantsiliste reservide loomist, mis kindlustavad rahvamajanduse plaani katkestamatu täitmise. Eelarves näidatakse eraldi rahalised reservid rahaliste vabaolemite kogumise otstarbel: 1) ressursside manööverdamiseks ajutiste (hooajaliste) kassalünkade perioodidel eelarvete täitmisel, mis on põhjustatud tulude laekumise ja vahendite kulutamise tähtaegade mitteühtimisest; 2) eelarve kulude osa täieliku täitmise kindlustamiseks tulude puudulikul laekumisel ja 3) uuesti tekkivate edasilükkamata vajaduste rahuldamiseks ja riigiasutistele ning ettevõtetele ürgjõuliste õnnetuste tõttu tekkinud kahjude tasumiseks.

Eelarve reaalsusel on suur tähtsus kõigile rahvamajandusharudele, kuna see on rahvamajanduse plaanis ette nähtud ürituste täitmise põhitingimuseks. NSV Liidu riigieelarve reaalsus ja stabiilsus määratakse tema plaanilise ja kulude tootliku iseloomuga, tulude sotsialistliku alusega, samuti sellega, et see on, nagu kõik sotsialistlikud plaanidki, töötajate endi plaan. „Meie

[1]) 1. oktoobrist 1930. a. kuni 1. jaanuarini 1931. a. nn. erikvartaaliks koostati üleminev kolmekuine rahvamajanduse plaan ja eelarved (LSKK 1930. a. nr. 49, art. 510).

programmi reaalsus," ütleb seltsimees Stalin, „see on elavad inimesed, meie teiega, meie töötahe, meie valmisolek töötada uut moodi, meie kindel tahe täita plaan." [1]).

Kuid plaani stabiilsust, kui selleks pole ette nähtud reserve, võidakse rikkuda puhtväliste asjaoludega, mis ei olene selle koostajaist ega täitjaist (näit. viljaikaldus seoses halbade meteoroloogiliste tingimustega, ürgjõulised õnnetused). Selliseiks reservideks, mis tagavad kulude plaani tingimusteta täitmise, on ühelt poolt NSVL Ministrite Nõukogu ja liiduvabariikide ministrite nõukogude reservfondid, teiselt poolt aga eelarve kinnitamisel tulude ülekaal kuludest.

NSV Liidu riigieelarve ja temasse kuuluv iga eelarve kujundatakse tihedalt omavahel seotud universaalsuse (täielikkuse) ja ühtsuse aluseil, mis otseselt tulenevad nõukogude eelarve plaanilisest iseloomust ja rahvamajanduse plaani ühtsusest. Eelarve täielikkuse nõue tähendab, et see peab ette nägema kõik riiklikud tulud, mis on vastavate riigivõimu organite valitsemisel, ja kõik nende poolt riigivahendeist teostatavad kulud. Plaanimajanduse tingimustes ükskõik milliste riigitulude olemasolu ja kulutamine väljaspool eelarvet ei ole lubatud ning kujutab endast eelarve seadusandluse ja eelarve distsipliini rikkumist. Erand on lubatud teha ainult nende tulude suhtes, mis valitsuse erimääruste alusel on loetud mitte-eelarvelisteks, ei kuulu eelarvesse ja kulutatakse eriliste alaeelarvete alusel, mis lisatakse eelarve juurde.

Eelarve ühtsuse põhimõte seisneb selles, et kõik liidu, liidu- ja autonoomsete vabariikide ning haldusühikute riigitulud ja -kulud liidetakse ühte tasakaalustatud plaani, mis kinnitatakse ühe seadusandliku aktiga või nõukogu otsusega.

Eelarve täielikkusel ja ühtsusel on suur poliitiline tähtsus: need annavad seadusandlikele organeile, nõukogudele ja kõigile töötajaile täieliku kujutluse kõigi riiklike tuluallikate ja vahendite kulutamise kohta, kergendavad kontrolli nii ülemnõukogudel ja töörahva saadikute nõukogudel kui ka rahandusorganeil.

Eelarve ühtsus ja täielikkus kindlustavad ühtlasi kõigi riiklike finantsressursside liitmise ühte finantsmajandusse. Eelarvelise majanduse ühtsusel vastab riigikuludele riigitulude kogum, saavutatakse võimalus allutada kõik selle majanduse osad ühtlasele režiimile ja plaanilises korras jaotada ressursid tasakaalustamise kindlustamiseks ning eelarve täitmiseks tervikuna.

Seoses sellega peab samuti märkima, et üheks eelarvelise or-

[1]) J. Stalin. Leninismi küsimusi, 10. trükk, lk. 466. (Tln. 1945, lk. 308.)

ganisatsiooni põhilisemaks aluseks NSV Liidus on üksikute eelarveliste tululiikide kinnistamise puudumine teatud kulude katmiseks; laekumised kõigist eelarvelistest tuluallikaist on vabad sihtmääramisest ja suunatakse plaanilises korras kõigi kulude finantseerimiseks.

Erandeid lubatakse ainult harukordadel NSV Liidu riigivalitsuse määrustega: kas eesmärgil kindlustada teatud finantseerimise miinimum (näit. seadus 17. oktoobrist 1937. a. elamufondi hoidmise ja elamumajanduse parendamise kohta linnades suunas kõik kauplemis-laoruumide eelarvelised tulud elamute kapitaalremondi finantseerimiseks) või tuluallika enese määramisel eriotstarbeks (näit. eraldamised riikliku kohusliku kindlustuse laekumistest kohalikesse eelarveisse stiihiliste õnnetuste vastu võitlemiseks ja nende ennetamiseks

Eelarve täielikkuse küsimusega on tihedas seoses bruto-eelarve (kogu-) ja neto-eelarve (puhas-) mõiste, mis põhjeneb eelarvest tulude ja kulude läbiviimise korral. Eelarve, milles näidatakse täielikult kõigi majandusharude tulude ja kulude kogusummad, samuti käibe- ja transiitsummad, mis läbivad võrdses suuruses tulud ja kulud (eraldamised ja toetused reguleerimisfondidest, vahendid, mis kantakse vabariiklikest eelarveist kohalikesse, jne.), kannab nimetust bruto-eelarve. Neto-eelarvest on välja jäetud kõik tulude ja kulude käibesummad; samal ajal sisaldab see vaid üksikute allikate ja ürituste tulude ja kulude puhassaldot, s. o. kas tulusid, millest on maha arvatud sissenõudmise ja halduskulud, või kulusid, mida ei kaeta asutiste ja ettevõtete tuludega [1]).

Lõpuks võib eelarvet kujundada segasüsteemi järgi, kus ühe ala bruto-käibetulude ja kulude kõrval viiakse ühtlasi läbi teise ala tulude ja kulude saldo.

Eelarve tervikuna ja üksikute tulude ja kulude reaalsuuruse arutlemiseks, samuti igasugustel võrdlemistel ja eelarve dünaamika uurimisel väljutakse neto-eelarvest, kus on saldeeritud kõik käibed, mis ei tekita tulude või kulude reaalset suurenemist. Eelarve ja majandusharude vastastikuste vahekordade, üksikute tuluallikate ja ürituste tegeliku maksuse efektiivsuse analüüsimiseks, samuti finantskontrolli ja plaanistamise teostamiseks on põhitähtsus bruto-eelarvel, mis kujutab endast detailset kõigi tulude ja kulude loetelu ilma vastastikuste arvestusteta.

[1]) Tingimisi nimetatakse neto-eelarveks vabariiklikke eelarveid, mis sisaldavad liiduvabariikide tulusid ja kulusid, maha arvates kohalikesse eelarveisse kantavad vahendid.

NSV Liidu eelarve kujundatakse segasüsteemi järgi: kõik tulud maksudest, riigilaenudest ja varadest näidatakse üldsummades, täielikult viiakse läbi ka kulud ettevõtete ja asutiste finantseerimiseks, kes ei ole isemajandamisel. Samal ajal võetakse eelarvesse majandusettevõtete tulud ja kulud, samuti kasumite ning nende arvel kaetavad mahutused mitte üldsummades, vaid lõppnäitajad ettevõtete ja eelarve vahekordades (eraldamised kasumeist ja finantseerimine eelarvest).

Kodusõja perioodil tegutsesid riiklikud majandusettevõtted täielikult eelarve alusel, mille järgi viidi läbi ka kõik nende üldtulud ja -kulud. Pärast üleminekut uuele majanduspoliitikale viidi need isemajandamisele. Viimane näeb ette ettevõttele kinnistatud kindlad materiaalsed ja rahalised ressursid, mis on vajalikud plaani täitmiseks, õiguse käsutada ressursse ja opereerida iseseisvalt plaani täitmise ning ületamise mooduse valikul. Ettevõtete viimine isemajandamisele ja iseseisev manööverdamine ressurssidega väldib nende üldtulude ja -kulude läbiviimise eelarvest. Eelarvega on sellised ettevõtted seoses niivõrra, kuivõrra nad osa oma kasumist annavad eelarvesse, samuti kuivõrra neid nende oma ressursside puudumisel finantseeritakse eelarvest plaanis ettenähtud toodangu arendamiseks.

Neid vahekordi võidakse kujundada kas laiendatud (bruto) või koondatud (neto) süsteemil. Esimese süsteemi järgi, mille määrab kindlaks maksureformi seadus 2. sept. 1930. a., peab eelarvesse laekuma kogu isemajandatava ettevõtte kasum, maha arvates seadusega ettenähtud erilised eraldamised, kusjuures eelarvest kantakse läbi ka nende ettevõtete finantseerimise kogusumma. Kuid majandusorganite maksimaalse huvi innustamise ülesanded võitlemiseks sotsialistliku rentaabluse, kvantitatiivsete ja kvalitatiivsete plaaninäitajate ja kõige kokkuhoidlikuma ja efektiivsema ressursside kasutamise eest nõudsid otsese sõltuvuse kindlaksmääramist ettevõtte plaani ülesannete täitmise ning tema finantsilise seisundi vahel. Seepärast alates 1931. aastast määrati kindlaks isemajandavate ettevõtete piiratud vahekorrad eelarvega, s. o. majandusorganite kasum jääb neile ja suunatakse otseselt nende ettevõtete plaaniliste mahutuste katteks; ainult neist mahutustest ülejääv kasum kuulub eelarvesse. Nende ettevõtete finantseerimine toimub eelarve järgi ainult juhtudel, kui nende kasum osutub plaanilistest mahutustest vähemaks (seda põhimõtet ei rikuta minimaalsete — 10-protsendiliste eraldamistega kasumist eelarvesse, millel on kontrolliline tähtsus).

NSV Liidu riigieelarve ja kõigi sellesse kuuluvate eelarvete

koostamine kujutab endast keerulist protsessi, mis läbib järgmised põhistaadiumid:

1) eelarve koostamise eeskirjade väljatöötamine ja teatamine ministeeriumidele, täitevkomiteede osakondadele ja alamalseisvaile rahandusorganeile;

2) lähtealuse väljatöötamine eelarve koostamiseks;

3) ministeeriumide ja täitevkomiteede osakondade poolt eeskirjade teatamine allasutistele ja ettevõtetele alaeelarvete ja tulude ja kulude bilansside koostamiseks;

4) alaeelarvete ja tulude ja kulude bilansside koostamine asutiste ning ettevõtete poolt;

5) alaeelarvete ja tulude ja kulude bilansside läbivaatamine ministeeriumide ja täitevkomiteede osakondade poolt ja nende koondamine alade alaeelarveisse ja tulude ja kulude bilanssidesse;

6) alade alaeelarvete ja tulude ja kulude bilansside läbivaatamine rahandusorganite poolt;

7) rahandusorganite poolt vastava eelarve kava koostamine;

8) rahandusorganite poolt alamalseisvate eelarvete kavade ja NSV Liidu riigieelarve kava, liidu- ja autonoomsete vabariikide riigieelarvete ja krai, oblasti, rajooni ning linna eelarve koostamine;

9) liidu- ja autonoomsete vabariikide ministeeriumide ning täitevkomiteede poolt eelarvete kavade läbivaatamine;

10) eelarvete kavade kooskõlastamine kõrgemalseisvate rahandusorganitega;

11) NSV Liidu riigieelarve kava läbivaatamine NSVL Ministrite Nõukogus ja lahkarvamuste lahendamine NSVL Rahandusministeeriumi ja liiduvabariikide ministeeriumidega või ministrite nõukogude vahel;

12) NSV Liidu riigieelarve kinnitamine;

13) liidu- ja autonoomsete vabariikide riigieelarvete ja kohalike eelarvete kavade täpsustamine, nende läbivaatamine vabariikide ministrite nõukogude ja täitevkomiteede poolt, lahkarvamuste lahendamine rahandusorganite ja ministeeriumidega või täitevkomiteede osakondade vahel;

14) liidu- ja autonoomsete vabariikide riigieelarvete ja kohalike eelarvete kinnitamine;

15) alaeelarvete ja tulude ja kulude bilansside kinnitamine ministeeriumide ning täitevkomiteede osakondade poolt.

Eelarve koostamise protsessi keerulisus, kõigi ministeeriumide ja täitevkomiteede osakondade, asutiste, ettevõtete, ühiskondlike organisatsioonide ja kõigi rahandusorganite osakondade osavõtt

sellest protsessist, samuti vajadus lõpetada see töö teatud tähtajaks — kõik see nõuab erilist eelarve koostamise organisatsioonilist plaani, mis esialgu välja töötatud rahandusorganite poolt. See plaan näeb ette tähtaegu ja kõigi tööde järjestust, mitmesuguste organite ning ühiskondlike organisatsioonide osavõttu neist, rahandusorganite osakondade kohuseid jne.

Organisatsioonilise plaani olemasolu soodustab eelarve õigeaegset koostamist ja kõigi sellega seoses olevate küsimuste hoolsat uurimist.

§ 2. Eelarvete koostamise eeltööd.

Rahvamajanduse plaan ja eelarve koostatakse partei ja valitsuse otsesel juhtimisel. Partei Keskkomitee ja NSVL Ministrite Nõukogu annavad direktiive rahvamajanduse plaani koostamiseks, mis kindlustavad plaanis partei pealiini teostamist.

Seltsimees Stalin õpetab, et „ühtede või teiste võimuorganite töökava väljatöötamisel, olgu see tööstuse või põllumajanduse või kaubanduse ja kultuuriehituse liinis annab partei üldisi juhtivaid eeskirju, mis määravad nende organite töö iseloomu ja suuna nende plaanide kehtivuse ajal“ [1]).

Kuna „ei tohi töötada ilma plaanita, mis on arvestatud pikemaks ajaks ja tõsiseks eduks“ [2]), siis ehitatakse aastaplaanid partei ja NSV Liidu kõrgema võimu poolt kinnitatud NSV Liidu rahvamajanduse arendamise perspektiivplaanide alusel.

Partei ja valitsus, juhindudes perspektiivplaanist, arvesse võttes iga aasta konkreetseid tingimusi, määravad rahvamajanduse plaani koostamise direktiivides majanduslikud ja poliitilised põhiülesanded eelolevaks aastaks, näitavad teid nende lahendamiseks, märgivad üksikute rahvamajandusharude põhijooned ja arendamise tempod, määravad kindlaks tähtsaimad limiidid (kapitaalmahutuste mahu, ülesanded omahinna alandamise, tööviljakuse kasvu, toodangu mahu alal jt.) ning seega määravad kõik plaani üldkontuurid. Direktiivides antakse kohuslikud eeskirjad majanduse arendamise suunamiseks, limiitides aga määratakse kindlaks arengu ulatus arvulises mõttes. Just sellega direktiivid ja limiidid kindlustavad plaanilise töö ja sihtsuuna ühtsuse ning osutavad otsustavat organiseeritud mõju tööle seoses plaani koostamisega.

[1]) J. Stalin. Leninismi küsimusi, 10. trükk, lk. 174—175.
[2]) V. I. Lenin. Tööde kogu, XXVI köide, lk. 43.

Lähtudes neist direktiividest ja limiitidest asuvad plaaniorganid rahvamajanduse plaani koostamisele. Juhindudes neist, teatab NSVL Rahandusministeerium ühtaegu liidu ametkondadele eeskirjad liidu majanduse alaeelarvete ja finantsplaanide koostamiseks, liiduvabariikide rahandusministeeriumidele aga — vabariiklike ja kohalike eelarvete koostamiseks (arvesse võttes iga vabariigi erilisust).

NSVL Rahandusministeeriumi eeskirjad ei puuduta ainult organisatsioonilisi küsimusi (eelarve koostamise tähtaegu ja korda), vaid ka oletatavat üldkasvu, vahendite juurdekasvu kasutamise suundi ja konkreetseid üritusi üksikute tululiikide ja majandusharude alal, mida peab läbi viima puuduste kõrvaldamiseks, mis avastatud jooksva aasta eelarve koostamisel ja täitmisel.

Liiduvabariikide rahandusministeeriumid teatavad omakorda need eeskirjad vabariiklikele ministeeriumidele, samuti kraide (oblastite) ja ANSV rahandusorganeile, tehes neis vajalikke detaile ja täiendusi, mis tulenevad kohalikest oludest. Analoogiliselt talitavad ka vabariiklikud (ANSV-s), kraide ja oblastite rahandusorganid vabariiklike ministeeriumide, kraide (oblastite) osakondade, samuti rajoonide ja linnade rahandusorganite suhtes, viimased aga — rajoonide täitevkomiteede ja linnade nõukogude osakondade ning külanõukogude suhtes.

Rahvamajanduse plaani ja eelarve koostamise direktiivid on laialiste masside loovtöö aluseks sihiga kindlustada vajaliste finantsressurssidega rahvamajanduse plaani täitmine, leida võimalus selle ülesannete teostamiseks kõige väiksemate kulutustega, avastada uusi arvestamata tuluallikaid. Kohalike organite ja töötajate algatuse arendamisel on eelarvelises plaanistamises määratu tähtsus sotsialistlikus majanduses kolossaalsete reservide kõige täielikumaks avastamiseks ja arvestamiseks.

Rahvamajanduse plaani ja eelarve läbitöötamisele eelneb vastutav töö plaanistamiseks lähtealuse määramise alal, mida ei viida plaanist plaani, vaid plaani tegelikust täitmisest uude plaani. Seepärast on plaanistamise lähtealuseks jooksval aastal plaanide täitmise tulemused, nende hinne ja iga majandusharu tootmis- ning finantsressursside avastamine. Jooksva aasta kogemustel ja saavutatud arendamise tasemel on järgneva aasta majandus- ja finantsplaani arvutluste kohta suur tähtsus.

Jooksva aasta plaanide täitmise tulemuste analüüsimisel on esmajärjekordseks ülesandeks määrata saavutuste resultaat, näha ette nende kinnistamise ja edasise arendamise teed, avastada kõik

puudused ja läbi töötada abinõud nende kõrvaldamiseks, avastada olemasolevad reservid. Analüüsimisel määratakse kindlaks tootmisprogrammide, omahinna ja rentaabluse ülesannete täitmine, käibevahendite seis, võetakse arvesse eeskujulike ettevõtete kogemused, et neid laiendada muile ettevõtteile ja majandusharudele, asutiste võrgu ning neid teenindavate kontingentide täpne seis, samuti kultuur-olustikuliste asutiste poolt töörahva tarviduste rahuldamise tase ning tegelikud kulunormid.

Vastavalt sellele on eelarvelisel plaanistamisel lähtealuseks jooksva aasta eelarve täitmise aruandeliste andmete analüüsimise rahandus-majanduslikud tulemused ja kuni aasta lõpuni eelarve loodetava täitmise näitajad. Jooksva aasta aruandeliste andmete hoolas analüüsimine on plaanistatava aasta jaoks eelarve õige koostamise tarvilikuks tingimuseks.

Eelarve koostamisele ja täitmisele asumine eelarve täitmise materjale mitte arvestades ja kogu aasta loodetava täitmise reaalhinde puudumisel viib paratamatult eelarve koostamise kantselei-bürokraatilisele meetodile. See toob endaga kaasa kas riigi vahendite pillamise või majandusharude, ettevõtete ja asutiste tegelike vajaduste liigse vähendamise.

Seepärast on eelarve koostamise alguks kõik rahandusorganid kohustatud kindlustama eelarve täitmise hoolsat hinnet ja selle loodetavaid tulemusi kogu aasta kohta. Selle ajani on neil kasutada eelarvete täitmise aruandelised andmed, mis täidetakse nende poolt vahetult 8—9 kuu eest, alamalseisvaid aga poolaasta eest. Aruandelisi andmeid analüüsitakse ja kogu aasta loodetav täitmine määratakse tootmis- ja finantsplaanide realiseerimise materjalide alusel, mis on olemas rahandusorganeil, asutistel ja plaanikomisjonidel, samuti aasta lõpuks eelarve täitmise plaanide ja NSVL Rahandusministeeriumi kontroll-revisjoni organite materjalide alusel. Näitajate skeem kõigi tulude ja kulude loodetava täitmise koostamiseks on harilikult järgmine: määramised aastaks, 9 kuu tegelik täitmine, IV kvartaali plaan, aasta loodetav täitmine, täitmise protsent. Edasiste aruannete saamisel loodetava täitmise arvestust täpsustatakse.

Analüüsimisel paljastatakse purgivalt kõigist eelarvelistest määramistest kõrvalekaldumise põhjused, uuritakse ja kontrollitakse kvalitatiivseid ja kvantitatiivseid näitajaid vastavalt kinnitatud eelarvele, selgitatakse eelarvest finantseeritava asutiste võrgu seisu ja arendamise käiku ning ürituste täitmist, asutiste poolt teenindavate kontingentide tegelikku mahtu, kapitaalmahutuste kindlaksmääratud normi, mittelimiitseid kulutusi jne.

Hooajaliste tulude ja kulude eelarve loodetava täitmise arvutamisel, arvestamata konkreetseid tingimusi teatud aastal, kasutatakse möödunud eelarve kvartaalilise täitmise andmeid (eelarvete täitmise kvartaaliplaanide osatähtsus aasta-eelarves). Eelarve täitmise analüüsimisel võetakse eriti arvesse välistegurite mõju: teatud haldusühiku territoriaalsed muudatused aasta kestel, üksikute asutiste ja ürituste finantseerimise kandmine ühest eelarvelisest süsteemist teise, kulude suurendamine või vähendamine tegutsevate asutiste ülalpidamiseks seoses valitsuse määrustega (töötasumäärade muutmine jt.).

Peale eelarve loodetava täitmise aastas koostatakse eelarve mahu, võrgu ja järgnevale aastale ülekantavate kontingentide arvutlus. See täiendav läbitöötamine teostatakse esmajoones sihiga viia kahe naaberaasta eelarved võrreldatavasse vormi. Kui üks või teine asutiste või ürituste rühm on aasta jooksul üle viidud ühest eelarvest teise või tekkis uuesti aasta kestel, siis on silmanähtav, et eelarvete täitmisel nende asutiste ja ürituste kulud kujunevad eelarveis mitte aasta täissummana, vaid ainult osaliselt. Möödunud aasta kulude võrdlemisel plaanistatava aasta kavaga, kuhu läheb uuesti üleviidud või organiseeritud asutiste kogu aasta summa, saadakse eelarve dünaamikast täiesti moondunud kujutlus. Seepärast järgnevale aastale ülekantava eelarve ulatuse määramiseks tähendatud kulud arvutatakse aasta täissummadeni ja, vastupidi, kulud, mis langevad järgnevale aastale (näit. ühekordsed, mis kantakse teistesse eelarvetesse), arvatakse maha ülekantavast mahust. Sellega ei saavutata mitte üksnes eelarvete täielik võrreldatavus, vaid selgitatakse ka ühelt poolt järgneval aastal kulude puhtautomaatse suurendamise ulatus (aasta kulude ümberarvutus, mis peegeldusid jooksva aasta eelarves ainult osaliselt), teiselt poolt aga — eelarveliste ressursside vabastamise ulatus seoses sellega, et üksikud kulud langesid ära. Et õieti väljendada eelarve dünaamikat, tehakse kõik võrdlused kapitaalmahutusi arvestamata, mille limiidid määratakse kindlaks iga aasta jaoks ja mis muutuvad majandusharudes ja eelarveis.

Eelarve täitmise analüüsimine ja kogu aasta eelarve loodetava täitmise arvutamine ei ole puhtaritmeetiline ülesanne, milleks need sageli muudetakse praktikas. Selle töö edukas täitmine, tegurite tõeline selgitamine, mis mõjutavad tulusid ja kulusid, reservide avastamine majanduses, abinõude läbitöötamine kõigi tuluallikate täielikuks kasutamiseks ja uute leidmiseks, eelarveliste vahendite kõige ratsionaalsemaks kulutamiseks on kõik mõt-

tetu, kui ei tunta põhjalikult rajooni majandust ega majandusharusid.

See nõuab rahandusorganite majandusliku töö kõrget taset, süstemaatilist päevast päeva tööd majandusmaterjalidega varustuse kõvendamiseks, ministeeriumide, täitevkomiteede osakondade ja alamalseisvate rahandusorganite ranget aruande-distsipliini, vahepealsete (kvartaali-, kuu-) aruannete ja bilansside hoolsat analüüsimist ja otseselt ettevõtteis ning asutistes majanduse tegeliku seisundi kontrollimist.

20. peatükk.

EELARVETE KOOSTAMINE.

§ 1. Tulude ja kulude alaeelarvete ja bilansside koostamine ning läbivaatamine.

Pärast eelarvete koostamise juhendite teatamist ja lähtebaasi väljatöötamist asuvad rahandusorganid vahetult eelarvete koostamisele.

Tulud ja kulud võetakse eelarvesse ainult sel juhul, kui need on nii vormiliselt kui ka sisuliselt küllalt põhjendatud vajalike arvutlustega. Eelarvelistel assigneeringutel on NSV Liidus üldreeglina absoluutne tähendus, s. t. need on kulude ülemmääraks. See on tingitud sotsialistliku eelarve plaanilisest iseloomust, kus kõik assigneeringud põhjenevad täpseil plaanilistel arvutlustel. Ainult juhtudel, kui kulud on funktsionaalselt sõltuvuses tulude täitmisest (näit. vahendid, mis kantakse vabariiklikest eelarveist kohalikesse eelarveisse eraldustena riigimaksudest ja -tuludest, toetused reguleerimisfondidest, kulud sihttulude arvel), on eelarvelistel assigneeringutel ligikaudne tähendus, neid arvutatakse ainult näitena ja võidakse täita suuremas või väiksemas summas, olenevalt vastavate tulude laekumisest. Tulude ja kulude põhjendused ja nendega seoses olevad arvutlused korraldatakse asutiste alaeelarveis ja majandusorganisatsioonide tulude ja kulude bilanssides.

Ametkondade koond-alaeelarvete ja tulude ja kulude bilansside rahandusorganeile esitamise tähtaja ning korra vastava eelarve jaoks määravad kindlaks NSVL Ministrite Nõukogu, liidu- ja autonoomsete vabariikide ministrite nõukogud ning täitevkomiteed. Nende tähtaegade piirides määravad ministeeriumid ja täitevkomiteede osakonnad kindlaks asutiste ja ettevõtete individuaalsete alaeelarvete ja finantsplaanide esitamise tähtajad ning korra. Ühtaegu ministeeriumid ja täitevkomiteede osakonnad vastavalt eelarve koostamise juhendeile, mis saadud rahandus- ja oma kõrgemalseisvailt organeilt, ja plaanikomisjonide and-

meile teatavad alluvaile asutistele ja ettevõtteile juhendid: eeloleva aasta tootmisplaanide kvantitatiivsete ja kvalitatiivsete näitajate kohta; koosseisude ja töötasumäärade kohta; kulunormide kohta; kapitaalmahutuste assigneeringute kohta ja konkreetsete abinõude kohta, mida peab tarvitusele võtma puuduste kõrvaldamiseks finantsmajanduses.

Alaeelarvete kavad ja tulude ja kulude bilansid koostab vahetult iga asutis ja ettevõte vastavalt ministeeriumide ning täitevkomiteede osakondade juhendeile. Iseseisvus alaeelarvete ja tulude ja kulude bilansside koostamisel ja eeloleva aasta kulude tegeliku vajaduse selgitamine kindlustatakse sellega, et ministeeriumid ja täitevkomiteede osakonnad alaeelarvete ja tulude ja kulude bilansside koostamise direktiivides määravad kindlaks vaid tootmisplaanide põhinäitajad ja annavad ainult üldeeskirju operatsiooniliste ning majanduslike kulude dünaamika kohta, kontrollarvudeta nii terviku kui ka üksikute kululiikide kohta. Kindlad limiidid puudutavad ainult koosseise, töötasumäärasid ja -fonde, kapitaalmahutusi ning riigivalitsuse poolt kinnitatud kohuslikke kulunorme. Muudel normidel on vaid orienteeruv tähtsus ja rakendatakse arvesse võttes iga asutise töö individuaalseid erilisusi.

Alaeelarvete ja tulude ja kulude bilansside koostamisel juhinduvad asutised ning ettevõtted: 1) kehtivast seadusandlusest, partei, valitsuse ja nõukogude direktiividest; 2) menetlusnäitajaist, mis kindlaks määratud eelolevaks aastaks; 3) kinnitatud koosseisudest, töötasumääradest ja muudest kohuslikest kulunormidest; 4) olemasolevaist riiklikest hindadest ja tariifidest; 5) kontroll-revisjoni organite eeskirjadest asutise revideerimisel; 6) jooksva aasta alaeelarvete ja tulude ja kulude bilansside täitmise tulemustest ning eeldatavaist muudatustest, mis tingimata vajalikud asutise või ettevõtte pidevaks tööks.

Alaeelarvete ja tulude ja kulude bilansside kavad esitatakse pärast nende kinnitamist asutise või ettevõtte juhataja poolt asjaomasele ministeeriumile või täitevkomitee osakonnale, külade ja asulate eelarveliste asutiste poolt aga otseselt küla- või asula nõukogule [1]).

Ürituste alaeelarveid, mida täidab ministeerium või täitev-

[1]) Alaeelarved ja tulude ja kulude bilansid koostatakse kolmes eksemplaris: üks neist tagastatakse peale alaeelarve kinnitamist asutisele, teine jääb ministeeriumile või täitevkomitee osakonnale ja kolmas antakse rahandusorganile.

komitee osakond ise, samuti uuesti avatavate asutiste alaeelarveid koostavad ministeeriumid ja osakonnad.

Ministeerium või täitevkomitee osakond vaatab läbi esitatud alaeelarved ja tulude ja kulude bilansid asjaomaste asutiste ja ettevõtete juhatajate kohuslikul osavõtul, kontrollides kõigi neile antud tootmisplaani ja alaeelarvete ja tulude ja kulude bilansside koostamise eeskirjade täitmist, kõigi kulude seaduslikkust ja otstarbekohasust, nende põhjendatust ning arvutlusi.

Pärast ministeeriumi või täitevkomitee osakonna heakskiitu võetakse iga asutise alaeelarve ministeeriumi või osakonna poolt arvutatud summades kõigi alluvate asutiste koond-alaeelarvesse, mille ministeerium või osakond esitab asjaomasele rahandusorganile ühes koond-seletuskirjaga. Iga ministeerium või täitevkomitee osakond esitab rahandusorganile erilise kulude alaeelarve oma ülalpidamiseks, kulude alaeelarve tema enda poolt tsentraliseeritud ürituste teostamiseks, alluvate asutiste koond-alaeelarve ja tulude ja kulude koondbilansi, mis hõlmab kõigi alluvate ettevõtete bilansid.

Nende dokumentide läbivaatamine on rahandusorganeil kogu eelarve koostamise töödest kõige tähtsamaid alasid. Alaeelarvete ja tulude ja kulude bilansside analüüsimisel kontrollivad rahandusorganid esmajoones kinnipidamist kehtivast seadusandlusest, partei ja riigivalitsuse direktiivide ning rahvamajanduse plaani näitajate täitmist; ühtaegu nad kontrollivad ja täpsustavad detailselt kõiki ametkondade arvutlusi eesmärgiga kõrvaldada liigset tulude vähendamist ja kulude suurendamist ning saavutada kuludes maksimaalset kokkuhoiu režiimi, maksimaalset kulutuste efektiivsust, suurimat reservide kasutamist ning rentaabluse tõstmist.

Kulude mitteküllaldase põhjendatuse puhul on rahandusorganeil õigus neid eelarve kavasse mitte võtta või vähendada ametkondade poolt nõutud summasid. Ametkonna vastuväidete puhul lahendatakse lahkarvamused eelarve läbivaatamisel NSVL Ministrite Nõukogus, liidu- ja autonoomsete vabariikide ministrite nõukogudes ja nõukogude täitevkomiteedes.

Alaeelarvete ja tulude ja kulude bilansside läbivaatamine kooskõlastatakse lähemalt NSVL Rahandusministeeriumi kontroll-revisjoni organite revisjonitöö tulemustega. Tähtsamaid materjale, mida kasutatakse alaeelarvete ja tulude ja kulude bilansside kontrollimisel, on nende tegeliku täitmise andmed jooksval aastal, samuti revisjoniaktid ja revidentide ettepanekud asutise tegevuse puuduste kohta. See on vajalik seda enam, et mõned asu-

tised, ignoreerides alaeelarvete ja tulude ja kulude bilansside täitmist jooksval aastal, esitavad mõnikord pealiskaudseid ja liialdatud nõudmisi, mis pole põhjendatud täpsete arvutlustega.

Kogu alaeelarvete ja tulude ja kulude bilansside läbivaatamise protsessis on suur tähtsus töö hoolsusel. Alaeelarveliste materjalide ja arvutluste hooletu koostamine võib tekitada soodsa võimaluse riigivahendite kõrvaldamiseks ja eelarve-distsipliini rikkumiseks. Kogu alaeelarvete ja tulude ja kulude bilansside läbivaatamise protsess dokumenteeritakse hoolsasti: eriprotokollides märgitakse, kelle poolt, millal ja mis alusel on tehtud muudatused ministeeriumide ja täitevkomiteede osakondade poolt esitatud alaeelarveis ja tulude ja kulude bilanssides. See on väga oluline eelarve kava järgnevaks läbivaatamiseks edaspidistes instantsides ja hoiatuseks pealiskaudse asja juurde asumise vastu.

§ 2. Eelarvete koostamine, läbivaatamine ja kinnitamine.

Rahandusorganid ühendavad majandusharude alaeelarved tulude ja kulude bilansside vastavate elementidega (eraldamised kasumist, finantseerimine eelarvest) ja rahandusorganite poolt administratiivselt juhitavate tulude ja kulude arvutlustega (maksud, riigilaenud, laenude kustutused jt.) tulude ja kulude koondeelarvesse eelarve üksikasjalise klassifikatsiooni jaotuse järgi. Selle koondeelarve tasakaalustamisel moodustub eelarve kava. Eelarve tasakaal on eelarve plaanilise ehitamise kohuslikuks ja kindlaks elemendiks. See saavutatakse kõigi eelarveliste tulude hoolsal arvestamisel muude kulude katteallikate (kõigepealt majandusharude kasumite) üheaegse läbivaatamisega, majanduse reservide aktiivse avastamise, kokkuhoiu režiimist kinnipidamise, hoolsa kontrollimise ja eelarvest kõigi mitteplaaniliste kulude, eriti edasilükatavate väljajätmise teel.

Selles korras koostatakse liidu, vabariiklikud ja iga töörahva saadikute nõukogu eelarvete kavad. Kuid kõik NSV Liidu eelarved liidetakse järjekorras rajooni, oblasti (krai) eelarveisse, vabariikide riigieelarveisse ja NSV Liidu riigieelarvesse. Seepärast peab igal rahandusorganil, peale tema poolt koostatud vastava eelarve kava, olema ka alamalseisvate eelarvete kavad.

NSVL Rahandusministeerium koostab NSV Liidu riigieelarve kava liidu eelarve kava alusel, mis on tema poolt välja töötatud liidu asutiste alaeelarvete ja tulude ja kulude bilansside järgi, samuti temale esitatud liiduvabariikide riigieelarvete kavade alusel, mis heaks kiidetud vabariikide ministrite nõukogude poolt.

Liiduvabariikide riigieelarvete kavade alal töötavad nende vabariikide rahandusministeeriumid välja vabariiklike eelarvete kavad vabariiklike ametkondade alaeelarvete ja tulude ja kulude bilansside järgi, vabariikide kohalike koondeelarvete kavasid aga koostavad otseselt vabariikide rahandusministeeriumid, lähtudes jooksva aasta eelarvete täitmise aruandelistest andmetest ja eeloleva aasta rahvamajanduse plaani näitajaist. Alaeelarvete ja tulude ja kulude bilansside järgi koostatud kohalike eelarvete kavade saamine kohtadelt nõuaks palju aega ega ole kogu vabariigi kohalike eelarvete üldmahu ja struktuuri plaanistamise staadiumis hädavajalik.

Kõik liiduvabariikide eelarvete kavade elemendid, enne nende paigutamist NSV Liidu riigieelarve kavasse, vaatab detailselt läbi NSVL Rahandusministeerium. Seejuures NSVL Rahandusministeerium kontrollib, tehes vajaduse korral kavades vastavaid parandusi:

1) eelarvete kavades kõigi rahvamajanduse plaani näitajate, partei ja valitsuse direktiivide ning seadusandlusest kinnipidamise täitmist; 2) kõigi kulude eelarveliste arvutluste põhjendatust, kõrvaldades liialdatud ja ebareaalsed avaldused; 3) range kokkuhoiu režiimi läbiviimist kuludes; 4) tulude kõiki arvutlusi, mitte lubades omade kinnistatud tulude liigset vähendamist ja avastades reserve vabariikidele alluvas majanduses; 5) eelarve kava seost lähtebaasiga ja jooksva aasta eelarve ning tootmisplaanide täitmise tulemustega; 6) vastavate eelarvete revideerimisel NSVL Rahandusministeeriumi kontroll-revisjoni organite poolt tehtud juhatuste täitmist.

NSV Liidu riigieelarve kavasse võetakse liiduvabariikide riigieelarved arvutustes, mille vastu võtnud NSVL Rahandusministeerium; kõik liiduvabariikide ministrite nõukogude lahkarvamused NSVL Rahandusministeeriumiga lahendab NSVL Ministrite Nõukogu NSV Liidu riigieelarve kava läbivaatamisel.

NSVL Rahandusministeeriumiga kokkulepitud liiduvabariikide riigieelarvete kavade piirides vaatavad vabariikide rahandusministeeriumid läbi ANSV, kraide ja oblastite eelarvete kavad, mis esitatud kohtadelt pärast ANSV ministrite nõukogude, oblastite ja kraide täitevkomiteede heakskiitu. ANSV, kraide ja oblastite eelarvete kavasid koostavad ANSV rahandusministeeriumid ja rahandusorganid: ANSV riigieelarveid, kraide ja oblastite eelarveid — ministeeriumide ja osakondade alaeelarvete ja tulude ja kulude bilansside alusel, rajoonide ja linnade eelarveid aga nende eelarvete kavade alusel, mille esitanud rajoonide ja linnade nõukogude täitevkomiteed.

Liiduvabariikide rahandusministeeriumid vaatavad läbi ANSV, kraide ja oblastite eelarvete kavad samas korras ja suunas, nagu NSVL Rahandusministeerium liiduvabariikide eelarvete kavadki, tehes neis kavades vajaduse korral vastavaid parandusi. ANSV ministrite nõukogude, kraide ja oblastite täitevkomiteede lahkarvamused vabariikide rahandusministeeriumidega lahendatakse liiduvabariigi riigieelarve kava läbivaatamisel vabariigi ministrite nõukogus.

Analoogilises korras vaatavad oblastite (kraide) rahandusosakonnad ja ANSV rahandusministeeriumid läbi liiduvabariikide ministeeriumidega kokkulepitud ANSV, kraide ja oblastite eelarvete kavade piirides rajoonide ja linnade eelarvete kavad.

NSVL Rahandusministeeriumi poolt koostatud NSV Liidu riigieelarve kava esitatakse läbivaatamiseks NSVL Ministrite Nõukogule. NSVL riigieelarve kava hõlmab tulude osas kõik liidu eelarve üksikute allikate ja liiduvabariikide vabariiklike eelarvete tulud, ANSV tulude eelarvete üldsumma ja kohalike eelarvete tulud kohalike laekumisallikate järgi. NSV Liidu riigieelarve kulude ossa kuuluvad kõik liidu ja vabariikliku tähtsusega majandusharude kulud, ANSV kulude eelarvete ja kohalike eelarvete üldsumma, näidates nende eelarvete järgi eraldi assigneeringud haridusele ja valitsemisele.

Ühes NSV Liidu riigieelarve kavaga esitatakse NSVL Ministrite Nõukogule: 1) liidu eelarve kava, mis koostatud tulude osas — üksikute allikate ja kulude osas ametkondade järgi; 2) liiduvabariikide riigieelarved, näidates tulud allikate ja kulud majandusharude järgi; 3) tulude ja kulude bilansid liidu asutiste järgi; 4) seletuskiri eelarve juurde.

Seletuskirja eesmärgiks on valgustada eelarve poliitilis-majanduslikku sisu, näidata, kuidas on kindlustatud partei ja valitsuse direktiivide ning rahvamajanduse plaani täitmine, anda kulude ja tulude majanduslikud põhjendused, selgitada eelarve ja kõigi majandusharude kavatsetud arendamise dünaamikat võrreldes eelmise aastaga.

Eelarve kulude osa iseloomustamisel analüüsitakse selle struktuuri ja dünaamikat kulurühmade (rahvamajanduse, sotsiaalkultuuriliste ürituste, valitsemise jt. finantseerimise), majandusharude, kululiikide (artiklite) järgi, liigitades neist tähtsamaid ametkondade (kapitaalmahutuste, käibevahendite jt.) ja katteallikate järgi. Muudatuste selgitamiseks töötajate teenindamise otstarbel eelarve kava rühmmõõtjaid ja kulude norme võrreldakse jooksval aastal eelarve täitmise vastavate andmetega, mis vastu

võetud eelarve kava kooskõlastamisel kõrgemalseisvate rahandusorganitega.

Tulude osa iseloomustamisel analüüsitakse nende struktuuri, üksikute tululiikide ja rühmade ning mitmesuguste majandusharude rentaabluse dünaamikat. Igal juhul eelarvelistele andmetele liituvad tootmisnäitajad (uute objektide ekspluatatsiooni võtmine, toodangu kasv, omahinna alandamine, asutiste võrk ja neid teenindavad kontingendid jt.).

NSVL Ministrite Nõukogu vaatab detailselt läbi NSV Liidu riigieelarve kava NSVL Rahandusministeeriumi esitise ja Riikliku Plaanikomisjoni seisukoha järgi ja ühtaegu lahendab kõik liidu asutiste ja liiduvabariikide ministrite nõukogude lahkarvamused NSVL Rahandusministeeriumiga, mis tekivad liiduvabariikide alaeelarvete, finantsplaanide ning eelarvete läbivaatamisel.

NSVL Ministrite Nõukogu poolt heakskiidetud NSV Liidu riigieelarve, liidu eelarve ja liiduvabariikide riigieelarvete kavad esitatakse tema poolt kinnitamiseks NSVL Ülemnõukogule.

Eelarve-seaduse eelnõu esialgseks hoolsaks ettevalmistamiseks enne selle arutamist NSVL Ülemnõukogu kodades — Liidunõukogus ja Rahvuste Nõukogus — on valitud alalised eelarve-komisjonid (igas komisjonis 13 isikut). Eelarve-komisjon kontrollib eelarve poliitilist ja majanduslikku sisu ja kõiki selle kulusid ning tulusid, aidates Ülemnõukogu täieõiguslikult korraldada riigi finantsressursse.

NSVL Ülemnõukogu kuulab NSVL Ministrite Nõukogu esitise NSV Liidu riigieelarve kohta kodade ühisistungil, kusjuures NSVL Ministrite Nõukogu aruandjana esineb NSVL rahandusminister. Eelarve arutamine toimub NSVL Ülemnõukogus eraldi Liidunõukogu ja Rahvuste Nõukogu istungil ning avatakse eelarve-komisjonide kaasaruannetega. NSV Liidu riigieelarve tulude osa kinnitab NSVL Ülemnõukogu üksikute allikate, kulude osa aga majandusharude järgi. Liidu eelarve tulud kinnitatakse üksikute allikate, kulud aga ametkondade järgi. Pärast NSV Liidu riigieelarve vastuvõtmist kinnitab NSVL Ülemnõukogu vastava aasta riigieelarve seaduse. Seadus sisaldab kogu riigieelarve ja liidu eelarve, samuti liiduvabariikide riigieelarvete tulude ja kulude üldkokkuvõtted, näidates eraldi iga liiduvabariigi riigieelarve kui ka vabariiklike ja kohalike eelarvete tulusid ning kulusid. NSV Liidu riigieelarve seadus määrab kindlaks liiduvabariikide riigieelarvete puudujäägita tasakaalustamise otstarbel protsendid eraldamiseks üleliidulistest reguleerivatest riigimaksudest ja -tuludest iga liiduvabariigi vabariiklikku ning kohalikku eelarvesse.

Ühtlasi kinnitatakse NSV Liidu riigieelarve seadusega iga liiduvabariigi alal vahendite üldsumma, mis kuulub liiduvabariigi riigieelarvest ANSV ja kohalike nõukogude eelarveisse kandmisele nende tasakaalustamiseks. Nende summade jaotamine üksikute reguleerivate tuluallikate järgi kuulub liiduvabariikide endi pädevusse.

Pärast NSV Liidu riigieelarve kinnitamist NSVL Ülemnõukogu poolt täpsustavad liiduvabariikide rahandusministeeriumid liiduvabariikide riigieelarvete, vabariiklike eelarvete ja kohalike koondeelarvete kavad kooskõlas NSV Liidu riigieelarve seadusega ja esitavad täpsustatud eelarvete kavad liiduvabariikide ministrite nõukogudele. Liiduvabariikide riigieelarvete tulude osa koostatakse tuluallikate järgi, kulude osa — majandusharude, sotsiaal-kultuuriliste ürituste ja valitsemise järgi, vabariiklikud eelarved aga vastavalt allikaile ja ametkondadele. Liiduvabariikide riigieelarvete kavadele liituvad samasugused lisad nagu NSV Liidu riigieelarvelegi (ANSV ja kohalike nõukogude eelarveile lisatakse juurde iga krai, oblasti, ANSV koondeelarved ja kohalikud üldkoondeelarved). Liiduvabariikide ministrite nõukogud vaatavad läbi vabariikide riigieelarvete kavad samas korras, nagu NSVL Ministrite Nõukogugi, s. o. liiduvabariikide rahandusministeeriumide aruande järgi, ühes vabariikide riiklike plaanikomisjonide seisukohtadega ja ühtaegu lahkarvamuste lahendamisega ametkondade, ANSV-de, kraide ning oblastitega.

Liiduvabariigi ministrite nõukogu poolt vastuvõetud riigieelarve, vabariikliku eelarve ja iga ANSV, krai ning oblasti koondeelarve kavad esitatakse kinnitamiseks vabariigi ülemnõukogule.

Kooskõlas liiduvabariikide konstitutsiooniga valivad ülemnõukogud eelarve kava esialgseks läbivaatamiseks alalised eelarve-komisjonid. Liiduvabariigi riigi- ja vabariiklikku eelarvet arutab ülemnõukogu ministrite nõukogu esitise ja eelarve-komisjoni kaasesitise järgi, kes esitab oma otsuse.

Liiduvabariigi ülemnõukogu kinnitab riigieelarve tulude osa iga üksiku allika, kulude osa — majandusharude järgi; vabariikliku eelarve — vastavalt allikaile ja ametkondadele. Pärast vabariigi riigieelarve vastuvõtmist kinnitab liiduvabariigi ülemnõukogu vastava aasta riigieelarve seaduse, mis sisaldab riigi- ja vabariiklike eelarvete tulude ja kulude üldkokkuvõtted, samuti iga krai, oblasti ja ANSV eelarve tulude ja kulude üldkokkuvõtted. Selle seadusega kinnitatakse samuti vahendid, mis kantakse vabariiklikust eelarvest iga ANSV, krai ja oblasti eelarveisse nende tasakaalustamiseks. Ühtlasi määrab liiduvabariigi riigieelarve

seadus kindlaks protsendid eraldamiseks riigituludest ja -maksudest ANSV, kraide ning oblastite eelarveisse.

ANSV, kraide ja oblastite eelarveisse kantavad summad ja riigimaksudest ja tuludest eraldamise protsendid määratakse kindlaks nende eelarvete finantseerimise plaani alusel, mille koostanud liiduvabariigi rahandusministeerium ja vastu võtnud ministrite nõukogu. Iga ANSV, krai ja oblasti finantseerimise plaanis võrreldakse kulude üldsuurust omade kinnistatud tulude summaga, määratakse kõigi eelarvete tasakaalustamiseks vajalikud vahendid, mis jaotatakse üksikute reguleerivate allikate järgi, määrates kindlaks protsendid eraldamiseks igaühest neist. Finantseerimise plaani skeem on selline:

Haldusühikute nimetus	Eelarve kulude summa	Kinnistatud tulud	Reguleerivad tulud						
			Üldse	Selles					
				Eraldamised		Eraldamised		Reguleerimisfond	
				Summa	%	Summa	%	Toetused	Eraldamised

Liiduvabariikide ülemnõukogude poolt kinnitatud riigieelarved esitab vabariigi rahandusministeerium NSVL Rahandusministeeriumile.

Analoogilises korras kinnitatakse ka autonoomsete vabariikide riigi- ja vabariiklikud eelarved.

Mis puutub kohalikesse eelarveisse, siis pärast vabariikide riigieelarvete, iga krai ja oblasti kohalike eelarvete üldmahtude ja viimaseile vabariiklikust eelarvest kantavate vahendite kinnitamist täpsustavad kraide ja oblastite rahandusorganid kraide ja oblastite eelarvete kavad tervikuna ja rajoonilises läbilõikes ning

koostavad nende finantseerimise plaanid. Kraide ja oblastite rahandusorganid annavad läbivaatamiseks kraide (obl.) täitevkomiteedele tervikuna kraide, oblastite ja kõigi rajoonide eelarvete kavad, juurde lisades seletuskirja, alamalseisvate eelarvete finantseerimise plaanid, võrgu näitajad, kontingendid, normid, iga ametkonna, rajooni ja linna (oblasti alluvusega) koosseisud ja töötasufondid, kraide ja oblastite eelarvete alal aga ka tulude ja kulude bilansid.

Kraide (obl.) täitevkomiteed vaatavad läbi eelarvete kavad rahandusosakonna juhataja esitise ja plaanikomisjoni kaasesitise järgi ja ühtaegu lahendavad kõik rahandusorganite lahkarvamused kraide (obl.) täitevkomiteede osakondadega ning alamalseisvate nõukogude täitevkomiteedega.

Pärast krai (obl.) täitevkomitee heakskiitmist esitatakse krai (oblasti) eelarve kava krai (oblasti) nõukogu eelarve-komisjoni läbivaatamisele ja nõukogu kinnitamisele. Krai (oblasti) nõukogu vaatab läbi eelarve kava täitevkomitee esitise ja eelarve-komisjoni kaasesitise järgi.

Krai (oblasti) nõukogu kinnitab:

1) krai (oblasti) enese eelarve — tulud allikate, kulud — majandusharude järgi;
2) kogu krai (oblasti) eelarve — vastavalt allikate ja ametkondade järgi;
3) rajoonide ja linnade (oblasti tähtsusega kraide) eelarved — tulude ja kulude üldkokkuvõtete kujul.

Ühtlasi kinnitab krai (oblasti) nõukogu rajoonide ja linnade (oblasti tähtsusega kraide) eelarvete finantseerimise plaani, s. o. absoluutsummad ja protsendid eraldamiseks riigimaksudest ja -tuludest nende eelarvete tasakaalustamiseks.

Analoogilises korras vaatavad rajoonide ja linnade täitevkomiteed ja nõukogud läbi ja kinnitavad rajoonide ja linnade eelarvete kavad.

Külade eelarved kinnitatakse erikorras, mis kindlaks määratud liidu seadusega 3. augustist 1935. a. külanõukogude rahandustöö parendamise abinõude kohta [1]). Et neid kinnitada õigeaegselt (kuni 1. jaanuarini), kinnitavad liiduvabariikide ministrite nõukogud 3—4 kuud enne eelarve-aasta algust külade eelarvete koostamiseks eridirektiivid külade eelarveist finantseeritavate majandusharude arendamise põhijoonte ja orienteeritava taseme kohta; direktiivid viiakse järjekordselt külanõukogudeni ja konkretisee-

[1]) LSKK 1935. a. nr. 42, lk. 358.

ritakse kohaldatult kohalikele oludele. Rajoonide täitevkomiteed, kinnitades külanõukogude eelarvete koostamise direktiivid, määravad kindlaks nende finantseerimise plaanid (arvesse võttes eelarvete ja külanõukogudele kinnistatud oma tulude plaanilist mahtu).

Direktiivide ja finantseerimisplaanide alusel koostavad külanõukogud iseseisvalt eelarvete kavad, mis pärast läbivaatamist täitevkomiteede, külanõukogude eelarve-komisjonide ja nõukogude endi poolt esitatakse rajooni täitevkomiteele. Viimane vaatab läbi ja kinnitab enne 1. jaanuari iga eelarve külanõukogu esimehe aruande ning rajooni rahandusosakonna juhataja otsuse järgi.

Krai ja oblasti täitevkomitee poolt kinnitatud krai ja oblasti koondeelarved ühes kõigi lisadega esitatakse liiduvabariigi rahandusministeeriumile, liidetakse viimase poolt vabariigi kohalikesse eelarveisse ning esitatakse NSVL Rahandusministeeriumile. Seejuures seadusandlusest, direktiividest ja rahvamajanduse plaanist kõrvalekaldumistel või finantsdistsipliini rikkumistel teatavad liiduvabariikide rahandusministeeriumid ministrite nõukogudele, kes kohustavad täitevkomiteid tegema nende eelarveis vastavad parandused.

Iga eelarve avaldatakse pärast kinnitamist kindlaksmääratud korras üldiseks teadmiseks.

§ 3. Individuaalsete alaeelarvete ja ettevõtete tulude ja kulude bilansside kinnitamine.

Üksikute eelarveliste tulude määramisel on otseseks ülesandeks organeile, kes haldavad tuluallikaid, kindlustada kehtiva seadusandluse alusel eelarvega kindlaksmääratud laekumisi. Eelarveliste assigneeringute kasutamine määratud otstarbeks rahvamajanduse plaaniga kindlaksmääratud ürituste teostamisel on vastavate organite kohuseks (maksimaalsest kokkuhoiust kinnipidamisel). Nende assigneeringute suunamine kuludeks, mida eelarves pole ette nähtud, või kulude ületamine summadest, mis kinnitatud eelarve järgi, tähendab ilmset plaani- ja finantsdistsipliini rikkumist.

Et organiseerida kõigi asutiste, ettevõtete ja töötajate võitlust eelarveliste tulude plaani täitmise ja ületamise eest, samuti eelarves ettenähtud ürituste täieliku ja õigeaegse teostamise eest eelarveliste vahendite kõige efektsemal kasutamisel, peab kõik kinnitatud eelarvelised ülesanded viima kuni otseste täitjateni — alamorganiteni, kes haldavad ja nõuavad sisse tulusid ning kulutavad vahendeid.

Seetõttu pärast eelarve kinnitamist selle alusel täpsustatakse ja kinnitatakse tulude ja finantseerimise kindlate plaanidena kõigi asutiste individuaalsed aasta-alaeelarved ja ettevõtete tulude ja kulude bilansid.

Asutiste alaeelarved ja ettevõtete tulude ja kulude bilansid, mida finantseerivad liidu ja vabariiklikud eelarved, kinnitavad ministrid või nende ülesandel ministeeriumide valitsuste juhatajad, kohalike eelarvete poolt aga reeglipäraselt finantseeritavad täitevkomiteede osakondade juhatajad. Suurimate kohalike eelarveliste asutiste alaeelarveid võivad täitevkomiteed nende poolt kindlaksmääratud nimekirjade järgi kinnitada vahetult. Igal juhul asutise alaeelarve kinnitatakse kohuslikult tema juhataja juuresolekul.

Alaeelarvete stabiilsuse kindlustamiseks, kooskõlas Vene NFSV seadusandlusega, võivad vabariiklike eelarveliste asutiste kinnitatud alaeelarves assigneeringuid muuta ministrid ainult pärast kooskõlastamist rahandusministeeriumiga, asutiste alaeelarvetes aga, keda finantseerivad ANSV ja kohalikud eelarved, ANSV ministrite nõukogud ja täitevkomiteed asjaomase ministeeriumi või osakonna ettepanekul. Igast iseseisva alaeelarve muudatusest teatab ministeerium või osakond viivitamata asutisele.

Asutisi finantseeritakse ainult vastavalt kinnitatud alaeelarvele ja menetlusplaani tegeliku täitmise järgi [1]).

§ 4. Ühiskondlike organisatsioonide kaasatõmbamine alaeelarvete ja eelarvete koostamisele.

Sotsialistliku majanduse plaanistamine on ehitatud järjekindla sotsialistliku demokratismi alusele. Majandusliku tegevuse tsentraliseeritud juhtimine ühendab plaanides ettenähtava ühtsuse sihi laialiste võimalustega töötajate rakendamiseks majanduse aktiivsele valitsemisele ja plaanistamisele. Vahetu ja üha laialisem masside osavõtt riigi poliitilisest ja majanduslikust valitsemisest on üks põhilisemaid elemente poliitika ning majanduse bolševistlikul juhtimisel. Stalin ütles ÜK(b)P KK veebruari-märtsi pleenumil 1937. a.:

„Mis tähendab õieti juhtida?

See ei tähenda sugugi istuda kantseleis ja sirgeldada direktiive.

[1]) VSKK 1936. a. nr. 8, art. 48 ja Vene NFSV Rahanduse RK juhend 10. septembrist 1938. a. nr. 3/5.

Õieti juhtida — see tähendab:

esiteks, leida küsimusele õige otsus, kuid õiget otsust ei ole võimalik leida arvestamata masside kogemusi, kes oma isiklikel õlgadel kannavad meie juhtimise tulemusi;

teiseks, organiseerida õiget otsuse täitmist, mida aga ei või teha ilma masside otsese abita;

kolmandaks, organiseerida selle otsuse täitmise kontrolli, mida jällegi pole võimalik teha ilma masside otsese abita" [1]).

Majandusplaane kommunistliku partei juhtimisel valmistavad ette ja koostavad miljonid töötajad, kelle osavõtu vormid plaanistamisest on väga mitmekesised. Siia kuuluvad ettevõtete, asutiste tootmisnõupidamised, aktiivide nõupidamised jne.

Miljonite töötajate praktilised kogemused on suurimaks relvaks võitluses plaanide bürokraatliku šabloniseerimisega, mille eest otsustavalt hoiatas V. I. Lenin.

Laiade nõukogude ühiskondlike organisatsioonide osavõtu tohutu tähtsus rahvamajanduse plaanistamisel kuulub tervikuna alaeelarvete, finantsplaanide ja eelarve koostamisele. Ainult sel tingimusel on võimalik õieti selgitada kõigi asutiste ja ettevõtete vajadusi vastavalt nende individuaalseile erinevustele, leida teid töörahva teenindamise tegelikuks parendamiseks, samuti avastada rahvamajanduses olevaid reserve ja vahendite lisamobiliseerimise allikaid (rentaabluse tõstmine, kokkuhoiu režiimist kinnipidamine, siseressursside kasutamine).

Alaeelarved ja finantsplaanid kuuluvad ühiskondlike organisatsioonide, asutiste ja ettevõtete arutlusele, kusjuures selle tulemusi rahandusorganid võtavad arvesse alaeelarvete läbivaatamisel. Omakorda seovad rahandusorganid kõige tihedamalt oma tööd ühiskondlike organisatsioonidega asutiste ja ettevõtete otsesel uurimisel, et selgitada vajadusi, mis kuuluvad arvestamisele eelarve koostamisel, tulude tõstmise võimalusi ja alaeelarvete täitmise põhjalikku analüüsi. Laialdase tegevusvälja nõukogude aktiivi kogemuste rakendamiseks kujutab endast asutiste tegevuse ja tegelike kulude uurimine, et õieti määrata eelarveliste kulude norme. Põhjendatult koostatud normid, mis näevad ette operatsiooniliste kulude määra ja struktuuri, on eelarveliste vahendite kõige efektsema kasutamise ning töörahva kõrgekvaliteedilise teenindamise pandiks. Kulude normeerimise kõrval on suur täht-

[1]) J. Stalin. Partei töö puudustest ja trotskistide ning muude kahekeelsete likvideerimise abinõudest. Partizdat. 1937, lk. 41.

sus aktiivi osavõtul ka muude eelarveliste näitajate läbitöötamisest: remondi vajadus, seadistus, abinõud kommunaal-heakorra alal jne.

Seepärast aktiivi rakendamine, mis kindlustab eelarvelise plaani maksimaalse täpsuse, on eelarve koostamise organiseeritud plaani lahutamatu osa, tihe side aga ühiskondlike organisatsioonidega ja laialiste masside osavõtt eelarvelisest tööst on eelarve ja rahvamajandusharude finantseerimise, osakondade, sektorite, rühmade ning eelarve-inspektorite töö kvaliteedi näitajaks. Toetumine aktiivile on iga eelarve-töötaja otseseks kohuseks. See varustab teda rikkalike teadmistega sellest, mida tehakse eelarvelistes asutistes, aitab üldistada fakte, teha õigeid järeldusi ja otsuseid üksikute finantsmajanduse alade korraldamiseks.

V OSA.

NSV LIIDU RIIGIEELARVE TÄITMINE.

21. peatükk.

EELARVETE TÄITMISE ÜLDALUSED.

§ 1. NSV Liidu riigieelarvet täitvad organid.

Kinnitatud eelarve kuulub täitmisele.

Eelarvet täidavad vastavad rahandusorganid (ainult külade eelarveid täidavad külanõukogud ise). Neil lasub eelarveliste vahendite laekumise ja kulutamise organiseerimine, asutiste ja ettevõtete finantseerimine, tulude ja kulude arvestamine ning aruandmine, kõigi asutiste ja ettevõtete poolt eelarve ees oma kohuste täitmise ja vahendite kulutamise seaduslikkuse ning õigsuse kontrollimine, samuti riigi- ja kohalike maksude sissenõudmine ning riigilaenude paigutamine. Ühtlasi võtab eelarve täitmisest osa kassaaparaat, kes otseselt võtab vastu ja koondab eelarvelisi vahendeid ning annab neid välja otstarbe järgi. Alaeelarveid ja tulude ja kulude bilansse täidavad paljud asutised ja majandusorganisatsioonid, kes haldavad tuluallikaid ning teostavad eelarveliste vahendite kulutamist.

Kogu eelarve täitmise protsess on täpselt reglementeeritud seadusandlusega ja NSVL Rahandusministeeriumi juhenditega selleks, et kindlustada eelarveplaani täitmist, kõrvaldada häireid finantseerimisel, mis silmapilkselt peegelduvad rahvamajanduses ja ehitamises, samuti vältida igasuguste kuritarvituste võimalust. Seejuures on eelarve täitmiseks kindlaks määratud kindel kord, sellest osavõtvate asutiste ja isikute vahekord, nende õigused, kohused ning vastutus [1]).

[1]) „Juhised riigi- ja kohalike eelarvete ühtse täitmise ja mitte-eelarveliste vahendite ning deposiitide operatsioonide kohta". NSVL Rahanduse Rahvakomissariaadi väljaanne, 1934. a. „Juhendid NSV Liidu riigieelarve kassalise täitmise, mitte-eelarveliste vahendite ja deposiitide kohta". NSVL Riigipanga väljaanne, 1940. a.

§ 2. Eelarvete täitmise plaanistamine.

Eelarve täitmine ei ole ainult eelarveliste vahendite vastuvõtu, kulutuse ja arvestuse operatsioonide mehaaniline teostamine, vaid kujutab endast üht eelarvelise plaanistamise põhilist etappi.

Kuna eelarve on sotsialistliku riigi põhiliseks ja juhtivaks finantsplaaniks, siis selle täitmine allub rahvamajanduse plaani täitmise üldpõhimõtteile.

Plaani koostamine — see on vaid plaanistamise algus.

„Ainult bürokraadid võivad mõelda," õpetab seltsimees Stalin, „et plaanitöö lõpeb plaani koostamisega. Plaani koostamine on vaid plaanistamise algus. Tõeline plaaniline juhtimine areneb alles pärast plaani koostamist, pärast kontrollimist kohtadel, plaani täitmise, parandamise ja täpsustamise käigus." [1])

Plaani ei viida ellu isevoolavalt, vaid on vaja organiseerida selle täitmist. Selle organiseerimise ja plaanilise juhtimise kindlaks elemendiks on plaani täitmise kontroll. „Kui plaan ei ole seoses täitmise kontrolliga, siis see muutub tühiseks paberiks" (V. Molotov, ettekanne partei XVIII kongressil NSV Liidu rahvamajanduse arendamise kolmanda viie aasta plaani kohta).

Plaanide täitmise kontroll hoiatab majanduses disproportsioonide tekkimist, avastab reserve ja lubab õigeaegselt teha parandusi vastavalt plaanide tegeliku täitmise tulemustele.

Meetodiks, mis ühendab plaani täitmise kontrollimist selle korrigeerimisega täitmise protsessis, on aastaplaanide alusel plaanide koostamine üksikuiks aastavahemikeks.

„Ei tohi plaanistamist lugeda heaks," tähendas seltsimees Molotov ettekandes partei XVIII kongressil, „kui see ei arvesta plaani täitmise käiku. Selline kabinetlik, elust eemaldatud plaanistamine maksab vähe. Plaanistamine ei tohi muutuda arvudega täidetud tabelitevirna koostamiseks, olenemata plaani täitmise käigust... Plaanid on meil vajalikud selleks, et pidada õiget joont majanduslikus töös. Plaanid on meil vajalikud harude ja rajoonide, aastate ja lühemate perioodide järgi, õiges seoses plaani üksikute osade ning täitmise tähtaegadega. Vastavalt plaani tegeliku täitmise tulemustele on vaja plaani üksikuis harudes, rajoonides ja täitmise tähtaegades teha korrektiive" [2]).

[1]) J. Stalin. Leninismi küsimusi, 10. trükk, lk. 413.

[2]) V. Molotov. NSV Liidu rahvamajanduse arendamise kolmas viie aasta plaan. Riiklik Poliitiline Kirjastus, 1939. a., lk. 20.

Seepärast on aasta plaanistamise vahetuks jätkamiseks rahvamajanduse ja operatiivsete kvartaaliplaanide koostamine ning kinnitamine. Kvartaaliplaanid konkretiseerivad aastaplaani ülesannete täitmist kvartaaliks, toovad aastaplaani täpsustusi vastavalt võimalustele ja ressurssidele, mis on uuesti avastatud selle täitmise käigus, kinnitavad saavutatud edu, aktiviseerivad mahajäävaid alasid ja kõrvaldavad avastatud puudusi. Kvartaaliplaanide rakendamine kõvendab aastaplaani tõelisust ja juhtimist.

Rahvamajanduse kvartaaliplaanid määravad kindlaks kõigi majandusharude jaoks kvantitatiivsed ja kvalitatiivsed näitajad (toodangu ja kapitaaltööde maht, omahinna alandamine, töötasufondid, kaubakäive jt.). Kuna eelarve põhjeneb rahvamajanduse plaani näitajail, määravad rahvamajanduse kvartaaliplaanid nii kvartaali eelarveliste tulude suuruse kui ka kulude mahu ja suuna ja nimelt seega kohustavad kvartaalset eelarvelist plaanistamist. Kuid viimane pole tingitud mitte ainult sellest sõltuvusest, vaid ka sellest, et eelarve ise kujutab endast plaani, millele on oma loomuse poolest omased ülaltähendatud plaanistamise üldpõhimõtted.

Eelarvete tulude osa ei pea täituma isevoolavalt. Pidev tuluallikate kõvendamine ja uute otsimine on juhtiv algus võitlemises plaanis ettenähtud ressursside maksimaalselt efektiivse kasutamise eest, mida kindlustatakse majanduses leiduvate reservide avastamisega ja eelarvesse laekumisega. Siit tekib vajadus tulude plaani perioodiliselt läbi vaadata, et aktiviseerida mahajäänud alasid ja kindlustada saavutatud edu plaani täitmisel.

Eelarvete kulude osa täitmist ei tohi viia eelarveliste vahendite automaatsele finantseerimisele aasta jooksul. Eelarvelise finantseerimise üldpõhimõte seisneb selles, et eelarvelisi vahendeid ei antaks mitte plaani järgi üldse, vaid vastavalt tootmisoperatiivplaanide kvantitatiivsete ja kvalitatiivsete näitajate tegelikule täitmisele ja varemini antud vahendite omamisele. Eriti ehitust finantseeritakse vastavalt selle käigule, kindlustatusele materjalide ja tööjõu kaadritega ning täidetud ehitustöö hinnale; õppeasutiste finantseerimine toimub võrgu tegeliku kujunemise ja õpilaste olemasolevate kontingentide alusel, haiglate finantseerimine — vastavalt voodite tegelikule arvule jne.

Kõik see nõuab aasta-eelarve täitmisel painduvat juhtimist finantseerimises. Kvartaalse eelarvelise plaanistamise ülesandeks on asutiste ja majandusorganisatsioonide eelarveliste assigneerin-

gute ulatuse täpsustamine vastavalt tootmis-operatiivplaanide tegeliku täitmise käigule nende poolt ning range kulude kokkuhoiu režiimi teostamise kindlustamine.

Lõpuks, ebaühtlase tulude laekumise ja vahendite kulutamise tagajärjel aasta jooksul, põhikulutuste õigeaegseks teostamiseks ja häirete kõrvaldamiseks asutiste finantseerimises tekib vajadus plaanistada eelarvete täitmist, arvesse võttes tulude laekumise tähtaegu, vahendite kulutamise hoo- ning tähtaegsust.

Neil kaalutlustel koostatakse aasta-eelarvelise plaanistamise otseseks jätkamiseks ja plaaniliseks juhtimiseks kõigi eelarvete täitmise kvartaaliplaanid. Nende koostamise aluseks on rahvamajanduse kvartaaliplaanid, kinnitatud aasta-eelarved, nende täitmise aruanded möödunud aastaperioodi eest, kõrgemalseisvate rahandusorganite ülesanded eelolevas kvartaalis tulude laekumise kohta ja ministeeriumide ja täitevkomiteede osakondade kvartaali tulude ning kulude kavad (avaldised).

Ministeeriumide ja täitevkomiteede osakondade tulude ja kulude kavad (avaldised) koostatakse täieliku eelarve klassifikatsiooni järgi ja esitatakse rahandusorganeile, juurde lisades ametkonnale alluva majanduse tulude ja kulude bilansid, eelarveliste asutiste plaanilised töötasufondid ning seletuskirja. Seletuskirjas tuuakse arvutlusi, põhjendusi ja kvartaaliplaanide aluseks võetud tootmis-operatiiv- ning finantsnäitajaid (asutiste võrk, kontingendid, ettevõtete toodang, omahind, olemasolevad käibevahendid kvartaali alguks jne.).

Ametkondlikke kapitaalmahutuste kavatsusi analüüsivad rahandusorganid eelmistes kvartaalides kasutatud vahendite hinde (eripankade materjalide järgi) ja plaanistatavaks kvartaaliks finantseerimisallikate õige määramise alusel. Käibevahendite kavatsusi kontrollitakse silmas pidades nende tegelikku seisu plaanistatava kvartaali alguks, vastavust normatiividele ja vajalikku juurdekasvu plaanistatavas kvartaalis vastavalt tootmisprogrammi suurenemisele. Sotsiaal-kultuuriliste asutiste alal teostatakse eelarve täitmise hinnet eelmistes kvartaalides ja selgitatakse tegelikud kontingendid ning kehtiv võrk.

Eelarve täitmise kvartaaliplaani kulude ossa võetakse kõik kulud, mida peab tegema plaanistatavas kvartaalis. Seejuures rahvamajanduse finantseerimise kulud määratakse vastavalt selle

arengu näitajaile plaanistatavaks kvartaaliks; sotsiaal-kultuuriliste asutiste finantseerimise kulud — nii plaanistatava kvartaali alguks asutiste kehtiva kui ka arendatava võrgu ülalpidamiseks ühes teenindavate kontingentidega; valitsemisorganite finantseerimise kulud — tegeliku võrgu ülalpidamiseks, muud kulud aga vastavalt nende vajadusele ja tähtaegsusele.

Kulude mahu arvutamist teostatakse arvesse võttes nende hooaegsust (kütteaine varumine, ettevalmistamine uueks õppeaastaks, töötasu maksmine õpetajaile puhkeaja eest jne.), samuti kulusid, mis olid ette nähtud eelmistes kvartaaliplaanides ja polnud õigeaegselt täidetud, kuid on tingimata vajalikud.

Eelarvete täitmise kvartaaliplaanides ettenähtud assigneeringud ühes varem avatud vahenditega ei tohi ületada aastaks määratud summasid, kui lisaassigneeringud pole kindlaksmääratud korras veel kinnitatud.

Kvartaaliplaanide tulusummad määratakse kindlaks mitte üksnes vastavalt tähtaegadele ja tasumääradele, mis ette nähtud aasta-eelarves, vaid ka arvesse võttes summasid, mis jäid eelmisel perioodil laekumata, samuti ülesandeid ressursside maksimaalseks mobiliseerimiseks nende realiseerimise eelolevate võimaluste otsese hindamisega.

Tulude arvutlused koostatakse majandusorganite tulude ja kulude kvartaalibilansside ja riigimaksude ja -tulude laekumise alal kõrgemalseisvate rahandusorganite ülesannete alusel. Kõik muud tulud plaanistatakse aastasummade alusel, arvesse võttes möödunud kvartaalide laekumisi ja nende jaoks kindlaksmääratud tähtaegu. Tulude kvartaaliplaanides võetakse arvesse eelarveliste vahendite jäägid plaanistatava kvartaali alguks (kohalikes eelarveis — jäägid nii kohaliku eelarve kui ka krediidikäsutajate jooksvail arveil).

Eelarve täitmise kvartaaliplaanidesse paigutatakse kokkuvõtete järel, kuid ikkagi plaani bilanssi, riigi lühilaenude saamised ja kustutamised, samuti vastastikused arveldused kõrgemal- ja alamalseisvate eelarvete vahel.

Eelarvete täitmise kvartaaliplaanid koostatakse tulude osas eraldi iga allika, liidu ja vabariiklikkude eelarvete kulude osas — osade, kohalike eelarvete alal aga majandusharude (külade ja asulate alal — täieliku eelarve klassifikatsiooni) järgi.

Eelarvete täitmise kvartaaliplaanid koostatakse järgmise vormi järgi:

Eelarve klassifikats. jaotus	Tulude ja kulude nimetus	NSV Liidu, NSV, ANSV Ülemnõukogu, kohalike nõukogude poolt määratud aastaks	Määratud aastaks ühes NSV Liidu, NSV ja ANSV ministrite nõukogu ja kohalike nõukogude määruste alusel tehtud muudatustega	Loodetav täitmine aasta algusest kuni plaanistatava kvartaalini	Määramine plaanistatavaks kvartaaliks	KOKKU poolaasta, 9 kuu, aasta kohta

Rahandusorganid koostavad samuti kvartaaliplaanid, kus nähakse ette toetuste ülekanded reguleerimisfondidest alamalseisvaisse eelarveisse ja dotatsioonid või tuludest eralduste ülekanded reguleerimisfondi, samuti määravad iga plaanistatava eelarvelise ametkonna ja iga alamalseisva (vabariigi, oblasti, rajooni, linna, küla) eelarve töötasufondid. Rajoonide ja linnade eelarvete alal koostatakse samuti rajooni ja linna tööstuse kogutud summade jaotamise kvartaaliplaan, oblastite (kraide) ja autonoomsete vabariikide ning liiduvabariikide (kus ei ole oblasteid) vabariiklikkude eelarvete alal aga plaan, kus nähakse ette eraldamised rajooni tööstuse arendamise vabariiklikku või oblasti fondi ning selle fondi jaotus.

Vastavalt NSVL RKN-i ja ÜK(b)P KK määrusele 7. jaanuarist 1941. a. „Abinõudest laiatarbekaupade ja toiduainete tootmise suurendamiseks kohalikust toorainest" rajooni ja linna tööstuse akumulatsiooni jaotamise plaanides nähakse ette:

a) tööstuse akumulatsiooni üldmäär plaanistatavas kvartaalis, b) see akumulatsiooni määr, mida kasutatakse elamu ja kultuur-olustikuliseks ehitamiseks ning heaoluks (kuni 25%), peale summade, mis nähtud ette selleks otstarbeks muude allikate arvel; c) kogu akumulatsiooni määr, mida juhitakse vastavalt ANSV ministrite nõukogude, oblastite (kraide) täitevkomiteede ja liiduvabariikide (kus ei ole oblasteid) ministrite nõukogude otsustele

rajooni tööstuse arendamise oblasti (krai) või vabariiklikku fondi; d) kogu akumulatsiooni määr, mida kasutatakse kapitaalkulutustena ettevõtete organiseerimiseks, et toota kohalikust toorainest laiatarbekaupu ja toiduaineid, samuti oma käibevahendite juurdekasvuks ning muudeks üritusteks, mis ette nähtud rajooni ja linna tööstuse finantsplaanides.

Peale selle, kui rajoonis või linnas on organiseeritud mitu tööstuskombinaadiharu ja on tekkinud vajadus anda vahendeid ühelt tööstuskombinaadilt teisele, määravad rahandusosakonnad rajooni ja linna tööstuse vahendite määrad, mis jaotatakse ümber rajooni või linna eelarve kaudu.

Rajooni või linna eelarve täitmise kvartaaliplaani võetakse eraldamised elamu ja kultuur-olustikuliseks ehitamiseks ja rajooni tööstuse arendamise fondi, samuti summad, mis jagatakse ümber tööstuskombinaadiharude vahel, laekumised rajooni tööstuse arendamise oblasti (krai) või vabariiklikust fondist ning nende arvel tehtavad kulud.

Eelarve täitmise kvartaaliplaanid kinnitavad vastavalt NSVL Ministrite Nõukogu, liidu- ja autonoomsete vabariikide ministrite nõukogud ning täitevkomiteed. Ühtaegu kinnitatakse plaanistatavate eelarveliste ametkondade töötasufondid ja iga alamalseisva eelarve jaoks alamalseisvate eelarvete finantseerimise plaanid (eraldamised reguleerimisfondidesse ja toetused neist, dotatsioonid, laenud), rajooni ja linna tööstuse akumulatsiooni jaotamise plaanid (rajoonide ja linnade eelarvete jaoks) ja rajooni tööstuse arendamise fondi eraldamiste plaanid (oblastite ja ANSV ning liiduvabariikide, kus ei ole oblasteid, vabariiklike eelarvete jaoks) ning nende eraldamiste jaotused.

Eelarvete täitmise kvartaaliplaanide kinnitamisel võetakse vastu määrused abinõude kohta, mida peab tarvitusele võtma puuduste kõrvaldamiseks, mis ilmnenud eelarve täitmisel eelmistes kvartaalides, tulude laekumise suurendamiseks ja vahendite kokkuhoidlikuks kulutamiseks.

Kinnitatud kvartaali-eelarvete alusel koostavad rahandusorganid pärast võrdlemist ametkondadega tulude ja kulude kvartaaliloendi täieliku eelarve klassifikatsiooni kohaselt (välja arvatud külade ja asulate eelarved, mis kinnitatakse loendi järgi), samuti eelarvete täitmise kuu-kassaplaanid, mis on vajalikud eelarveliste vahendite kulutuste reguleerimiseks vastavalt nende olemite muutumisele.

Kui eelarve täitmise kvartaaliplaani koostamise momendiks aasta-eelarve ei ole kinnitatud, siis kvartaali-eelarve kulud mää-

ratakse lähtudes asutiste võrgust, mis kantakse üle uuele eelarveaastale, ja möödunud aasta normidest, samuti NSVL Ministrite Nõukogu ja liiduvabariikide ministrite nõukogude määrusest. Kulud majandusorganisatsioonide finantseerimiseks, uute asutiste võrgu ja ürituste arendamiseks määratakse vastavalt rahvamajanduse plaani näitajaile kvartaali kohta. Eelarvete täitmise kvartaaliplaan koostatakse kohustusega katta kõik kavatsetavad kulud tulude loodetavast laekumisest samas kvartaalis.

Erijuhtudel, kui hooajaliste tingimuste tõttu tekib kvartaaliplaanis tulude laekumises või kulude tegemises ajutine kassalünk, algatavad liidu- ja autonoomsete vabariikide ministrite nõukogud ning täitevkomiteed taotlust lühilaenude saamiseks liidu, vabariiklikust või kõrgemalseisvast kohalikust eelarvest. Kui krai, oblasti või linna eelarve kassalist täitmist toimetab kohalik kommunaalpank, siis esialgu, kuni taotluse algatamiseni kõrgemalseisvast eelarvest laenu saamiseks, tuleb kasutada kommunaalpanga õigust võimaldada kohalikele nõukogudele lühilaene kassalünkade katmiseks. Neid antakse kalendriaasta piirides tähtajaga mitte üle kuu ja määral, mis ei ületa 10% panga põhikapitalist.

Juhul, kui keeldutakse lühilaenu andmisest kommunaalpangast või kõrgemalseisvast eelarvest ja selle andmisel vähemal määral, kui oli küsitud, tuleb eelarve täitmise kvartaaliplaan uuesti läbi vaadata arvestusega, et kulud tuleb viia täielikku vastavusse tulude loodetava laekumisega. Kui eelarve täitmise protsessis selgub, et kvartaaliplaani tulude osa täielikult ei täitu ja seda pole võimalik kompenseerida saavutatud kulude kokkuhoiuga, siis teevad rahandusorganid liidu- ja autonoomsete vabariikide ministrite nõukogudele ning täitevkomiteedele ettepanekud kvartaaliplaani kulude osa vähendamiseks vastava summa võrra.

Kvartaaliplaani määratud summade muutmisi ametkondade (osade) ja majandusharude (plaanide) vaheliselt lubatakse ainult selle organi loal, kes plaani kinnitanud. Kvartaaliplaani piirides võib ametkond suurendada rahandusorganite loal määratud summasid ühtede alaeelarveliste jaotuste järgi ja ühtaegu vähendada teiste järgi (välja arvatud töötasufondid ja kapitaalmahutused).

Alamalseisvate eelarvete täitmise juhtimine ja järelevalve lasub valitsemise kõrgemalseisvail organeil; see kohustab rahandusorganeid koostama kõigi alamalseisvate eelarvete täitmise kvartaaliplaane, et omada nende realiseerimise ülevaadet.

Need plaanid on aluseks reguleerimisfondist dotatsioonide, eralduste ja toetuste kalendaarsele jaotamisele ning lühilaenude võimaldamise õigeaegse küsimuse püstitamisele kassalünkade katmiseks. Rahandusorganid koostavad need rahvamajanduse kvartaaliplaanide, aasta-eelarvete ja aasta algusest möödunud perioodi eelarvete täitmise aruannete alusel, ilma et kohtadelt nõuaks mingisuguseid materjale.

Eelarve täitmise kinnitatud kvartaaliplaanid ühes kõigi lisadega esitatakse hiljemalt kvartaali esimese kuu 15. päevaks kõrgemalseisvale rahandusorganile, kes vaatab need läbi järelevalve korras (vastavus rahvamajanduse plaanile, aasta-eelarvele, tootmisplaanide täitmisele, võrgu ja kontingentide seisule, tulude arvutamise õigsusele jne.). Peale alluvaile rahandusorganeile antud eeskirjade esitab kõrgemalseisev rahandusorgan vajaduse korral liidu- ja autonoomse vabariigi ministrite nõukogule või täitevkomiteele taotluse alamalseisvate täitevorganite eelarvete täitmise kvartaaliplaanide otsuste ühe või teise osa peatamiseks või tühistamiseks [1]).

Esitatust nähtub, et kvartaalne eelarveline plaanistamine nõuab majanduses esinevate finantsprotsesside pidevat ja põhjalikku uurimist: tootmisprogrammide ja ülesannete täitmist üksikute elementide omahinna alandamiseks, kulusid tootmiseks, kasumite kogumist, käibevahendite liikumist, sotsiaal-kultuuriliste asutiste võrgu ja nende kontingentide teenindamise dünaamikat, operatiivplaanide täitmist, kulunorme jt. Kõike seda võib saavutada ainult kinni pidades rangest aruande-distsipliinist ja süstemaatiliselt analüüsides perioodilisi bilansse, arvepidamise aruandeid, operatiiv-aruandeid ja tulude ja kulude kvartaalibilansse, samuti alamalseisvate eelarvete täitmise kuu- ja kvartaali-aruandeid.

§ 3. NSV Liidu riigieelarve kassalist täitmist teostavad asutised.

Eelarvete kassaline täitmine, s. o. laekuvate vahendite vastuvõtmine, hoidmine ja kulutamine, korraldatakse iga eelarve kassa ühtsuse põhimõtte ja range piiritluse alusel asutiste ja isikute vahel, kellele on antud õigus teha kulusid eelarvelistest vahenditest, ja nende vahel, kes hoiavad ja annavad välja neid vahendeid.

---

[1]) NSVL Rahanduse RK instruktsioon 22. juulist 1944. a. nr. 390 „Vabariiklike ja kohalike eelarvete täitmise kvartaaliplaanide koostamise korra kohta".

Iga eelarve tulud koondatakse täielikult ühele jooksvale arvele kassaorganis, kes täidab teatud eelarvet, kust kindlaksmääratud korras teostatakse rahalisi väljamakse eelarvelistele asutistele ja ettevõtetele. Asutistel, kes haldavad eelarvelisi tulusid, ei ole õigust kinni pidada nende poolt kogutud summasid ja teha neist mingisuguseid kulusid: kõik laekuvad tulud tuleb täielikult üle kanda eelarvet täitvale kassaorganile.

Ainult selline eelarveliste vahendite keskendamine tagab nende arvestamise täielikkust ja ühtsust ja annab võimaluse õieti jagada kogu rahaliste ressursside olemit vastavalt vahendite kulutamise plaanile. Eelarvelise majanduse ja kassa ühtsusel vastab riigikulude kogusummale riigitulude kogusumma ja kõigile majandusharudele määratakse kindlaks vahendite saamise üldine režiim. Ühtlasi loob riigisummade kulutamist korraldavate funktsioonide eraldamine aparaadist, mis koondab ja annab välja need summad, mehhanismi, mis automaatselt raskendab ebaseaduslike korralduste teostamist eelarve täitmisel.

Eelarvete kassalist täitmist toimetavat aparaati võidakse korraldada rentei või panga süsteemis. Rentei süsteemis, mis tegutses revolutsioonieelsel Venemaal ja rida aastaid NSV Liidus, lasus eelarve kassaline täitmine eriorganeil — renteidel, kes allusid otseselt rahandusametkonnale (Nõukogude Liidus nimetati neid Rahanduse Rahvakomissariaadi kassadeks). Panga süsteemis lasub eelarvete kassaline täitmine Riigipanga asutistel.

Eriliste renteikassade organisatsioon nõuab tunduvaid kulusid aparaadi ülalpidamiseks, raha kättetoimetamiseks ja hoidmiseks. Sõltuvuses Riigipanga asutiste võrgu arendamisega on kokkuhoidlikum ja otstarbekohasem anda talle eelarve kassalise täitmise funktsioonid. Peale selle, kuna Riigipanka koondatakse kõik majanduslike, kooperatiivsete ja muude ühiskondlike organisatsioonide arveldus- ja jooksvad arved, on väga kohane nende organisatsioonide mitmesuguste eelarveliste arvelduste teostamiseks panna talle riikliku kassapidaja funktsioonid. Seetõttu vabad riigivahendid ei seisa tegevuseta rentei laoruumides, vaid ühes Riigipanga olemitega kõvendavad tema krediidi ressursse ja kasutatakse rahvamajanduse krediteerimiseks. Tõsi küll, see on teostatav ka rentei süsteemis, kui Riigipanga ja rentei olemid liita, kuid siiski mingisugune osa vahendeist jääb renteide laialdasse võrku — nende jooksvaisse ja vahetuskassadesse.

Seepärast on NSV Liidus riigieelarve kassalise täitmise põhiorganiks kõigil eelarve süsteemi aladel Riigipanga asutised. Ainult mõningais linnades (Moskva, Leningrad, Sverdlovsk jt.)

NSVL Rahandusministeeriumi igakordsel loal teostavad neid funktsioone kohaliku eelarve alal kohalikud kommunaalpangad. Eelarvete kapitaalmahutused realiseeritakse pikaajaliste mahutuste eripankade (Tööstuspanga, Põllumajanduspanga, Kommunaal-keskpanga, Kaubanduspanga) süsteemis.

Riigipank täidab NSV Liidu riigieelarve täitmisel järgmisi kohuseid:

1) võtab vastu liidu, vabariiklike ja kohalike eelarvete tulusid;

2) jaotab kindlaksmääratud korras tulude laekumisi liidu, vabariiklike ja kohalike eelarvete vahel;

3) võtab arvesse liidu eelarve ja liiduvabariikide vabariiklike eelarvete krediite ning kannab neid üle ühest Riigipanga asutisest teise;

4) maksab välja liidu, vabariiklike ja kohalike eelarvete kulusid;

5) teostab eraldamisi riigituludest ja -maksudest ANSV ja kohalikesse eelarveisse;

6) peab kindlaksmääratud mahus eelarveliste tulude ja kulude arvestamist;

7) koostab eelarvete kassalise täitmise kuu- ja aastaaruandeid;

8) võtab vastu liidu, vabariiklike ja kohalike eelarveliste asutiste mitte-eelarvelisi (erisummad) ja deposiitvahendeid ning maksab neist vahendeist välja kulusid;

9) teostab asutiste ja organisatsioonide poolt töötasufondide kulutamise kontrolli.

Eelarvelised vahendid hoitakse Riigipangas jooksvail arveil, mida käsutavad: liidu eelarve alal — NSVL Rahandusministeerium, vabariikliku eelarve alal — liiduvabariigi rahandusministeerium ja kohalike eelarvete alal — kohalikud rahandusorganid. Külade ja asulate nõukogude eelarvete alal, kuna neil ei ole rahandusosakondi, avatakse jooksvad arved nende nõukogude nimele.

Riigipanga bilansis liidu ja vabariiklike eelarvete tulud ja kulud näidatakse üksikasjaliselt ja arvestatakse erikontodel: „NSV Liidu eelarve riigitulud" ja „Liiduvabariigi eelarve riigitulud", „NSV Liidu eelarve riigikulud" ja „Liiduvabariigi eelarve riigikulud". Kõik liidu eelarve kulud kogu Liidu territooriumil ja liiduvabariikide vabariiklike eelarvete kulud antud vabariigi territooriumil maksavad kohalikud Riigipanga asutised välja ja kannavad tähendatud tsentraliseeritud kontodele olenemata arvete seisust ja riigitulude laekumisest summade kuluta-

mise kohal. Liidu eelarve ja vabariikide vabariiklike eelarvete kontosid reguleerivad ja tasakaalustavad NSVL Rahandusministeerium ning asjaomase liiduvabariigi rahandusministeerium.

Perioodiliselt, kuus korda kuus, saab Riigipanga juhatus kõigilt kontoreilt ja teatab NSVL Rahandusministeeriumile telegraafilised andmed liidu eelarve tulude ja kulude arvete seisu kohta; samasuguseid teatisi saavad liiduvabariikide rahandusministeeriumid panga kontoreilt, kes asetsevad vabariiklikes keskustes. Need andmed võimaldavad NSVL Rahandusministeeriumil ja liiduvabariikide rahandusministeeriumidel õigeaegselt käsitada andmeid laekunud tulude ja teostatud kulude kohta ning reguleerida eelarve täitmist.

Erinevalt liidu ja vabariiklikest eelarveist kohalike eelarvete tulud ja kulud arvestatakse Riigipanga bilansis mitte eraldi, vaid ühes bilansi kontos „Kohalikkude eelarvete vahendid". Selle konto alal Riigipanga asutiste analüütilises arvestuses avatakse kontod: 1) iga kohaliku eelarve vahendeile; neist kontodest viiakse läbi kõik eelarve tulude laekumised, kõik selle arvel rahandusorganite poolt teostatavad kulud ja summade ülekanded eelarveliste asutiste jooksvaile arveile; 2) üksikuile krediidikäsutajaile.

Riigipanga asutised maksavad kohaliku eelarve kulusid ainult vastava eelarve jooksval arvel olevate vahendite piirides. See tuleneb otseselt kassa ühtsuse printsiibist: iga kohaliku eelarve kõik tulud koondatakse Riigipanga asutises ühele jooksvale arvele, kust teostatakse ka selle eelarve kõik kulud. Kohalike eelarvete vahendite jooksvale arvele arvab Riigipank juurde protsendid, mis laekuvad vastavasse eelarvesse.

Eelarveliste operatsioonide kassalisel täitmisel kontrollivad Riigipanga asutised tavaliselt ainult makse- ja kuludokumentide vormistamise eeskirjadest kinnipidamist ja jälgivad liidu ning vabariiklike krediitide vabade jääkide olemasolu, samuti vabade summade jääke kohalike eelarvete ja nende poolt finantseeritavate asutiste jooksvail arveil. Erandiks sellest sättest on masina-traktorijaamade finantseerimise ja töötasuks vahendite kulutamise operatsioonid. Masina-traktorijaamade finantseerimisel kontrollivad Riigipanga asutised nende poolt kasutatud eelarveliste summade vastavust tootmis-finantsplaanide täitmisele. Summade nõudmisel töötasuks kontrollivad Riigipanga asutised eelarvelises asutises kinnitatud töötasufondi olemasolu ja tegelikke koosseisude kontingente ja tasumäärade vastavust neile, mis registreeritud rahandusorganite poolt. Peale selle kontrollivad Riigipanga

asutised perioodiliselt eelarveliste asutiste töötasufondide kulutamist kohal dokumentaalsete andmete järgi.

Nagu juba tähendatud, küla eelarvet täidab otseselt külanõukogu, kes toimetab kõiki operatsioone, mis on seoses kuludega, võtab vastu aga ainult tulusid kohalikelt varadelt ja ettevõtetelt, riigilõivu ning endamaksustamise summasid (makse aga võtavad vastu rajoonide rahandusosakondade maksuagendid). Eraldamisi riigimaksudest ja -tuludest külade eelarveisse ning kohalike maksude kandmist neisse eelarveisse teostavad Riigipanga rajoonide osakonnad ülekandmise teel külanõukogude jooksvaile arveile.

Linnaäärsed külanõukogud, samuti Riigipanga asutistega ühes asustatud punktis asetsevad külanõukogud annavad kõik laekuvad tulud iga päev täielikult Riigipanga asutistesse, kes kannavad need külanõukogu jooksvale arvele. Summasid, mis on vajalikud kulude teostamiseks, antakse sellelt jooksvalt arvelt välja ainult külanõukogu tšekkide järgi.

Kõigile teistele külanõukogudele antakse õigus jooksvate kulude finantseerimiseks jätta endi juurde rahaline olem üldlimiidi piirides, mille määrab kindlaks külanõukogule rajooni täitevkomitee olenevalt kohalikest oludest (kaugus krediitasutisest, teede ja sidevahendite seisundist, kulude tarvidusest jne.). Liigse rahalise olemi üle limiidi peab külanõukogu viivitamata andma Riigipanga osakonda hoidmiseks jooksval arvel, kuid punktides, kus ei ole panga osakonda, vaid on hoiukassa, — viimasesse. Kui aga külanõukogu asetseb sellises punktis, kus ei ole panga osakonda ega hoiukassat, siis hoiab ta rahalist olemit oma valikul lähimas panga osakonnas või hoiukassas.

Igale külanõukogule avatakse pangas või hoiukassas kaks jooksvat arvet: üks — eelarvelistele summadele, teine — mitteeelarvelistele summadele (endamaksustamise summadele jt.).

Külanõukogudele eelarvelise iseseisvuse kindlustamise otstarbel määras NSVL Rahvakomissaride Nõukogu määrusega 3. augustist 1935. a.[1]) kindlaks, et ainsaks külanõukogu jooksva arve kasutajaks on külanõukogu esimees või isik, kes asendab teda äraolekul.

Kõrgemalseisvad organisatsioonid võivad kohuslikult külanõukogude jooksvailt arveilt summasid maha kirjutada ainult kohtuorganite otsusel, samuti rajooni täitevkomitee eriotsusel vaid juhtudel, kui:

a) küla eelarvesse on ebaseaduslikult kantud summad, mis

[1]) LSKK 1935. a., nr. 42, art. 358 „Abinõud külanõukogude rahandustöö parendamiseks".

kuuluvad liidu, vabariiklikesse või kõrgemalseisvaisse kohalikesse eelarveisse;

b) külanõukogu ei täida kohustusi kõrgemalseisvaist eelarveist antud laenude kustutamiseks;

c) külanõukogu ei täida kohustusi eelarve kinnitamisel kindlaksmääratud eraldamiseks reguleerimisfondi;

d) rajooni täitevkomiteel on vaja maksta külanõukogu eelarve arvel töötasu võlgu sotsiaal-kultuuriliste asutiste töötajaile;

e) külanõukogu ei tasu makse sotsiaalkindlustuseks.

Igalt külanõukogu jooksvalt arvelt summade sundmahakirjutamise puhul tuleb rajooni täitevkomitee otsuses näidata mahakirjutuse määrad ja tähtajad, mis määratakse kindlaks sellise arvestusega, et külanõukogu jooksvale arvele jääksid minimaalselt vajalikud summad kõige edasilükkamatumate kulude katmiseks (töötasu järjekordseks maksmiseks jt.).

Kohtuorganite otsuste järgi sundmahakirjutamist külanõukogude arveilt ei teosta Riigipanga asutised ja hoiukassad muidu, kui on saadud originaaltäiteleht või kohtu-käskotsus ja rajooni rahandusosakonna korraldus juhataja allkirjaga väljamõistetud summade mahakirjutamise kohta.

Neil juhtudel, kui kohalike eelarvete kassaline täitmine lasub kommunaalpankadel, teostavad nad ainult kohalike tulude ja eelarveliste asutiste erivahendite vastuvõttu, kohalikest eelarveist kulude ja mitte-eelarveliste vahendite maksmist, kohalike eelarve ressursside arvestust ning kohalike eelarveliste asutiste töötasufondide kulutuste kontrolli. Eraldused riigimaksudest ja -tuludest, mis laekuvad Riigipanga asutistesse, kantakse kohalike eelarvete arveile Riigipanga asutistes ning viiakse üle kommunaalpanka vastava rahandusorgani korraldusel.

Peale tähendatud põhiorganite, kes teostavad eelarvete kassalist täitmist, on maksnike hõlbustuseks asutatud järgmine abiaparaat: 1) hoiukassad, 2) kommunaalpankade sissetulekute kassad, 3) rajoonide rahandusosakondade maksuagendid, 4) Sideministeeriumi asutised ja 5) eriliste maksukogujate kassad.

Hoiukassadel lasuvad: elanikkonna riigi- ja kohalike maksude vastuvõtmine laekunud summade igapäevase ülekandega Riigipanga asutistesse, personaal- ja akadeemiliste pensionide, samuti NSV Liidu ordenite ja medalite järgi maksmine ja külade ning asulate eelarvete summade hoidmine jooksvail arveil.

Kommunaalpankade sissetulekukassad võtavad vastu linna elanikkonnalt riigi- ja kohalikke makse ning kannavad igapäev laekunud summad Riigipanga asutistesse.

Rajoonide rahandusosakondade maksuagendid võtavad vastu maaelanikkonnalt riigi- ja kohalikke makse, riigi sundkindlustuse makseid, rahandusorganite poolt määratud trahve, rahvakohtute poolt määratud trahve ja makseid põllumajandussaaduste kohusliku andmise tähtajast mittekinnipidamise eest, samuti sissemakse, mis kogutud külanõukogude volinike poolt riigilaenude tellimiseks.

Maksuagendid kannavad üle kaks korda nädalas kõik nende poolt kogutud summad Riigipanga rajooniosakonda, kui aga agendi asukohal puuduvad Sideministeeriumi asutised — kannavad need vähemalt kord nädalas otseselt Riigipanga asutistesse.

Sideministeeriumi asutised võtavad vastu riigi- ja kohalikke makse, tulusid ja mitte-eelarvelisi summasid posti ning telegraafiliste ülekannete korras, mis adresseeritud Riigipanga asutistele, rahandusorganeile või asutistele, kelle valitsemisel on tuluallikad. Sideministeeriumi poolt antud ülekandmise vastuvõtu tähik on samasuguseks maksu või makse tasumise tõendiks nagu Riigipanga kviitungki.

Eriliste maksukogujate kassad on riigi- ja kohalike tulude vastuvõtu abiaparaadiks ja organiseeritakse asutise juures, kellele riigivalitsuse või kohalike nõukogude täitevkomiteede erimääruste alusel on antud õigus koguda teatud liiki tulusid. Mingisuguste muude tulude vastuvõtmiseks tal õigust ei ole.

Eriliste maksukogujate kassade olelu on tingitud mõningate asutiste töö erilisest iseloomust, mis on seoses ühtede või teiste eelarveliste tulude sissenõudmisega (tollid, sadamad, kohalike nõukogude sekretariaadid, metsamajandid, turgude valitsused, kohtuasutised jt.), samuti vajadusega luua hõlbustusi maksnikele. Iga sellise kassa registreerib rahandusorgan Riigipanga teatud osakonna juurde. Kui eriliste maksukogujate kassa asetseb Riigipanga filiaaliga või sideasutisega ühes ja samas asustatud punktis, siis ta peab andma (või üle kandma sideasutise kaudu) kõik kogutud tulud iga päev, kuid igal juhul hiljemalt järgneval päeval, Riigipanga asutisse. Eriliste maksukogujate kassad, mis asetsevad punktides, kus ei ole ei Riigipanga filiaali ega sideasutist, annavad kõik laekunud tulud mitte harvemini kui üks kord dekaadis lähimasse Riigipanga asutisse, kuhu nad on registreeritud, või kannavad üle lähima sideasutise kaudu.

Tavaliselt ei teosta need kassad laekuvaist tuludest mingisuguseid kulusid; täpselt teatud vajadusteks on lubatud teha kulutusi ainult tolli- ja notariaalkontorite kassadel.

Tollikassad tagastavad liigselt sissenõutud tollimakse ja annavad välja või kannavad üle otstarbe järgi vastuvõetud deposiite. Peale selle on neile, kes asetsevad eemal Riigipanga asutistest (NSVL Rahandusministeeriumi ja Väliskaubanduse Ministeeriumi poolt koostatud nimestiku järgi), antud õigus maksta nende poolt vastuvõetud tuludest töötasu oma personaalile ja alaeelarveis ettenähtud majandus- ning operatsioonikulusid. Notariaalkontoreile on lubatud kogutud tuludest tagastada summasid, mis on neile sisse makstud edasiandmiseks kolmandaile isikuile.

Eriliste maksukogujate kassadest tuleb eristada asutiste kassad. Suuremad asutised, kus on rohkesti töölisi ja teenistujaid ning on vajadus sageli anda avansse aruandvaile isikuile, võivad rahandusorgani loal asutada enda juures kassasid. Liidu eelarvelistele asutistele annab loa NSVL Rahandusministeerium, vabariiklikele eelarvelistele asutistele — liiduvabariikide rahandusministeeriumid ja kohalikele eelarvelistele asutistele — ANSV rahandusministeeriumid, oblastite või kraide rahandusosakonnad kokkuleppel NSVL Riigipanga vastavate organitega. Need kassad on määratud eranditult piiratud rahasummade ajutiseks hoidmiseks, kuhu kuuluvad: 1) väljaandmata töötasu töölistele ja teenistujaile ning stipendiumid, mis võivad jääda kassasse mitte üle 3 päeva, arvates päevast, millal summa saadi pangast; 2) aruandvaile isikuile väljaandmata avansid — ka mitte üle 3 päeva, arvates päevast, millal summa laekunud pangast ja 3) avansside jäägid, mida andnud aruandvad isikud sissemaksmiseks panka.

Riigipanga asutiste, kohalike kommunaalpankade ja eriliste maksukogujate kassade poolt eelarve kassalise täitmise igapäevane kontrollimine, samuti kassaaparaadi töötajate instrueerimine lasub rahandusorganeil. Nad valvavad süstemaatiliselt, kas Riigipanga organid täidavad eeskirju eelarveliste summade vastuvõtu ja kulutuste korra ja eelarve täitmise arvestuse ning aruandluse kohta.

Rahandusorganeil on õigus kontrollida Riigipanga asutistes eelarveliste operatsioonide arvestust, maksnike kontodelt eelarvesse maksete ülekandmise õigeaegsust, riigimaksudest ja -tuludest vabariiklikesse ja kohalikesse eelarveisse eraldamiste õigsust. Mõninga rikkumise avastamisel eelarve kassalises täitmises, arvestuses ja aruandluses nõuavad rahandusorganid Riigipanga asutistelt viivitamata nende rikkumiste kõrvaldamist [1]).

[1]) „Rahandus-majandusliku seadusandluse bülletään", 1932. a., nr. 44/45.

22. peatükk.

NSV LIIDU RIIGIEELARVE TULUDE OSA TÄITMINE.

§ 1. Eelarve tulude osa täitmise organiseerimine.

Liidu, vabariiklike ja kohalike eelarve tulude osa täidavad: riigi- ja kohalike maksude alal — rahandusorganid, riigilaenude mahutamise alal — hoiukassad, riigimaksude ja -lõivude alal — asutised, kes neid sisse nõuavad, mittemaksuliste tulude alal — riiklikud ettevõtted ja asutised, kelle valitsemisel on varad ja muud selliste tulude allikad.

Pärast eelarvete täitmise kvartaaliplaanide kinnitamist annavad rahandusorganid nende plaanide tulude osa, mis koostatud kõigi tuluallikate ulatuses, üle kindlate ülesannetena organeile, kes haldavad vastavaid tulusid.

Vastutus kõigi eelarves ettenähtud summade õigeaegse ja täieliku laekumise eest riiklikelt, kooperatiivseilt ja muilt ühiskondlikelt organisatsioonidelt lasub maksnikel. Viimased on kohustatud ise arvutama ja sisse maksma neilt saadaolevad summad (käibemaksu, mittekaubaliste operatsioonide maksu, kooperatiivide tulumaksu, eraldusi kasumist jt.). Kodanikud kannavad maksed eelarvesse pärast rahandusorganeilt ja muudelt asutistelt, kes haldavad eelarvelisi tulusid, makseteatiste saamist arvutatud summa ja tähtaja kohta (välja arvatud töölised ja teenistujad, kellelt peavad maksu kinni ettevõtted ja asutised töötasu maksmisel).

NSV Liidu riigieelarve tulude täitmise alal lasub rahandusorganeil tulude laekumise plaanistamine, riigi- ja kohalike maksude arvutamine ja sissenõudmine elanikkonnalt, kontroll kõigi asutiste ja ettevõtete poolt eelarvesse kuuluvate maksete kinnipidamise üle töölistelt ja teenistujailt, samuti süstemaatiline kontroll selle üle, kas kõik riiklikud, kooperatiivsed ja ühiskondlikud organisatsioonid täidavad oma kohuseid eelarve ees, s. o. eelarvesse kuuluvate maksete arvutamise õigsuse ja nende maksmise õigeaegsuse ning täielikkuse kontroll.

§ 2. Tulude vastuvõtu kord Riigipanga asutiste poolt.

Kõik eelarvesse kuuluvad maksed kantakse kassaorganeisse, kes täidavad eelarvet. Riigipanga asutised võtavad vastu liidu, vabariiklike ja kohalike eelarvete tulusid otseselt maksnikelt, maksuagentidelt, ülekannete teel Sideministeeriumi asutiste kaudu, erikogujate kassadelt, hoiukassadelt ja kommunaalpankade sissetulekukassadelt.

Riigipanga asutiste poolt vastuvõetud riigi- ja kohalike tulude summad, samuti möödunud aastate maksmatised kantakse jooksva aasta vastava eelarve tuludesse. Liidu eelarve ja liidu-vabariikide vabariiklike eelarvete tulude laekumised jaotavad Riigipanga asutised eelarve klassifikatsiooni järgi. Liidu ja vabariiklike eelarvete tulude klassifikatsiooni teatab NSVL Rahandusministeerium Riigipanga juhatusele, viimane aga kõigile Riigipanga asutistele. Kohalike eelarvete alal Riigipanga asutised tulusid vastu võttes ei teosta nende jaotust eelarve klassifikatsiooni järgi; seda teevad rahandusorganid ja asutised, kes haldavad üksikuid tuluallikaid, tuludokumentide alusel, mida neile annavad igapäev Riigipanga asutised.

Riigipanga asutised võtavad vastu eelarvelisi tulusid olenemata sellest, millises NSV Liidu rajoonis need on arvele võetud. Tulud, mis kuuluvad täielikult (kohalikku eelarvesse eraldamiste puudumisel) liidu eelarvesse või selle vabariigi eelarvesse, kelle maa-alal need laekuvad, kantakse vastavasse eelarvesse laekumise koha järgi. Neist laekumistest saadavad Riigipanga asutised vaid teatised organeile, kes haldavad tulusid.

Tulud, mis kantakse teiste liiduvabariikide eelarveisse, samuti mis sisse makstud vabariigi teiste rajoonide arvel, kui on kindlaks määratud neist eraldamised kohalikesse eelarveisse, viivad Riigipanga asutised üle tema vastavaisse filiaalidesse tingimusel, et iga laekumine ületab 25 rbl. Vastasel korral kannab Riigipanga asutis need vastavaisse eelarveisse laekumise koha järgi ning ühtlasi saadab arvutluse ärakirja maksniku maksustamise koha järgsele rahandusorganile. Kui neist tuludest on kindlaks määratud eraldamisi kohalikku eelarvesse, siis need teostatakse laekumise koha järgi protsendis, mis kinnitatud antud eelarve jaoks, ja kantakse selle nõukogu kohaliku eelarve arvele, kelle maa-alal need on laekunud.

Makseid, mis sisse makstud Riigipanga asutisse ja kuuluvad kandmisele teiste Riigipanga asutiste poolt täidetavaisse kohalikesse eelarveisse, kui need ületavad 25 rbl., kantakse neisse

asutistesse üle tasuta pangaülekannetena; summad aga alla 25 rbl. kantakse selle nõukogu kohalikku eelarvesse, kelle maa-alal need laekunud.

Makse vastuvõtmisel arvutavad Riigipanga asutised juurde viivise, kui see on toimunud pärast kindlaksmääratud tähtaega, samuti jaotavad maksmatiste, viiviste, trahvide ja järjekordsete maksude kustutamiseks laekunud summad.

Kui maksnikul on peale jooksvate maksete tasuda maksmatis ja trahv, siis laekunud summast kustutatakse esmajoones maksmatis möödunud aastate eest ja selle viivis, selle järel jooksva aasta viivitusmakse ja selle viivis, siis trahv ning lõpuks jooksva aasta õigeaegne makse.

Viivise määrad on kindlaks määratud järgmiselt: riiklikelt, kooperatiivseilt ja muilt ühiskondlikelt ettevõtteilt ja organisatsioonidelt kõigi maksuliste ning mittemaksuliste maksete alal — 0,05% iga viivituspäeva eest, kohalike maksude alal — 0,1%; üksikuilt kodanikelt — kõigi riigi- ja kohalike maksude alal — 0,2%, välja arvatud vallaliste, üksikute ja vähelasteliste kodanike maks ning üksiktalundite hobuste maks, mida võetakse 0,1%.

Viivist nõutakse iga viivituspäeva eest, alates järgnevast päevast pärast makse tähtaja saabumist kuni tegeliku maksmise päevani (incl.), s. o. kuni raha üleandmise päevani krediitasutisse või postile, maksniku kontolt ülekandmisel aga kuni krediitasutise poolt summade mahakirjutamise päevani maksniku arveldus- või jooksvalt arvelt eelarve arvele. Viivis arvutatakse viivitussumma täisrubladelt (50 kop. ja rohkem võetakse rublana, alla 50 kop. arvesse ei võeta).

Käsundid maksete ülekandmiseks maksnike kontodelt eelarvesse peab pank täitma nende laekumise päeval. Vastasel korral maksab pank eelarvele viivist 0,05% suuruses iga viivituspäeva eest.

Riiklike, kooperatiivsete ja muude ühiskondlike ettevõtete ja organisatsioonide makseid kannavad Riigipanga asutised nende arveldus- või jooksvailt arveilt eelarvesse maksekäsundite alusel, mille koostavad maksnikud (näidates maksniku ja makse täpse nimetuse ja summa).

Elanikkonna maksete tasumisel koostavad Riigipanga asutised maksniku poolt esitatud makseteatise või suulise avalduse alusel makse arvelduse. Arvelduses näidatakse maksnik, maksu daatum, makse nimetus ja peale selle jaotatakse laekunud summa maksmatise, viivise ning maksusumma kustutamiseks.

Neil juhtudel, kui kassaasutistesse summade laekumise momendil ei ole võimalik kindlaks määrata, kas need kuuluvad liidu, vabariiklikku või kohalikku eelarvesse, kantakse need ajutiselt liidu eelarvesse kontole „Selgitamata laekumised". Siia kantakse ka tulud, mis jaotatakse liidu ja liiduvabariikide vabariiklike eelarvete vahel, mida ei saa maksedokumendis vajalike rekvisiitide puudumise tõttu viia eelarve klassifikatsiooni jaotuse alla. Tulud, mille kuuluvus liidu või liiduvabariigi vabariiklikku eelarvesse on kindlaks tehtud, kuid pole alust nende kandmiseks teatud eelarve jaotusse, kantakse vastavate eelarvete kontosse „Selgitamata laekumised".

Kui summade kuuluvus kohalikku eelarvesse on kindlaks tehtud, kuid puuduvad küllaldased alused nende kandmiseks teatud kohaliku eelarve tuludesse, siis rajoonide ja linnade Riigipanga asutised kannavad need rajooni või linna eelarve jooksvale arvele, ANSV vabariiklikud, kraide ja oblastite Riigipanga kontorid aga vabariikliku (ANSV), krai või oblasti eelarve jooksvale arvele, kandmata kontole „Selgitamata laekumised".

Lõpuks, kui summade kuuluvus teatud kohalikku eelarvesse on kindlaks tehtud, kuid ei ole andmeid selle kandmiseks kindlasse allikasse, siis need kantakse vastava kohaliku eelarve jooksvale arvele.

Riigipanga asutised on kohustatud tarvitusele võtma abinõusid selgitamata laekumiste ühte või teise eelarvesse ja eelarve jaotusse kuuluvuse selgitamiseks (liidu ja liiduvabariikide vabariiklikkude eelarvete alal), saates järelepärimised organisatsioonidele, kellelt summad laekunud.

Analoogilistel laekumistel kohalikesse eelarveisse teostab nende kuuluvuse selgitamist teatud eelarvesse ja eelarve jaotusse asjaomane rahandusorgan.

Asja tehniliseks lihtsustamiseks selgitamata laekumised, millest igaüks ei ületa 10 rbl., kui nende kuuluvus teatud eelarvesse ei tekita kahtlust, kantakse selle eelarve juhuslikesse tuludesse; kui aga pole võimalik kindlaks määrata, millisesse eelarvesse kuulub laekunud summa, siis kantakse see liidu eelarve juhuslikesse laekumistesse.

Selgitamata summasid ei tohi kulutada; lõpptähtaeg nende hoidmiseks kontodel „Selgitamata laekumised" on kolm kuud, summadel aga, mis laekunud IV kvartaalis, 31. detsember. Pärast nende tähtaegade möödumist kantakse need vastava eelarve juhuslikesse tuludesse.

§ 3. Eraldamised vabariiklikesse ja kohalikesse eelarveisse.

Riigitulude ja -maksude alal, mis jaotatakse liidu, vabariiklike ja kohalike eelarvete vahel, ja kohalike tulude alal, mis kantakse osaliselt mitmesuguseisse kohalikesse eelarveisse, teostavad laekunud summade jaotamist Riigipanga asutised. Seejuures rakendatakse kahte viisi: jaotamist ja eraldamist.

Riigitulude ja -maksude suhtes, mis jaotatakse liidu eelarve ja liiduvabariikide vabariiklike eelarvete vahel, samuti kohalike tulude suhtes, mis kantakse osaliselt mitmesuguseisse kohalikesse eelarveisse, rakendatakse jaotamise moodust. See seisneb selles, et iga eelarve tuludesse kantakse vahetult temale kuuluv osa laekunud tuludest.

Osa riigitulude ja -kulude ülekandmist vabariiklikest eelarveist kohalikesse (põllumajandusmaksust, kolhooside rahalisest tulumaksust, käibemaksust, riigilaenudest, masina-traktorijaamade tuludest jne.) teostatakse eraldamistega. Sel juhul kantakse tulude laekunud summad täielikult liiduvabariigi vabariiklikku eelarvesse, pärast aga osa, mis tuleb kanda kohalikesse eelarveisse, kantakse läbi vabariikliku eelarve kuludest ja kohalike eelarvete tuludest. Näit., kui mõne liiduvabariigi jaoks on määratud kindlaks, et tema riigieelarvele antakse 10% käibemaksu laekumistest, teatud rajooni eelarvele aga 2%, siis 1000 rbl. laekumisel selles rajoonis 900 rbl. kantakse otseselt liidu eelarvesse ja 100 rbl. — vabariiklikku (jaotamine); selle järel 20 rbl. kantakse läbi vabariikliku eelarve kuludest ja kantakse antud rajooni eelarve tuludesse (eraldamine).

Riigimaksude ja -tulude osad, mis kantakse liiduvabariikide riigieelarveisse, määrab kindlaks NSVL Ülemnõukogu NSV Liidu riigieelarve kinnitamisel.

Riigituludest ja -maksudest kohalikesse eelarveisse eraldamiste ulatus määratakse kindlaks: eraldamiste teel, mis rangelt kindlustatud kohalikele eelarveile seadusandlikus korras; reguleerivate tulude jaoks — igal aastal liiduvabariikide ülemnõukogude poolt kinnitatud finantseerimise plaanide alusel, mis määravad eraldusprotsendid tervikuna iga ANSV, krai või oblasti eelarvele. Vabariiklike (ANSV), kraide, oblastite ja linnade (oblasti tähtsusega linnade) eelarveile, samuti tervikuna iga rajooni jaoks kinnitavad eraldusprotsendid asjaomased ANSV ülemnõukogud, kraide ja oblastite nõukogud. Nende eraldamiste piirides määravad rajoonide nõukogud kindlaks eraldusmäärad iga eelarve jaoks rajooni piirkonnas. Ülevõtmise vältimiseks diferentseeritakse

eraldamised sellise arvestusega, et oblasti või rajooni kohalikesse eelarveisse eraldamiste üldsumma ei ületaks tervikuna teatud haldusühiku keskmist normi.

Riigitulude ja -maksude jaotuse liidu eelarve ja liiduvabariikide vabariiklike eelarvete vahel teatab NSVL Rahandusministeerium Riigipanga juhatusele, viimane aga kõigile oma asutistele. Riigitulude ja -maksude loetelu, millest on kindlaks määratud eraldamised kohalikesse eelarveisse, samuti eraldusmäärad, teatatakse ANSV rahandusministeeriumidele, kraide (oblastite) rahandusorganeile ja Riigipanga vabariiklikele kontoreile liiduvabariikide rahandusministeeriumide poolt. ANSV rahandusministeeriumid ja kraide (oblastite) rahandusorganid teatavad Riigipanga kontoreile ja rahandusorganeile eraldamise määrad riigituludest ja -maksudest ANSV vabariiklikku eelarvesse, krai eelarvesse ja iga rajooni ning linna (krai, oblasti tähtsusega) eelarvesse. Rajoonide rahandusosakonnad teatavad Riigipanga rajoonide osakondadele eraldusmäärad rajooni (linnade, asulate ja külade) iga eelarve jaoks.

Riigitulude eraldamisi kohalikku eelarvesse teostavad Riigipanga asutised tulude laekumise päeval, saates viibimata eraldamiste arvutluse rahandusorganile. Riigipanga asutised esitavad iga kuu rahandusorganeile teatised summade kohta, mis kantud vastavaisse kohalikesse eelarveisse tulude ja maksude iga liigi järgi; rahandusorganid valvavad eraldamiste õigsust ja õigeaegsust ja annavad Riigipanga asutistele eeskirju vajalike parandusteks kohta.

Riigituludest ja -maksudest eraldamiste diferentseeritud protsentide puhul teostavad Riigipanga asutised arvutluste reguleerimist eraldamisteks, ANSV, krai (oblasti), linna ja rajooni eelarve jaoks kindlaksmääratud keskmise protsendi piirides. Rajoonide ja linnade eelarvete järgi teostatakse reguleerimist iga päev eraldamiste üldarvutluste lõppandmete alusel üksikuisse (rajooni, linna, küla) eelarveisse, kusjuures iga tulusumma, mis on eraldatud võrreldes kindlaksmääratud protsendiga vähemal määral, kantakse rajooni ja linna eelarve arvele, summad aga, mis on liigselt arvele võetud, kirjutatakse neist eelarveist maha ja kantakse vabariiklikku eelarvesse. ANSV vabariiklike, kraide ning oblastite eelarvete järgi teostavad eraldamiste reguleerimist Riigipanga kontorid iga päev eelarvete täitmise koondaruannete alusel. Mittetäielikult eraldatud iga tulude liigi summa kirjutatakse maha liiduvabariigi vabariikliku eelarve kulude arvelt ja kantakse kraide (oblastite) eelarveisse ning ANSV vabariiklikesse

eelarveisse. Liigselt eraldatud summad kirjutatakse maha oblasti (krai) eelarvest ja ANSV vabariiklikust eelarvest ning kantakse liiduvabariigi vabariikliku eelarve eralduste uuendamiseks.

Tervikuna oblasti, krai või ANSV eralduste taasarvutlemisel rajoonis vähem eraldatud summasid ei kanta oblasti (krai) eelarvesse, liigselt eraldatud summasid aga ei kirjutata maha sellelt eelarvelt, taasarvutlus ise aga tehakse arvesse võttes vähem- ja liigselt eraldamisi.

Toome oblasti kohalikesse eelarveisse eraldamiste reguleerimise näite:

Eelarvete nimetus	Laekunud käibemaksu (tuh. rbl.)	Tuleb maksta		Tegelikult eraldatud (tuh. rbl.)
		%	Summa (tuh. rbl.)	
Rajoon „A"	100	25	25	25
„ „B"	250	20	50	60
„ „C"	300	15	45	40
Oblasti eelarve	350	10	35	33
Kokku oblast	1000	—	155	158
Tuleb maksta keskmise protsendi järgi tervikuna oblasti jaoks . .	—	15	150	—

Rajoonide eelarvetega arvelduste teostamiseks vastavalt nende jaoks kindlaksmääratud diferentsiaalprotsentidele on Riigipanga oblastikontor kohustatud ette panema Riigipanga osakonnale „B" sisse nõuda rajooni eelarvelt 10 tuh. rbl. ja Riigipanga osakonnale „C" täiendavalt eraldada rajooni eelarvele 5 tuh. rbl. Samal ajal, kuigi oblasti eelarve pole saanud selle jaoks kindlaksmääratud protsendi järgi 2 tuh. rbl., seda temale välja ei anta. Kuna kogu oblasti kohalikud eelarved, arvesse võttes ülaltähendatud parandusi, said liigselt 5 tuh. rbl., siis oblasti eelarvele ei tule mitte ainult maksta 2 tuh. rbl., vaid sellelt tuleb kinni pidada 3 tuh. rbl. oblastis eraldamiste teostamiseks vastavalt kindlaksmääratud keskmisele protsendile (15).

Erieraldamisi vabariiklikesse ja kohalikesse eelarveisse nafta, puuvilla ja tubaka alal toimetavad Riigipanga asutised igakuuliselt liiduvabariikide (kus ei ole oblasteid) ja ANSV rahandusministeeriumide ja oblastite ning kraide rahandusosakondade korralduste alusel. Eraldamisi rajoonide eelarveisse põllumajandussaaduste varumise ja hankimise alal teevad Riigipanga rajooni-

osakonnad kord kuus rajoonide rahandusosakondade korralduste alusel. Erieralduste summad määravad rahandusorganid aruandeliste andmete järgi, mida esitavad igakuuliselt organisatsioonid, kes toodavad naftat, töötavad ümber puuvilla ja varuvad tubakat ning põllumajandussaadusi (vilja, õliseemet, peeti, liha, kartulit, piima ja piimasaadusi, linakiudu, kanepit, villa).

Erieraldused kantakse läbi liidu eelarve kuludest, kantakse liiduvabariikide vabariiklike eelarvete tuludesse, kantakse läbi nende kuludest ja kantakse kohalike eelarvete tuludesse.

Erieralduste õigsuse kontrolli teostavad kõrgemalseisvad rahandusorganid.

§ 4. Tulude tagastamine.

Kui mingisugused summad on võetud eelarvesse ebaõigelt või liigselt, siis rahandusorganid kannavad need maksnike maksmatiste kustutuseks. Maksmatiste puudumisel ja maksniku kirjalikul nõusolekul võib rahandusorgan need summad arvata eelolevate maksete tasumiseks. Kui selliseks arvestamiseks ei ole antud nõusolekut, siis liigselt makstud summa kuulub tagastamisele.

Kõiki tulude tagastamisi, mida haldavad rahandusorganid ja muud asutised, teostavad ainult rahandusorganid.

Maksete tagastamist ja arvestamist tulude alal, mida haldavad rahandusorganid, teostatakse maksniku kirjaliku teatise alusel, millele on lisatud dokumendid, mis kinnitavad rahade laekumist (kviitung, arve maksmise kohta) ja ülemaksu. Teatised antakse rahandusorganile, kes arvutas antud makse, hiljemalt ühe aasta jooksul, arvates raha sissemaksu päevast.

Kui ülemaksmise on kindlaks teinud rahandusorgan ise, samuti juhul, kui ülemaksmised on toimunud maaelanikkonna maksete alal, mida kogunud maksuagendid, siis liigselt sissemakstud summad tagastatakse ilma maksniku kirjaliku teatiseta — rahandusosakonna poolt koostatud taasarvutluse andmete või maksuagendi õiendise järgi.

Maksete tagastamisi tuludest, mida ei halda rahandusorganid, teostavad viimased vastavate asutiste otsuste alusel, kelle valitsemisel on tuluallikad. Liigsete maksude tagastamist ja arvestamist teostavad Riigipanga asutised tšeki järgi, mille koostavad rahandusorganid. Maaelanikkonna poolt liigselt makstud summasid võib saata posti teel.

Nii jooksva aasta kui ka möödunud aastate tulusid tagastatakse jooksva aasta laekumiste arvel sellest eelarvelisest jaotu-

sest, kuhu oli kantud ebaõigelt laekunud summa. Kui selle eelarvelise jaotuse järgi ei ole küllalt laekunud tulusid liigsete maksude tagastamiseks, siis lubatakse vastavas arves deebetsaldo, mis jääb ka aasta-aruandesse, kui seda ei kaeta laekumistega aasta jooksul.

Jooksva aasta tulude tagastamist, mida ei ole jooksva aasta eelarves ette nähtud, teostatakse eelarve kulude osa arvel eelarve erijaotuse järgi („Tulude tagastamine").

Kui tagastatav summa oli laekumisel jaotatud mitme eelarve vahel, siis toimub tagastamine asja lihtsustamise otstarbel iga eelarve vahendeist osades (protsentides), mis kindlaks määratud jaotamiseks tagastamise momendil, kuid mitte nende järgi, mida rakendati makse tasumisel.

Kohalike tulude tagastatavad summad kirjutatakse maha kohalike eelarvete jooksvailt arveilt. Neil arveil vahendite puudumisel toimub mahakirjutamine liiduvabariigi vabariikliku eelarve arvel, mis edaspidi tasutakse kohalikest eelarveist.

Tulu tagastamisel, mis kantakse külade eelarveisse, on vastava summa mahakirjutamiseks nende arveilt vajalik külanõukogu esimehe korraldus. Sellise korralduse puudumisel toimub tagastamine liiduvabariigi vabariikliku eelarve vahendeist. Sellest teatab Riigipanga asutis külanõukogule ja rajooni rahandusosakonnale nõudmisega tasuda summad, mis saadud vabariiklikust eelarvest. Juhul, kui külanõukogu ei ole seda summat tasunud pärast selle nõudmise posti teel kättetoimetamise normaaltähtaja möödumist, on rajooni rahandusosakond kohustatud võtma tarvitusele abinõusid külanõukogult maksmatise kättesaamiseks külanõukogude jooksvailt arveilt mahakirjutamise üldkorras, s. o. rajooni täitevkomitee otsuse kohaselt.

23. peatükk.

NSV LIIDU RIIGIEELARVE KULUDE OSA TÄITMINE.

§ 1. Krediidikäsutajad.

Kõik liidu, vabariiklike ja kohalike eelarvete vahendid on vastavalt NSV Liidu valitsuse, liiduvabariikide valitsuste ja töörahva saadikute nõukogude otsesel valitsemisel. Nende vahendite korraldamine, kooskõlas eelarvete täitmise kinnitatud plaanidega, lasub NSVL Rahandusministeeriumil, liidu- ja autonoomsete vabariikide rahandusministeeriumidel ja rahandusosakondadel, küla- ja asulate nõukogudes aga nende nõukogude täitevkomiteedel.

Majandus-organiseerimise, kultuur-haridusliku, sotsialistliku omandi valve ja riigi sõjalise kaitse funktsioone teostab nõukogude riik riigiorganite — ministeeriumide, täitevkomiteede osakondade ja üksikute asutiste kaudu. Seoses sellega peab nõukogude organeile andma rahalisi vahendeid, mis on vajalikud neil lasuvate ülesannete täitmiseks. Seepärast on ministeeriumidel, ametkondadel ja täitevkomiteede osakondadel õigus käsutada vahendeid, mis antud eelarvega vastavate majandusharude jaoks, üksikuil asutistel aga nende ülalpidamiseks ja mitmesuguste ürituste täitmiseks.

Summasid, mis määratud kinnitatud eelarve järgi üksikute kululiikide jaoks, nimetatakse eelarvelisteks krediitideks. Üks nõukogude eelarveõiguse põhisätteid seisneb selles, et ei tohi teha ühtegi kulu, kui selleks ei ole eelarves ette nähtud vastavat krediiti.

Eelarve järgi lubatud krediite peab kulutama täpselt määratud otstarbeks just nendeks vajadusteks, mis on ette nähtud vastavais eelarvelistes jaotustes. Seega on eelarvelistel krediitidel suur juriidiline tähtsus, kuna krediitideta kulutamistele või krediitide kasutamisele mitte määratud otstarbeks vaadatakse kui süüteole, mis toob kaasa kohtuliku vastutuse.

Asutiste juhatajaid, kellele on antud õigus käsutada eelarvelisi assigneeringuid, nimetatakse krediidikäsutajaiks. Oma õiguste

ulatuse järgi jaotatakse nad krediidipeakäsutajaiks (esimese järgu), teise järgu krediidikäsutajaiks ja kolmanda järgu krediidikäsutajaiks.

Liidu ja vabariiklike eelarvete järgi on krediidipeakäsutajaiks ministrid ja isikud, kes juhivad keskasutisi, millel on iseseisvad alaeelarved. Ministrid ja keskasutiste juhatajad võivad krediidikäsutamise õigust kas tervelt või osaliselt edasi volitada oma asetäitjaile või keskasutiste juhatajaile, teatades sellest Rahandusministeeriumile ja Riigipangale.

Krediidipeakäsutajad korraldavad eelarvelisi assigneeringuid mitte üksnes nende poolt vahetult teostatavaiks üritusteks, vaid ka kõigi neile alluvaile asutistele ja ettevõtteile võimaldatud kuludeks. Neil on õigus jaotada krediite alluvate asutiste (teise ja kolmanda järgu käsutajate) vahel, rahandusorganite loal paigutada teatud piirides krediite ühest kulude alaeelarvest teise (liidu ja vabariiklikes eelarveis) ning kanda krediite ühelt alamalseisvalt krediidikäsutajalt teisele. Kohalike eelarvete krediidipeakäsutajad jaotavad peale selle alluvate asutiste vahel kohaliku eelarve vahendeid, mis antakse eelarveliste krediitide katteks.

Teise järgu krediidikäsutajaiks on asutiste juhatajad, kellele krediidipeakäsutajad avavad krediite nii nende asutiste kuludeks kui ka jaotamiseks alluvate kolmanda järgu käsutajate vahel, kellel ei ole otsest sidet peakäsutajatega.

Teise järgu krediidikäsutajad kasutavad õigust jaotada nende valitsemisel olevaid krediite alluvate asutiste vahel ja kanda neid krediite ühelt alluvalt käsutajalt teisele. Kohaliku eelarve olemasolu igal töörahva saadikute nõukogul lubab, erinevalt NSV Liidu ja vabariikide eelarveist, millel on palju kohapealseid asutisi, mitte kasutada kohalike eelarvete krediidikäsutajate jaotust territoriaalsete tunnuste järgi ja tavaliselt mitte määrata teise järgu krediidikäsutajaid.

Nende korraldusse avatud krediitide ja alluvate asutiste suhtes on teise järgu krediidikäsutajail analoogilised õigused ja kannavad samasugust vastutust kui peakäsutajadki.

Peakäsutajaile ja teise järgu käsutajaile on antud kõigi eelarvete alal õigus peatada avatud krediitide avamist ja alamalseisvaile käsutajaile nii juba avatud krediitide kehtivust kui ka tšekkide tasumist nende käsutajate eelarvelistelt arvetelt (kohalike eelarvete alal — jooksvailt arveilt) juhtudel, kui viimased on rikkunud eelarve-distsipliini, ei ole õigeaegselt esitanud aruandeid, ei ole täitnud kõrgemate asutiste korraldusi ja on ilmselt ebaotstarbekohaselt teinud kulusid.

Vastavalt antud õigustele lasub peakäsutajail ja teise järgu käsutajail vastutus alluvate asutiste vahel krediitide (kohalike eelarvete alal — ka rahalise olemi) õige, majanduslikult otstarbekohase ja õigeaegse jaotamise eest, nii enda kui ka alluvate käsutajate poolt vahendite kulutamise eest määratud otstarbeks, eelarve-distsipliinist kinnipidamise eest, nii enda juures kui ka alluvais asutistes õige arvepidamise ja aruandmise eest, samuti teostatud kulude kohta aruannete õigeaegse esitamise eest rahandusorganeile.

Kolmanda järgu krediidikäsutajaiks on asutiste juhatajad ja ametiisikud, kes saavad enda korraldusse krediite peakäsutajailt ja teise järgu käsutajailt ainult vahendite otseseks kulutamiseks asutise vajaduste rahuldamiseks ja ürituste teostamiseks. Kolmanda järgu krediidikäsutajail on õigus kulutada vahendeid ainult vastavalt neile avatud krediitidele, ja edasisi krediitide ülekandeid nad ei teosta.

Kolmanda järgu krediidikäsutajad vastutavad eelarve-distsipliinist kinnipidamise, neile antud vahendite määratud otstarbeks kulutamise, õige ja täpse arvepidamise ning kindlaksmääratud aruannete õigeaegse esitamise eest.

Liidu ja liiduvabariikide vabariiklike eelarvete alal antakse kolmanda järgu krediidikäsutajate õigused asutiste juhatajaile krediidipeakäsutajate poolt kohalike eelarvete alal — asjaomaste täitevkomiteede otsustel. Need õigused antakse tingimusel, kui on tunduval määral rahandus-materiaalseid operatsioone ja asutises on tagatud korralik arvepidamine ning aruandlus. Vene NFSV seadusandluse järgi on kolmanda järgu käsutaja õigused kõigil mittetäielike keskkoolide ja keskkoolide direktoreil, samuti algkoolide juhatajail, kus on vähemalt 160 õpilast, välja arvatud need, keda finantseerivad külade eelarved [1]).

Asutistele kolmanda järgu krediidikäsutajate õiguste andmine soodustab majandus- ja rahandusküsimuste kiiret otsustamist, kohaliku algatuse laia arenemist, asutiste otsest huvi summade kokkuhoidlikus, kõige suurema efektiivsusega ja õigeaegses kasutamises, samuti täpse vastutuse kindlaksmääramist majandi seisundi ning asutistel lasuvate ülesannete täitmise eest.

Asutisi ja organisatsioone, kellel ei ole krediidikäsutaja õigusi, finantseerivad krediidipeakäsutajad või teise järgu käsutajad kulude otsese maksmise või neile asutistele aruandeliste avansside andmise teel.

[1]) VSKK 1934. a., nr. 25, lk. 138.

§ 2. Krediitide avamine ja finantseerimine.

Õiguse eelarveliste vahendite saamiseks ja nende kulutamiseks alaeelarvete järgi saavad krediidikäsutajad neile krediitide avamise momendist. Ilma krediitide avamiseta ei või teha ühtegi kulu (välja arvatud rangelt kindlaksmääratud juhtudel, mis toodud allpool).

Liidu eelarve ja liiduvabariikide vabariiklike eelarvete krediidid jaotatakse eelarvelisteks ja mitte-eelarvelisteks. Eelarvelisteks nimetatakse krediite, mis avatakse asutistele nende kinnitatud alaeelarveis ettenähtud kuludeks. Mitte-eelarvelisteks loetakse krediite, mis antakse asutistele nende alaeelarveis mitte-ettenähtud kuludeks (kulude suuna või määra poolest) NSVL Ministrite Nõukogu ja liiduvabariikide ministrite nõukogude reservfondide arvel, kooskõlas igakordse ministrite nõukogu erimäärusega.

Krediitide avamine liidu eelarve ja vabariikide vabariiklike eelarvete järgi seisneb krediidipeakäsutajale teate saatmises assigneerimissummade kohta (jaotades need kõigi eelarveliste jaotuste järgi), mis antakse tema käsutusse, ja ühtaegu Riigipanga volituses nende summade väljaandmiseks vastava eelarve vahendeist krediidipeakäsutaja nõudmisel.

Krediidid avatakse eelarvete täitmise kinnitatud kvartaaliplaanide alusel ja piirides. Juhul, kui need plaanid ei ole kvartaali alguks kinnitatud, avatakse krediidid ajutiselt kinnitamiseks esitatud plaanide kavade alusel, kui aga kavad ei ole veel esitatud, jooksva kvartaali eelarve täitmise plaanide alusel; seejuures krediitide määra (protsent kvartaaliks määratud summadest) määravad kindlaks selliseil juhtudel NSVL Ministrite Nõukogu, liidu- ja autonoomsete vabariikide ministrite nõukogud ja täitevkomiteed.

Liidu eelarve ja liiduvabariikide vabariiklike eelarvete krediidid sotsiaal-kultuurilisteks üritusteks, valitsemiseks, majandusorganite oma käibevahendite täiendamiseks, neile dotatsioonide andmiseks, operatsioonilisteks kuludeks [1]), samuti kõigi majandusharude mittelimiitseiks kulutusteks objektide alal eelarvelise maksusega alla 100 tuh. rbl. avatakse Riigipangas. Liidu eelarve ja Vene NFSV vabariikliku eelarve krediitide peakäsutajaile avavad NSV Liidu ja Vene NFSV rahandusministeeriumid ainult Riigipanga Moskva Eelarve-osakonnas; muude liiduvabariikide vaba-

[1]) Välja arvatud need kululiigid, mida finantseeritakse eripankade kaudu.

riiklike eelarvete krediite avavad nende vabariikide rahandusministeeriumid Riigipanga vabariiklikus kontoris. Teistes Riigipanga kontoreis ja osakondades NSVL Rahandusministeerium ja liiduvabariikide rahandusministeeriumid krediite ei ava.

Kohalike eelarvete krediitide avamise kord, mis erineb paljude iseärasustega, tuuakse allpool (§ 7).

Krediidid kapitaalkulutuste finantseerimiseks avatakse pikaajalistes eripankades.

Eelarvelised krediidid avatakse sihtfinantseerimise alustel. See seisneb selles, et vahendid antakse täpselt määratud otstarbeks, mis eelarves ette nähtud, ja mitte „plaanikohaselt" ühe või teise ürituse teostamiseks, vaid selle tegeliku täitmise (asutiste võrgu kujunemine, teenindatavate kontingentide kasv, tootmisprogrammide realiseerimine jt.) ja varemini saadud vahendite omamise järgi.

Seepärast ei teostata krediitide avamist korraga kogu assigneeringute summale, mis kinnitatud eelarve täitmise kvartaaliplaanides, vaid seotakse krediidikäsutajate aruannete analüüsi alusel tootmis-operatiivplaanide täitmise ja varemini avatud krediitide kasutamise käiguga. Pärast nende aruannete saamist krediidid avatakse kas täiendavalt või edaspidise finantseerimise arvel võetakse arvesse täielikult või osaliselt kasutamata jäänud krediidid, mis avatud eelnevas kvartaalis. Seepärast on ametkondade range aruande-distsipliin ja nende aruannete süstemaatiline analüüsimine rahandusorganite poolt õige eelarvelise finantseerimise lahutamatuiks elementideks.

Eelarvelist finantseerimist teostatakse tagastamatus korras.

§ 3. Liidu ja vabariiklike eelarvete krediitide avamine sotsiaal-kultuurilisteks üritusteks ja valitsemiseks.

Sotsiaal-kultuurilisteks üritusteks ja valitsemisorganite ülalpidamiseks liidu ja vabariiklike eelarvete järgi avatakse enne kvartaali algust harilikult 75% kvartaali assigneeringuist, kuid pärast möödunud kvartaali-aruande (I kvartaalis — aasta-aruande) saamist — ülejäänud 25%.

Krediite Riigipanga asutistes sotsiaal-kultuurilistele asutistele ja valitsemisorganeile avavad NSVL Rahandusministeerium ja liiduvabariikide rahandusministeeriumid üldsummades klassifikatsiooni osade järgi (arvestust paragrahvide ja artiklite järgi peavad käsutajad ise). Krediidikäsutajaile aga avatakse liidu ja vabariiklikud krediidid kõigi eelarveliste jaotuste (osade, paragrah-

vide ja artiklite) järgi. Kuid seejuures rakendatakse asja lihtsustamiseks rühmartikleid, mis hõlmavad klassifikatsiooni mitmeid artikleid [1]). Raamatupidamise krediitide arvestust peavad käsutajad rühmartiklite, tegelike kulude oma aga täieliku artiklite võrgu järgi.

Krediitide avamise dokumendiks on kulude jaotustabel, mille koostavad peakäsutajad ja esitavad liidu eelarve alal NSVL Rahandusministeeriumile, liiduvabariikide vabariiklike eelarvete alal aga liiduvabariikide rahandusministeeriumidele.

Liidu ja vabariiklike eelarvete krediidipeakäsutajad esitavad NSVL Rahandusministeeriumile või liiduvabariigi rahandusministeeriumile sotsiaal-kultuuriliste ürituste krediitide alal kaks krediitide jaotustabelit: üks — alluvate asutiste kuludeks, teine — tsentraliseeritud ürituste finantseerimiseks, mida teostavad peakäsutajad. Valitsemiskulude alal koostatakse kolm krediitide jaotustabelit: kaks — analoogiliselt ülalnimetatuile, kolmas — peakäsutaja asutise kuludeks. Alluvate asutiste jaoks lisatakse kulude jaotustabelite juurde krediitide jaotus asutiste vahel.

Kulude jaotustabel kujutab endast ettepanekuid Riigipanga asutistele avada peakäsutajaile krediite liidu või vabariikliku eelarve arvel jaotustabelis näidatud osa ja arve järgi (ülekandmiseks alluvaile asutistele, tsentraliseeritud üritusteks või asutise kuludeks) ning määratud summas. Kulude jaotustabeli pöördel tuuakse krediitide jaotus paragrahvide ja artiklite järgi (krediitide jaotamiseks).

NSVL Rahandusministeerium ja liiduvabariikide rahandusministeeriumid (alaosakonnad ja eelarve täitmise osakonnad) kontrollivad kulude jaotustabeleid, kas küsitud krediidid vastavad eelarve täitmise kvartaaliplaanides ettenähtud summadele, tootmis-operatiivplaanide täitmisele ja varemini avatud krediitide omamisele, samuti kas krediidid on õieti jaotatud asutiste, paragrahvide ja artiklite järgi, kas kulude jaotustabelid on õieti vormistatud ja kas on kinni peetud üksikute ürituste finantsee-

[1]) Hariduse alal: 1. art. — töötasu, 8. art. — õpilaste stipendium, 9. art. — toitlustamine, 14. art. — mittelimiitsed kulutused (kaasa arvatud 11. ja 12. art.) ja 15. art. — muud kulud (kaasa arvatud 2.—7. art.); tervishoiu alal: 1. art. — töötasu, 9. art. — toitlustamine, 14. art. — mittelimiitsed kulutused (kaasa arvatud 1. art.), 15. art. — muud kulud (kaasa arvatud 2., 6. ja 10. art.); valitsemise alal: 1. art. — töötasu, 3. art. — kantselei- ja majanduskulud, 4. art. — lähetus- ja ametisõidud, 14. art. — mittelimiitsed kulutused (kaasa arvatud 12. art.) ja 15. art. — muud kulud (kaasa arvatud 2., 5. ja 7. art.).

rimise eeskirjadest. Pärast kontrollimist ja krediitide avamiseks loapealdise andmist saadab rahandusministeerium kulude jaotustabeli ühe eksemplari Riigipanga kontorile (ühes krediitide jaotusega), teise aga peakäsutajale.

Kulude jaotustabelite alusel avab Riigipank liidu ja vabariiklike eelarvete krediidipeakäsutajaile kaks eelarvelist kontot: „Allasutistele ülekandmiseks" ja „Tsentraliseeritud ürituste kuludeks". Asutise kuludele avatakse peale selle kolmas konto: „Asutise kuludeks".

Eelarveliselt kontolt „Allasutistele ülekandmiseks" teostatakse ainult krediitide ülekandeid asutiste käsutusse. Üksikute kulude jaotustabelite koostamisel allasutistele, tsentraliseeritud ürituste ja asutise kuludeks ning nende eraldi arvestamisel on Riigipanga sihiks: kõvendada kontrolli eelarveliste vahendite kasutamise üle otseselt määratud otstarbeks, mitte lubada vahendite kasutamist valitsemiseks sotsiaal-kultuuriliste ürituste krediitide arvel, kõrvaldada kulutamiste võimalust kõrgemalseisva käsutaja aparaadi ülalpidamiseks krediitidest, mis määratud allasutiste jaoks.

Liidu ja liiduvabariikide vabariiklike eelarvete krediidipeakäsutajad kannavad avatud krediidid üle allasutistele eelarvekäsundite järgi. Käsund sisaldab ettepanekut Riigipanga kontorile, kelle kontodel on peakäsutaja krediidid, vähendada teatud krediite, Riigipanga osakonnale allasutise asukoha järgi aga — avada vastavad krediidid.

Krediite võib üle kanda posti ja telegraafi teel. Esimesel juhul esitab peakäsutaja Riigipanga kontorile, kus temale krediidid avatud, eelarvekäsundid 5 eksemplaris; neist kaks kontor tagastab peakäsutajale, näidates käsundi täitmist, kaks saadab Riigipanga osakonnale, kus avatakse krediidid (üks tagastatakse edaspidi ühes täitmise märkega), ühe aga jätab endale. Ühtaegu saadab peakäsutaja eelarve käsundi ühe eksemplari, mis sisaldab ülekantud summa liigitamist paragrahvide ja artiklite järgi, allasutistele.

Krediitide ülekandmisel telegraafi teel esitatakse eelarvekäsundid panka 3 eksemplaris, millest kaks saadetakse tagasi.

Liiduvabariigi vabariikliku eelarve krediitide ülekandmist krediidikäsutaja kontodele Riigipanga asutistes, kes asetsevad teise liiduvabariigi maa-alal, ei lubata; neil juhtudel tehakse harilik panga ülekanne, kandes vahendid asutise jooksvale arvele.

Teise järgu käsutajaile ülekantud krediitidele avatakse Riigipangas samanimelised kontod nagu peakäsutajailegi; kolmanda

järgu käsutajaile avatakse iga osa jaoks üks eelarvekonto, kust teostatakse kõik asutise kulude maksed [1]).

Üksikuil juhtudel pea- (või teise järgu) käsutaja võib avatud krediidid kas täielikult või osaliselt tagasi tõmmata, kui näit. asutis ei täitnud plaani või katkestas mõnesuguse ürituse teostamise. Krediidid tõmmatakse tagasi samuti eelarvekäsundi põhjal, mille esitab pea- (või teise järgu) käsutaja sellele Riigipanga osakonnale, kus on avatud tema eelarvekonto (5 eks.); kaks eksemplari käsundist tagastab pank täitmise märkmega, kuid kolm saadab selle panga filiaalile käsutaja asukoha järgi, kust krediidid tagasi võetakse. See filiaal kannab üle avatud krediidid Riigipanga osakonda pea- (või teise järgu) käsutaja eelarvekonto asukoha järgi. Käsutaja kontol küllaldase summa puudumisel täidetakse käsund krediitide jäägi piires. Kui käsundi koostamisel ei teata kasutamata krediitide jääki, siis tähendatakse käsundis, et krediidid võetakse tagasi vaba jäägi summas.

§ 4. Krediitide avamine liidu ja vabariiklike eelarvete järgi rahvamajanduse finantseerimiseks.

Krediite liidu ja vabariikide vabariiklike eelarvete järgi rahvamajanduse finantseerimiseks Riigipanga kaudu (käibevahendite täiendamiseks, riiklikuks dotatsiooniks, operatsioonilisteks kuludeks jt.) avab rahandusministeerium kulude jaotustabelite alusel. Viimaseid (välja arvatud krediidid kapitaalmahutusteks) koostatakse sama vormi alusel ja samas korras, nagu sotsiaal-kultuuriliste kulude kohtagi. Need erinevad vaid selle poolest, et neid koostatakse iga finantseerimise liigi jaoks eraldi (käibevahendid, riiklik dotatsioon, operatsioonilised kulud) osade, paragrahvide ja artiklite järgi, kusjuures jaotustabeli pöördel näidatakse organisatsioonide loetelu, kellele avatakse krediidid, ja summad, mis kuuluvad kandmisele nende arveldusarveile, jaotatult otstarvete järgi. Krediitide arvestust rahvamajanduse finantseerimiseks peetakse Riigipanga asutistes üksikasjaliselt kõigi eelarveliste jaotuste järgi.

Rahvamajanduse finantseerimiseks avatud krediitide assigneerimine ja tagasivõtmine toimub samasuguste eelarveliste käsun-

[1]) Krediidid, mis avatakse lasteaedade, -sõimede ja ühiselamute ülalpidamiseks kõrgemate õppeasutiste ja tehnikumide juures, kantakse otseselt nende jooksvaile arveile, kus eelarvelised vahendid liidetakse lastevanemate maksetega või tasudega ühiselamu eest.

dite alusel, mis on kindlaks määratud sotsiaal-kultuuriliste ürituste krediitide kohta.

Eelarvelist finantseerimist käibevahendite täienduseks teostatakse mitte kinnitatud tootmisplaani järgi, vaid vastavalt selle täitmise käigule ja pärast andmete esitamist isemajandavate organite poolt toodangu kasu ning materiaalsete varude akumulatsiooni kohta.

Seepärast avatakse krediite käibevahendite täienduseks üks kord kuus kvartaali assigneeringute kolmandiku ulatuses. Krediitide avamisel järgnevaks kuuks tehakse ümberarvutus möödunud kuu aruande andmete alusel; summa, mis veel andmata, võrreldes tegelikult saavutatud valmissaaduste tasemega toodangu üldväljalaske järgi, antakse täiendavalt, kuid liigselt assigneeritud summa võetakse arvesse järjekordsel vahendite andmisel. Seoses sellega avatakse krediite käibevahendite täienduseks vaid pärast seda, kui peavalitsused on esitanud aruande-bilansid viimase aruande-daatumi kohta (vastavalt sätetele riiklike ja kooperatiivsete majandusorganisatsioonide raamatupidamise aruannete ja bilansside kohta).

Krediidid käibevahendite täienduseks avatakse tavaliselt peavalitsusele tema eelarvekontol, kandes ühtaegu vahendeid peavalitsuse korralduse järgi trustide eelarvekontodele või trusti mittekuuluvate ettevõtete arveldusarveile. Peavalitsuse arveile võib jääda (järgnevaks jaotamiseks) mitte üle 10% avatud krediitide üldsummast. Peavalitsusel ei ole õigust kanda eelarvelisi vahendeid, mis kuuluvad ettevõttele, möödudes viimase arveldusarvest, ettevõtte kreditoorse võlgnevuse kustutamiseks muile ettevõtteile.

Krediitide avamisel käibevahendite täienduseks kontrollivad rahandusorganid raamatupidamise aruandluse analüüsi alusel ettevõtete rahanduslikku seisundit, eriti aga selle käibevahendite puutumatust, õiget kasutamist ja käivet (valmissaaduste ja varude jääkide dünaamikat), makse-arveldusdistsipliinist kinnipidamist (debitoorne-kreditoorne võlgnevus) ja määratud otstarbeks antavate eelarveliste vahendite kulutamist. Vastavalt sellele krediite käibevahendite täienduseks ei avata, kui majandusorganisatsiooni oma käibevahendid ületavad normatiivi või materiaalsete väärtuste olem on alla normatiivi, samuti käibevahendite kasutamisel mitte määratud otstarbeks ja tunduva debitoorse võlgnevuse puhul.

Seades eelarveliste vahendite andmise otsesesse sõltuvusse tootmis- ja finantsplaanide täitmisega ettevõtete poolt, ei kontrolli rahandussüsteem sellega ettevõtete tegevust üksnes rublaliselt,

vaid virgutab ka võitlust saaduste ja toodangu turustamise plaanide täitmiseks, rangeima kokkuhoiu režiimist ning finantsdistsipliinist kinnipidamist.

Vahendid, mis assigneeritud liidu eelarvega ja liiduvabariikide vabariiklike eelarvetega ettevõtteile riikliku dotatsiooni andmiseks, annab NSVL Rahandusministeerium või liiduvabariigi rahandusministeerium peavalitsustele, ministeeriumile otseselt alluvaile trustidele ja ettevõtteile. Krediidid avatakse kvartaali-koondfinantsplaanide alusel, mis koostatud peavalitsuste ja ministeeriumile otseselt alluvate trustide ning ettevõtete läbilõikes. Need kinnitatakse ministeeriumi poolt pärast kooskõlastamist NSVL Rahandusministeeriumiga või liiduvabariigi rahandusministeeriumiga.

Krediitide avamine riiklikuks dotatsiooniks toimub vastavalt tootmise või realiseerimise programmi täitmisele, sõltuvuses üleplaaniliste ja hooajaliste toodangu jääkide krediteerimise korraga, mille kindlaks määranud Riigipank teatud ala jaoks. Kui viimaseid krediteeritakse väljalaskehindade järgi (tööstus), siis antakse dotatsioon lähtudes valmistoodangu kogusest, kui aga plaanilise omahinna järgi (põllumajandus) — lähtudes realiseeritud toodangu kogusest. Alade jaoks, mida finantseeritakse vastavalt valmistatava toodangu kogusele, avatakse krediidid peavalitsustele ja ministeeriumile otseselt alluvaile trustidele ja ettevõtteile igakuuliselt valmistoodangu operatiiv-aruandeliste andmete alusel, mis ministeerium esitab rahandusministeeriumile jaotatult peavalitsuste ja otseselt talle alluvate trustide ning ettevõtete järgi.

Peavalitsused assigneerivad krediite trustide vahel krediitide ülekande teel nende eelarvekontodele. Trustid kannavad krediidid ettevõtete arveldusarveile vastavalt valmistatud toodangu mahule ja toodangu ühiku plaanilise omahinna ning väljalaskehinna vahele ilma käibemaksuta.

Ettevõtteile õigeaegselt vahendite toimetamise kindlustamiseks antakse peavalitsustele ja ministeeriumile otseselt alluvaile trustidele ning ettevõtteile iga kvartaali algul avanssi kvartaali assigneeringust ühe kolmandiku ulatuses. Trusti aruandeliste andmete alusel tehakse igakuuliselt ümberarvutus, kusjuures andmata vahendid kantakse ettevõtteile, liigselt saadud summad aga võetakse arvesse järjekordsel finantseerimisel.

Majandusalade jaoks, keda Riigipank krediteerib plaanilise omahinna alusel, avavad rahandusosakonnad peavalitsustele kvartaaliviisi krediidid riiklikuks dotatsiooniks, peavalitsused assignee-

rivad edasi truste, viimased aga ettevõtteid. Krediidid kantakse ettevõtete eelarvekontodele; Riigipanga osakond kannab dotatsiooni nende arveldusarveile pärast seda, kui ettevõtted on esitanud dokumendid realiseeritud toodangu mahu kohta.

Rea rahvamajandusharude järgi finantseerivad liidu ja vabariiklikud eelarved nn. operatsioonilisi kulusid. Nende kulude hulka kuuluvad kulutused, mis on otseselt seotud ettevõtete tootmistegevusega, kuid mis ei loo materiaalseid väärtusi ja mida ei arvata toodangu omahinna hulka (näit. kulud leiutamiseks, katse- ja teaduslikeks uurimistöödeks, sõjalise kaitse ülalpidamiseks). Neid finantseerib Riigipank eelarves kinnitatud summade piirides üldaluseil, mis kindlaks määratud eelarvelistele krediitidele.

Krediidid operatsioonilisteks kuludeks avatakse ainult pärast seda, kui on esitatud NSVL Rahandusministeeriumile või liiduvabariigi rahandusministeeriumile iga kululiigi alaeelarve, mille kinnitanud NSVL või liiduvabariigi minister; krediidid avatakse iga kululiigi kohta eraldi, arvesse võttes tegelikku tarvidust. Krediitide avamise dokumentides näidatakse, milleks avatakse krediidid ja millistel tingimustel võidakse vahendeid välja anda.

Krediidid operatsioonilisteks kuludeks avatakse ainult eelarvekontole, kust Riigipank kannab vahendid ettevõtete arveldusarveile krediidikäsutaja poolt esitatavate algdokumentide alusel, mis tõestavad tegelikkude kulude suurust.

Krediitide avamisel operatsioonilisteks kuludeks näidatakse iga kululiigi järgi eraldi töötasu. Vahendeid selle katteks kantakse üle summa piirides, mis selleks otstarbeks näidatud krediidi avamisel.

Eelarvelised krediidid operatsioonilisteks kuludeks, mida finantseerivad pikaajalised pangad, avatakse ja kasutatakse samas korras nagu kapitaalkulutusigi (vt. allpool).

Eripangad finantseerivad operatsioonilisi kulusid järgmisteks vajadusteks: Tööstuspank — geoloogilisteks uurimistöödeks, Põllumajanduspank — põllumajanduskultuuride kahjurite ja loomataudide vastu võitlemise üritusteks, põllumajanduslike loomade kunstlikuks sugutamiseks, NSV Liidu Ministrite Nõukogu juures asuva Metsakaitse ja Metsaistutuse Peavalitsuse metsamajandite ülalpidamiseks jt.

Kõiki masina-traktorijaamade kulutusi, peale kapitalimahutuste, finantseerib Riigipank. Krediidid avab NSVL Rahandusministeerium kvartaalikaupa jaotatult määratud otstarbe ja üksikute kululiikide järgi NSVL Põllutööministeeriumi käsutusse, kes assigneerib neid edasi vabariiklikele, kraide ja oblastite maaorga-

neile, viimased aga masina-traktorijaamadele vastavalt kinnitatud tootmis-finantsplaanidele.

Krediitide avamisel masina-traktorijaamadele kraide (oblastite) maaosakonnad ja liiduvabariikide (kus ei ole oblasteid) põllutööministeeriumid, alates III kvartaalist, võtavad arvesse möödunud kvartaalide iga masina-traktorijaama plaani täitmise. Tööde mittetäitmisel, mille teostamise tähtaeg juba möödunud, peavad maaorganid kinni nendeks töödeks kasutamata summad uutest avatavaist assigneeringuist. Kinnipeetud summad võetakse arvesse erilisel eelarvekontol Riigipanga kontoris eraldi iga määratud otstarbe järgi ja neid võivad kulutada IV kvartaalis kraide (oblastite) maaosakonnad ja vabariikide põllutööministeeriumid pärast kooskõlastamist rahandusorganitega masina-traktorijaamade finantseerimiseks, kes ületavad nende jaoks kindlaksmääratud tööplaani.

Jooksvas kvartaalis masina-traktorijaama tööplaani ületamisel ja sellega seoses kulutuste suurenemisel võrreldes kvartaalsete eelarveliste assigneeringutega finantseerib Riigipanga osakond täiendavalt töid, mida masina-traktorijaamad on teostanud üle kvartaaliplaani, nende aastatootmis-finantsplaani arvel. Riigipanga osakond asendab selles korras eraldatud vahendid kvartaalselt järjekordseist eelarvelistest assigneeringutest kinnipidamise teel. Lõpparveldus tehakse IV kvartaalis, kusjuures kaetakse masina-traktorijaamade kulud, mis on seoses plaani ületamisega.

Liiduvabariikide põllutööministeeriumidel, Vene NFSV-s aga oblastite (kraide) maaosakondadel on õigus jätta endi käsutusse reguleerimisreservi — mitte üle 3% masina-traktorijaamade IV kvartaali assigneeringuist ja kokkuleppel rahandusorganitega IV kvartaalis avatud krediite ümber jaotada üksikute masina-traktorijaamade vahel vastavalt tööde täitmise käigule. Reguleerimisreservi ja masina-traktorijaamadelt tagasivõetud krediite kasutatakse IV kvartaalis täiendavalt vahendite andmiseks masina-traktorijaamadele, kes ületanud aastaplaani.

Igaks kulutuste liigiks (põletus- ja määrdematerjalideks, remondiks, tootmistöölistele töötasuks, masina-traktorijaamade personaalile töötasuks, haldus-valitsemis- ja majanduskuludeks) avavad Riigipanga asutised masina-traktorijaamale eraldi sihteelarve konto, millelt antakse vahendeid iga kulutuste liigi assigneeringute piirides ja kinnitatud tootmis-finantsplaani täitmise järgi.

Masina-traktorijaamade eelarveliste vahendite ülekulutamisel, kui see on tingitud täidetud tööde plaaniliste kulutuste ületamisest ja vahendite kasutamisest mitte määratud otstarbeks, võtab

Riigipanga osakond arvesse ülekulutatud vahendid järjekordsel krediitide avamisel.

Üksikute artiklite ülekulutusi võib masina-traktorijaam katta teiste artiklite kokkuhoiu arvel, kuid igal juhul liiduvabariigi põllutööministeeriumi, Vene NFSV-s aga krai (oblasti) maavalitsuse loal.

Maa- ja rahandusorganid ja Riigipanga asutised kontrollivad masina-traktorijaamade finantseerimise õigsust, vahendite kasutamist määratud otstarbeks ja tehtud kulude vastavust tootmisfinantsplaani kvantitatiivsete ja kvalitatiivsete näitajate täitmisele ning kinnitatud kulunormidele.

NSVL Rahandusministeerium, vabariikide rahandusministeeriumid ja kraide (oblastite) rahandusosakonnad või nende ülesandel rajoonide rahandusosakonnad teostavad masina-traktorijaamade rahandusliku tegevuse revisjoni. Riigipanga osakonnad kontrollivad masina-traktorijaamade tööd nende tootmis-finantsplaanide täitmise rahanduslike kuu- ja kvartaali-aruannete alusel, samuti masina-traktorijaamade poolt esitatud teatiste ning aruannete õigsuse kontrollimise teel kohtadel.

§ 5. Krediitide avamine kapitaalmahutusteks ja kapitaalehituste finantseerimine.

Kapitaalehituste finantseerimist teostavad pikaajaliste mahutuste eripangad (Tööstuspank, Põllumajanduspank, Kaubanduspank ja Kommunaalkeskpank), kelle kohuseks on kontrollida ehituseks antud riiklike vahendite kasutamist otseselt määratud (siht-) otstarbeks, ehituste isemajandamise maksmapanemist ja ehituse odavnemist. Riigiasutiste, -ettevõtete ja organisatsioonide kapitaalmahutuste finantseerimist teostatakse tagasivõtmatult. Kontrollimise otstarbel kõik vahendid, mis määratud kapitaalehitusteks, koondatakse täielikult eripankadesse ja kulutatakse ainult nende kaudu.

Eelarvelised assigneeringud kapitaalmahutusteks, mis ette nähtud eelarvete täitmise kvartaaliplaanides, kannavad rahandusorganid vastavaisse eripankadesse. Amortisatsioonilised eraldamised, mis määratud kapitaalehitusteks, kannavad ettevõtted otseselt eripankadesse; mahutused selleks otstarbeks kasumi arvel kantakse eripankadesse kas otseselt ettevõtete poolt või tsentraliseeritud korras trustide ja peavalitsuste kaudu. Eripangad on kohustatud kontrollima kvartaaliplaanides kindlaksmääratud ettevõtete oma mahutuste laekumist (amortisatsioonid, kasumid).

Kapitalimahutusteks täieliku ressursside akumulatsiooni kindlustamiseks on kindlaks määratud rahandusorganite kaudu vastuvaidlematus korras majandusorganisatsioonidelt ja ettevõtetelt tegelikult aruandebilansi järgi arvutatud, kuid õigeaegselt eripankadesse maksmata amortisatsiooni-, kasumi- ja muude summade sissenõudmine, mis ette nähtud kapitaalehituseks.

Eripangad finantseerivad ainult ehitusi, millel on kinnitatud tiitel, tehniline projekt ja eelarve, iga ehitusobjekti eelarvelise maksuse piirides. Vahendeid antakse vastavalt kinnitatud finantseerimise kvartaaliplaanidele, tegelikult sissemakstud oma vahenditele ja avatud eelarvelistele krediitidele.

Hankeehitust finantseeritakse tellija ja hankija vahel sõlmitud lepingute alusel. Tellija teostab kontrolli ja tehnilist järelevalvet tööde täitmise mahu ja nende omaduse üle vastavalt tehnilistele projektidele ja eelarvele, tööde vastuvõttu aktide järgi ning arveldusi hankijaga lepingu järgi.

Hankija arvete tasumist teostatakse igakuuliselt tegelikult täidetud tööde mahu eest vastuvõtuaktide järgi, mida koostavad tellija ja hankija lõpetatud tööde tehniliste mõõtmiste alusel. Selline arvelduste kord kindlustab kontrolli täidetud ehitustööde mahu üle ja virgutab nende kiiret lõpetamist.

Töid, mis täidetud esimeses ja teises dekaadis, tasub pank tellija poolt aktsepteeritud hankija vahepealsete arvete järgi, juurde lisamata vastuvõtuakte, võttes arvesse need summad kuuarvete tasumisel.

Hankija on kohustatud arveid välja kirjutama vastavalt eelarvele ja kindlaksmääratud normidele ning hindadele. Hindade kõrgendamisel pank arveid ei tasu, vaatamata tellija aktseptile. Peale arvete tehtud tööde eest tasub pank samuti hankija arved kohaleveetud ehitusmaterjalide eest.

Majanduslikul teel teostatava ehituse finantseerimisel rakendatakse peamiselt sedasama korda, kuid hankija asemel figureerib ehituse (või kapitaalehituse osakonna) juhataja ja tellija asemel — ehitaja (või tegutseva) ettevõtte direktor. Raha saamiseks esitatakse pangale vastuvõtuaktid. Arveldused ehituse ja ettevõtte vahel toimetatakse samadel alustel nagu tellija ja hankija vahelgi. Vahendeid antakse ehitusele ainult plaani täitmist mööda.

Ehituse ebamajanduslikkuse avastamisel katkestatakse selle finantseerimine kuni kõrgemalseisva organisatsiooni otsuseni.

Eripankade olulisemaks funktsiooniks on ehitusteks antud riigivahendite kasutamise kontroll väljaspool plaani, projektideta ja eelarveteta ehituste mittevõimaldamiseks, ebamajanduslike ja

ebaseaduslike riigivahendite kulutamiste vältimiseks range kinnipidamine finantseerimise limiitidest, ehitusnormidest ja materjali hindadest.

Pank tasub ehitusmaterjalide ja küüdiveo arveid kindlate riigihindade järgi, seadistuse arveid aga hindade järgi, mis on ette nähtud lepinguis ja hinnakirjades. Vahendeid töötasuks antakse ainult raamatupidamise teatiste alusel tegelikult arvutatud töötasu kohta.

Eelkontrolli kõrval teostavad eripangad järelkontrolli ehituse finantseerimise üle — ettevõtete ja ehituste poolt igakuuliselt esitatavate aruannete analüüsimise ning kohtadel täidetud tööde revisjoni teel.

Eripangad kontrollivad finants-distsipliinist kinnipidamist ehituste poolt ja vahendite kasutamist määratud otstarbeks, keelates ekspluatatsiooni-vahendite kasutamise kapitaalehituseks ja vastupidi.

Eripankade kontorite juhatajail on õigus, kui ehituses ilmneb ebamajanduslikke nähteid (kulutuste mittevastavus täidetud programmile, ebaseaduslikud käibevahendite kasutamised ja rasked finants-distsipliini rikkumised), lõpetada finantseerimine kuni kõrgemalseisva majandusorgani otsuseni.

Krediidid kapitaalmahutuseks avatakse eripankades (välja arvatud mittelimiitsed kulutused alla 100 tuh. rbl., mida finantseerib Riigipank).

Krediitide avamiseks koostavad peakäsutajad kinnitatud tulude ja kulude aasta- ja kvartaalibilansside ja eelarvete alusel kapitaalmahutuste finantseerimise aasta- ja kvartaaliplaanid, jaotatult eelarve klassifikatsiooni nomenklatuuri järgi, näidates ühtlasi katteallikad. Finantseerimise plaanid sisaldavad käsundeid eripangale avada peakäsutajale krediite kapitaalmahutusteks vastava eelarve järgi ja määratud summas. Need plaanid esitatakse rahandusorganile neljas eksemplaris.

Rahandusorgan kontrollib plaanis tähendatud kapitaaltööde mahu ja finantseerimise allikate õigsust, küsitud summade vastavust rahvamajanduse plaanile ja eelarvele ning teeb loapealdise krediitide avamise kohta. Üks eksemplar plaanist saadetakse eripanka täitmiseks, teine — krediidi avamise teatisena peakäsutajale (kulude jaotustabeli asemel), kolmas jääb vastavasse finantseerimise osakonda ja neljas rahandusorgani raamatupidamisse.

Ministeeriumid ja täitevkomiteede osakonnad esitavad finantseerimise aasta- ja kvartaaliplaanide alusel eripankadele finantseerimise plaanid peavalitsuste ja ehituste järgi.

Finantseerimise aasta- ja kvartaaliplaanide alusel avab eripank ehitustele limiidid, mille järgi finantseerimise kattesummad jaotatakse üksikute ehituste vahel. Finantseerimist eelarvest teostatakse eelarveliste assigneeringute piirides, majandusorganite oma mahutustest aga (kasumist, amortisatsioonist jt.) nende vahendite laekumist mööda eripanka.

Kulude tasumiseks avatud krediitide järgi kannavad rahandusorganid eripankadesse rahalisi vahendeid vastava eelarve üldolemist. Vahendite läbikäigu varu kujundamiseks, mida vajatakse kapitaalmahutuste normaalseks finantseerimiseks, antakse eripankadele avanssi, mis jääb nende käsutusse kogu aastaks. Avanss antakse 2. jaanuaril 6% suuruses kapitaalmahutuste finantseerimise I kvartaali plaani järgi avatud krediitidest. Edaspidi avansi suurus täpsustatakse iga kvartaali algul vastavalt kvartaaliks avatud krediitide summale. Peale selle kannavad rahandusorganid eripankadele üle iga kuu 1., 7., 13. ja 19. päeval ja kvartaali esimese ning teise kuu 25. päeval rahalisi vahendeid 6% kapitaalmahutuste finantseerimise kvartaaliplaani järgi avatud krediitidest, kvartaali viimase kuu 25. päeval kantakse üle ülejäänud 10% kvartaali krediidisummadest. Kokkuleppel eripangaga võib vahendite ülekanne toimuda kolm korda kuus (1., 13. ja 19. päeval) või kaks korda (1. ja 19. päeval), finantseerimisel vähemas ulatuses aga — isegi üks kord.

Eripangad esitavad igakuuliselt rahandusorganeile kapitaalmahutuste finantseerimise aruanded. Nende aruannete järgi jälgivad rahandusorganid majandusorganite oma vahendite eripankadesse laekumiste plaani täitmist, samuti vahendite kasutamist kapitaalmahutusteks.

Kui selgub, et möödunud kuus on kantud eripanka eelarvelisi vahendeid rohkem kui tarvis, siis järjekordsel ülekandmisel iga kuu 19. päeval liigselt antud summa võetakse arvesse; vastasel korral puuduv summa lisatakse järjekordsele ülekandesummale juurde.

Rajoonide ja linnade eelarvete järgi igal vahendite järjekordsel ülekandmisel eripankadesse võetakse arvesse möödunud nädala vahendite väljavõtt. Seks otstarbeks esitavad eripangad rahandusosakondadele teatised eelarveliste vahendite kasutamise kohta.

Neil juhtudel, kui vahendeid kantakse eripankadesse üks kord kuus, kantakse 2. ja 25. jaanuaril igakord kolmandik kvartaaliks avatud krediitidest; edaspidi toimub ülekandmine iga kuu 25. päeval igakuuliste vahendite kasutamise aruandeliste andmete

alusel. Vahendite ülekandmisel 19. jaanuaril teevad rahandusorganid möödunud aasta kohta arvelduse eripankade esialgsete aruandeliste andmete järgi, lõpparvelduse aga pärast raamatupidamise aasta-aruande saamist.

Pärast eelarve-aasta möödumist suletakse kapitaalmahutuste finantseerimise limiidid. Eelarvekontole kantakse kapitaalmahutusteks antud vahendite summa ja majandusorganeilt nendeks kulutusteks laekunud vahendite summa vahe. Kui majandusorganite oma vahendite laekumised ületavad väljaantud summa, siis kuulub vahe vastava eelarve tuludesse. Ühes aasta-aruandega esitavad eripangad rahandusorganile üksikasjalise arvelduse vastastikuste vahekordade kohta eelarvega.

Krediitide avamine ja mittelimiitsete kulutuste finantseerimine üle 100 tuh. rbl. toimub eripankade kaudu samas korras nagu kapitaalmahutustegi järgi.

§ 6. Liidu ja vabariiklike eelarvete kulud, mida teostatakse krediite avamata.

Mõningaid liidu ja liiduvabariikide vabariiklike eelarvete kulude liike teostavad Riigipanga asutised eelnevalt krediite avamata, kuna mõnel juhul ei saa ette kindlaks määrata, kus ja millises ulatuses neid vajatakse. Selliste kulude hulka kuuluvad: väljamaksud hoiukassadele riigilaenude alal (võitude, kupongide tasumine), NSV Liidu ordenite tasud, personaal- ja akadeemilised pensionid, Tööliste ja Talupoegade Punaarmee ja Mere-Sõjalaevastiku juhtiva koosseisu, reameeste ja noorema ajateenistuse juhtiva koosseisu ja nende perekondade pensionid, sõjaväelaste perekondade toetused sõjaajal, lasterikaste emade toetused, riigimaksudest ja -tuludest eraldamised kohalikesse eelarveisse ning maksed käibemaksu arvel (autoküüdiveo hinnaalandused jne.) jt.

§ 7. Kohalike eelarvete krediitide avamine.

Kohalike eelarvete ja autonoomsete vabariikide vabariiklike eelarvete krediidid avavad peakäsutajad kvartaaliks tervikuna kulude jaotustabelite järgi, mida koostavad rahandusosakonnad ja ANSV rahandusministeeriumid. Jaotustabelid kujutavad endast väljavõtet eelarve täitmise kvartaaliplaani loendist.

Sotsiaal-kultuuriliste ürituste krediitide jaoks koostatakse kaks kulude jaotustabelit: alluvate asutiste kulud ja tsentraliseeritud ürituste kulud, mida teostab vahetult peakäsutaja. Valitse-

mise krediitide jaoks koostatakse üks kulude jaotustabel, kuna kohalike eelarvete valitsemise alal teostatakse assigneeringuid ainult peakrediidikäsutaja aparaadi ülalpidamiseks.

Kohalike eelarvete alal ei pea pank avatud krediitide arvestust, seepärast ei koosta rahandusorgan kulude jaotustabeleid mitte kolmes eksemplaris, nagu liidu ja vabariiklike eelarvete alal, vaid kahes eksemplaris: üks saadetakse peakäsutajale, teine jääb rahandusorgani raamatupidamisse avatud krediitide arvestamiseks.

Neis rajoonides, kus rajooni rahandusosakond teenindab tsentraliseeritud korras teisi rajooni täitevkomitee osakondi, ei saadeta peakrediidikäsutajaile kulude jaotustabeleid. Nad juhinduvad rajooni rahandusosakonnas olevast eelarve kvartaaliloendist. Ka ei koostata kulude jaotustabeleid külade eelarvete alal, kus krediidipeakäsutajaks on nõukogu esimees.

Assigneerides krediite allasutiste vahel saadavad kohaliku eelarve peakäsutajad neile eriteatise, milles on näidatud summad ja eelarve jaotused. Rajoonides, kus rajooni de täitevkomiteede raamatupidamise arvestus on tsentraliseeritud rajooni rahandusosakonda, saadab krediitide avamise teatise kolmanda järgu krediidikäsutajaile rajooni rahandusosakond.

Iga kvartaali viimasel päeval sulevad kõik kohalike eelarvete krediidikäsutajad iseseisvalt möödunud kvartaali kasutamata krediidid, keelates järgnevas kvartaalis vahendite kulutamist krediitide arvel, mis avatud möödunud aja eest. Rahandusosakonnad vormistavad oma arvestuses kasutamata krediitide sulgemise pärast käsutajate aruannete saamist möödunud kvartaali viimase kuu eest.

Avanud kohalike eelarvete krediidid, peavad rahandusorganid kindlustama käsutajaile tegeliku võimaluse kassaasutisest raha saamiseks, kuivõrra viimane tasub kohalike eelarvete kulusid iga eelarve olemasolevate vahendite piirides.

Vahendid jaotatakse igale krediidikäsutajale ülekande teel, rahandusorgani käsundi alusel, üldeelarveliste vahendite jooksvalt arvelt samas kassaasutises käsutajaile eraldi avatavaile jooksvaile arveile.

Krediidikäsutajate jooksvaile arveile kantakse vahendid vastavalt rahandusorganite ja külade (asulate) täitevkomiteede poolt koostatavaile kuu-kassaplaanidele. Tulud võetakse kassaplaani, kohaldatud laekumise tähtaegadele; kulud liigitatakse kvartaali kuude järgi rahandusorganite poolt ühes peakäsutajatega (külade ja asulate eelarvete alal — täitevkomiteede poolt ühes asutiste

juhatajatega), arvesse võttes kõigi kassaplaanide kohuslikku tasakaalustamist kvartaali jooksul.

Kohalikke eelarvelisi asutisi finantseeritakse nende tööplaanide täitmist mööda krediidikäsutajate jooksvaile arveile olemi ülekande reguleerimise teel. Eelarve täitmise kvartaaliplaani alusel määratud kulusummad kuus täpsustatakse nende võtmisel kassaplaanidesse vastavalt asutiste võrgu ja kontingentide tegelikule seisule ning üksikute ürituste täitmisele.

Kuu-kassaplaanid kinnitab enne kuu algust rahandusorgani juhataja või küla- (asula) nõukogu esimees; need plaanid teatatakse täitevkomiteede osakondadele ja külade (asulate) eelarvelistele asutistele. Täitevkomiteede osakonnad jaotavad neile kuuks määratud vahendid allasutiste vahel ja teatavad neile osastatud summad.

Kui eelarve täitmise kvartaaliplaan ei ole kvartaali alguks kinnitatud, siis kvartaali esimese kuu kassaplaan koostatakse summade piirides, mille kindlaks määranud asjaomane täitevkomitee, kuid mis ei tohi ületada kolmandikku möödunud kvartaali eelarve täitmise plaani assigneeringuist. Sel juhul krediidikäsutajad kulutavad kvartaali esimeses kuus vahendeid üldsummas, mis ette nähtud neile kassaplaani järgi, kuid mitte üle kolmandiku möödunud kvartaalis iga eelarve jaotuse järgi avatud krediitidest.

ANSV, kraide, oblastite, linnade ja ringkondade eelarvete krediidipeakäsutajaile avatakse Riigipanga asutistes kolm jooksvat arvet: „Asutise kuludeks", „Allasutistele ülekandmiseks" ja „Tsentraliseeritud ürituste kuludeks". Rajoonide ja rajoonilise tähtsusega linnade eelarvete krediidipeakäsutajaile avatakse Riigipanga osakonnas kaks jooksvat arvet: „Asutise kuludeks" ja „Allasutise kuludeks", kus võetakse arvesse asutiste vahendid, kes ei ole krediidikäsutajad. Rajoonide haridusosakondadele avatakse peale selle kolmas arve — „Õpetajate töötasudeks". Rahandusorganid kannavad neile krediidipeakäsutajate jooksvaile arveile rahalisi vahendeid kulude tasumiseks avatud krediitide järgi.

Kohalike eelarvete kolmanda järgu krediidikäsutajaile avatakse Riigipanga osakonnas üks jooksev arve, kuhu kraide, oblastite ja ringkondade eelarveist kantakse vahendeid peakäsutaja jooksvalt arvelt; rajoonide ja linnade eelarvete vahendite ülekandmist kolmanda järgu krediidikäsutajate jooksvaile arveile teostab vahetult rahandusosakond peakäsutajate avaldiste põhjal.

Rajoonides, kus kõigi täitevkomitee osakondade arvestust peab rajooni rahandusosakond, avatakse igale osakonnale pangas

üks jooksev arve kulude tasumiseks nii osakonna enda kui ka allasutiste ülalpidamiseks, kelle juhatajad ei ole iseseisvad krediidikäsutajad.

Vahendid peab kandma krediidikäsutajate jooksvaile arveile tavaliselt krediitide avamisel. Kui aga kohaliku eelarve jooksva arve seisu tõttu seda pole võimalik teha, teostatakse ülekanne olemi kogumist mööda, kuid mitte sagedamini kui 3—4 korda kuus, et mitte raskendada asutiste tööd ega piirata nende vastutust plaani täitmises.

Õpetajaile töötasu õigeaegse maksmise kindlustamiseks on kindlaks määratud selleks otstarbeks erikord osastatavate summade ülekandmiseks haridusosakondade jooksvaile arveile.

Haridusosakonnad peavad maksma töötasu õpetajaile rajoonide keskustes, linnades ja töölisasulais kaks korda kuus — iga kuu 1. ja 16. päeval, maal üks kord — 20. päeval. Neiks tähtaegadeks kantakse haridusosakondade jooksvaile arveile „Õpetajate töötasuks" vahendeid rajooni või linna eelarve üldiselt jooksvalt arvelt järgmise korra järgi:

Riigipanga osakonnad saavad rajoonide ja linnade haridusosakondadelt teatised summade kohta, mis on vajalikud tähendatud tähtaegadeks õpetajaile töötasu maksmiseks. Teatisele lisatakse juurde rahandusosakonna käsundid vastavate summade ülekandmiseks rajooni või linna eelarvest haridusosakonna arvele.

Teatised saadetakse: õpetajate jaoks koolides, mis asetsevad rajoonide keskustes, linnades ja töölisasulais — iga kuu 5.—6. päeval töötasu maksmiseks esimese poolkuu eest, 20. päeval — teise poole eest ja 10. päeval — töötasu maksmiseks maakoolide õpetajaile.

Saanud teatised, kindlustab Riigipanga osakond vastavad summad rajooni või linna eelarve jooksval arvel, lõpetades ressursside maksmise ja ülekandmise sellelt arvelt kuni vahendite kogumiseni, mis on vajalikud õpetajaile töötasu maksmiseks. Erand lubatakse ainult summade jaoks, mis kantakse laste- ja raviasutistele toitlustuskulude maksmiseks (neil juhtudel peab ülekande korraldustel olema märge vahendite otstarbe kohta ja täitevkomitee osakonna juhataja viisum).

Pärast vajaliku olemi kogumist ja vähemalt 5 päeva enne töötasu maksmise tähtaega kantakse vastavad summad haridusosakonna arvele töötasuks õpetajaile. Siis rajooni või linna eelarvekonto kindlustatakse ette uuesti kuni järgneva tähtajani.

Kohalike eelarvete kulude alal majandusorganisatsioonide finantseerimiseks (käibevahendite täienduseks jt.) ei avata jooks-

vaid arveid nende organisatsioonide jaoks. Eelarve täitmise plaanide ja tootmisprogrammide täitmise käigu materjalide ning varemini antud vahendite omandamise alusel kannavad rahandusorganid vastavad summad kohaliku eelarve jooksvalt arvelt otseselt majandusorganite arveldusarveile.

Kapitaalmahutuste finantseerimist kohalikest eelarveist teostatakse samas korras nagu liidu eelarvest ja liiduvabariikide vabariiklikest eelarveistki. Seejuures maakoolide ehitust finantseerivad Põllumajanduspanga asutised, nende puudumisel aga Riigipanga osakonnad.

24. peatükk.

KREDIITIDE KASUTAMISE KORD.

§ 1. Pangast eelarveliste vahendite saamise kord.

Raha andmist eelarveliste asutiste kuludeks toimetavad Riigipanga asutised tšekkide järgi, mida koostavad krediidikäsutajad. Tšekk peab sisaldama järgmisi andmeid: daatum ja väljaandekoht, selle Riigipanga asutise nimetus, kuhu tšekk välja kirjutatud, konto number, millelt peab toimuma väljamaks, eelarve nimetus, väljamaksmisele kuuluv summa (numbrites ja sõnades), saaja nimetus nimelistel tšekkidel, krediidikäsutaja ja raamatupidaja allkiri ja asutise vahapitsati jäljend (pitser). Saaja nimetus, maksesumma (numbrites ja sõnades) ja konto number kirjutatakse käsitsi tindiga; parandusi ja kaapeid tšekis ei lubata. Allkirjade ja pitserite proovid saadetakse õigeaegselt Riigipanga asutistele.

Tšekid jagunevad nimelisteks, mida rakendatakse otsestele kreeditoridele (s. o. asutistele, ettevõtteile ja isikuile, kes müretsevad materiaalseid väärtusi ja täidavad ühte või teist tööd) raha, avansside ja töötasuks vahendite andmisel, ja arveldustšekkideks — ülekandmiseks Riigipanga asutises ühelt kontolt teisele sularaha andmata. Arveldustšekis näidatakse saaja asemel, kellele ja millisele kontole tuleb raha üle kanda. Tšekid kehtivad 10 päeva, arvesse võtmata väljaandmise päeva, välja arvatud tšekid, mis välja kirjutatud detsembri viimasel dekaadil, mille kehtivuse tähtaeg lõpeb 31. detsembril.

Tšekiplanke annavad Riigipanga asutised krediidikäsutajate kirjalike nõudmiste põhjal ja neid hoitakse samas korras nagu väärtdokumentegi. Väljaantavate tšekkide arvestust peetakse tšekiraamatu kaanel, näidates eelarve jaotusi, mille krediitide arvel tšekk antud; allkiri tšeki saamiseks vormistatakse neil kuludokumentidel, mille alusel see antud.

Tšeki kaotamise puhul on saaja kohustatud viivitamata teatama sellest Riigipanga asutisele ja eelarvelisele asutisele, kes

selle välja andnud. Duplikaati võib anda ainult tingimusel, et Riigipanga asutis annab teatise raha mittemaksmise kohta kaotatud tšeki järgi.

Tšekk tunnistatakse kehtetuks ja tagastatakse esitajale: 1) kui selles on parandusi ja kaapeid, 2) kui see on esitatud pärast 10 päeva möödumist, arvates väljaandmise päevast, 3) krediidi puudumisel, millele tšekk välja kirjutatud, kohalike eelarvete alal aga — summade puudumisel krediidikäsutaja jooksval arvel, 4) kui tšekis puudub täpne konto nimetus, millelt tuleb summa maha kirjutada, 5) kui allkirjad ja pitser tšekil ei ühti pangas olevate proovidega või tšeki number ei vasta asutisele antud tšekiplankide numeratsioonile.

Teiseks eelarveliste kulude kassadokumendiks on maksekäsund teistele kontodele summade ülekandmise kohta. Maksekäsundeid, millel on samad rekvisiidid nagu arveldustšekkidelgi, rakendatakse neil juhtudel, kui asutisele või ettevõttele väljaandmiseks kuuluvaist summadest tuleb teha mõningaid peetamisi; sel juhul kirjutatakse tšekk väljaantavale summale, millest maha arvatud peetused, ja maksekäsund kinnipeetud summa ülekandmiseks vastavaile kontodele. Näit. vahendite saamisel töötasuks kirjutab asutis ühtaegu tšekiga välja ka maksekäsundi töölistelt ja teenistujailt kinnipeetud maksude ülekandmiseks eelarvesse, ametiühingu kontole aga sotsiaalkindlustuse maksete tasumiseks.

Eelarveliste asutiste arveldusi majandusorganisatsioonidega muretsetud kauba ja teenindamise eest toimetatakse põhimiselt arvelduste aktsepti vormi järgi. Arvelduste akreditiivset vormi lubatakse tingimusel, et see arvelduste vorm oleks ette nähtud lepingus.

Arveldusi majandusorganite-hankijatega väljaspool linnu summas 1000 rbl. ja enam teostab Riigipank inkasso korras saadud maksenõude tasumise teel, kusjuures tuleb esitada ka arved-faktuurid; arveldusi summades 250 rublast kuni 1000 rublani toimetatakse aktseptitud tšekkidega ülekandmiseks posti teel.

Arveldusi samas linnas kuni 100 rbl. teostatakse eranditult maksmise teel sularahas. Arveldusi summades 100 rublast kuni 1000 rublani võib toimetada hankija nõusolekul ostjaga sularahas, arveldustšekkidega ja maksekäsunditega; summas 1000 rbl. ja enam — arveldustšekkide ja maksekäsunditega.

Töötasufondide kulutamisel on krediidikäsutajad kohustatud rangelt juhinduma kinnitatud koosseisudest ja töötasumääradest. Eelarvelised asutised maksavad töötasu kaks korda kuus möödunud aja eest; töötasu detsembri teise poole eest makstakse järg-

neval aastal uue aasta krediitide arvel. Ainult maakoolide õpetajaile makstakse töötasu kord kuus — 20. päeval.

Vahendeid töötasuks peab nõudma Riigipanga asutistelt ranges vastavuses tööliste ja teenistujate tegeliku seisuga ja kindlaksmääratud tasumääradega, rahandusorganite poolt registreeritud koosseisude, töötasufondide ja -määrade piirides. Riigipanga asutised annavad neid vahendeid välja ainult pärast koosseisude ja töötasufondide registreerimiskaartide esitamist. Peale selle esitavad eelarvelised asutised pangale teise poolkuu töötasu saamisel eriteatise koosseisude, teenistujate tegeliku seisu ja arvutatud töötasufondi kohta.

Üksikuile töölistele ja teenistujaile maksmata töötasu võidakse hoida asutises mitte üle 3 päeva ja siis kantakse see krediidi uuendamiseks.

Krediidikäsutajad on kohustatud ühtaegu töötasu tšekiga välja kirjutama maksekäsundid töötasust peetuste ülekandmiseks vastavaile kontodele. Esimese poolkuu töötasu saamisel kirjutatakse välja maksekäsundid tulumaksu, vallaliste, üksikute ja vähelasteliste maksu ning riigilaenu eeltellimise summade kandmiseks eelarvesse; teise poolkuu töötasu saamisel koostatakse maksekäsundid sõjamaksu ja riigilaenu eeltellimise summade ülekandmiseks eelarvesse ning sotsiaalkindlustuse summade — ametiühingu kontole. Tšekke töötasu maksmiseks ilma tähendatud käsundite üheaegse esitamiseta Riigipank tasumisele ei võta.

§ 2. Avansside andmine.

Kõik eelarveliste asutiste arveldused organisatsioonide, ettevõtete ja isikutega soetatud materjalide, osutatud teenuste või täidetud tööde eest toimetatakse tavaliselt Riigipanga asutiste kaudu vahendite ülekandmise või sularahas maksmise teel otsestele kreeditoridele. Erandina sellest üldjuhisest, kui on raske teha eeloleva kulu täpset arveldust või määrata, kes on otsene kreeditor, samuti kui eelarvelised asutised on eriti kaugel Riigipanga filiaalidest, lubatakse eelarvelistest krediitidest allasutistele ja ametiisikuile aruandeliste summade (avansside) andmist ette. Avansse antakse: a) operatsioonilisteks (ehitus-, varumis- jt.) kuludeks — kaastöölistele, keda on käsundatud täitma töid, mida teostatakse majanduslikul teel või väljaspool Riigipanga asutiste asukohta, b) haldus-majanduskuludeks — ametiisikuile, kelle kohuseks on nende tööde teostamine, c) ametilähetusteks — vahetult lähetatuile, d) Riigipanga organeist kaugel-

asetsevail kohtadel töötavate eelarveliste asutiste, uurimis- ja teaduslike ekspeditsioonide ülalpidamiseks — nende juhtivaile isikuile.

Avansse operatsioonilisteks kuludeks antakse summas mitte üle 1000 rbl. Tööde laiaulatuslikkuse, nende hooajalisuse puhul, samuti kui neid teostatakse kaugel Riigipanga asutisest, võidakse avansside ülemmäära tõsta kuni $^1/_6$ kvartaali- või ½ kuukrediitidest, mida lubatud isikuile, kes täidavad asjaomaste keskasutiste töid, asjaomaste keskasutiste alal — kokkuleppel NSVL Rahandusministeeriumiga või liiduvabariigi rahandusministeeriumiga, kohalike asutiste alal aga kokkuleppel kraide ja oblastite rahandusorganitega.

Tähendatud norme arvutatakse mitte ühele ametiisikule, vaid teatud eelarve jaotuse järgi kogu krediidile. Seepärast, kui sellest jaotusest ühele isikule on juba antud avanssi kogu normi ulatuses, siis teisele avanssi enam ei või anda kuni esimese isiku poolt avansi kulutamise aruande esitamiseni.

Avansse haldus-majanduskuludeks antakse järgmisel määral: NSV Liidu ja liiduvabariikide keskasutiste ametiisikuile — kuni 500 rbl., liidu ja vabariikliku tähtsusega kohalike asutiste, autonoomsete vabariikide keskorganite, samuti kraide ja oblastite organite ametiisikuile — kuni 300 rbl., rajoonide ja neile vastavate organite ametiisikuile — mitte üle 200 rbl. Avanss allpool rajoonilise tähtsusega asutiste ametiisikuile ei tohi ületada 100 rbl. Nende normide suurendamist lubatakse ainult kokkuleppel krediidikäsutajate ja rahandusorganitega.

Avansse lähetustel teekonna varustamiseks antakse lähetatavale isikule kuuluvate päeva-, korteri- ja sõidurahade näidisarvutluse järgi, mis koostatud ametilähetuste eeskirjade alusel.

Lähetatu isiklike kulude katteks makstakse päevaraha 3% suuruses kindlast kuutasumäärast, kuid mitte alla 5 rbl. ega üle 26 rbl. iga lähetuspäeva eest. Lähetusel, mis on seoses pideva elamisega ühes punktis üle 30 päeva, samuti lähetusel maale, makstakse päevaraha 1,5% suuruses kindlast kuutasumäärast, kuid mitte alla 5 rbl. ega üle 13 rbl. Rajooni piirides, kus asetseb lähetatu alaline töökoht, makstakse päevaraha 1% suuruses kuutasumäärast, kuid mitte alla 5 rbl. ega üle 10 rbl. Lähetusel kohta, kust lähetatul sideolude ja töö iseloomu tõttu on võimalus igapäev tagasi tulla alalisse elukohta, päevaraha ei maksta. Päevaraha arvutatakse lähetuspäevade tegeliku arvu järgi, kaasa arvatud puhkepäevad; väljasõidu päev ja tagasituleku päev arvatakse üheks päevaks.

Lähetatuile tasutakse eluruumi üürikulud (kui seda ei anta tasuta) järgmisel määral: lähetamisel Moskvasse, Leningradi ja Kiievisse — 10 rbl. ööpäevas, liidu- ja autonoomsete vabariikide pealinnadesse, oblastite ja kraide keskustesse ning linnadesse, mis eraldatud iseseisvaiks haldusühikuiks — 7 rbl., lähetustel mujale — 5 rbl. Lähetatule, kes esitab tema poolt tasutud riigiasutiste ja -ettevõtete arve eluruumide üürimise eest, lubatakse tasuda tegelike kulude järgi, kuid mitte rohkem kui 70, 60 ja 40% vastavast päevaraha normist.

Lähetatu sõit raudteel tasutakse kõvaistmelise vaguni kasutamise tariifi suuruses, veeteedel — 2. klassi tariifi suuruses, maanteedel — kooskõlas teatud kohas oleva sõiduhinnaga, kinnitatud kohaliku võimuorgani või asutise poolt, kuhu lähetatu oli saadetud [1]).

Isikud, kes saanud avansse, on vastutavad nende hoidmise, õige kasutamise (määratud otstarbeks), avansside kasutamise aruannete õigeaegse esitamise ja kasutamata summade õigeaegse ülekandmise eest krediidi uuenduseks. Selle järelevalve lasub asutise juhatajal.

Uue avansi andmist lubatakse tavaliselt ainult pärast aruande esitamist eelmise avansi kulutamise kohta. Kui viimane ei ole täielikult õigeks tunnustatud, siis järgneva avansi andmist samale isikule lubatakse ainult erijuhtudel, kusjuures selle määr vähendatakse endise avansi õigekstunnustamata summani.

Seepärast tehakse järjekordse avansi andmise tšeki pöördele eripealdis selle kohta, et saaja on eelmise avansi kohta aru andnud, või näidatakse, millises summas on aruanne saadud. Kuid avansisaaja kauguse tõttu asutisest, kes varustab teda vahenditega, võidakse iga järgnevat avanssi anda ka enne eelmise avansi kohta aruande saamist, kuid tingimusel, et aruanne peab olema kätte toimetatud järgneval nõudmisel (üle ühe avansi).

Summad, mis vajalikud eelarveliste asutiste ülalpidamiseks, kes asetsevad või töötavad kaugel Riigipanga filiaalidest (uurimissalgad, ekspeditsioonid jne.), kirjutatakse välja ja antakse avansina nende asutiste juhatajaile. Selliste asutiste loetelu määrab kindlaks krediidipeakäsutaja kokkuleppel NSVL Rahandusministeeriumiga või liiduvabariigi rahandusministeeriumiga, kohaliku eelarve alal aga asjaomase rahandusorganiga. Avansi suurus määratakse kuukrediitide täissummas, mis antud teatud asutise ülalpidamiseks.

[1]) LMKK 1940. a., nr. 16, art. 387.

Üksikuile asutistele (ekspeditsioonidele jne.), kes asetsevad või töötavad eriti kaugeis kohtades, millega ei ole regulaarset postisidet, võidakse avansimäära suurendada kuni aastaks määratud täissummani liidu ja vabariiklike eelarvete krediidipeakäsutaja nõusoleku alusel asjaomase rahandusministeeriumiga, kohaliku alal aga — kokkuleppel vastava rahandusorganiga.

Alates 16. detsembrist kuni aasta lõpuni avansse ei anta, välja arvatud avansid lähetamisteks ja toitlustamiseks. Erijuhtudel võib avansside andmist sel perioodil toimetada rahandusorgani nõusolekul, kes registreerib teatud asutise haldus-majanduskulude alaeelarveid.

Isikud, kes saanud avansse, peavad esitama asutiste juhatajaile aruanded antud summade kulutamise kohta, juurde lisades dokumendid, mis tunnistavad aruandeis näidatud rahaliste kulutuste õigsust.

Operatsiooniliste, kantselei- ja majanduskulude avansside aruanded esitatakse poole kuu jooksul, arvates nende andmise päevast, lähetusavansside kohta — hiljemalt 3 päeva jooksul pärast lähetuselt tagasitulekut; avansside kohta eriti kaugete asutiste ülalpidamiseks — ühtaegu nõudmisega järgneva (üle ühe) avansi saamiseks.

Kui seoses vahendite kulutamise tingimustega avansisaajal ei ole võimalik või on raske saada arveid kõigi tehtud kulude kohta, siis on ta vabastatud kuludokumentide esitamisest, mis üksikult ei ületa 10 rbl.

Kasutamata summad tagastavad avansisaajad hiljemalt 3 päeva jooksul, arvates lähetuselt tagasituleku momendist või pärast avansi tähtaja lõppu.

Avansside kulutamise aruandeid kontrollib asutise raamatupidamine ja kinnitab krediidikäsutaja. Isikud, kes pole esitanud aruandeid ega tõendavaid dokumente aruandeliste summade kulutamise kohta, samuti kes kindlaksmääratud tähtaegadeks pole ära andnud nende summade kasutamata jääke, võetakse distsiplinaar-, kuid vajaduse korral ka kriminaalvastutusele.

§ 3. Summade ülekandmine.

Neil juhtudel, kui krediidikäsutajal on vaja teha arveldusi füüsilise või juriidilise isikuga, kes asetseb väljaspool Riigipanga asutise asukohta, kelle kontodel on selle käsutaja krediidid, on viimasele antud õigus teha vastavate summade ülekandeid panga kaudu või posti teel. Ülekandeid tehakse Riigipanga asutiste

kaudu, kui otsene kreeditor elab sellises asustatud punktis, kus on Riigipanga asutis. Ülekandeid sideasutiste kaudu lubatakse ainult juhul, kui puudub Riigipanga asutis otsese kreeditori asukohas.

Eelarvelised summad kantakse panga kaudu üle tasuta; ülekandmisel posti või telegraafi teel kannavad kulud krediidikäsutajad.

Ülekande teostamiseks saadab krediidikäsutaja arveldustšeki (või maksekäsundi) Riigipanga asutisse. Ülekandmisel posti või telegraafi teel aktseptib tšekid Riigipank ja tagastab krediidikäsutajale üleandmiseks sideasutisele.

Sama korda rakendatakse ka neil juhtudel, kui kraide (oblastite) ja vabariiklikel (ANSV-s) krediidikäsutajail on perifeerias allasutusi või alluvaid ametiisikuid, kellel ei ole krediidikäsutaja õigusi.

Kui krediidikäsutajal on seejuures vaja ühtaegu üle kanda vahendeid mitmele asutisele või ametiisikule ühesugusteks kuludeks, siis ta kirjutab välja ühe üldtšeki, lisades selle juurde eraldi loetelu ja näidates, kellele ja milline summa tuleb üle kanda. Ühtaegu saadab krediidikäsutaja saajale teatise ülekantud summade, nende otstarvete ja kulutamise tingimuste kohta.

§ 4. Krediitide uuendamine.

Määratud otstarbeks kulutamata summade jäägid, mida saanud eelarvest krediidikäsutajad ja aruandvad asutised ning isikud, kantakse krediitide uuendamiseks: liidu eelarve ja vabariiklike eelarvete alal — neisse Riigipanga asutistesse, kus teatud käsutajaile olid krediidid avatud; kohaliku eelarve alal — neisse krediitasutistesse, kus käsutajail on jooksvad arved.

Krediitide uuendamine seisneb selles, et liidu ja liiduvabariikide vabariiklike eelarvete kasutamata eelarveliste vahendite Riigipanga asutisse makstud summa võrra suurendab nii Riigipanga asutis krediitide jääki krediidikäsutaja kontol kui ka viimane krediite oma arvestuses. Kohalike eelarvete ja ANSV vabariiklike eelarvete alal sissemakstud kasutamata eelarveliste vahendite summa võrra Riigipanga asutised suurendavad olemi jääki krediidikäsutaja jooksval arvel, viimane omakorda aga suurendab oma arvestuses nii olemi jääki jooksval arvel kui ka vastavate krediitide jääki.

Krediite uuendatakse vaid sel juhul, kui summad, mis kuuluvad uuendamisele, on üle antud enne eelarve-aasta lõppu,

makseavaldises aga, mille kaasas summad üle antakse, on näidatud kõik andmed, mis vajalikud krediidi uuendamiseks (eelarve, aasta, alaeelarve, käsutaja ja tema eelarvekonto või jooksva arve number).

Summad, mis antud krediidi uuendamiseks pärast eelarveaasta möödumist või mille kuuluvust Riigipanga asutisel ei ole võimalik määrata ühele või teisele krediidikäsutaja kontole, kantakse eelarve tuludesse kui „mitmesugused laekumised".

Kui summad krediidi uuendamiseks on antud mitte sellesse Riigipanga asutisse, kust need olid saadud, siis need kantakse viimasele tasuta üle nende krediitasutiste poolt, kes need vastu võtnud. Seejuures summasid alla 25 rbl., mis laekunud krediidi uuendamiseks teistesse krediitasutistesse, üle ei kanta, vaid arvestatakse laekumise koha järgi selle eelarve tuludesse, kust finantseeritakse teatud krediidikäsutajat.

Kõigi summade kohta, mis laekunud krediidi uuendamiseks (kaasa arvatud ka alla 25 rbl.), saadavad Riigipanga asutised krediidikäsutajaile ühe eksemplari makseavaldisest, mille järgi need summad sisse makstud.

§ 5. Krediitide ümberpaigutamine.

Krediidikäsutajaile avatavaid krediite tuleb kulutada ranges vastavuses määratud eelarveliste otstarvetega. Eelarveliste assigneeringute kasutamine, mis ette nähtud ühtedes eelarve jaotustes, vajadusteks, mida võetakse arvesse teistes eelarve jaotustes, või kuludeks, mida üldse pole võetud alaeelarvesse, on täiesti lubamatu eelarve-distsipliini rikkumine. Neil erijuhtudel, kui eelarve täitmise protsessis tekib tarvidus täpsustada eelarveliste kulude plaani või muuta nende suunda, lubab seadusandlus nn. krediitide ümberpaigutamist. Krediitide ümberpaigutamine seisneb selles, et suurendatakse krediiti selles eelarve jaotuses, mille järgi assigneeringud ei ole küllaldased plaani täitmiseks, ja vähendatakse ühtaegu krediiti võrdse summa võrra jaotuses, kus antud vahendeid võidakse vähendada asjale kahju tegemata.

Liidu ja vabariiklike eelarvete alal krediitide ümberpaigutamist alaeelarve paragrahvi piires ühest artiklist teise toimetavad krediidipeakäsutajad alaeelarve järgi asjaomase rahandusministeeriumi loal. Kuid seejuures on keelatud krediite ümber paigutada artikleist „Töötasu", „Stipendiumid" ja „Kapitaalmahutused" ja neisse artikleisse.

Krediitide ümberpaigutamist ühe alaeelarve paragrahvist paragrahvi lubatakse ainult rahandusministeeriumi nõusolekul, ühe ametkonna alaeelarvest aga teise alaeelarvesse — eranditult NSVL Ministrite Nõukogu või liiduvabariigi ministrite nõukogu loal.

ANSV vabariiklike eelarvete ja kohalike eelarvete alal krediitide ümberpaigutamist reguleerib peamiselt liiduvabariikide seadusandlus. Krediitide ümberpaigutamist osast ossa, peatükist peatükki ja paragrahvist paragrahvi toimetatakse igal juhul ainult asjaomase täitevkomitee eriotsusel. Kooskõlas Vene NFSV seadusandlusega lubatakse krediitide ümberpaigutamist ühest osast teise, iga majandusharu ürituste põhiplaani rikkumise vältimiseks, erandina ja seejuures kraide (oblastite) alal mitte üle 25% antud osa assigneeringute ulatuses ja muude täitevkomiteede ning nõukogude alal — mitte üle 10% (välja arvatud külad, kellele on antud õigus krediitide ülekandmiseks ainult osa piirides).

Kohalike eelarvete alal krediitide ümberpaigutamist artiklist artiklisse teostab krediidipeakäsutaja asjaomase rahandusosakonna loal, kusjuures nende eelarvete alal samuti ei lubata ümberpaigutamist artiklist ja artiklisse „Töötasu", „Stipendiumid" ja „Kapitaalmahutused".

Kui asutised rikuvad krediitide ümberpaigutamise korda artiklist artiklisse, siis on rahandusorganid kohustatud peatama neile eelarveliste vahendite andmist kuni ebaõigelt kulutatud summade taastamiseni, selle nõude mittetäitmisel aga vähendama vastava artikli finantseerimist kogu ülekulutatud summa võrra. Isikud, kes on süüdi otstarbevastaselt assigneeringute kasutamises töötasuks, stipendiumiks ja kapitaalmahutusteks, võetakse kohtulikule vastutusele [1]).

Krediitide ümberpaigutamist tuleb kasutada ainult edasilükkamatuil juhtudel eelarves ettenähtud ürituste täitmise huvides. Krediitide ümberpaigutamise rohkus näitab range eelarve-distsipliini puudumist ja mitteküllaldast hoolsust eelarve koostamisel.

Kui eelarve (alaeelarve) täitmise protsessis ilmneb vajadus muuta mitte aastamääramisi, vaid ainult ajutiselt (kuuks, kvartaaliks) suurendada määramisi mõne eelarve jaotuse järgi, vähendades sama summa võrra ja samaks perioodiks määramisi teise jaotuse järgi, siis selline ümberjaotus kassaplaani piirides tähen-

[1]) Finantsmajanduse seadusandluse bülletään 1940. a., nr. 9—10, lk. 11.

dab ainult üksikute kululiikide assigneeringute kasutamise tähtaja ümberpaigutamist. Seepärast selliseid muudatusi võivad teha krediidipeakäsutajad asjaomase rahandusorgani nõusolekul.

§ 6. Eelarvelistelt asutistelt täitelehtede järgi sissenõudmise kord.

Sissenõudmine eelarvelistelt asutistelt täitedokumentide järgi (riikliku arbitraaži käskotsused, täitelehed, kohtu-käskotsused, asutiste ja organisatsioonide korraldused, kellel on maksete vastuvaidlematu sissenõudmise õigus, jt.), mis antud riiklikele, kooperatiivseile ja muile ühiskondlikele asutistele, ettevõtteile ning organisatsioonidele, samuti töötasu sissenõudmine toimub asutise alaeelarve assigneeringute arvel.

Kui täitedokument on antud summale, mis ületab määratud limiidi (liidu eelarvelistel asutistel — 200 tuh. rbl., liiduvabariiklikel eelarvelistel asutistel — 50 tuh. rbl. ja ANSV vabariiklikel ning kohalikel eelarvelistel asutistel — 10 tuh. rbl.), siis annab sissenõudja selle dokumendi sissenõudmiseks üle liidu Rahandusministeeriumile, liidu- või autonoomse vabariigi rahandusministeeriumile, kohalikule rahandusorganile või külanõukogule, olenevalt sellest, milline eelarve finantseerib asutist, kellelt toimub sissenõudmine. Rahandusorganid on kohustatud viie päeva jooksul andma pangale korralduse täitedokumentide tasumise kohta, näidates eelarve jaotuse, mille arvel tuleb teha sissenõudmine. Külanõukogu tasub täitedokumendid ise võlgniku arvel küla eelarve vahendeist; juhul, kui külanõukogu ei tasu viie päeva jooksul, teostatakse sissenõudmine täitedokumendi järgi rajooni täitevkomitee otsusel külanõukogu jooksvalt arvelt mahakirjutamise teel.

Kui sissenõutav summa on väiksem ülaltähendatud määrast, siis saadab sissenõudja täitedokumendi otseselt panka, kes tasub selle võlgniku eelarvekontolt kõigi krediitide ja vahendite arvel, välja arvatud vahendid võlgnikule alluvate krediidikäsutajate kontodel. Kui krediitide või vahendite jääk võlgniku eelarvekontol ei kata kogu sissenõutavat summat, siis tasub pank ülejäänud summa järgneval krediitide avamisel või vahendite ülekandmisel võlgnikule [1]).

Samas korras teostab pank otseselt sissenõudmist, olenemata

[1]) LSKK 1937. a., nr. 51, art. 218 ja „Finantsmajanduse bülletään" 1939. a., nr. 8—9, lk. 39.

summast, kui see on pööratud mitte-eelarveliste vahendite jooksvaile arveile, samuti kõigil juhtudel asutiste käskude põhjal, kellel on maksete vastuvaidlematu sissenõudmise õigus.

§ 7. Arveldused kreeditoride ja deebitoridega ning eelarveliste asutiste debitoorse võlgnevuse mahakirjutamine.

Kõik krediidikäsutajad on kohustatud neile avatud krediitide piirides õigeaegselt teostama neilt saadavate maksete arveldusi: tööliste ja teenistujate töötasu, sotsiaalkindlustuse maksete ja ruumide üüri alal, produktide, inventari, seadistuse, materjalide, osutatud teenuste ja täidetud tööde eest, vältides kreditoorset võlgnevust. Viimase tekkimine vastavate eelarveliste krediitide puudumise või vähesuse tõttu on eelarve-distsipliini rikkumine, kuna see tähendab sisult omavolilist riigivahendite kasutamist üle eelarves ettenähtud piiride.

Eelarveliste asutiste debitoorne võlgnevus võib tekkida seoses riiklike ja kooperatiivsete organisatsioonide aruandeliste summade, avansside ja käsirahade andmisega. Neid avansse ja käsirahasid võib anda igal juhul ainult rahandusorgani loal, kes finantseerib seda eelarvelist asutist, kelle poolt antakse avansse ja käsirahasid. Rahandusorganid annavad lubasid arvesse võttes avanssi või käsiraha andvate asutiste ja seda saavate organisatsioonide tegevuse konkreetseid tingimusi ja finantsilist seisundit, kuid mitte üle 20% tellimise üldsummast asutise ja majandusorgani vahel sõlmitud lepingu järgi.

Loa andmisel määrab rahandusorgan kindlaks avansi või käsiraha arvessevõtmise tähtajad, kusjuures avanss või käsiraha kuulub täielikule arvessevõtmisele lepingu kehtivuse lõppemise ajaks, kuid hiljemalt selle aasta 31. detsembril, millal ta välja antud.

Krediidikäsutajad lahendavad iseseisvalt avansside ja käsirahade andmist lepingute järgi, mis sõlmitakse teaduslike uurimisasutiste ja kõrgemate õppeasutistega teaduslike uurimistööde assigneeringute arvel. Neil juhtudel annab krediidikäsutaja avansse ja käsirahasid sõltuvuses asutise tõelisest vahendite vajadusest lepinguliste tööde täitmiseks, kuid mitte üle 25% lepingusummast. Neil juhtudel antakse avansse tingimusel: 1) et teaduslik uurimisasutis või kõrgem õppeasutis esitaks oma ametkonna teatise selle kohta, et lepingus tähendatud teema on võetud teadusliku uurimisasutise või kõrgema õppeasutise plaani ja et vas-

tav summa on ette nähtud tema alaeelarve tuludes; 2) et avansi arvessevõtmise tähtajad oleksid täpselt kindlaks määratud ja põhjendatud.

Krediidikäsutajad annavad avansse hanke-ehitusorganisatsioonidele ilma rahandusorganite esialgse nõusolekuta pikaajaliste mahutuste pankade kaudu kuni 15% ulatuses lepingusummast hankija poolt varutud ehitusmaterjalide tasumiseks ja lõpetamata tööde kulutuste katmiseks.

Sama iseseisvalt annavad krediidikäsutajad avansse Sideministeeriumi asutistele arvelduseks telegrammide ja linnadevaheliste telefonikõnede eest.

Krediidikäsutajad on kohustatud võtma tarvitusele kõik abinõud pärast kindlaksmääratud tähtaegade möödumist debitoorse võlgnevuse sissenõudmiseks kuni hagi esitamiseni kohtuorganeile või riiklikule arbitraažile.

Debitoorse võlgnevuse mahakirjutamist eelarveliste asutiste arveilt lubatakse ainult siis, kui nende sissenõudmine on täielikult lootusetu. Sissenõudmise lootusetuks tunnistamise aluseks on: a) seaduslikult jõustunud kohtu- või arbitraažiotsused asutise hagi rahuldamisest keeldumise kohta, b) kohtuorgani poolt tõestatud võlgniku (juriidilise isiku) maksujõuetus, c) kohtutäituri poolt tõestatud võlgniku (füüsilise isiku) maksuvõimetus, d) tõestatud väljavõte perekonnaseisuaktidest võlgniku surma või notariaalkontori või kohtu poolt teadmata äraolija surnuks tunnistamise kohta, kui tal ei ole varandust, e) hagiaegumus.

Asutiste lootusetu võlgnevus kirjutatakse maha krediidipeakäsutaja korraldusel, millest teatatakse asjaomasele rahandusorganile, näidates mahakirjutamise alused, abinõud, mis olid võetud tarvitusele võla kättesaamiseks, ja nende tagajärjetuse põhjused. Krediidipeakäsutaja alaeelarve lootusetu võlgnevus kirjutatakse maha kokkuleppel rahandusorganiga.

§ 8. Üle-eelarvelised krediidid ja lisaeelarved.

Kui eelarveaasta jooksul ministeeriumidel ja liidu ja vabariiklikel eelarvelistel ametkondadel tekib edasilükkamatu vajadus teha kulu, mida ei ole eelarves ette nähtud, ega ole võimalik katta muude kulude kokkuhoiuga, siis on peakäsutajail õigus esineda taotlusega NSVL Ministrite Nõukogu või liiduvabariigi ministrite nõukogu ees üle-eelarveliste krediitide saamiseks NSVL Ministrite Nõukogu või liiduvabariigi ministrite nõukogu reserv-

fondidest. Assigneeringuid neist fondidest toimetatakse igal juhul ainult ministrite nõukogu erimääruse alusel, rahandusministri eelotsusel.

Kohalike eelarvete alal eelarveaasta jooksul uute edasilükkamatute kulude tekkimisel võidakse koostada lisaeelarveid, milles tuleb tingimata ette näha nende katteallikad. Neiks allikaiks võivad olla nii aasta jooksul uued avastatud tulud kui ka eelarvesse võetud tulude ülelaekumised, samuti eelarves ettenähtud kulude kokkuhoid.

Kõik eelarvelistest tulusummadest tegelikud ülelaekumised jäävad täielikult liidu- ja autonoomsete vabariikide ning töörahva saadikute nõukogude käsutusse, kui need pole tekkinud seadusandlike muudatuste tagajärjel. Neid üle-eelarvelisi laekumisi võivad liiduvabariigid kulutada lisaeelarvete korras, kohalikud nõukogud aga lisa-alaeelarvete korras. Lisaeelarveid ja -alaeelarveid ei lubata koostada kulude kohta, mis on rangelt limiteeritud rahvamajanduse plaani ja eelarve järgi (kapitaalmahutused, töötasufondid, valitsemiskulud). Ühtlasi on lisaeelarvete ja -alaeelarvete koostamine võimalik üldse ainult tingimusel, et põhieelarves ettenähtud kulude täitmine oleks täielikult kindlustatud.

Kuna eelarve tulude osa täitmise tegelikke tulemusi kuni aasta lõpuni võib määrata vaid orienteeruvalt, siis NSVL KTK ja RKN-i määrus 21. detsembrist 1931. a. vabariiklike ja kohalike eelarvete kohta lubab kasutada tulude ülelaekumisi eeldatud eelarvelistest summadest mitte enne teist poolaastat, kui esimese poolaasta aruandeliste andmete alusel kahtlematult määratakse kindlaks, et eelarve tulude osa täitmine kindlustab tingimata aastaeelarve tulude ületamise tervikuna [1]).

Erandina sellest üldsättest NSVL RKN-i ja ÜK(b)P KK määrus 7. jaanuarist 1941. a. — Abinõudest laiatarbekaupade ja toiduainete tootmise suurendamiseks kohalikust toorainest [2]) — andis kohalikele nõukogudele õiguse kasutada täielikult üle-eelarvelisi laekumisi ja kokkuhoidu eelarve järgi (välja arvatud assigneeringud rahvahariduseks ja tervishoiuks), eelarve täitmise kvartaali-aruandeliste andmete järgi, uute ettevõtete organiseerimiseks kohalikust toorainest laiatarbekaupade ja toiduainete tootmiseks üle limiitide, mis kindlaks määratud kapitaaltööde plaanide järgi. Liiduvabariikide ministrite nõukogud võivad kulutada

[1]) LSKK 1931. a., nr. 75, art. 505.
[2]) LMKK 1941. a., nr. 3, art. 40.

nende ettevõtete ehitamiseks ja organiseerimiseks kuni 500 tuh. rbl., ANSV ministrite nõukogud ja kraide ning oblastite täitevkomiteed — kuni 200 tuh. rbl., linnade ja rajoonide täitevkomiteed — kuni 50 tuh. rbl. ühe ettevõtte kohta.

Vabariiklikud lisaeelarved kinnitatakse eelarvete kinnitamise üldkorras (NSV Liidu ja liiduvabariikide eelarveliste õiguste määrustik, art. 9), kohalike eelarvete alal aga korras, mis kindlaks määratud liiduvabariikide seadusandlusega. Tavaliselt neid eelarveid kinnitavad täitevkomiteed, külade, asulate ja linnade eelarveid aga asjaomased nõukogud.

25. peatükk.

EELARVETE LÕPETAMINE, ARVESTUS JA ARUANDLUS. EELARVE-DISTSIPLIIN.

§ 1. Eelarvete lõpetamine.

Eelarve täitmine võib toimuda kas ainult eelarveperioodi jooksul, s. o. aasta kestel, või pikema aja ulatuses.

Esimesel juhul — täitmise kalendaarsete perioodide süsteemi juures — lõpeb eelarveperioodi lõppemisega viibimata ka möödunud aasta eelarve kehtivus; kõik tulud, mis laekuvad uuel aastal eelmise aasta arvel, samuti kõik kulud, mis on seoses möödunud aastal tekkinud kohustuste täitmisega, kantakse uuele eelarvele.

Teisel juhul eelarveperioodi lõppemisega ei lõpe tulude ja kulude alaeelarvete kehtivus, eelarve prolongeeritakse ja jätkab kehtivust seadusega kindlaksmääratud lisatähtajani (nn. soodustustähtajani) selle eelarve arvelduste likvideerimiseks. Soodustustähtajani tulud ja kulud, mis kuuluvad möödunud aastasse, viiakse läbi viimase eelarve kaudu.

Kuigi selline kord annab võimaluse saada enam-vähem täieliku ja täpsema eelarve täitmise ülevaate teatud aasta kohta, on sellel siiski rida olulisi puudusi: soodustustähtaja kestel kehtib kaks eelarvet, peetakse kahekordset arvestust ja eelarve täitmise protsess muutub äärmiselt keeruliseks; samuti luuakse võimalusi soodustustähtaja jooksul eelarveliste vahendite ebamajanduslikuks kulutamiseks. Möödunud aasta eelarve täitmise aruande koostamise tähtaeg venib pikale ja aruanne ise kaotab seega tunduvalt määral oma praktilist väärtust. Eelarve täitmise kalendaarsete perioodide süsteem vastab rohkem plaanimajanduse tingimustele ja plaanide ning eelarve direktiivsele iseloomule. See distsiplineerib kõiki asutisi ja ettevõtteid ning mobiliseerib neid võitlema

plaani täitmise eest määratud tähtajaks. Seepärast eelarve täitmise süsteem soodustustähtaegadega, mis kehtis NSV Liidus kuni 1927. aastani, asendati kalendaarse süsteemiga [1]).

Kulusid eelarveliste krediitide arvel tehakse kuni 31. detsembrini, siis suletakse kõik järelejäänud kasutamata krediidid, ja alates 1. jaanuarist teostatakse eelarveliste vahendite väljaandmist ainult uue eelarve assigneeringuist, kuhu kantakse ka kõik tulud, mis laekuvad pärast 31. detsembrit. Kohalike eelarvete alal eelarveaasta viimasel päeval kassaasutised, kes täidavad neid eelarveid, kannavad summad, mis järele jäänud krediidikäsutajate jooksvaile arveile, antud eelarve summade jooksvale arvele.

Krediidikäsutajad on kohustatud võtma tarvitusele abinõusid selleks, et 31. detsembriks lõpetada kõik arveldused kreeditoridega möödunud aasta operatsioonide alal. Möödunud aasta järelejäänud kustutamata võlgnevus (tasumata arved, maksmata töötasu jm.) kaetakse uue eelarve vahendeist, kuhu kantakse ka kõik eelmise aasta tulud, mis laekunud Riigipanka pärast 1. jaanuari. Selgitamata laekumised aasta lõpul kannab pank eelarve tuludesse.

Hiljemalt 31. detsembril on kõik asutised ja ametiisikud kohustatud andma Riigipanga filiaalidesse krediidi uuenduseks eelmise aasta krediitidest saadud kasutamata avansside jäägid. Nende summade võrra uuendatud krediidid suletakse siis samas korras nagu muud kasutamata krediitide jäägidki.

Lähetatud isikuile ja ekspeditsioonidele antud avansside jäägid, kui nad tulid tagasi pärast 31. detsembrit, kantakse Riigipanga asutisse kolme päeva jooksul pärast avansipidaja tagasitulekut ja kantakse mitte krediidi uuendamiseks, vaid eelarvete tuludesse.

Vene NFSV kõige kaugema põhja maakohtade jaoks on eelarvete lõpetamise korras tehtud erand. Nii on Kaug-Põhja rajoonidele kindlaks määratud 2-kuuline soodustustähtaeg krediitide kehtivusele, mis avatakse üleliidulise, vabariiklike, ANSV, kraide ja oblastite eelarvete järgi asutiste, ettevõtete ja ametiisikute käsutusse, kelle alaline asukoht on neis rajoonides. Soodustustähtaja jooksul võib eelarvelisi krediite kasutada ainult möödunud aastal teostatud operatsioonide arveldusteks. Ühtlasi, erandina

[1]) Vt. Seadus NSV Liidu ühtse riigieelarve lõpetamise korra kohta 28. detsembrist 1930. a. (LSKK 1931. a., nr. 2, art. 29).

üldkorrast, avatakse krediite neile asutistele, ettevõtteile ja isikuile I kvartaalis poolaastaks, II-s aga kogu summale, mis antakse kuni eelarveaasta lõpuni.

§ 2. NSV Liidu riigieelarve täitmise arvestuse ja aruandluse organiseerimise üldalused.

Arvestus on tähtsaimaks relvaks sotsialistliku majanduse kontrollimisel ja juhtimisel. Plaanipärane majandustöö pole mõeldav ilma õige arvestuseta. Arvestuse (aruandluse) andmete alusel kontrollitakse süstemaatiliselt plaani täitmist ja võitlust plaani distsipliini eest, avastatakse puudusi ning võetakse tarvitusele abinõusid plaani täitmiseks.

Eelarveliste vahendite ja nende kulutamise korrapärane ja õigeaegne arvestus on vajalikud tingimused kõigi eelarveid täitvate organite plaanipäraseks ja operatiivseks tööks, sotsialistliku omandi kaitseks, sihtfinantseerimise teostamiseks, vahendite kulutamise ja eelarveplaani täitmise süstemaatiliseks kontrollimiseks, plaani-eelarvelise distsipliini igasuguste rikkumiste vältimiseks.

Eelarve täitmise arvestus peab ühelt poolt reguleerima kõiki eelarveliste asutiste tulude ja kulude alaeelarve täitmise jooksvaid operatsioone ja kindlustama asutiste perioodilise aruandluse õigeaegset koostamist nende operatsioonide kohta, teiselt poolt aga süstematiseerima viimaste aruandlust ja liitma seda tervikuna antud eelarve ning iga haldusühiku (kohalike) koondeelarvete täitmise koond-aruandesse.

Neid ülesandeid teostavad kõik organid, kes täidavad eelarveid, Riigipanga asutised, pikaajalised eripangad, krediidikäsutajad ja rahandusorganid, kusjuures nad arvestuse organiseerimises üksteist ei dubleeri.

Kõik krediidikäsutajad peavad neile avatavate eelarveliste krediitide (kohalike eelarvete alal — samuti neile antud eelarveliste vahendite) ja nende arvel tehtavate kulude, samuti kõigi nende käsutuses olevate eri- ja muude mitte-eelarveliste vahendite detailset arvestust.

Eelarve täitmise raamatupidamise arvestuse põhimiseks ülesandeks rahandusorganeis on: vastava eelarve tulude ja kulude arvestus, selle eelarve rahalise olemi arvestus Riigipangas, avatud krediitide ja eelarvete vahel vastastikuste arvelduste arvestus, eelarvete vahel tulude jaotamise kontroll, koosseisu distsipliinist ja eelarveliste vahendite määratud otstarbeks kasutamisest kinnipidamine, samuti eelarvete täitmise aruannete koostamine.

Liiduvabariikide rahandusministeeriumide otsusel võib rajoonide rahandusosakondadele teha kohuseks kõigi rajoonide täitevkomiteede osakondade (välja arvatud teede- ja sotsiaalkindlustuse osakonnad, kui viimasel on üle 500 pensionide ja toetuste arvet) ning neile alluvate asutiste, kes ei ole krediidikäsutajad, alaeelarvete tsentraliseeritud arvepidamise. Selle korra juures säilitavad osakondade juhatajad täielikult krediidikäsutajate õigused, kuid rahaliste operatsioonide vormistamist ja arvestamist teostavad rajoonide rahandusosakonnad.

Külade eelarvete täitmise arvestust peavad külanõukogud ise.

Riigipanga asutised peavad liidu ja liiduvabariikide vabariiklike eelarvete tulude arvestust kõigi eelarveliste jaotuste (osade, paragrahvide ja artiklite) järgi, välja arvatud elanikkonna maksud ja riigilaenud, mille artiklite arvestust (maksnike rühmade järgi) peavad rahandusorganid ja hoiukassad.

Individuaalkohustuste ja iga maksniku poolt nende täitmise arvestust peavad: rahandusorganid maksude ja riigilaenude alal, ja üksikud asutised — nende poolt hallatavate tulude alal. Riigipanga asutised jaotavad kõik sissetuleku dokumendid kahte liiki: 1) nende tulude dokumendid, mille vastastikused vahekorrad maksnikega võtavad arvesse asutised, kes neid tulusid haldavad, ja 2) muud dokumendid. Esimese liigi dokumendid saadavad kassaasutised igapäev maksu- ja rahandusorganite raamatupidamisele riigitulude alal või asutistele, kes haldavad vastavaid tulusid; teise liigi dokumendid jäävad kassaasutistesse, kusjuures huvitatud asutistele saadetakse igapäev eriteatised laekunud maksete kohta.

Rahandusorganite maksude ja riigitulude raamatupidamine, samuti asutised, kes haldavad üksikuid tulusid, kontrollinud iga päev tulude sissekande õigsust eelarvete ja eelarve klassifikatsiooni järgi ning kohalikku eelarvesse eraldamiste arvutamise õigsust, teatavad kassaasutistele avastatud vead nende parandamiseks.

Kohalike eelarvete tulude laekumise arvestust eelarvejaotuste järgi Riigipanga asutised ei pea; nad võtavad arvesse ainult kohaliku eelarve jooksvate arvete liikumist. Kohaliku eelarve jooksvate arvete liikumise väljavõtete alusel, mida annavad igapäev Riigipanga asutised, võtavad rahandusorganid oma arvepidamises arvesse päevalaekumised vastava eelarve järgi.

Riigipanga asutistesse maksude kassalise laekumise andmeid võrreldakse vähemalt üks kord kuus rahandusorganite maksude ja riigitulude raamatupidamise teatistega; selleks otstarbeks saadavad Riigipanga asutised rahandusorganeile laekunud tulude ja

kohalikesse eelarveisse eraldamiste aruanded (täieliku eelarve nomenklatuuri järgi). Hiljemalt kahe päeva pärast on rahandusorganite raamatupidamine kohustatud tagastama ühe eksemplari võrreldud aruandest kassaasutisele, näidates tehtud vigu, mis tuleb kõrvaldada.

Samasuguseid aruandeid esitavad kohalikele rahandusorganeile asutised, kes haldavad üksikuid tulusid. Ametkondade ja Riigipanga asutiste kuuaruandlust kasutavad rahandusorganid materjalina eelarve kuu jooksul laekunud tulude kohta üldaruande koostamiseks.

Riigipanga asutised esitavad igakuuliselt, vastavalt eelarve klassifikatsioonile, liidu ja vabariiklike eelarvete tulude laekumise lühiaruanded oma kõrgemalseisvale kontorile.

Nende aruannete alusel koostavad kraide ja oblastite pangakontorid koond-aruanded ja saadavad need Riigipanga juhatusele. Viimane esitab oma kontorite koond-aruande NSVL Rahandusministeeriumile ja liiduvabariikide rahandusministeeriumidele, kes kasutavad neid aruandeid alusena liidu ja liiduvabariikide eelarvete tulude raamatupidamise arvestamiseks. Peale igakuuliste aruannete esitavad Riigipanga asutised tähtajaks, mille kindlaks määranud NSVL Rahandusministeerium ühes Riigipanga juhatusega, tulude laekumise aasta-aruanded detailse klassifikatsiooni järgi.

Avatavaid krediite ja kulusid NSVL Rahandusministeerium (liidu eelarve) ja liiduvabariikide rahandusministeeriumid (vabariiklikud eelarved) arvestavad iga krediidikäsutaja ja kõigi eelarve jaotuste järgi, krediite aga, mis avatakse eripankades, iga eripanga, peakäsutaja ja eelarvejaotuste järgi.

Kohalikud rahandusorganid arvestavad avatavaid krediite, kohalikele eelarveile võimaldatud vahendeid ja kulusid üldsummades iga krediidikäsutaja järgi, kulude alal aga, mida teeb otseselt rahandusorgan (intresside tasumine laenudelt, ülekanded eelarvelistesse reservidesse, reguleerimisfondidesse jm.), kõigi eelarveliste jaotuste järgi.

Neil juhtudel, kui rajooni rahandusosakond peab raamatupidamise arvestust tsentraliseeritult, arvestatakse krediidid ja kulud detailiseeritult kõigi eelarvejaotuste järgi. Külade ja asulate eelarvete krediitide ja kulude detailarvestus lasub külade ja asulate nõukogude täitevkomiteedel.

Riigipanga asutised arvestavad krediite, mis avatud liidu ja vabariiklike eelarvete järgi sotsiaal-kultuurilisteks üritusteks ja valitsemiseks, samuti nende kulutamist krediidikäsutajate konto-

del eelarve klassifikatsiooni iga osa järgi (iga käsutaja ja osa jaoks kolm kontot: „Krediidid allasutistele ülekandmiseks", „Krediidid tsentraliseeritud ürituste kuludeks" ja „Krediidid asutiste kuludeks"); krediite rahvamajanduse finantseerimiseks ja muudeks kuludeks aga — osade, paragrahvide ja artiklite järgi.

Kohalike eelarvete alal ei arvesta Riigipanga asutised mitte krediite, vaid ainult krediidikäsutajate jooksvate arvete liikumist ja teatavad igakuuliselt rahandusorganeile nende arvete jääkide seisu iga kuu 1. päevaks.

Eripangad arvestavad eelarve järgi avatud krediite kapitaalmahutusteks ja nende kulutusteks krediidikäsutajate kontodel detailnomenklatuuri järgi.

Liidu ja liiduvabariikide vabariiklike eelarvete krediidikäsutajad arvestavad eelarvelisi summasid, avatud krediite ja kassalisi kulusid [1]) osade, paragrahvide ning rühmartiklite, tegelikke kulusid aga täiesti detailiseeritult eelarve nomenklatuuri järgi. Kui krediidikäsutajail on allasutisi — kolmanda järgu krediidikäsutajaid, siis kulusummade arvestamist ja krediitide avamist toimetatakse iga asutise järgi eraldi. ANSV vabariiklike eelarvete ja kohalike eelarvete krediidikäsutajad arvestavad avatud krediite ning kulusid kõigi eelarve jaotuste järgi.

Liidu ja vabariiklike eelarvete krediitide liikumise ja kulutamise ja kohaliku eelarve jooksvate arvete olemi liikumise võrdlemiseks saadavad Riigipanga asutised krediidikäsutajaile vähemalt üks kord kuus, vastastikusel kokkuleppel kindlaksmääratud tähtaegadeks, kontokorrent-väljavõtteid jooksvaist jt. arveist. Krediidikäsutajad tõestavad väljavõtete õigsust või teatavad oma märkused erinevuste kohta. Peale arvete igakuulise võrdlemise esitavad krediidikäsutajad pärast aasta lõppu Riigipanga asutistele krediitide liikumise ja kulutamise aasta-aruande. Riigipanga asutised võrdlevad aruande lõppsummasid oma andmetega ja tagastavad need krediidikäsutajaile võrdlustulemuste pealdisega.

Riigipanga asutised esitavad oma liinis kuni Riigipanga juhatuseni, viimane aga NSVL Rahandusministeeriumile ja liiduvabariikide rahandusministeeriumidele avatud krediitide kulutamise igakuulised ja aasta-aruanded. Samasuguseid aruandeid esitavad

[1]) Kassaliseks kuluks loetakse igasuguste eelarveliste vahendite andmist asutise kuludeks pangast, sõltumata sellest, kas antud summat on kasutatud või mitte. Tegelik kulu eeldab, et asutisele antud eelarvelised vahendid on tõesti kulutatud.

ka eripangad. Igakuuline aruanne koostatakse lühiskeemi, aasta-aruanne aga täieliku eelarve klassifikatsiooni järgi. Riigipanga igakuulised aruanded on NSVL Rahandusministeeriumile ja liiduvabariikide rahandusministeeriumidele liidu ja vabariiklike eelarvete kulude arvestamise aluseks. Seda arvestust korrigeeritakse vastavalt Riigipanga kontrollitud aasta-aruannete andmeile.

Pikaajaliste mahutuste pangad esitavad rahandusorganeile eelarvelistest vahenditest asutiste ja organisatsioonide finantseerimise kokkuvõtete kuu- ja aasta-aruanded.

Liidu ja vabariiklike eelarvete krediidikäsutajad esitavad kvartaali-aruanded ja raamatupidamise aasta-aruande, kohalike eelarvete alal aga igakuulised aruanded ja raamatupidamise aasta-aruande. Krediidikäsutajate perioodilised aruanded sisaldavad eelarveliste ja mitte-eelarveliste vahendite, tegelike kulude ning menetlusplaanide põhinäitajate (võrgu, koosseisude, kontingentide jt.) täitmise andmeid.

Krediidikäsutajate aruandeid esitavad ametkonna liinis: kolmanda järgu krediidikäsutajad — teise järgu krediidikäsutajaile, viimased — kokkuvõtu kujul — peakäsutajaile. Liidu ja liiduvabariikide keskametkonnad ja asutised esitavad kõigi allasutiste koond-aruanded NSVL Rahandusministeeriumile või liiduvabariigi rahandusministeeriumile, kohaliku eelarve krediidipeakäsutajad aga asjaomasele rahandusorganile. Kohaliku eelarve krediidikäsutajate ja eripankade kuuaruanded on rahandusorganeil eelarveliste vahendite arvestamise aluseks.

Range finants-distsipliini ja kulude kokkuhoiu teostamine kõigis rahvamajanduse, sotsiaal-kultuurilise ehituse ja valitsemise aladel, samuti vahendite kulutamine otseses sõltuvuses tootmis-finantsplaanide ja majandusorganite ning asutiste kohuste täitmisest riigi ees — kõik see nõuab rahandusorganite aktiivset kaasabi ja igakülgset kontrolli eelarve ning finantsplaanide täitmise üle.

Üheks operatiivse arvestuse ja alaeelarvete ja finantsplaanide täitmise kontrolli põhimeetodiks on perioodiliste aruande- ja bilansiandmete analüüsimine, mida esitavad majandusorganid ja asutised rahandusorganeile. Viimased võrdlevad aruandenäitajaid plaaniga ja selgitavad plaanilistest ülesannetest kõrvalekaldumiste majanduslikke ja organisatsioonilisi põhjusi. Ühes jooksva aruandluse laialise kasutamisega teostavad rahandusorganid alaeelarvete ja finantsplaanide täitmise järelevalvet ja kontrolli

majanduse plaani täitmisega, kui ka organiseerimis-tehnilised) põhjused, mis mõjutanud kõigi eelarve elementide täitmise iseloomu. See selgitab ka isemajandavate alade vahekordi eelarvega, nagu see kujunenud eelarve täitmise tulemusena, ja plaanis ettenähtud vahekordade muutumise põhjusi. Sel asjaolul on väga oluline tähtsus, kuna isemajandavate alade tulud ja kulud on kõige lähemas vahekorras nende finantsplaanidega, nende plaanide vahendite allikatega ja kasutamisega.

Eelarve täitmise aruanne ja selle analüüs etendavad tohutut osa mitte üksnes rahandusorgani kontrolli teostamises plaani täitmise ja plaanilise ning finants-distsipliini järelevalve üle, vaid ka eelarvelises plaanistamises, lähtebaasi määramises järgnevate plaanide koostamisel, samuti ürituste läbitöötamises puuduste kõrvaldamiseks finantsmajanduses.

Kõiki eelarvete täitmise aasta-aruandeid kontrollib põhjalikult kõrgemalseisev rahandusorgan enne nende paigutamist (rajooni, krai, ANSV, liiduvabariigi, liidu) koond-aruandesse nii arve-raamatupidamise seisukohalt kui ka kapitaalmahutuste plaani näitajate täitmise, käibevahendite täiendamise, töötasufondide kasutamise, haldus-valitsemiskulude limiitidest kinnipidamise, mitte-eelarveliste allikate kasutamise jm. seisukohalt.

Iga aruande kontrolli tulemuste alusel koostatakse kokkuvõte, mis annab eelarve täitmise hinnangu ja sisaldab ettepanekuid avastatud eelarve-distsipliini rikkumiste kõrvaldamiseks, eelarvelise töö parendamiseks, arvestuse ja aruandluse korrastamiseks jne.

Iga kohaliku eelarve täitmise aasta-aruande vaatab läbi täitevkomitee ja kinnitab nõukogu tema eelarve-komisjoni otsuse kohaselt.

Peale selle, nende aruannete õigeaegseks koostamiseks, nende täiesti objektiivseks ja põhjalikumaks läbivaatamiseks ja otsustavamaks võitlemiseks nõukogude seaduste ning finants-eelarve-distsipliini rikkumiste vastu nägi NSVL KTK määrusega 13. jaanuarist 1937. a. ette kõrgemalseisvate organite poolt kohalike eelarvete täitmise aruannete kinnitamise korra. Täitevkomiteede poolt läbivaadatud ja nõukogude poolt kinnitatud aruandeid kinnitavad edasi kõrgemalseisvad täitevkomiteed, ANSV, kraide ja oblastite eelarvete aruandeid aga liiduvabariikide ministrite nõukogud alamalseisvate nõukogude ja täitevkomiteede esimeeste esitamisel ning asjaomase rahandusorgani seisukoha järgi [1]).

[1]) LSKK 1937. a. nr. 7, art. 203.

Liiduvabariigi riigieelarve täitmise aruande esitab liiduvabariigi rahandusministeerium läbivaatamiseks liiduvabariigi ministrite nõukogule, pärast tema heakskiitmist aga liiduvabariigi ülemnõukogule ühes aruande-aastale järgneva teise aasta eelarvega. Liiduvabariigi ülemnõukogu kinnitab aruande ministrite nõukogu aruande ja eelarve-komisjoni kaasaruande järgi pärast seda, kui viimane on aruande läbi vaadanud.

NSV Liidu riigieelarve täitmise aruande esitab NSVL Rahandusministeerium läbivaatamiseks NSVL Ministrite Nõukogule. Aruande kohta annab oma otsuse NSVL Riigikontrolli Ministeerium. NSVL Ministrite Nõukogu poolt heakskiidetud aruanne esitatakse NSVL Ülemnõukogule ühes aruande-aastale järgneva teise aasta riigieelarvega. NSVL Ülemnõukogu kinnitab aruande NSVL Ministrite Nõukogu aruande ja eelarve-komisjoni kaasaruande järgi.

Aruandeid avaldavad rahandusministeeriumid pärast kinnitamist ülemnõukogude poolt.

§ 3. Eelarve-distsipliin.

Kinnitatud eelarve on seadus, mille täitmine nõuab distsiplii-nist ranget kinnipidamist. Ainult sel tingimusel on võimalik täielikult ja õigeaegselt täita ressursside mobiliseerimise plaani sotsialistlikuks ülesehitustööks ja kõigi laekunud vahendite kasutamist täpses vastavuses kinnitatud plaanile. Eelarve-distsipliinist kinnipidamine soodustab samuti eelarveliste vahendite kulutamise suurimat efektiivsust ja kokkuhoidu.

Eelarve-distsipliini põhinõuetena nähakse ette: 1) kinnitatud eelarveplaani tingimusetu teostamine, s. o. kõigi asutiste ja ettevõtete finantskohustuste täielik ja õigeaegne täitmine riigi ees, eelarveliste vahendite suunamine ainult vajadusteks, mis ette nähtud eelarves (nn. krediitideta kulude mittelubamine), assigneeringuis määratud otstarbe kohaselt ja nende piirides, eelarveplaani kvalitatiivseist ja kvantitatiivseist näitajaist täpne kinnipidamine (koosseisud, töötasumäärad ja -fondid, kulunormatiivid, kapitalimahutuste limiidid jt.); 2) abinõude tarvitusele võtmine rahva varade kaitseks, s. o. nende korrapärane arvestamine, ühtse kassa nõuete täitmine, kulude kokkuhoiu režiimist kinnipidamine; 3) eelarve koostamise ja täitmise sotsialistlik seaduslikkus, s. o. maksude ja muude maksete seadusega kindlaksmääratud määrade ja sissenõudmise korra täpne täitmine, mitte-eelarveliste vahendite kujundamine ainult juhtudel, mis lubatud seadusega, eel-

arvelistest vahendite kulutamise eeskirjadest kinnipidamine (tõendokumendid, nende vormistamine, avansside andmise kord, maksmine sularahata jne.).

„Eelarve-distsipliini eeskirjade rikkumine (eelarveliste tulude peatamine ja nende otsene kulutamine, eelarveliste vahendite kulutamine mitte määratud otstarbeks, teadlikult ebaõigete dokumentide esitamine krediitasutistele eelarveliste vahendite saamise otstarbel, kindlaksmääratud eeskirjade vastaselt, eelarveliste summade ebaseaduslik paigutamine erisummadesse jne.) on sotsiaalselt ohtlik tegu, mis kuulub läbivaatamisele kriminaalkorras [1]).

Eelarve-distsipliini eeskirjade rikkumise eest võetakse kohtulikule ja distsiplinaarvastutusele nii asutiste ja ettevõtete juhatajad kui ka nende pea- ja vanemad raamatupidajad. Seadusega on viimaseile pandud järelevalve selle üle, et vastavad organisatsioonid täidaksid kõiki NSVL Rahandusministeeriumi finants-seaduste ja juhendite nõudeid.

Kirjandus.

1. F. Pahhomov, M. Grapp. NSV Liidu riigieelarve täitmise organiseerimine ja raamatupidamise arvestus rahandusorganeis, Riiklik Finantskirjastus 1940. a.
2. M. P. Vember. NSV Liidu riigieelarve täitmise raamatupidamise arvestus, Riiklik Finantskirjastus 1940. a.

[1]) Vene NFSV Ülemkohtu määrus 3. novembrist 1932. a. — „Nõukogude justiits" 1932. a., nr. 35—36. a.

VI OSA.

MITTE-EELARVELISED VAHENDID. EELARVETE KOOSTAMISE JA TÄITMISE APARAAT.

26. peatükk.

MITTE-EELARVELISED VAHENDID.

§ 1. Liidu, vabariiklike ja kohalike eelarveliste asutiste erivahendid (erisummad).

Liidu, vabariiklike ja kohalike eelarveliste asutiste erivahendeiks on tulud, mida riigivalitsuse erimääruste alusel võidakse kulutada eriotstarbeiks, läbi kandmata vastava eelarve tuludest ja kuludest.

Kooskõlas kehtiva seadusandlusega annab liidu eelarvelistele asutistele õiguse pidada erivahendeid NSVL Ministrite Nõukogu, liiduvabariikide vabariiklikele ja kohalikele eelarvelistele asutistele aga liiduvabariikide rahandusministeeriumid. Nii näit. Vene NFSV Rahvakomissaride Nõukogu on kinnitanud vabariiklike ja kohalike eelarveliste asutiste erivahendite kindlad loetelud; nende muutmist ja täiendamist lubatakse ainult igakordse Vene NFSV Ministrite Nõukogu erimäärusega.

Mingisuguste tuluallikate käsitlemine erivahenditena, mida NSVL Ministrite Nõukogu või liiduvabariikide ministrite nõukogud pole arvanud nende hulka, on finants-eelarvedistsipliini rikkumine. Erivahendite korrapärase moodustamise ja kasutamise kontrolli teostavad NSVL Rahandusministeerium, liidu- ja autonoomsete vabariikide rahandusministeeriumid ja kohalikud rahandusorganid.

Erivahendid luuakse mitmesugustel põhjustel. Mõnel juhul on nende osastamisel rangelt määratud sihtotstarve, analoogiliselt ülekandele majanduskuludeks: asutisele kindlustatakse täielikult tulud, mida ta põhitegevuse kõrval on saanud tema funktsioonidega seoses olevailt abiettevõtteilt ja asutistelt. Need tulud (õppe-

-tootmisettevõtteilt, töökodadelt jne.) katavad vastavad ekspluatatsioonikulud ja soodustavad abiettevõtete kõige ratsionaalsemat ja tulukamat tööd.

Sihtotstarve on erivahendeil ka neil juhtudel, kui seadusandlus lubab teostada üht või teist üritust tingimusel, et selleks vajalikud kulud kannavad täielikult või osaliselt asjaomased asutised ja isikud (tulud inventeerimisest ja arvestus-hindetöödest, maks projektide ja eelarvete ekspertiisi eest, asjade arutamise eest ametkondlikus arbitraažis jt.).

Muudel juhtudel on erivahendid eelarveliste asutiste finantseerimise lisaallikaks. Seadusandlus kindlustab selleks otstarbeks selliseid asutiste poolt hallatavaid vähemaid mitteperioodiliselt laekuvaid tulusid, mida on raske täita ja arvestada (näit. tulud kõlbmatu ja mittevajaliku vara müügist). Seepärast seda liiki tuluallikate täielikuks kasutamiseks on vajalik materiaalne lisahuvi [1]).

[1]) Üleliiduliste eelarveliste asutiste jaoks pole erivahendite üldloetelu kinnitatud. Neid lubatakse NSVL Ministrite Nõukogu üksikute määrustega. Näitena võiks esitada allikaid, mida võib arvata erivahendeiks:

a) kõigi asutiste tulud, mis saadakse nende valitsemisel olevate hoonete ja ruumide rentimisest nende ülalpidamise ja remontimise kulude katteks;

b) NSVL Ministrite Nõukogu juures asetseva Geoloogia ja Geodeesia Komitee tulud, mida asutised maksavad uurimisteks, kaardistamiseks jne. nende tulude sihtkasutamisega vastavate ülesannete täitmiseks;

c) teaduslike uurimisasutiste, kõrgemate õppeasutiste ja tehnikumide tulud, mis saadakse abiettevõtete, laboratooriumide, töökodade, teoste kirjastamise jne. kasumeist;

d) tasud asjade arutamise eest ametkondlikus arbitraažis.

Vene NFSV vabariiklike ja kohalike eelarveliste asutiste erivahendite loetelud sisaldavad:

a) tulud asutistele kuuluvaist hooneist ja ruumidest, kasutades neid hoonete ja ruumide ülalpidamiseks ning remontimiseks;

b) tulud kõlbmatu ja mittevajaliku vara müügist, kasutades saadud vahendeid inventari ja seadistuse soetamiseks ning remontimiseks;

c) tulud makulatuurpaberi müügist — haldus-majanduskuludeks;

d) tulud transpordi ekspluateerimisest — selle ülalpidamiseks ja remontimiseks;

e) sissepääsumaks muuseumidesse;

f) tulud õppe-abiasutistelt ja -ettevõtteilt;

g) vahendid, mis laekuvad õppe-uurimistööde täitmiseks;

h) maks raamatute kasutamise eest raamatukogudes — raamatufondi täiendamiseks;

i) rida erivahendite liike üksikute asutiste jaoks (vt. kogu „NSV Liidu eelarve süsteem", „Nõukogude võim", 1937. a. väljaanne, lk. 276—297).

Ühtaegu riigieelarve alaeelarvete koostamisega koostab iga asutis igal aastal erivahendite tulude-kulude alaeelarved ja esitab need ministeeriumile või täitevkomitee osakonnale. Ministeeriumid ja osakonnad vaatavad need alaeelarved läbi nende arvutamise õigsuse ja täielikkuse, samuti otstarvete järgi vahendite jaotamise otstarbekohasuse ja õigsuse seisukohalt.

Läbivaadatud alluvate asutiste alaeelarved liidavad ministeeriumid, ametkonnad või täitevkomiteede osakonnad erivahendite koond-alaeelarveisse vastavalt eelarve klassifikatsioonile ja esitavad ühes eelarveliste alaeelarvetega NSVL Rahandusministeeriumile, liiduvabariikide rahandusministeeriumidele või kohalikele rahandusorganeile, juurde lisades erivahendite alaeelarved, mis on ministeeriumi, ametkonna või täitevkomitee osakonna otseses koralduses.

Külade eelarveliste asutiste erivahendite alaeelarved esitatakse külanõukogule. Nende alaeelarvete kokkuvõtu koostab külanõukogu ja esitab ühes oma eelarvega rajooni täitevkomiteele.

Erivahendite koond-alaeelarve tulude osas näidatakse laekumised, mis ette nähtud iga erivahendi allika järgi; kulude osas jaotatakse summad paragrahvidesse ja artiklitesse eelarve üldklassifikatsiooni järgi. Neil juhtudel, kui mõnel erivahendite liigil on seadusekohaselt sihtotstarve, siis kulud nende vahendite teatud liigi järgi eraldatakse artiklite järgi erilisse alaeelarvesse. Koond-alaeelarve juurde lisatakse seletuskiri, milles põhjendatakse kõigi alaeelarvete tulude ja kulude arvutlusi.

Ministeeriumide ja nõukogude osakondade allasutiste erivahendite koond-alaeelarved ja ministeeriumide ja osakondade endi alaeelarved vaatavad läbi NSVL Rahandusministeerium, liiduvabariikide rahandusministeeriumid ning kohalikud rahandusorganid. Alaeelarveid kinnitavad: liidu eelarve alal — NSVL Rahandusministeerium, liiduvabariikide vabariiklike eelarvete alal — vabariikide rahandusministeeriumid, kohalike eelarvete alal — nõukogud ühtaegu kohalike eelarvetega.

NSVL Rahandusministeerium, liiduvabariikide rahandusministeeriumid ja kohalikud rahandusorganid koostavad erivahendite üldkokkuvõtu, mille juurdelisamine koondeelarvele on kohuslik.

Allasutiste kinnitatud erivahendite koond-alaeelarve piirides kinnitavad ministeeriumid või täitevkomiteede osakonnad iga neile alluva asutise alaeelarved, jaotades tulud liikide ja kulud artiklite järgi.

Erivahendid hoitakse protsendilistel jooksvail arveil krediitasutistes, kes teostavad eelarvete kassalist täitmist. Jooksvad arved avatakse rahandusorgani loal. Laekumiste ja kulude arvestamiseks avatakse igale asutisele tavaliselt üks jooksev arve kõigi erivahendite liikide jaoks. Erilisi jooksvaid arveid erivahendite üksikuile liikidele iseseisva arvestamise vajaduse puhul (sihtotstarbel) avavad asutised kokkuleppel NSVL Rahandusministeeriumiga ja liiduvabariikide rahandusministeeriumidega või kohalike rahandusorganitega, samuti Riigipanga juhatusega või kontoriga.

Krediitasutised annavad erivahendeid välja ainult pärast seda, kui nende vahendite käsutajad on esitanud teatised (õiendised) alaeelarve kinnitamise kohta, (näidates eelarve ja töötasu üldsumma). Nende teatiste puudumisel lõpetavad krediitasutised erivahendite väljaandmise, piirdudes ainult tulude laekumiste vastuvõtmise ja arvestamisega. Liidu, vabariiklike ja kohalike eelarveliste asutiste erivahendite teatisi annavad vastavalt NSVL Rahandusministeerium, liiduvabariikide rahandusministeeriumid ja kohalikud rahandusorganid.

Erivahendeid kulutatakse ranges vastavuses nende määratud otstarbeile kinnitatud alaeelarvete ja jooksval arvel vahendite olemi piirides; kui alaeelarve limiit on välja antud, lõpetab pank viivitamatult vahendite väljaandmise.

Erivahendite kulutamiseks laiendatakse riigieelarve täitmise üldkord. Alaeelarveliste otstarvete ümberpaigutamine ühe erivahendite liigi alaeelarvest teise liigi alaeelarvesse ei ole lubatud. Ümberpaigutamist ühest kuluartiklist teise ühe alaeelarve piirides võib toimetada rahandusorgani loal (ümberpaigutamine artiklist „Töötasu" ja muudest artiklitest töötasu kulude suurendamiseks ei ole lubatud).

Kui erivahendite alaeelarve järgi ei ole küllalt tulusid, siis on asutis kohustatud vastavalt vähendama sama eelarve kulusid. Kui tulude alaeelarve täitmisel ilmneb tulude ülekaal kuludest, mida ametkond peab vajalikuks kasutada lisakuludeks samal aastal, siis koostatakse tulude ja kulude lisaalaeelarve, mis vaadatakse läbi ja kinnitatakse samas korras, nagu põhieelarvegi.

Erivahendite alaeelarvete kehtivus lõpeb eelarve-aasta viimasel päeval. Vahendite jäägid selle aasta lõpuks kantakse järgneva aasta alaeelarve tulude ossa, kui need ei ole ette nähtud muuks otstarbeks NSV Liidu riigivalitsuse, liidu- ja autonoomsete vabariikide määrustes või kohalike nõukogude täitevkomiteede otsustes.

Asutised, kellel on erivahendeid, on kohustatud pidama nende tulude ja kulude arvestust, samuti koostama ja esitama rahandusorganeile perioodilisi aruandeid [1]).

§ 2. Deposiidid.

Erivahendeist tuleb eristada vahendid, mis laekuvad ajutiselt eelarveliste asutiste korraldusse ja kuuluvad teatud tingimustel tagastamisele või ülekandmisele kuuluvust mööda (kautsjonid, kohtulikult otsustamata summad jt.). Sellised summad kannavad nimetust d e p o s i i d i d. Asutised on kohustatud hoidma deposiitsummasid protsendita jooksvail arveil neis krediitasutistes, kust nad saavad vahendeid eelarvelisteks kuludeks. Need arved avatakse asjaomase rahandusorgani loal. Deposiitsummade hoidmist jooksvail arveil krediitasutistes piiratakse deposiitide alal, mis kuuluvad väljamaksmisele kodanikele, tähtajaga 3 aastat; mis kuuluvad väljamaksmisele riiklikele ettevõtteile, kooperatiivseile ja muile ühiskondlikele organisatsioonidele — 1½ aastat; mis kuuluvad väljamaksmisele eelarvelistele asutistele — selle aasta 31. dets., millal need on sisse makstud; kohtulikult otsustamata deposiitsummad aga selle aasta 31. dets., millal toimus kohtuotsus. Nende summade hoidmise tähtaeg arvutatakse kohtuotsuse päevast, muudel summadel aga teatise saatmise päevast deposiidi selle organisatsiooni korraldusse andmise kohta, kelle nimele deposiitsumma makstud.

Deposiidid, mida pole nõutud enne neid tähtaegu, kantakse deposiidikäsutajate korraldusel riigieelarve tuludesse. Deposiitide täielik arvestamine ja vastutus deposiitsummade õige ja otsese otstarbe järgi väljaandmise eest ning riigieelarvesse ülekande tähtpäevadest kinnipidamine lasuvad deposiidikäsutajal.

Riigieelarvesse kantud deposiite tagastatakse samas korras nagu summasidki, mis liigselt ja ebaõigelt laekunud riigieelarve tuludesse, allikate arvel, kus need laekumised arvestatud [2]).

[1]) LSKK 1931. a. nr. 1, art. 3. VSKK 1933. a. nr. 37, art. 136, nr. 55, art. 245 ja nr. 58, art. 374.

[2]) LSKK 1929. a. nr. 23, art. 202 ja 1938. a. nr. 30, art. 185.

27. peatükk.

NSV Liidu riigieelarve koostamise ja täitmise rahandusorganite aparaadi organisatsioon.

NSV Liidu, vabariiklikke ja kohalikke eelarveid koostavad ja täidavad NSVL Rahandusministeerium, liidu- ja autonoomsete vabariikide rahandusministeeriumid ning töörahva saadikute nõukogude rahandusosakonnad.

Kõigi rahandusorganite eelarve töö üldjuhtimine lasub NSVL Rahandusministeeriumil. Tema töötab läbi NSV Liidu riigivalitsuse seaduste, määruste ja korralduste kavad eelarve küsimuste alal; kontrollib NSV Liidu riigivalitsuse kehtivast eelarve-seadusandlusest, määrustest ja korraldustest kinnipidamist, annab NSV Liidu riigieelarve koostamise ja täitmise juhiseid; määrab kindlaks NSV Liidu riigieelarve tulude ja kulude klassifikatsioonid, määrab kindlaks NSV Liidu riigieelarve täitmise eelarveliste dokumentide, raamatupidamise aruannete ja bilansside vormid, arvestuse ja aruandluse korra ning vormid.

NSVL Rahandusministeerium, liidu- ja autonoomsete vabariikide rahandusministeeriumid ja kohalikud rahandusorganid täidavad järgmisi funktsioone eelarvete koostamise ning täitmise alal.

1) organiseerivad ministeeriumide ja täitevkomiteede osakondade alaeelarvete ning tulude ja kulude bilansside koostamise tööd;

2) vaatavad läbi ministeeriumide ja täitevkomiteede osakondade alaeelarved ning tulude ja kulude bilansid;

3) koostavad liidu, vabariiklike ja kohalike eelarvete kavasid; vaatavad läbi alamalseisvate eelarvete kavad; koostavad NSV Liidu riigieelarve, liidu- ja autonoomsete vabariikide riigieelarvete ja oblasti (krai), ringkonna, rajooni ning linna (mis jaguneb rajoonidesse) kohalike eelarvete kavasid;

4) täidavad liidu, vabariiklikke ja kohalikke eelarveid;

5) teostavad riiklike, kooperatiivsete ja muude ühiskondlike organisatsioonide kohustuste täieliku ja õigeaegse täitmise kontrolli NSV Liidu riigieelarve ees (kasumist eraldamiste, riigi- ja kohalike maksude alal);

6) kontrollivad eelarveliste vahendite korrapärast laekumist ja kulutamist, mitte-eelarveliste (eri-) vahendite moodustamist ja kulutamist, vajaduse korral aga riiklike, kooperatiivsete ja muude ühiskondlike majandusorganisatsioonide oma vahendeid, asutiste ja majandusorganisatsioonide poolt eelarve-distsipliinist kinnipidamist ja korrapärast arvepidamist ning aruandlust;

7) arvutavad ja nõuavad sisse riiklikke ja kohalikke makse (rajoonide ja linnade rahandusorganid; ülejäänud organiseerivad ja juhivad seda tööd);

8) organiseerivad riigilaenude paigutamist ja riikliku kindlustamise läbiviimist;

9) teostavad ministeeriumide, täitevkomiteede osakondade, asutiste ja organisatsioonide poolt kinnitatud koosseisudest, tasumääradest, töötasufondidest ja haldus-majanduskuludest kinnipidamise kontrolli;

10) kontrollivad liidu, vabariikliku ja kohaliku alluvusega majandusorganisatsioonide bilansse;

11) koostavad NSV Liidu riigieelarve, liidu ja autonoomsete vabariikide riigieelarvete ning kohalike eelarvete täitmise aruandeid, vaatavad läbi alamalseisvate eelarvete täitmise aruanded;

12) juhivad alamalseisvate rahandusorganite eelarvetööd ja kontrollivad alamalseisvate eelarvete koostamist ning täitmist.

Rahandusorganeil lasuvate NSV Liidu riigieelarve koostamise ja täitmise funktsioonide teostamiseks on antud neile õigus:

saada kõigilt riiklikelt, kooperatiivseilt ja muilt ühiskondlikelt asutistelt, ettevõtteilt ja organisatsioonidelt materjale, mis on vajalikud eelarvete tulude ja kulude osa ning nende täitmise kvartaaliplaanide koostamiseks;

nõuda kõigilt riiklikelt, kooperatiivseilt ja muilt ühiskondlikelt asutistelt ja ettevõtteilt kindlaksmääratud aasta- ning perioodiliste raamatupidamise aruannete esitamist;

teostada riigieelarveliste asutiste, samuti riiklike, kooperatiivsete ja muude ühiskondlike isemajandavate ettevõtete ja organisatsioonide revisjoni ja kontrolli;

nõuda asutistelt, ettevõtteilt ja organisatsioonidelt sularaha ja kõigi rahaliste dokumentide, arveraamatute, plaanide, alaeelarvete ning muude dokumentide esitamist kõigis küsimustes, mis tekivad revisjoni teostamisel; saada krediitasutistelt vajalikke tõendeid, teatisi ja dokumentide ärakirju, mis on seoses kontrollitavate asutiste ning organisatsioonide operatsioonidega;

kohaldada eelarve-distsipliini rikkumise puhul seadusega kindlaksmääratud finantssanktsioone, samuti anda asutiste ja organisatsioonide juhatajaile kohuslikke juhatusi eelarve-distsipliini rikkumiste kõrvaldamiseks;

teostada seadusega kindlaksmääratud juhtudel maksete sissenõudmist eelarvesse vastuvaidlematus korras.

Vastavalt rahandusorganeil lasuvaile NSV Liidu riigieelarve koostamise ja täitmise ülesandeile on neil järgmised struktuurilised alajaotused:

NSVL Rahandusministeerium	Liiduvabariikide rahandusministeeriumid	Autonoomsete vabariikide rahandusministeeriumid, kraide ja oblastite rahandusosakonnad	Rajoonide ja linnade (kus ei ole rajoone) rahandusorganid
1. Eelarve Valitsus.	1. Eelarve Valitsus.	1. Eelarve Osakond.	1. Eelarve täitmise eelarve-inspektorid ja -raamatupidajad.
2. Kontroll-Revisjoni Valitsus.	2. Peakontrolör-revident ja kontrolör-revidendid.	2. Vanemad kontrolör-revidendid ja kontrolör-revidendid.	2. Kontrolör-revidendid.
3. Riigitulude Valitsus.	3. Riigitulude Valitsus.	3. Riigitulude Osakond.	3. Riigitulude inspektorid ja raamatupidajad.
4. Maksude Valitsus.	4. Maksude Valitsus.	4. Maksude Osakond.	4. Maksuinspektorid ja raamatupidajad, maksuagendid.
5. Koosseisude Valitsus.	5. Koosseisude Valitsus.	5. Koosseisude Osakond.	5. Koosseisude inspektorid.
6—17. Majandusalade finantseerimise osakonnad:	6. Tööstuse ja Kooperatiivide Finantseerimise Osakond.		
a) Kaitsetööstuse			
b) Küttetööstuse ja Elektrijaamade			
c) Metallurgia ja Keemia	7. Elamu-Kommunaalmajanduse, Autotranspordi ja Side Osakond.		
d) Masinaehituse			
e) Tekstiil- ja Kergetööstuse			
f) Metsa- ja Ehitustööstuse			
		6. Rahvamajanduse Finantseerimise Osakond.	6. Rahvamajanduse finantseerimise inspektorid.

NSVL Rahandusministeerium	Liiduvabariikide rahandusministeeriumid	Autonoomsete vabariikide rahandusministeeriumid, kraide ja oblastite rahandusosakonnad	Rajoonide ja linnade (kus ei ole rajoone) rahandusorganid
g) Toiduainete Tööstuse h) Kohaliku Tööstuse ja Tööstuskooperatiivide i) Põllumajanduse j) Transpordi ja Side k) Elamu-Kommunaalmajanduse ja Autovoori-transpordi l) Kaubanduse ja Varumise	8. Põllu-, Vee- ja Metsamajanduse Finantseerimise Osakond.		
18. Kultuuri Finantseerimise Osakond. 19. Tervishoiu Finantseerimise Osakond. 20. Kaitse Finantseerimise Osakond.	9. Kultuuri ja Tervishoiu Finantseerimise Osakond.		
21. Riikliku Kindlustuse Peavalitsus.	10. Riikliku Kindlustuse Valitsus.	7. Riikliku Kindlustuse Valitsus.	7. NSV Liidu riikliku kindlustuse inspektorid.
22. Riiklike Töö-Hoiukassade ja Riikliku Krediidi Peavalitsus.	11. Riiklike Töö-Hoiukassade ja Riikliku Krediidi Valitsus.	8. Riiklike Töö-Hoiukassade ja Riikliku Krediidi Valitsus.	8. Rajooni RiiklikTöö-Hoiukassa.
23. Finants-majandusstatistika Valitsus. 24. Raamatupidamise Arvestuse ja Aruandluse Osakond.			

Eelarve koostamisest ja täitmisest võtavad otseselt osa kõik NSVL Rahandusministeeriumi, liidu- ja autonoomsete vabariikide rahandusministeeriumide, kraide ja oblastite rahandusorganite valitsused ja osakonnad ja rajoonide ning linnade rahandusosakondade inspektorid.

Nii näit. NSVL Rahandusministeeriumi Riigitulude Valitsus, Maksude Valitsus, Riiklike Töö-Hoiukassade ja Riikliku Krediidi Peavalitsus, Riikliku Kindlustuse Peavalitsus ja analoogilised vabariiklike ja kohalike rahandusorganite sektorid koostavad vastavate riigitulude ja -maksude eelarvesse laekumise aasta- ja kvartaaliplaane ja organiseerivad kohuslike maksete sissenõudmist ning vabatahtlike laekumiste mobiliseerimist.

Rahvamajandusharude finantseerimise osakonnad ja inspektorid vaatavad läbi majandusorganisatsioonide tulude ja kulude aasta- ja kvartaali-bilansid, määravad kindlaks kasumeist eraldamised eelarvesse, eelarvelise finantseerimise mahu ja suuna, teostavad seda finantseerimist kinnitatud eelarve alusel, toimetavad majandusorganite aasta- ja perioodiliste raamatupidamise bilansside ja aruannete finants- ning majandusanalüüsi (nende käibevahendite seisu, ülesannete täitmist tootmise, omahinna, vahendite kogumise ja tasuvuse alal jm.), samuti teevad otsuse alamalseisvaisse eelarveisse kuuluvate maksete ja vastavate majandusharude finantseerimise määrade kohta.

Kultuuri ja tervishoiu finantseerimise osakonnad (oblastite rahandusorganeis — eelarve osakondade vastavad sektorid, rajoonide rahandusosakondades aga eelarve-inspektorid) vaatavad läbi ministeeriumide ja täitevkomiteede osakondade sotsiaal-kultuuriliste ürituste kulude alaeelarved, finantseerivad neid üritusi vastavalt kinnitatud eelarvele, vaatavad läbi sotsiaal-kultuuriliste asutiste erivahendite alaeelarved, toimetavad sotsiaal-kultuuriliste ürituste alaeelarvete täitmise raamatupidamise aruannete finants-majanduslikku analüüsi; teostavad sotsiaal-kultuuriliste asutiste võrgu ja kontingentide seisu ja liikumise süstemaatilist järelevalvet ning kontrolli.

Koosseisude valitsused, osakonnad ja inspektorid vaatavad läbi ministeeriumide ja täitevkomiteede osakondade haldus-majanduskulude alaeelarved, finantseerivad neid kulusid vastavalt kinnitatud eelarvele, vaatavad läbi haldus-majanduskulude alaeelarvete täitmise aasta- ja perioodilised aruanded, kontrollivad kõigi asutiste, ettevõtete ja organisatsioonide poolt koosseisudest, tasumääradest, töötasufondidest ja haldus-majanduskulude alaeelarveist kinnipidamist, koostavad koosseisude kontingentide ja haldus-majanduskulude koondplaane ning -aruandeid.

NSVL Rahandusministeeriumi kesk- ja kohalikud kontroll-revisjoniorganid revideerivad dokumentaalselt alamalseisvate eelarvete koostamist ja täitmist, samuti riigivahendite kulutamise

seaduslikkust ja otstarbekohasust, kohustuste täitmist eelarve ees ja riiklike ja ühiskondlike asutiste ning ettevõtete poolt kõigist eelarve-distsipliini nõudeist kinnipidamist.

Tervikuna eelarve koostamise, selle täitmise ja täitmise arvestuse koondtööd rahandusorganite süsteemis teostab eelarve eriaparaat. Selleks otstarbeks organiseeritud eelarve valitsuste ja osakondade, samuti eelarve-inspektorite ülesandeks on:

1) koostada liidu, vabariiklike või kohalike eelarvete kavasid, samuti NSV Liidu riigieelarve, liidu- ja autonoomsete vabariikide riigieelarvete ja oblasti (krai), ringkonna, rajooni või linna kohalike eelarvete kavasid;

2) läbi vaadata alamalseisvate eelarvete kavasid;

3) koostada liidu, vabariiklike või kohalike eelarvete täitmise kvartaaliplaane;

4) läbi vaadata kinnitatud alamalseisvad eelarved ja nende täitmise kvartaaliplaanid;

5) täita liidu, vabariiklikke või kohalikke eelarveid;

6) kontrollida alamalseisvate eelarvete täitmist;

7) arvestada liidu, vabariiklike, või kohalike eelarvete täitmist;

8) koostada liidu, vabariiklike või kohalike eelarvete, samuti NSV Liidu riigieelarve, liidu- ja autonoomsete vabariikide riigieelarvete ning oblasti (krai), ringkonna, rajooni või linna kohalike eelarvete täitmise aruandeid;

9) läbi vaadata alamalseisvate eelarvete täitmise aasta- ja kvartaali-aruandeid;

10) läbi vaadata liidu, vabariiklike ja kohalike eelarvete statistilised materjalid ning neid analüüsida;

11) instrueerida alamalseisvate rahandusorganite eelarvelist tööd;

12) välja töötada ministrite nõukogude määruste ja korralduste ning töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteede otsuste kavad.

Vastavalt neile ülesandeile on NSVL Rahandusministeeriumi Eelarve Valitsusel ja liiduvabariikide rahandusministeeriumide eelarve valitsustel järgmised alajaotused: koond-plaanistamise osakond; vabariiklike ja kohalike eelarvete osakond (liiduvabariikide rahandusministeeriumides — kohalike eelarvete osakond); eelarve täitmise osakond; keskraamatupidamine. Oblastite (kraide) rahandusosakondade eelarve osakonnad koosnevad koond-plaanistamise

sektorist; rajooni sektorist; sotsiaal-kultuuriliste ürituste finantseerimise sektorist ja eelarve täitmise raamatupidamisest.

Kõrge kultuuriline ja tehniline töötase on eelarvete koostamise ning täitmise korrapärase organiseerimise vajalikuks tingimuseks. Eelarve materjalide hooletu koostamine, ebaõige dokumenteerimine ja vormistamine, eelarveliste arvutluste usu peale vastuvõtmine ja tarviliku valvsuse puudumine on soodsaks võimaluseks riigivahendite ebamajanduslikuks kasutamiseks ning raiskamiseks.

Eelarvesse koonduvad kõik rahvamajandusharude ja kultuurilise ehituse alad. Eelarve koostamine ja täitmine seavad endile ülesandeks kasutada kõiki tuluallikaid, avastada majanduses olevaid reserve ja kõige efektiivsemalt ning kokkuhoidlikumalt kulutada riigivahendeid. Seepärast pole eelarvetöö mõeldav ilma vastavate majandusharude ja rajoonide konkreetse majanduse põhjaliku tundmiseta. See olukord nõuab otsustavat võitlust eelarvelise plaanistamise mehaanilise, aritmeetilise käsitlemisega ja eelarveliste organite majandusliku töö taseme igakülgset tõstmist.

Tingimusetuks nõudeks, mida peab ette panema igale eelarvetöötajale, on kõigil tema tööaladel range kinnipidamine sotsialistlikust seaduslikkusest. Sel üldsättel kõigi nõukogude aparaadi töötajate jaoks on eriline tähtsus eelarve-töötajaile, kuna seaduslikkusest kinnipidamine on eelarve-distsipliini lahutamatu element, mille tugevdamise eest tuleb esmajoones võidelda rahandusorganeil.

Täiesti kohuslik on eelarve-töötajate tihe sidepidamine nõukogude ühiskonnaga nii eelarve koostamise kui ka selle täitmise protsessis. Masside kogemusi arvestamata, nende otsese abita, nagu õpetab seltsimees Stalin, pole võimalik leida küsimuse õiget lahendamist, täita ühte või teist ülesannet, teostada täitmise kontrolli. Tihe side nõukogude ühiskonnaga relvastab eelarve-töötajat töötavate masside eluliste kogemustega, asutiste ja ettevõtete tegeliku elu, nende vajaduste ja individuaalsete erinevuste tundmisega, aitab kokku võtta fakte ja teha vajalikke otsuseid eelarvetöö korraldamiseks ning on tõhusaks relvaks plaanide bürokraatliku šabloneerimise vastu.

Lõpuks, eelarvetöö korrapärase organiseerimise põhitingimuseks on iga küsimuse ja iga arvu poliitiline käsitlus. Eelarveline plaanistamine on partei pealiini konkretiseerimine, partei direktiivide tõlgendamine finantsnäitajate kaudu. Igas numbris on vaja

näha elavaid inimesi, muutmatult teostada partei direktiive ja kinni pidada seltsimees Stalini õpetusest selle kohta, et „ei tohi eraldada poliitikat majandusest".

Partei XVIII kongressi poolt määratud ülesanded finantssüsteemile eelarvetöö parendamiseks nõuavad otsustavalt kõigilt eelarvekaadreilt mitte üksnes asja tehnika ja majanduse põhjalikku tundmist, vaid ka täielikku bolševismi, poliitilise sihikindluse ja bolševistliku valvsuse valdamist kõigil tööaladel.

VII OSA.

EELARVELINE KONTROLL.

28. peatükk.

EELARVELISE KONTROLLI ORGANISEERIMINE.

§ 1. Eelarvelise kontrolli tähtsus.

Mitmemiljardilised materiaalsed väärtused ja rahalised summad, mis nõukogude riigi käsutada, on kogu rahva omand, mida iga NSV Liidu kodanik, kooskõlas NSVL konstitutsiooni § 131, on kohustatud kaitsma ja kindlustama kui püha ja puutumatut nõukogude korra alust, kui isamaa rikkuse ja võimsuse allikat, kui kõigi töötajate jõukuse ja kultuurse elu allikat.

Seltsimees Stalin õpetab, et „. . . võitlus ühiskonna omandi kaitsmise eest, võitlus igal kujul ja kõigi vahenditega, mis nõukogude võimu seadustega on antud teie käsutusse, on üks partei põhiülesandeid" [1]).

Seepärast on määratu suur tähtsus kontrollil rahva ühisvara täpse arvestamise, selle kokkuhoidliku ja majandusliku käsitlemise, materiaalsete ja rahaliste ressursside ratsionaalse kasutamise, rahvamajanduses varjatud reservressursside mobiliseerimise üle, et väikseimate materiaalsete ja rahaliste kulutustega saavutada maksimaalset efekti sotsialistlikule riigile ja nõukogude rahvale. Kõigis rahvamajandusharudes ja riigi valitsemises on tarvis teostada ranget kokkuhoiu režiimi, kõrvaldada ebatootvate kulutuste ja materiaalsete ning rahaliste vahendite raiskamise võimalus.

Riigi valitsemine rahvamajandusharude poolt nõuab riiklikust distsipliinist, s. o. seadusandlusest vääramatut kinnipidamist, samuti partei ja riigivalitsuse eeskirjade täpset täitmist kõigis nõukogude ja majandusliku aparaadi lülides. Seepärast on eriti

[1]) J. Stalin. Leninismi küsimusi, 10. trükk, lk. 509.

tähtis eeskujulikult organiseerida partei ja riigivalitsuse seaduste, otsuste ning direktiivide täitmise kontrolli.

Lenin ja Stalin on korduvalt rõhutanud, et süstemaatiline täitmise kontroll on juhtimise lahutamatu element.

„Kontrollida inimesi ja kontrollida asja tegelikku täitmist — nimelt selles, veel üks kord selles ja ainult selles on kogu töö, kogu poliitika tuum", ütles Lenin [1]).

Hästi organiseeritud täitmise kontroll — see on prožektor, mis aitab igal ajal valgustada aparaadi töö seisundit ja ennetada puuduste tekkimist.

Täitmise kontroll kujutab endast rahvamajanduse plaanistamise koostiselementi. „Plaanid on meil tarvis selleks", ütleb sm. Molotov, „et kontrollida, kuidas teostatakse meie majanduslikku tööd. Kui aga plaan pole seotud täitmise kontrolliga, siis ta muutub tühiseks paberilipakaks" [2]).

Partei XVIII kongressi resolutsioonis NSV Liidu rahvamajanduse arendamise kolmanda viie aasta plaani kohta, rõhutades rahvamajanduse kogu plaanistamise edaspidise parendamise tarvidust, on öeldud, et keskseks ülesandeks plaanilise töö reorganiseerimisel on plaanide täitmise kontrolli organiseerimine [3]).

Kõrgemat poliitilist kontrolli eelarve alal teostavad riigivõimu organid. NSVL Ülemnõukogu, liidu- ja autonoomsete vabariikide ülemnõukogud ja töörahva saadikute nõukogud kontrollivad eelarvete läbivaatamisel eelarve-komisjonides ja istungjärkudel kõigi eelarveliste summade seaduslikkust, õigsust ja otstarbekohasust, nende vastavust riiklikule rahvamajanduse plaanile. Peale selle riigivõimu organid vaatavad läbi ja kinnitavad eelarvete täitmise aruanded.

Kuid riigivõimu organite poliitilisest kontrollist, vaatamata selle määratule tähtsusele, ei piisa, kuna see peamiselt puudutab algeelarvet tervikuna ja asutiste finantsmajandust. Tungivalt on tarvis eriline kontrollaparaat iga asutise ja ettevõtte finantsmajandusliku tegevuse süstemaatiliseks kontrollimiseks, ebaõigete ja ebaseaduslike kulude vältimiseks, riigile tekitatud kahju taastamiseks ja süüdlaste vastutusele võtmiseks.

[1]) V. J. Lenin. Tööde kogu, XXVII köide, lk. 179.

[2]) V. Molotov, Aruanne partei XVIII kongressil NSV Liidu rahvamajanduse arendamise kolmanda viie aasta plaani kohta, Riiklik Poliitiline Kirjastus, 1939. a., lk. 20—21.

[3]) „ÜK(b)P kongresside, konverentside ja KK täiskogude resolutsioonides ja otsustes", II osa, 6. trükk, lk. 744.

Riikliku kontrolli põhiorganiks NSV Liidus on NSVL Ülemnõukogu Presiidiumi seadlusega 6. sept. 1940. a. [1]) asutatud NSVL Riigikontrolli Rahvakomissariaat. Tema teostab rangeimat eel- ja järelkontrolli arvestuse, riiklike, kooperatiivsete ja muude ühiskondlike organisatsioonide, asutiste ja ettevõtete käsutuses olevate riigisummade ja materiaalsete väärtuste hoidmise ning kulutamise üle, teostab riiklikke revisjone, kontrollib riigivalitsuse määruste ja korralduste täitmist ning esitab NSV Liidu riigivalitsusele otsuseid NSV Liidu riigieelarve täitmise aruande kohta.

Selle ministeeriumi tegevus on suunatud sellele, et kõvendada riiklikku distsipliini, suurendada kõigi haldus- ja majandusaparaadi juhatajate ning kaadrite vastutust nende töös, kasvatada neis kokkuhoidlikku suhtumist riigi vahendeisse.

Riigikontrolli eriline spetsiaalala kujutab endast kontrolli, mida teostatakse rahandussüsteemi poolt riigieelarve täitmise, riigi vahendite kogumise ja kulutamise, kadude ja ebamajanduslikkusega võitluse, samuti kokkuhoiu režiimi kõvendamise, sotsialistliku akumulatsiooni suurendamise ja rahvamajanduse reservide avastamise alal. Riigikontrolli Ministeeriumi organisatsioon ei vabasta vähimalgi määral rahandusasutisi kontrolli täitmise funktsioonidest, mis on lahutamatult seoses nende asutiste tegevusega.

Eelarve rahvamajanduslik ja poliitiline tähtsus riigi finantsplaanina tingib rangeimat täitmise kontrolli vajadust nii eelarveliste tulude mobiliseerimisel kui ka eelarveliste summade kasutamisel vastavalt kinnitatud plaanile.

Sotsialistliku riigi rahandusressursid kujutavad endast kogu rahva omandit, mille kaitse rahva vara varaste ja riisujate eest on üks rahandusaparaadi põhifunktsioone. Seepärast on eelarvete ja finantsplaanide täitmise kontrolli tähtsaimaks elemendiks kontroll, mis on kutsutud kindlustama maksimaalset kokkuhoidu rahva vahendite kulutamisel, ranget majandusrežiimi ja suurimat kulutuste efekti. „Me peame saavutama seda, et kõik meie töölised, nii noored kui ka vanad, alati peaksid meeles oma vastutust riigi ja rahva ees, alati peaksid meeles oma kohuseid hoida rahva vara ja kohelda seda peremehelikult, teostada kulude kokkuhoidu ja säästa tegelikult rahva kopikat“ [2]).

[1]) „NSVL Ülemnõukogu Teataja“ 17. septembrist 1940. a. nr. 31 „NSVL Riigikontrolli Rahvakomissariaadi põhimäärus“ — LMKK 1940. a. nr. 28, art. 673.

[2]) V. Molotov. NSV Liidu rahvamajanduse arendamise kolmanda viie aasta plaan, Riiklik Poliitiline Kirjastus, 1939. a., lk. 36.

Asutiste ja ettevõtete kogu tegevuse rahaline kontroll, võitlus kokkuhoiu režiimi, finants-eelarve-distsipliinist kinnipidamise, riigisummade õige, kokkuhoidliku ja otstarbekohase kulutamise ja riigi ees asutiste ning ettevõtete finantskohuste täitmise eest — sellised on rahandusaparaadi põhiülesanded tema töö kõigil staadiumidel. Rahanduskontrolli teostatakse eelkontrollina eelarve ja finantsplaanide koostamisel, nende täitmisel — asutiste ja ettevõtete finantseerimise ja eelarve heaks seadusega kindlaksmääratud maksete võtmise protsessis, järelkontrollina — aruannete järgi asutiste ja ettevõtete finantstegevuse tulemuste kontrollimisel ning läbivaatamisel rahandusasutiste poolt.

Eelarvete, alaeelarvete ja finantsplaanide koostamisel teostatakse kulude tekkimise kontrolli; see väljendub iga eelarvelise summa kontrollimises möödunud aastal vahendite tegeliku kasutamise, avaldiste partei ja valitsuse direktiividele ja seadusandlusele vastavuse, arvutamise õigsuse, assigneeringu otstarbekohasuse ja vajaduse kui ka selle suuruse seisukohalt.

Summade kasutamise operatiivne eelkontroll eelarve täitmise protsessis algab krediitide avamise momendist. See teostatakse sihtfinantseerimise teel: summad antakse teatud kindlaks otstarbeks ranges vastavuses eelarvelistele kulusummadele, ainult toodmisprogrammi tegeliku täitmise kohaselt ja varemini avatud krediitide kasutamise aruande alusel.

Majandusorganisatsioonide finantseerimise protsessis kontrollivad rahandusasutised: käibevahendite hoidmist ja õiget kasutamist; nende käivet; kasumi akumulatsiooniplaani täitmist; maksearveldus-distsipliinist kinnipidamist (maksed eelarvesse, arveldused hankijate ja ostjate vahel, pangakrediitide kustutused) ja eelarvest antud summade kulutamist määratud otstarbeks.

Kapitaalmahutuste finantseerimist kontrollivad aktiivselt ka eripangad: ehituste seaduslikkust (kinnitatud tiitelnimestikku võtmine, kinnitatud eelarvete ja tehniliste projektide olemasolu); summade kulutamist määratud otstarbeks; kulutuste vastavust täidetud tööde mahule; kindlaksmääratud hindadest, töötasufondidest ja valitsemiskulude eelarveist kinnipidamist; ehituse maksuse alandamise ülesannete täitmist; ehitiste ekspluateerimisele andmise plaani täitmist ja isemajandavate asutiste omade ressursside mobiliseerimisplaani täitmist ehituseks.

Majandusorganisatsioonide maksete sissenõudmisel eelarvesse on rahandusorganite kontrollil sihiks revideerida kaupade tootmise ja realiseerimise, omahinna ja kasumi plaaniliste ülesannete täitmist ning avastada reserve riigitulude suurendamiseks.

Summade andmisel eelarvelistele asutistele kontrollivad rahandusasutised: võrgu arendamist ja selle poolt teenindatavaid kontingente ning finantseerimist plaani nende näitajate täitmist mööda; eelarvest antud summade otstarbele vastavat ja kokkuhoidlikku kasutamist; sotsiaal-kultuuriliste asutiste töötajaile töötasu õigeaegset väljamaksmist; plaani kvalitatiivsete näitajate täitmist, s. o. kindlaksmääratud kulunorme; kinnitatud koosseisudest, tasumääradest ja töötasufondidest ning haldus-majanduskuludest kinnipidamist.

Eelarvete kassalisel täitmisel ja eelarveliste summade andmisel kontrollivad Riigipanga asutised eelarveliste asutiste poolt nende summade nõudmist avatud krediitide piirides ning töötasufondi õiget kulutamist, masina-traktorijaamade finantseerimisel aga eelarveliste summade saamist vastavalt tootmisplaanide täitmisele.

Lõpuks on väga suur tähtsus ka rahandusasutiste poolt majandusorganite ja asutiste aruannete ja bilansside läbivaatamisel, kusjuures kontrollitakse kõiki finantsplaani näitajaid selle tegeliku täitmise materjalide alusel.

Aruannete detailkontroll ja analüüs on üks rahandusasutiste operatiivseid järelkontrolli meetodeid eelarve, alaeelarve ja finantsplaanide täitmise üle. Hoolas järelevalve ettevõtete ja asutiste finantsmajanduse seisundi üle perioodiliste aruannete andmeil annab rahandusasutistele võimaluse aktiivselt mõjutada neid ettevõtteid ja asutisi rangeima finantsdistsipliini ja kokkuhoiu režiimi teostamiseks, finantskohustuste täitmiseks riigi ees ja vahendite kulutamiseks otseses sõltuvuses tootmisplaanide realiseerimisest. Alaeelarvete ja finantsplaanide täitmise seisundi järelevalve tulemused aruandluse andmete järgi on põhimaterjale rahandusasutiste operatiivsete abinõude väljatöötamisel finantsiliste lünkade vältimiseks, samuti nendest signaliseerimiseks valitsusele või kohalikele nõukogudele ja täitevkomiteedele.

Kuid eel- ja järelkontrollist ei piisa eelarve koostamisel, summade andmisel ja aruannete ning bilansside läbivaatamisel. Neid kontrolli vorme tuleb täiendada igakülgsete dokumentaalsete ja faktiliste revisjonidega (vahetult kohtadel), kas eelarvelised summad on õieti kulutatud ja arvestatud ja kas asutised ja ettevõtted on täitnud oma kohustused eelarve ees. Nagu õpetab seltsimees Stalin, „Kontrollida ülesannete täitmist, see tähendab, kontrollida neid mitte ainult kantseleis ja mitte ainult formaalsete aru-

annete järgi, vaid esmajoones kontrollida neid töökohal täitmise tegelike tulemuste järgi“ [1]).

Revisjoni teel teostatava kontrolli ülesandeks on ebaõigete ja ebaseaduslike operatsioonide vältimine, riigile tekitatud kahju taastamine, süüdlaste vastutusele võtmine ja abinõude väljatöötamine asutiste ning ettevõtete töö parendamiseks.

§ 2. NSVL Rahandusministeeriumi Kontroll-Revisjoni Valitsus.

Finants-eelarve-distsipliinist kinnipidamise kontroll asutiste ja ettevõtete revideerimise teel lasub NSVL Rahandusministeeriumi Kontroll-Revisjoni Valitsusel ja tema vabariiklikel ning kohalikel asutistel. [2])

NSVL Rahandusministeeriumi Kontroll-Revisjoni Valitsuse ja tema organite põhiülesandeks on kontrollida:

1) liidu- ja autonoomsete vabariikide ja töörahva saadikute nõukogude eelarveõiguste seadustest kinnipidamist nii vabariiklike ja kohalike valitsemisasutiste kui ka NSV Liidu ministeeriumide ja asutiste poolt;

2) liidu, vabariiklike ja kohalike eelarvete täitmist eelarveliste asutiste poolt, eelarveliste summade õiget ja kokkuhoidlikku kasutamist, kinnitatud koosseisudest, ametlikest tasumääradest ja töötasufondidest kinnipidamist, mitte-eelarveliste vahendite (erisummade) reeglipärast moodustamist ja kasutamist;

3) riiklike, kooperatiivsete ja muude ühiskondlike organisatsioonide õigeaegset kohustuste täitmist eelarve ees;

4) rahandusasutiste, riikliku kindlustuse asutiste ja riiklike töö-hoiukassade tööd;

5) NSV Liidu riigieelarve täitmise juhistest kinnipidamist Riigipanga asutiste poolt;

6) rahandusliku sisekontrolli teostamist ministeeriumides, asutistes ja organisatsioonides;

7) seadusega kindlaksmääratud pea- ja vanemate raamatupidajate õiguste ning kohustuste täitmist.

Peale selle NSVL Rahandusministeeriumi Kontroll-Revisjoni Valitsus ja selle kohalikud organid kontrollivad majandus- ja ühiskondlike organisatsioonide poolt eelarveliste summade (tarvi-

[1]) J. Stalin. Partei töö puudustest ja trotskistide ning teiste kahekeelsete likvideerimise abinõudest. Partei Kirjastus, 1937. a. lk. 36.

[2]) Määruse selle valitsuse kohta on kinnitanud NSVL RKN 9. mail 1938. a.

duse korral — ka omade summade) kasutamist ja pikaajaliste mahutuste pankade ning nende filiaalide tööd.

NSVL Rahandusministeeriumi kontroll-revisjoni organite aparaat on ehitatud täieliku tsentralisatsiooni alusel ja peetakse ülal liidu eelarve arvel. Igas liiduvabariigis juhib kontroll-revisjoni tööd peakontrolör-revident, kes määratakse ametisse NSV Liidu rahandusministri poolt ja allub vahetult NSVL Rahandusministeeriumi Kontroll-Revisjoni Valitsuse juhatajale. ANSV-s, kraides, oblasteis ja suuremais linnades lasub kontroll-revisjoni töö juhtimine vanemal kontrolör-revidendil, kes määratakse ametisse kontroll-revisjoni valitsuse juhataja poolt ja allub vahetult liiduvabariigi peakontrolör-revidendile. Pea- ja vanemad kontrolör-revidendid teostavad kontroll-revisjoni tööd kontrolör-revidentide aparaadi kaasabil. Oblastite ja rajoonidesse jaotatud linnade kontrolör-revidendid määratakse ametisse ja vabastatakse ametist liiduvabariikide peakontrolör-revidentide poolt. Rajoonides ja muudes linnades (kus ei ole rajoone) teostavad seda tööd kontrolör-revidendid, kes määratakse ametisse ja vallandatakse ametist vanemate kontrolör-revidentide poolt ning alluvad vahetult neile.

Üks finantskontrolli põhiülesandeid seisneb rahandusoperatsioonide seaduslikkuse kontrollimises. V. I. Lenin juhatas, et „... ei või olla Kaluga ega Kaasani seaduslikkust, vaid peab olema ühine ülevenemaaline ja isegi ühine kogu nõukogude vabariikide föderatsiooni jaoks“ [1]). Seepärast rahanduskontrolli organite struktuuris, kes seisavad rahanduse seadusandluse valvel, ei tohi rakendada kahekordse alluvuse printsiipi (kohalikule täitevkomiteele ja kõrgemalseisvale ametkondlikule organile), mis on tarvilik neil juhtudel, kui peab arvesse võtma tegelikke kohalikke erinevusi.

Range tsentralisatsioon kontroll-revisjoni organite ehituses kindlustab revisjoni erapooletust ja tugevdab finants-eelarvelist distsipliini. See mitte ainult ei kõrvalda seose vajadust kontroll-revisjoni organite ja vastavate rahandusasutiste töös, vaid vastupidi, eeldab nende tegevuse kõige tihedamat koordineerimist. Kontroll-revisjoni organite poolt täidetavad revisjoniplaanid kooskõlastatakse rahandusorganite juhatajatega. Revisjonimaterjale tuleb tingimata kasutada eelarve koostamise protsessis alaeelarvete, finantsplaanide ja alamalseisvate eelarvete läbivaatamisel; rahandusasutised annavad oma töötajaid abiks kontrolör-revidentidele revisjoni teostamiseks jt.

[1]) V. I. Lenin. Tööde kogu, XXVII köide, lk. 298.

NSVL Rahandusministeeriumi kontroll-revisjoni aparaadi üksikute lülide vahel on kindlaks määratud järgmine funktsioonide jaotus:

1) NSVL Rahandusministeeriumi Kontroll-Revisjoni Valitsus revideerib NSV Liidu ministeeriume ja keskasutisi, samuti liiduvabariikide vabariiklikke ja kohalikke eelarveid;

2) liiduvabariikide kontrolör-revidendid revideerivad liiduvabariikide ministeeriume ja keskasutisi, samuti ANSV, kraide ja oblastite eelarveid;

3) ringkondade, oblastite, kraide, ANSV ja liiduvabariikide (kus ei ole oblasteid) kontrolör-revidendid revideerivad ringkondade, oblastite, kraide ja vabariiklikke (ANSV-s) asutisi, samuti rajoonide ja rajoonialluvusega linnade eelarveid;

4) rajoonide kontrolör-revidendid revideerivad rajoonide asutisi ja külade eelarveid.

Temal lasuvate ülesannete teostamisel on NSVL Rahandusministeeriumi Kontroll-Revisjoni Valitsusel ja tema organeil õigus: a) teostada dokumentaalseid revisjone; b) nõuda revideeritavailt asutistelt ja organisatsioonidelt kõigi rahaliste dokumentide, raamatupidamise raamatute, plaanide, eelarvete jm. ettenäitamist, samuti rahasummade ja väärtpaberite esitamist; c) nõuda revideeritavailt asutistelt ja organisatsioonidelt kindlaksmääratud vormi järgi finantsmajanduse seisundi aruannete esitamist, samuti seletusi ja teatisi kõigi revideerimisel tekkivate küsimuste kohta; d) saada krediitasutistelt teatisi, õiendisi ja ärakirju dokumentidest, mis on seoses revideeritava asutise või organisatsiooni operatsioonidega: arvete ja käibe seisu kohta nende järgi, revideeritavaile asutistele ja organisatsioonidele avatud krediitide seisundi kohta jt.; e) nõuda igal tarvilikul juhul teistelt asutistelt ja organisatsioonidelt teatisi ja dokumentide ärakirju revideeritavate asutiste ja organisatsioonide arvelduste ning operatsioonide asjas; f) anda revideeritavate asutiste ja organisatsioonide juhatajaile kohuslikke juhiseid revideerimistel avastatud finants-distsipliini rikkumiste kõrvaldamiseks.

§ 3. Siseametkondlik finantskontroll.

Summade kulutamise kontroll võib olla tõhus ja operatiivne ainult tingimusel, kui seda teostatakse süstemaatiliselt ja laiendatakse kõigile eelarvelistele asutistele ja majandusorganisatsioonidele. On vaja, nagu ette nähtud seaduseski, et iga asutist revideeritaks vähemalt üks kord aastas. Rahandusorganite aparaat ei

saa ainult oma jõududega seda ülesannet edukalt ja täielikult täita. Seepärast peab rahandusorganite kontrolli täiendama kõrgemalseisvate organite siseametkondliku kontrolliga neile alluvate asutiste ja ettevõtete finantsmajandusliku tegevuse üle. Kõrgemalseisvad organid kannavad vastutust finantsmajanduse seisundi ja riigisummade õige kasutamise eest neile alluvais asutistes. Seepärast lasub neil nende asutiste finantsmajanduse seisundi järelevalve ja viimaste revisjon.

Andes erilist tähtsust finants-eelarve-distsipliini igakülgsele tugevdamisele ja ebaseaduslike kulude väljajuurimisele, pani NSVL Kesktäitevkomitee jaanuarikuu 1936. a. istungjärk [1]) ette kõigile rahvakomissariaatidele, liidu- ja autonoomsete vabariikide rahvakomissaride nõukogudele, kraide ja oblastite täitevkomiteedele organiseerida neile alluvate asutiste ja ettevõtete siseametkondlik kontroll ja kindlustada nende täielik dokumentaalne revisjon vähemalt üks kord aastas.

Selle revisjoni põhiülesandeks on: 1) kontrollida asutiste ja ettevõtete operatsioonide seaduslikkust ja finants-eelarve-distsipliinist kinnipidamist; 2) võidelda sotsialistliku omandi varguse ja summade ning materjalide ebaseadusliku kulutamise vastu; 3) kontrollida raamatupidamise arvestamise korrapärasust, operatsioone vormistavate dokumentide kõlblikkust ja sissekannete õigsust; 4) kontrollida laomajanduse materiaalse arvestamise õigsust.

Sisefinantskontrolli ja dokumentaalset revisjoni teostavad kõrgemalseisvad organid. Ministri või keskasutise juhataja korraldusel teostatakse peavalitsuste ja ministeeriumile vahetult alluvate majandusorganisatsioonide, ettevõtete, asutiste ning ehituste revisjoni. Peavalitsuste juhatajad määravad neile alluvate majandusorganisatsioonide, ettevõtete ja asutiste revisjoni, majandusorganisatsioonide juhatajad aga ettevõtete revisjoni.

Ministeeriumides, keskasutistes ja täitevkomiteede osakondades moodustatakse kesk- (pea-) raamatupidamiste või rahandusosakondade, mõnikord ka juhatajale otseselt alluva ametkonna koosseisus inspektor-revidentide rühmad. Ametkondliku kontrolli revisjonirühmad kontrollivad asutiste tööd kohtadel algdokumentide järgi. Neil on õigus nõuda kõigi tõendavate algdokumentide, raamatute, nimestike ja teatiste esitamist, järele pärida asju, mis on seoses revideeritavate asutiste ja organisatsioonide tegevusega, saada krediitasutistelt teatisi ja dokumente jooksvate arvete seisu

[1]) LSKK 1936. a. nr. 4, art. 34 ja nr. 22, art. 203.

ning liikumise kohta, järele vaadata kohtadel ladusid, ehitus- ja remonttöid ning panna ette revideeritavate organisatsioonide juhatajaile abinõusid avastatud puuduste kõrvaldamiseks. Iga revideerimise akti järel on kõrgemalseisev organ kohustatud tegema otsuse, milles peale avastatud eelarvelise finantsdistsipliini rikkumiste konstateerimist peavad olema näidatud konkreetsed abinõud puuduste likvideerimiseks ja süüdlastele määratud karistused finants-eelarve-distsipliini rikkumise eest.

Siseametkondliku kontrolli plaanistamine ja kord määratakse ametkondlike juhenditega. Siseametkondliku kontrolli organid teostavad revisjoni aasta- ja kvartaaliplaanide järgi, mille kinnitanud asjaomane minister või asutise juhataja.

Ministeeriumide ja kohalike nõukogude osakondade revideerimisel kontrollivad NSVL Rahandusministeeriumi Kontroll-Revisjoni Valitsuse revidendid siseametkondliku kontrolli korraldust. Neil juhtudel, kui otsused, mida ametkonnad on vastu võtnud seoses siseametkondliku kontrolli revisjoni tulemustega, ei taga kindlakstehtud rikkumiste kõrvaldamist, annab NSVL Rahandusministeeriumi Kontroll-Revisjoni Valitsus ametkonnale kohuslikke eeskirju nende rikkumiste likvideerimiseks või paneb juhtivaile organeile ette küsimuse nende otsuste tühistamiseks.

Rahandusorganite nõudmisel peab neile esitama siseametkondliku kontrolli revisjoniaktid.

Kui kontroll-revisjoni organid leiavad, et siseametkondlik kontroll ei ole küllaldane, siis esitavad nad abinõusid selle tugevdamiseks. Kuid NSVL Rahandusministeeriumi kontroll-revisjoni organid ei asenda siseametkondlikku kontrolli ega kinnita selle tööplaane.

§ 4. Pea- ja vanemad raamatupidajad.

Rahanduskontrolli vahetult kohtadel, igas asutises ja ettevõttes teostavad ka nende asutiste ning ettevõtete pea- ja vanemad raamatupidajad.

Pea- ja vanemad raamatupidajad kannavad ühiselt asutiste ja ettevõtete juhatajatega täielikku vastutust finants-eelarve-distsiplii-nist kinnipidamise, korrapärase raamatupidamise arvestamise ja raamatupidamise aruannete koostamise eest.

Kõik rahalise, materiaalse, varalise, arvelduse ja krediidi iseloomuga dokumendid, mis asutistel ja ettevõtetel on raha väljaandmise või vastuvõtmise aluseks, samuti dokumendid, mis on

raamatupidamise kirjendite aluseks, kinnitatakse pea- või vanema raamatupidaja allkirjaga. Nende allkirjadeta loetakse need dokumendid kehtetuks.

Seadusvastase korralduse saamisel on pea- või vanem raamatupidaja kohustatud enne selle täitmist juhtima kirjalikult korralduseandja isiku või organi tähelepanu selle ebaseaduslikkusele. Korralduse kirjalikul kinnitamisel raamatupidaja täidab seda ja teatab sellest viivitamata kõrgemalseisva ametkondliku organisatsiooni juhatajale ja rahandusorganile. Neil juhtudel, kui pea- või vanem raamatupidaja saab korralduse sooritada kriminaalselt karistatavat tegu, on ta kohustatud, jättes korralduse täitmata, viivitamata teatama sellest ülalnimetatud organeile[1]).

Seega on pea- ja vanemail raamatupidajail küllalt õigusi selleks, et mitte üksnes avastada rikkumisi, vaid neid ka ennetada. Seepärast on täiesti seaduspärane kvalifitseerida pea- ja vanemaid raamatupidajaid kui asutiste ja ettevõtete riigikontrolöre, kes teostavad riigivahendite õige ja seaduspärase kulutamise eelkontrolli.

§ 5. Ühiskondlik finantskontroll.

Finantskontrolli organid kontrollivad harilikult asutiste ja ettevõtete tegevust vahendite kasutamise alal alles pärast seda, kui teod on juba sooritatud ja vahendid kas täielikult või osaliselt kulutatud. Peale selle pole dokumentaalne revisjon kontrolli igapäevaseks meetodiks. Kuigi revideerimiste-vahelistel perioodidel kontrollitakse asutisi ja ettevõtteid finantseerimise momendil, siiski tegelike kulude dokumentaalset kontrolli ei teostata. Et ennetada vahendite ebaõiget kulutamist ja õigeaegselt signaliseerida kõrgemalseisvaile organeile finantsdistsipliini rikkumisest, rakendatakse praktikas mitmesuguseid ühiskondliku, masskontrolli vorme.

Mass-alakontrolli organisatsioon põhjeneb sellel, et seoses Töölis-Talupoegade Inspektsiooni organite likvideerimisega on nende ülesanded ettevõtete suhtes üle antud ametiühinguile. Kõigi ettevõtete ametiühingute organisatsioonid teostavad ühiskondlikku kontrolli mitmesugustes jaoskondades nende majandusliku ja rahandusliku tegevuse üle.

[1]) Pea- ja vanemate raamatupidajate õigused ja kohused — vt. NSVL RKN-i määrus 29. septembrist 1932. a. LSKK 1932. a. nr. 72. lk. 440.

Üheks kõige levinenumaks ametiühingute otsese osavõtu vormiks riigivahendite kulutamise kontrollimisest on kontrollpostid (signaalpostid). Need organiseeritakse tööstuslike, kaubanduslike, kommunaal-, põllumajanduslike ja muude ettevõtete vabriku--tehasekomiteede juures. Kontrollposti koosseisu (3—5 isikut) paremaist aktivistidest-ühiskondlastest kinnitab ettevõtte tööliste ja teenistujate üldkoosolek.

Ühiskondlikud kontrollpostid jälgivad iga päev riigisummade kulutamist, võitlust finants-eelarve-distsipliini rikkumiste vastu (koosseisude, töötasufondide ja -määrade, haldus-valitsemiskulude, vara arvestamise ja kasutamise, kassa ühtsuse jm. suhtes), võitlust kokkuhoiu režiimi ja eelarve ees ettevõtete kohustuste õigeaegse ning täieliku täitmise eest.

Kontrollpostide põhiülesandeks on: 1) teatada märgatud finantsdistsipliini rikkumistest; 2) kontrollida ettevõtete üksikute jaoskondade finantstööd; 3) osa võtta revideerimistest, mida teostavad kontroll-revisjoni valitsuse ja sisekontrolli organid; 4) valvata revisjoni eeskirjade täitmist. Igal ettevõtte kulude revideerimisel kontrollpostid ei piirdu formaalse kontrolliga, vaid teevad kindlaks, kas antud vahendid on kulutatud kokkuhoidlikult ja otstarbele vastavalt.

Kontrollpost esitab aruandeid oma töö tulemuste kohta vabriku-tehase kohalike komiteede istungeil või tööliste ja teenistujate üldkoosolekuil. Revideerimiste tulemusi ja kogu jooksvat tööd kirjeldab post kohalikus seina- või suuretiraažilises ajalehes, tähtsaimaid töö alasid aga ka perioodilises ajakirjanduses. Kontrollposti ülesandeks on luua kokkuhoiu ja eelarve-distsipliini rikkujate ühiskondliku hukkamõistu õhkkond.

Kontrollpost koostab kontrolli tulemuste kohta akti, millest üks eksemplar antakse administratsioonile tehtud ettepanekute täitmiseks ja teine — vabriku-tehase kohalikule komiteele. Kohalike ühiskondlike organisatsioonide revideerimise tulemuste otsused esitab ka kontrollposti juhataja administratsioonile ja ühtaegu, ühes akti ärakirjaga — siseametkondliku kontrolli organeile.

Kontrollposti ettepanekute täitmise süstemaatiline kontroll on tema töö põhimeetodiks. Seetõttu pärast tähtaja möödumist, mis määratud tema ettepanekute täitmiseks, teostab kontrollpost teiskordse kontrolli.

Kontrollpostid võivad oma ülesannetega toime tulla ainult kontrollorganite alalisel kaasabil. Kontrollpostide otsene juhtimine ja nende instrueerimine lasub siseametkondlikul kontrollil.

Otsustav tähtsus on abil, mida osutatakse kontrollpostidele nende ettepanekute realiseerimisel. Iga viivitus selles asjas, kuid veel enam ettepanekute täielik ignoreerimine administratsiooni poolt võib kahjustada kontrollpostide jõupingutusi. Seepärast peab siseametkondlik kontroll viibimata reageerima igale kontrollpostide õigete ettepanekute mittetäitmise juhule, tegutsedes vahetult ja ka ametiühingute organisatsioonide kaudu.

Peale ühiskonna osavõtu finantskontrolli tööst alaliste kontrollpostide kujul rakendatakse ametiühingute allorganisatsioonid kontrolltööle ka ettevõtete ja asutiste finants-majandusliku tegevuse revideerimisel, mida teostavad rahandusorganite ja ametkondade revidendid.

Üheks ennast kõige rohkem õigustanud aktiivi juurdetõmbamise vormiks finantskontrollimisele on revisjoniorganite juurde ühiskondlike inspektorite instituudi loomine. Ametiühingud valivad ühiskondlikke inspektoreid parimate aktivistide hulgast.

Ühiskondlikud inspektorid kontrollivad vahetult kohtadel riigivahendite kulutamist ja võtavad osa revideerimistest ja järelevaatustest, kontrollpostide, raamatupidamise ning arvetöötajate nõupidamistest jne. Riigivahendite kulutamise otseseks kontrollimiseks toimetavad ühiskondlikud inspektorid üksikuid ja neile kõige käepärasemaid revideerimisi ja järelevaatusi. Eriti kontrollivad nad töötasufonde ja määrasid, koosseise, haldus-majanduskulusid, lähetuskulude tasumist ja revidentide ettepanekute täitmist.

Ühiskondlike inspektorite kaasabil teostatakse kontrollpostide instrueerimist ja nende töö kontrolli. Selleks otstarbeks kinnitatakse ühiskondlikud inspektorid teatud asutise või majandusorganisatsiooni juurde, kus nad ühes vabriku-tehase- või kohalike komiteedega moodustavad kontrollpostid. Ühiskondlikud inspektorid külastavad süstemaatiliselt kontrollposte, kontrollivad nende tööd, annavad neile eeskirju, organiseerivad sotsialistlikke võistlusi postide vahel ja kontrollivad võistluse kokkulepete täitmist.

Suur tähtsus ühiskondliku kontrolli alal on kohalike nõukogude komiteedel, eriti eelarvelistel. Üheks nende põhiülesandeks on kohalike eelarvete täitmise aasta- ja perioodiliste aruannete läbivaatamine ja nõukogule alluvais asutistes ning ettevõtteis riigivahendite kulutuste kontrollimine. Nõukogude komisjonid saadavad asutistesse brigaade, kes kontrollivad eelarve täitmist, kindlaksmääratud kulunormidest, koosseisudest, töötasufondidest ja määradest kinnipidamist. Nad kuulavad ära kontrolltööst osavõt-

vate brigaadide ja üksikute komisjoniliikmete töö-aruanded, samuti rahandusorganite aruanded ning asutiste juhatajate esitised ala-eelarvete täitmise kohta.

Kogu massilise kontrolltöö alal etendab erilist osa ajakirjandus. Tähtsaimate revisjonide tulemuste kirjeldamine ajalehtedes, ühiskondliku kontrolltöö parimate eeskujude ja parimate ühiskondlike kontrolöride esiletõstmine, kogemuste vahetus — kõik see soodustab ühiskondliku kontrolli autoriteedi tõstmist ja võitluse tugevdamist kokkuhoiu režiimi ning eelarve-distsipliini alal.

29. peatükk.

EELARVELISE KONTROLLI MEETODID JA ÜLESANDED.

§ 1. Kontroll-revisjonitöö meetodid.

NSVL Rahandusministeeriumi Kontroll-Revisjoni Valitsus ja tema organid töötavad aasta- ja kvartaaliplaanide järgi. Pea- (vanemad) kontrolör-revidendid ja rajoonide ning linnade kontrolör-revidendid koostavad revideerimistöö plaanid iseseisvalt NSVL Rahandusministeeriumi Kontroll-Revisjoni Valitsuse eeskirjade alusel.

Plaanid esitatakse kõrgemalseisvale kontroll-revisjoni organile, kes kontrollib nende vastavust oma eeskirjadele ja vajaduse korral teeb ettepanekuid nende muutmiseks.

Kontroll-revisjoni tööplaanid näevad ette revideerimise objektid, selle tähtajad ja täitjate koosseisu, teostatud revideerimiste puhul tehtud ettepanekute täitmise kontrolli koha ja tähtajad, alluvate organite kontroll-revisjoni töö ning siseametkondliku kontrolli järelevalve, samuti organisatsioonilis-masstöö (kontrollpostidega, ühiskondlike inspektoritega).

Revideerimise objektiks võib olla — vastavalt kontrollasutise pädevusele — eelarve tervikuna (vabariiklik, oblasti, rajooni, linna, küla eelarve), ministeerium, tema peavalitsus, täitevkomitee osakond, eelarveline asutis, isemajandav ettevõte, Riigipanga osakond (eelarve kassalise täitmise suhtes), eripanga osakond jt.

Objektide valimisel ja revideerimiste kalendriplaani koostamisel võetakse arvesse jooksvad poliitilised ja rahvamajanduslikud ülesanded ja liidu- ja autonoomsete vabariikide ministrite nõukogude ning täitevkomiteede tööplaanid. Revisjoni ajaldamine vabariigi ministrite nõukogu või täitevkomitee tööplaanis tähendatud ministeeriumide, täitevkomiteede osakondade ja organisatsioonide revisjoni esitistele teeb revideerimised eriti aktuaalseks ja soodustab neist tuletatud järelduste ning ettepanekute kiiret realiseerimist. Revideerimise objektide valimise aluseks on

rahandusorganite materjalid eelarvete, finants- ja majandusplaanide ning alaeelarvete täitmise, samuti asutiste ja ettevõtete töö käigu kohta, ametkondliku ja rahanduse aruannete andmed ning signaalid ajakirjanduses. Plaanis tähendatud revideerimise objektid kooskõlastatakse vastava rahandusorgani juhatajaga.

Peale nende objektide võetakse revideerimise plaani objektid, mis kindlaks määratud NSVL Rahandusministeeriumi Kontroll-Revisjoni Valitsuse ja liiduvabariikide peakontrolör-revidentide tsentraliseeritud ülesannetega. Ministeeriumi, täitevkomitee osakonna või majandusorganisatsiooni finantsmajanduse ja abinõude süsteemi läbitöötamise hõlmamiseks revideerimistega nende parendamise otstarbel kooskõlastatakse vastastikku kontroll-revisjoni organite poolt koostatavad revisjoni plaanid. Kõrgemalseisvad kontroll-revisjoni organid teatavad alamalseisvaile, milliseid ministeeriume, täitevkomitee osakondi või majandusorganisatsioone nad eelolevas kvartaalis revideerivad, selleks, et alamalseisvad organid võtaksid oma plaani neile ministeeriumidele või organisatsioonidele alluvate asutiste ja ettevõtete revideerimise ning esitaksid teatud tähtajaks revideerimise materjalid. See kord annab NSVL Rahandusministeeriumi Kontroll-Revisjoni Valitsusele võimaluse laialt hõlmata tähendatud revideerimise objekte selleks, et anda vastust aktuaalseile finantsküsimustele.

Peale plaaniliste revideerimiste teostatakse revideerimisi ka väljaspool plaani, kui seda nõuab tegelik töö ja eelarve täitmise käik.

Revisjonid jagunevad sisult komplektilisteks ja temaatilisteks. Komplektiline revisjon puudutab finantstööd igakülgselt ja annab kokkuvõttes üldise ülevaate vabariigi, nõukogu, asutise või ettevõtte finantsmajandusest. Temaatiline revisjon piirdub rahandustöö teatud ala kontrolliga.

Komplektiline revisjon on revisjonitöö põhimeetodiks, kuna see kindlustab võimaluse kontrollida igakülgselt asutiste, ettevõtete ja rahandusorganite tegevust.

Ühtlasi on suur tähtsus ka temaatilisel revisjonil, eriti paljude ühetüübiliste objektide üheaegsel hõlmamisel (mitmesugustes rajoonides, ametkondades); see annab võimaluse põhjalikult analüüsida teatud tööala seisundit, teha laialdasi kokkuvõtteid ja välja töötada abinõusid asja parendamiseks kõikjal.

Iga revisjon nõuab hoolsat organiseerimist ja ettevalmistamist. Ettevalmistamine seisneb asutise või ettevõtte tootmis- ja finantstegevuse iseloomuga tutvunemises ja selle finantsseisundi tundmaõppimises eelarvete, finantsplaanide, aruannete, bilansside jm.

alusel; eelarvete revideerimisel uuritakse eelarvelise plaani põhinäitajaid, kinnitatud eelarveid, nende täitmise aruandeid, riigitulude ja elanikkonna summade laekumise plaane ning nende täitmise käiku. Revisjoni ettevalmistamisel on kohuslik tutvuneda eelmiste revideerimiste aktidega, neis sisalduvate ettepanekutega ja nende täitmise andmetega.

Ettevalmistustöö alusel kontrolör-revident ühes rahandusorgani operatiivosakonnaga (valitsusega, sektoriga) koostab põhjaliku revideerimiskava, mis näeb ette kõik põhiküsimused ja kontrollimisele kuuluvad objektid, revideerimise meetodid ja kalendaarse töögraafika. Enne revideerimise algust võidakse kavasid ja objekte tarviduse korral kohtadel täpsustada pärast seda, kui kontrolör-revident on tutvunenud materjalidega, mis olemas kohalikul kontrolör-revidendil ja kohalikel ühiskondlikel organisatsioonidel.

Kontroll-revideerimistöö põhimeetodiks on algdokumentide, mis iseloomustavad eelarvete ja alaeelarvete koostamist ja täitmist, samuti asutiste ja organisatsioonide finants-majandusliku üldseisundi kontrollimine. Sellega revisjon erineb uurimisest, mis harilikult põhjeneb teisejärguliste dokumentide-aruannete, arvepidamise raamatute, statistiliste kokkuvõtete jt. läbivaatamisel.

Dokumentaalseil revideerimistel on need dokumendid ainult abimaterjaliks, esmajoones selgitatakse algdokumentide olemasolu ja algupärasus, nende õige vormistamine ja sissekanded raamatuisse, teostatud kulu seaduslikkus, kulutuste otstarbekohasus ning efektsus. Tarviduse korral peale dokumentaalset revideerimist toimub ka faktiline, s. o. sularaha, vara ja materjalide kontrollimine, tehtavate tööde järelevaatamine kohtadel jne.

Dokumentaalset revisjoni teostatakse kas algdokumentide üldise või valikkontrollimise teel. Esimesel juhul kontrollitakse eranditult kõik dokumendid eelnenud revideerimisest alates, teisel juhul — ainult mõned üksikud neist (näit. kas teatud aja eest kõik või üksikud operatsiooni liigid). Milliseid dokumente tuleb revideerida, see määratakse seoses revideerimise käigu revideerimiskavaga ja kontrolör-revidendi enese poolt.

Paljude pisidokumentide üldine kontroll ei tohi varjata revideerimise põhiülesandeid, vaid peab selgitama, kuidas finants-majandus on organiseeritud ja kuidas peetakse kinni finants-eelarvelisest distsipliinist. Seejuures ei tohi piirduda möödunud revideerimistööga; jooksva tegevuse kontrollimine on iga revideerimise kohuslikuks tingimuseks, mis annab talle aktuaalsuse ja realiteedi.

Revideerimismaterjalidele esitatavad põhinõuded puudutavad esmajoones kontrolli omadusi, revidendi poolt iga tähendatud fakti ja tehtud järelduse põhjendatust, ilmnenud eksimuste põhjuste avastamist, et revideerimise tulemustes võiks välja töötada abinõud eksimuste kõrvaldamiseks ja nende ennetamiseks edaspidi. Oluline tähtsus on seejuures faktide süstematiseerimisel ja kokkuvõttel, tähelepanu kontsentreerimisel asutise või ettevõtte põhitegevusele, partei ja riigivalitsuse eeskirjade täitmise ning avastatud eksimuste õigel poliitilisel hindamisel ja süüdlaste avastamisel.

Bolševistlik valvsus, poliitiline terav silm — need on kahtlemata tähtsamaid nõudeid, mis esitatakse kontroll-revisjoni organite tööle.

NSVL Rahandusministeeriumi kontroll-revisjoni organid töötavad tihedas kontaktis ühiskondlike organisatsioonidega. Kontrolör-revident on seoses kohalike parteide, noorkommunistide ja ametiühingute organisatsioonidega, kes annavad temale abiks aktiviste, tutvuneb ühiskondlike organisatsioonide materjalidega, mis iseloomustavad asutise ja ettevõtte eelarve seisundit või finantsmajandust.

Revideerimise tulemused vormistatakse aktis, millele kirjutavad alla revideerija ja asutise või ettevõtte juhataja ning raamatupidaja. Kui revideeritakse eelarvet, siis kirjutavad aktile alla revideerija, rahandusorgani juhataja, eelarve osakonna juhataja ja pearaamatupidaja.

Revideerimisakt on riiklikuks dokumendiks, mis nõuab kontrolörilt hoolsat põhjendamist. Eriti peab revideerimisaktis olema iseloomustatud: valitsuse seaduste, määruste ja korralduste, samuti kõrgemalseisvate organite käskkirjade ning juhendite täitmine; tootmisplaani põhinäitajate täitmine; asutise või ettevõtte finants- ja majandustegevuse seisund; sotsialistliku omandi kaitse ja suhtumine riiklikesse vahendeisse; finantsiliste rikkumiste olemasolu ja põhjused, ette tuues rikkumiste fakte ja süüdlasi; finantsmajanduse seisundi eest vastutavate isikute töö.

Samal ajal peab aktis olema märgitud töö head eeskujud, et kasutada neid teistes organisatsioonides.

Kui asutis või ettevõte leiab, et akt või üksikud järeldused ei ole õiged, siis allakirjutanud isikuil on õigus esitada kirjalikke vastulauseid ja seletusi, mille vaatab läbi vastavalt vanem või peakontrolör-revident või NSVL Rahandusministeeriumi Kontroll-Revisjoni Valitsuse juhataja.

Juhul, kui on rikutud finants-eelarvelist distsipliini ja ebaseaduslikult kulutatud riigivahendeid, siis NSVL Rahandusministeeriumi Kontroll-Revisjoni Valitsus ja tema kohalikud organid esitavad NSV Liidu rahandusministrile või rahandusorganite juhatajaile ettepanekud revideeritud asutistes ja ettevõtetes finantsiliste mõjutus-abinõude tarvitusele võtmiseks.

NSVL Rahvakomissaride Nõukogu kohustas määrusega 9. aprillist 1942. a. NSV Liidu ja liiduvabariikide riigikontrolli rahvakomissariaate korraldama NSVL Rahanduse Rahvakomissariaadi Kontroll-Revisjoni Valitsuse ja liiduvabariikide peakontrolör-revidentide materjalide alusel ametiisikutelt rahalisi kahjutasusid, kes on teinud riigile kahju finants-distsipliini rikkumise tagajärjel, arvestamata summad sisse nõudma. Neil juhtudel, kui riigile kahju teinud ametiisiku ebaõige tegevuse on avastanud kohalikud kontroll-revisjoni organid, siis revideerimise materjalid, olenevalt asutiste või ettevõtete alluvusest, esitatakse NSV Liidu või liiduvabariigi riigikontrolli ministeeriumile liiduvabariigi peakontrolör-revidendi või NSVL Rahandusministeeriumi Kontroll-Revisjoni Valitsuse juhataja kaudu.

Riigile kahju teinud ametiisikute ebaõige tegevuse avastamisel nõutakse arvestamata summad sisse juhtudel, kui: 1) töötasu on kulutatud haldus-valitsemisaparaadi ülalpidamiseks üle registreeritud fondide, koosseisude ja tasumäärade, samuti ületatud haldus-majanduskulusid võrreldes kinnitatud ja registreeritud alaeelarvega; 2) on antud ebaseaduslikult rahas ja natuuras preemiaid, gratifikatsioone ja toetusi; 3) on makstud ebaseaduslikult lisaraha teenistujaile töö eest, mis kuulub nende teenistuskohuste hulka; 4) on rikutud ja kaotatud kaupu, seadistust, tooraine, küttematerjali jm.; 5) on rohkem makstud lähetusrahasid ja muid tasusid töölistele, teenistujaile ja teistele isikutele; 6) on kulutatud ebaseaduslikult vahendeid šefluseks, pidustusteks ja juubeliteks; 7) ei ole õigeaegselt tarvitusele võetud abinõusid aruandealuste summade puudujääkide ja raisatud rahasummade või kauba-materiaalsete väärtuste sissenõudmiseks, mille tagajärjel tekkis lootusetu võlgnevus; 8) on makstud asutise või ettevõtte arvel trahve, mis oli määratud ametiisikuile sanitaarsete, tehniliste ja muude üldkohustuslike otsuste mittetäitmise eest; 9) ja muil juhtudel, kui ebaseadusliku tegevusega on tekitatud riigile kahju.

Kahjutasude esitises antakse alused nende sissenõudmiseks ja ametiisikute poolt tekitatud kahju dokumentaalselt tõestatud määrad. Esitisele lisatakse juurde: revideerimisakt või selle

tõestatud ärakiri, algdokumendid või nende ärakirjad, mis põhjendavad sissenõudmise määramise vajadust, ametiisikute seletused, kellelt nõutakse summad sisse, nende töökoha raamatupidamise teatis töötasu suuruse kohta.

Kahjutasud ei või ületada süüdioleva ametiisiku kolmekuu töötasu määra. Need kustutatakse töötasust igakuulise kinnipidamise teel 25% piires kuni kogu kahjutasu katmiseni. Kui ametiisik on võetud kohtulikule vastutusele, kinnipidamisi ei toimetata ja kahju nõutakse sisse kohtu korras.

Kui revideerimisel selgub seaduste rikkumisi, riigi finants-distsipliini tõsiseid rikkumisi või riigivahendite riisumisi ja muid kuritegusid, siis tõstavad NSVL Rahandusministeeriumi Kontroll-Revisjoni Valitsus ja tema kohalikud organid vastava ministri või kõrgemalseisva organisatsiooni juhataja ees üles küsimuse süüdiolevate ametiisikute töölt tagandamise ja revideerimise materjalide üleandmise kohta kohtu-uurimisorganeile nende isikute vastutusele võtmiseks.

Revident, paljastanud raiskamisi ja vargusi, annab materjalid üle prokuratuurile, ootamata revideerimise lõppu kui ka akti vormistamist.

Pärast revideerimise lõppu annavad kontroll-revisjoni valitsuse organid revideeritud asutisele revideerimise tulemused ja kirjalikud eeskirjad abinõude kohta finantsmajanduse parendamiseks, puuduste kõrvaldamiseks ja finants-eelarvelise distsipliini rikkumiste likvideerimiseks. Igal kontrolör-revidendil on õigus anda selliseid juhatusi alluvuse vahekorras alamalseisvaile asutistele, organisatsioonidele ja rahandusorganeile.

Juhatusi alluvuselt võrdseile asutistele ja organisatsioonidele annab pea- või vanem kontrolör-revident, rahandusorganeile aga kõrgemalseisev kontroll-revisjoni organ.

Kontrolör-revident annab aru eelarve täitmise revideerimise kokkuvõttest liidu- või autonoomse vabariigi ministrite nõukogule või kohalikule täitevkomiteele ja esitab talle määruse või otsuse kava.

Kontrolör-revidendid esitavad revideerimise materjalid pea- või vanemale kontrolör-revidendile, kel on õigus tühistada ja täiendada juhatusi, mida revidendid annud asutistele ja ettevõtteile.

Kui asutiste juhatajad ei võta tarvitusele abinõusid revideerimise tulemuste kohta või võtavad tarvitusele abinõud, mis ei kindlusta avastatud puuduste ja finantsdistsipliini rikkumiste kõrvaldamist, samuti kui majanduse parendamiseks vajatakse

riigivõimu kõrgemalseisvate asutiste või riigivalitsuse vahelearutamist, siis kontroll-revisjoni organid annavad revideerimise tulemused nende läbivaatamisele.

Revideerimiste efekt ja praktiliste tulemuste saavutamine asutiste ning ettevõtete finantsmajanduses on kontroll-revisjonitöö nõutavad tingimused. Seepärast on kõige suurem tähtsus juhatuste täitmise kontrollil revideerimise tulemuste alal.

Juhatuste koostamisel määravad kõik kontrolör-revidendid kindlaks iga eeskirja täitmise tähtajad ja vastutavad isikud. Kontroll-revisjoni organid jälgivad süstemaatiliselt revideerimismaterjalide realiseerimist, s. o. nende läbiviimist liidu- ja autonoomsete vabariikide ministrite nõukogudes, kohalikes nõukogudes ja täitevkomiteedes, kohtu-uurimis- ja rahandusorganeis, asutistes ning ettevõtteis.

Peale asutistelt ja ettevõtteilt kirjalike teatiste nõudmist revisjoni tulemuste puhul antud juhatuste täitmise kohta, kontrollivad kontroll-revisjoni organid süstemaatiliselt kohtadel oma juhatuste ja määruste ja otsuste täitmist, mida revideerimismaterjalide alusel on teinud liidu- ja autonoomsete vabariikide ministrite nõukogud, kohalikud nõukogud, täitevkomiteed ning kõrgemalseisvad ametkondlikud organid.

§ 2. Eelarvete revideerimine.

Eelarvete revideerimise põhiülesandeks on kontrollida:

1) kas eelarve on õieti koostatud ja täidetud, tulude osa täielikult ja õigeaegselt täidetud ja asutisi, majandusorganisatsioone ning üritusi õieti finantseeritud;

2) kas eelarve koostamisel ja täitmisel on kinni peetud seadusandlusest, valitsuse määrustest ja korraldustest ning NSVL Rahandusministeeriumi juhendeist;

3) kas asutised ja ettevõtted on tegelikult kasutanud riigisummasid määratud otstarbeks ja nende kulutamisel kinni pidanud rangeimast kokkuhoiu režiimist;

4) kas mitte-eelarvelised vahendid on õieti moodustatud ja kulutatud;

5) kas on kinni peetud raamatupidamise arvestuse ja aruandluse juhiseist, tõendavate dokumentide olemasolust ja kõlblikkusest;

6) finants-eelarvelise distsipliini seisundit ja rahandusorganite ning ametkondade abinõude tarvitusele võtmist selle rikkumise vastu.

Ühtaegu eelarve revideerimisega revideeritakse kogu eelarvelise töö kõige täielikumaks kontrollimiseks üht või mitut alamalseisvat eelarvet, mitut ministeeriumi või täitevkomitee osakonda, samuti revideeritavast eelarvest finantseeritavaid asutisi ning majandusorganisatsioone.

Eelarve koostamise revideerimisel kontrollitakse esmajoones lähtebaasi õigsust, s. o. möödunud aasta eelarve loodetava täitmise täpsust ja põhjendatust ja eelarves ettenähtud võrgu, kontingentide ja koosseisude, mis kantakse üle plaanistatava aasta 1. jaanuarile, vastavust nende tegelikule seisule samaks kuupäevaks. Majandusorganisatsioonide suhtes teostatakse analoogiline töö omahinna, rentaabluse, käibevahendite jm. lähtenäitajate alusel.

Edasi kontrollitakse eelarve vastavust rahvamajanduse plaanile, kapitaalmahutuste kindlaksmääratud limiitidele, töötasufondidele, haldus-majanduskuludele ja koosseisudele ning riigivõimu kõrgemalseisva organi poolt kinnitatud eelarvele.

Eelarve koostamise revisjon peab avastama kõigi eelarveliste tulude ja kulude olemi täpsed põhjendused ja arvutlused asutiste alaeelarvete ja majandusorganisatsioonide tulude-kulude bilansside näol, kindlaks määrama nende omaduse ning rahandusorganite poolt läbivaatamise tulemused. Ühtlasi kontrollitakse kogu eelarve koostamise töö organiseerimist, alaeelarvete, tulude ja kulude bilansside ja eelarvete koostamise, läbivaatamise ja kinnitamise kindlaksmääratud korrast kinnipidamist ning õigeaegsust, samuti kogu eelarvelise dokumentatsiooni õigsust.

Vabariikliku, oblasti (krai), ringkonna, rajooni ja linna eelarve koostamise revideerimisel kontrollitakse ühtaegu vastavalt vabariigi riigieelarve ja oblasti (krai), rajooni ning linna eelarve koostamist tervikuna. Selles suhtes on eriti tähtis kontrollida eelarvete vastavust rahvamajanduse plaanile ja riigivõimu kõrgemalseisvate organite poolt kinnitatud eelarveile, tulude ja kulude seaduslikku ja otstarbekohast jaotamist eelarvete üksikute liikide vahel, viimaste õiget reguleerimist, alamalseisvate eelarvete läbivaatamise korda ja kokkuvõtteid.

Rahandusorganite olulisemaks ülesandeks eelarvete koostamisel ja täitmisel on võitlus rahvamajanduses kõigi reservide maksimaalse kasutamise, eelarveliste tulude suurendamise ja rahanduslike reservide kulutamisel rangeima kokkuhoiu režiimi eest.

Seepärast on eelarvete revideerimise põhieesmärgiks kontrollida rahandusorganite tegevust, mis on suunatud reservide avastamisele majanduses, kulude vähendamisele ja tulude suurenda-

misele igas tööstaadiumis — alaeelarvete, tulude ja kulude bilansside ning alamalseisvate eelarvete läbivaatamisel, finantseerimise protsessis, aasta- ja perioodiliste aruannete analüüsimisel, revideerimistel ja uurimistel.

Kuna plaanistamist teostatakse mitte plaanist plaanini, vaid tegelikust täitmisest uue plaanini, finantseerimist aga teostatakse mitte plaani järgi, vaid selle realiseerimist mööda, s. o. vastavalt olemasolevale võrgule, kontingentidele, koosseisudele ja tootmisprogrammide täitmisele, siis on eriline tähtsus kogu rahandusorganite töös aruannete materjalidel. Seepärast osutatakse eelarvete revideerimisel erilist tähelepanu aruande-distsipliini seisundile ja rahandusorganite abinõudele selle distsipliini kõvendamiseks, nende tööle aasta- ja perioodiliste aruannete majandusliku analüüsi alal, operatiivsete ja aruandeliste andmete valikule ja süstematiseerimisele ja nende täielikule kasutamisele plaanistamise ning finantseerimise protsessis.

On väga oluline esile tuua rahandusorganite algatust eesrindlike ettevõtete ja majandusharude kogemuste uurimises ja üldistamises, kes on taotlenud kulude kokkuhoidu ja rentaabluse tõstmist, nende kogemuste levitamises teistele ettevõtteile ja majandusharudele — alaeelarvete ja tulude ja kulude bilansside läbivaatamise, aasta- ja kvartaali-eelarvete koostamise protsessis ja konkreetsete ettepanekute esitamise teel vabariikide ministrite nõukogudele ja täitevkomiteedele.

Eelarvete täitmise kontrollimisel selgitatakse esmajoones, kas eelarvete täitmise kvartaaliplaanid on õieti ja õigeaegselt koostatud ning kinnitatud, kas need vastavad rahvamajanduse kvartaaliplaanidele, aasta-eelarvele, võrgu, kontingentide ja koosseisude seisule, tootmisprogrammide täitmise tasemele ja varemini antud vahendite omamisele. Samuti kontrollitakse rahandusorganite tööd alamalseisvate eelarvete täitmise kvartaali plaanistamise alal, s. o. eelarvete täitmise kvartaaliplaanide läbivaatamise ja kvartaali- ning kuu-aruannete analüüsimise korda ja tulemusi.

Eelarve tulude osa täitmise revideerimist korraldatakse eesmärgiga kindlaks määrata üksikute tuluallikate tulemused ja nende kinnitatud summadest kõrvalekaldumiste põhjused, samuti selgitada ühtede või teiste summade eelarvesse võtmise seaduslikkust, kõrgemalseisvate eelarvevahendite viivitamist ja kasutamist eelarve vajadusteks ning makse-distsipliini seisundit (maksude õigeaegset laekumist, isemajandavate ettevõtete kohustuste täitmist eelarve ees jt.).

Eelarve kulude osa täitmise revideerimise põhieesmärgiks on kontrollida, kas eelarvelised krediidid on korrapäraselt avatud ja finantseerimine toimunud ranges kooskõlas eelarveliste summadega, võrgu, kontingentide ja koosseisude seisundi aruandeliste andmetega, eelarves ettenähtud ürituste teostamisega, tootmisplaanide täitmisega, varemini antud vahendite omamisega ja aasta alguks materjalide jääkide ning debitoorse võlgnevuse arvessevõtmisega.

Eelarve kulude osa täitmise revideerimisel kontrollitakse kohuslikult haldus-valitsemisaparaadi kulusid, töötasumäärasid ja -fonde, koosseise, kulunorme ja kapitaalmahutusi limiitidest ja finantseerimise korrast, otstarbekohasusest, efektiivsusest ning kulude kokkuhoiust kinnipidamise seisukohalt.

Ministeeriumidele, osakondadele, asutistele ja ettevõtteile antud vahendite, samuti eelarves tähendatud ürituste täitmise kontrolli teostatakse nii rahandusasutistes olevate aruandematerjalide alusel kui ka ministeeriumide, osakondade, asutiste ja ettevõtete otsese revideerimise teel.

Peale kinnitatud eelarve, alaeelarvete, tulude ja kulude bilansside, nende täitmise aruannete ja majandusasutiste bilansside kasutatakse revideerimisel eelarvete täitmise kvartaaliplaane, alamalseisvate eelarvete finantseerimise plaane, plaanilisi ja aruandelisi võrgu ja kontingentide näitajaid, koosseise, eelnenud revideerimise akte, raamatupidamise arvestusandmeid ja tõendavaid algdokumente.

Eelarve täitmise revideerimine peab hoolsasti kontrollima eelarve täitmise arvestamist ja aruandmist nii rahandusasutistes kui ka krediidikäsutajate juures, samuti kõigist eelarve täitmise juhiseist kinnipidamist (krediitide assigneerimist ja kasutamist, avansse, krediitide uuendamist ja ümberpaigutamist, arveldusi majandusorganisatsioonide, deebitoride ja kreeditoridega jt.). Kontrollimisele kuuluvad ka kõik arveldused eelarvete vahel, nende seaduslikkus, õige vormistamine ja õigeaegne tasumine (arveldused asutiste, ettevõtete ja ürituste finantseerimiste ümberpaigutamisel ühest eelarvest teise, reguleerimisfondide, dotatsioonide jt. arveldused).

Seadus lubab eelarve täitmisel igal nõukogul suurendada üksikuid eelarvelisi summasid lisaeelarvete alusel, kuid kinni pidades teatud tingimustest ja piiritlemistest. Eelarve täitmise revideerimisel kontrollitakse kõigi lisakulude vormistamist alaeelarvetega, samuti lisaeelarveid nii seadusandluse nõuetest

kinnipidamise seisukohalt kui ka sisult — lisakulude seaduspärasuse ja otstarbekohasuse ning lisatuludega katmise seisukohalt.

Oluline tähtsus on eelarve ja mitte-eelarveliste vahendite jooksvate arvete kontrollimisel. See annab võimaluse selgitada kassa ühtsusest kinnipidamist ja mitmesuguste ebaseaduslike tulude olemasolu, avastada varjatud reserve, eelarvevahendite mitte-eelarveliste vahendite eelarvesse kandmise seadusvastast praktikat jne. Seega selgub ühtlasi, millisel määral on kindlustatud krediidikäsutajate iseseisvus oma jooksvate arvete kasutamisel ja neile vahendite andmise korrapärasus.

Ühtaegu eelarve revideerimisega kontrollitakse NSVL Rahandusministeeriumi Kontroll-Revisjoni Valitsuse kohaliku organi tööd, et veenduda, millisel määral ta kindlustab finants-eelarvelisest distsipliinist kinnipidamise kontrolli ja kas tema revideerimised aitavad kaasa majanduse kõvendamisele. Eriti kontrollitakse revideeritud asutiste ja ettevõtete arvu, revideerimise plaanide, kavade, aktide ja revideerimiste tulemuste puhul antud juhatuste kvaliteeti, nende juhatuste realiseerimise kontrolli korraldamist ja revideerimiste tõhusust.

§ 3. Eelarveliste asutiste revideerimine.

Eelarveliste asutiste finantsmajanduslikku tegevust revideeritakse selleks, et kontrollida nende operatsioonide seaduslikkust, summade õiget, otstarbekohast ja kokkuhoidlikku kulutamist vastavalt tööplaani täitmisele, samuti, et kontrollida kinnipidamist rahanduslikest kohustustest eelarve ees, finants-eelarvelisest distsipliinist ja arvestuse ning aruandluse korrast.

Põhidokumentideks asutiste finantsmajanduse kontrollimiseks on tööplaan, alaeelarve, selle täitmise aruanded, arvepidamise raamatud ja tõendavad dokumendid. Revideerimine peab esmajoones kindlaks tegema kinnitatud eelarve olemasolu ja selle õieti koostamise, s. o. kas see vastab kinnitatud tööplaanile, kindlaksmääratud koosseisudele, töötasumääradele ja kulunormidele; kui asutiste üksikud kulud on tsentraliseeritud ministeeriumide või täitevkomiteede osakondade eelarveis, siis kontrollitakse selle seaduslikkust ja otstarbekohasust.

Eelarve täitmise kontrollimisel selgitatakse asutise hooajaliste vajaduste arvestust eelarve täitmise kvartaaliplaanides, krediitide avamise õigeaegsust ja nende kindlustamist rahaliste vahenditega, kassa ühtsuse nõudeist kinnipidamist.

Eelarve täitmise kontrollimisel pööratakse peatähelepanu vahendite kasutamisele määratud otstarbeks, üleliigsete kulude ja kulutuste avastamisele. Asutise finantsmajanduse revideerimisega seltsib tööplaani täitmise, menetluspõhinäitajate (õppeasutistes — õpilaste ja õpetajate tegeliku kontingendi, klasside arvu, nende täite; haiglais — voodite arvu ja nende täite) ja teostatud kulude tööplaani täitmisele vastavuse kontrollimine.

Võitlus kinnitatud töötasufondidest, tasumääradest ja koosseisudest kinnipidamise ning haldus-valitsemiskulude vähendamise eest on kontrollorganite peaülesandeid. Seepärast kontrollivad nad esmajoones kinnitatud koosseisude järgi koosseisulisest üldkontingendist ja üksikuist ametinimetustest kinnipidamist. Koosseisude kontrollimist korraldatakse selleks, et avastada kontingenti väljaspool koosseisu, keda peetakse ülal eelarveliste ja muude mitte-eelarveliste vahendite arvel. Koosseisude võrdlemine olemasolevate töötajatega, kes määratud ametisse asutiste käskkirjade põhjal, näitab koosseisu-distsipliini seisundit.

Töötasufondidest ja -määradest kinnipidamine selgub tegelike tasumäärade võrdlemise teel seadusega kinnitatud või riiklikult normeeritud määradega. Töötasufondi tegelike kulude üldsumma võrreldakse limiidi ja eelarvega. Ülekulutuse kindlakstegemiseks peab arvesse võtma mitte ainult absoluutse ülekulu, s. o. eelarvega kindlaksmääratud limiidi ületamise, vaid ka suhtelise ülekulutuse, kui seoses koosseisude mittetäieliku komplekteerimisega on ülekulutus tekkinud fondi selles osas, mis vastab eelarve järgi tegelikule koosseisule.

Operatsiooniliste (toitlustamiseks, arstimeiks, õppevahendeiks jt.) ja majanduskulude alal kontrollitakse, kas asutise normaaltöö ja töötajate teenindamine on vahenditega kindlustatud, kulunormidest kinni peetud, varutud õigeaegselt ja küllaldaselt, õieti kulutatud ja arvestatud ning majanduskulude kokkuhoiu režiimist kinni peetud. Viimase hulka kuuluvad ka lähetuskulud, mille järgi fikseeritakse õige vormistamine, lähetusteks avansside andmisel ja lähetuskulude tasumisel seadustest kinnipidamine ning lähetuste otstarbekohasus. Haldus-majandus- ja operatsiooniliste kulude alal kontrollitakse aruantavaid summasid ja avansside andmise ning nende aruannete juhiseist kinnipidamist.

Kulusid inventari ja seadistuse soetamiseks kontrollitakse seisukohalt, kas selleks antud vahendid on õieti kasutatud, inventari ja seadistuse kogus vastab asutise vajadusele, nende soetamise otstarbekohasusele, vajalikkusele, samuti nende seisundit, kasutamist, hoidmist ja arvestamise korda. Vajaduse korral kont-

rollib revident mitte ainult inventariraamatuid, vaid ka vara natuuras ja võrdleb tegelikke kokkuvõtteid inventari arvestamise andmetega.

Haldus-majandus- ja operatsiooniliste kulude ja inventari ning seadistuse kulutuste revideerimisel kontrollitakse eriti viimaste kuude kulusid, et kindlaks määrata kulutuste otstarbekohasust (seda tehakse sageli aasta lõpul ilma erilise vajaduseta, ainult selleks, et kasutada avatud krediitide jääke).

Kapitaalmahutuste kulude alal selgitatakse kinnitatud projektide ja eelarvete olemasolu, seadustest kinnipidamist, kulutuste vastavust täidetud tööde mahule, muuks otstarbeks määratud vahendite ebaseadusliku kasutamise fakte, ehituse maksuse alandamise ülesannete täitmist.

Asutiste revideerimisel tuleb tingimata kontrollida õiget raamatupidamise arvestamise ja aruandmise korda. Asutistel tavaliselt ei või olla debitoorset ega kreditoorset võlgnevust; avansside ja käsirahade andmine hankijaile ja organisatsioonidele, kes on osutanud üht või teist teenet, on keelatud; kõik arveldused korraldatakse arvete järgi antud materiaalsete väärtuste ja osutatud teenete eest. Seepärast sellise võlgnevuse olemasolu nõuab tema tekkimise põhjuste hoolsat kontrollimist ja selle likvideerimiseks abinõude tarvitusele võtmist. Kui asutise juures on olemas kassa, siis revideerimine teeb kindlaks selle organiseerimise korrast, tegevuse eeskirjadest kinnipidamise, summade ja muude väärtuste olemi.

Kuna eelarvelised asutised käsutavad eri- ja muid mitte-eelarvelisi vahendeid, lasub kontroll-revisjoni organil ka nende vahendite kulutamiste süstemaatiline kontrollimine selleks, et kindlaks teha nende moodustamise seaduslikkust, kinnitatud eelarvete olemasolu, vahendite õiget kasutamist ja nende hoidmise juhiseist kinnipidamist.

Mitte-eelarveliste vahendite moodustamise seaduslikkuse selgitamiseks võrreldakse nende loetelu teatud asutises loeteluga, mis on kindlaks määratud seadusega. Seejuures tuleb kasutada panga teatisi mitte-eelarveliste jooksvate arvete kohta ja asutise arvestusandmeid. Kui mitte-eelarveliste vahendite moodustamise seaduslikkus ei tekita kahtlust, siis kontrollitakse, kas käesolevaks aastaks on kinnitatud alaeelarve olemas, tulud õieti arvutatud ja summad eelarves seaduspäraselt ette nähtud. Tõendavate tulu- ja kuludokumentide ja eelarvete täitmise aruannete kontrollimise alusel selgitatakse, kas kulud on teostatud õieti ja otstarbekohaselt. Panga andmeist mitte-eelarveliste vahendite

jooksvate arvete käivete kohta ja nende vahendite loetelust selgub, kas kõik mitte-eelarvelised vahendid hoitakse selles krediitasutises, kellel lasub eelarve kassaline täitmine.

§ 4. Majandusorganisatsioonide revideerimine.

Majandusorganisatsioonide revideerimise põhiülesandeks on kontrollida: 1) kas tulude ja kulude bilanss ja selle aluseks võetud arveldused on õieti koostatud, 2) kas majandusasutise tulude ja kulude kinnitatud bilanss ja finantskohustused eelarve ees on täidetud, ja 3) kas eelarvelised ja omad vahendid on õieti kasutatud, finantsdistsipliinist kinni peetud ning kulusid kokku hoitud.

Tulude ja kulude bilansi õieti koostamise kontroll korraldatakse kõigi artiklite järgi raamatupidamise aruannete, raamatute ja dokumentide, statistiliste ning muude majandusasutise materjalide alusel. Bilansi tulude osas pööratakse erilist tähelepanu kasumi ja amortisatsiooni arvutlusele. Plaanilise kasumi arvutluse õigsus tehakse kindlaks vastuvõetud toodangu realiseerimise mahu (vastavalt kinnitatud tootmisprogrammile hinnalt ja arvult, samuti ettenähtud sortimendile; valmissaaduste jääkide arvestamine laos ja lähetamisel), selle omahinna (omahinna alandamise ülesannete täitmine, selle üksikute kulutuste muutmine, kokkuhoiu režiimi teostamine) ja hinnakirja järgi väljalaskehindadest kinnipidamise kontrollimise teel. Amortisatsiooniliste eraldamiste arvutluses kontrollitakse, kas iga liiki põhivahendite amortisatsiooni normid ja nende maksus plaanistatavaks aastaks on õiged.

Tulude ja kulude bilansi kulude osas pühendatakse erilist tähelepanu käibevahendite arvutlusele. Kontrollitakse kõiki normatiivi elemente möödunud aasta tegelike jääkide dünaamika analüüsimise alusel võrreldes tootmisprogrammi täitmisega, vahendite käibe koefitsienti, nende seisu plaanistatava aasta alguks ja tarvilikku juurdekasvu. Muude kuluartiklite kontrollimist korraldatakse nende võrdlemise alusel kõrgemalseisvate organisatsioonide eelarvetega, haldus-majandusaparaadi koosseisude, tasumäärade ja töötasufondidega, samuti arvutluste aluseks võetud materjalide analüüsimise teel.

Tulude ja kulude bilansi täitmise revideerimisel kontrollitakse esmajoones tootmisprogrammi ja toodangu realiseerimise plaani täitmist tervikuna kui ka põhiliikide järgi, omahinna alandamise ülesannete täitmist, tasuvust ja kasumit. Omahinna muutmist

kontrollitakse üksikasjaliselt saaduste üksikute liikide arvutluste ja toor- ning muu materjali kulunormide läbivaatamise teel toodangu üksuse kohta, samuti tööplaani täitmise aruannete ja lisakulude eelarvete alusel. Olulist tähtsust omistatakse väljaspool realiseerimist saadud kasumite ja kahjude ning ebatootvate kulude kontrollimisele (trahvid, viivised, leppetrahvid, toodangu puudujääk, praak). Edasi kontrollitakse oma käibevahendite olemasolu ja õiget kasutamist, nende käivet, vastavust kaubamateriaalsete väärtuste plaanistatud varudele, amortisatsiooni õiget arvutust, selle panka andmise õigeaegsust ja täielikkust, arvutlus-distsipliinist kinnipidamist (debitoorne-kreditoorne võlgnevus, selle kujunemise põhjused ja abinõud selle likvideerimiseks) ja kohustuste täitmist eelarve ees.

Tulude ja kulude bilansside koostamise ning täitmise kontrollimisel rakendatakse meetodeid, mis esitatud peatükkides 6—13.

SISUKORD.

I OSA.

NSV LIIDU EELARVE STRUKTUUR.

1. peatükk.

NSV Liidu riigieelarve ja selle struktuur.

Lk.

§ 1. NSV Liidu riigieelarve olemus ja tähtsus 3
§ 2. NSV Liidu eelarve süsteem 8
§ 3. Liidu, liidu- ja autonoomsete vabariikide ning riigivõimu kohalike organite eelarvelised õigused 15

2. peatükk.

Kulude jaotus liidu, vabariiklike ja kohalike eelarvete vahel.

§ 1. Kulude jaotuse üldalused 22
§ 2. Liidu, vabariiklikele ja kohalikele eelarveile kantavad kulud 25
§ 3. Kulude jaotus kohalike eelarvete üksikute liikide vahel . . 32

3. peatükk.

Tulude jaotus liidu, vabariiklike ja kohalike eelarvete vahel.

§ 1. Tulude jaotuse üldalused 37
§ 2. Üksikuile eelarvete liikidele kinnistatud tulud 38
§ 3. Eelarveline reguleerimine 41
§ 4. Tulude jaotus kohalike eelarvete üksikute liikide vahel . . 46

4. peatükk.

Liidu, vabariiklike ja kohalike eelarvete kulude ja tulude klassifikatsioon.

§ 1. Klassifikatsioonide tähtsus ja nende struktuuri üldalused . 50
§ 2. Liidu, vabariiklike ja kohalike eelarvete kulude klassifikatsioon 54
§ 3. Liidu, vabariiklike ja kohalike eelarvete tulude klassifikatsioon 57

II OSA.

ISEMAJANDAVATE ORGANISATSIOONIDE EELARVELISTE KULUDE PLAANISTAMINE.

5. peatükk.

Isemajandavate organisatsioonide suhtlus eelarvega.

§ 1. Isemajandavate ettevõtete finantside organiseerimise üldalused 59

Lk.
§ 2. Majandusorganisatsioonide käibevahendid 64
§ 3. Kapitaalmahutused 68

6. peatükk.

Tööstuse tulude ja kulude bilanss.

§ 1. Tulude ja kulude bilansi tähtsus ja selle struktuur . . . 76
§ 2. Tulude ja kulude bilansi lausendite vastastikune seos . . . 81
§ 3. Tööstuslike ministeeriumide ja peavalitsuste tulude ja kulude bilansid 82
§ 4. Tulude ja kulude bilansside lisad 83
§ 5. Tulude ja kulude bilansi näitajate arvutluste meetodid . . 84

7. peatükk.

Tööstuse tulude ja kulude bilanss. Kasumi plaanistamine.

§ 1. Sotsialistliku tööstuse kasumi kasvu tegurid 86
§ 2. Sissetulek toodangu realiseerimisest 87
§ 3. Kulutused realiseeritava toodangu valmistamiseks 90
§ 4. Tööstusettevõtte kasumi arvutlus otsese arvestuse meetodiga 91
§ 5. Tööstusettevõtte kasumi arvutlus majandusmeetodiga . . . 93
§ 6. Ettevõtte plaanilise kasumi kontrollimine 100

8. peatükk.

Tööstuse tulude ja kulude bilanss. Käibevahendite plaanistamine.

§ 1. Käibevahendite normatiivid 103
§ 2. Käibevahendite vajaduse määramine 110
§ 3. Oma käibevahenditega võrrutatavad püsivad passivad . . . 111
§ 4. Olemasolevate omade vahendite arvutus käibes 113
§ 5. Rahandusorganite ülesanded käibevahendite plaanistamisel . 116

9. peatükk.

Tööstuse tulude ja kulude bilanss. Kapitaalmahutuste plaanistamine.

§ 1. Kapitaal-ehitustöö finantseerimise maht 118
§ 2. Ehitusorganisatsioonide käibevahendid 119
§ 3. Siseressursside mobiliseerimine ehitustöös 121
§ 4. Kapitaaltööde finantseerimise allikad 125
§ 5. Ehitusorganisatsioonide kasum 129
§ 6. Kapitaaltööde finantseerimise plaani kontrollimine 131

10. peatükk.

Tööstuse tulude ja kulude bilanss. Muude tulude ja kulude arvutlus. Suhtluse määramine eelarvega.

§ 1. Muud tulud ja kulud 133
§ 2. Suhtluse määramine eelarvega 139
§ 3. Kontrolltabeli koostamine tulude ja kulude bilansi juurde 143

11. peatükk.

Tööstuse tulude ja kulude bilanss. Tulude ja kulude täitmisbilansi koostamine.

Lk.

§ 1. Tulude ja kulude täitmisbilansi tähtsus 145
§ 2. Tulude ja kulude aastabilansi täpsustamine 146
§ 3. Tulude ja kulude esialgne täitmisbilanss 147
§ 4. Tulude ja kulude täitmisbilanss 159

12. peatükk.

Üksikute majandusharude tulude ja kulude bilansside erinevused.

§ 1. Rajooni tööstuse finantsplaan 161
§ 2. Põllumajanduslike ettevõtete tulude ja kulude bilanss . . 165
§ 3. Kaubandusorganisatsioonide tulude ja kulude bilanss . . . 175

13. peatükk.

Üksikute majandusharude tulude ja kulude bilansside erinevused.

§ 1. Kohalike nõukogude elamumajanduse tulude ja kulude bilanss 183
§ 2. Kommunaalmajanduse tulude ja kulude bilanss 188
§ 3. Teede finantsplaan 192

III OSA.

EELARVELISES KORRAS FINANTSEERITAVATE ASUTISTE JA ÜRITUSTE KULUDE PLAANISTAMINE.

14. peatükk.

Eelarveline finantseerimise kord.

§ 1. Eelarvelise finantseerimise korra üldalused 196
§ 2. Koosseisude kinnitamise kord 202
§ 3. Tasumäärad ja töötasufondid 206
§ 4. Haldus-majanduskulude eelarved ja valitsemiskulude plaanistamine 209
§ 5. Koosseisude, tasumäärade ja töötasufondide ning haldus-majanduskulude alaeelarvete registreerimine 212

15. peatükk.

Rahvahariduse kulud.

§ 1. Rahvahariduse kulude plaanistamise üldalused 219
§ 2. Üldhariduslikud koolid 221
§ 3. Lasteaiad 228
§ 4. Lastekodud 231
§ 5. Kaadrite ettevalmistamine 232
§ 6. Üldine ja poliitiline haridustöö täiskasvanute keskel 235
§ 7. Teadus, ajakirjandus, kunst 236

16. peatükk. Lk.

Rahvatervishoiu kulud 238

17. peatükk.

Riikliku sotsiaalkindlustuse eelarve ja riigieelarve kulud sotsiaalhoolduseks.

§ 1. Riikliku sotsiaalkindlustuse eelarve 246
§ 2. Sotsiaalhoolduse kulud 255

18. peatükk.

Masina-traktorijaamade kulud ja riiklikud üritused põllumajanduse alal.

§ 1. Masina-traktorijaamad 262
§ 2. Riiklikud üritused põllumajanduse alal 267

IV OSA.

NSV LIIDU RIIGIEELARVE KOOSTAMINE.

19. peatükk.

Eelarvete koostamise üldalused ja eeltööd.

§ 1. Eelarvelise plaanistamise üldalused 269
§ 2. Eelarvete koostamise eeltööd 280

20. peatükk.

Eelarvete koostamine.

§ 1. Tulude ja kulude alaeelarvete ja bilansside koostamine ning läbivaatamine 285
§ 2. Eelarvete koostamine, läbivaatamine ja kinnitamine . . . 288
§ 3. Individuaalsete alaeelarvete ja ettevõtete tulude ja kulude bilansside kinnitamine 295
§ 4. Ühiskondlike organisatsioonide kaasatõmbamine alaeelarvete ja eelarvete koostamisele 296

V OSA.

NSV LIIDU RIIGIEELARVE TÄITMINE.

21. peatükk.

Eelarvete täitmise üldalused.

§ 1. NSV Liidu riigieelarvet täitvad organid 299
§ 2. Eelarvete täitmise plaanistamine 300
§ 3. NSV Liidu riigieelarve kassalist täitmist teostavad asutised 307

22. peatükk.

NSV Liidu riigieelarve tulude osa täitmine.

§ 1. Eelarve tulude osa täitmise organiseerimine 315
§ 2. Tulude vastuvõtu kord Riigipanga asutiste poolt 316

Lk.
§ 3. Eraldamised vabariiklikesse ja kohalikesse eelarveisse . . 319
§ 4. Tulude tagastamine 322

23. peatükk.

NSV Liidu riigieelarve kulude osa täitmine.

§ 1. Krediidikäsutajad 324
§ 2. Krediitide avamine ja finantseerimine 327
§ 3. Liidu ja vabariiklike eelarvete krediitide avamine sotsiaal-kultuurilisteks üritusteks ja valitsemiseks 328
§ 4. Krediitide avamine liidu ja vabariiklike eelarvete järgi rahvamajanduse finantseerimiseks 331
§ 5. Krediitide avamine kapitaalmahutusteks ja kapitaalehituste finantseerimine 336
§ 6. Liidu ja vabariiklike eelarvete kulud, mida teostatakse krediite avamata 340
§ 7. Kohalike eelarvete krediitide avamine 340

24. peatükk.

Krediitide kasutamise kord.

§ 1. Pangast eelarveliste vahendite saamise kord 345
§ 2. Avansside andmine 347
§ 3. Summade ülekandmine 350
§ 4. Krediitide uuendamine 351
§ 5. Krediitide ümberpaigutamine 352
§ 6. Eelarvelistelt asutistelt täitelehtede järgi sissenõudmise kord 354
§ 7. Arveldused kreeditoride ja deebitoridega ning eelarveliste asutiste debitoorse võlgnevuse mahakirjutamine 355
§ 8. Üle-eelarvelised krediidid ja lisaeelarved 356

25. peatükk.

Eelarvete lõpetamine, arvestus ja aruandlus. Eelarve-distsipliin.

§ 1. Eelarvete lõpetamine 359
§ 2. NSV Liidu riigieelarve täitmise arvestuse ja aruandluse organiseerimise üldalused 361
§ 3. Eelarve-distsipliin 369

VI OSA.

MITTE-EELARVELISED VAHENDID. EELARVETE KOOSTAMISE JA TÄITMISE APARAAT.

26. peatükk.

Mitte-eelarvelised vahendid.

§ 1. Liidu, vabariiklike ja kohalike eelarveliste asutiste erivahendid (erisummad) 371
§ 2. Depositidid 375

27. peatükk. Lk.

NSV Liidu riigieelarve koostamise ja täitmise rahandusorganite aparaadi organisatsioon 376

VII OSA.

EELARVELINE KONTROLL.

28. peatükk.

Eelarvelise kontrolli organiseerimine.

§ 1. Eelarvelise kontrolli tähtsus 384
§ 2. NSVL Rahandusministeeriumi Kontroll-Revisjoni Valitsus . 389
§ 3. Siseametkondlik finantskontroll 391
§ 4. Pea- ja vanemad raamatupidajad 393
§ 5. Ühiskondlik finantskontroll 394

29. peatükk.

Eelarvelise kontrolli meetodid ja ülesanded.

§ 1. Kontroll-revisjonitöö meetodid 398
§ 2. Eelarvete revideerimine 404
§ 3. Eelarveliste asutiste revideerimine 408
§ 4. Majandusorganisatsioonide revideerimine 411

Tõlkinud Ants Reiman
Vastutav toimetaja Eduard Karjahärm
Keeleline toimetaja Mihkel Tedre

Ladumisele antud 17. XII 1946. Trükkimisele antud 11. II 1947. Trükiarv 2200. Paber 56x79 1/16.
Trükipoognaid 26,25. Trükitähti trükipoognas 48268. Arvutuspoognaid 30,9. MB-02077.
Trükikoda „Kommunist", Tallinn, Pikk tn. 2. Tellimise nr. 4531.

На эстонском языке.
Н. Н. Ровинский. Государственный бюджет СССР.

V-21526

TÜ RAAMATUKOGU
10300015995196

RBL. 35.—

V-21526
163083

RBL. 35.—

PROFESSOR
ROVINSKI

NSV LIIDU
RIIGI-
EELARVE

PROFESSOR N. N. ROVINSKI

NSV LIIDU RIIGIEELARVE

RK

„PEDAGOOGILINE KIRJANDUS" • TARTU • 1947